

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE PANYAPAT

ISSN 2773-9805 (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2566

Vol.5 No.4 October - December 2023

JSSP

Journal of Social Science Panyapat

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์ปีที่ 5 ฉบับที่ 4

JSSP

ISSN: 2773-9805 (Online)

Journal of Social Science Panyapat Vol.5 No.4

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, 081-601-5934 อีเมล: prasisirorat@gmail.com

เจ้าของ: ปัญญาพัฒนา 3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธิรักษ์ ปราบนอก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ ศรีโสมพันธ์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานะ ลักษมีธัญญา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภินิษฐา นาเลาะห์

มหาวิทยาลัยนครพนม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ศักดิ์ พลแก้วเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้จัดการวารสาร:

นางสาวศิริรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about> เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา (Journal of Social Science Panyapat) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ 1) สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 2) สาขาพัฒนาสังคม 3) สาขาศึกษาศาสตร์ 4) สาขาเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ เผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์
- 2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา ฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2566) วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา ได้มุ่งเน้นการเผยแพร่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความหนังสือทางด้านสังคมศาสตร์ จากหลากหลายหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่าน จะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน โดยเน้นความเข้มข้นทั้งเนื้อหา และรูปแบบ นอกจากนี้ยังได้ปรึกษากับกองบรรณาธิการถึงแนวทางในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เสนอบทความที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาตรฐานและตรงกับหลักการเขียนบทความวิจัย และวิชาการ ความถูกต้องของเนื้อหา รูปแบบและตรงต่อเวลาคือนโยบายของวารสาร และพร้อมอำนวยความสะดวกแก่ทุกท่านที่ประสงค์ตีพิมพ์งานวิชาการครับ จึงกล่าวได้ว่า บทความที่ทางวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนาได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

กระผมในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการวารสาร และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดีๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และวิญญูชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป ด้วยจิตคารวะและขอบคุณทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

สารบัญ

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผัดขันธ์ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน <i>ธนัชชา แก้วสลัศจรรย์, ชิตตะวัน ชนะกุล, มานะ ลักขมโอรุโณทัย</i>	1-12
ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู <i>คุณวัชร ประทุมชัย, สมาน ประวันโต, สมใจ มณีวงษ์</i>	13-28
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย กรณีศึกษาลำไย จังหวัดลำพูน <i>คุณัญญ์ มีผดุง, กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย</i>	29-38
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน <i>ชุมพล รอดแจ่ม, ปัญญา จันทกิจ, เอกโอฬาร ไซตือนุสรณ์, วุฒิพงศ์ จันทร์เมืองไทย</i>	39-52
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทยในช่วงภายหลัง การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มคลี่คลายลง <i>ภาณุพงศ์ ชัยวิริยะพงศ์, เสาวลักษณ์ กุ์เจริญประสิทธิ์</i>	53-64
แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 <i>สมใจ มณีวงษ์, ศศิรดา แพงไทย, รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย</i>	65-74
การประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือ DEA <i>พรชัย คุณวิทิพัฒนา</i>	75-88
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร <i>ธันนัท เกียรติศักดิ์วัฒนา, ปิยะพรรณ ช่างวัฒนะชัย</i>	89-100
ผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย <i>ธัญลักษณ์ ศิลาวา, มานะ ลักขมโอรุโณทัย</i>	101-116
การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ เพื่อทดลองสร้าง และใช้งานในโรงงานผลิตเหล็กหล่อดัดตรง <i>ธีรพงศ์ รัตนวงศ์พิบูลย์, รังสรรค์ เกียรติภานนท์</i>	117-128

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

อัตรวิสัยต่อการรับรู้ความรุนแรงในครอบครัวของสมาชิกเครือข่ายทางสังคม ตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี พัฒนภานุ ทูลธรรม, มานะ นาคำ	129-146
มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ กฤษฎา จุลจันทร์, อภิภินิษฐา นาเลาะห์, กชกร เดชะคำภู	147-160
ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, ชุ่ม พิมพ์ศิริ	161-170
ปัจจัยที่มีผลต่อการกักตัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 กมลพรรณ ไคจระตระกูล, ศิวพงศ์ อธิอำพน	171-186
ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจของโรค COVID-19 ที่มีต่อธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทย ชยุตม์ วัฒนา	187-204
การวิเคราะห์คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ภาวิณา จิตราภิรมย์, จักรกฤษณ์ พจนศิลป์, ศานิต แก้วเอี่ยม	205-220
การใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว, ชัมธชัย อธิเกียรติ	221-232
การศึกษาความเป็นไปได้ในธุรกิจรับซื้อเศษอาหาร เพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมัก ในพื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ณรงฤทธิ์ สีซัง, ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ	233-244
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 วัชรณ มณีนาคทอง, ปรีณภา จิตราภรณ์	245-260
บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประมวล อุ่นเรือน	261-270

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะของควีนวู้ทู้บรีโศคต้องการในกรุงเทพมหานคร ภัทราทิพย์ อยู่ฉัตร, กุลภา กุลดิลก, หม่อมหลวงกมลรัตน ทวีวงศ์	271-284
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภัทรรัตน์ ไทรพ่องศรี, กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์	285-294
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร ธมนันท์ พรหมเพชร, ปริณภา จิตราภรณ์	295-306
ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ยุทธศักดิ์ ภูผาอารักษ์, ณัฐพล มีแก้ว, สมพร หวานเสร็จ	307-316
การพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมเกมการศึกษา โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มงคล จิตรโลภิน, ประภัสสร ยุวชิต, ขวัญจิตรรา อภิสุขสกุล	317-332
การพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 อนุวัฒน์ หนูตะพง, ญาณิศา บุญจิตร, จิรศักดิ์ แซ่ควั่ว	333-346
การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพพระบายสี ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ขวัญจิตรรา อภิสุขสกุล, สุนันท์ ศลโกสม, ปุริมปรัชญ์ ไพบุญสุข	347-358
ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พชรอรรคพล พรศพล, สยามพร พันธไชย, พระครูสุตวรธรรมกิจ, พระพลากร สมมงคล (อนุพันธ์)	359-372
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช นาวิน นิลแสงรัตน์, อมรา เล็กเริงสินธุ์, ขวัญจิตรรา อภิสุขสกุล	373-382

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ

การพัฒน่องค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศในระดับสากลและประเทศไทย
กฤษฎดา ปัจจำเนย์, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์

383-394

คำแนะนำผู้นิพนธ์บทความ แบบขอส่งบทความตีพิมพ์

Factors Affecting Student Loan Default Period of Borrower Participating in Household Debt Mediation Project

Tanatcha Kaewsalabsri^{1*} Chittawan Chanagul² and Mana Luksamee-Arunothai²

¹ Master Student, Business economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: tanatcha.ka@ku.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the overall of student loan default; and (2) to study factors affecting student loan default period. This research is quantitative research. Data was collected using a questionnaire from 400 borrowers. The statistical tools used were frequency, percentage, and Multiple linear regression. The study found that the most of the samples are female, age 30 to 33 years old, and graduated with a bachelor's degree. Their debts total less than 50,000 baht, and they primarily have assets. The majority of people have no savings and make an average monthly income of 20,001 - 35,000 baht. It was found that most borrowers had student loans ranging from 100,000 - 200,000 baht from the fund. The entire outstanding debt to the fund is in the range of 100,001 - 200,000 baht, and the length of default on debt repayment is 4 - 8 years. There are still between 7 - 9 payments left to pay. Most of payment to income ratio is less than 20 percent. The interest charged as a penalty is the primary inducement for repayment. The Islamic Bank and the Krungthai Bank are the common payment methods. Borrowers misunderstood that student loan payback could be made at any time, and had a long period, however there is a problem with not having enough money to support living expenses. Student loans has a positive effect, payments left to pay has a negative effect, and the motivation to repay the loan resulting from the penalty has a negative effect affecting student loan default period of borrower participating in household debt mediation project significantly.

Keywords: Student Loan, Household Debt Mediation Project, Student Loan Default

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

รัชชา แก้วสลับศรี^{1*} ชิตตะวัน ชนะกุล² และ มานะ ลักษมีอรุณทัต²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: tanatcha.ka@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาพรวมการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวนความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์สมการการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30 - 33 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี มีหนี้สินอื่นๆ น้อยกว่า 50,000 บาท ส่วนใหญ่มีสินทรัพย์ถือครอง ไม่มีเงินออม และรายได้ที่ได้รับเฉลี่ยต่อเดือนคือ 20,001 - 35,000 บาท ส่วนใหญ่มีจำนวนเงินที่กู้จากกองทุนฯ อยู่ระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท ระยะเวลาในการผิมนัดชำระหนี้อยู่ระหว่าง 4 - 8 ปี มีเงินกู้กองทุนฯ ค้างชำระทั้งหมดอยู่ระหว่าง 100,001 - 200,000 บาท จำนวนงวดที่ต้องชำระคงเหลืออยู่ระหว่าง 7 - 9 งวด มีสัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้ส่วนใหญ่ น้อยกว่าร้อยละ 20 แรงจูงใจในการชำระเงินคือ เบียดปรับ ช่องทางการชำระเงินส่วนใหญ่จะเลือกชำระที่ธนาคารกรุงไทย/ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ความเข้าใจต่อการชำระหนี้คือนักกองทุนฯ คือคิดว่าการชำระหนี้ กยศ. มีระยะเวลานาน จะชำระตอนไหนก็ได้ และมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จำนวนเงินกู้จากกองทุนฯ ทั้งหมด ส่งผลเชิงบวก จำนวนงวดที่ต้องชำระคงเหลือส่งผลเชิงลบ และแรงจูงใจในการชำระเงินจากเบียดปรับ ส่งผลเชิงลบ ต่อระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

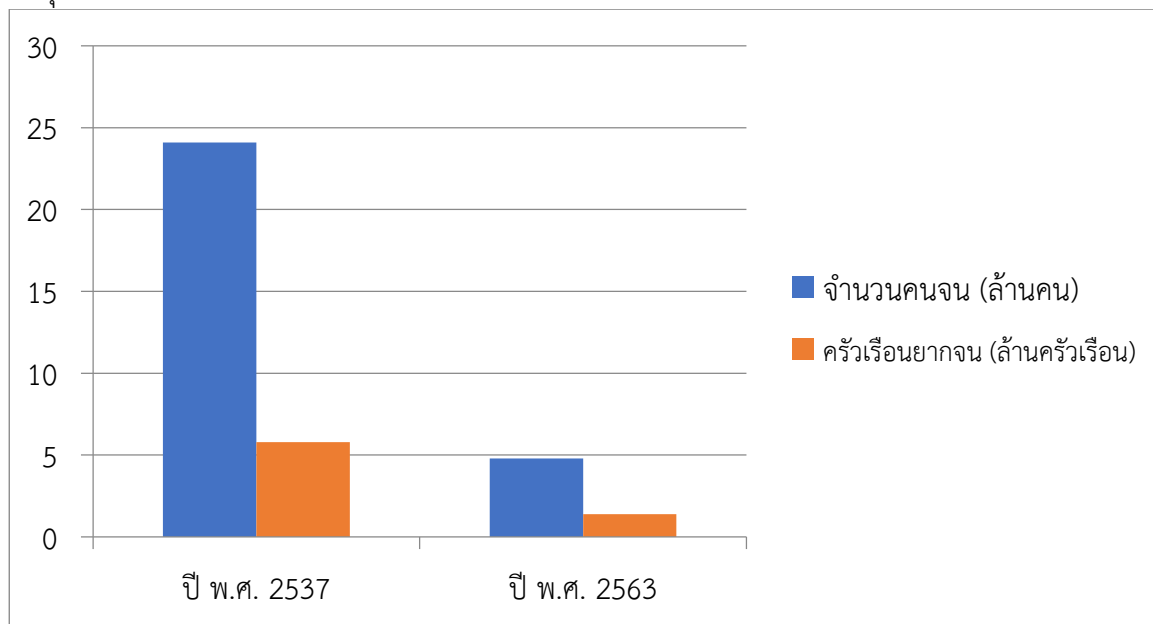
คำสำคัญ: กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, โครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน, ระยะเวลาผิมนัดชำระหนี้

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาสังคมเศรษฐกิจ และการเมือง ของประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มทักษะของทรัพยากรมนุษย์ ผู้ที่เข้าถึงการศึกษาจะได้รับความรู้ และทักษะ และมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นมีโอกาสทางการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานที่สูงขึ้น การเข้าถึงการศึกษาของประชาชนในประเทศยังสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ (สถาบันนโยบายการศึกษา, 2562) เนื่องจากหากประชาชนในประเทศได้รับการศึกษาที่ยิ่งสูงก็จะยังสามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้รับไปพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า และยังช่วยเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม พัฒนาความคิด ค่านิยมและคุณธรรมของคนในประเทศ ทำให้ประชากรในประเทศมีคุณภาพและศักยภาพ ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจต่างๆ ลดลง การเข้าถึงทางการศึกษาของประชาชนในประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ความยากจนในประเทศไทย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและรุนแรงขึ้นเมื่อมีปัจจัยทางเศรษฐกิจมากระตุ้นไม่ว่าจะเกิดวิกฤติต่างๆ หรือแม้แต่ปัญหาโรคระบาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือน รวมถึง มีผลทำให้หนี้ครัวเรือนสูงขึ้น จากข้อมูลในภาพที่ 1 จะเห็นว่า ในปี พ.ศ. 2537 ประเทศไทยมีจำนวนคนจน 24.1 ล้านคน และมีครัวเรือนยากจนจำนวน 5.8 ล้านครัวเรือน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนคนจนลดลงเหลือ 4.8 ล้านคน และมีครัวเรือนยากจนลดลงเหลือจำนวน 1.4

ล้านครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจำนวนคนจนจะลดลงแต่ก็พบว่าปัจจุบันมีนักเรียนนักศึกษา หลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนคนจน และจำนวนครัวเรือนยากจน ในปี พ.ศ. 2539 และ ปี พ.ศ. 2563

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563)

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ประสบปัญหาสำคัญได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้กู้ยืมเงิน ทำให้ผู้กู้ยืมเงินมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้คืนกองทุนฯ และปัญหาด้านจิตสำนึกของผู้กู้ แม้ผู้กู้ยืมเงินจะมีรายได้เพียงพอในการชำระหนี้ในแต่ละงวด แต่ไม่ได้มีความต้องการที่จะชำระหนี้ หรืออาจนำรายได้ไปชำระหนี้อื่นๆ ส่วนที่เหลือจึงค่อยนำมาชำระหนี้แก่กองทุนฯ (สำนักงานประมาณของรัฐบาล, 2558) ทำให้กองทุนฯ มียอดหนี้ที่ผู้กู้ยืมเงินค้างชำระเป็นจำนวนมาก จึงเกิดการฟ้องร้องแต่ละปีเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะมีผู้กู้ยืมเงินที่ผิดนัดชำระหนี้มากขึ้นมาจากหลายสาเหตุทั้งรายได้ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ ความเข้าใจผิดในการชำระหนี้คืนแก่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) รวมทั้งผู้กู้ยืมหลายรายขาดวินัยในการชำระหนี้ และมีทัศนคติที่ไม่อยากชำระหนี้คืน และพฤติกรรมเลียนแบบจากการที่คนรู้จัก หรือมีบุคคลใกล้ชิดไม่ชำระหนี้ หรือแนะนำให้ไม่ต้องชำระหนี้คืน รวมถึงขอให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อได้รับส่วนลดเบี้ยปรับจากการพิพากษาของศาลชั้นต้น (ไทยพับลิก้า, 2564) แต่ผลกระทบต่อกองทุนฯ หากมีผู้ผิดนัดชำระหนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ จะส่งผลให้นักเรียน/นักศึกษาในอนาคตที่ต้องการจะกู้เงินมีโอกาสในการกู้ยืมลดลง เนื่องจากกองทุนฯ มีเงินที่จะรองรับผู้กู้ยืมได้น้อยลง (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2565) จากปัญหาความรุนแรงของการผิดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อช่วยเหลือผู้กู้ยืมที่มีคดีพิพาทก่อนฟ้อง และหลังศาลมีคำพิพากษา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และกรมบังคับคดี ร่วมกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งก่อนฟ้อง และหลังมีคำพิพากษาคดี ด้วยการจัดโครงการ “โครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน และยุติธรรมพบประชาชน” โดยหากผู้กู้ยืมเงินเข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ย จะทำให้ทางกองทุนฯ สามารถลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการทางกฎหมาย และประโยชน์ที่ผู้กู้ยืมเงินจะได้หากเข้าร่วมโครงการฯ คือ จะไม่ถูกดำเนินคดี ได้รับการปรับโครงสร้างหนี้ใหม่โดยการช่วยขยายเวลาในการผ่อนชำระตามศักยภาพสูงสุด 30 ปี ได้รับส่วนลดเบี้ยปรับ และขยายเวลาการผ่อนชำระสูงสุดไม่เกินอายุ 65 ปี (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระยะเวลาการผิดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน เพื่อเป็นประโยชน์แก่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพรวมการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) และเป็นกลุ่มที่จะเข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) จำนวน 170,000 ราย (กรมประชาสัมพันธ์, 2565) โดยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Yamane

$$\text{ดังนี้ } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดเป็น 0.05 สามารถคำนวณขนาดกลุ่ม

ดังนั้น $n = 400$ คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 คำถามเบื้องต้นเพื่อคัดกรองผู้ตอบ เช่น เป็นผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ ที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนกับทางยศ. หรือไม่

ส่วนที่ 2 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้กู้ยืมเงิน เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนฯ

หลังจากผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยยึดวัตถุประสงค์ในการศึกษาเป็นแนวทางแล้ว ผู้วิจัยได้ทดสอบแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง โดยการเก็บแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างหนี้กับยศ. ซึ่งเป็นบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ตัวอย่าง เพื่อทดสอบความง่ายและความสามารถในการนำไปใช้จริง โดยพิจารณาถึงความเข้าใจและชัดเจนในการตอบคำถาม รวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามว่าเหมาะสมหรือไม่ และนำข้อบกพร่องเหล่านั้นไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนแบบสอบถามจะนำไปสำรวจข้อมูลจริงต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 อายุ มีผลต่อระยะเวลาการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 2 เพศ มีผลต่อระยะเวลาการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษา มีผลต่อระยะเวลาการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 4 สินทรัพย์ มีผลต่อระยะเวลาการผิณฑชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 5 หนี้สินอื่นๆ มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 7 เงินออมทั้งหมด มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 8 เงินกู้ยืมกองทุนฯ ทั้งหมด มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 9 จำนวนงวดที่ต้องชำระหนี้คงเหลือ มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนครัวเรือน

สมมติฐานที่ 10 สัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้ มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

สมมติฐานที่ 11 แรงจูงใจในการชำระหนี้ มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด จากโดยเดินทางไปเก็บข้อมูลจากผู้กู้ยืมเงินในงานมหกรรมไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน และผ่านช่องทางออนไลน์ จากผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนกับยศ.

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความและเอกสารอ้างอิงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

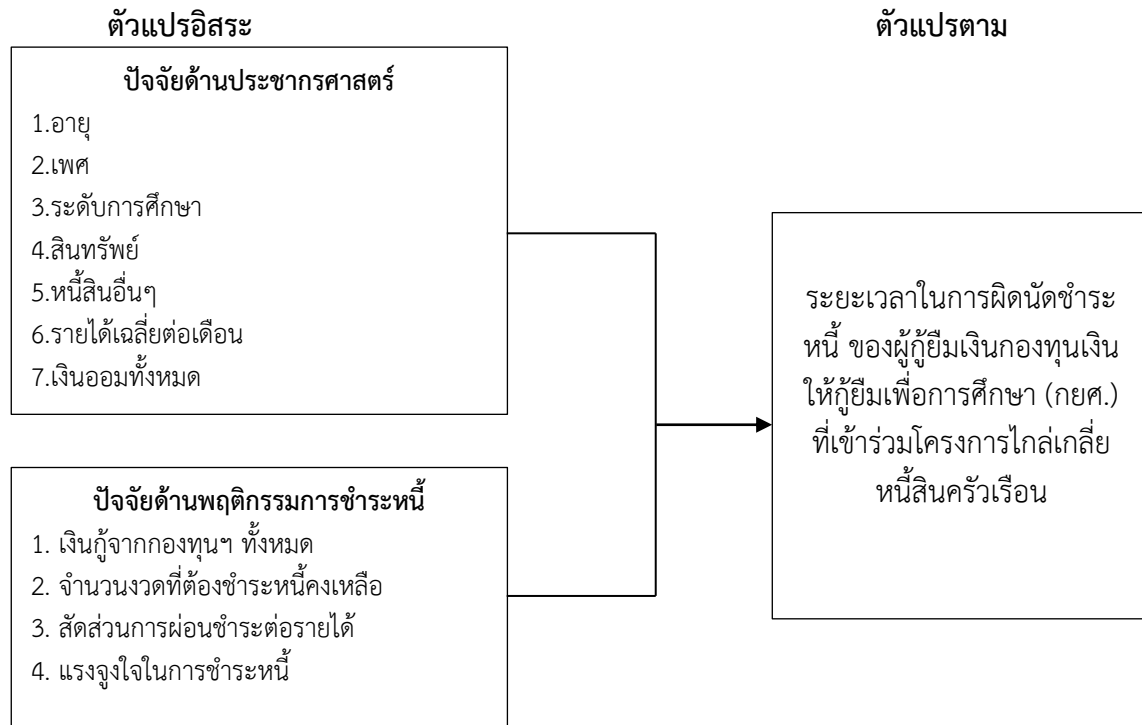
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

5.1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์โดยใช้สถิติอย่างง่าย ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมในการชำระหนี้ ที่มีผลต่อระยะเวลาการผัดผ่อนชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภาพรวมการผิหนดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการใกล้เคียงหนี้สินครัวเรือน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 266 คน (ร้อยละ 66.5) รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 134 คน (ร้อยละ 33.5) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 33 ปี จำนวน 147 คน (ร้อยละ 36.75) รองลงมาคืออายุระหว่าง 34 – 37 ปี จำนวน 118 คน (ร้อยละ 29.5) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 306 คน (ร้อยละ 76.5) ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 191 คน (ร้อยละ 47.75) มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ จำนวน 204 คน (ร้อยละ 51.0) ส่วนใหญ่มีสินทรัพย์ถือครอง(บ้าน รถยนต์ และที่ดิน) จำนวน 218 คน (ร้อยละ 54.5) ส่วนใหญ่มีหนี้สินอื่นๆ น้อยกว่า 50,000 บาท จำนวน 370 คน (ร้อยละ 92.5) รองลงมาอยู่ระหว่าง 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 17 ราย (ร้อยละ 4.25) และส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม จำนวน 392 คน (ร้อยละ 98.0)

1.2 พฤติกรรมการชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการใกล้เคียงหนี้สินครัวเรือน

ผู้ตอบส่วนใหญ่มีจำนวนเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมด 100,001 – 200,000 บาท จำนวน 120 คน (ร้อยละ 30.0) มีระยะเวลาผิหนดหนี้ 4 – 8 ปี จำนวน 373 คน (ร้อยละ 93.25) ส่วนใหญ่สัดส่วนหนี้ที่เหลือต่อเงินที่กู้คือมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป จำนวน 335 คน (ร้อยละ 83.75) มีสัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้ คือน้อยกว่าร้อยละ 20 จำนวน 205 คน (ร้อยละ 51.25) และมีสัดส่วนหนี้ที่ชำระต่อเงินกู้ คือน้อยกว่าร้อยละ 20 จำนวน 338 คน (ร้อยละ 84.5) ส่วนใหญ่มีจำนวนงวดที่เหลือในการชำระหนี้อยู่ระหว่าง 7 – 9 งวด จำนวน 225 คน (ร้อยละ 56.25) และมีแรงจูงใจในการชำระหนี้จากเบี้ยปรับ จำนวน 389 คน (ร้อยละ 67.3) กลุ่มตัวอย่างเลือกชำระหนี้คืนที่ธนาคารกรุงไทย/ธนาคารอิสลามแห่ง

ประเทศไทย จำนวน 365 คน (ร้อยละ 91.25) และส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดการกู้มาตั้งแต่ต้น จำนวน 276 คน (ร้อยละ 26.18)

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระยะเวลาในการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน พบว่า จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมการชำระหนี้ ที่มีผลกระทบต่อระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระยะเวลาในการผิมนัดชำระหนี้

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.435	.208		11.706	.000
AGE	.034	.027	.063	1.273	.204
SEX	.020	.018	.073	1.120	.264
CLASS	-.045	.033	-.074	-1.365	.173
ASSET	-.028	.032	-.053	-.858	.391
DEBT	.056	.074	.129	.749	.454
INCOME	-.005	.024	-.014	-.209	.834
LOANSLF	.031	.011	.148	2.710	.007*
LOAN INSTALLMENT	-.091	.017	-.277	-5.350	.000*
PAYMENT/INCOME	-.045	.019	-.297	-5.087	.064
MOTIVATION_1	.400	.177	.216	2.265	.057
MOTIVATION_2	-.448	.235	-.210	-1.907	.024*
MOTIVATION_3	-.078	.116	-.111	-.673	.502
MOTIVATION_4	.036	.113	.051	.321	.749
R-squared	0.140	Mean dependent variables			

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนพบว่า ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($p < .05$) ดังนี้

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ ด้านเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมด ค่า Sig. พบว่า เงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมดส่งผลเชิงบวกต่อระยะเวลาในการผิมนัดชำระหนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แสดงว่าถ้าเงินกู้ยืมกองทุนฯ ทั้งหมดที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้น ด้านจำนวนงวดชำระคงเหลือ พบว่า จำนวนงวดชำระคงเหลือ ส่งผลเชิงลบต่อระยะเวลาในการผิมนัดชำระหนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แสดงว่าจำนวนงวดชำระคงเหลือที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ระยะเวลาการผิมนัดชำระหนี้ลดลง และด้านแรงจูงใจในการชำระหนี้จากเบี้ยปรับ พบว่า แรงจูงใจจากเบี้ย

ปรับ ส่งผลเชิงลบต่อระยะเวลาในการผิวนัดชำระหนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าแรงจูงใจในการชำระหนี้จากเบี้ยปรับที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ลดลง

ส่วนปัจจัยด้านอายุ เพศ ระดับการศึกษา สินทรัพย์ หนี้สินอื่น ๆ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เงินออมทั้งหมด และสัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้ ไม่มีผลต่อระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการศึกษา R-square เท่ากับ 0.140 หมายความว่าแบบจำลองสามารถอธิบายระยะเวลาผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนได้ร้อยละ 14

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน ดังนี้

ภาพรวมการผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงหลายคนมีอาชีพเป็นแม่บ้าน รวมถึงอาชีพอิสระ จึงทำให้ไม่มีรายได้หรือรายได้ที่ได้รับ ไม่สามารถที่จะชำระหนี้สินที่ค้างได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตธนา พงษ์ไม่มี (2560) ศึกษาพฤติกรรมของลูกหนี้ในการชำระหนี้คืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ของบมจ.ธนาคารกรุงไทย สังกัด สำนักงานเขตเชียงใหม่ 3 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ปัจจัยด้านระดับรายได้ และค่าใช้จ่ายมีผลมากที่สุดในการชำระหนี้คืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ส่วนปัญหาการชำระหนี้ของผู้กู้เพราะมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย อาจเป็นเพราะผู้กู้มีภาระหนี้อื่น ๆ ที่ต้องชำระ รวมถึงค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้รายได้ที่เหลือไม่เพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ได้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้อง กับ ปณิธาน แสงโชติ (2561) ศึกษาแนวทางการ พบว่า ลูกค้านาคารออมสิน ในกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยที่มีผลต่อภาวะเกิดหนี้สินเกิดจากภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น และการขาดรายได้จากลูกหนี้เองทำให้ไม่พอจ่ายสำหรับในครอบครัว จึงจำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสินนอกระบบมากขึ้นทำให้รายได้ที่ได้รับ มีความจำเป็นต้องชำระหนี้ก่อนระบบก่อน และทำให้เกิดการค้างชำระ

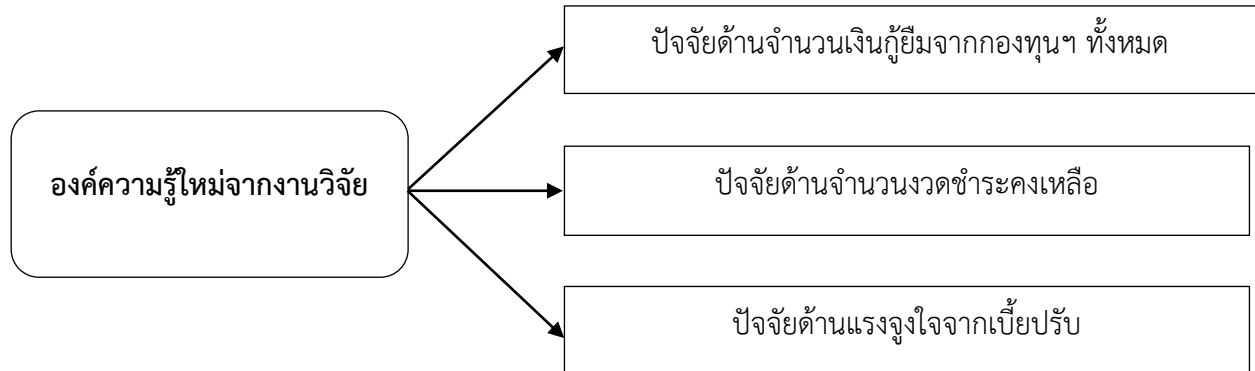
ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ ปัจจัยด้านจำนวนเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมด ส่งผลเชิงบวกต่อระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้กู้ที่มีภาระหนี้สินรวมมากกว่าจะมีปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระมากกว่าผู้ที่มีหนี้สินรวมน้อยกว่า เพราะแสดงให้เห็นภาระค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระของลูกหนี้ว่ามีมากเช่นไร ผู้ที่มีภาระหนี้สินรวมมากมีโอกาสเกิดปัญหาหนี้ค้างชำระมากกว่าลูกหนี้ที่มีภาระหนี้สินรวมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ วรณิ สมตัว (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ สินเชื่อเงินกู้ยืมของธนาคารออมสิน สาขาจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ภาระหนี้สิน ส่งผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อเงินกู้ยืมของธนาคารออมสิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยด้านเบี้ยปรับ ส่งผลเชิงลบต่อระยะเวลาในการผิวนัดชำระหนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ดอกเบี้ยและเบี้ยปรับส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ หากลูกหนี้โดนดอกเบี้ยและเบี้ยปรับเป็นจำนวนมากโอกาสที่จะชำระหนี้คืนได้เป็นเรื่องยาก และยิ่งสอดคล้องกับ อาริษา โพชนุกูล (2559) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการผิวนัดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาระโนด จังหวัดสงขลา พบว่า ดอกเบี้ยและเบี้ยปรับส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการผิวนัดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในระดับ ปานกลาง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

1. ปัจจัยพฤติกรรมการชำระหนี้ พบว่าปัจจัยด้านจำนวนเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมดส่งผลเชิงบวกต่อระยะเวลาในการผิวนัดชำระหนี้ ผู้กู้ยืมที่มีจำนวนเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมดยิ่งมากก็จะทำให้ระยะเวลาการผิวนัดชำระหนี้ยิ่งสูง เนื่องจากจำนวนเงินที่กู้ไม่ได้สะท้อนถึงการประสบความสำเร็จหลังการได้รับการศึกษาของผู้กู้ รวมถึงความรับผิดชอบหนี้สินของผู้กู้แต่ละคนด้วย กองทุนฯ จึงควรมีการควบคุมจำนวนเงินกู้ไม่ให้สูงเกินจนเกินศักยภาพในการชำระหนี้

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ ด้านจำนวนงวดชำระคงเหลือ และด้านแรงจูงใจจากเบี้ยปรับ ส่งผลเชิงลบต่อระยะเวลาในการผัดนัดชำระหนี้ จำนวนงวดชำระคงเหลือมาก ส่งผลให้ระยะเวลาในการผัดนัดชำระหนี้ลดลง เพราะผู้กู้เหล่านี้ ครอบกำหนดชำระหนี้ยังไม่นานทำให้เห็นว่าในช่วงปีแรกๆ ผู้กู้ยังคงมีการชำระหนี้ แต่เมื่อผ่านไปเรื่อย ๆ ผู้กู้ก็ยังคงผัดนัดชำระหนี้เรื่อย ๆ ทำให้ระยะเวลาการผัดนัดชำระหนี้เพิ่มมากขึ้น ส่วนแรงจูงใจจากเบี้ยปรับที่เพิ่ม ทำให้ระยะเวลาในการผัดนัดชำระหนี้ลดลง ทำให้เห็นว่าเบี้ยปรับเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการชำระหนี้ของผู้กู้

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากการรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.5 รองลงมาคือเพศชาย ร้อยละ 33.5 โดยจะมีอายุระหว่าง 30 – 33 ปี ร้อยละ 36.75 และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 76.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท ร้อยละ 47.75 ส่วนใหญ่มีสินทรัพย์ถือครอง (บ้าน รถยนต์ และที่ดิน ร้อยละ 54.5 และ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สินอื่นๆ น้อยกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 92.5 ผลการศึกษาพฤติกรรมการชำระหนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมดระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 30.0 มีระยะเวลาผัดนัดชำระหนี้ระหว่าง 4 – 8 ปี ร้อยละ 93.25 และส่วนใหญ่มีสัดส่วนหนี้ที่เหลือต่อเงินที่กู้ คือมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ร้อยละ 83.75 สัดส่วนการผ่อนชำระต่อรายได้ คือน้อยกว่าร้อยละ 20 คิดเป็นร้อยละ 51.25 และมีสัดส่วนหนี้ที่ชำระต่อเงินกู้ คือน้อยกว่าร้อยละ 20 คิดเป็นร้อยละ 84.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีจำนวนงวดที่เหลือในการชำระหนี้ระหว่าง 7 – 9 งวด ร้อยละ 56.25 โดยมีแรงจูงใจในการชำระหนี้ส่วนใหญ่มาจากเบี้ยปรับ ร้อยละ 67.3 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกชำระหนี้คืนโดยชำระที่ธนาคารกรุงไทย/ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ร้อยละ 91.25 และความเข้าใจของผู้กู้ในการชำระหนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดการกู้มาตั้งแต่ต้น ร้อยละ 26.18

จากสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่า มีด้านพฤติกรรมการชำระหนี้ 3 ตัว ที่มีผลต่อระยะเวลาการผัดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของผู้กู้ยืมที่เข้าร่วมโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน ได้แก่ ด้านจำนวนเงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ทั้งหมด ด้านจำนวนงวดชำระคงเหลือ และด้านแรงจูงใจในการชำระหนี้จากเบี้ยปรับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กองทุนฯ ควรมีนโยบายควบคุมเงินกู้ยืมให้เหมาะสม โดยควรมีการประเมินความสามารถในการชำระหนี้คืนของผู้กู้ยืมเงินและครอบครัว เพื่อที่จะกำหนดยอดเงินกู้ที่ไม่สูงเกินไปตามศักยภาพของผู้กู้ เมื่อถึงเวลาชำระหนี้คืนกองทุนฯ ผู้กู้ยืมเงินจะได้มีความสามารถในการชำระหนี้คืนกองทุนฯ

1.2 กองทุนฯ ควรกระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้กู้ยืมที่ยังมีจำนวนวงกว้างปริมาณมาก มีวินัยในการชำระหนี้ เนื่องจากเป็นผู้ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา และครบกำหนดชำระไม่นาน เพื่อให้ชำระหนี้อย่างต่อเนื่อง โดยการมีการจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้กู้กับกองทุนฯ ถึงผลกระทบที่ผู้กู้ยืมเงินจะได้รับหากผิดนัดชำระหนี้ และผลกระทบต่อคนรุ่นใหม่ในอนาคตที่จะกู้ยืมเงินหากผู้กู้ไม่ชำระหนี้คืน

1.3 กองทุนฯ ควรมีนโยบายช่วยเหลือให้ผู้ที่มีเบี้ยปรับค้าง มาปิดบัญชีกับกองทุนแทนการทยอยจ่ายเพื่อตัดยอดค้าง เพราะยอดที่จ่ายจะไปตัดเบี้ยปรับกับดอกเบี้ยทำให้ผู้กู้ยืมรู้สึกว่ายอดหนี้ของตนไม่ลด จึงไม่ชำระหนี้ค้างให้เป็นยอดหนี้ปัจจุบัน โดยการมีมาตรการส่วนลดเบี้ยปรับหากผู้กู้ต้องการที่จะปิดบัญชี

1.4 ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้กู้ยืมเงินขาดความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดการกู้มาตั้งแต่ต้นแล้ว อาจเนื่องจากผู้กู้ยืมเงินไม่ได้ทำความเข้าใจในสัญญาผู้กู้ยืมเงินเพราะช่วงวัยที่ผู้กู้ยืมยังอายุน้อย และอาจได้รับข้อมูลการกู้จากบุคคลที่สามมาผิดพลาด ทางกองทุนฯ จึงควรมีการอบรมทำความเข้าใจถึงสัญญาผู้ และการชำระหนี้หลังเรียนจบให้ชัดเจนมากขึ้น

1.5 ปัญหาการชำระหนี้คืนของผู้กู้ยืมส่วนใหญ่ คือ ขั้นตอนการชำระยุ่งยาก มีความซับซ้อน ไม่สะดวกสบาย แม้กองทุนฯ จะมีวิธีการชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้นจากแค่การไปชำระหนี้ที่ธนาคารกรุงไทย/ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยแล้ว แต่ข้อมูลการชำระหนี้ด้วยวิธีอื่นก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้กู้ยืมเงินอย่างแพร่หลาย ทางกองทุนฯ ควรมีวิธีประชาสัมพันธ์วิธีการชำระที่เข้าใจง่ายที่มากขึ้นในรูปแบบอื่นเพื่อเพิ่มทางเลือกในการชำระให้ผู้กู้ยืมเงินมากขึ้น

1.6 ระยะเวลาในการกู้ยืมเงินส่วนใหญ่คือ 4 – 7 ปี คือจะเป็นการกู้ช่วงมหาลัย 4 ปี หรือกู้ยืมตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมปลายจนจบมหาลัย ทำให้ยอดเงินกู้ยืมทั้งหมดของผู้กู้กลุ่มนี้ค่อนข้างสูง ทางกองทุนฯ ควรมีการคัดเลือกผู้กู้ที่ต้องการกู้ศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยให้เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้ โดยดูจากผลการเรียนของผู้กู้ คัดผู้กู้ที่มีผลการเรียนในระดับมัธยมไม่ต่ำกว่า 2.75 และจากการรับรองของคุณครูที่ปรึกษา

1.7 ระยะเวลาผิดนัดชำระหนี้ ส่วนใหญ่คือ 4 – 8 ปี ซึ่งเป็นผู้กู้ที่ครบกำหนดชำระมาแล้วหลายปี และอยู่ในเกณฑ์ ที่จะถูกกองทุนฯ ฟ้องร้องดำเนินคดี เพราะผู้กู้มองว่ามีระยะเวลาชำระนาน จะชำระตอนไหนก็ได้ จึงยังไม่ชำระหนี้คืน ทางกองทุนฯ ควรเข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจ ถึงเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ ของกองทุนฯ วิธีการชำระหนี้และติดตามทวงถามหนี้กับผู้กู้กลุ่มนี้ ให้มีการตระหนักถึงความรับผิดชอบในหนี้ที่ได้กู้เพื่อส่งต่อโอกาสทางการศึกษากับรุ่นน้องในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการผิดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) นอกเหนือจากผู้เข้าร่วมงานไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนงาน และใช้วิธีการศึกษารูปแบบสัมภาษณ์ผู้กู้ยืมเงิน เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการชำระหนี้ ที่มีความชัดเจนมากขึ้น และนำไปวางแผนงานอย่างตรงจุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2565). รุกแก้ไขปัญหาลูกหนี้ กยศ. ดึงผู้กู้กลุ่มผิดนัดชำระและถูกบอกเลิกสัญญา 170,000 คน เข้าไกล่เกลี่ยหนี้ก่อนฟ้องในงานสัญจรทั่วประเทศอีก 9 ครั้ง. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/84921>.
- กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. (2565). งานโครงการไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือน (ต่างจังหวัด). สืบค้น 25 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.studentloan.or.th/th/news/1644394080>.
- _____. (2565). สถิติข้อมูล กยศ. ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2565. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.studentloan.or.th/th/statistics/1540900492>.
- _____. (2565). กยศ. เชิญชวนผู้กู้ยืมไกล่เกลี่ยหนี้ก่อนฟ้อง ผู้เข้าร่วมโครงการจะไม่ถูกฟ้อง ขยายเวลาชำระหนี้ และได้รับส่วนลดเบี้ยปรับ. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.studentloan.or.th/th/news/1645438958>.

- _____. (2565). กยศ. ชี้แจงหากยกเลิกหนี้จะทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา. สืบค้น 15 กันยายน 2565. จาก <https://www.studentloan.or.th/th/news/1660894560>.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). 8 เดือนที่สูญหาย จากใจเด็กที่หลุดจากรั้วโรงเรียนด้วยผลกระทบจากโควิด-19. สืบค้น 27 ตุลาคม 2565. <https://www.eef.or.th/article-8-lost-months-071221/>.
- กิตธนา พวงไม่มีง. (2560). พฤติกรรมของลูกหนี้ในการชำระหนี้คืนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ของบมจ.ธนาคารกรุงไทย สังกัด สำนักงานเขตเชียงใหม่ 3 จังหวัดเชียงใหม่. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ไทยพับลิก้า. (2564). 4 คำถาม ทำไมคนกู้ยศ.หลายล้านไม่จ่ายหนี้. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://thaipublica.org/2021/07/why-millions-of-thais-unable-to-repay-student-loan/>.
- ปณิธาน แสงโชติ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของลูกค้าธนาคารออมสิน ใน กรุงเทพมหานคร. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- วรรณิ สมตัว. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระ สินเชื่อนโยบายรัฐ ของธนาคารออมสิน สาขาจะนะ จังหวัดสงขลา. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- สถาบันนโยบายการศึกษา. (2562). การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. สืบค้น 30 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1606779289.news>.
- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล. (2558). กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2565. จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/444771>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). สถิติรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน. สืบค้น 20 ตุลาคม 2565. จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>.
- อาริษา โพนกุล. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาระโนด จังหวัดสงขลา. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

Creative Leadership of School Administrators Influencing School Effectiveness under The Secondary Educational Service Area Office Loei, Nong Bua Lam Phu

Khanawat Pratumchai¹ Saman Prawanto^{1*} and Somjai Maneewong¹

¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Pitchayabundit College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Saman.p2566@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed (1) to study investigate creative leadership of school administrators, (2) to study school effectiveness, (3) to study relationships between creative leadership of school administrators and school effectiveness, and (4) to study factors of creative leadership influencing school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office Loei, Nong Bua Lam Phu. The samples of the research were 374 school administrators and teachers based on sample size determination using Krejcie and Morgan Table and stratified sampling consisting of 28 small size school administrators, 52 school administrators and 322 teachers. The research instrument was 5-point Likert scale questionnaires, which the reliability was 0.958. The result of the study found that In terms of creative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Loei, Nong Bua Lam Phu, it was found that; as a whole and each aspect, all aspects were at the high level. For school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office Loei, Nong Bua Lam Phu, it was found that; as a whole and each aspect, all aspects were at the high level. For the relationships between creative leadership of school administrators and school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office Loei, Nong Bua Lam Phu, it was found that the positive correlation was at the highest level comprising flexibility and adaptability, and skills for encouraging a positive attitude in students. In terms of factors of creative leadership influencing school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office Loei, Nong Bua Lam Phu, it can be showed that the aspects of team work, individualized consideration, and flexibility and adaptability.

Keywords: Creative Leadership, School Administrators, School Effectiveness

ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

คุณวัชร ประทุมชัย¹ สมาน ประวันโต^{1*} และ สมใจ มณีวงษ์¹

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยการบึงกาฬ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Saman.p2566@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา (2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ (4) เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครซี่และมอร์แกน และการสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 374 คนประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 52 คน และครูผู้สอน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.958 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ความยืดหยุ่นและปรับตัว และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างที่มีอำนาจพยากรณ์ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิผลของสถานศึกษา

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมล้วนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผล ให้คุณลักษณะเยาวชนเปลี่ยนไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมาย ให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง และก้าวไปสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพสูงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องมีบทบาท ที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำในสถานศึกษา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย ได้รับความ คิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร พัฒนาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ โดยคำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก (สุกัญญา รอดระกำ, 2561)

การปฏิรูปการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายภารกิจดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นสำคัญซึ่งในปัจจุบันการบริหารองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนต่างเห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องทำการพัฒนาหรือปรับปรุงวิธีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลและประหยัดสูงสุด เพื่อจะได้เพิ่มขีดความสามารถในการ

บริหารงานแก่องค์กรให้มากขึ้นเพราะนอกจากจะเป็นผลดีต่อองค์กรนั้นโดยตรงแล้ว ยังทำให้องค์กรสามารถปรับตัวรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสม (เกศริน ตรีเดช, 2552) โดยคุณแจแห่งความสำเร็จประการหนึ่งของภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการกล้านำความเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการกล้าเผชิญความท้าทาย ด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้บรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน มีเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจนและมีความมุ่งมั่นที่จะไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยการทุ่มเทพลังกาย และความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์รอบรู้เป็นที่พึ่ง ทางวิชาการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ มีความสามารถในการจัดองค์กร บริหารจัดการให้มีครูผู้สอนอย่างพอเพียง มอบหมายงานให้บุคลากรได้เหมาะสมกับศักยภาพสอดคล้องกับภาระและปริมาณงาน โดยใช้หลักการกระจายอำนาจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์รอบด้านทางร่างกายอารมณ์และสังคม และสติปัญญา (ธีระ รุญเจริญ, 2554)

สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบเข้าด้วยกัน โดยสถานศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจะต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเข้ามามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยี ตลอดจนการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนนักเรียน สิ่งเหล่านี้สถานศึกษาจะต้องรับเอามาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จโดยผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาเป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มคน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เนื่องจากภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญ กับภาวะผู้นำของตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการต่างๆ ดังที่กล่าวข้างต้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในภาวะเช่นนี้สมรรถนะของผู้นำที่เรียกว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้รอดพ้นและได้รับชัยชนะเหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนสามารถตอบสนองต่อความคาดหวัง ความต้องการของบุคคล ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (กรองทิพย์ นาควิชิต, 2552)

ผู้นำยุคใหม่ต้องมีความสามารถในการจูงใจประสานงานรวมถึงการนำบุคคลอื่นอย่างมีวิสัยทัศน์จินตนาการมีความยืดหยุ่นโดยวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์โดยอาศัยปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแบบเปิด ในการไว้วางใจให้อิสระในการคิดพร้อมสนับสนุนความคิดใหม่ๆ ด้านแรงจูงใจภายในด้วยการมีความอยากความหวังความปรารถนาความเพียรพยายามมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อให้เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ และด้านความรู้เชิงลึกด้วยการมีความรู้แนวกว้างและลึกมีทักษะประสบการณ์อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางที่ปลาฉลาดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบซึ่งการดำเนินการเหล่านี้เป็นคุณสมบัติของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถปรับเปลี่ยนองค์กรให้มีคุณภาพบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าในสถานศึกษาหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคนซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่างๆ บทบาทภาวะผู้นำจึงมิได้จำเพาะเจาะจงเฉพาะกับผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาคือการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่ครูอาจารย์และบุคลากรต่างๆ เพื่อเป็นช่องทางให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ ซึ่งภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ โรบินสัน (Robinson, 2007) ประกอบด้วยด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และด้านการทำงานเป็นทีม อีกทั้งยังมีมุมมองว่าครูคือผู้นำโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาคือผู้นำของผู้นำ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ของครูอาจารย์และบุคลากรในสถานศึกษาด้วย ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของบุคลากร และองค์กร เนื่องจากภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อการทำงาน ร่วมกันของบุคคลในองค์กร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความเข้าใจในหลักการต่างๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา (พ.ศ.2561-2565) ของ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทำให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาทางด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และการบริหารงานวิชาการ สรุปได้ว่ายังขาดภาวะผู้นำที่มีแนวคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เช่นผู้บริหารมุ่งเน้นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น แต่ยังขาดการเตรียมพร้อมของบุคลากร อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารสถานศึกษาจะดำเนินตามนโยบายของกระทรวงที่มุ่งเน้นความเสมอภาคกับนักเรียนทุกคน เพื่อที่จะได้รับความรู้อย่างทั่วถึง จากการสำรวจพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กจะมีความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ในการเรียน น้อยนอกจากนี้จะเห็นได้จากภาระงานของครูด้านอื่น ๆ มีส่วนต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคที่จะต้องอาศัยทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ประกอบด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู
4. ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,033 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 52 คน และครูผู้สอนจำนวน 1,981 คน จากสถานศึกษาทั้ง 52 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2564 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 374 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 52 ครูผู้สอนจำนวน 322 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามมีจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพและขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert, 1993)

- 5 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ซึ่งกำหนดคะแนนแบ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert, 1993)

- 5 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดยศึกษา วิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

3.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC) ทุกข้อได้ 1.0

3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ได้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลอง ที่ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนและนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

3.5 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.958

3.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยพินิจบัณฑิต ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ทราบและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัย

4.2 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตอบแบบสอบถามให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู และกำหนดวันรับคืนแบบสอบถาม

4.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

5.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence)

5.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธี ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

5.2 สถิติพื้นฐาน

5.2.1 ร้อยละ (Percentage)

5.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

5.2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

5.3.1 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation Coefficients)

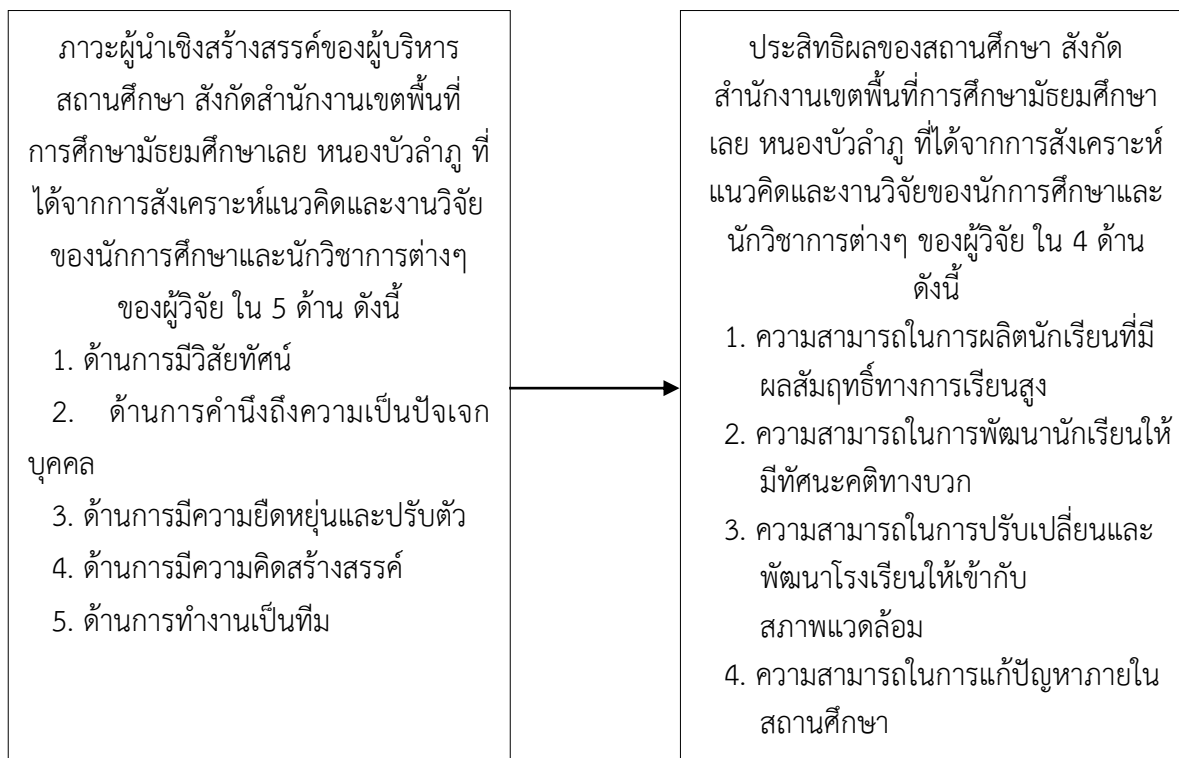
5.3.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ (Multiple Regression by Enter)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการต่างๆ ของผู้วิจัย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปรเกณฑ์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.07	0.59	มาก
2	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.98	0.63	มาก
3	ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.02	0.65	มาก
4	ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.13	0.62	มาก
5	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.14	0.56	มาก
รวม		4.07	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.13$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.07$) และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 3.98$)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.06	0.58	มาก
2	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะคิดทางบวก	3.97	0.64	มาก
3	ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน	3.90	0.65	มาก
4	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม	3.95	0.67	มาก
รวม		3.97	0.58	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา คือ ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะคิดทางบวก ($\bar{X} = 3.97$) และความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.90$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

	X1	X2	X3	X4	X5	Y1	Y2	Y3	Y4	xTotal	yTotal
X1	1										
X2	.789**	1									
X3	.655**	.779**	1								
X4	.453**	.461**	.581**	1							
X5	.434**	.472**	.542**	.606**	1						
Y1	.467**	.557**	.588**	.435**	.623**	1					
Y2	.557**	.614**	.629**	.491**	.570**	.765**	1				
Y3	.519**	.576**	.555**	.543**	.538**	.681**	.834**	1			
Y4	.488**	.523**	.507**	.451**	.559**	.699**	.767**	.837**	1		
xTotal	.819**	.865**	.880**	.762**	.740**	.654**	.703**	.670**	.619**	1	
yTotal	.560**	.625**	.626**	.53**	.628**	.859**	.928**	.927**	.914**	.728**	1

จากตารางที่ 3 พบว่า แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .728$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว กับประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด ($X_3 : Y_2 = .629$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีม กับประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ($X_5 : Y_1 = .623$) ตามลำดับ

4. ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เมื่อเพิ่มปัจจัยทีละตัว

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	R	R ²	Adj R ²	SE	sig
ด้านการทำงานเป็นทีม	.628	.395	.393	.449	.000**
ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	.738	.545	.541	.390	.003**
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.730	.553	.531	.395	.000**

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จาก 5 ด้าน มีปัจจัยที่ทดสอบแล้วพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 2 ด้าน

คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และมีปัจจัยที่ทดสอบแล้วพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งหมด 1 ด้าน คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ซึ่งสามารถนำมาอธิบายความได้ ดังนี้

ด้านการทำงานเป็นทีม สามารถพยากรณ์ได้ว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ .395 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 39.50 เมื่อเพิ่มปัจจัยทีละตัวเพื่อหาค่าพยากรณ์ที่ดีที่สุด เป็นดังนี้

เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .545 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 54.50

เมื่อเพิ่มด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .553 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 55.30

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	b	SE _b	β	t	Sig	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ด้านการทำงานเป็นทีม	.401	.045	.388	8.963	.000	.700	1.428
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.273	.053	.299	5.148	.000	.389	2.569
ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	.162	.054	.182	2.992	.003	.354	2.823

$R = .743, R^2 = .552, SE_{est} = .38869, a = .427, Adj_R^2 = .546, F = 84.925, Sig = .000, Durbin-Watson = 1.830$

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 55.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบของคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .401, .273 และ .162 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีค่าเท่ากับ .743 มีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 55.20 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ เท่ากับ .389 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = .427 + .401 X_1 + .273 X_2 + .162 X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z = .388 Z_{X1} + .299 Z_{X2} + .182 Z_{X3}$$

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจในการทำงาน เป็นทีมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานและการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานในองค์กร และแรงจูงใจในการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดการมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมและประสิทธิผลของทีมงานนำมาซึ่งความมุ่งมั่นของทีมงาน และการมีส่วนร่วมของทีมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุณรดา ทรงบุญศาสตร์ (2559) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นพฤติกรรมการทำงาน ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ที่ยึดมั่นในทิศทางและจุดหมายการทำงานอย่างเป็นระบบส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้คำแนะนำให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาในการปฏิบัติงานของทีมงานต่างๆ มีการจัดการฝึกอบรมประจำการในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจและการบริหารความเปลี่ยนแปลงสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา อุ่มสิน (2560) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการทำงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิด มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสมาชิกร่วมดำเนินกิจกรรม สนับสนุนช่วยเหลือใช้ทักษะประสบการณ์ร่วมกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ร่วมทีมมีความพอใจในการทำงานสูงสุด

ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายจัดการมุ่งเน้นไปที่ผลผลิต คือ ให้ นักเรียน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถการกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาได้มีการพัฒนาตนเอง พัฒนางานที่ทำ มีความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนเสริมสร้างความพึงพอใจให้บุคลากรในสถานศึกษาทุ่มเทงานเพื่อ คุณภาพของสถานศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารงานอย่างเต็มกำลังตามความรู้ความสามารถจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy & Miskel (2001) กล่าวว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวกสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่บีบบังคับได้ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดีหรือความพึงพอใจในการทำงานของครูหรือขวัญของสมาชิกโรงเรียนดี และยังสอดคล้องกับแนวคิดผลผลิตของระบบการศึกษา (กรมวิชาการ, 2539) โรงเรียนหากมีนักเรียนเข้าเรียนมีปริมาณมากและมีคุณภาพการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์สูง โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสามารถในการศึกษาต่อในสถาบันชั้นสูงจำนวนมาก โรงเรียนมีทั้งปริมาณและคุณภาพดังกล่าวนี้มักจะได้แก่ โรงเรียนในเมื่อโรงเรียนจังหวัดที่มีชื่อเสียง โรงเรียนที่มีความพร้อม ในด้านปัจจัยต่างๆ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม บุคลากรที่มีคุณภาพ ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ (Hoy & Miskel, 2001)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญ เพราะเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างสมาชิกทำให้เกิดการสื่อสาร และการประสานงานช่วยให้สมาชิกเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน เกิดความผูกพัน และความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร มีการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดบรรยากาศของการทำงานที่ดี มีความรักในงาน และความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ช่วยให้การดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศสรินทร์ ตรีเดช (2552) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการปฏิบัติงานอย่างใด อย่างหนึ่งร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกการมอบหมายงานการวางแผนร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารประสานงานกัน มีการตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญด้วยเหตุผลและความจำเป็นเพราะลำพังคนเดียวจะทำงานให้สำเร็จได้ยาก และได้สังเคราะห์ตัวบ่งชี้ของการทำงานเป็นทีมดังนี้ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วม

3) การติดต่อสื่อสาร 4) การร่วมมือประสานงาน 5) การจัดสรรผลประโยชน์ 6) การตัดสินใจร่วมกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง และ วัลลภา อารีรัตน์ (2557) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการทำงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถในการนำบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันมีเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของสมาชิก การมอบหมายงาน การวางแผนร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารประสานงานกัน มีการตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย และมีลักษณะการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1) มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) การสนับสนุนและการไว้วางใจต่อกัน 3) มีการติดต่อสื่อสารที่ดี 4) การสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในทีมงาน 5) มีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง

การสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จากตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ส่วนด้านที่ไม่เข้าสู่สมการพยากรณ์ คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ .395 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 39.50 อาจเป็นเพราะว่า บทบาทการทำงานเป็นทีมจะต้องมีความชัดเจน ประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมเกิดจากการปรับตัวของสมาชิกในทีมงาน ซึ่งในปัจจุบันบริบท การทำงานอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ทีมงานจะต้องพึ่งพาการมีส่วนร่วมของสมาชิกใน ทีมงาน ดังนั้นสมาชิกต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง มี ข้อกำหนดเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญญา ประจงใจ (2557) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนโดยรับผิดชอบและใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในงานตามเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การติดต่อสื่อสาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาติดต่อสื่อสารกับบุคลากรในสถานศึกษา อย่างสม่ำเสมอชี้แจงให้ผู้ร่วมงานเข้าใจวิธีการทำงานอย่างชัดเจน และบุคลากรในสถานศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และรับฟังปัญหาการทำงานของผู้ร่วมงานที่เกิดขึ้น 2) การร่วมมือ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถจูงใจบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ดำเนินการภายใต้ความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาลดความขัดแย้ง ในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา สนับสนุนให้ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาแสดงศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่และสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานโดยไม่ถือคติหรือแบ่งพรรคแบ่งพวก 3) การประสานงาน หมายถึง ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ และสร้างขวัญกำลังใจที่ดีแก่บุคลากร สนับสนุนให้บุคลากรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการวางแผนที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และมีการประชุมเกี่ยวกับความก้าวหน้าหรือปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ผู้บริหารสถาน ศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรคิดแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของบุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรมีการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงาน กระตุ้นแนวคิดใหม่ๆ ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานไปศึกษาดูงานหรือร่วมประชุมสัมมนาเพื่อรับการถ่ายทอดความคิดใหม่ๆ สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานทำงานด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ และมีการออกแบบงานใหม่ที่สร้างมูลค่าเพิ่มอยู่เสมอ 5) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเปิด โอกาสให้ผู้ร่วมงานคิดนอกกรอบ จูงใจให้บุคลากรใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนให้บุคลากรยึดคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้มีการนำความรู้จากการอบรมศึกษาดูงานไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพงาน และหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงานของตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษายกระดับประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson. (2007) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการทำงานของกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันและต้องการที่จะทำงานร่วมกันจนสำเร็จ ตลอดจนแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .545 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่งผล

ต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 54.50 อาจเป็นเพราะว่า การมีความคิดยืดหยุ่นและการปรับตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออก ของผู้บริหารสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคล สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ต่างๆ มีความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในการ บริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในโลกยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การปรับตัวจึงเป็นสิ่งที่ควรมีในตัวผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในการ บริหารงาน มีความยืดหยุ่นในการคิด รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถปรับตัวอยู่บนพื้นฐานความแตกต่างในช่วงวัยของครู ในโรงเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริศา พาพิสินธ์ (2554) กล่าวว่า การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว เป็นความสามารถในการคิดนอกกรอบของความคิดที่ไม่ตกอยู่ภายใต้ กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคยเดิม ความยืดหยุ่นทำให้สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ในแง่มุมใหม่ สามารถปรับเปลี่ยนได้ไม่ตายตัว ความคิดยืดหยุ่นเป็นรูปแบบความคิดพื้นฐานที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดยืดหยุ่นเป็นส่วนช่วยเสริมคุณภาพความคิดให้ดียิ่งขึ้นเพราะคนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะไม่ปิดกั้นความรู้ ยอมรับการมีข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้นได้ ยินดีรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหรือตรงกันข้าม ความคิดยืดหยุ่นแบ่งออกเป็นความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที และความคิดยืดหยุ่นทางการคิดแปลง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษพล อัมระนันท์ (2559) กล่าวว่า การมีความยืดหยุ่น และปรับตัว เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการคิดหาคำตอบให้อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้ กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคย การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ต่างๆ การเปิดกว้างรับ ความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระ และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน โดยตัวบ่งชี้ของการมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว คือ 1) ความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ 2) ความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ 3) การเปิดกว้างรับ ความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระ 4) การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ค่าสัมประสิทธิ์การ ถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .553 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 55.30 อาจเป็นเพราะว่า การคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ และพัฒนาจุดด้อยของตนเองอยู่เสมอ โดยมอบหมายงานตรงกับ ความรู้ความสามารถของ ผู้ร่วมงาน ติดตามผลการ ปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม การบริหาร และการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษพล อัมระนันท์ (2559) กล่าวว่า การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการดูแลเอาใจใส่เป็นกรณีพิเศษ ถึงความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อความเติบโตในหน้าที่การงาน พัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงขึ้นทั้งยังสนับสนุนและให้ โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถจนมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ชี้ให้เห็นถึงความรู้ความสามารถที่แตกต่าง ระหว่างบุคคล การมอบหมายงานที่เหมาะสมและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ สามารถพัฒนา วิธีการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพอย่างหลากหลายทันกับโลกยุคปัจจุบันมาใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเหมาะสม โดยวัดได้จากตัว บ่งชี้ของการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ 1) การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) การมอบหมายงานที่เหมาะสม 3) การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร 4) การให้ขวัญกำลังใจในการทำงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธุมกร เจตีย์ คำ (2559) กล่าวว่า การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานโดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรามีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคลสนใจและเอา ใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคลมีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นพี่เลี้ยงสอนให้คำแนะนำและ ส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจ โดยการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะ สำคัญในด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลและการเอาใจเขามาใส่ใจเราความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่าง บุคคลและเทคนิคการมอบหมายงาน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ได้ข้อค้นพบองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล 3) การมี

ความยืดหยุ่นและปรับตัว 4) การมีความคิดสร้างสรรค์ 5) การทำงานเป็นทีม และปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้แก่ 1) ด้านการทำงานเป็นทีม 2) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

สรุปผลการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจในการทำงาน เป็นทีมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อคุณภาพการปฏิบัติงานและการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานในองค์กร และแรงจูงใจในการทำงานเป็นทีม ก่อให้เกิดการมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมและ ประสิทธิภาพของทีมงานนำมาซึ่งความมุ่งมั่นของทีม และการมีส่วนร่วมของทีมงาน

ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม

การสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จากตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งหมด 5 ด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ส่วนด้านที่ไม่เข้าสู่สมการพยากรณ์ คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ .395 ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้ร้อยละ 39.50 จากผลการวิจัย ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพได้แก่ 1) ด้านการทำงานเป็นทีม 2) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้านการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มาก จึงควรมีการส่งเสริม และพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากแต่ต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้น ควรจัดทำยุทธศาสตร์การอบรมเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตระหนักถึง ความสำคัญของตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ตลอดจนส่งเสริม รวมถึง สนับสนุน ให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถ และร่วมกันทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีการพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดกว่าทุกด้าน ดังนั้น

ผู้บริหารควรมีกระบวนการหรือขั้นตอนที่ผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้บริหารจึงต้องหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถส่งเสริม ประสิทธิภาพในการการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้อย่างไม่มีปัญหา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ดังนั้นจึงควรศึกษาสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาของหน่วยงานภาครัฐ หรือสถานศึกษาเอกชน ในระดับที่ต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา หรือเปรียบเทียบกับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรศึกษา และสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ ไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษาภาครัฐ ประเภทอาชีวศึกษา หรือ ภาคเอกชน

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาภาคสนาม ลงพื้นที่จริง ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาในเชิงลึกและตรวจสอบความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2559). *ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา*. สมุทรปราการ: อีริสสาส์นพับลิชเชอร์.
- กฤษฎพล อัมระนันท์. (2559). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่เมาะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี).
- กิตติ์กัญญา ปญฺิพนธ์. (2555). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- เกศสรินทร์ ตรีเดช. (2552). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ธัญญา ประจงใจ. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- ธีระ รุจเจริญ. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ธุมกร เจตีย์คำ. (2559). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- บุณรดา ทรงบุญศาสตร์. (2559). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สาริศา พาทีสินธ์. (2554). *สุดยอดเทคนิคฝึกสมอง ไขกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- สุกัญญา รอดระกำ. (2561). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018” 30 พฤศจิกายน 2561* (น. 575-579). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง และ วลลภา อาริรัตน์. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา*, 8(2), 190-198.
- อริศรา อุ่มสิน. (2560). *การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2001). *Educational Administrations Theory Research and Practice*. (6th ed.). New York: McGraw – Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.
- Robinson, K. (2007). *The Principles of Creative Leadership*. New York: McGraw-Hill.

Decision Making for Adopting Good Agricultural Practices: A Case Study of Longan in Lamphun Province

Kunut Meephadung^{1*} and Kanokwan Chancharoenchai²

¹ Master Student, Business economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: kunut.mee@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed to study the factors influencing the decision-making process of longan growers under good agricultural practices in Lamphun Province. Data was collected from a sample of 400 longan growers in Lamphun Province. Descriptive and inferential statistical methods, including percentages, means, t-tests, F-tests, and logit model analysis, were utilized for data analysis. The study findings reveal that gender, educational level, monthly household income, and pre-existing health conditions among farmers have a significant statistical impact on the decision to participate in Good Agricultural Practices (GAP). These variables were found to differ significantly at a significance level of 0.05. However, the logistic regression analysis indicated that the average yield per rai and the presence of comorbidities did not demonstrate statistically significant effects at an acceptable level. The study also revealed that age, level of education, experience in Longan planting, and the area dedicated to growing Longan exerted a negative marginal effect on the decision to participate in GAP. Indeed, the study indicated that certain factors, such as older age, higher education level, more experience in growing longan, and having larger areas dedicated to longan cultivation, are associated with a reduced likelihood of farmers deciding to join GAP program. Therefore, relevant government agencies must demonstrate the benefits of GAP to large-scale agricultural enterprises or an aging population. For example, the implementation of technology suitable for elderly individuals or the use of chemical substances that are safe for health.

Keywords: Farmer, Good Agricultural Practices, Longan Planting

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูก ลำไย กรณีศึกษาลำไย จังหวัดลำพูน

คุณัญญ์ มีผดุง^{1*} และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: kunut.mee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยภายใต้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในจังหวัดลำพูน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ในพื้นที่จังหวัดลำพูน จำนวน 400 ราย โดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test, F-test และการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติก ผลการศึกษาพบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือนต่อเดือน และโรคประจำตัวของเกษตรกรที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติก พบว่า ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ และโรคประจำตัวไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ยอมรับได้ ในขณะที่อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม GAP โดยค่าผลกระทบส่วนเพิ่มเป็นลบ สะท้อนได้ว่า หากเกษตรกรมีอายุที่มากขึ้น ระดับการศึกษาสูงขึ้น มีประสบการณ์ในการปลูกลำไยมากขึ้น และมีพื้นที่ในการปลูกลำไยเพิ่มมากขึ้น โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วม GAP จะลดลง ดังนั้นหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต้องแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของ GAP ต่อเกษตรกรแปลงใหญ่ หรือกลุ่มคนผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น เช่น การทำเทคโนโลยีมาทุนแรงของผู้สูงอายุ หรือการใช้สารเคมีที่ปลอดภัยกับสุขภาพ

คำสำคัญ: เกษตรกร, การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี, การปลูกลำไย

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ลำไยเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือประเทศไทย โดยภาคเหนือเป็นแหล่งเพาะปลูกลำไยอันดับหนึ่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 75 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) พื้นที่การผลิตลำไยได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดย 5 จังหวัดที่มีการเพาะปลูกลำไยมากที่สุดในประเทศคือ เชียงใหม่ ลำพูน จันทบุรี เชียงราย และพะเยา จากการเพาะปลูกลำไยที่มากขึ้นทำให้ในปี 2565 ที่ผ่านมา ไทยมีผลผลิตลำไยสดจากทั่วประเทศ ทั้งหมด 1,55,360 ตัน โดยผลผลิตส่วนใหญ่ได้มาจากจังหวัดเชียงใหม่คิดเป็นร้อยละ 28.24 รองลงมาคือ จังหวัดจันทบุรี คิดเป็นร้อยละ 24.87 จังหวัดลำพูน คิดเป็นร้อยละ 23.58 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 ของลำไยสดจะส่งออกต่างประเทศ และมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไทยได้จัดทำข้อตกลงเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) กับหลายประเทศ ซึ่งตลาดส่งออกลำไยที่สำคัญของไทย ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 68.62 17.91 และ 4.84 ตามลำดับ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2565)

แม้ว่าไทยจะส่งออกลำไยไปยังจีน และเทศอื่นๆ เป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่เพียงพอต่อปริมาณการบริโภค เนื่องจากในปี พ.ศ. 2558 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เปิดเผยผลจากสำนักงานควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบและกักกันโรคแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (The General Administration of Quality Supervision, Inspection & Quarantine: AQSIQ) ได้ตรวจพบสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในลำไยสดที่นำเข้าจากไทยเกินค่ามาตรฐานที่

กำหนด 50 มิลลิกรัม/กิโลกรัม (ppm) อย่างต่อเนื่อง โดย AQSIQ ได้ระงับการนำเข้าลำไยจากไทยในบางบริษัทที่มีสินค้าไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (โพสต์ทูเดย์, 2558)

GAP (Good Agriculture Practices) หมายถึง “การผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม” ดังนั้น มาตรฐาน GAP จึงเป็นมาตรฐานที่ครอบคลุมการผลิตสินค้าเกษตรอย่างครบวงจร ตั้งแต่ ปัจจัยการผลิต การผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ และการขนส่งการผลิต สำหรับการผลิต สินค้าเกษตร 3 ประเภท ได้แก่ พืชผล ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ โดยการทำเกษตรตามมาตรฐาน GAP นั้น เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างมาก เพราะช่วยยกระดับมาตรฐานการผลิต เป็นที่ต้องการของตลาด มีการรับรองคุณภาพผลผลิตจากสวนและไร่ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดได้ทั้งการส่งออกหรือแปรรูปผลผลิต เนื่องจากการส่งออกผลผลิตจากสวนสู่ต่างประเทศนั้นต้องผ่านการรับรอง GAP ก่อน นอกเหนือจากโอกาสทางการตลาดที่มากขึ้นในการส่งออกแล้ว ยังเป็นการรับประกันแก่ผู้บริโภคว่าผลผลิตของเรานั้นปลอดภัย มีความน่าเชื่อถือ และการทำตามหลัก GAP อย่างถูกต้อง จะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ และเกษตรกรจะมีสุขภาพดีขึ้น เพราะการจัดการสวนอย่างถูกสุขลักษณะ ซึ่งมาตรฐาน GAP ถือเป็นแนวทางการทำเกษตรให้ผลผลิตมีคุณภาพดี ปลอดภัยแก่เกษตรกรและผู้บริโภค ซึ่งหลักการนี้ได้รับการรับรองจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (กรมวิชาการเกษตร, 2562) ฉะนั้น มาตรฐาน GAP จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากเกษตรกรมีผลผลิตที่มีคุณภาพดี ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยต่อผู้บริโภคจะทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการส่งออก และในทางกลับกันหากเกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือหรือให้ความร่วมมือน้อยในการดำเนินการตามมาตรฐานดังกล่าว ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศอื่นๆ นำเข้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของประเทศไทยลดน้อยลง ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องส่งเสริมให้เกษตรกรปรับตัวเพื่อพัฒนาการทำการเกษตรให้เป็นไปตามมาตรฐาน GAP

งานวิจัยชิ้นทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยภายใต้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ในจังหวัดลำพูน เนื่องจากจังหวัดลำพูนมีมูลค่าและผลผลิตลำไยส่งออกต่ำกว่าจังหวัดจันทบุรีทั้งที่มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร และเนื้อที่เพาะปลูกที่มากกว่า ซึ่งมีความได้เปรียบในการผลิต อีกทั้งคุณภาพของสินค้าก็เป็นตัวส่งเสริมให้มีการเพิ่มปริมาณการส่งออกด้วยเช่นกัน ซึ่งหากมีการสนับสนุนการให้ความรู้เกษตรกรในจังหวัดลำพูน อาจส่งผลให้ประเทศไทยมีปริมาณส่งออกลำไยเพิ่มมากขึ้น (การผลิตได้เต็มศักยภาพ) ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ข้อมูลในงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรที่ต้องการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกและต้องการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน GAP

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในการปฏิบัติตามแนวทางการเกษตรที่ดี (GAP)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกลำไย ที่มีอายุตั้งแต่ 21-60 ปี ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นไปตามความน่าจะเป็น ใช้การสุ่มแบบเจาะจง การสุ่มตัวอย่างมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ผู้ปลูกลำไยในจังหวัดลำพูน ขั้นตอนที่ 2 ที่มีอายุตั้งแต่ 21-60 ปี เป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Sangren, 1999) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% และรวมรับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ในงานวิจัยครั้งนี้จะใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งออกแบบข้อคำถามภายใต้แนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (วุฒินันท์ ไตรยางค์ และคณะ, 2558; ปยุตดา สลับศรี, 2559; นฤมล แนนหนา, 2559;

Pongvinyoo et al., 2014) พร้อมทั้งปรับปรุงรูปแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ได้จากการทดสอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปดำเนินการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์ รายได้ต่อเดือน และโรคประจำตัว โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด มีคำตอบหลายตัวเลือก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลต้นทุน ผลผลิต และช่องทางการจัดจำหน่ายลำไย มีข้อความทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด มีลักษณะข้อความเกี่ยวกับ จำนวนแรงงาน พื้นที่ในการปลูก รายได้เฉลี่ยในการขาย ต้นทุนการผลิต ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออก และแหล่งจัดจำหน่าย

ส่วนที่ 3 ข้อมูลระดับความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปลูกลำไย โดยข้อความมีลักษณะปลายปิด มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยข้อความมีลักษณะปลายปิด เป็นการเก็บข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย

ส่วนที่ 5 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยข้อความมีลักษณะปลายเปิดแบบยาว และปลายปิด ลักษณะข้อความเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร การกระจายความรู้ การมีองค์กรส่งเสริม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

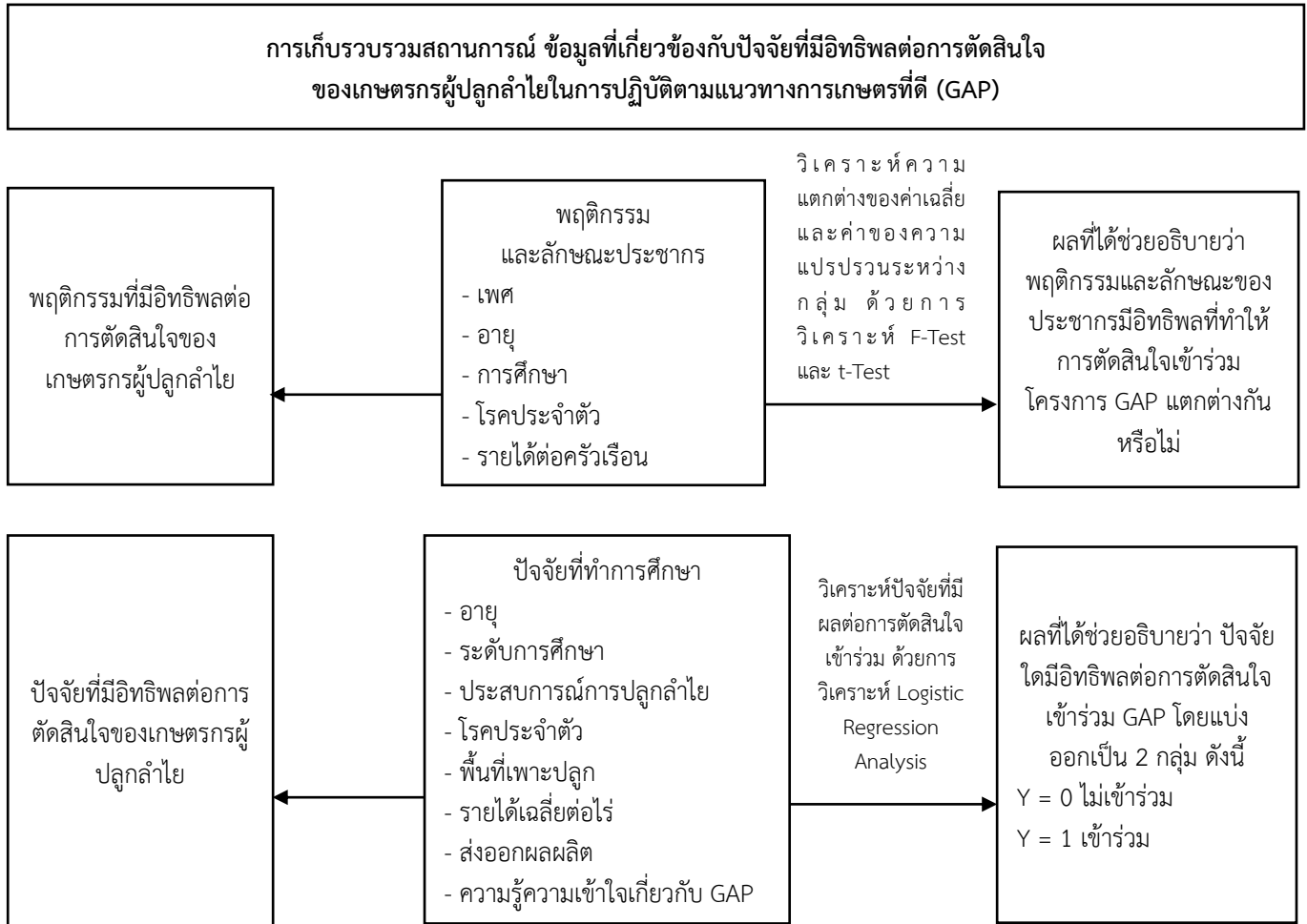
ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกลำไยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดลำพูนจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามเชิงการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงความหมายที่แบบสอบถามต้องการสื่อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อครัวเรือน โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้เห็นค่ากลางและการกระจายตัวของข้อมูล วิเคราะห์โครงสร้างของลักษณะประชากรศาสตร์ โดยค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) โดยทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และและการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกเพื่อประเมินค่าความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเข้ามามาตรฐานการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตรเข้ามาใช้ในการปลูกลำไย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในการปฏิบัติตามแนวทางการเกษตรที่ดี (GAP)

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกรผู้ปลูกลำไยส่วนมากไม่มีประสบการณ์การปลูกลำไยภายใต้ GAP มีแนวโน้มการตัดสินใจเข้าร่วมการปลูกลำไยภายใต้ GAP ในอนาคต เพศชาย อายุ 48 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคประจำตัวมากที่สุด ส่วนมากได้รับผลกระทบจากสารเคมี โดยมีอาการระคายเคืองผิวหนังจากสารเคมี มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 5 ราย ไม่มีสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่มีอายุระหว่าง 0 - 20 ปี แต่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่มีอายุระหว่าง 21 - 60 ปี และไม่มีสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวนแรงงานภายในครัวเรือน 1 ราย และไม่มีจำนวนแรงงานภายนอกครัวเรือน นอกจากนั้นกว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีประสบการณ์การปลูกลำไย 10 ปี มีพื้นที่ในการปลูกลำไย 2 ไร่ โดยมีพื้นที่ในการปลูกลำไย 1 ไร่เป็นของตนเอง และไม่มีพื้นที่ในการปลูกลำไยจากการเช่า มีรายได้รวมของครัวเรือนน้อยกว่า 10,000 บาท ต่อเดือน ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 700 กิโลกรัมต่อไร่ และสามารถจำหน่ายลำไยได้ในราคา 25 บาท ต่อกิโลกรัม โดยพบว่าสามารถจำหน่ายลำไยได้ในราคา 13 บาท ต่อกิโลกรัม ในราคาต่ำที่สุด และสามารถจำหน่ายลำไยได้ในราคา 30 บาท ต่อกิโลกรัมในราคาสูงที่สุด ด้านต้นทุนพบว่าจ่ายค่าเช่าที่ดิน 0 บาทต่อไร่ ต้นทุนค่าจ้างแรงงานภายนอกครัวเรือน สำหรับเก็บเกี่ยวสูงที่สุด ด้านการจำหน่ายลำไย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเน้นขายภายในประเทศ ผ่านพ่อค้าคนกลางชาวไทยผ่านทางขนส่งไปขายให้ห้าง และจัดจำหน่ายผ่านตลาดผลไม้ในท้องถิ่น โดยส่วนมากไม่เคยมีประสบการณ์การติดสัญญากับห้าง และประสบปัญหาด้านปริมาณการรับซื้อกับห้าง

ด้านระดับความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปลูกลำไย พบว่า ระดับความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปลูกลำไย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 โดยด้านที่สูงที่สุด ได้แก่ ท่านต้องการให้ลำไยที่ปลูกขายได้ราคาสูง นอกจากนั้นจากการทดสอบความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ว่าการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกลำไยภายใต้ GAP มากที่สุด และส่วนมากรู้จัก GAP ซึ่งกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการรู้จัก GAP ผ่านช่องทางหน่วยงานรัฐ และไม่ต้องการให้มีการจัดอบรม GAP อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนมากต้องการอบรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ GAP แต่ก็พบปัญหาด้านขั้นตอนการรับรองตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีใช้เวลานาน จึงยังไม่มีแนวโน้มเข้าร่วม GAP หากรัฐบาลให้การสนับสนุน

1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยภายใต้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในจังหวัดลำพูน

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยภายใต้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในจังหวัดลำพูนโดยการทดสอบความแตกต่างของเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามลักษณะบุคคลและการมีโรคประจำตัวแบบไม่ติดต่อ รวมทั้งผลการประมาณการค่าผลกระทบส่วนเพิ่มจากแบบจำลองโลจิสติก สรุปได้ดังนี้

1.2.1 การผลศึกษาข้อมูล เพศ อายุ การศึกษา โรคประจำตัว และรายได้ต่อครัวเรือนที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ GAP แตกต่างกันหรือไม่ วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม ด้วยสถิติ t-test และ F-test ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 พบว่า เพศ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเข้าร่วมมาตรฐาน GAP อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือมีค่า $p\text{-value} < 0.05$ จึงกล่าวได้ว่า เพศ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อโอกาสการตัดสินใจเข้าร่วม GAP อย่างไรก็ตาม อายุที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการตัดสินใจดังกล่าว ทั้งนี้การประมาณการโดยแบบจำลองโลจิสติกก็ยังคงนำปัจจัยอายุรวมในแบบจำลองเพื่อทดสอบเชิงสถิติถึงผลที่จะมีต่อการเปลี่ยนแปลงโอกาสในการตัดสินใจของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตัวอย่าง ในจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จำแนกตามเพศ และโรคประจำตัวของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติ t-test

ตัวแปร		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	p-value
เพศ	ชาย	315	.775	.419	.024	-4.234	.000*
	หญิง	85	.929	.258	.028		
โรคประจำตัว	ไม่มีโรคประจำตัว	233	.773	.420	.028	-2.163	.031*
	มีโรคประจำตัว	167	.856	.352	.027		

* $p\text{-value} < 0.05$

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบค่าเอฟ (F - test) ด้านพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	p-value
อายุ	Between Groups	42.325	1	42.325	0.494	0.483
	Within Groups	34091.675	398	85.657		
	Total	34134.000	399			
ระดับการศึกษา	Between Groups	81.979	1	81.979	42.224*	0.000
	Within Groups	772.731	398	1.942		
	Total	854.710	399			
รายได้ครัวเรือนต่อเดือน	Between Groups	692.774	1	692.774	94.545*	0.000
	Within Groups	2916.336	398	7.327		
	Total	3609.110	399			

* $p\text{-value} < 0.05$

1.2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม GAP ของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย โรคประจำตัว พื้นที่เพาะปลูก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การส่งออกผลผลิต และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ GAP วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Logistic Regression Analysis ดังรายละเอียดในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย

ตัวแปร	Logistic Regression Analysis		Marginal Effect	
	β	P-value	dy/dx	P-value
ค่าคงที่	5.061* (1.368)	0.000	-	-
อายุ	-0.049* (0.021)	0.022	-0.005* (0.002)	0.018
ระดับการศึกษา	-0.485* (0.138)	0.000	-0.054* (0.014)	0.000
ประสบการณ์การปลูกลำไย	-0.136* (0.044)	0.002	-0.015* (0.005)	0.001
พื้นที่ในการปลูกลำไย	-0.404* (0.098)	0.000	-0.045* (0.010)	0.000
ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-6.90×10^{-6} (6.17×10^{-6})	0.264	-7.72×10^{-7} (6.88×10^{-7})	0.262
การส่งออกจำหน่ายลำไย	-	-	-	-
โรคประจำตัว	-0.260 (0.342)	0.447	-0.029 (0.038)	0.446
Adj. R ²	0.288		0.288	
Log-likelihood	-137.073		-137.073	

* p-value < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีค่า p-value < 0.05 จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย กล่าวคือหากปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย เพิ่มขึ้น 1 หน่วย โอกาสการตัดสินใจเข้าร่วม GAP จะลดลง ร้อยละ 0.49 ร้อยละ 4.85 ร้อยละ 1.36 และร้อยละ 4.04 ตามลำดับ

ส่วนการเปรียบเทียบผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีค่า p-value < 0.05 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบส่วนเพิ่มเท่ากับ -0.005 หน่วย -0.054 หน่วย -0.015 หน่วย และ -0.045 หน่วย ตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าหากปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นในโอกาสการตัดสินใจเข้าร่วม GAP จะลดลง 0.5 เท่า 5.4 เท่า 1.5 เท่า และ 4.5 เท่า ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในการปฏิบัติตามแนวทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในการตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) มีทิศทางเป็นลบนั้น ทั้งนี้ การศึกษาที่สูง ประสบการณ์การปลูกลำไยมาก พื้นที่การปลูกขนาดใหญ่ เป็นกลุ่มคนที่มีความมั่นใจสูง เปลี่ยนแปลงได้ยาก อีกทั้งยังการเปลี่ยนแปลงยังต้องใช้ต้นทุนสูงตามขนาดของพื้นที่ และยังมีความเสี่ยงอีกด้วย นอกจากนี้ การเกษตรภายใต้ GAP ค่อนข้างมีความอ่อนไหวต่อโรคและแมลงต่างๆ ทำให้เกษตรกรต้องเฝ้าระวังและดูแลแปลงปลูก ซึ่งใช้เวลามากกว่าโดยเปรียบเทียบกับวิธีการปลูกแบบทั่วไปจึงเป็นอีกเหตุผลสำคัญที่ทำให้พื้นที่สวนลำไยจึงมีผลในเชิงลบต่อการเข้าร่วม GAP ได้ ซึ่งเห็นได้ผ่านระดับการศึกษาเช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ จิราวรรณ เลิศคุณลักษณะ, ปัญญา หมั่นเก็บ และ อารง เมฆโหรา (2555) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมเช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยภายใต้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในจังหวัดลำพูน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลักดัน การปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดี (GAP) ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ GAP ให้เกษตรกรในทุกๆ พื้นที่ได้รู้จักและเห็นความสำคัญของ GAP เพราะจากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่งไม่รู้จัก GAP แต่มีแนวโน้มที่อยากเข้าร่วม เพราะเป็นโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องรับลงพื้นที่เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ ขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับ GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าการเกษตรของไทยให้มีคุณภาพ และผ่านมาตรฐานการส่งออกต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยภายใต้การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในจังหวัดลำพูน พบว่า เพศ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่แตกต่างกัน จะมีโอกาสการตัดสินใจเข้าร่วม GAP ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ผลการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีค่าสัมประสิทธิ์ติดลบ จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือหากปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไยเพิ่มขึ้น โอกาสการตัดสินใจเข้าร่วม GAP จะมีโอกาสลดลง

ส่วนการเปรียบเทียบผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย มีค่าสัมประสิทธิ์ของผลกระทบส่วนเพิ่มติดลบ จึงกล่าวได้ว่าหากปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกลำไย และพื้นที่ในการปลูกลำไย ปรับเพิ่มสูงขึ้น ความน่าจะเป็นของโอกาสที่จะตัดสินใจเข้าร่วม GAP จะมีโอกาสลดลง อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ที่อายุเพิ่มมากขึ้น มีประสบการณ์การปลูกลำไยเพิ่มมากขึ้น และมีพื้นที่ในการปลูกลำไยเพิ่มขึ้นนั้น ยากต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีในการปลูกลำไยให้เป็นไปตาม GAP เพราะมีต้นทุนที่สูง และใช้ระยะเวลานาน ระดับการศึกษาที่สูง อาจทำให้เข้าใจถึงขั้นตอนที่ยุ่งยากในเข้าร่วม GAP จึงทำให้โอกาสในการตัดสินใจเข้าร่วม GAP ลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พื้นที่ในการปลูกลำไยมีความสัมพันธ์เป็นลบกับการปลูก GAP แสดงว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกขนาดเล็กมีแนวโน้มในการปรับตัวมากกว่า ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการส่งเสริมการปลูกแบบ GAP ต้องเน้นการสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยก่อน

1.2 อายุ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เป็นลบกับการปลูก GAP แสดงว่า เกษตรที่มีอายุน้อย และมีการศึกษาไม่สูงมีแนวโน้มในการปรับตัวมากกว่า ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการส่งเสริมการปลูกแบบ GAP ต้องเน้นการสนับสนุนเกษตรกรรายใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจถึงการปลูกแบบ GAP และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของ GAP

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถาม ซึ่งอาจทำให้ผลการศึกษาที่ได้นั้นยังไม่ครอบคลุมหรืออาจขาดประเด็นน่าสนใจอื่นๆ ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการศึกษา จึงอาจจะเพิ่มรูปแบบหรือวิธีการศึกษาในเชิงลึกมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกลำไยที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรที่ได้มาตรฐาน GAP ถึงปัญหาและอุปสรรค และความแตกต่างระหว่างการทำเกษตรแบบเดิมกับหลังพัฒนารูปแบบการผลิตที่ได้มาตรฐาน GAP

2.2 การศึกษาพฤติกรรมอย่างเจาะจงและเชิงลึกมากขึ้นถึงบางตัวแปรที่น่าสนใจ เช่น เกษตรที่ส่งออกลำไยไปต่างประเทศ ศึกษาถึงวิธีการจัดการการปลูกให้ได้มาตรฐาน GAP และสามารถส่งออกได้ เพื่อหาแนวทางเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรหันมาสนใจการปลูกลำไยตามมาตรฐาน GAP ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาธุรกิจการค้า. (2564). *ลำไย และผลิตภัณฑ์ 2564*. สืบค้น 22 พฤษภาคม 2566. จาก <https://api.dtn.go.th/files/v3/614426c0ef4140f58030092f/download>.
- กรมวิชาการเกษตร. (2562). *ระบบควบคุมการส่งออกลำไยสดไปสาธารณรัฐประชาชนจีน 2562*. สืบค้น 22 พฤษภาคม 2566. จาก <http://www.doa.go.th/psco/>.
- จิราวรรณ เลิศคุณลักษณะ, ปัญญา หมั่นเก็บ และ อารัง เมฆโหรา. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 30(3), 13-21.
- นฤมล แนนหนา. (2559). ความต้องการความรู้การผลิตข้าวหอมมะลิตามมาตรฐาน GAP ของเกษตรกรพื้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 34(2), 59-66.
- ปยุตดา สลับศรี. (2559). การทดสอบประสิทธิภาพของระบบ GAP เพื่อจัดการศัตรูพืชในแปลงผลิตถั่วฝักยาวจังหวัดราชบุรี. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 54: สาขาพืช, สาขาสัตว์, สาขาสัตวแพทยศาสตร์, สาขาประมง, สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์* (น. 124-130). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โพสต์ทูเดย์. (2558). *หวั่นจีนแบนลำไยยาว*. สืบค้น 24 มีนาคม 2566. จาก <https://www.posttoday.com/economy/377577>.
- วุฒินันท์ ไตรยางค์, สนิษฐา คุรุฑเมืองแสนเสริม, สุนันท์ สีสังข์, ลัดดาวรรณ กรรณนุช และ สมจิต โยธะคง. (2558). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพดี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *แก่นเกษตร*, 43(2), 365-378.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2565). *วิเคราะห์สถานการณ์สินค้าภูมิภาค ประจำเดือนกรกฎาคม 2565*. สืบค้น 22 พฤษภาคม 2566. จาก <https://shorturl.asia/p5Hb9>.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2558). *ส่งออกลำไยแนวโน้มสดใส*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2566. จาก http://www.acfs.go.th/read_news.php?id=7783&ntype=09.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). ดัชนีรายได้ ดัชนีราคา และดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร ประจำเดือนเมษายน 2566. สืบค้น 22 พฤษภาคม 2566. จาก <https://www.oae.go.th/view/1/ดัชนีราคาและผลผลิต/TH-TH>.
- Pongvinyoo, P., Yamao, M., & Hosono, K. (2014). Factors affecting the implementation of good agricultural practices (GAP) among coffee farmers in Chumphon Province, Thailand. *American journal of rural development*, 2(2), 34-39.
- Sangren S. (1999). *A simple solution to nagging questions about survey, sample size and validity*. Retrieved 13 February 2023. from <http://www.quirks.com/articles/a1999/19990101.aspx>.

Participation of The Community in Developing A Local Artisanal Fishery Tourism Destination

Chumpon Rodjam^{1*} Panyada Chantakit¹ Eakolarn Chotianusorn¹ and Wutipong Janmuangthai¹

¹ College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: chumpon.ro@ssru.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to study the community environment in the development as a tourist attraction for the local fishing community; and (2) to create guidelines for community participation in the development as a tourist attraction for the local fishing community. This research is qualitative. The data collection tool is a group discussion form 10 key informants who are members of Ban Hua Laem community, Moo 7, Sanam Chai Subdistrict, Na Yai Am District, Chanthaburi Province. The results of the study showed that the creation of guidelines for community participation should involve relevant parties, such as local administrations or related agencies. The components of the guidelines are: The community must prepare local knowledge and wisdom to transfer to community members. Cultural capital, social capital and various resources in the community should be used to drive tourism of the local fishing community, including setting guidelines or rules to be the requirements or rules of the community. Communities should establish markets as a precise source for the sale of goods. Enterprises or housewives should be gathered to bring raw materials that can be obtained in the community to be processed to diversify the products. Public relations should be promoted in collaboration with government agencies or the private sector to promote various forms of public relations through various channels.

Keywords: Participation of The Community, Developing, An Artisanal Fishery Tourism, Destination Local

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ชุมพล รอดแจ่ม^{1*} ปัญญา จันทกิจ¹ เอกโอฬาร โชติอนุสรณ์¹ และ วุฒิพงศ์ จันทร์เมืองไทย¹

¹ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: chumpon.ro@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน และ (2) เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน ซึ่งเป็นสมาชิกชุมชนบ้านหัวแหลม หมู่ 7 ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยมีส่วนประกอบของแนวทาง ได้แก่ ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน ควรนำทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาร่วมในการขับเคลื่อนในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน รวมถึงการกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน ชุมชนควรมีการกำหนดตลาดเพื่อเป็นแหล่งที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย ควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาด รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยวชุมชน, วิถีประมงพื้นบ้าน

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การวางนโยบายเชิงกลยุทธ์ไปจนถึงขยายผลของการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจฐานใหญ่ของประเทศ หรือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจฐานราก” ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมในการสร้างเศรษฐกิจ ของประเทศให้มีความมั่นคงอย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น ถือว่าเป็นทิศทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับชุมชนและฐานรากของประเทศเป็นสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา ถาวร มั่นคง มั่นคั่งและยั่งยืนอย่างแท้จริงตลอดไป (Ratanasajatham, R. et al., 2003 อ้างถึงใน เกศสุดา โกคา นิตย์, กีฬา หนูยศ, ฐปรัญ ชัยสินคุณานนต์ และกมลชัย บัวสาย, 2562)

ที่ผ่านมาปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2560 มีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้น้อยที่สุด (หทัยชนก คะตะสมบุญ, 2563) โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึง ทรัพยากรต่างๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและมีความยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้เศรษฐกิจ

ฐานรากเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กลไกของประชารัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและให้มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยมีเป้าหมายทำให้ประเทศชาติมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (หทัยชนก คตะสมบุรณ์, 2563) และเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นการรวมพลังระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความเชื่อมั่นของประเทศ เป็นการร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ฐานรากขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึงการบริหารของรัฐบาล การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งตามนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลายเรื่องมาจากผลพวงวิธีกาพัฒนาที่ผ่านมา ทั้งในด้านรายได้ โอกาสทางการศึกษา การมีงานทำ ความมั่นคงในอาชีพ ที่อยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ที่ดิน สาธารณสุข ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความอบอุ่นในครอบครัว ทั้งหมดผูกพันเป็นลูกโซ่จนยากที่จะหาจุดเริ่มต้นแก้ไข ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดแบบแยกส่วนคิดได้เป็นที่ยอมรับว่าปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนของสมาชิกสังคมกลุ่มใหญ่ที่สุด คือ คนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและอาศัยอยู่ในชนบท ส่วนหนึ่งอพยพมารับจ้างหรือค้าขายเล็กๆ น้อยๆ อยู่ในเมืองหรือใช้แรงงานอยู่ในย่านอุตสาหกรรม ซึ่งในภาพทั่วไป คือ มีอาชีพที่หารายได้น้อย ไม่มั่นคง ขาดการออมและมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังความพยายามของรัฐบาลในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขอย่างถูกต้อง และมีความยั่งยืน หรืออาจกล่าวสรุปว่าเป็นการสร้าง “ความมั่นคง มั่งคั่ง ที่ยั่งยืน” ในระดับชุมชนฐานราก (หทัยชนก คตะสมบุรณ์, 2563)

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย สภาพภูมิประเทศประกอบไปด้วยป่าไม้ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มน้ำ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและสระแก้วทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดตราดและประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดกับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดระยองและชลบุรี (Trip.com, 2023) รวมถึงมีการส่งเสริมศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยชาวประมงพื้นบ้านคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมน้ำ ดำรงชีพด้วยการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคเป็นอาหาร และจำหน่ายเป็นการสร้างอาชีพ ชาวประมงพื้นบ้านเป็นการทำการประมงที่ต้องอาศัย และพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยเริ่มจากการต้องเรียนรู้ธรรมชาติ เรียนรู้ปรากฏการณ์ธรรมชาติ อาศัยการสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว ศึกษาและเรียนรู้เพราะธรรมชาติทุกสิ่งรอบตัวล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตทั้งสิ้น การจะออกจับปลาต้องมีการศึกษาสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น สภาพอากาศ เพราะอาชีพประมงพื้นบ้านถือว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยง (ศิริพรรณ หุตะโชค, สุภาภรณ์ สงค์ประชา, วิลาสินี อโนมะศิริ และคนางค์ คันธมธุรพจน์, 2562) อีกทั้ง ชุมชนดังกล่าว ส่วนใหญ่ยังมีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ในแต่ละถิ่นที่สะท้อนถึง การดำรงชีวิตที่เกี่ยวพันกับทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ที่สามารถยกระดับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน เฉพาะถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ รวมถึงยังสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านให้เป็นอาชีพที่สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมาช่วยกันดูแลและส่งเสริมให้คนในชุมชนต่อไป

จากเหตุผลข้างต้นจึงเป็นประเด็นสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน” เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน และเพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สามารถต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ พึ่งพาตนเอง และผู้นำทางชุมชนในท้องถิ่นได้ รวมถึงการนำผลการวิจัยพัฒนาสู่การเสนอแนวทางการผลักดันนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตามวิถีประมงพื้นบ้านปึกแผ่นของชุมชน ทั้งนี้เพราะความเป็นปึกแผ่นของชุมชนมีความสำคัญ และเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืน และยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สร้างพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในทุกมิติ เพราะจะช่วยให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันไปสู่เป้าหมายที่

ชุมชนกำหนดไว้ และก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนที่จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

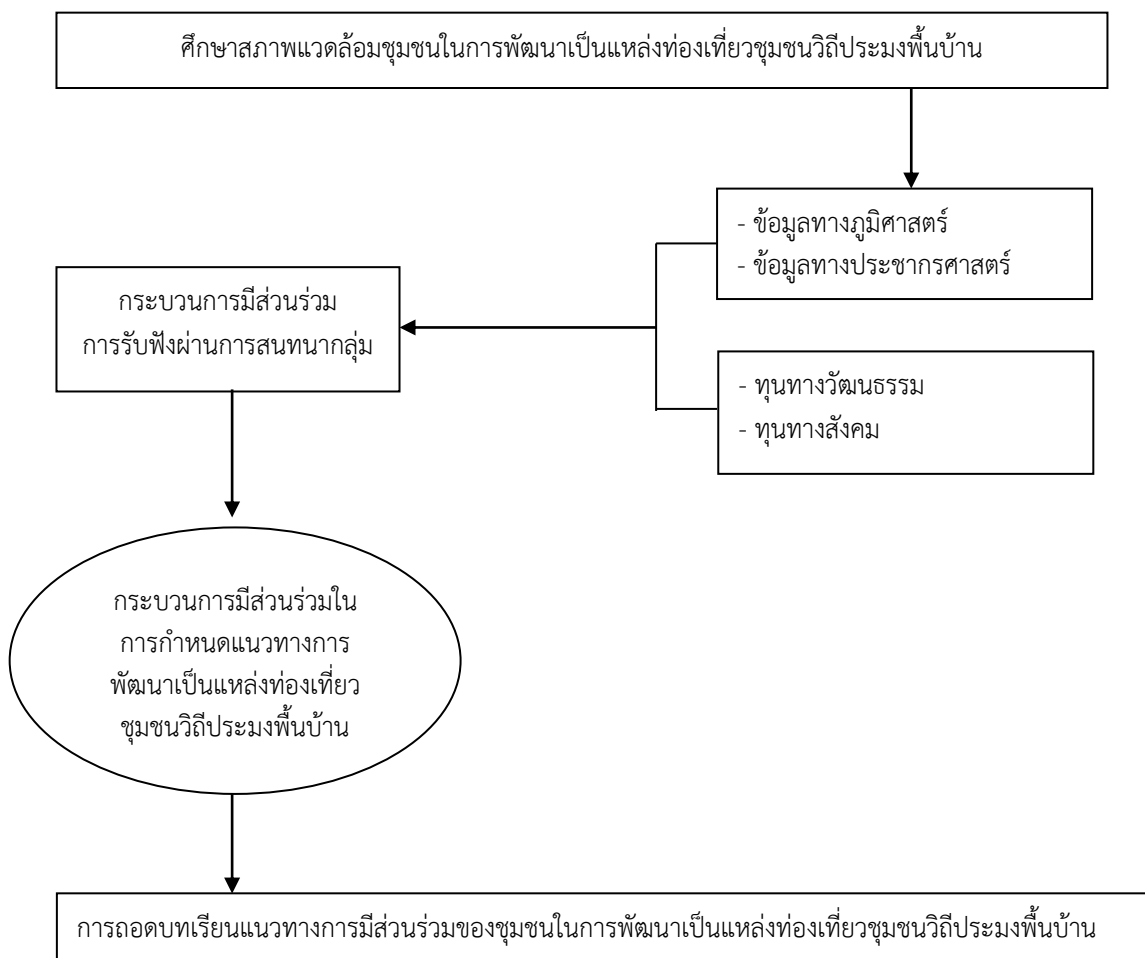
1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
2. เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ สมาชิกชุมชนบ้านหัวแหลม หมู่ 7 ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เพราะเนื่องจากเป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ยังเป็นชุมชนดั้งเดิมในการดำรงชีวิตที่ใช้การทำประมงแบบพึ่งพาตนเองตามวิถีประมงพื้นบ้าน รวมถึงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ยังมีสภาพแวดล้อมที่ยังเป็นธรรมชาติที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะนำมากำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนสมาชิกชุมชนในบ้านหัวแหลม ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการศึกษาวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับเครื่องมือในการศึกษาขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 0.60 (พิศิษฐ์ ตัญหาวิช และพนาจินดาศรี, 2561) และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สำหรับเครื่องมือในการศึกษาขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ การวิเคราะห์โซ่อุปทาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ใช้การสรุปเนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และนำมาสรุปความแบบอุปนัย เพื่อหาความจริงจากข้อเท็จจริง (fact) ส่วนย่อยหลายๆ ส่วน ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมแล้วสรุปความจริงที่มีลักษณะเป็นนามธรรมครอบคลุมข้อเท็จจริง (เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 (ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) โดยนำมาวิเคราะห์โซ่อุปทาน หลังจากนั้นนำมาสรุปเพื่อทำการถอดบทเรียนแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการศึกษา และนำไปประเด็นข้อคำถามในเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน สภาพปัญหาของชุมชนและการแก้ไข การที่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้นๆ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล (2) การจัดการโดยชุมชน ด้านการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมด้านการจัดการ ด้านองค์กรชุมชน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ (3) การท่องเที่ยวโดยชุมชน การขับเคลื่อน และดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเพื่อผลักดันสร้างความโดดเด่นที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ การนำทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคมมาเป็นส่วนร่วมในการพัฒนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สามารถสรุปประเด็นสำคัญในความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลเชิงพื้นที่ จากการสอบถามผู้นำชุมชน และข้อมูลจากเทศบาลตำบลสนามไชยสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลทั่วไป ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี โดยมีระยะห่างจากตัว อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร มีพื้นที่อาณาเขตรวมทั้งสิ้น 50 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 31,250 ไร่) และมีอาณาเขตติดต่อกับเขต อบต. อื่นๆ ดังนี้ (1) ทิศเหนือ มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.วังโตนด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี (2) ทิศใต้ มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.คลองขุด ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (3) ทิศตะวันออก มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.รำพัน ตำบลรำพัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (4) ทิศตะวันตก มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.กระแจะ ตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ทั่วไปของ ตำบลสนามไชย ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาติดชายฝั่งทะเล คือ ประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มพื้นที่ภูเขา และพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล

1.1.3 เขตการปกครอง เทศบาลตำบลสนามไชย แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น หมู่บ้าน จำนวน 8 หมู่บ้านด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านหนองหงส์ หมู่ที่ 2 บ้านหนองโพง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบอน หมู่ที่ 4 บ้านปากตะโปน หมู่ที่ 5 บ้านสนามไชย หมู่ที่ 6 บ้านสองพี่น้อง หมู่ที่ 7 บ้านท่าแคลง และ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยน้ำเค็ม

1.1.4 จำนวนประชากรในตำบลรวมทั้งสิ้น จำนวน 4,325 คน แบ่งออกเป็นชาย จำนวน 2,108 คน หญิงจำนวน 2,217 คน จำนวนครัวเรือนโดยรวม จำนวน 1,188 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

1.1.5 การประกอบอาชีพที่สำคัญของประชากรในพื้นที่ตำบลสนามไชย ประกอบด้วย อาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย การทำสวนผลไม้ สวนยางพารา การปลูกข้าว การทำไร่และการปลูกพืชผัก อาชีพทำการประมงชายฝั่งทะเล อาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล อาทิ การเลี้ยงปลากระพง ปลาเก๋า และกุ้ง อาชีพเลี้ยงปศุสัตว์ อาทิ โค สุกร แพะ เป็ด ไก่ และนกกระทา อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย และ อาชีพอื่นๆ

1.1.6 สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ เจดีย์กลางน้ำจุดชมวิวบ้านหัวแหลม เป็นเจดีย์เก่าแก่ที่มีอายุกว่า 200 ปี เป็นเจดีย์ตั้งอยู่บนโขดหิน ทอดยาวออกไปในทะเล ประมาณ 50 เมตร ปัจจุบันได้มีการสร้างสะพานไม้เพื่อเป็นทางเดินไปนมัสการ พร้อมชมบรรยากาศท้องทะเลที่สวยงามและชมวิถีชีวิตชาวประมงของหมู่บ้านหัวแหลม

1.2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยสรุปประเด็นสภาพปัญหาของชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.2.1 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้านมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้าน มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.2.2 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน มีความต้องการทราบเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์การท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ควรมีการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการพัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาต่อยอดทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนประมงพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบ และเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน

1.2.3 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้านสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมมาพัฒนาให้เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องอบรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ เพื่อ

ยกระดับผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์

1.2.3 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน ที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม พบว่า จากการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวแทนหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชน ส่วนใหญ่สมาชิกในกลุ่มยินดีที่จะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในลักษณะการทำงานเป็นเสมือนการทำงานในองค์กร ทุกคนให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.2.4 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน ที่จะเข้าร่วมการอบรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ ถ่ายทอดแก่กลุ่มของตนได้ และความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนประมงพื้นบ้าน พบว่า ผู้นำวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้านมีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในการพัฒนา

1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) การวิเคราะห์สภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ปัญหาที่พบ คือ ในชุมชนประมงพื้นบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำการประมงแบบที่ไม่เป็นทางการเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อจัดการห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่มูลค่าด้านปริมาณ มูลค่าผลผลิต การทำประมงพื้นบ้านและการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและการพึ่งพาตนเองด้านการทำประมงพื้นบ้าน ในด้านผลประกอบการ จากการทำประมงพื้นบ้าน มูลค่าหรือราคาสินค้าของผู้ผลิต (Suppliers) ที่ได้รับของแต่ละผู้ผลิต การเพิ่มมูลค่า (Value Chain) หรือราคาสินค้าของผู้ผลิต (Suppliers) ที่ได้รับของแต่ละห่วงโซ่อุปทานและความสามารถแข่งขันได้ ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ SWOT ในภาพรวม โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

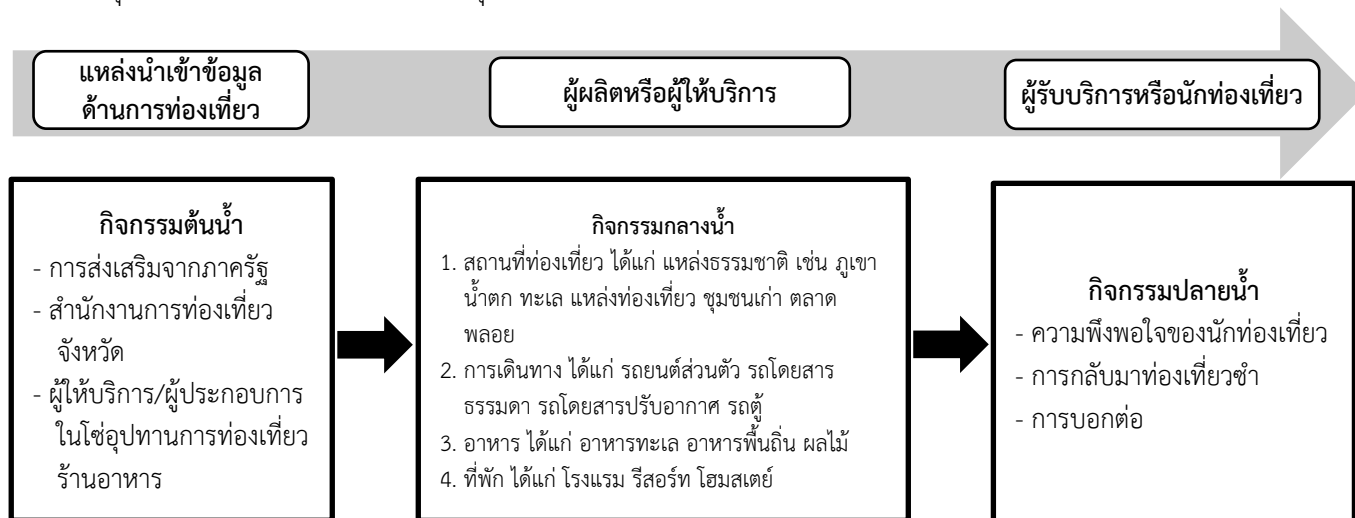
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของห่วงโซ่มูลค่าวิถีประมงพื้นบ้าน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
S1 ชุมชนมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน S2 ชุมชนเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั้งปีที่ทำให้ประมงพื้นบ้านสร้างรายได้และเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน S3 ครอบครัวประมงพื้นบ้านมีจำนวนแรงงานที่มีความรู้ทักษะทางด้านการทำประมง S4 ชุมชนครอบครัวประมงมีตลาดที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร ตลาด ในการสร้างรายได้ที่มั่นคง S5 ชุมชนประมงพื้นบ้าน มีอาหารทะเลแปรรูปที่ขึ้นชื่อหลายผลิตภัณฑ์ S6 หมู่บ้านชุมชนเป็นแหล่งที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ	W1 ครอบครัวชาวประมงขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านตลอดทั้งปี W2 ชุมชนขาดการจัดการทำการประมงพื้นบ้านครบวงจร ตั้งแต่การจับ การคัดแยก การถนอมอาหาร การแปรรูป การจำหน่าย การตลาด และการบริการ W3 สมาชิกชุมชนขาดการรวมกลุ่มการทำประมงที่เข้มแข็ง ต่างคนต่างทำ W4 ครอบครัวชาวประมงขาดเครื่องมือ อุปกรณ์การทำประมง
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค/ภัยคุกคาม (Threats)
O1 ชุมชนมีชื่อเสียงทางด้านการท่องเที่ยวทางทะเลในระดับประเทศ O2 ชุมชนมีสถานที่ทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและประมง O3 ธุรกิจกิจการโฮมสเตย์มีการขยายตัวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น O4 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างเศรษฐกิจฐานรากด้านการท่องเที่ยวและประมงระดับต้นๆ ของจังหวัด	T1 ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านขาดความมั่นคงในกรรมสิทธิ์ที่ดินทำมาหากิน T2 ข้อจำกัดด้านกฎหมายรัฐที่บังคับเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือการจับสัตว์น้ำ T3 ข้อจำกัดด้านกฎหมายด้านการขึ้นทะเบียนจดอาชญาบัตรเรือ T4 ข้อจำกัดด้านกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตรัศมีพื้นที่ในการจับสัตว์น้ำ

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ผลการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน คณะผู้วิจัยได้ทำการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน เบื้องต้น

ด้วยการวิเคราะห์โซ่อุปทานเพื่อศึกษาข้อมูลและนำมากำหนดเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน พบว่า มีภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และผู้จัดหา ซึ่งคือผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว โดยในการใช้จ่ายในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้เงินสด โซ่อุปทานการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ด้านการบริการ มีปัจจัยคือ การเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว อาหาร และที่พัก และด้านสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้ จำเป็นจะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่จะใช้สื่อสารกลับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว สามารถวิเคราะห์กิจกรรม ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว

จากภาพที่ 2 การวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมต้นน้ำ คือ การส่งเสริมจากภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี หรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้ง่าย ที่ช่วยในการเผยแพร่ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

กิจกรรมกลางน้ำ คือ การบริการทั้ง 4 ด้าน ที่ผู้ประกอบการเป็นผู้จัดเตรียมให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทาง แหล่งท่องเที่ยว อาหาร ที่พัก และปลายน้ำ คือ ผลจากการบริการที่ส่งถึงลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และจากการวิเคราะห์กิจกรรมตามกรอบแนวคิดโลจิสติกส์โซ่อุปทานการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน พบว่า กิจกรรมทั้ง 4 ด้าน มีความเชื่อมโยงกันด้านที่ 1 คือ การเดินทาง นักท่องเที่ยวส่วนมากจะเดินทางมาท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคลมากที่สุด ด้านที่ 2 คือ สถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากจะชอบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และจังหวัดจันทบุรีก็มีแหล่งธรรมชาติมากมาย เช่น น้ำตก ทะเล ภูเขาเขตอนุรักษ์สัตว์ ด้านที่ 3 คือ อาหาร นักท่องเที่ยวจะชอบรับประทานอาหารทะเลมากที่สุดเนื่องจากมีความสดและใหม่ โดยส่วนมากจะรับประทานตามร้านอาหารที่อยู่บริเวณสถานท่องเที่ยว ร้านอาหารที่ขึ้นชื่อและร้านอาหารในโรงแรมของจังหวัดจันทบุรี และด้านที่ 4 คือ ที่พัก นักท่องเที่ยวมักจะพักตามรีสอร์ทริมทะเลเป็นส่วนใหญ่

กิจกรรมปลายน้ำ คือ การวัดและประเมินผลจากความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ รวมถึงการวัดในมิติต่างๆ ได้แก่ การกลับมาเที่ยวซ้ำ การบอกต่อให้กับคนรู้จักได้กลับมาท่องเที่ยว รวมถึงการใช้บริการต่างๆ ในท้องที่ของชุมชน

จากกระบวนการการวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ทำให้ทราบกระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถนำมาสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นแนวทาง ได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน และผู้สนใจทั่วไป
2. ชุมชนควรนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในชุมชน วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มาเป็นส่วนในการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกไปในผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. ทุนทางสังคม ชุมชนควรมีการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อน อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวประมงที่มีความชำนาญ ผู้นำชุมชน วัตถุดิบในชุมชน ที่พื้กออาศัย อาหาร เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนร่วมในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
4. ชุมชนควรมีการกำหนดตลาดชุมชนโดยกำหนดเป็นแหล่งที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย รวมถึงการจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน
5. ชุมชนควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์
6. ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรม ชุมชนควรเชิญหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ มาให้ความรู้ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำการประมง หรือการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาดให้กับชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต
7. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ชุมชนควรมีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้ในการทำการตลาดในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ

อภิปรายผล

สภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน มีสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้าน มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, นกตล แสงแข, นิศาตร์น แสงแข และณัฐวรรณ วิวัฒน์กิจภูวดล (2564) พบว่า 1) นักท่องเที่ยวมีความต้องการสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประมง ด้านผลิตภัณฑ์สูงสุด รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสิ่งกระตุ้นอื่นๆ และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อสิ่งกระตุ้นความต้องการสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประมงโดยการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์การท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ควรมีการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Harold Goodwin & Rosa Santilli (2009 อ้างถึงใน ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวลิย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล, 2563) โดยกล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเพื่อผลักดันสร้างความโดดเด่นที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่สามารถสะท้อนและสร้างความแตกต่างแต่ละชุมชน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนประมงพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบ และเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พจนา สอนศรี และสมภาพ ยี่จอหอ (2556) เสนอว่า ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural Resources & Culture) หมายรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหน เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวคิด พื้นฐาน ทางด้านการจัดการโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

การอบรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ ถ่ายทอด แก่กลุ่มของตนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พงนา สวนศรี และ สมภพ ยี่จอหอ (2556) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning) การจัดการโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทาง ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ซึ่งขับเคลื่อนโดยชุมชน ดำเนินการจัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็น เจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน จากการศึกษา พบประเด็นสำคัญที่คณะผู้วิจัย นำมาอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้ การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน รวมถึงนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในชุมชน วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมาเป็นส่วนในการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกไปในผลิตภัณฑ์ ชุมชน และนำทุนทางสังคม ชุมชนควรมีการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อน อาทิ ปรากฏ ชาวบ้าน ชาวประมงที่มีความชำนาญ ผู้นำชุมชน วัตถุดิบในชุมชน ที่พักอาศัย อาหาร เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนร่วมในการ ผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นาดยา เกตุสมบูรณ์ และวันทนา เนาว่าวัน (2562) พบว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ คือ รูปแบบวิถีชีวิต ริมน้ำและเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรม ฐานการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ แนวทางการ ส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มี 3 ด้าน 1) ด้าน แหล่งท่องเที่ยว ต้องสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์วิถี ชีวิตแบบชนบท และสามารถถ่ายทอดให้ความรู้ แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบ เช่น การบรรยาย การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียล ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมให้มีลักษณะเด่น ปรับปรุงความสะอาด และภูมิทัศน์ให้สวยงาม 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ต้องจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ ควรนำ สินค้าที่เป็น เอกลักษณ์ของชุมชนมาจัดจำหน่าย 3) ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัด กิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกัน พร้อมทั้งต้องปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัยหลายช่องทาง เป็นต้น

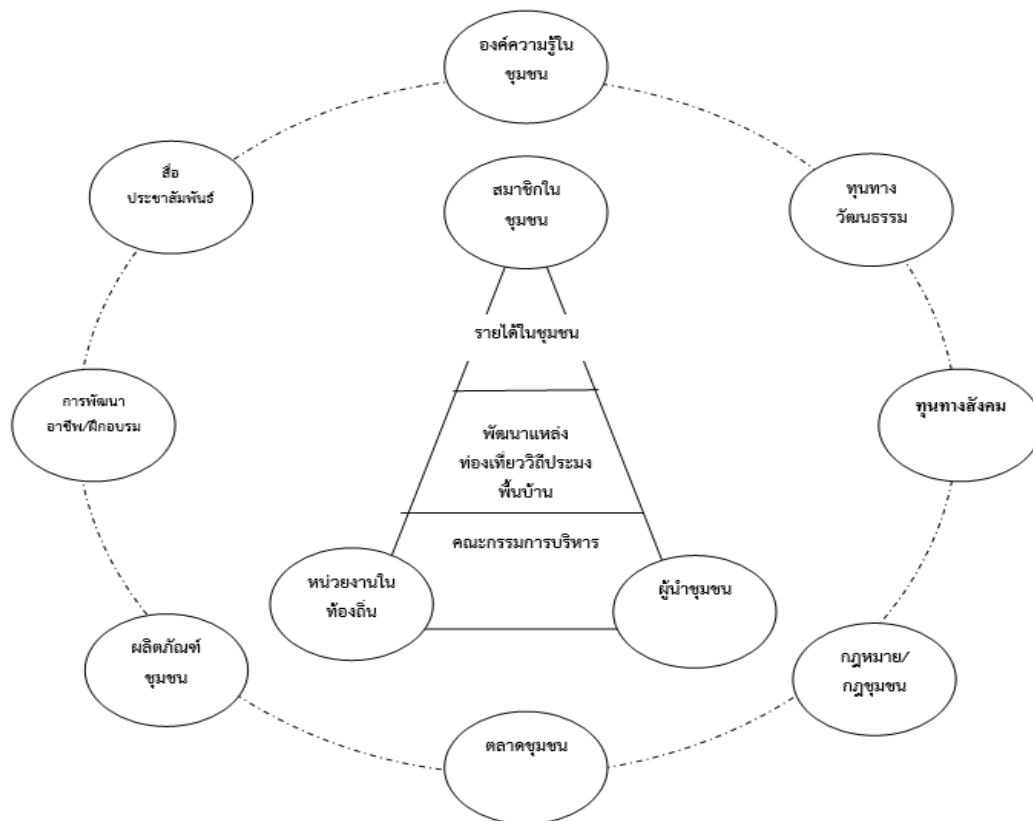
การกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบในการจับสัตว์น้ำ เพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน เพื่อควบคุมรักษา สภาพแวดล้อมไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alavanh Phanthavong (2009 อ้างถึงใน สุนิชา กลิ่นขจร, 2561) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของท้องถิ่นและอื่นๆ ด้านสิ่งแวดล้อมปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรมในรูปแบบทั้งบวกและลบ อย่างไรก็ตามผลในเชิงบวกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พบว่า มีความสำคัญ มากกว่าผลกระทบของที่สำคัญอยู่อาศัยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแสดงออกในแง่ดีเกี่ยวกับอนาคตของการท่องเที่ยว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและมีการอ้าง ว่าผลกระทบเชิงลบใดๆ ที่ไม่สามารถกีดกันความปรารถนาของพวกเขาส่งผล การพัฒนาอย่างต่อเนื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ในโครงการสามารถที่จะให้ความหลากหลายของกลยุทธ์สำหรับแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นไปพร้อมกัน ผลจากการศึกษานี้ระบุสามจุดหลักที่ต้องรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคือการส่งเสริมเศรษฐกิจ และการเมืองที่เสริมสร้างพลัง อำนาจของประชากรท้องถิ่นในการพัฒนาของกฎระเบียบภายใน และภายนอกและการ ยอมรับของชุมชน

การรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายใน ผลิตภัณฑ์ รวมถึงการฝึกอาชีพ หรืออบรม ชุมชนควรเชิญหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือ สถาบันการศึกษาต่างๆ มาให้ความรู้ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำการประมง หรือการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาดให้กับชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถี ประมงพื้นบ้าน เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต รวมถึงการกำหนดตลาดชุมชนโดยกำหนดเป็นแหล่งที่ แน่นนอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย รวมถึงการจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และการ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ชุมชนควรมีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้ในการทำการตลาดในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, นกตล แสงแข, นิศารัตน์ แสงแข และณัฐวรรณ วิวัฒน์กิจภูวดล (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสิ่งกระตุ้นความต้องการสินค้าภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นประมง ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และ 2) การพัฒนาตลาดควรเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นประมง กำหนดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ให้สั้นลง โดยมีรูปแบบในการชำระค่าสินค้าที่หลากหลาย และนำเสนอการตลาดทางอารมณ์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน จากผลการศึกษาทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการสร้างแนวทางฯ ดังกล่าว โดยมีขั้นตอนดังนี้ ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงควรดำเนินการ ดังนี้ ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน และผู้สนใจทั่วไป ชุมชนควรนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในชุมชน วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มาเป็นส่วนในการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกไปในผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนควรนำทุนทางสังคม ชุมชนควรมีการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อน อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวประมงที่มีความชำนาญ ผู้นำชุมชน วัตถุดิบในชุมชน ที่พักอาศัย อาหาร เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนร่วมในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน อีกทั้งกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบในการจับสัตว์น้ำ เพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน เพื่อควบคุมรักษาสภาพแวดล้อมไว้ พร้อมทั้งควรมีการกำหนดตลาดชุมชน โดยกำหนดเป็นแหล่งที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย รวมถึงการจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่ทำได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรม ชุมชนควรเชิญหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ มาให้ความรู้ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำการประมง หรือการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาดให้กับชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ชุมชนควรมีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้ในการทำตลาดในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปเป็นภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 การถอดบทเรียนสรุปผลการมีส่วนร่วมแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน” พบว่า การสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยมีส่วนประกอบของแนวทาง ได้แก่ ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน ควรนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อนในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน รวมถึงการกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบเพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน ควรมีการกำหนดตลาดในการนำสินค้าไปจำหน่าย ชุมชนควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่ทำได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาด รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยทำความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ ให้หลากหลายช่องทาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษากระบวนการการวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้นำประเด็นต่างๆ ที่ค้นพบมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 ควรมีการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับประมงพื้นบ้าน ได้แก่ การนำเที่ยวแบบแพเปียกเน้นความปลอดภัย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการท่องเที่ยวระบบนิเวศน์ รวมทั้งทำกิจกรรมกับชุมชน ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน อยู่กับชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่น

1.2 ชุมชนควรอนุรักษ์การทำลายสภาพแวดล้อม ให้คงดำรงอยู่ตามแนววิถีประมงพื้นบ้านโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดูแลท้องถิ่นให้มีสภาพคงเดิม และรักษาความสะอาด

1.3 เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในบางอย่าง เช่น การจัดทำแผนที่ชุมชน ป้ายบอกทาง หรือการแสดงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้จากมัคคุเทศก์ชุมชน หรือมัคคุเทศก์น้อย

1.4 ควรมีการหารือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน ในการร่วมกันพัฒนาเพื่อแสวงหาจุดแข็งของชุมชน ในการร่วมกันขับเคลื่อนระหว่างประชาคมกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

1.5 หน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลท้องที่ควรมีการเสนอแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้กลายเป็น แหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิถีประมงพื้นบ้านไปยังหน่วยงานระดับภาค หรือระดับจังหวัด เพื่อที่จะได้กำหนดเป็นแผนพัฒนาระดับภาคหรือจังหวัดต่อไป

1.6 ควรเน้นการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ (ท้องถิ่น) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อศึกษาความคุ้มค่า ต้นทุน หรือผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ

1.7 จัดทำเป็นปฏิทินท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนเป็นผู้เสนอ ว่าในแต่ละช่วงเวลาหรือเดือน มีอะไรบ้างที่เป็นจุดเด่นของชุมชน เพื่อนำเสนอเป็นปฏิทินการท่องเที่ยวของชุมชน และเพิ่มจุดเด่นต่างๆ ที่มีในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเลือกเครื่องมือในการศึกษาที่มีความหลากหลาย หรือใช้เครื่องมือเชิงปริมาณมาช่วยในการสำรวจข้อมูลหรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนที่ทำการศึกษา อาทิ นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลในด้านมุมมองของผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการว่ามีความต้องการเป็นอย่างไร

2.3 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการศึกษารั้ต่อไปอาจปรับเปลี่ยนสถานที่อื่น หรือในจังหวัดอื่น ภูมิภาคอื่น เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับความใกล้เคียงหรือแตกต่าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกศสุตา โกคานิตย์, กีฬา หนูยศ, ฐปราชย์ ชัยสินคณานนท์ และ กมลชัย บัวสาย. (2562). ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(3), 278-289.

นาคยา เกตุสมบุรณ์ และ วันทนา เนาว์วัน. (2562). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 25(1), 81-93.

บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวลิย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3), 22-33.

พจนา สวนศรี และ สมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เชียงใหม่: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I).

พิศิษฐ์ ตัณทวนิช และ พนา จินดาศรี. (2561). ความหมายที่แท้จริงของคำ IOC. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 24(2), 3-12.

- ศิริพรรณ หุตะโชค, สุภาภรณ์ สงค์ประชา, วิลาสินี อโนมะศิริ และ คณางค์ คันธมธูรพจน์. (2562). วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสมุทรสาคร ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20 วันที่ 15 มีนาคม 2562 (น. 1571-1582). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, นกตล แสงแข, นิศารัตน์ แสงแข และ ณัฐวรรณ วิวัฒน์กิจภูวดล. (2564). การพัฒนาตลาดของสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประมงสู่การท่องเที่ยวในช่วงการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในจังหวัดระยอง. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 9(1), 140-149.
- สุนิษา กลิ่นขจร. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ของเส้นทางท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- หทัยชนก คตะสมบูรณ์. (2563). *การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านสวนพลู-ฟุต่อ ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี* (รายงานการวิจัย). นครสวรรค์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), 17-29.
- Phanthavong, A. (2009). *The potential of ecotourism to contribute to local sustainable development: a case study in Kiet Ngong village in Xe Pian National Protected Area, Lao PDR*. (Doctoral dissertation, Massey University).
- Trip.com. (2023). 25 ที่เที่ยวจันทบุรี 2565 เที่ยวได้ไม่มีเบื่อในวันหยุด. สืบค้น 19 ตุลาคม 2566. จาก <https://th.trip.com/hot/articles/%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%B5.html>.

Factors Affecting the Decision Making in Participating the Running Events in the Post-COVID-19 Widespread in Thailand

Phanupong Chaiviriyapong^{1*} and Sauwaluck Koojaroenprasit²

¹ Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Phanupong.ch@ku.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to investigate the running behavior; (2) to compare demographic factors which affect decision making for attending the running events; and (3) to study the level of influence of marketing mix factors (7Ps) on decisions making participate in the running events in the post COVID-19 widespread in Thailand. This paper employed a quantitative method, utilizing data collection through online surveys. The sample size was 385. The collected data is analyzed using One Way ANOVA and Multiple Regression Analysis. The results showed that sample group attended to running events in the post-COVID-19 widespread mostly at the age 31 – 40 years old with highest education level at Bachelor's degree or equivalent. They work in private companies with monthly income 30,001-45,000 Baht. The running behavior of the sample group mostly attended six to ten running events, the main objective of attending running events was an exercise for health and mostly attended to the morning events and travelled by personal vehicles. Moreover, the influential person attend the events was groups of friends and members of running practice. The comparative analysis among demographic factors and decision-making attending the running events indicated that different age and occupation affected the decision-making on attending the running events with statistically significant at the 0.05 level. The results from the multiple regression model showed that Physical and Evidence and Process of the marketing mix were statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Running Events, COVID-19, Marketing Mix

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทยในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มคลี่คลายลง

ภาณุพงศ์ ชัยวิริยะพงศ์^{1*} และ เสาวลักษณ์ กุ์เจริญประสิทธิ์²

¹ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Phanupong.ch@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการวิ่งของกลุ่มนักวิ่ง (2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง และ (3) เพื่อศึกษาถึงระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่กลุ่มนักวิ่งให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือนอยู่ที่ 30,001 – 45,000 บาท ด้านพฤติกรรมการวิ่งส่วนใหญ่เข้าร่วมงานวิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้งหมดจำนวน 6 -10 รายการ โดยเป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เข้ากิจกรรมงานวิ่งในช่วงเช้า เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว กลุ่มเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มที่ซ้อมด้วยกันเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งมากที่สุด และให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์และบริการมากที่สุด ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง พบว่า อายุและอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จากสมการถดถอย มีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: กิจกรรมงานวิ่ง, โควิด-19, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การมีสุขภาพชีวิตที่ดีของประชาชนภายในประเทศเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการผลักดัน และพัฒนาประเทศได้ ทั้งนี้องค์การของประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญต่อการยกระดับ พัฒนาส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิต และสุขภาพที่ดีของผู้นับถือคล้อยกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในเป้าหมายที่ 3 : สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่ดีและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกวัย (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2565) ประกอบกับในช่วงที่ผ่านมาเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงในวงกว้างทั่วโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับด้านสุขภาพ การเกิดการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในด้านการดูแลสุขภาพ พบว่า มีการออกกำลังกายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเอง หรือให้ความสำคัญกับสุขภาพของตนเองมากขึ้น (มนัสชนก ไชยรัตน์, 2563)

การจัดกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย มีการพัฒนารูปแบบการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องเพื่อต้องการให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนักวิ่งที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งด้านระยะทางในการแข่งขันที่หลากหลายขึ้นเพื่อให้กลุ่มนักวิ่งทุกประเภททั้งกลุ่มนักวิ่งที่เริ่มต้นออกกำลังกาย และกลุ่มนักวิ่งประจำสามารถเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งได้ สำหรับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการวิ่งที่นิยมจัดมักเป็นการจัดกิจกรรมงานวิ่งเพื่อสุขภาพ การจัดงานวิ่งเพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมธุรกิจ และการจัดงานวิ่งเพื่อการบริจาคและการกุศล ขณะที่แรงจูงใจ และความคาดหวังของผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในปัจจุบันมีไม่เพียงแต่การได้ออกกำลังกายหรือการได้ดูแลสุขภาพตัวเองให้ห่างไกลจากโรคภัยต่างๆ เพียงเท่านั้น สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งบางคนยังมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการวิ่ง มาจากการได้พบเจอเพื่อนเกิดเป็นเครือข่ายของกลุ่มผู้ออกกำลังกาย (ทรงศักดิ์ รักพ่วง, 2561) การฝึกให้ตนเองมีระเบียบวินัย และพัฒนาตนเองในด้านจิตใจอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2561 มีการจัดกิจกรรมงานวิ่งทั่วประเทศไทยมากกว่า 1,000 รายการเป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. 2562 มีการจัดกิจกรรมงานวิ่งสูงถึง 1,872 รายการ นอกจากนี้ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้ประเมินมูลค่าธุรกิจการจัดงานวิ่ง ในปี พ.ศ. 2563 มีมูลค่าอยู่ที่ประมาณ 1,700 ล้านบาท คาดการณ์ว่ามีจำนวนผู้เข้าร่วมงานวิ่งจำนวน 4 – 6 ล้านคน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2565) มูลค่าของธุรกิจการจัดงานวิ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีเติบโตสามารถช่วยส่งเสริมให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานวิ่งเติบโตได้ด้วยเช่นกัน อาทิ กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว กลุ่มธุรกิจโรงแรมและที่พักอาศัย กลุ่มธุรกิจผลิตภัณฑ์กีฬา เป็นต้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมงานวิ่งจึงเปรียบเสมือนเป็นการส่งเสริม ผลักดันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องด้วย สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบในทางบวกจากการจัดงานวิ่งนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั่วโลกนั้นได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจการจัดงานวิ่งโดยตรง เนื่องจากในช่วงแรกของที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 หลายๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทยได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้ธุรกิจการจัดงานวิ่งไม่สามารถจัดกิจกรรมงานวิ่งได้ ปัจจุบันในภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง หลายประเทศเริ่มผ่อนปรน และคลายมาตรการต่างๆ มากยิ่งขึ้น จึงทำให้ธุรกิจการจัดงานวิ่งสามารถกลับมาจัดกิจกรรมงานวิ่งได้เป็นปกตินับว่าเป็นความท้าทายของธุรกิจการจัดงานวิ่ง (ประชาชาติธุรกิจ, 2565) ว่าจะสามารถจัดกิจกรรมงานวิ่งภายใต้สถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่คลี่คลายลง จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจในการออกกำลังด้วยการวิ่งและเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งอย่างต่อเนื่อง มีความสนใจ และต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง เพื่อให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการวิ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการเตรียมพร้อมและปรับตัว สร้างกลยุทธ์สำหรับการจัดกิจกรรมงานวิ่งที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งภายหลังการเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 รวมถึงภาครัฐสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการออกกำลังกายของประชากรในประเทศอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมงานวิ่งของกลุ่มนักวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง
3. เพื่อศึกษาถึงระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่กลุ่มนักวิ่งให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง ซึ่งจัดขึ้นภายในประเทศไทยอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยไม่ได้จำกัดพื้นที่อาศัย สำหรับประชากรที่มีขนาดใหญ่มาก และไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนได้ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงได้อ้างอิงสูตรของ W.G. Cochran ซึ่งพิจารณาจากสูตร ดังนี้

$$\text{จากสูตร } n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

กำหนด n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z คือ ค่าปกติมาตรฐานที่ได้จากตารางแจกแจงแบบปกติมาตรฐาน มีค่า = 1.96

e คือ ความคลาดเคลื่อนในการประมาณสัดส่วนประชากรที่ยอมรับได้ มีค่า = 0.05

ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ คือ ร้อยละ 5 สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{แทนค่า } n = \frac{1.96^2}{4(0.05)^2}$$

$$n = 384.16 \approx 385$$

ดังนั้น งานวิจัยนี้ใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยใช้วิธีการเก็บตัวอย่างจากแบบสอบถามออนไลน์จากผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มคลี่คลายลง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนทฤษฎีแนวคิด เอกสาร และบทความงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนของแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองกลุ่มตัวอย่างนักวิ่งที่เคยผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการวิ่งที่จัดขึ้นในประเทศไทยในระยะทางวิ่งใดก็ได้อย่างน้อย 1 ครั้ง มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลพฤติกรรมการวิ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 4 ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการงานวิ่ง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

ส่วนที่ 5 ระดับความสำคัญเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลาย

งานวิจัยนี้มีการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ จากการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่สนใจศึกษา เพื่อหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.94 ซึ่งมากกว่า 0.7 แสดงว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความเชื่อมั่นสูงตามเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) ดังนั้น จึงสามารถยอมรับและนำแบบสอบถามนี้ใช้ในการศึกษาต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งที่แตกต่างกัน

3.2 สมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์และบริการ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร การนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งที่แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสารและรายงานการวิจัยต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ เช่น ข้อมูลจากเว็บไซต์ การค้นคว้าอิสระ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บ รวบรวม และศึกษาข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้วิธีการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางออนไลน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่

5.2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ในการวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง

5.2.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์และบริการ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากร การนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ กับตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ดังสมการที่ (1) ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \beta_7 X_7 + \varepsilon \quad (1)$$

โดย Y คือ การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง

β_0 คือ ค่าคงที่ของสมการถดถอย

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_7$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อตัวแปรตาม

X_1 คือ ผลิตภัณฑ์และบริการ

X_2 คือ ราคา

X_3 คือ สถานที่

X_4 คือ การส่งเสริมการตลาด

X_5 คือ บุคลากร

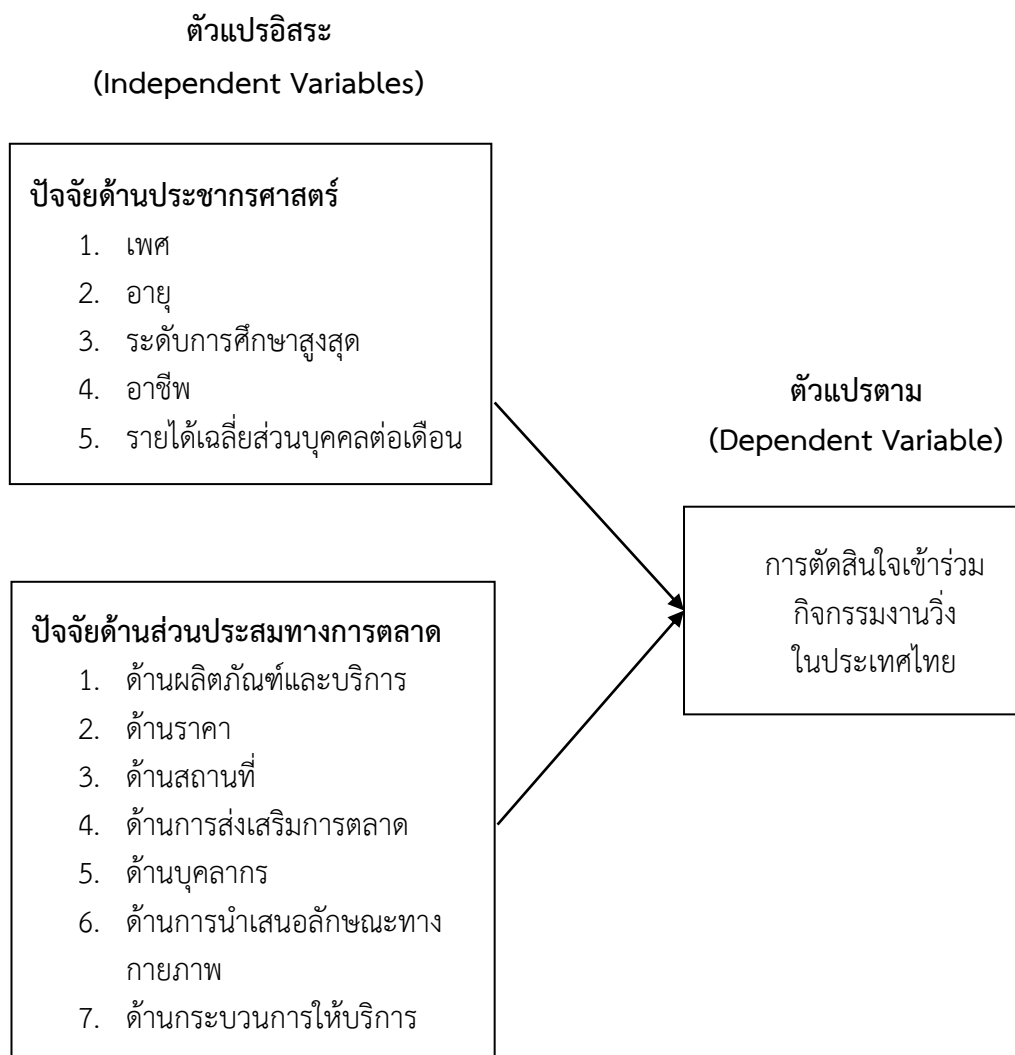
X_6 คือ การนำเสนอลักษณะทางกายภาพ

X_7 คือ กระบวนการให้บริการ

ε คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด สำหรับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาถึงปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือน ขณะที่ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดเป็นเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มีความสำคัญสำหรับในการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการตลาดซึ่งเป็นแนวคิดที่ นักการตลาดใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการวิ่งของกลุ่มนักวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง

ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือนอยู่ที่ 30,001 – 45,000 บาท การเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งส่วนใหญ่เข้าร่วมงานวิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้งหมดจำนวน 6 -10 รายการ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นการ

ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ นิยมเข้ากิจกรรมงานวิ่งในช่วงเช้า เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว ซึ่งกลุ่มเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มที่ซ้อมด้วยกันเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง

เมื่อทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือน พบว่า อายุ และอาชีพ ค่า F มีค่า Sig. ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ 0.05 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งที่มีอายุและอาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานวิ่งในประเทศแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ในเพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือน ค่า F มีค่า Sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ 0.05 หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งที่มีเพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือนที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งภายในประเทศแตกต่างกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	F	Sig.
เพศ	1.97	0.140
อายุ	3.11	0.026***
ระดับการศึกษาสูงสุด	0.40	0.679
อาชีพ	2.01	0.030***
รายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือน	0.43	0.837

หมายเหตุ * ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.1

** ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

*** ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

3. ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่กลุ่มนักวิ่งให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง

ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการเป็นด้านที่ได้รับความสำคัญมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 รองลงมา คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ			
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	4.57	0.39	มากที่สุด	1
2. ด้านราคา	4.49	0.49	มากที่สุด	5
3. ด้านสถานที่	4.53	0.42	มากที่สุด	2
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.41	0.45	มากที่สุด	7
5. ด้านบุคลากร	4.51	0.38	มากที่สุด	3
6. ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.50	0.39	มากที่สุด	4
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	4.45	0.44	มากที่สุด	6

จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย พบว่า มีปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ค่า t มีค่า Sig. ต่ำกว่าระดับ 0.005 นัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย ในขณะที่ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดอีก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านบุคลากร ค่า t มีค่า Sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ทดสอบ คือ 0.05 จึงไม่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.937	0.238		8.152	0.000
ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	0.046	0.063	0.048	0.727	0.468
ด้านราคา	0.044	0.045	0.058	0.975	0.330
ด้านสถานที่	0.005	0.058	0.005	0.079	0.937
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.095	0.051	0.115	1.864	0.063 [*]
ด้านบุคลากร	0.017	0.067	0.017	0.249	0.804
ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	0.186	0.066	0.196	2.818	0.005 ^{***}
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.142	0.045	0.169	3.182	0.002 ^{***}

หมายเหตุ * ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.1

** ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

*** ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

อภิปรายผล

พฤติกรรมการณ์วิ่งของกลุ่มนักวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง พบว่า ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งจำนวนทั้งหมด 6 -10 รายการ วัตถุประสงค์หลักในการเข้าร่วม คือ เป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ นิยมเข้ากิจกรรมงานวิ่งในช่วงเช้า เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว ซึ่งกลุ่มเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มที่ซ้อมด้วยกันเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งมากที่สุด กล่าวคือ เมื่อพิจารณาก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มนักวิ่งมีพฤติกรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพันธุ์ อุไรลักษณ์ (2561) ซึ่งศึกษาเรื่องการส่งเสริมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมแข่งขันของนักวิ่งมาราธอนในประเทศไทย โดยเป็นช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า นักวิ่งส่วนใหญ่เข้าร่วมการแข่งขันมาราธอนกับกลุ่มเพื่อน เหตุผลที่ชื่นชอบการวิ่งมาราธอนเพราะต้องการออกกำลังกาย และเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ในด้านอายุแตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานวิ่งที่แตกต่างกัน เนื่องจากในการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน

กันออกไปแล้วแต่ผู้จัดกิจกรรมอาจทำให้การตัดสินใจที่จะร่วมงานวิ่งของในแต่ละช่วงอายุแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของอ้อมใจ นิลสุวรรณ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจสมัครวิ่งมาราธอนและวิ่งเพื่อสุขภาพของคนกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลของการศึกษาของ สุกัญญา มณีอินทร์ (2559) เรื่อง ความพึงพอใจในสวนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจเลือกสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อการวิ่ง ซึ่งพบว่า อาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสวนสาธารณะที่ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากอาชีพที่ต่างกันจะมีพฤติกรรมในด้านของการรับรู้ ความสนใจ และการตัดสินใจเลือกการบริโภคที่ต่างกันออกไป สอดคล้องกับงานวิจัยของอัศวิน แผ่นทอดไทย (2559) ที่ระบุถึงแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ว่า ความแตกต่างในด้านประชากรระหว่างบุคคล จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน

ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่กลุ่มนักวิ่งให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เริ่มคลี่คลายลง พบว่า ปัจจัยด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการให้บริการ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง ซึ่งปัจจัยด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานวิ่งกล่าวคือ นักวิ่งให้ความสำคัญกับการจัดงานวิ่งที่มีความเหมาะสมตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 มีจำนวน มีบรรยากาศภายในงานที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ มีกิจกรรมบันเทิงก่อน ระหว่าง และหลังการแข่งขัน เช่น ดนตรี กองเชียร์ มีป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น จุดแวะให้น้ำ ทางเข้า ทางออก ป้ายเตือน และในปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง กล่าวคือ นักวิ่งพิจารณาการเข้าร่วมงานวิ่งจากการมีขั้นตอนในการสมัครเข้าร่วมไม่ยุ่งยาก ระบบการชำระเงินค่าสมัครหลากหลาย รองรับได้หลายช่องทาง การรับอุปกรณ์การแข่งขันที่สะดวกและรวดเร็ว การให้บริการในจุดรับฝากของมีความเหมาะสมและปลอดภัย ซึ่งผลของการวิจัยนี้ทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ชลธิชา เอี่ยมสิทธิพันธ์ และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม (2563) ซึ่งศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันไตรกีฬา ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันไตรกีฬา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้ คือ พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่ได้เปลี่ยนมากไปมากนัก นักวิ่งส่วนใหญ่เข้ากิจกรรมงานวิ่งในช่วงเช้า มีวัตถุประสงค์คือการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว กลุ่มเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มที่ซ้อมด้วยกันเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งมากที่สุด สำหรับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย โดยปัจจัยด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพเป็นปัจจัยหลัก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งตัดสินใจและให้ความสำคัญกับการจัดงานวิ่งที่มีมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 มีบรรยากาศที่เหมาะสม มีความบันเทิง กิจกรรมที่สร้างความสนุกภายในงาน มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีป้ายและสัญลักษณ์ที่ชัดเจนภายในงาน สำหรับด้านกระบวนการให้บริการ แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งให้ความสำคัญกับขั้นตอนในการสมัคร ระบบการชำระเงินค่าสมัครที่ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนเกินไป และมีการบริการจุดรับฝาก-คืนของที่เหมาะสมและปลอดภัย ดังภาพที่ 2

**พฤติกรรมของนักวิ่งและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย
ในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คลี่คลายลง**

พฤติกรรมของกลุ่มนักวิ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับ
ก่อนและหลังการเกิดขึ้นของสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่ได้
เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แต่จะตระหนักและให้
ความสำคัญกับงานวิ่งที่มีการจัดงานวิ่งมีความ
เหมาะสมตามมาตรการการยับยั้งการแพร่
ระบาดของโควิด-19

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด
ในด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ
และด้านกระบวนการให้บริการ
เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ
เข้าร่วมงานวิ่ง โดยที่มีปัจจัยในด้านการ
ส่งเสริมทางการตลาดเป็นปัจจัยสนับสนุน

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทยในช่วงภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มคลี่คลายลง พบว่า ผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งภายหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 คลี่คลายลง ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ในระดับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์และบริการมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านราคา ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ได้แก่ ปัจจัยด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 ด้าน ส่งผลในเชิงบวกต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งมีการพิจารณาเรื่องการจัดงานมีความเหมาะสมตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 บรรยายภาคโดยรวมในการจัดงาน ป้ายและสัญลักษณ์ตามจุดต่างๆ เช่น จุดแวะให้น้ำ ป้ายเตือน เป็นต้น รวมถึงกระบวนการในการสมัครเข้าร่วมต้องไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย รองรับหลากหลายช่องทางในการชำระเงิน การรับอุปกรณ์การแข่งขั้วที่สะดวกและรวดเร็ว และการบริการฝากของมีความเหมาะสมและปลอดภัย ในขณะที่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านบุคลากร ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางทางอากาศภายในประเทศ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ และอาชีพของผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทยแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และรายได้เฉลี่ยส่วนบุคคลต่อเดือนที่แตกต่างกันของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทยแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ธุรกิจการจัดงานวิ่งหรือผู้ที่สนใจในการประกอบธุรกิจการจัดงานวิ่งในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่ง สำหรับปัจจัยการจัดงานมีความเหมาะสมตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของ COVID-19 แม้ว่าในปัจจุบัน หลายกิจกรรมให้ความสำคัญกับมาตรการการป้องกันที่ลดลงก็ตาม มีจำนวนทีมงานและผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรมีจำนวนที่เหมาะสม ไม่มากจนเกินไปจนทำให้ไม่สามารถดูแล อำนวยความสะดวกนักวิ่งได้อย่างถึงและมีประสิทธิภาพ ภายในการจัดกิจกรรมงานวิ่งควรมีบรรยายการโดยรอบที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักวิ่งได้ สามารถเสริมกิจกรรมความบันเทิง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการ

แข่งขัน เช่น ดนตรี พิธีกร และกองเชียร์ เป็นต้น ที่สามารถช่วยสร้างบรรยากาศภายในงานจึงมีความสุข ครึกครื้น ความปลอดภัยยังเป็นสิ่งที่กลุ่มนักวิ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจาก อุบัติเหตุซึ่งเกิดจากการเข้าร่วมแข่งขันนั้นสามารถเกิดได้ตลอดเวลา การมีแสงสว่างที่เพียงพอในการแข่งขันจึง มีป้ายและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น จุดพักแวะให้น้ำระหว่างเส้นทางการวิ่ง ทางเข้า ทางออก ป้ายเตือน ในงานวิ่งที่ชัดเจนและมองเห็นได้ง่าย เป็นสิ่งที่ผู้จัดงานวิ่งควรให้ความสำคัญ ขั้นตอนในการรับสมัครที่ง่าย ไม่ยุ่งยากจนเกินไป มีระบบการชำระเงินที่รองรับหลากหลายช่องทาง ขั้นตอน กำหนดในการรับอุปกรณ์การแข่งขันที่สะดวกและรวดเร็ว และมีการบริการจุดรับฝาก – คืนของมีความเหมาะสมและปลอดภัย ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่กลุ่มนักวิ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับปัจจัยด้านอายุและอาชีพที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมงานวิ่งนั้น กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการจัดงานวิ่งสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มช่วงอายุได้ อาทิ การกำหนดค่าสมัครในราคาพิเศษในกลุ่มเด็กหรือกลุ่มผู้สูงอายุ สำหรับในปัจจุบัน เริ่มเห็นว่ากิจกรรมงานวิ่งในหลายกิจกรรมกำหนดราคาพิเศษสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาพฤติกรรมการณ์การวิ่งของกลุ่มนักวิ่งกับการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์การวิ่งกับการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมงานวิ่งในช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยใช้การสถิติการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เช่น การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และค่าสถิติที (T-test) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิชา เอี่ยมสิทธิพันธ์ และกุลพิชญ์ โภโคยอุดม. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันไตรกีฬา. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 22(3), 253-266.
- ณัฐพันธุ์ อุไรลักษณ์. (2561). *การส่งเสริมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันของนักวิ่งมาราธอนในประเทศไทย*. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ทรงศักดิ์ รักพวง. (2561). *การศึกษาเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มนักวิ่งมาราธอน*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ประชาชาติ. (2564). *อีเวนต์วิ่งคืนชีพรับคลายล็อก ธุรกิจคึกคักต้นปี'65 งานใหญ่จ่อคิวเพียบ*. สืบค้น 11 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.prachachat.net/marketing/news-811752>.
- มนัสชนก ไชยรัตน์. (2563). *พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). *ธุรกิจจัดงานปี'63: ฝ่าฝุ่น PM2.5 สร้างมูลค่า 1,700 ล้านบาท*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3085.aspx>.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2565). *ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/>.
- สุกัญญา มณีอินทร์. (2559). *ความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจเลือกสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อการวิ่ง*. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- อ้อมใจ นิลสุวรรณ. (2561). *กระบวนการตัดสินใจสมัครวิ่งมาราธอนและวิ่งเพื่อสุขภาพของคนกรุงเทพมหานคร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

The Approach of Schools Development to Professional Learning Community under The Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2

Somjai Maneewong¹ Sasirada Pangthai^{1*} and Ratchaniwan Anutrakulchai¹

¹ Pitchayabundit College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: sasirada.p63@gmail.com

ABSTRACT

This research article aimed (1) to study the current condition Desirable condition Development to the Professional Learning Community Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2; (2) to study the needs Development to the Professional Learning Community Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2; (3) to study Approach of Schools development to professional learning community Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. The population were of school administrators and teachers under the Office of KhonKaen Primary Educational Service Area Office 2 with the total number of 2,023 people. The sample group were of school administrators and teachers with the total number of 322 people. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used in data analysis comprised percentage, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index. (PNI_{modified index}) The research results were found that The current state of the school for professional learning community of educational institutions under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2 in overall and each side were at a moderate level. Desirable condition both overall and each side at the highest level. The needs for the Schools development to professional learning community Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2, sort descending Teamwork is the most needed team Followed by the side Joint leadership and joint vision, respectively. Approach for the Schools development to professional learning community; 1) Strengthen a shared vision; 2) Promoting joint leadership; 3) Strengthen the team join forces; 4) Build community good will; 5) Modern corporate culture; and 6) Development Professional.

Keywords: Needs, Professional Learning Community, Approach of Schools Development

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2

สมใจ มณีวงษ์¹ ศศิรา พงษ์ไทย^{1*} และ รัชนิวรรณ อนุตระกูลชัย¹

¹ วิทยาลัยพณิชยการบึงขาคี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: sasirada.p63@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (2) เพื่อศึกษาดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประชากรได้แก่ผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 2,023 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI_{modified}) ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือด้าน ภาวะผู้นำร่วม และ ด้านวิสัยทัศน์ร่วมตามลำดับ แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้แก่ 1) เสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วม 2) ส่งเสริมภาวะผู้นำร่วม 3) เสริมสร้างทีมรวมพลัง 4) สร้างชุมชนกัลยาณมิตร 5) สร้างวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ และ 6) พัฒนาสู่มืออาชีพ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเป็นไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งนำไปสู่โลกยุคไร้พรมแดน มีการแข่งขันในทุกๆ ด้าน การที่จะทำให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันในสังคมโลกได้ จำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพที่มุ่งให้ครู ผู้บริหาร นักการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องร่วมมือรวมพลังกันพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ในรูปแบบ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC)” โดยสมาชิกชุมชนวิชาชีพร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ และภารกิจการพัฒนา ร่วมกัน สมาชิกรวมพลังเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร ลงมือปฏิบัติบนฐานการทำงานจริงที่อิงพื้นที่การปฏิบัติงานมากกว่าการพัฒนาในรูปแบบอื่นที่ได้จากภายนอกห้องเรียน ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาตามแบบ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมทางบวกแก่ครู ผู้บริหาร ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง ให้เป็น “คนคุณภาพ” ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพการศึกษา

และคุณภาพของประเทศในที่สุด นอกจากนั้น ยังก่อให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานที่คนในสถานศึกษาในองค์กร และในหน่วยงานต่างร่วมมือร่วมพลังเรียนรู้ ในการวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมสะท้อนคิด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกันมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2559)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC : Professional Learning Community) สู่สถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูที่เข้าร่วมโครงการ นำกระบวนการตามกรอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสามารถส่งเสริม ให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ ให้กับนักเรียนทำงานร่วมกันและความรับผิดชอบ ต่อตนเองของครู เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยนโยบายดังกล่าวหน่วยงานทางการศึกษาต่างเห็นถึงความสำคัญของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่ง เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552) กล่าวว่า “ความมุ่งหวังของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ สิ่งที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วยซึ่งได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษาคือบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเกิดขึ้นอย่างแท้จริง” ผู้บริหารสถานศึกษามีใช้ผู้ออกแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้แต่เพียงผู้เดียว แต่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนปฏิกิริยาหรือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเสนอแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hord (1997) ที่กล่าวว่า การดำเนินการในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยอาศัยกระบวนการของความร่วมมือที่ของครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน อันจะช่วยให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2559) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานร่วมกันและความรับผิดชอบต่อตนเองของครู เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้ดำเนินการขับเคลื่อนตามนโยบายดังกล่าวภายใต้โครงการขับเคลื่อนความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัด ให้สามารถนำกระบวนการความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC : Professional Learning Community) แต่จากการดำเนินงานนั้นสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังไม่มีความพร้อมและไม่มีความรู้ในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบท ที่แท้จริง อีกทั้งบุคลากรของสถานศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างแท้จริงทำให้กระบวนการในการดำเนินการตามความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไม่ประสบผลสำเร็จในระดับน่าพอใจ ด้วยสาเหตุของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นความสนใจและประเด็นที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเพื่อข้อมูลเบื้องต้น และค้นหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้ถูกต้องตรงประเด็นในการดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อศึกษาดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษา สู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประชากร ได้แก่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 208 แห่ง รวม 2,023 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 322 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรในการคำนวณ ของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ Rating Scale ตามรูปแบบของ Likert Scale มีความตรงของเนื้อหา (Validity) เท่ากับ 0.76 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.973

1.4 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

2. ระยะที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการประเมินแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสรุปจากประเด็นข้อค้นพบจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2.1 ยกร่างแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2.2 ตรวจสอบร่างแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2.3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

องค์ประกอบที่เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI _{Modified}	ลำดับ
1.วิสัยทัศน์ร่วม	2.89	0.32	ปานกลาง	4.62	0.34	มากที่สุด	0.59	3
2.ภาวะผู้นำร่วม	2.82	0.40	ปานกลาง	4.60	0.37	มากที่สุด	0.63	2
3.ทีมร่วมแรงร่วมใจ	2.74	0.41	ปานกลาง	4.63	0.32	มากที่สุด	0.68	1
4.ชุมชนกัลยาณมิตร	3.14	0.36	ปานกลาง	4.83	0.42	มากที่สุด	0.53	4
5.วัฒนธรรมองค์กร	3.06	0.37	ปานกลาง	4.54	0.38	มากที่สุด	0.48	5
6.การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	3.34	0.43	ปานกลาง	4.65	0.36	มากที่สุด	0.39	6
รวม	2.99	0.38	ปานกลาง	4.65	0.36	มากที่สุด	0.55	

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

สภาพปัจจุบันการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 3.34) รองลงมาคือชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X}$ = 3.14) และวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}$ = 3.06) ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X}$ = 4.83) รองลงมา การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.65) และทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X}$ = 4.63) ตามลำดับ

2. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 รายด้าน พบว่า มีค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.39 ถึง 0.68 เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ (0.68) ด้านภาวะผู้นำร่วม (0.63) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม (0.59) ชุมชนกัลยาณมิตร (0.53) ด้านวัฒนธรรมองค์กร (0.48) และ การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (0.39) ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

3.1 เสริมสร้างทีมรวมพลัง มีวิธีการดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงานของทีม 2) ผู้บริหารและครูมีการร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษาให้สำเร็จ 3) ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีระหว่างกัน ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมทีม 4) ผู้บริหารและครู ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมชื่นชม ส่งเสริมการทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงและนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 เสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วม มีวิธีการดังนี้ 1) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานในหน้าที่แบบมืออาชีพ 2) ผู้บริหารและครูสร้างความเชื่อมั่นให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้บริหารและ

ครูทำงานร่วมกันด้วยความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา 4) จัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น ปฏิบัติในหน้าที่ทุ่มเทเสียสละเพื่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

3.3 ส่งเสริมภาวะผู้นำร่วม มีวิธีการดังนี้ 1) ผู้บริหารเสริมสร้างพลังอำนาจการเป็นผู้นำของครูในการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่อย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารกระจายอำนาจให้ครูมีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ 3) ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาครูให้ใช้เทคโนโลยีในการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น 4) ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดภาวะผู้นำร่วมในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในโรงเรียน 5) ผู้บริหารใช้หลักการบริหารโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

3.4 สร้างชุมชนกัลยาณมิตร มีวิธีการดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำในสิ่งใหม่ๆ อย่างท้าทาย 2) ผู้บริหารและครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชาการ ใช้การสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อการประสานงาน ที่รวดเร็ว แม่นยำ 3) ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศการสื่อสารแบบเปิดและมุ่งเน้นความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

3.5 สร้างวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ มีวิธีการดังนี้ 1) ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของครู ส่งเสริม สนับสนุน และเอาใจใส่ อย่างสม่ำเสมอ 2) ผู้บริหารและครูมุ่งเน้นความสำคัญของงาน ทั้งในระดับบุคคล ระดับชั้น ระดับโรงเรียน มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ และ 3) ผู้บริหารและครูยกระดับการทำงานให้รวดเร็วลดขั้นตอน และมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ 4) ผู้บริหารและครูเพิ่มศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาทักษะครูมืออาชีพ และสร้างองค์กรสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ

3.6 พัฒนาสู่มืออาชีพ มีวิธีการดังนี้ 1) ครูมีความสามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2) ครูสามารถพัฒนาทักษะ วิธีการสอนให้ทันสมัย น่าสนใจ ทำความความสามารถของผู้เรียน 3) ผู้บริหารและครูสร้างเครือข่ายผ่านสื่อเทคโนโลยี สื่อโซเชียล สื่อออนไลน์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง 4) ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณ พัฒนาครูให้เข้ารับการอบรมพัฒนา เพิ่มพูนประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง 5) ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาครู พัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหารและครูต้องร่วมมือกัน สร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษา โดยการวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน นำสู่การปฏิบัติ ตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติ ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมมือรวมพลัง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม สอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2555) ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารกำหนดให้ทำ หรือเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในลักษณะซื้อบริการที่ปรึกษารวมทั้งการประชุมประจำเดือนหรือ ประจำภาคของโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นการรวมตัวกันของครูกลุ่มหนึ่งในโรงเรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันตั้งคำถามเพื่อหา วิธีการที่ดีที่สุด และตั้งคำถามเกี่ยวกับต่อสภาพปัจจุบันหรือสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้น การลงมือทำ มุ่งพัฒนาต่อเนื่อง และเน้นที่ผล หมายถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ วทัญญู ภูครองนา (2557) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้รับอิทธิพลทางตรงจากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียน แรงจูงใจของครู สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า หลักสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการร่วมกันทำ (Collaboration) นั่นก็คือ ครูอาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา

นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน จะต้องใช้ความพยายามร่วมกัน การร่วมกันทำในชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันทำและร่วมกันทำ ไม่มีกำแพงกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกันพร้อมกับสร้างแรงจูงใจให้กับครูเพื่อให้เกิดการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างแท้จริง

ความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การพัฒนาสถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นนโยบายหลักของหน่วยงานต้นสังกัดและเชื่อมโยงถึงความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เช่นการเลื่อนวิทยฐานะ การสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ร่วมงาน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกันจะทำให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงานสามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พินิจ มีคำทอง (2560) ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับที่มากที่สุดได้แก่ด้านการสร้างจุดเริ่มต้นแห่งความร่วมมือร่วมใจ ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนมองว่า การส่งเสริมให้ครูผู้สอนออกแบบการสอนใหม่ๆ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรวมถึงจัดให้มีสถานที่สำหรับประชุมย่อยในแต่ละกลุ่มสาระ เป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมมือ ร่วมใจเพื่อก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้หรือแม้กระทั่งส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ร่วมมือเป็นกลุ่มมากกว่าการแข่งขัน จะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านเสริมสร้างทีมรวมพลัง มีวิธีการดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงานของทีม 2) ผู้บริหารและครูมีการร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษาให้สำเร็จ 3) ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีระหว่างกัน ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมทีม 4) ผู้บริหารและครู ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมชื่นชม ส่งเสริมการทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงและนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ ชูชาติ พวงสมจิตร (2560) ได้ศึกษาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การพัฒนาครูโดยการจัดบรรยากาศให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ครูไม่โดดเดี่ยวและมีเครือข่ายในการทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับ Boyd (1992) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างเงื่อนไขที่เกื้อกูล เพื่อลดความโดดเดี่ยวระหว่างปฏิบัติงานสอนของครูว่าควรมีการดำเนินการส่งเสริมให้ครูตั้งใจรับฟังข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตนเองและมุ่งมั่นปรับปรุงให้ดีขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ และมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากภาพที่ 1 เกิดองค์ความรู้ใหม่ มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ และมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนี้

1. เสริมสร้างทีมรวมพลัง

- 1.1 ผู้บริหารและครูมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติงานของทีม
- 1.2 ผู้บริหารและครูมีการร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษาให้สำเร็จ
- 1.3 ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีระหว่างกัน ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมทีม
- 1.4 ผู้บริหารและครู ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมชื่นชม ส่งเสริมการทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 1.5 ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงและนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. เสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วม

- 2.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานในหน้าที่แบบมืออาชีพ
- 2.2 ผู้บริหารและครูสร้างความเชื่อมั่นให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.3 ผู้บริหารและครูทำงานร่วมกันด้วยความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา
- 2.4 จัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น ปฏิบัติในหน้าที่

ทุ่มเทเสียสละเพื่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

3. ส่งเสริมภาวะผู้นำร่วม

- 3.1 ผู้บริหารเสริมสร้างพลังอำนาจการเป็นผู้นำของครูในการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่อย่างต่อเนื่อง
- 3.2 ผู้บริหารกระจายอำนาจให้ครูมีภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ
- 3.3 ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาครูให้ใช้เทคโนโลยีในการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้

สูงขึ้น

- 3.4 ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดภาวะผู้นำร่วมในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในโรงเรียน
- 3.5 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

4. สร้างชุมชนกัลยาณมิตร

- 4.1 ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งใหม่ๆ อย่างท้าทาย
- 4.2 ผู้บริหารและครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชาการใช้การสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อการประสานงานที่รวดเร็ว

แม่นยำ

- 4.3 ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศการสื่อสารแบบเปิด และมุ่งเน้นความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

5. สร้างวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่

- 5.1 ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของครู ส่งเสริม สนับสนุน และเอาใจใส่ อย่างสม่ำเสมอ
- 5.2 ผู้บริหารและครูมุ่งเน้นความสำคัญของงานทั้งในระดับบุคคล ระดับชั้น ระดับโรงเรียนมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ

และ

- 5.3 ผู้บริหารและครูยกระดับการทำงานให้รวดเร็วลดขั้นตอน และมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ
- 5.4 ผู้บริหารและครูเพิ่มศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างเครือข่ายความร่วมมือ

พัฒนาทักษะครูมืออาชีพและสร้างองค์กรสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ

6. พัฒนาสู่มืออาชีพ

- 6.1 ครูมีความสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
- 6.2 ครูสามารถพัฒนาทักษะ วิธีการสอนให้ทันสมัยน่าสนใจ ท้าทายความสามารถของผู้เรียน
- 6.3 ผู้บริหารและครูสร้างเครือข่ายผ่านสื่อเทคโนโลยี สื่อโซเชียล สื่อออนไลน์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง
- 6.4 ผู้บริหารจัดสรรงบประมาณ พัฒนาครูให้เข้ารับการอบรมพัฒนา เพิ่มพูนประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง
- 6.5 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาครู พัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหารและครูต้องร่วมมือกัน สร้างการเปลี่ยนแปลงโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษา โดยการวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน นำสู่การปฏิบัติ ตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติ ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมมือรวมพลัง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม

ความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาสถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ป็นนโยบายหลักของหน่วยงานต้นสังกัดและเชื่อมโยงถึงความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เช่นการเลื่อนวิทยฐานะ การสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ร่วมงาน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกันจะทำให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับงานสามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีความดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านเสริมสร้างทีมรวมพลังมีองค์ประกอบในการสร้างทีมดังนี้ 1) มีความรับผิดชอบร่วมกันในทีม 2) ร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษาให้สำเร็จ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีระหว่างกัน ให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมทีม 4) ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมชื่นชม ส่งเสริมการทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5) ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงและนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายในการพัฒนาสถานศึกษา สู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อนำแนวทางไปพัฒนาต่อยอดทั้ง ครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานเกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัด

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้านซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานของสถานศึกษาและการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินการและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาในสังกัดสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดความชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยกรณีศึกษาที่เป็นสถานศึกษาต้นแบบ ที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อทราบถึงแนวดำเนินการ ขั้นตอนวิธีการ บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จจนเป็นสถานศึกษาต้นแบบ

เอกสารอ้างอิง

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2560). *ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา*. นนทบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ สาลิกงชัย และ ศศิครดา แพงไทย (2562) การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 6(8), 4133-4148. ตุลาคม.
- พิเชษฐ์ เกษวงษ์. (2556). *การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).
- พินิจ มีคำทอง และ สุบัน มุขธระโกษา. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 12(2), 149-160.
- วทัญญู ภูครองนา. (2557). *ตัวแปรที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล).
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ สดศรี - สฤตต์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2559). *เอกสารประกอบการบรรยาย วิชาการกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา*. นครราชสีมา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *การพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้” สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Boyd, V. (1992). *School Context, Bridge or Barrier to Change?*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
- Gardner H. (1983). *Frames of Mind: the Theory Multiple Intelligence*. New York: Basic Books.
- Hord, S.M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Austin: Southwest Education Development Laboratory.

The Evaluation Efficiency of Teacher Saving and Credit Cooperative for Allocation Benefit to the Cooperative Member

Pornchai Supavititpattana^{1*}

¹ Department of Cooperative Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: fecopcsv@ku.ac.th

ABSTRACT

This article aimed to explore the efficiency of teacher saving and credit cooperative (TSC) for allocation benefit to the member. The research employed Data Envelopment Analysis technique: DEA to explore the efficiency of teacher saving and credit cooperative for allocation benefit to the member between 2015–2019, the study set 1 input factors was the total asset, The output factors comprise of the dividend yield, the public benefit fund, and the others fund. The study found that in term of the high efficiency of teacher saving and credit cooperative for allocation benefit to the member, in 2015 there were 4 TSCs, in 2016 there were 3 TSCs, in 2017 there were 2 TSCs, in 2018 there were 2 TSCs and 2019 there were 2 TSCs. As a result, for the constant return to scale which is the optimum stage scale, the study found that, in 2015 there were no the TSC in that stage, in 2016 there was 1 TSC, in 2017 there was 1 TSC, in 2018 there was 1 TSC, and in 2019 there was also 1 TSC.

Keywords: Efficiency, The Allocation Benefit, Member, Teacher Saving and Credit Cooperative

การประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยการนโยบายประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือ DEA

พรชัย สุภวิทพัฒนา^{1*}

¹ ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: fecopcsv@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยการนโยบายประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้วิธีเส้นพรมแดนประสิทธิภาพ (Efficient Frontier Analysis) ที่เรียกว่า Data Envelopment Analysis หรือ DEA ของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู จำนวน 25 สหกรณ์ ที่มีสถานะดำเนินงานและสามารถตรวจสอบบัญชีได้ใน ปี พ.ศ. 2558 - 2562 โดยกำหนดปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ สินทรัพย์รวม (Total asset) สำหรับตัวแปรผลผลิต (Output) ประกอบด้วย เงินปันผล (Dividend yield), เงินทุนสาธารณะประโยชน์ (Public benefit fund), เงินทุนอื่นๆ (Others fund) ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพการอำนวยการนโยบายประโยชน์แก่สมาชิกสูงสุดในปี 2558 จำนวน 4 สหกรณ์, ปี 2559 มีจำนวน 3 สหกรณ์, ปี 2560 จำนวน 2 สหกรณ์, ปี 2561 จำนวน 2 สหกรณ์ และในปี 2562 จำนวน 2 สหกรณ์ การวิเคราะห์ด้านประสิทธิภาพต่อขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 สหกรณ์ พบว่า ในปี 2558 และ 2561 ไม่มีสหกรณ์ใดที่มีประสิทธิภาพต่อขนาด ในขณะที่ปี 2559 2560 และ 2562 มีสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อขนาด จำนวน 1 สหกรณ์

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การอำนวยการนโยบาย, สมาชิก, สหกรณ์ออมทรัพย์ครู

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์ (Saving and Credit Cooperative) คนทั่วไปมักจะนึกถึงการเป็นแหล่งเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ ในแวดวงข้าราชการ จะคุ้นเคยกับสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นอย่างดี เนื่องจากได้พึ่งพาและใช้บริการทางการเงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยราชการต่างๆ อยู่เสมอ การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์มีหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกับสหกรณ์ทั่วไป คือการช่วยเหลือสมาชิก โดยใช้หลักของความเท่าเทียมและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน สหกรณ์จะอยู่ได้เพราะสมาชิกซื่อสัตย์และมีการตรวจสอบเชื่อใจกัน สมาชิกแต่ละคนมีเสียงเพียงหนึ่งเสียงไม่ว่าจะถือหุ้นมากหรือน้อย จึงทำให้สมาชิกทุกคนมีความเท่าเทียมกัน (ตรงข้ามกับกรณีการถือหุ้นสถาบันการเงินอื่นที่สิทธิออกเสียงขึ้นกับจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้น) เมื่อสหกรณ์มีความมั่นคง มีผลประโยชน์ตอบแทนที่ดี สมาชิกก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับในรูปแบบเงินปันผล (วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล, 2550)

ในปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจทั่วโลกกำลังประสบกับปัญหา สถาบันการเงินที่น่าเชื่อถือจึงมีบทบาทเป็นอย่างยิ่งที่จะสามารถช่วยเหลือปัญหานี้ได้ ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่มีความมั่นคงและมีบทบาทเป็นที่พึ่งพาของสมาชิกสหกรณ์ โดยสหกรณ์ออมทรัพย์คิดดอกเบี้ยในกรณีที่สมาชิกมากู้ยืมเงินจากสหกรณ์ในอัตราที่ต่ำกว่าท้องตลาด และเมื่อสิ้นปีทางบัญชีหากสหกรณ์มีกำไรยังมีการจัดสรรผลกำไรคืนสู่สมาชิกที่มาใช้บริการในรูปแบบของเงินเฉลี่ยคืน นอกจากนั้นสหกรณ์ยังให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกทั้งในรูปแบบของดอกเบี้ยเงินฝากและเงินปันผลตามหุ้นในอัตราที่สูงกว่าท้องตลาด (วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล, 2550)

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นรูปแบบหนึ่งของประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกเก็บออมเพื่อความมั่นคงและการกู้ยืมเงินของสมาชิก หากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมีประสิทธิภาพ และมี

ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ สมาชิกก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย ซึ่งจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ (วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล, 2550)

การอำนวยความสะดวกสู่สมาชิกของสหกรณ์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและพัฒนาชุมชน เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อช่วยเหลือสมาชิก และนอกจากนี้สหกรณ์ยังมีการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในรูปของสวัสดิการต่างๆ แต่ประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่างๆ ให้แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีขนาดที่แตกต่างกัน มีผลการดำเนินงานที่ต่างกัน จะมีความแตกต่างกันอย่างไร เพราะโดยทั่วไปมักเข้าใจว่าสหกรณ์ที่มีผลการดำเนินงานที่ดี มีขนาดใหญ่ มีกำไรมาก มีรายได้สูง ก็ควรจะมีการอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่างๆ ให้แก่สมาชิกได้มากกว่าสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กกว่า มีกำไรที่ต่ำกว่า แต่ก็อาจจะไม่จำเป็นเสมอไปเพราะการประเมินความสำเร็จของสหกรณ์ไม่ได้ประเมินจากผลประกอบการหรือผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะวัตถุประสงค์ของสหกรณ์คือการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกและมุ่งให้บริการแก่สมาชิกเป็นสำคัญตามหลักการสหกรณ์ ฉะนั้น การอำนวยความสะดวกของแต่ละสหกรณ์ออมทรัพย์จึงจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตาม สวัสดิการต่างๆ ที่จัดขึ้นนั้นล้วนตอบสนองความต้องการของสมาชิกและช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวอย่างแท้จริง ซึ่งหากสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้วจะส่งผลให้สหกรณ์มีโอกาสเจริญเติบโตได้มากยิ่งขึ้น หรือสมาชิกมีผลต่อความยั่งยืนของสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2556)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครุในประเทศไทยว่าสหกรณ์ที่ศึกษามีประสิทธิภาพในเรื่องดังกล่าวอย่างไร เพื่อที่จะนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการจัดสรรประโยชน์แก่สมาชิกตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครุในประเทศไทย โดยใช้วิธีเส้นพรมแดนประสิทธิภาพ (Efficient Frontier Analysis) ที่เรียกว่า Data Envelopment Analysis หรือ DEA

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) แบบไม่อ้างอิงพารามิเตอร์ (Non-parametric approach) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัย คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครุในประเทศไทย ซึ่งมีสินทรัพย์มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสหกรณ์ออมทรัพย์รูปแบบอื่นในประเทศไทย โดยมีสินทรัพย์จำนวนเงิน 909,072.35 ล้านบาท และมีสมาชิกมากที่สุดจำนวน 836,514 คน มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครุ จำนวน 111 แห่ง (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2561) ผู้วิจัยทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากข้อมูลที่สามารถรวบรวมได้โดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น และเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามหลักการของเหตุผลโดยมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการประเมินการอำนวยความสะดวกของสหกรณ์ โดยคัดเลือกสหกรณ์ออมทรัพย์ครุ จำนวน 25 แห่ง ที่มีสถานะดำเนินงานและสามารถตรวจสอบบัญชีได้ใน ปี พ.ศ. 2558 - 2562 กำหนดปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ สินทรัพย์รวม (Total asset) สำหรับตัวแปรผลผลิต (Output) ประกอบด้วย เงินปันผล (Dividend yield), เงินทุนสาธารณะประโยชน์ (Public benefit fund), เงินทุนอื่นๆ (Others fund)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครุในประเทศไทย โดยวิธีการ Data Envelopment Analysis (DEA)

หน่วยที่ถูกระบุ (Decision Making Units; DMUs)

การคำนวณหาจำนวนสหกรณ์ออมทรัพย์ครุที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง สามารถทำได้โดยวิธีการต่อไปนี้

จำนวนสหกรณ์ออมทรัพย์ครุที่ต่ำที่สุด (Min) = $2 \times (\text{จำนวน Input} + \text{จำนวน Output})$

$$\begin{aligned}
 &= 2 \times (2+8) \\
 &= 20 \\
 \text{จำนวนสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่สูงที่สุด (Max)} &= 3 \times (\text{จำนวน Input} + \text{จำนวน Output}) \\
 &= 3 \times (2+8) \\
 &= 30
 \end{aligned}$$

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย จำนวน 25 สหกรณ์ ตามวิธีการใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยเป็นการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ ข้อมูลทางการเงินที่มาจากรายงานประจำปีของสำนักงานสหกรณ์ประจำจังหวัดและรายงานประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูแต่ละแห่ง ซึ่งเก็บรวบรวมรายงานประจำปี ปีบัญชี 2558 – 2562

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สมมติฐานข้อที่ 1 หน่วยผลิตสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ที่มีปัจจัยนำเข้า (Input) คือ สินทรัพย์รวม (บาท) ที่มีค่าต่ำสุด (Min) จะมีผลต่อการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาหมายความว่า DMUดังกล่าว เป็นหน่วยผลิตที่มีประสิทธิภาพ โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.0000

3.2 สมมติฐานข้อที่ 2 หน่วยผลิตสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ที่มีปัจจัยผลผลิต (Output) ประกอบด้วย เงินปันผลตามหุ้น เงินทุนสาธารณประโยชน์ (บาท) และ เงินทุนอื่นๆ (บาท) ที่มีค่าสูงสุด (Max) จะมีผลต่อการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาหมายความว่า DMUดังกล่าว เป็นหน่วยผลิตที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยได้ดังนี้

3.2.1 หน่วยผลิต (DMU) ที่มีมูลค่าของเงินปันผลตามหุ้น (บาท) ที่มีค่าสูงสุด (Max) จะเป็นหน่วยผลิต (DMU) ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.0000

3.2.2 หน่วยผลิต (DMU) ที่มีมูลค่าของเงินทุนสาธารณประโยชน์ (บาท) ที่มีค่าสูงสุด (Max) จะเป็นหน่วยผลิต (DMU) ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.0000

3.2.3 หน่วยผลิต (DMU) ที่มีมูลค่าของเงินทุนอื่นๆ (บาท) มีค่าสูงสุด (Max) จะเป็นหน่วยผลิต (DMU) ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.0000

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูล จำนวน 25 สหกรณ์ โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อประเมินประสิทธิภาพการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายงานประจำปี ปีบัญชี 2558 – 2562 ได้แก่ จากเว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และเว็บไซต์ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด และรายงานประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูแต่ละแห่งตามรายชื่อ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อสหกรณ์ออมทรัพย์ครู 25 แห่ง

ชื่อสหกรณ์	
TCS1 สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำกัด	TCS14 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูปัตตานี จำกัด
TCS2 สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการอุบลราชธานี จำกัด	TCS15 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพระนครศรีอยุธยา จำกัด
TCS3 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูแม่ฮ่องสอน จำกัด	TCS16 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูลำพูน จำกัด
TCS4 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกรมสามัญศึกษาจังหวัดราชบุรี จำกัด	TCS17 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุพรรณบุรี จำกัด
TCS5 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกระบี่ จำกัด	TCS18 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสงขลา จำกัด
TCS6 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูฉะเชิงเทรา จำกัด	TCS19 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสระบุรี จำกัด
TCS7 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ จำกัด	TCS20 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสิงห์บุรี จำกัด
TCS8 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชุมพร จำกัด	TCS21 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุราษฎร์ธานี จำกัด
TCS9 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครนายก จำกัด	TCS22 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุดรธานี จำกัด
TCS10 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครปฐม จำกัด	TCS23 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุทัยธานี จำกัด

ตารางที่ 1 รายชื่อสหกรณ์ออมทรัพย์ครู 25 แห่ง (ต่อ)

ชื่อสหกรณ์	
TCS11 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครราชสีมา จำกัด	TCS24 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี จำกัด
TCS12 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนครสวรรค์ จำกัด	TCS25 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเพชรบูรณ์ จำกัด
TCS13 สหกรณ์ออมทรัพย์ครูบุรีรัมย์ จำกัด	

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2562)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นหน่วยผลิต (Decision Making Units ; DMUs) จำนวน 25 สหกรณ์ วิเคราะห์ด้วยวิธี Data Envelopment Analysis (DEA) ตามที่อรรถพล สืบพงศ์ (2555) ได้แสดงถึงระเบียบวิธีการของ Data Envelopment Analysis หรือ DEA โดยใช้ตัวแบบ CRS (Constant Return to Scale) และตัวแบบ VRS (Variable Return to Scale) ซึ่งนำข้อมูลหัตถุณมิติที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative variable) มาทำการวิเคราะห์ และเปรียบเทียบแต่ละหน่วยผลิต โดยกำหนดปัจจัยการผลิตสองปัจจัย เพื่อทำการผลิตผลผลิตหลายชนิด ด้วยการหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของปัจจัยการผลิตและผลผลิต เพื่อเป็นตัวกำหนดค่าประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกของแต่ละหน่วยผลิต และทำการปรับปรุงแก้ไขในหน่วยผลิตที่ประสิทธิภาพต่ำ เพื่อให้เทียบเท่าและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

5.2 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาณในการประเมินประสิทธิภาพระหว่างตัวแปรปัจจัยการผลิตจำนวนสองปัจจัย (Multiple Inputs) กับปัจจัยผลผลิตจำนวนหลายชนิด (Multiple Outputs) ในการพิจารณาระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เนื่องจากองค์ประกอบของแต่ละส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์กัน หรือมีผลกระทบต่อกันและกัน ซึ่งหมายความว่า ถ้าองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบอื่นด้วย

$$r = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum(x_i - \bar{x})^2 \sum(y_i - \bar{y})^2}}$$

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะใช้สัญลักษณ์ r แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของขนาดความสัมพันธ์ ซึ่งจะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 โดยที่

ถ้า r มีค่าเป็น 1 หรือ เข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันมาก หรือค่อนข้างมาก และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ถ้า r มีค่าเป็น 0 หรือเข้าใกล้ 0 แสดงว่าตัวแปรทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันน้อย หรือไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน

ถ้า r มีค่าเป็น -1 หรือ เข้าใกล้ -1 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันมาก หรือ ค่อนข้างมาก แต่เป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน

ทั้งนี้การที่ตัวแปรทั้งสองตัวมีค่าสหสัมพันธ์แสดงออกถึงความสัมพันธ์กันนั้น หมายความว่าตัวแปรทั้งสองมีแนวโน้มจะไปทางเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าตัวแปรทั้งสองนั้นเป็นปัจจัย หรือเป็นเหตุผลของกันและกัน (CORALINE CO. LTD, 2560)

จากข้อมูลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า มีปัจจัยผลผลิต (Multiple Outputs) จำนวนเพียง 3 ตัวแปร ได้แก่ เงินปันผล เงินทุนสาธารณประโยชน์ และเงินทุนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับปัจจัยการผลิต (Multiple Inputs) ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจำนวน 25 สหกรณ์ดังวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

โดยปัจจัยผลผลิต (Output) ซึ่งได้แก่ เงินปันผล เงินทุนสาธารณประโยชน์ และเงินทุนอื่นๆ มีค่า Correlation ระหว่าง เงินปันผล และ เงินทุนสาธารณประโยชน์ ในระดับต่ำ (0.2233) และ เงินปันผล กับ เงินทุนอื่นๆ มีค่า Correlation ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน (0.1315) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการเลือกใช้ตัวแปรผลผลิต ทั้งสามตัว ส่วนตัวแปรปัจจัยการผลิต คือ สินทรัพย์รวมและกำไรสุทธิ มีค่า Correlation ในระดับสูง (0.9819) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ตัวแปร คือ สินทรัพย์รวม เพียงตัวเดียว จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรที่สะท้อนถึงศักยภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ประกอบด้วย ตัวแปรปัจจัยการผลิต (Input) ได้แก่ สินทรัพย์รวม และตัวแปรปัจจัยผลผลิต (Output) ได้แก่ เงินปันผล เงินทุนสาธารณประโยชน์ และเงินทุนอื่นๆ ดังนี้

ฟังก์ชันตัวแปรปัจจัยการผลิต (Input)

$$X_{ij} = [X_1]$$

โดย $X_1 =$ สินทรัพย์รวม

ฟังก์ชันตัวแปรผลผลิต (Output)

$$Y_{rj} = [Y_1, Y_2, Y_3]$$

โดย $Y_1 =$ เงินปันผล

$Y_2 =$ เงินทุนสาธารณประโยชน์

$Y_3 =$ เงินทุนอื่นๆ

แบบจำลองที่ใช้ในการคำนวณ

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบจำลอง CCR หรือ CRS (Constant Return to Scale) โดยมุ่งเน้นที่ปัจจัยการผลิต (Input - Oriented) และปัจจัยผลผลิต (Output - Oriented) โดยใช้โปรแกรม Data Envelopment Analysis (DEA) ในการประเมินประสิทธิภาพ ซึ่งสมการที่ใช้คำนวณเป็นดังต่อไปนี้

ด้านของปัจจัยการผลิต (Input - Oriented)

Minimize: θ_k

Subject to: $\theta_k X_{ik} - \sum_{i=1}^m \lambda_j X_{ij} \geq 0$

$$\sum_{r=1}^s \lambda_j Y_{rj} \geq Y_{rk}$$

$$\lambda_j \geq 0 \text{ สำหรับ } l=1, \dots, m; r=1, \dots, s; j=1, \dots, k, \dots, n$$

กำหนดให้

λ_j = ค่าถ่วงน้ำหนักประสิทธิภาพของ DMU ที่ j

หรืออาจเขียนได้ว่า

$$\text{Minimize: } Z_k = \theta_k - \varepsilon \left[\sum_{i=1}^m S - i + \sum_{r=1}^s S + r \right]$$

$$\text{Subject to: } \theta_k X_{ik} - \sum_{j=1}^n \lambda_j X_{ij} - S - i = 0.$$

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j Y_{rj} - Y_{rk} - S + r = 0$$

กำหนดให้

$S + rk$ = ปัจจัยส่วนขาด (Slack) ของผลผลิตชนิดที่ r สำหรับ DMU ที่ k

$S - ik$ = ปัจจัยส่วนเกิน (Surplus) ของปัจจัยการผลิตที่ l สำหรับ DMU ที่ k ด้านของ

ปัจจัยผลผลิต (Output - Oriented)

Maximize: ϕ_k

Subject to: $\phi_k X_{ik} - \sum_{i=1}^m \lambda_j X_{ij} \geq 0$

$$\sum_{r=1}^s \lambda_j Y_{rj} \geq Y_{rk}$$

$$\lambda_j \geq 0 \text{ สำหรับ } l=1, \dots, m; r=1, \dots, s; j=1, \dots, k, \dots, n$$

กำหนดให้

λ_j = ค่าถ่วงน้ำหนักประสิทธิภาพของ DMU ที่ j หรืออาจเขียนได้ว่า

$$\text{Maximize: } Z_k = \phi_k - \varepsilon \left[\sum_{i=1}^m S - i + \sum_{r=1}^s S + r \right]$$

Subject to: $\sum_{j=1}^n \lambda_j X_{ik} - S - i = 0$.

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j Y_{rj} - Y_{rk} - S + r = 0$$

กำหนดให้

$S + rk$ = ปัจจัยส่วนขาด (Slack) ของผลผลิตชนิดที่ r สำหรับ DMU ที่ k

$S - ik$ = ปัจจัยส่วนเกิน (Surplus) ของปัจจัยการผลิตที่ i สำหรับ DMU ที่ k

ในการหาค่าดัชนีประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้หน่วยผลิต (DMU) เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ครู จำนวน 25 สหกรณ์ จากแบบจำลอง CCR จะใช้โปรแกรม Data Envelopment (DEA) ในการหาค่า ซึ่งค่าที่ได้จากแบบจำลองจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

$E = 1$ หมายถึง สหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย มีประสิทธิภาพทางเทคนิคโดยเปรียบเทียบ

$E < 1$ หมายถึง สหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย ไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคโดยเปรียบเทียบ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

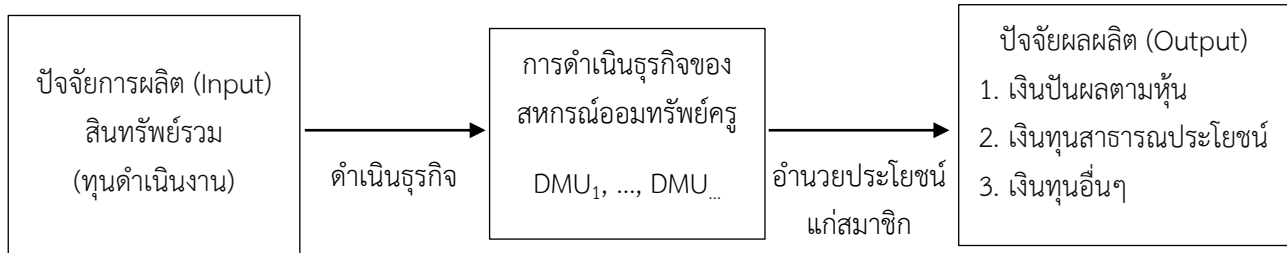
นภัสนันท์ บรค์ไพบูลย์ และ สุรัชย์ จันทรจรัส (2559) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนรวมในประเทศไทยและค่าอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยโดยเปรียบเทียบกับความ ผลการศึกษาพบว่ากองทุนที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงานสูงสุดมี 6 กองทุน แต่มีเพียงกองทุนเดียวที่มี อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยโดยเปรียบเทียบกับความเสี่ยงมากกว่า 1 จึงสรุปได้ว่าประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนและค่า Sharpe ratio ไม่มีความสัมพันธ์กัน

หทัยชนก มากพูล และ ณคุณ ธรณินิติญาณ (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคนิคในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจในประเทศไทย ในด้านปัจจัยผลผลิต ได้แก่ ลูกหนี้เงินกู้ ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้ รายได้อื่นๆ ส่วนด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ คือ ค่าอบรมสัมมนา

ประภัสสร วารศรี และ สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (2561) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในกลุ่มจังหวัดลำดับที่ 12 ของไทย ผลการศึกษาพบว่า ผลได้ต่อขนาดคงที่ (CRS) สหกรณ์เครดิตยูเนียนทั้งสามขนาด คือ สหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่มาก ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีระดับประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีค่าประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย CRS อยู่ในระดับมาก คือ 0.50 กรณีผลได้ต่อขนาดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (VRS) มีค่าประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย VRS อยู่ในระดับมาก คือ 0.75 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนต่อขนาดการดำเนินงานภายใต้ VRS พบว่าผลตอบแทนต่อขนาดส่วนใหญ่เป็นทีลลดลง (DRS) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการผลิต (Input) ก่อให้เกิดผลผลิต (Output) ออกมาในสัดส่วนที่น้อยกว่าหรืออาจกล่าวได้ว่าผลได้ต่อขนาดลดลง ดังนั้นสหกรณ์เครดิตยูเนียน จึงควรลดการใช้ปัจจัยการผลิตอันได้แก่ สิ้นทรัพย์รวม ทุนเรือนหุ้นรวมทุนดำเนินงาน และเงินรับฝากจากสมาชิกลง

ณคุณ ธรณินิติญาณ (2563) ทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงในผลิตภาพโดยรวมของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ระหว่างปี พ.ศ. 2556 ถึง 2560 โดยใช้การวัดประสิทธิภาพจากตัวแบบ Slacks-Based Measure of Efficiency ผลการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ยสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63 กระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ และ 0.60 กระจายตัวอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ตามลำดับ สหกรณ์ออมทรัพย์ในรัฐวิสาหกิจ มีประสิทธิภาพสูงกว่าสหกรณ์ประเภทอื่น ผลิตภาพโดยรวมของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีค่าสูงขึ้นร้อยละ 38.79 และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่มีผลิตภาพโดยรวมต่ำลงร้อยละ 12.83 โดยเป็นผลมาจากประสิทธิภาพในการพัฒนาหน่วยผลิตลดลงร้อยละ 19.60 ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะปัญหาการทุจริตในสหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่ ทำให้ต้องมีการใช้แหล่งเงินทุนจากภายนอกในปริมาณที่มากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาสภาพคล่องจากการทุจริตดังกล่าว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับกรอบแนวคิดตามรูปข้างต้นเพื่อแสดงถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจะเริ่มจากการนำเอาทรัพย์สินของสหกรณ์ทั้งสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ถาวรมาเป็นทุนดำเนินงานเพื่อให้บริการแก่สมาชิก ซึ่งกำหนดเป็นปัจจัยการผลิต (Input) สำหรับการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกก็จะเกิดขึ้นในรูปของการจ่ายเงินปันผล การจัดสรรทุนสาธารณประโยชน์ และทุนอื่นๆ (Output)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้วิธีเส้นพรมแดนประสิทธิภาพ (Efficient Frontier Analysis) ที่เรียกว่า Data Envelopment Analysis หรือ DEA

ผลการประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้วิธีเส้นพรมแดนประสิทธิภาพ (Efficient Frontier Analysis) ที่เรียกว่า Data Development Analysis หรือ DEA ตัวแบบ CRS (Constant Return to Scale) และตัวแบบ VRS (Variable Return to Scale) โดยใช้ข้อมูลทางการเงินช่วงปี 2558 – 2562 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และเก็บข้อมูลทางการเงินจากเว็บไซต์ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด และข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ได้จำนวน 25 สหกรณ์ การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูระหว่างปี 2558-2562 พบว่า ในปี 2558 มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงสุด (มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.0000) จำนวน 6 สหกรณ์, ในปี 2559 มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงสุดจำนวน 6 สหกรณ์, ในปี 2560 มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงสุดจำนวน 7 สหกรณ์, ในปี 2561 มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงสุดจำนวน 3 สหกรณ์ และในปี 2562 มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงสุดจำนวน 5 สหกรณ์

เมื่อพิจารณาการกระจายค่าคะแนนความมีประสิทธิภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูระหว่างปี 2558 -2562 พบว่า กลุ่มตัวอย่างสหกรณ์ออมทรัพย์ครูทั้งหมด 25 สหกรณ์ มีประสิทธิภาพการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงกว่า 0.5

1.2 ผลจากการคำนวณค่าคะแนนประสิทธิภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

ทำการจัดเรียงลำดับและค่าคะแนนประสิทธิภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 สหกรณ์ จากการคำนวณค่าคะแนนประสิทธิภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูระหว่างปี 2558 – 2562 พบว่า ในปี 2558 มีสหกรณ์ที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 มี 6 สหกรณ์, ในปี 2559 สหกรณ์ที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 มี 6 สหกรณ์, ในปี

2560 สหกรณ์ที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 มี 7 สหกรณ์, ในปี 2561 สหกรณ์ที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 มี 3 สหกรณ์, ในปี 2562 สหกรณ์ที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 มี 5 สหกรณ์

ซึ่งในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวพบว่า มีสหกรณ์ที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ทั้งสิ้นจำนวน 13 สหกรณ์ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 1 ทุกปี มีจำนวน 1 สหกรณ์ คือสหกรณ์ออมทรัพย์ครู สกลนคร จำกัด แต่อย่างไรก็ตามสหกรณ์ตัวอย่างทั้งหมดมีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงกว่า 0.5

1.3 พิจารณาผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก

ผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ปี 2558 แสดงรายละเอียดผลจากการวิเคราะห์ด้าน ประสิทธิภาพต่อขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจากกลุ่มตัวอย่าง ในปี 2558 พบว่า ไม่มีสหกรณ์ใดที่มีผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสมเลย (Constant Returns to Scale) หมายความว่าไม่มีสหกรณ์ใดที่มีประสิทธิภาพต่อขนาด ซึ่งในปีนี้มีสหกรณ์ที่มีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Returns to Scale) จำนวน 14 สหกรณ์ และอีก 11 สหกรณ์ มีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing Returns to Scale)

ผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ปี 2559 แสดงรายละเอียดผลจากการวิเคราะห์ด้าน ประสิทธิภาพต่อขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจากกลุ่มตัวอย่าง ในปี 2559 พบว่า มีสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อขนาดที่เหมาะสมคือ ผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) จำนวน 1 สหกรณ์ ซึ่งก็คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู อุทัยธานี จำกัด มีสหกรณ์ที่มีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Returns to Scale) จำนวน 16 สหกรณ์ และอีก 8 สหกรณ์ มีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing Returns to Scale)

ผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ปี 2560 แสดงรายละเอียดผลจากการวิเคราะห์ด้าน ประสิทธิภาพต่อขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจากกลุ่มตัวอย่าง ในปี 2560 มีสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อขนาดที่เหมาะสมคือ ผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) จำนวน 1 สหกรณ์ ซึ่งก็คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู นครสวรรค์ จำกัด

มีสหกรณ์ที่มีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Returns to Scale) จำนวน 16 สหกรณ์ และอีก 8 สหกรณ์ มีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing Returns to Scale)

ผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ปี 2561 แสดงรายละเอียดผลจากการวิเคราะห์ด้าน ประสิทธิภาพต่อขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจากกลุ่มตัวอย่าง ในปี 2561 ไม่มีสหกรณ์ใดที่มีผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสมเลย (Constant Returns to Scale) หมายความว่าไม่มีสหกรณ์ใดที่มีประสิทธิภาพต่อขนาด ซึ่งในปีนี้มีสหกรณ์ที่มีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Returns to Scale) จำนวน 18 สหกรณ์ และอีก 7 สหกรณ์มีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing Returns to Scale)

ผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ปี 2562 แสดงรายละเอียดผลจากการวิเคราะห์ด้าน ประสิทธิภาพต่อขนาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจากกลุ่มตัวอย่างในปี 2562 มีสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อขนาดที่เหมาะสมคือ ผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) จำนวน 1 สหกรณ์ ซึ่งก็คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำกัด มีสหกรณ์ที่มีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Returns to Scale) จำนวน 17 สหกรณ์ และอีก 7 สหกรณ์มีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing Returns to Scale)

1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการผลิตส่วนเกินและผลผลิตส่วนขาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

ตารางที่ 2 ปัจจัยการผลิตส่วนเกินและผลผลิตส่วนขาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

(หน่วย : บาท)

	สินทรัพย์รวม (X_1)	เงินปันผล (Y_1)	เงินทุนสาธารณะ (Y_2)	เงินทุนอื่นๆ (Y_3)
ค่าเฉลี่ย	1,212,548,924	3,725,924.47	2,545,007	51,724,438
ค่าสูงสุด	10,286,472,619	148,635,188.60	8,304,646	598,355,022
ค่าต่ำสุด	0	0	0	0
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1,738,440,839	17,038,685.81	2,235,350	129,841,372

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า ด้านค่าเฉลี่ยพบว่า ปัจจัยการผลิต ได้แก่ สินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,212,548,924 บาท ส่วนทางด้านปัจจัยผลผลิต ได้แก่ เงินปันผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3,725,924.469 บาท เงินทุนสาธารณะประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2,545,007 บาท และเงินทุนอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 51,724,438 บาท

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่ได้นำมาศึกษาทั้งหมด 25 สหกรณ์ พบว่า หน่วยผลิตด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ สินทรัพย์รวม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าควรจะต้องลดสินทรัพย์รวมลง จำนวน 10,286,472,619 บาท ส่วนหน่วยผลิตด้านปัจจัยผลผลิต ควรจะต้องเพิ่มปัจจัยผลผลิตให้มากขึ้น ซึ่งได้แก่ เงินปันผลเพิ่มขึ้น จำนวน 148,635,188.60 บาท เงินทุนสาธารณะประโยชน์ควรต้องเพิ่มขึ้น จำนวน 8,304,646 บาท และเงินทุนอื่นๆ ควรต้องเพิ่มขึ้น จำนวน 598,355,022 บาท ซึ่งจะทำให้การอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมีประสิทธิภาพ ดังแสดงในตารางที่ 2

ด้านส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยการผลิต ได้แก่ สินทรัพย์รวม มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1,738,440,839 บาท ส่วนทางด้านปัจจัยผลผลิต ได้แก่ เงินปันผล มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 17,038,685.81 บาท เงินทุนสาธารณะประโยชน์ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2,235,350 บาท และเงินทุนอื่นๆ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 129,841,372 บาท

อภิปรายผล

ผลจากการประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้วิธีเส้นพรมแดนประสิทธิภาพ (Efficient Frontier Analysis) ที่เรียกว่า Data Envelopment Analysis หรือ DEA พบว่า

จากการศึกษาการประเมินประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนของกำไรสุทธิของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู แม้ว่าจะมีการตัดกำไรสุทธิของสหกรณ์ออกจากตัวแปรปัจจัยการผลิต เนื่องจากมีค่า Correlation ที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรสินทรัพย์รวม (0.9819) แต่อย่างไรก็ตามการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกสูงสุดไม่จำเป็นจะต้องเป็นสหกรณ์ที่มีกำไรสุทธิสูงสุดเสมอไป เพราะการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกจะมากหรือน้อยขึ้นกับลักษณะการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเงินปันผล เงินทุนสาธารณะประโยชน์ หรือเงินทุนอื่นๆ สหกรณ์สามารถจัดสรรจากกำไรสุทธิได้ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ซึ่งจะเห็นว่า การมีประสิทธิภาพของสหกรณ์ในประเด็นดังกล่าวอาจเป็นคนละประเด็นกับการวัดผลประกอบการของสหกรณ์ในด้านการมีกำไร ซึ่งสอดคล้องกับ เชิญ บำรุงวงศ์ (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความสำเร็จของสหกรณ์ จะแตกต่างจากการวัดความสำเร็จขององค์กรทางธุรกิจ เพราะองค์กรที่เป็นสหกรณ์จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากองค์กรอื่นๆ องค์กรสหกรณ์มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกตามหลักการ อุทิศการณ์ และวิธีการสหกรณ์นั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ในรูปของการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์ในรูปของสวัสดิการต่างๆ ยังต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์อีกด้วย

กรณีผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) พบว่า มีเพียง 3 สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อขนาดที่เหมาะสม หรือผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม ในปี 2559, 2560 และ 2562 ปีละ 1 สหกรณ์ เท่านั้น โดยสหกรณ์ที่มี

ผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสมไม่จำเป็นต้องเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่เสมอไป แต่อย่างไรก็ตาม มีสหกรณ์ 16 สหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่เกินไปเนื่องจากมีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Return to Scale) และมีสหกรณ์ที่มีขนาดเล็กเกินไปเนื่องจากมีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing Return to Scale) จำนวน 8 สหกรณ์ ในกรณีนี้อาจจะต้องพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ เรื่องของการมีประสิทธิภาพ กับเรื่องของผลผลิตต่อขนาด ซึ่งอรรรถพล สืบพงศกร (2555) ได้กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปความมีประสิทธิภาพสูง จะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการมีผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) แต่ในด้านปัจจัยผลผลิต จากผลการศึกษากลับ พบว่า สหกรณ์ที่มีช่วงค่าประสิทธิภาพ (Efficiency score) สูงสุด คือเท่ากับ 1 กลับไม่มีสหกรณ์ใด (DMU) ที่มีผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) เลย คือทั้งหมดมีช่วงค่าประสิทธิภาพต่ำกว่า 1 ทั้งสิ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะการกำหนดค่าตัวแปรปัจจัยการผลิต (Input) และปัจจัยผลผลิต (Output) ในการศึกษาเป็นการใช้ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ เช่น สินทรัพย์รวม เงินปันผล เงินทุนสาธารณะประโยชน์ และเงินทุนอื่นๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นค่าที่กำหนดให้เป็นตัวแทน (Proxy) ซึ่งอาจทำให้มีการเบี่ยงเบนไปจากระดับที่ควรจะเป็นได้ แต่อย่างไรก็ตาม DMU ที่มีผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม (Constant Returns to Scale) ต่างก็มีช่วงค่าประสิทธิภาพ (Efficiency score) ในระดับค่อนข้างสูง ทั้ง 3 สหกรณ์ คือ TSC23, TSC1 และ TSC12 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.50, 0.75 และ 0.86 ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครุมีค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์รวมมากขึ้นไป จำนวน 10,286,472,619 บาท หมายความว่า ถ้าสหกรณ์มีความสามารถในการอำนวยการประโยชน์ให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพตามปัจจัยผลผลิตที่กำหนด (เงินปันผลตามหุ้น เงินทุนสาธารณะประโยชน์ เงินทุนอื่นๆ) สหกรณ์ออมทรัพย์ครุจะต้องลดสินทรัพย์รวมเฉลี่ยที่มีอยู่ลงจำนวน 10,286,472,619 บาท ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ครุส่วนใหญ่จะมีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรค่อนข้างมาก เช่น การลงทุนในที่ดินเพื่อสร้างอาคารสำนักงานของสหกรณ์และมักจะเชื่อมโยงไปถึงการกู้ยืมเงินทุนจากแหล่งภายนอกของสหกรณ์เพื่อมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกของสหกรณ์กู้ยืม เพราะสหกรณ์ออมทรัพย์ครุมักจะมีเงินทุนของตนเองไม่เพียงพอหรือที่เรียกว่า “สหกรณ์เงินขาด” นั่นเอง ดังนั้น เพื่อให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพสูงสุด สหกรณ์จะต้องลดภาระเกี่ยวกับกับสินทรัพย์รวมลงดังกล่าว และในทางกลับกัน สหกรณ์ต้องเพิ่มการจัดสรรเงินปันผลตามหุ้นเพิ่มขึ้นอีก 148,635,188.60 บาท และเพิ่มการจัดสรรทุนสาธารณะประโยชน์เพิ่มขึ้นอีก 8,304,646 บาท อีกทั้งต้องเพิ่มการจัดสรรทุนอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีก จำนวน 598,355,022 บาท จึงจะทำให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการอำนวยการประโยชน์ให้แก่สมาชิก ซึ่งในการศึกษาประเด็นนี้ก็เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เช่นเดียวกับการศึกษาของ ณคุณ ธรณินิธิยาน (2565); อรรถพล สืบพงศกร (2564) หมายความว่าถ้าสหกรณ์ที่ศึกษาต้องการที่จะให้มีประสิทธิภาพในระดับสูงสุดคือมีค่าประสิทธิภาพ (Efficiency score) เท่ากับ 1 ก็จะต้องมีการปรับลดปัจจัยการผลิต (Input) และปรับเพิ่มปัจจัยผลผลิต (Output) ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยการผลิต (Input) ได้แก่ สินทรัพย์รวม กับปัจจัยผลผลิต (Output) คือ เงินปันผล เงินทุนสาธารณะประโยชน์ และเงินทุนอื่นๆ นั้น สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในการอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกจะมีความสัมพันธ์กับผลประกอบการของสหกรณ์ ซึ่งก็คือ กำไรสุทธิ ตามหลักการของสหกรณ์เมื่อมีกำไรสุทธิ จะต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์ในด้านต่างๆ เช่น ในรูปของเงินปันผล เงินทุนต่างๆ เช่น เงินทุนสาธารณะประโยชน์ เงินทุนการศึกษาอบรม เงินทุนสาธารณะภัย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษพบว่า ปัจจัยการผลิตส่วนเกินคือสินทรัพย์รวมที่มีมากเกินไป (จำนวน 1,212 ล้านบาท) ถ้าจะให้การอำนวยการประโยชน์แก่สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องลดปัจจัยนี้ลง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของสหกรณ์ออมทรัพย์ครุในปัจจุบันที่เน้นการให้สมาชิกกู้ยืมเงินในปริมาณที่สูง ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นการสร้างภาระหนี้สินแก่สมาชิกในระยะยาว ดังนั้นการที่จะทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ อาจไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกมีหนี้สินเพิ่มขึ้น แต่ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมเพิ่มมากขึ้น ถ้าสหกรณ์เน้นการมีรายได้มากก็จะต้องขยายวงเงินกู้ให้แก่สมาชิกมากขึ้นเพราะรายได้ของสหกรณ์ย่อมเกิดจากดอกเบี้ยรับจากการให้สมาชิกกู้ยืมเงินนั่นเอง ในระยะยาวก็เป็นการสร้างภาระให้เกิดขึ้นกับตัวของสมาชิกเอง จึงทำให้ประสิทธิภาพการอำนวยการประโยชน์ให้แก่สมาชิกลดลงตามไปด้วย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการประเมินประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือ DEA ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก ระหว่างปี 2558 - 2562 เพื่อเป็นแนวทางแก่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกประเภทและเป็นประโยชน์ในการศึกษาสำหรับผู้สนใจในการประเมินประสิทธิภาพ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูระหว่างปี 2558-2562 พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงสุดในปี 2558 มีจำนวน 6 สหกรณ์, ในปี 2559 มีจำนวน 6 สหกรณ์, ในปี 2560 มีจำนวน 6 สหกรณ์, ในปี 2561 มีจำนวน 4 สหกรณ์และในปี 2562 มีจำนวน 5 สหกรณ์ เมื่อพิจารณาการกระจายค่าคะแนนความมีประสิทธิภาพของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูระหว่างปี 2558-2562 พบว่า กลุ่มตัวอย่างสหกรณ์ออมทรัพย์ครูทั้งหมด 25 สหกรณ์ มีประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกที่มีค่าคะแนนประสิทธิภาพสูงกว่า 0.5

2. ผลได้ต่อขนาดของการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก เมื่อพิจารณาด้านประสิทธิภาพต่อขนาด ซึ่งแบ่งเป็น 3 กรณี ดังนี้

กรณีผลผลิตต่อขนาดคงที่ (Constant Returns to Scale) ในปี 2558 ไม่มีสหกรณ์ใดที่มีประสิทธิภาพต่อขนาดที่เหมาะสม หรือผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม, ในปี 2559 จำนวน 1 สหกรณ์, ในปี 2560 จำนวน 1 สหกรณ์, ในปี 2561 ไม่มีสหกรณ์ใดที่มีประสิทธิภาพต่อขนาดที่เหมาะสม หรือผลผลิตต่อขนาดที่เหมาะสม และในปี 2562 จำนวน 1 สหกรณ์

กรณีผลได้ต่อขนาดที่ลดลง (Decreasing Returns to Scale) ในปี 2558 มีสหกรณ์ขนาดใหญ่เกินไปเนื่องจากมีผลได้ต่อขนาดที่ลดลงจำนวน 14 สหกรณ์, ในปี 2559 จำนวน 16 สหกรณ์, ในปี 2560 จำนวน 16 สหกรณ์, ในปี 2561 จำนวน 18 สหกรณ์ และในปี 2562 จำนวน 17 สหกรณ์

กรณีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่ม (Increasing Returns to Scale) ในปี 2558 มีสหกรณ์ที่ควรขยายขนาดเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้นจำนวน 11 สหกรณ์, ในปี 2559 จำนวน 8 สหกรณ์, ในปี 2560 จำนวน 8 สหกรณ์, ในปี 2561 จำนวน 7 สหกรณ์ และในปี 2562 จำนวน 7 สหกรณ์

3. ปัจจัยการผลิตส่วนเกินและผลผลิตส่วนขาดของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูมีค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์รวมมากเกินไป หมายความว่า หากสหกรณ์มีความสามารถในการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในด้านการให้เงินปันผลตามหุ้น, การจัดสรรเงินทุนสาธารณะประโยชน์ และจัดสรรเงินทุนอื่นๆ ได้เท่ากับระดับปัจจุบัน สหกรณ์จะต้องลดทรัพย์สินที่มีอยู่ลง อาจจะเชื่อมโยงไปถึงการกู้ยืมเงินทุนจากแหล่งภายนอกเป็นต้น เพื่อให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพสูงสุด และในทางกลับกัน หากสหกรณ์ยังคงใช้ปัจจัยการผลิตในระดับเดียวกับที่ใช้ในปัจจุบัน สหกรณ์ต้องเพิ่มการจัดสรรเงินปันผลตามหุ้นเพิ่มขึ้นและเพิ่มการจัดสรรเงินทุนสาธารณะประโยชน์เพิ่มขึ้น อีกทั้งต้องเพิ่มการจัดสรรเงินทุนอื่นๆ เพิ่มขึ้น จึงจะทำให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่ได้ศึกษาส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ที่มีเงินทุนของตนเองไม่เพียงพอที่จะนำมาให้สมาชิกกู้ยืมหรือเรียกว่า “สหกรณ์เงินขาด” จึงจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมจากแหล่งภายนอก เช่น จากสหกรณ์ที่มีเงินเหลือหรือจากสถาบันการเงินอื่นๆ ตลอดจนจากการรับฝากเงินจากสมาชิกโดยจะต้องงัดใจด้วยการให้ดอกเบี้ยเงินรับฝากที่สูงเพื่อจูงใจให้สมาชิกรนำเงินมาฝาก ทำให้จะต้องมีต้นทุนทางการเงินที่สูง ดังนั้น สหกรณ์ควรจะลดหนี้สินลงจะทำให้ภาระต่างๆ ของสหกรณ์ลดลงและจะทำให้สัดส่วนของสินทรัพย์ลดลงได้ก็จะทำให้สหกรณ์มีความสามารถในการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกได้ดีขึ้นจากการศึกษา พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูตัวอย่าง มีสินทรัพย์เฉลี่ยสูงเกินไป ซึ่งสินทรัพย์ดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปของสินทรัพย์ถาวร (อาคารสำนักงาน ที่ดิน ลูกหนี้เงินให้กู้ เป็นต้น) ดังนั้นการที่จะทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพอาจไม่ใช่เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เพราะหากสหกรณ์ขยายวงเงินกู้ให้แก่มากขึ้น

ในระยะยาวก็เป็นการสร้างภาระให้เกิดขึ้นกับตัวของสมาชิกเอง ซึ่งจะทำให้ประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกลดลงตามไปด้วย แต่สหกรณ์ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้มีสหกรณ์ที่ให้ข้อมูลจำนวน 25 สหกรณ์ จากจำนวนทั้งหมดกว่า 111 สหกรณ์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปถ้าสามารถมีข้อมูลมากขึ้นจะทำให้ผลการศึกษาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และการกำหนดปัจจัยการผลิต (Input) ปัจจัยผลผลิต (Output) อาจมีการกำหนดเพิ่มเติมเพื่อวัดผลในด้านอื่นๆเพิ่มเติม เช่น การยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิก คุณภาพของการให้บริการสหกรณ์ เป็นต้น และการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีสหกรณ์ที่มีค่าคะแนนความมีประสิทธิภาพที่ ระดับ 1.0 หลายสหกรณ์ ดังนั้นควรมีการจำแนกสหกรณ์ให้มีความละเอียดเพิ่มมากขึ้นโดยใช้แบบจำลองอื่นๆ เช่น Super SBM จะทำให้ผลการศึกษาสามารถอธิบายผลได้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2561). รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ ประจำปี 2561. สืบค้น 3 เมษายน 2563. จาก https://www.cad.go.th/ewtadmin/ewt/statistic/download/report_info/61/save_2_61.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2556). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์. สืบค้น 1 สิงหาคม 2556. สืบค้น 3 เมษายน 2563. จาก https://www.cpd.go.th/web_cpd/cpd_Allabout.html.
- ณคุณ ธรณินิธิญาณ. (2563). การวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียนในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ, 43(168), 38-57.
- _____. (2565). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์กองทุนสวนยาง โดยใช้ Meta-Frontier Analysis. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภัสนันท์ บรีศไพบูลย์ และ สุรัชย์ จันทร์จรัส. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนรวมในประเทศไทยและอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยโดยเปรียบเทียบกับความเสี่ยง. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14(1), 41-50.
- ประภัศสร วาริศรี และ สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2561). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในกลุ่มจังหวัดลำดับที่ 12 ของไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 63-82.
- วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล. (2550). สหกรณ์ออมทรัพย์...สถาบันการออมและการลงทุนที่คนไม่ค่อยพูดถึง. สืบค้น 3 เมษายน 2563. จาก <http://www2.fpo.go.th/S-I/Source/Article/Article67.htm>.
- หทัยชนก มากพูล และ ณคุณ ธรณินิธิญาณ. (2563). การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิคของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจในประเทศไทย. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 14(1), 219-230.
- อรรถพล สืบพงศ์กร. (2555). ระเบียบวิธีการของ Data Envelopment Analysis (DEA) และการวัดประสิทธิภาพเชิงเทคนิค. วารสารเศรษฐกิจมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 16(1), 50-88.
- _____. (2564). การตรวจสอบประสิทธิภาพธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยในช่วงเวลา COVID – 19. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- CORALINE. (2560). สถิติเบื้องต้นง่ายๆ ที่จะทำให้คุณเข้าใจการวิเคราะห์มากขึ้น (ตอนที่ 2). สืบค้น 20 สิงหาคม 2560. จาก https://medium.com/@info_46914/.

Factors Affecting Purchasing Behavior for Cheese Products in Bangkok

Thouchanon Kiatisakwatana^{1*} and Piyaphan Changwatchai²

¹ Master of Economics (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: thouchanon.ki@ku.th

ABSTRACT

This article aims to study factors affecting purchasing behavior for cheese products. This research is a quantitative data analysis. The instrument for collecting data is a questionnaire. The methods to analyze data are Descriptive statistics, Likert Scale and Binary Logistic Regression Model. The data was collected in Bangkok from a sample of 400 people who had purchased cheese products in the past 6 months. The result of the study found that for the personal factors of the sample, most of the samples are female, aged between 21-30 years old, single, and their occupation are employees of private companies. The monthly, income is between 20,001-30,000 baht and have a bachelor's degree or equivalent. For the behavior of the sample, the average cost of buying cheese products is 530.51 baht per person per month. Most of them have a frequency of buying cheese products 1-2 times a month. The study on the factors of the marketing mix found that consumers place importance on factor products, prices, and distribution channels at a high level. In terms of promotion, consumers place importance on promotion at a moderate level. The data using a Binary Logistic Regression model found that the factors affecting the frequency of buying cheese products are product marketing mix factors and personal factors on average monthly income, those with an average monthly income more than 20,000 baht tends to have an increased frequency of buying cheese products once a month or more. Therefore, entrepreneurs should use marketing mix strategies to develop products to meet the needs of target consumers. Emphasize on product taste development strategies and maintain the quality of the product by using various technologies such as the use of packaging technology to gain more consumer confidence.

Keywords: Purchasing, Cheese, Binary Logistic Regression

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ธัชชนท์ เกียรติศักดิ์วัฒนา^{1*} และ ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย²

¹ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: thouchanon.ki@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา มาตรฐานเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-30 ปี สถานภาพโสด มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สำหรับพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง 530.51 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนใหญ่มีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง 1-2 ครั้งต่อเดือน ส่วนของผลการศึกษาถึงปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดนั้น ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยกลุ่มที่ให้ความสำคัญด้านการตลาดเพิ่มขึ้น และกลุ่มผู้ที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป จะมีความน่าจะเป็นที่จะมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งตั้งแต่ 1 ครั้งต่อเดือนขึ้นไปเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดเพื่อพัฒนาสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น โดยมุ่งเน้นกลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านรสชาติ และรักษาคุณภาพของสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีด้านบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, เนยแข็ง, แบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ

บทนำ

ปัจจุบันด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสโลกาภิวัตน์และการติดต่อสื่อสารกันระหว่างประเทศทั่วโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารของผู้บริโภคทั่วโลกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผลิตภัณฑ์เนยแข็ง (Cheese) เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์อาหารที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้บริโภคดังกล่าวเช่นกัน โดยจากผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภค จำนวน 4,500 คน จาก 4 ภูมิภาคทั่วโลก ใน 9 ประเทศ ได้แก่ บราซิล จีน เยอรมนี อินเดีย อิตาลี รัสเซีย แอฟริกาใต้ ตุรกี และสหรัฐอเมริกา ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ปี 2564 ของบริษัท Tetra Pak (2021) พบว่าผู้บริโภคกว่าร้อยละ 53 สนใจผลิตภัณฑ์เนยแข็งรูปแบบใหม่ เช่น เนยแข็งรสชาติใหม่ เนยแข็งที่ผลิตจากพืช (Plant-Based Cheese) และจากข้อมูลของ (Euromonitor อ้างใน Fernandes, 2021) แสดงถึงมูลค่าตลาดโลกของกลุ่มผลิตภัณฑ์เนยแข็งในปี 2562 อยู่ที่ 125,578.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีการคาดการณ์การเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์เนยแข็งในปี 2568 จะมีมูลค่า 143,698.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในช่วงระหว่างปี 2563-2568 คิดเป็นอัตราการเติบโตแบบทบต้น (Compound Annual Growth Rate) ร้อยละ 1.7 ต่อปี สำหรับตลาดผลิตภัณฑ์เนย

แข่งขันในประเทศไทยยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลของสถาบันอาหาร (2565) มีการประเมินมูลค่าตลาดเนยแข็งในปี 2564 อยู่ที่ประมาณ 2,116.7 ล้านบาท มีการคาดการณ์อัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงระหว่างปี 2564-2569 อยู่ที่ร้อยละ 3.8 นอกจากนี้ส่วนแบ่งตลาดค้าปลีกของเนยแข็งในประเทศไทยปี 2562 พบว่าบริษัทผู้นำในตลาดเนยแข็ง 3 อันดับแรกมีส่วนแบ่งตลาดรวมกันมากกว่าร้อยละ 50 ของตลาดสินค้าเนยแข็งทั้งหมด (YAMADA Consulting Group, 2019) แสดงให้เห็นว่าบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมมีน้อยราย และทั้ง 3 บริษัทมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน จึงเกิดการแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดระหว่างกัน

จากข้อมูลแนวโน้มพฤติกรรมในการบริโภคที่เปลี่ยนแปลง ทิศทางการเติบโตของผลิตภัณฑ์เนยแข็ง และการแข่งขันในอุตสาหกรรมเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดในข้างต้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคจึงมีความสำคัญเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ จำนวนประชากรรวมประชากรแฝงทั้งหมดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 8,305,519 คน (สำนักการวางแผนและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2560)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งภายในช่วงระยะเวลา 6 เดือนก่อนทำแบบสอบถาม และศึกษา พักอาศัย หรือทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ คอคเรน (Cochran, 1977)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ (Online Questionnaire) โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ และระดับรายได้ต่อเดือน โดยเป็นคำถามลักษณะปลายปิด จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามด้านพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค ซึ่งเป็น คำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการซื้อ ความถี่ในการซื้อ รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ซื้อ จำนวนเงินในการซื้อ ช่วงเวลาที่ซื้อ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ โดยเป็นคำถามลักษณะปลายปิด จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด โดยเป็นคำถามลักษณะปลายปิด จำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และปัญหาที่พบจากการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค โดยเป็นคำถามลักษณะปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

3. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ ระดับรายได้ต่อเดือนและปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บจากแหล่งข้อมูลโดยตรง จากการเก็บแบบสอบถาม โดยทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ชุด โดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาดังตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2565 ถึงเดือนมกราคม 2566

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อมีรายละเอียด ดังนี้

ในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และนำเสนอในรูปแบบของค่าความถี่ร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งสามารถแบ่งระดับความเห็นได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่ สำคัญมากที่สุด (5 คะแนน) สำคัญมาก (4 คะแนน) สำคัญปานกลาง (3 คะแนน) สำคัญน้อย (2 คะแนน) และสำคัญน้อยที่สุด (1 คะแนน)

ในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค ใช้การทดสอบแบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ (Binary Logistic Regression) โดยสามารถแสดงในรูปสมการได้ดังนี้

$$\log \left(\frac{P_i}{1-P_i} \right) = \beta_0 + \beta_1 \text{FEMALE}_i + \beta_2 \text{AGE}_i + \beta_3 \text{EDUCATION}_i + \beta_4 \text{MARRIED}_i + \beta_5 \text{INCOME}_i + \beta_6 \text{OCCUPATION}_i + \beta_7 \text{PRODUCT}_i + \beta_8 \text{PRICE}_i + \beta_9 \text{PLACE}_i + \beta_{10} \text{PROMOTION}_i + \epsilon_i$$

โดยกำหนดตัวแปร ความหมาย และอธิบายความหมายของตัวแปรเพิ่มเติม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคด้วยแบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ

ตัวแปร	ความหมาย	อธิบายความหมาย
β	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ	
P_i	Prob ($Y_i=1$)	ความน่าจะเป็นเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนมากกว่าหรือเท่ากับช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงสุด
$1-P_i$	Prob ($Y_i=0$)	ความน่าจะเป็นเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนน้อยกว่าช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงสุด
Y_i	ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง ต่อ เดือน ของ ผู้ตอบแบบสอบถาม	$Y_i=1$ คือผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนมากกว่าหรือเท่ากับช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงสุด และ $Y_i=0$ คือผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนน้อยกว่าช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงสุด

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคด้วยแบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ (ต่อ)

ตัวแปร	ความหมาย	อธิบายความหมาย
FEMALE	เพศ	FEMALE มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง และมีค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นๆ
AGE	ช่วงอายุ	AGE มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 31-40 ปี และมีค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นๆ
EDUCATION	ระดับการศึกษาสูงสุด	EDUCATION มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาสูงสุดที่ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า และมีค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นๆ
MARRIED	สถานภาพ	MARRIED มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพสมรสและมีค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นๆ
INCOME	ระดับรายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	INCOME มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป และมีค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นๆ
OCCUPATION	อาชีพ	OCCUPATION มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพพนักงานบริษัท/ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และมีค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นๆ
PRODUCT	ระดับคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามของปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	
PRICE	ระดับคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามของปัจจัยด้านราคา	
PLACE	ระดับคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	
PROMOTION	ระดับคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามของปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด	
ϵ_i	ค่าความคลาดเคลื่อน	

และมีการศึกษาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อนำมาใช้อธิบายขนาดและทิศทางของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดการคำนวณหาค่าผลกระทบส่วนเพิ่มได้ดังนี้

$$\text{Marginal Effect} = P_i * (1 - P_i) * \beta$$

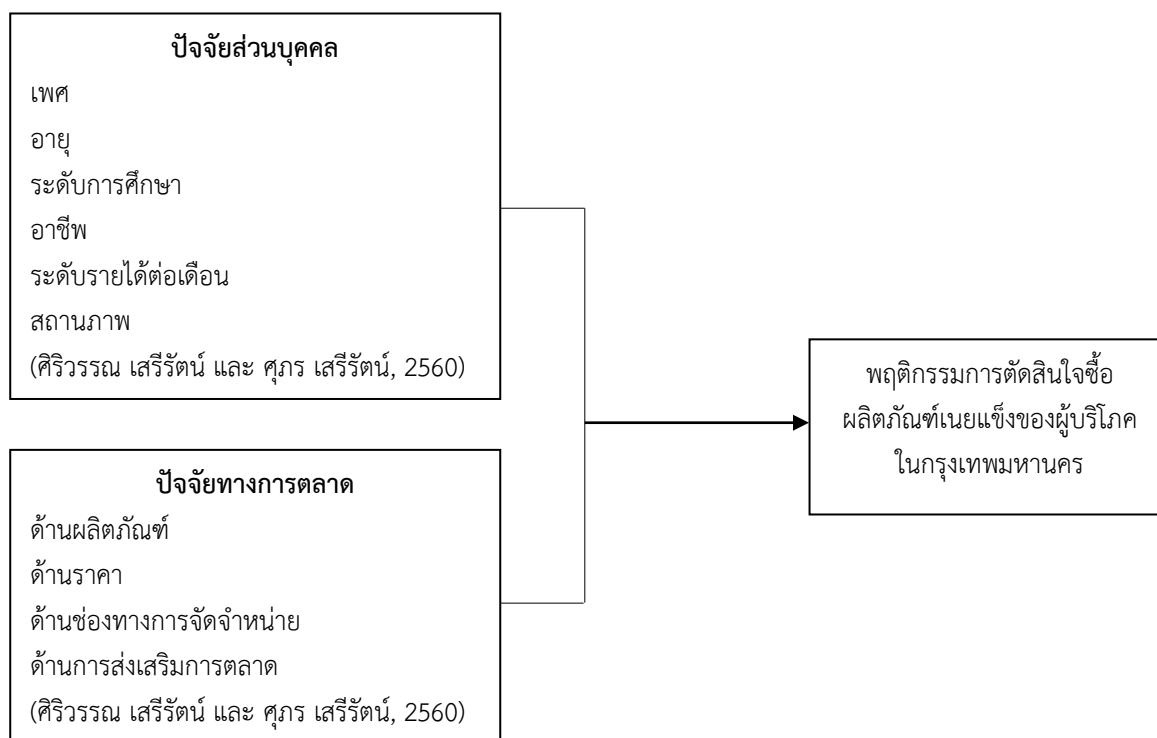
โดยที่
$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-y_i}}$$

โดยกำหนดตัวแปร ความหมาย และอธิบายความหมายของตัวแปรเพิ่มเติม แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาผลกระทบส่วนเพิ่ม

ตัวแปร	ความหมาย	อธิบายความหมาย
P_i	ความน่าจะเป็น	ความน่าจะเป็นเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนมากกว่าหรือเท่ากับช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด
Y_i	ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม	$Y_i=1$ คือผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนมากกว่าหรือเท่ากับช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด และ $Y_i=0$ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนน้อยกว่าช่วงความถี่ในการซื้อต่อเดือนที่มีความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามสูงที่สุด
β	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อแบบจำลองการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง	
e	ค่าคงตัวทางคณิตศาสตร์มีค่าประมาณ 2.71828	

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงช่วงอายุ 21 - 30 ปี มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้เฉลี่ย 20,001 -30,000 บาทต่อเดือน สถานภาพโสด โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง 530.51 บาทต่อคนต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่การซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง 1-2 ครั้งต่อเดือน โดยยี่ห้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งที่กลุ่มตัวอย่างเคยซื้อสูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) Allowrie 2) Imperial และ 3)

Anchor สำหรับประเภทผลิตภัณฑ์เนยแข็งที่กลุ่มตัวอย่างซื้อบ่อยที่สุดคือ ชนิดแผ่นสไลซ์ โดยนิยมบริโภคผลิตภัณฑ์เนยแข็งในช่วงเย็น/ค่ำ (17.00-20.59 น.) มากที่สุด ในส่วนของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมาจากตัวผู้บริโภคเองมากที่สุด โดยซูเปอร์มาร์เก็ต/ห้างสรรพสินค้าเป็นสถานที่จัดจำหน่ายที่กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งมากที่สุด

2. ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวมในระดับมาก โดยหัวข้อรสชาติของผลิตภัณฑ์มีความสำคัญสูงสุดเป็นอันดับแรก กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาในภาพรวมในระดับมาก โดยหัวข้อราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์มีความสำคัญสูงสุดเป็นอันดับแรก กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายในภาพรวมในระดับมาก โดยหัวข้อความครอบคลุมของสถานที่จัดจำหน่ายมีความสำคัญสูงสุดเป็นอันดับแรก และกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยหัวข้อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอมีความสำคัญสูงสุดเป็นอันดับแรก แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค

ตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความสำคัญ	อันดับ
ภาพรวมปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	3.841	0.636	มีความสำคัญมาก	
รสชาติของผลิตภัณฑ์	4.330	0.770	มีความสำคัญมากที่สุด	1
ฉลากสินค้ามีความครบถ้วนชัดเจนในการแสดงข้อมูลส่วนประกอบ การแสดงเครื่องหมาย อย. และวันที่ผลิต/หมดอายุที่ชัดเจน	4.200	0.917	มีความสำคัญมาก	2
คุณภาพของผลิตภัณฑ์	4.190	0.795	มีความสำคัญมาก	3
ความสะดวกในการบริโภคผลิตภัณฑ์ เช่น บรรจุภัณฑ์สามารถแกะออกได้ง่าย	4.150	0.906	มีความสำคัญมาก	4
ความแปลกใหม่ของผลิตภัณฑ์ เช่น เนยแข็งรสชาติใหม่ เนยแข็งที่ผลิตจากพืช (Plant-Based Cheese)	4.120	1.208	มีความสำคัญมาก	5
ความมีชื่อเสียงของตราสินค้า	3.880	1.006	มีความสำคัญมาก	6
บรรจุภัณฑ์สินค้ามีความสวยงาม โดดเด่น น่าสนใจ	3.680	1.037	มีความสำคัญมาก	7
ผลิตภัณฑ์เป็นสูตรที่ดีต่อสุขภาพ เช่น ไขมันต่ำ โซเดียมต่ำ	3.550	1.184	มีความสำคัญมาก	8
ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์	3.480	1.008	มีความสำคัญมาก	9
ภาพรวมปัจจัยด้านราคา	4.169	0.730	มีความสำคัญมาก	
ราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์	4.350	0.747	มีความสำคัญมากที่สุด	1
ราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับปริมาณของผลิตภัณฑ์	4.250	0.838	มีความสำคัญมากที่สุด	2
ราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์	3.910	0.997	มีความสำคัญมาก	3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความสำคัญ	อันดับ
ภาพรวมปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.744	0.857	มีความสำคัญมาก	
ความครอบคลุมของสถานที่จัดจำหน่ายสามารถหาซื้อสินค้าได้ง่าย	4.060	0.915	มีความสำคัญมาก	1
ทำเลที่ตั้งของสถานที่จัดจำหน่ายสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก	3.960	0.956	มีความสำคัญมาก	2
การแสดงผลสินค้า ณ จุดขายของสถานที่จัดจำหน่ายมีความถูกต้องชัดเจน	3.860	1.099	มีความสำคัญมาก	3
การจัดวางสินค้าชัดเจน เป็นระเบียบสามารถเลือกซื้อได้สะดวก	3.760	1.039	มีความสำคัญมาก	4
การให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสินค้าจากพนักงาน ณ จุดขาย	3.070	1.307	มีความสำคัญปานกลาง	5
ภาพรวมปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.146	1.174	มีความสำคัญปานกลาง	
มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ เช่น การลดราคา การแถม การชิงโชคลุ้นรางวัล	3.330	1.353	มีความสำคัญปานกลาง	1
มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอ เช่น จัดงานแจกสินค้าให้ทดลองชิม	3.110	1.304	มีความสำคัญปานกลาง	2
มีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์และโซเชียลมีเดีย เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง	3.000	1.309	มีความสำคัญปานกลาง	3

ที่มา: จากการคำนวณ

3. ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ (Binary Logistic Regression) มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (PRODUCT) (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) และปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10) ดังตารางที่ 4

โดยกำหนดค่า

$Y_i=1$ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนมากกว่าหรือเท่ากับ 1 ครั้งต่อเดือน

$Y_i=0$ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งต่อเดือนน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบแบบจำลองโลจิสติกที่เป็นแบบทวิ (Binary Logistic Regression)

Variable	Coefficient	Standard Error	Z	P> Z	Marginal Effect
FEMALE	0.1947464	0.2334455	0.83	0.404	0.046414
AGE	-0.140486	0.2814402	-0.50	0.618	-0.0335647
EDUCATION	-0.3018361	0.3186839	-0.95	0.344	-0.0694569
OCCUPATION	-0.276542	0.2617394	-1.06	0.291	-0.0645798
INCOME	0.5214939	0.266883	1.95	0.051*	0.1251673
MARRIED	0.3783064	0.2692151	1.41	0.160	0.087066
PRODUCT	0.4625252	0.2340423	1.98	0.048**	0.1094997
PRICE	0.1473603	0.1719786	0.86	0.392	0.0348865
PLACE	-0.1574875	0.1738234	-0.91	0.365	-0.0372841
PROMOTION	0.0307742	0.1182059	0.26	0.795	0.0072856
Constant	-1.524226	0.7607589	-2.00	0.045*	
Log likelihood	-258.4094				
Likelihood Ratio (LR) Chi-Square	18.18				
Prob > Chi-Square	0.052				
Pseudo R-Squared	0.034				

หมายเหตุ: ** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ที่มา: จากการคำนวณ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค ในมุมมองของผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (PRODUCT) ส่งผลต่อความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เท่ากับ 0.1094997 กล่าวคือ หากกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ ผู้ที่ให้ระดับคะแนนค่าเฉลี่ยการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น 1.0 คะแนน จะมีค่าความน่าจะเป็นที่จะมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งตั้งแต่ 1 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.95

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (INCOME) ส่งผลต่อความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 โดยมีค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เท่ากับ 0.1251673 กล่าวคือ หากกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป จะมีค่าความน่าจะเป็นที่จะมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งตั้งแต่ 1 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.52

อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมาจากตัวผู้บริโภคเองมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นสินค้าชนิดบริโภคทั่วไป มีมูลค่าไม่สูงมาก จึงได้รับอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อจากบุคคลอื่นค่อนข้างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรภร อัครพัฒนากุล (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแช่เย็นของเซเว่นอีเลฟเว่นของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ คือ ตนเอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ซื้อเพื่อการบริโภคมากที่สุด

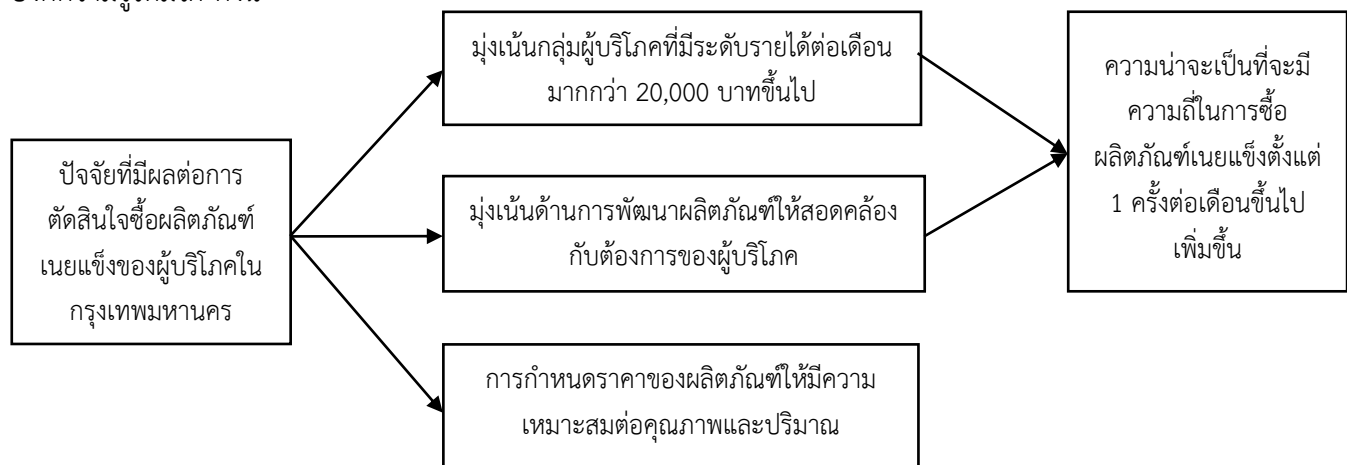
ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้บริโภคให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะสินค้าชนิดบริโภคภายใต้ตลาดผู้ขายน้อยราย ทำให้สินค้าในตลาดอาจมีลักษณะคล้ายกันหรือต่างกัน แต่สามารถใช้ทดแทนกันได้บ้าง จึงทำให้ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดน้อยกว่าด้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินนาถ ภูพวงไพโรจน์ (2557) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่แช่เย็นในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่แช่เย็นในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านกระบวนการจัดระเบียบและการบริการ ปัจจัยด้านพนักงานและสภาพแวดล้อมภายในร้าน และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด

ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็ง ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยกลุ่มผู้ที่ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaliji, et al. (2019) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความชอบผลิตภัณฑ์นมของผู้บริโภคในเมือง Sari ประเทศอิหร่าน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความชอบผลิตภัณฑ์เนยแข็งธรรมชาติ (Natural Cheese) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ขนาดครอบครัว และราคา ส่วนผลิตภัณฑ์เนยแข็งชนิดครีม ได้แก่ เพศ ระดับราคา และการส่งเสริมทางการตลาด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร สามารถจำแนกองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 21 - 30 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 -30,000 บาท โดยในส่วนของพฤติกรรมในการซื้อของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการซื้อ 530.51 บาทต่อคนต่อเดือน ความถี่ในการซื้ออยู่ที่ 1-2 ครั้งต่อเดือน สำหรับประเภทผลิตภัณฑ์เนยแข็งที่ซื้อบ่อยที่สุดคือ ชนิดแผ่นสไลซ์ ยี่ห้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งที่กลุ่มตัวอย่างเคยซื้อสูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) Allowrie 2) Imperial 3) Anchor โดยเวลาที่นิยมบริโภคมากที่สุด คือ ในช่วงเย็น/ค่ำ (17.00-20.59 น.) ซึ่งบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด คือ ตัวเอง โดยสถานที่จัดจำหน่ายที่เลือกซื้อมากที่สุด คือ ซูเปอร์มาร์เก็ต/ห้างสรรพสินค้า

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค จากผลการศึกษาข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวม ปัจจัยด้านราคาในภาพรวม และปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค จากผลการทดสอบด้วยแบบจำลองโลจิสติกแบบทวิ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ โดยมี 2 ปัจจัยที่ทำให้มีความน่าจะเป็นที่จะมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งตั้งแต่ 1 ครั้งต่อเดือนขึ้นไปเพิ่มขึ้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสำหรับผู้ที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษาพบว่า สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เนยแข็งจากปัจจัยส่วนบุคคล คือ กลุ่มผู้ที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป เนื่องจากมีความน่าจะเป็นที่จะมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งตั้งแต่ 1 ครั้งต่อเดือนขึ้นไปเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรศึกษาพฤติกรรมและรสนิยมการบริโภคของกลุ่มผู้บริโภครายนี้ เพื่อพัฒนากลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมามากขึ้น เพื่อเพิ่มความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์

1.2 จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ให้ความสำคัญกับการให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์จะมีความน่าจะเป็นที่จะมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งตั้งแต่ 1 ครั้งต่อเดือนขึ้นไปเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรมุ่งเน้นกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นหลัก โดยปรับปรุงด้านรสชาติให้มีความอร่อยมากยิ่งขึ้น โดยทำการสำรวจแนวโน้มของตลาดอย่างสม่ำเสมอ และทำการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส (Sensory Evaluation) กับกลุ่มตัวอย่างว่ารสชาติของผลิตภัณฑ์นั้นมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับก่อนวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นปรับปรุงการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม มีเนื้อหาหลากหลายที่ถูกต้องครบถ้วนเข้าใจง่าย มีการระบุตำแหน่งวันที่ผลิต-หมดอายุที่ชัดเจน และรักษาคุณภาพของสินค้าให้คงที่โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีการบรรจุแบบตัดแปรรักษาอากาศ (Modified Atmosphere Packaging) โดยการปรับสัดส่วนบรรยากาศภายในบรรจุภัณฑ์ให้มีอัตราส่วนของก๊าซชนิดต่างๆ แตกต่างไปจากบรรยากาศปกติเพื่อยืดอายุสินค้า (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนพานนท์, 2566) การใช้บรรจุภัณฑ์แบบฉลาด (Intelligent Packaging) ที่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค เช่น อินดิเคเตอร์รอยรั่ว (Leak Indicator) จากการบรรจุอาหารแบบสภาพตัดแปรรักษาอากาศ โดยแสดงออกในรูปแบบสีเพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าบรรจุภัณฑ์มีการปิดผนึกที่สมบูรณ์ ผลิตภัณฑ์จะไม่เสื่อมเสียเร็วกว่าที่คาดไว้ อินดิเคเตอร์เวลา-อุณหภูมิ (Time-Temperature Indicator) ซึ่งแสดงประวัติเวลาและอุณหภูมิของผลิตภัณฑ์ในรูปแบบสี โดยอินดิเคเตอร์จะมีการเปลี่ยนสีเมื่อสถานะในการเก็บผลิตภัณฑ์มีอุณหภูมิสูงหรือต่ำกว่าอุณหภูมิอ้างอิง (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนพานนท์, 2566) ทำให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์ยังคงความสดใหม่ เนื่องจากถูกจัดเก็บภายใต้สภาวะอุณหภูมิที่เหมาะสมตลอดเวลา

1.3 จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดที่น่าสนใจได้แก่ ด้านราคา ซึ่งถึงแม้ว่าในภาพรวมจะมีการให้ระดับความสำคัญในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ด้านราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และด้านราคามีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับปริมาณของผลิตภัณฑ์ที่มีการให้ระดับความสำคัญมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นพัฒนาสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย บริหารจัดการและควบคุมต้นทุนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถกำหนดราคาขายให้มีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับปริมาณสินค้าและคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภคในเขตพื้นที่ภูมิภาคอื่นๆ ในประเทศไทย นอกจากเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนยแข็งของผู้บริโภค นอกเหนือจากแบบจำลองโลจิตที่เป็นแบบทวิ อาทิต แบบจำลองโพรบิท แบบจำลองการถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อได้ละเอียดครอบคลุมยิ่งขึ้น หรือการประยุกต์ใช้วิธีการหาความเต็มใจจ่ายสำหรับราคาผลิตภัณฑ์เนยแข็งประเภทต่างๆ ที่ผู้บริโภคยินดีที่จะจ่าย

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมุมมองของผู้ประกอบการเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ในการศึกษามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นลินนาถ ภูพวงไพโรจน์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่แช่เย็นในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และ นิธิยา รัตนพานนท์. (2566). *Intelligent packaging*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2566. จาก <https://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/3368/intelligent-packaging>.
- _____. (2566). *Modified Atmosphere Packaging (MAP)*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2566. จาก <https://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/0828/modified-atmosphere-packaging-map>.
- ภัทรภร อัครพัฒนากุล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแช่เย็นของเซเว่นอีเลฟเว่นของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ ศุภร เสรีรัตน์. (2560). *การบริหารการตลาดยุคใหม่ (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สถาบันอาหาร. (2565). *ตลาดชีสในประเทศไทย ปี 2564*. สืบค้น 1 กรกฎาคม 2565. จาก <http://fic.nfi.or.th/MarketOverviewDomesticDetail.php?id=356>.
- สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2560). *รายงานการศึกษาประชากรแฝงในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2557-2560*. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผน สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร.
- Ahmadi Kaliji, S., Mojaverian, S. M., Amirnejad, H., & Canavari, M. (2019). Factors affecting consumers' dairy products preferences. *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics*, 11(2), 3-11.
- Cochran, W. G. (1997). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Fernandes, C. A. (2021). *Competitiveness and internationalization of a Portuguese SME in the cheese market-entry strategy and business model development to foreign target markets*. (Master's degree in management, Nova School of Business and Economics).
- Tetra Pak. (2021). *Consumer insight Global cheese report 2021*. Retrieved 1 July 2022. From <https://www.tetrapak.com/content/dam/tetrapak/publicweb/gb/en/about/documents/Cheese-consumer-research-report.pdf>.
- YAMADA Consulting Group. (2021). *Dairy Products in Thailand*. Retrieved 1 July 2022. from https://yamada-cg-th.com/market_research/dairy-products-in-thailand/.

The Effects of Tax Measures on Demand for EVs in Thailand

Thanyalak Silakaow¹ and Mana Luksamee-Arunothai^{2*}

¹ Master Student, Business economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Associate Professor of Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: fecomnl@ku.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to study the effects of tax measures on demand for EVs in Thailand; and (2) to study other factors affecting the demand for EVs in the country. The research methods were divided into two categories: quantitative research and qualitative study. Quantitative research was conducted using time-series cross-sectional data is from the 1st quarter of 2015 – the 4th quarter of 2022 totaling 32 quarters, requiring a unit root test for data reliability before performing a multiplicative regression analysis. A qualitative study was conducted by means of in-depth interviews using semi-structures interview tools, government agencies and private sectors, amounting to 4 cases, in order to obtain direct data that was greatly beneficial to the study. The results of studying the effects of tax measures on demand for EVs in Thailand yielded could be divided into two categories: 1. The study results from quantitative research on factor influencing on demand for EVs in Thailand, divided by the types of EVs, were as follows: 1) For electric powered vehicles cars or passenger cars with less than 10 seats, the factor influencing on demand were excise tax rates, electric car prices, policy interest rates, Gross Domestic Product, and government subsidies; 2) For electric powered vehicles pickup trucks, the factor influencing on demand were policy interest rates, excise tax rates, and foreign exchange rates; 3) For electric powered vehicles motorcycles, the factor influencing on demand were government subsidies, tariff rate, Gross Domestic Product, excise tax rates, and the price of petrol motorcycles. 2. Results from a qualitative study through in-depth interviews found that relevant sectors saw that the measures to reduce Tax rate and subsidies for EVs are important measures to boost on demand for EVs in Thailand.

Keywords: Tax Measures, Electric Vehicle, Demand for Electric Vehicle

ผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย

ธัญลักษณ์ ศิลาวา¹ และ มานะ ลักษณะมีอรุณภัย^{2*}

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: fecomnl@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยมีวิธีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ประเภทอนุกรมเวลาตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ.2558 – ไตรมาสที่ 4 พ.ศ.2565 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 32 ไตรมาส จึงต้องทดสอบความนิ่งของข้อมูลเพื่อความน่าเชื่อถือ โดยวิธี Unit Root Test แล้วจึงวิเคราะห์ผลด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากหน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชน จำนวน 4 ราย เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยตรงซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษารั้งนี้ ผลจากการศึกษาพบว่า ผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงปริมาณ ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยแบ่งประเภทของยานยนต์ไฟฟ้า ดังนี้ 1) รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ ได้แก่ อัตราภาษีสรรพสามิต ราคารถยนต์นั่งไฟฟ้า อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ผลิตรถยนต์มวลรวมภายในประเทศ และเงินอุดหนุนของรัฐ 2) รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราภาษีสรรพสามิต และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ 3) รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ ได้แก่ เงินอุดหนุนของรัฐ อัตราภาษีศุลกากร ผลิตรถยนต์มวลรวมภายในประเทศ อัตราภาษีสรรพสามิต และราคารถจักรยานยนต์สันดาป 2. ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเห็นว่ามาตรการลดอัตราภาษีและให้เงินอุดหนุนยานยนต์ไฟฟ้าเป็นมาตรการที่สำคัญที่จะช่วยกระตุ้นอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย

คำสำคัญ: มาตรการทางภาษี, ยานยนต์ไฟฟ้า, อุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้า

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์นับเป็นนโยบายหนึ่งที่นานาประเทศต่างเห็นพ้องต้องกันด้วยการลดและงดใช้ยานยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายในนำไปสู่การใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ที่ใช้พลังงานสะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม วิกฤตสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาที่ทั่วโลกกำลังเผชิญร่วมกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสภาวะอากาศของโลก โดยสาเหตุหลักๆ ล้วนมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการตัดไม้ทำลายป่า การเผาไหม้เชื้อเพลิงในรูปแบบต่างๆ การเติบโตของภาคอุตสาหกรรม รวมไปถึงการคมนาคมขนส่ง โดยช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ที่ผ่านมามีผู้ขับขี่ยานยนต์น่าจะเผชิญปัญหาเดียวกัน คือ ภาวะราคาน้ำมันที่ปรับตัวขึ้นมาจากอุปสงค์หรือความต้องการในการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น ตามการฟื้นตัวของภาคอุตสาหกรรม และความตึงเครียดระหว่างรัสเซียกับยูเครนในปี ค.ศ.2022 ผลักดันราคาน้ำมันดิบโลกเพิ่มขึ้น ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยทำให้กระแสการใช้รถยนต์ไฟฟ้า (EV) เริ่มพุ่งถึงมากขึ้น ประเทศไทยเราเป็นอีกประเทศหนึ่งให้ความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นจึงส่งผลให้รัฐบาลออกมาตรการต่างๆ ออกมาเพื่อรณรงค์ให้คนหันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้า สำหรับนโยบายส่งเสริมการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ถือเป็น

ส่วนหนึ่งขอยุทธศาสตร์ชาติที่ทำให้เกิดความเป็นกลางคาร์บอน ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 – 2570) รัฐบาลได้วางแผนยุทธศาสตร์ เรื่อง ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก

ตารางที่ 1 มาตรการทางภาษีและสนับสนุนการผลิตรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย

กรมสรรพสามิต	รถยนต์ - ราคาขายปลีกแนะนำ ไม่เกิน 2 ล้านบาท (ผลิต-ประกอบในประเทศหรือนำเข้า) ลดภาษีสรรพสามิต จาก 8% เป็น 2% เงินอุดหนุน – 70,000 บาท (แบตเตอรี่ต่ำกว่า 30kWh) 150,000 บาท (แบตเตอรี่ 30 kWh ขึ้นไป) - ราคาขายปลีกแนะนำ 2-7 ล้านบาท ลดภาษีสรรพสามิตจาก 8% เป็น 2% **มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 มิถุนายน 2565 – วันที่ 31 ธันวาคม 2568 รถยนต์กระบะ - ราคาขายปลีกแนะนำไม่เกิน 2 ล้านบาท ได้เงินอุดหนุน 150,000 บาท เฉพาะ CKD (เฉพาะผลิตในประเทศ) และแบตเตอรี่ 30kWh ขึ้นไป **มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2565 – วันที่ 31 ธันวาคม 2566 รถจักรยานยนต์ - ราคาขายปลีกแนะนำ ไม่เกิน 150,000 บาท อัตราภาษีสรรพสามิต 1% ได้เงินอุดหนุน 18,000 บาท สำหรับ BEV แบตเตอรี่ 30kWh ทั้งใน CKD และ CUB **มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2565 – วันที่ 31 ธันวาคม 2568
กรมศุลกากร	รถยนต์ - ราคาขายปลีกแนะนำไม่เกิน 2 ล้านบาท ลดอากรขาเข้าสูงสุด 40% - ราคาขายปลีกแนะนำ 2-7 ล้านบาท ลดอากรขาเข้าสูงสุด 20% **มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2565 – วันที่ 31 ธันวาคม 2566

ที่มา: กรมสรรพสามิต ณ วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2565

ทั้งนี้ จากการทบทวนงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับมาตรการทางภาษีของยานยนต์ไฟฟ้าแทบจะไม่พบเลยส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยของต่างประเทศ แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงเรื่องมาตรการทางกฎหมายภาษีสรรพสามิตและภาษีศุลกากรเพื่อส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย (เอกลักษณ์ วิสัยหงส์, 2558) เป็นเรื่องที่เน้นการจัดเก็บภาษียานยนต์ไฟฟ้าแต่ไม่ได้กล่าวถึงเงินอุดหนุนของรัฐ ซึ่งงานวิจัยของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรการของยานยนต์สันดาปเสียมากกว่า สำหรับงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแรกในประเทศที่เกี่ยวกับมาตรการทางภาษีของยานยนต์ไฟฟ้าโดยเริ่มประกาศใช้ใหม่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2565 ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการทราบถึงปริมาณการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย และทราบถึงผลของมาตรการนี้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษานำร่องเพื่อทราบถึงอุปสงค์ต่อยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยก่อน โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากรร่วมมือกัน ในการลดอัตราภาษี และมอบหมายเงินสนับสนุนให้กับผู้ประกอบการยานยนต์ไฟฟ้าที่ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับกรมสรรพสามิต ซึ่งจะทำให้อัตราภาษียานยนต์ไฟฟ้ามีราคาที่ถูกลง ผู้บริโภคตื่นตัวในกระแสพลังงานสะอาดมากขึ้น การประหยัดเชื้อเพลิงมากขึ้นและได้ตระหนักถึงพลังงานสะอาดเพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการที่ยังไม่พร้อมในการตั้งฐานการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าเองให้สามารถนำเข้ารถยนต์ไฟฟ้าได้ เช่น รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน รถยนต์กระบะ รถจักรยานยนต์ นำเข้าช่วงปี 2565 – 2566 ซึ่งผู้นำเข้ารถยนต์ 1 คัน ต้องผลิตชุดเหยือก 1 คัน หรือ 1: 1 ขยายเวลาถึงปี 2568 และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2569 ต้องใช้แบตเตอรี่ที่ผลิตในประเทศระดับเซลล์ (Battery Cell) และต้องใช้แบตเตอรี่ที่ผลิตในประเทศระดับโมดูล (Batter Module) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2573 ต้องใช้ฟิสิกส์ อินเวอร์เตอร์ (PCU Inverter) ที่ผลิตในประเทศ และตั้งแต่ 1 มกราคม 2578 ต้อง

ใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศ โดยเลือกใช้ชิ้นส่วนอย่างใดอย่างหนึ่ง จากชิ้นส่วน 5 รายการ ประกอบด้วย มอเตอร์ขับเคลื่อน (Traction Motor) เกียร์ทดรอบ (Reduction Gear) คอมเพรสเซอร์ระบบปรับอากาศสำหรับยานพาหนะไฟฟ้าแบบ แบตเตอรี่ ระบบบริหารจัดการแบตเตอรี่ (BMS) และระบบควบคุมการขับเคลื่อน (DCU) ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะตั้งฐานการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าได้ในขณะนี้ ซึ่งนโยบายที่แท้จริงของรัฐบาล ต้องการให้ประเทศไทยสามารถเป็นผู้นำของอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Hub of Southeast Asia) ได้ต่อไป และเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับการพัฒนาประเทศ (กรมสรรพสามิต, 2565; กรมศุลกากร, 2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเภท คือ รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า และ รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า
2. เพื่อศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเภท คือ รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า และ รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการศึกษาเชิงคุณภาพควบคู่กัน โดยมีการดำเนินการวิจัยและการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยเชิงปริมาณ และการศึกษาเชิงคุณภาพ

1.1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคและตัวแปรเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระดับรายสาขาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์โดยเป็นข้อมูลประเภทอนุกรมเวลา (Time Series Data) ได้แก่ อัตราภาษีสรรพสามิต อัตราภาษีศุลกากร เงินอุดหนุนของรัฐเพื่อสนับสนุนต้นทุนในการผลิตรถยนต์ไฟฟ้า ราคารถยนต์ไฟฟ้า ราคารถยนต์สันดาป ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไทย (GDP) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ (บาท/USD) เช่น เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐอเมริกาคือ (เงินบาทอ่อนค่า) จะส่งผลต่อราคาสินค้านำเข้าของประเทศไทยสูงขึ้น และอัตราดอกเบี้ยนโยบาย (พิจารณาโดยคณะกรรมการนโยบายการเงิน (กนง.) ซึ่งธนาคารพาณิชย์เป็นตัวแทนการส่งผ่านนโยบายการเงินด้วยอัตราดอกเบี้ยและนำมาอ้างอิงกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคาร) และจำนวนรถยนต์แบบไฟฟ้าและจำนวนรถยนต์ไฟฟ้าแบบผสมที่จดทะเบียนใหม่ โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2558 - ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ.2565 รวมระยะเวลา 8 ปี จำนวน 32 ไตรมาส โดยรวบรวมจากแหล่งข้อมูล อาทิเช่น กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย กรมขนส่งทางบก เว็บไซต์ต่างๆ เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากหน่วยงานของรัฐ คือ กรมสรรพสามิต และเอกชน (ผู้ประกอบการผลิต และผู้นำเข้ารถยนต์ไฟฟ้า) รวมทั้งสิ้น จำนวน 4 ราย โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อศึกษาผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกนัดสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของมาตรการทางภาษี ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย สามารถกำหนดสมมติฐานของการศึกษาโดยคาดว่าจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของผลมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยส่งผลต่อปริมาณการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทยโดยรวม ดังต่อไปนี้

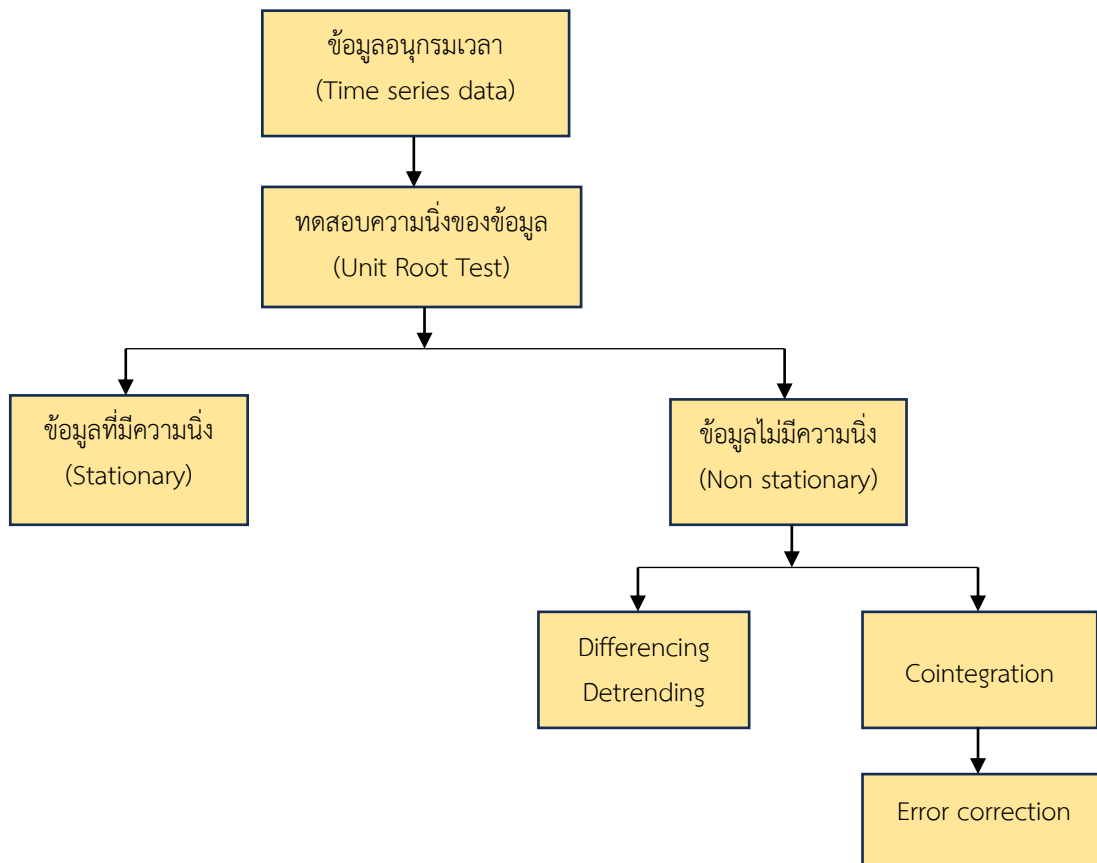
- 2.1. อัตราภาษีสรรพสามิตส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม
- 2.2. อัตราภาษีศุลกากรส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม

- 2.3. เงินอุดหนุนของรัฐส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน
- 2.4. ราคารถยนต์ไฟฟ้าส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม
- 2.5. ราคารถยนต์สันดาปส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม
- 2.6. ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือ GDP ส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน
- 2.7. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม
- 2.8. อัตราดอกเบี้ยนโยบายส่งผลต่อปริมาณอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้าม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationarity) ก่อนวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา ข้อมูลต้องมีความคงที่ เพื่อทดสอบคุณสมบัติ ระดับ Level ซึ่งมีลักษณะ Stationary หรือ Non-Stationary ด้วยวิธี Unit Root Test ด้วยโปรแกรม EViews (Econometric Views) 10. เพื่อเช็คว่าข้อมูลนั้นมีลักษณะความนิ่ง (Stationary) $I(0)$; integrated of order 0] หรือมีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) $I(d)$; $d > 0$, integrated of order d] เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ย (mean) และความแปรปรวน (variances) ที่ไม่คงที่ในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีการทดสอบสองวิธี คือ วิธีการทดสอบ Augmented Dickey-Fuller test (ADF) และวิธีการทดสอบ Phillips-Perron test (PP) ซึ่งเป็นวิธีที่พัฒนามาจากวิธี ADF วิเคราะห์ได้จากการพิจารณาเปรียบเทียบค่าสถิติ Augmented Dickey-Fuller test statistic กับค่าสถิติ MacKinnon critical ณ ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 ของแบบจำลอง ถ้าค่าสถิติ Augmented Dickey-Fuller test statistic มีค่ามากกว่าค่า MacKinnon critical แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H_1) ดังนั้นข้อมูลอนุกรมเวลา (time series) นั้นมีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) ซึ่งเราจะทำการแก้ไขได้โดยการทำ differencing ลำดับที่ 1 หรือ ลำดับถัดไป differencing ลำดับที่ 2 จนกว่าค่าสถิติ Augmented Dickey-Fuller test statistic จะมีค่าน้อยกว่าค่า MacKinnon critical ซึ่งจะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) แสดงว่าข้อมูลอนุกรมเวลานั้นจะมีลักษณะนิ่ง ส่วนวิธีการทดสอบ Phillips-Perron test จะทำการทดสอบคล้ายๆ กับวิธี Augmented Dickey-Fuller test และปรับข้อมูลด้วยวิธี Cointegration และ Error Correction Model (ตามวิธีการของ Engle, R. F., & Granger, C. W.) จนกว่าจะให้ค่าเป็น Stationary เพราะหากนำมาวิเคราะห์ในสมการถดถอยจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่แท้จริง (Spurious regression) ซึ่งส่งผลให้ค่าสถิติ R^2 , t-statistic, F-statistic จะเกิดความผิดพลาดและไม่สามารถเชื่อถือได้ เนื่องจากการกระจายตัวของข้อมูลที่ไม่ได้มาตรฐาน

ทั้งนี้ ชุดข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์สมการถดถอย แม้ว่าข้อมูลจะมีลักษณะ Non-Stationary แต่ถ้าตัวแปรที่น่ามาพิจารณา มีคุณสมบัติ “Cointegration” ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยที่ได้จะไม่มีปัญหา Spurious Regression ในยุคแรก แนวความคิดนี้ถูกพัฒนาโดยนักเศรษฐมิติ 2 ท่าน คือ Engle, R. F., & Granger, C. W. (1987) ซึ่งทั้งสองท่านให้ข้อสรุปทางทฤษฎีว่า “ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ 2 ชุด อาจมีความสัมพันธ์ในเชิงเคลื่อนไหวไปพร้อมๆ กัน ในสภาพที่แน่นอน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเรียกว่า Cointegration ความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นได้แม้ข้อมูลจะเป็น Non-Stationary ก็ตาม” ซึ่งในการหาความสัมพันธ์ระยะยาวจะเป็นการศึกษาเรื่อง Cointegration ส่วนการศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรในระยะสั้น ส่วนใหญ่จะนิยมใช้แบบจำลองที่เรียกว่า Error Correction ในการวิเคราะห์ (อัศวพงศ์ อ้นทอง, 2546)

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ Unit Root Test จากข้อมูล อนุกรมเวลา (Time Series Data)

3.2. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) คือ การวิเคราะห์โดยใช้สถิติตัวแปรต้นมากกว่า 1 ตัว และตัวแปรตาม 1 ตัว โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์สามารถบอกได้ถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งอยู่ในรูปสมการเส้นตรง และยังสามารถอธิบายและเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของตัวแปรตามมากที่สุด ซึ่งทำการทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สามารถเขียนความสัมพันธ์ในรูปแบบสมการได้ ดังนี้

$$\hat{y} = \hat{b}_0 + \hat{b}_1x_1 + \hat{b}_2x_2 + \hat{b}_3x_3 \dots + \hat{b}_kx_k + \epsilon$$

ทั้งนี้ จากงานวิจัยได้กำหนดขอบเขตของของยานยนต์ไฟฟ้าซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบจำลอง โดยให้ความหมายของตัวแปรต่างๆ ดังนี้

แบบจำลองที่ 1. รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า

$$\hat{y}_1 = \hat{C}_0 + \hat{C}_1EXCT + \hat{C}_2CUSD + \hat{C}_3STAS + \hat{C}_4EVP + \hat{C}_5COMP + \hat{C}_6GDP + \hat{C}_7EXCR + \hat{C}_8POL$$

แบบจำลองที่ 2. รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า

$$\hat{y}_2 = \hat{K}_0 + \hat{K}_1EXCT + \hat{K}_2CUSD + \hat{K}_3STAS + \hat{K}_4EVP + \hat{K}_5COMP + \hat{K}_6GDP + \hat{K}_7EXCR + \hat{K}_8POL$$

แบบจำลองที่ 3. รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

$$\hat{y}_3 = \hat{M}_0 + \hat{M}_1EXCT + \hat{M}_2CUSD + \hat{M}_3STAS + \hat{M}_4EVP + \hat{M}_5COMP + \hat{M}_6GDP + \hat{M}_7EXCR + \hat{M}_8POL$$

โดยรายละเอียดของตัวแปรมี ดังนี้

Y_1 = จำนวนรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าที่จดทะเบียนใหม่กับกรมการขนส่งทางบก (หน่วย: คัน)

Y_2 = จำนวนรถยนต์ยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าที่จดทะเบียนใหม่กับกรมการขนส่งทางบก (หน่วย: คัน)

Y_3 = จำนวนรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าที่จดทะเบียนใหม่กับกรมการขนส่งทางบก (หน่วย: คัน)

EXCT = ค่าของตัวแปรอิสระ อัตราภาษีกรมสรรพสามิต (หน่วย: บาท)

CUSD = ค่าของตัวแปรอิสระ อัตราภาษีกรมศุลกากร (หน่วย: บาท)

STAS = ค่าของตัวแปรอิสระ เงินอุดหนุนจากรัฐเพื่อสนับสนุนการผลิตรถยนต์ไฟฟ้า (หน่วย: ล้านบาท)

EVP = ค่าของตัวแปรอิสระ ราคารถยนต์นั่งไฟฟ้า (หน่วย: บาท)

COMP = ค่าของตัวแปรอิสระ ราคารถยนต์นั่งสันดาป (หน่วย: บาท)

GDP = ค่าของตัวแปรอิสระ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ GDP (หน่วย: ล้านบาท)

EXCR = ค่าของตัวแปรอิสระ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (หน่วย: บาท/USD)

POL = ค่าของตัวแปรอิสระ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย (หน่วย: บาท)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อให้ทราบว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม จะใช้ค่า R^2 หรือ Adjusted R^2 ในการหาระดับความสัมพันธ์ โดยค่า R^2 หรือ Adjusted R^2 มีค่าเข้าใกล้ 1 หมายความว่าตัวแปรอิสระชุดนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมาก แต่ถ้ามีค่าเข้าใกล้ 0 หมายความว่าตัวแปรอิสระชุดนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรน้อยมาก ซึ่งการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) จะใช้ค่า Adjusted R^2 (กัลยา วานิชย์บัญชา และ ฐิตา วานิชย์บัญชา, 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการความถดถอยด้วยโปรแกรม SPSS (Statistics Package for the Social Sciences) โดยวิธี Enter

3.3. การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการวิเคราะห์ถดถอยและข้อมูลอนุกรมเวลา

3.3.1 ตรวจสอบตัวแปรอิสระความสัมพันธ์กันสูง (Collinearity)

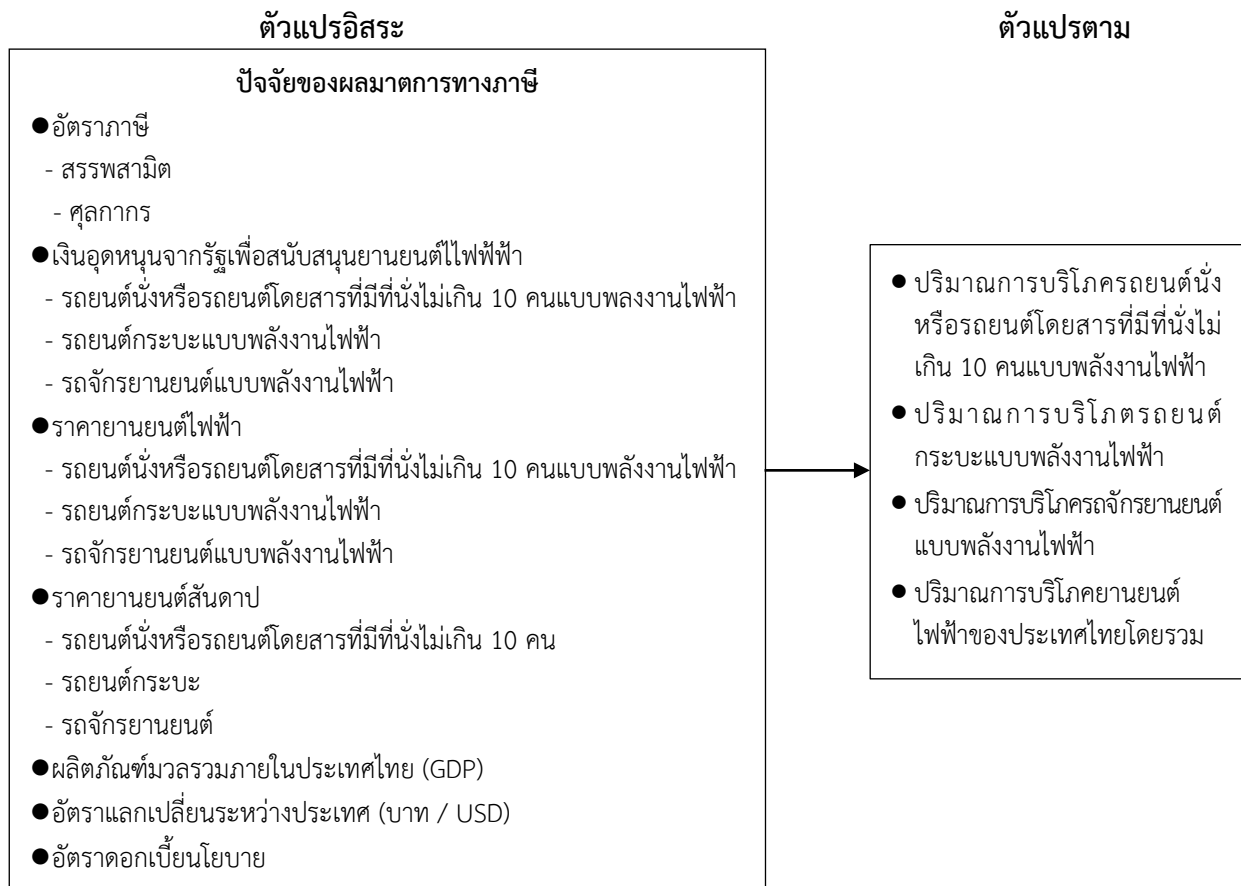
3.3.2 ตรวจสอบตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันเองหลายคู่ (Multicollinearity)

3.3.3 ตรวจสอบโดย Correlation ค่า r ต้องไม่เกิน 0.75 ค่า r จะเท่ากับหรือเข้าใกล้ 1 แสดงว่าเป็นตัวแปรเดียวกัน ควรเลือกเพียง 1 ตัวแปรและให้ตัดทิ้ง 1 ตัวแปร

3.3.4 ตรวจสอบโดย VIF (Variance Inflation Factor) ค่าที่ได้ต้องไม่เกิน 10

3.3.5 ทดสอบ Autocorrelation คือ ความคลาดเคลื่อนกระจายตัวแบบอิสระปราศจากอิทธิพลใดๆ (ตัวแปร X ไม่มีอิทธิพลต่อขนาดและทิศทางความคลาดเคลื่อน และความคลาดเคลื่อนในช่วงหนึ่งไม่มีผลต่อความคลาดเคลื่อนช่วงอื่นๆ) และไม่มีความสัมพันธ์กันสูงหรือสมบูรณ์ในกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งหลาย หากเกิดปัญหา Autocorrelation ทดสอบปัญหาเพื่อตรวจสอบโดยใช้วิธี Durbin Watson (D) Test และในงานวิจัยนี้จะแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธี Log-linear model เพื่อแก้ปัญหา Shewness ไปมาของข้อมูลให้อยู่ในรูปที่ใกล้เคียงกับ Normal Distribution ได้ เพราะข้อมูลที่มีการ Shewness เกิดขึ้นส่งผลเป็นอย่างมากกับ Prediction Power ที่เราจะได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. มาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเภท คือ รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า และรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

ผลการวิเคราะห์ผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเภท คือ รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า และรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า พบว่า ผลของการวิเคราะห์ความนิ่ง (Stationary) ด้วยวิธี Unit Root Test ของข้อมูลทุกตัวแปรมีทั้งความนิ่งที่ Level และบางตัวแปรข้อมูลไม่มีความนิ่ง (Non-Stationary) จึงต้องปรับข้อมูลอนุกรมเวลาให้มีลักษณะนิ่งก่อนนำไปใช้ โดยการหาผลต่าง (Differenceing) ณ ระดับผลต่างลำดับที่ 1 (1st difference) ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF) และวิธี Phillips-Perron Test (PP) จนตัวแปรทุกตัวมีความนิ่งและสามารถนำไปใช้ประมาณค่าต่อได้ และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับอุปสงค์รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า (Cointegration Test) มีเพียงตัวแปรเดียว คือ เงินอุดหนุนของรัฐที่มีความสัมพันธ์ระยะยาวที่ค่า Prob. เท่ากับ 0.0079 สำหรับการปรับตัวในระยะสั้น (Error Correction Model) ไม่มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์ และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับอุปสงค์รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า (Cointegration Test) มีเพียงตัวแปรเดียว คือ เงินอุดหนุนของรัฐที่มีความสัมพันธ์ระยะยาวที่ค่า Prob. เท่ากับ 0.0004 และสำหรับการปรับตัวในระยะสั้น (Error Correction Model) พบว่า มีการปรับตัวในระยะสั้น โดยเมื่อเกิดภาวะใดๆ ที่ไม่คาดคิด เช่น การระบาดของโควิด-19 และภาวะสงคราม เป็นต้น ที่จะส่งผลให้รถยนต์กระบะไฟฟ้าหลุดออกจากจุดดุลยภาพ

การปรับตัวกลับเข้าสู่ดุลยภาพของอุปสงค์รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าจะถูกปรับให้เข้าสู่ในแต่ละช่วงเวลาด้วยขนาด 0.892025 หรือเป็นค่าสัมประสิทธิ์ความเร็วของการปรับตัวอุปสงค์รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวมีค่าเท่ากับ -0.892025 และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับอุปสงค์รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า (Cointegration Test) ไม่พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว สำหรับการปรับตัวในระยะสั้น (Error Correction Model) จึงไม่มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์

1.1 ผลของการวิเคราะห์การประมาณค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า มีทั้งหมด 2 ตัวแปรเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) อัตราภาษีสรรพสามิต และ 2) เงินอุดหนุนของรัฐ และสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ (ตามตารางที่ 2)

$$Y_1 = 62424.561 + 0.038EXCT + 0.007STAS$$

จากผลการวิเคราะห์และผลจากสมการสามารถอธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าได้ ดังนี้

1.1.1 เมื่ออัตราภาษีสรรพสามิตลดลง จำนวน 1 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.04 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

1.1.2 เมื่อเงินอุดหนุนของรัฐเพิ่มขึ้น จำนวน 1,000,000 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.01 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 ผลของการวิเคราะห์การประมาณค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้ามีทั้งหมด 1 ตัวแปรคือ อัตราภาษีสรรพสามิต และสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ (ตามตารางที่ 3)

$$Y_2 = -60.978 + 5.332\log(EXCT)$$

จากผลการวิเคราะห์และผลจากสมการสามารถอธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าได้ คือ เมื่ออัตราภาษีสรรพสามิตเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.05 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

1.3 ผลของการวิเคราะห์การประมาณค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้ามีทั้งหมด 3 ตัวแปรเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) เงินอุดหนุนของรัฐ 2) อัตราภาษีศุลกากร และ 3) อัตราภาษีสรรพสามิต และสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ (ตามตารางที่ 4)

$$Y_3 = 5966.113 + 0.002STAS + 24.830\log(CUSTD) + 0.563EXCT$$

จากผลการวิเคราะห์และผลจากสมการสามารถอธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าได้ ดังนี้

1.3.1 เมื่อเงินอุดหนุนของรัฐเพิ่มขึ้น จำนวน 1,000,000 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.002 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.3.2 เมื่ออัตราภาษีศุลกากรเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.24 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

1.3.3 เมื่ออัตราภาษีสรรพสามิตลดลง จำนวน 1 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.563 คัน ซึ่งจะไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

2. ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเภท คือ รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า และรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ใน 3 ประเภท คือ รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า และรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า มีดังนี้

ผลของการวิเคราะห์ความนิ่ง (Stationary) ด้วยวิธี Unit Root Test ของข้อมูลทุกตัวแปรทั้งความนิ่งที่ Level และบางตัวแปรข้อมูลไม่มีความนิ่ง (Non-Stationary) จึงต้องปรับข้อมูลอนุกรมเวลาให้มีลักษณะนิ่งก่อนนำไปใช้ โดยการหาผลต่าง (Differenceing) ณ ระดับผลต่างลำดับที่ 1 (1st difference) ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF) และวิธี Phillips-Perron Test (PP) จนตัวแปรทุกตัวมีความนิ่งและสามารถนำไปใช้ประมาณค่าต่อได้ และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวกับอุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภท (Cointegration Test) ไม่พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว สำหรับการปรับตัวในระยะสั้น (Error Correction Model) จึงไม่มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์

2.1 ผลของการวิเคราะห์การประมาณค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า มีทั้งหมด 3 ตัวแปรเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ราคาเครื่องยนต์ไฟฟ้า 2) อัตราดอกเบี้ยนโยบาย และ 3) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ (ตามตารางที่ 2)

$$Y_1 = 62424.561 - 7915.479 \log(\text{EVP}) - 0.121 \text{POL} + 0.018 \text{GDP} - 447.519 \log(\text{COMP}) - 345.582 \text{EXCR}$$

จากผลการวิเคราะห์และผลจากสมการสามารถอธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าได้ ดังนี้

2.1.1 เมื่อราคาเครื่องยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยลดลง จำนวน 79.15 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

2.1.2 เมื่ออัตราดอกเบี้ยนโยบายเพิ่มขึ้น จำนวน 1 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยลดลง จำนวน 0.12 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

2.1.3 เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น จำนวน 1,000,000 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จำนวน 0.02 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ผลของการวิเคราะห์การประมาณค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของรถยนต์กระบะไฟฟ้า

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้ามีทั้งหมด 2 ตัวแปรเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) อัตราดอกเบี้ยนโยบาย และ 2) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ และสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ (ตามตารางที่ 3)

$$Y_2 = -60.978 - 4.931 \log(\text{POL}) - 43.857 \log(\text{EXCR}) + 12.131 \log(\text{GDP})$$

จากผลการวิเคราะห์และผลจากสมการสามารถอธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าได้ ดังนี้

2.2.1 เมื่ออัตราดอกเบี้ยนโยบายเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยลดลง จำนวน 0.04 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

2.2.2 เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าลดลง จำนวน 0.43 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

2.3 ผลของการวิเคราะห์การประมาณค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

โดยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้ามีทั้งหมด 2 ตัวแปรเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และ 2) ราคารถจักรยานยนต์สันดาป และสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้ (ตามตารางที่ 4)

$$Y_3 = 5966.113 + 0.001GDP - 687.076\log (COMP) + 0.104POL - 0.002EVP - 95.194EXCR$$

จากผลการวิเคราะห์และผลจากสมการสามารถอธิบายตัวแปรที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าได้ ดังนี้

2.3.1 เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น จำนวน 1,000,000 บาท จะส่งผลให้อุปสงค์ของรถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าเพิ่มขึ้น จำนวน 0.001 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.3.2 เมื่อราคารถจักรยานยนต์สันดาปเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 จะส่งผลให้รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยลดลง จำนวน 6.87 คัน ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยมาตรการทางภาษีที่มีต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	62424.561	31657.535		1.972	0.060
อัตราภาษีสรรพสามิต (EXCT)	0.038	0.009	1.395	4.342	0.000
เงินอุดหนุนจากรัฐ (STAS)	0.007	0.003	0.296	2.709	0.012
ราคารถยนต์ไฟฟ้า (EVP)	-7915.479	2013.248	-0.931	-3.932	0.001
ราคารถยนต์สันดาป (COMP)	-447.519	639.034	-0.058	-0.700	0.490
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	0.018	0.003	0.788	6.452	0.000
อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ (EXCR)	-345.582	366.201	-0.098	-0.944	0.355
อัตราดอกเบี้ยนโยบาย (POL)	-0.121	0.027	-0.836	-4.484	0.000
R=0.945 R Square=0.894 Adjusted R Square 0.863 SEE=2519.56633 F=28.831 Sig.=.000 P<0.05* P<0.01**					

ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรตัวแปรตาม (R²) อยู่ร้อยละ 89.4 หรือมีสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจอยู่ร้อยละ 86.3 และเมื่อเปรียบเทียบสมการที่มีตัวแปรอิสระไม่เท่ากันซึ่งเป็นตัวแปรระดับมหภาคเมื่อปรับค่าแล้วสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ (Adjusted R²) อยู่ร้อยละ 86.3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยมาตรการทางภาษีที่มีต่ออุปสงค์รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	-60.978	180.025		-0.339	0.746
อัตราภาษีสรรพสามิต (EXCT)	5.332	1.356	1.171	3.933	0.008
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	12.131	12.749	0.227	0.951	0.378
อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ (EXCR)	-43.857	13.065	-0.779	-3.357	0.015
อัตราดอกเบี้ยนโยบาย (POL)	-4.931	1.522	-1.249	-3.240	0.018
R=0.900 R Square=0.810 Adjusted R Square=0.683 SEE=1.31437 F=6.393 Sig.=.0024 P<0.05* P<0.01**					

ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรตัวแปรตาม (R^2) อยู่ร้อยละ 81 หรือมีสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจอยู่ร้อยละ 68.3 และเมื่อเปรียบเทียบสมการที่มีตัวแปรอิสระไม่เท่ากันซึ่งเป็นตัวแปรระดับมหภาคเมื่อปรับค่าแล้วสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ (Adjusted R^2) อยู่ร้อยละ 68.3

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยมาตรการทางภาษีที่มีต่ออุปสงค์จักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	5966.113	5838.844		1.022	0.318
อัตราภาษีสรรพสามิต (EXCT)	0.563	0.237	0.248	2.381	0.026
อัตราภาษีศุลกากร (CUSD)	24.830	216.883	0.527	3.803	0.001
เงินอุดหนุนจากรัฐ (STAS)	0.002	0.000	0.782	5.893	0.000
ราคารถจักรยานยนต์ไฟฟ้า (EVP)	-0.002	0.002	-0.221	-0.877	0.390
ราคารถจักรยานยนต์สันดาป (COMP)	-687.076	298.696	-0.213	-2.300	0.031
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)	0.001	0.000	0.394	2.854	0.009
อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ (EXCR)	-95.194	62.261	-0.199	-1.529	0.140
อัตราดอกเบี้ยนโยบาย (POL)	0.104	0.082	0.282	1.268	0.217

R=0.940 R Square=0.883 Adjusted R Square=0.842 SEE=367.44143 F=21.673 Sig.=.000 P<0.05* P<0.01**

ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรตัวแปรตาม (R^2) อยู่ร้อยละ 88.3 หรือมีสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจอยู่ร้อยละ 84.2 และเมื่อเปรียบเทียบสมการที่มีตัวแปรอิสระไม่เท่ากันซึ่งเป็นตัวแปรระดับมหภาคเมื่อปรับค่าแล้วสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ (Adjusted R^2) อยู่ร้อยละ 84.2

ผลของการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างได้แบ่งออกเป็น 2 หน่วยงาน คือ หน่วยงานของรัฐบาล (กรมสรรพสามิต) และหน่วยงานเอกชน (บริษัท เบสท์ อิมพอร์ต จำกัด บริษัท บุญฟ้าประทาน จำกัด และบริษัท ฮอนด้า ออโตโมบิล (ประเทศไทย) จำกัด) ซึ่งจากการสัมภาษณ์สรุปเนื้อหาตามประเด็นต่างๆ ได้ ดังนี้

1. มาตรการทางภาษีส่งผลต่อความต้องการยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศอย่างไร พบว่า ทั้งหน่วยงานของรัฐบาล (กรมสรรพสามิต) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการโดยตรงตามมาตรการทางภาษี และหน่วยงานเอกชนผู้ปฏิบัติตามมาตรการต่างตอบเป็นเสียงเดียวกันว่ามาตรการทางภาษีเป็นมาตรการที่ดีที่จะช่วยให้ราคาของยานยนต์ไฟฟ้าถูกลงกระตุ้นผู้บริโภคให้หันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้ามากขึ้น และเข้าถึงการซื้อยานยนต์ไฟฟ้าในราคาถูกลงเพิ่มมากขึ้น เพื่อช่วยลดมลพิษทางอากาศ และประหยัดพลังงานประเภทน้ำมันที่มีราคาแพงให้ใช้น้อยลง

2. การจัดเก็บภาษียานยนต์ไฟฟ้า และยอดการจ่อยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นหรือไม่หลังจากมีมาตรการทางภาษี พบว่า ภาครัฐบาล (กรมสรรพสามิต) สามารถจัดเก็บภาษีของยานยนต์ไฟฟ้าได้มากขึ้นหลังจากมีมาตรการทางภาษีนี้นและมีบริษัทต่างๆ สนใจเข้าร่วมมาตรการทางภาษีมากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับภาคเอกชนบริษัทที่เป็นตัวแทนจำหน่ายนำเข้ารถยนต์นั่งไฟฟ้าอาจมียอดการสั่งซื้อน้อยลงเพราะติดขัดเงื่อนไขการจดบันทึกข้อตกลง MOU (บริษัทจะต้องมีโรงงานผลิตรถยนต์ไฟฟ้า) ทำให้บริษัทไม่สามารถเข้าร่วมมาตรการนี้ได้ จึงทำให้ราคารถยนต์นั่งไฟฟ้ามียอดจอยลดลง บริษัทจึงต้องแก้ปัญหาด้วยการหารถยนต์นั่งไฟฟ้าแบบที่ไม่เหมือนกับบริษัทที่เข้าร่วมกับมาตรการนี้ บริษัทที่ใหญ่กว่าเมื่อจดบันทึกข้อตกลง MOU มีโอกาสที่จะได้ส่วนแบ่งทางการตลาดมากขึ้นเพราะสามารถลดต้นทุนของราคาของรถยนต์นั่งไฟฟ้าได้

3. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง พบว่า ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนต่างกล่าวตรงกันว่าเรื่องการคืนเงินอุดหนุนล่าช้ามากเพราะภาครัฐมีขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอน เช่น การอนุมัติเงินอุดหนุนก็ล่าช้า เอกสารที่ต้องตรวจสอบเพื่อคืนเงินอุดหนุนให้กับบริษัททั้งเยอะและละเอียดมากต้องใช้เอกสารหลายอย่างเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลยานยนต์ สำหรับบริษัทที่เป็นตัวแทนนำเข้าขนาดเล็กจะใช้วิธีการทางตลาดไม่ได้เพราะลูกค้าสนใจแต่ราคาของรถยนต์ไฟฟ้าที่จะเลือกซื้อเท่านั้นไม่สนใจโปรโมชั่นอื่นเลย

4. ท่านอยากให้รัฐบาลแก้ไขอย่างไรเพื่อความสะดวกในการดำเนินงาน พบว่า ภาครัฐ (กรมสรรพสามิต) อยากให้ขั้นตอนในการอนุมัติเงินอุดหนุนจากรัฐบาลอนุมัติโดยตรงให้กับกรมสรรพสามิตไม่ต้องผ่านหน่วยงานอื่นเพื่อความสะดวกรวดเร็ว สำหรับภาคเอกชนบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กที่เป็นตัวแทนนำเข้ารถยนต์ไฟฟ้าอยากให้รัฐบาลเปิดกว้างในเรื่องเงื่อนไขการบันทึกข้อตกลง MOU ว่าไม่จำเป็นต้องมีโรงงานผลิตรถยนต์ไฟฟ้าก็สามารถเข้าร่วมกับมาตรการนี้ได้ สำหรับบริษัทที่จัดบันทึกข้อตกลง MOU แล้วอยากให้รัฐบาลมีนโยบายที่จะเชิญชวนบริษัทต่างชาติที่ประกอบชิ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้าให้เข้ามาร่วมลงทุนให้ประเทศไทยให้มากเพื่อที่จะได้มีทางเลือกซื้อชิ้นส่วนที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้ตรงกับแบบของรถยนต์

5. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการบริหารจัดการแบตเตอรี่ที่ใช้แล้ว หรือมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง เกี่ยวกับยานยนต์ไฟฟ้า พบว่า ภาครัฐ (กรมสรรพสามิต) กำลังเสนอเรื่องการลดภาษีแบตเตอรี่ โดยรัฐบาลอยู่ระหว่างพิจารณาเรื่องการลดภาษีแบตเตอรี่ที่หลอมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การควบคุมการจัดการในการกำจัดซากแบตเตอรี่ของโรงอุตสาหกรรม สำหรับภาคเอกชน อยากให้บริษัททุกขนาดที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับยานยนต์ไฟฟ้าได้รับสิทธิทางภาษีอย่างเท่าเทียมกัน และอยากให้รัฐบาลลดอัตราภาษีของชิ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้าทุกประเภททั้งที่ผลิตในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยและปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่ออุปสงค์ของยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย โดยเรียงลำดับความสำคัญที่มีอิทธิพลสำหรับรถยนต์ไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

1. รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า คือ 1) อัตราภาษีสรรพสามิต 2) เงินอุดหนุนของรัฐ ตามมาตรการทางภาษี ทั้งนี้ เงินอุดหนุนของรัฐ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration) ของอุปสงค์รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าอีกด้วย สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ คือ 1) ราคารถยนต์ไฟฟ้า 2) อัตราดอกเบี้ยนโยบาย และ 3) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

2. รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า คือ อัตราภาษีสรรพสามิต ตามมาตรการทางภาษี ทั้งนี้ เงินอุดหนุนของรัฐ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีและมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (Cointegration) และเป็นตัวแปรซึ่งมีความสัมพันธ์ในการปรับตัวระยะสั้นเพื่อเข้าสู่จุดดุลยภาพของอุปสงค์รถยนต์กระบะไฟฟ้า (Error Correction Model) อีกด้วย สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ คือ 1) อัตราดอกเบี้ยนโยบาย และ 2) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

3. รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า คือ 1) เงินอุดหนุนของรัฐ 2) อัตราภาษีศุลกากร และ 3) อัตราภาษีสรรพสามิต ตามมาตรการทางภาษี สำหรับปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ คือ 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และ 2) ราคารถจักรยานยนต์สันดาป

จากผลการวิจัยของยานยนต์ไฟฟ้าทั้ง 3 ประเภทซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ 1) เอกลักษณ์ วิสัยหงส์ (2558) กล่าวว่า ในหลายๆ ประเทศได้หามาตรการต่างๆ ในการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้าโดยวิธีการลดอัตราภาษีลง หรือ ยกเว้นอัตราภาษี ทั้งภาษีสรรพสามิต และภาษีศุลกากร 2) Sukhee Kim, Jungyoon Choi, Yongju Yi and Hyungjun Kim (2022) กล่าวว่า จากการวิเคราะห์ผลกระทบทางตรงและทางอ้อมการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเงินอุดหนุนจากรัฐบาลที่สูงขึ้นและบริการชาร์จที่มาเยี่ยมชมนเป็นสองปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้า ทั้งนี้ ตัวแปรอื่นๆ ทั้งหมดส่งผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยทั้งสิ้น อันได้แก่ ราคารถยนต์ไฟฟ้า ราคารถยนต์สันดาป ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับ 3) ทฤษฎีอุปสงค์ กล่าวถึงกฎของอุปสงค์ ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป เมื่อราคาสูงขึ้นปริมาณการซื้อลดลง เมื่อราคาสินค้าลดลงปริมาณการซื้อสินค้ามากขึ้น เช่น ราคารถยนต์ไฟฟ้า และราคารถยนต์สันดาป สอดคล้องกับ 4) แนวคิดการคลังทั่วไป กล่าวคือ รัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุลเพื่อกระตุ้นการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้า ดังเช่น ลดอัตราภาษี และใช้เงินอุดหนุนของรัฐช่วยการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า เช่น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเติบโตมากขึ้น และ 5) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการบูรณาการนโยบายภาครัฐ โดย Slowik & Lutsey (2018) กล่าวว่า มีหลายปัจจัยที่ช่วยกระตุ้น

การเติบโตของรถยนต์ไฟฟ้าในตลาดทั่วสหรัฐอเมริกา กิจกรรมและนโยบายที่สนับสนุนช่วยอธิบายว่าทำไมตลาดรถยนต์ไฟฟ้ามีการเติบโต เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และอัตราดอกเบี้ยนโยบาย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้ทำควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากหน่วยงานของรัฐ (กรมสรรพสามิต) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงของมาตรการนี้และหน่วยงานเอกชน (ผู้ผลิต และผู้นำเข้ารถยนต์ไฟฟ้า) อาทิเช่น หน่วยงานของรัฐจากการสัมภาษณ์ พบว่า 1) ผู้ประกอบการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าสนใจเข้าร่วมมาตรการนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการลดอัตราภาษี และการให้เงินอุดหนุนสำหรับการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง 2) การขอคืนเงินอุดหนุนของรัฐอาจล่าช้าบ้างเพราะต้องผ่านการตรวจสอบหลายขั้นตอน 3) กรมสรรพสามิตกำลังเสนอเรื่องการลดภาษีแบตเตอรี่ โดยรัฐบาลอยู่ระหว่างพิจารณาเรื่องการลดภาษีแบตเตอรี่ที่หลอมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และสำหรับที่ชาร์จแบตเตอรี่รัฐบาลก็มีนโยบายติดตั้งเพิ่มขึ้น รวมทั้งในส่วนของบริษัทเอกชนก็เข้ามาร่วมลงทุนในการติดตั้งที่ชาร์จแบตเตอรี่ตามแหล่งต่างๆ เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน สำหรับหน่วยงานของเอกชนจากการสัมภาษณ์ พบว่า 1) บริษัทนำเข้าไม่สามารถเข้าร่วมมาตรการทางภาษีได้เนื่องจากติดขัดเงื่อนไขข้อตกลง MOU เช่น บริษัทต้องมีโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อผลิตชุดเซย์การนำเข้าถึงจะเข้าร่วมมาตรการนี้ได้ซึ่งทำให้บริษัทเล็กๆ เสียโอกาสที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ดังนั้น ต้นทุนราคารถยนต์ไฟฟ้าจึงสูงส่งผลให้บริษัทต้องหันไปนำเข้ารถยนต์ไฟฟ้าประเภทอื่นเพื่อแข่งขันกับตลาดใหญ่ได้เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่สนใจแต่ราคาของรถยนต์ไฟฟ้าบริษัทจึงใช้วิธีการทางตลาดไม่ได้เพราะผู้บริโภคคำนึงแต่ราคาที่ถูกลงเป็นสำคัญ 2) บริษัทอยากให้รัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นให้บริษัทที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้าของต่างประเทศสนใจมาลงทุนดำเนินกิจการในประเทศไทยให้มากยิ่งขึ้น เช่น แบตเตอรี่ เป็นต้น เพื่อจะลดต้นทุนในการผลิตเพราะปัจจุบันต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และทำให้มีทางเลือกในการเลือกชิ้นส่วนรถยนต์ไฟฟ้ามาประกอบให้ตรงกับแบบรถยนต์ที่จะผลิตต่อไป ซึ่งจากการสัมภาษณ์ดังกล่าวทำให้ได้รับข้อมูลและความรู้ความเข้าใจโดยตรงจากผลของมาตรการทางภาษี รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่อยากให้รัฐบาลได้แก้ไขและนำไปปรับปรุงใช้กับมาตรการนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาใช้ยานยนต์ไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์กับผู้ศึกษาเป็นอย่างยิ่งในการนำการสัมภาษณ์เชิงลึกมาประมวลผลประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณทำให้นักวิจัยนี้สมบูรณ์ และเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ พบว่า

1. ผลของมาตรการทางภาษีต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย ซึ่งได้ศึกษายานยนต์ไฟฟ้า 3 ประเภท ดังนี้

1.1. รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวแปร ประกอบด้วย อัตราภาษีสรรพสามิต และเงินอุดหนุนจากรัฐ ส่งผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากผลการวิเคราะห์ พบว่า อัตราภาษีสรรพสามิตที่ลดลง และเงินอุดหนุนของรัฐที่สนับสนุนการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าช่วยให้ผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์นั่งแบบพลังงานไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น

1.2. รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปร อัตราภาษีสรรพสามิต ส่งผลต่ออุปสงค์รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากผลการวิเคราะห์ พบว่า อัตราภาษีสรรพสามิตที่ลดลงส่งผลสะท้อนว่าผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้ามากขึ้น

1.3. รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปร พยากรณ์ทั้ง 3 ตัว ประกอบด้วย อัตราภาษีสรรพสามิต อัตราภาษีศุลกากร เงินอุดหนุนจากรัฐ ส่งผลต่ออุปสงค์รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการ

วิเคราะห์มาตร พบว่า อัตราภาษีสรรพสามิตที่ลดลง อัตราภาษีศุลกากรที่ลดลง เงินอุดหนุนของรัฐที่สนับสนุนการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น จึงทำให้ผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น

2. ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์ยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย ซึ่งได้ศึกษายานยนต์ไฟฟ้า 3 ประเภท ดังนี้

2.1. รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้า ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวแปร ประกอบด้วย ราคาเครื่องยนต์ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และอัตราดอกเบี้ยนโยบายส่งผลกระทบต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คนแบบพลังงานไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากผลการวิเคราะห์ พบว่า อัตราดอกเบี้ยนโยบายที่ลดลง และราคาเครื่องยนต์นั่งไฟฟ้าที่ลดลงเนื่องจากมาตรการนี้ช่วยลดต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบการทำให้ราคาเครื่องยนต์นั่งไฟฟ้าลดลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น สะท้อนว่าผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์นั่งแบบพลังงานไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น

2.2. รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้า ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวแปร ประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยนโยบาย และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์รถยนต์กระบะแบบพลังงานไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากผลการวิเคราะห์ พบว่า อัตราดอกเบี้ยนโยบายที่เพิ่มขึ้น และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น (ทำให้เงินบาทอ่อนค่าลงเมื่อเทียบกับเงินสกุลดอลลาร์ หรือมีเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น จึงทำให้ผู้บริโภคที่จะกู้เงินมาซื้อรถยนต์กระบะไฟฟ้ายังไม่กล้ากู้เงินมาซื้อเพราะกังวลว่าต้องจ่ายดอกเบี้ยที่สูงขึ้น และต้องซื้อรถยนต์กระบะไฟฟ้าในราคาที่สูงขึ้นเนื่องจากเกิดภาวะเงินเฟ้อทำให้ต้องจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น

2.3. รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้า ผลของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัว ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และราคา รถจักรยานยนต์สันดาป ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น และราคา รถจักรยานยนต์สันดาปเพิ่มขึ้นสะท้อนว่าผู้บริโภคหันมาใช้รถจักรยานยนต์แบบพลังงานไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ พบว่า มาตรการทางภาษีเป็นมาตรการที่ดีช่วยให้ผู้ประกอบการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าลดต้นทุนค่าใช้จ่ายทางภาษี และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐที่สนับสนุนการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าทำให้ราคาเครื่องยนต์ไฟฟ้าถูกลง บริษัทจึงอยากให้รัฐบาลให้สิทธิกับบริษัททุกประเภทที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าเพื่อได้รับสิทธิทางภาษีและเงินอุดหนุนจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน และบริษัทอยากให้มีการแก้ไขบันทึกข้อตกลง MOU ที่จะเข้าร่วมกับมาตรการนี้เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น เพื่อผู้บริโภคเข้าถึงราคาของรถยนต์ไฟฟ้าที่ไม่แพงได้ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้าตรงตามมาตรการทางภาษีที่คาดหวังไว้มากขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเป็นผู้นำของอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Hub of Southeast Asia) ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษานี้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคหันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้ามากขึ้น และอยากให้ประเทศไทยมีมลพิษทางอากาศให้ลดน้อยลงเพื่อให้สุขภาพของคนไทยดีขึ้น สำหรับมาตรการทางภาษีของรัฐบาลได้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการลดภาษียานยนต์ไฟฟ้า และให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ผลิตรายานยนต์ไฟฟ้า จึงส่งผลให้การบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น จากผลของการศึกษานี้ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญมีอิทธิพลส่งต่อการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าเห็นได้อย่างชัดเจน คือ อัตราภาษีสรรพสามิตที่ลดลงมีอิทธิพลต่อการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าทุกประเภท รองลงมาคือ เงินอุดหนุนของรัฐที่เพิ่มขึ้น และอัตราภาษีศุลกากรที่ลดลง ถึงแม้งานวิจัยนี้จะอยู่ในช่วงการนำร่องของมาตรการทางภาษีแต่ส่งผลอย่างเห็นได้ชัดว่ามาตรการนี้ช่วยกระตุ้นการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรให้การสนับสนุนมาตรการทางภาษีต่อไป และควรลดหรืองดอัตราภาษีให้เหลือ 0% หรือยกเว้นภาษี สำหรับรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทและควรให้เงินสนับสนุนของรัฐต่อผู้ประกอบการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทให้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นการบริโภคยานยนต์ไฟฟ้าให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งประชาชนสามารถ

เข้าถึงรถยนต์ไฟฟ้าได้ในราคาที่ไม่แพงมาก เพื่อให้ประเทศไทยมีความเป็นกลางของคาร์บอน และเป็นศูนย์กลางในการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยอาจจะเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาให้มากขึ้นเพราะงานวิจัยนี้มาตรการทางภาษีเริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2565 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นแต่ก็สามารถเห็นผลการศึกษาค่อนข้างชัดเจนจึงอยากให้ผู้วิจัยครั้งต่อไปใช้ระยะเวลาในการวิจัยให้นานกว่านี้จะส่งผลต่อการวิเคราะห์ที่ได้ชัดเจนและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นหรืออาจจะเพิ่มตัวแปรอิสระให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มมุมมองให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศุลกากร. (2565). พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีศุลกากร. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2565. จาก https://www.customs.go.th/data_files/ac2f4e7826e2254f0ee6087d224fa8e4.pdf.
- กรมสรรพสามิต. (2565). พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/dwnt/ndcw/~edisp/uatucm470076.pdf>.
- กัลยา วานิชย์บัญชา และ จิตา วานิชย์บัญชา. (2564). การใช้ SPSS for Windows : ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 33). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566-2570). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>.
- อัครพงศ์ อ้นทอง. (2546). คู่มือการใช้โปรแกรม EViews. สถาบันวิจัยสังคม: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกลักษณ์ วิลัยหงส์. (2558). มาตรการทางกฎหมายสรรพสามิตและภาษีศุลกากรเพื่อส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- Engle, R. F., & Granger, C. W. (1987). Co-integration and error correction: representation, estimation, and testing. *Econometrica: journal of the Econometric Society*, 55(2), 251-276.
- Kim, S., Choi, J., Yi, Y., & Kim, H. (2022). Analysis of influencing factors in purchasing electric vehicles using a structural equation model: focused on Suwon city. *Sustainability*, 14(8), 4744.
- Slowik, P., & Lutsey, N. (2018). The continued transition to electric vehicles in US cities. Retrieved 2 November 2022. from https://theicct.org/wp-content/uploads/2021/06/Transition_EV_US_Cities_20180724.pdf.

Comparative Analysis of Air Pollution Control Systems for Implementation in an Iron Wire Factory

Theerapong Rattanawongpiboon¹ and Rangsan Kiatpanont^{1*}

¹ Innovative Entrepreneurship Management Program, Graduate School of Management and Innovation,
King Mongkut's University of Technology Thonburi (KMUTT), Thailand

* Corresponding author. E-mail: Rangsan.k@mail.kmutt.ac.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to compare and analyze air pollution treatment technologies suitable for resolving pollution issues in an iron wire factory; and (2) to derive valuable insights from the practical implementation of the chosen air pollution treatment system. Employing a qualitative research approach, data collection utilized technology-related article analyses and participatory action research, where the researcher actively engaged in mitigating pollution issues within the production processes of the case study company. Data analysis employs narrative descriptions to reflect the researcher's experiential insights gained from the research process. The findings underscore wet pollution treatment technology as the optimal choice, given its capacity to generate water mist in the treatment tank, effectively absorb viscous oil mist, and mitigate explosion risks. Furthermore, its vertical configuration requires minimal installation space. Subsequent system implementation demonstrated a substantial reduction in pollution levels. Whereas the system's simplicity, requiring minimal equipment and ease of maintenance without the need for specialized personnel, translates to low operational costs.

Keywords: Wet Scrubber, Pollutants from Fuel Oil Combustion, Iron Wire Factory

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ เพื่อทดลองสร้าง และใช้งาน ในโรงงานผลิตเหล็กถลุงโดยตรง

ธีรพงศ์ รัตนวงศ์พิบูลย์¹ และ รังสรรค์ เกียรติภานนท์^{1*}

¹ สาขาวิชาการจัดการสำหรับการเป็นผู้ประกอบการเชิงนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Rangsan.k@mail.kmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเทคโนโลยีบำบัดมลภาวะทางอากาศที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาของโรงงานผลิตเหล็กถลุงโดยตรง และ (2) เพื่อถอดบทเรียนจากประสบการณ์การใช้ระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศที่สร้างขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์บทความที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของกระบวนการผลิตของบริษัทกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การพรรณนาเล่าเรื่องเพื่อสะท้อนประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้รับการจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยนี้ ผลการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีการบำบัดมลภาวะทางอากาศแบบเปียกมีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากการสร้างละอองน้ำในถังบำบัด ช่วยชำระล้างความหนืดเหนียวของละอองน้ำมันในไอเสียได้ อีกทั้งช่วยลดความเสี่ยงจากการระเบิดจากการติดไฟของละอองน้ำมันได้ นอกจากนี้ยังเป็นเทคโนโลยีที่ทำงานแนวตั้งจึงใช้พื้นที่การติดตั้งไม่มาก ผลลัพธ์หลังจากการใช้งานระบบพบว่าระบบทำงานได้ดี ช่วยลดมลภาวะได้อย่างมีนัยสำคัญ ระบบไม่ซับซ้อน มีอุปกรณ์ไม่มาก จึงดูแลรักษาได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจึงต่ำ

คำสำคัญ: ระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ, มลพิษจากการเผาไหม้น้ำมันเตา, โรงงานผลิตเหล็กถลุงโดยตรง

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันปัญหามลภาวะทางอากาศเพิ่มความเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น โรคปอด โรคหัวใจ และโรคหลอดเลือดสมองต่อผู้คนทั่วโลก โดยประชากรกว่า 99% ทั่วโลกยังอาศัยในพื้นที่ที่คุณภาพอากาศแย่กว่าค่ามาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2021) โดยมีสาเหตุสำคัญจากภาคการขนส่ง ภาคการผลิต ภาคการเกษตร และภาคอุตสาหกรรม (EEA, 2021) (Pochanaet, 2016) เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่ง EPIC (2019) พบว่า อายุเฉลี่ยของประชาชนในประเทศไทยลดลงมากกว่า 2 ปี และอาจลดลงมากกว่า 4 ปี ในพื้นที่เมือง หรือพื้นที่อุตสาหกรรม ทั้งนี้เนื่องจากปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดวาระการแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) พร้อมทั้งออกมาตรการที่หลากหลายเพื่อลดความรุนแรงของปัญหา เช่นการเปิดช่องทางร้องเรียนบริษัทที่ก่อให้เกิดมลพิษ ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์พร้อมแนบรูปถ่ายเป็นหลักฐาน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) แต่ก็อาจมีข้อหวัดที่กฎหมายโรงงานไม่สามารถควบคุมได้เช่น ธุรกิจก่อมลพิษที่มีกำลังเครื่องจักรไม่เกิน 5 แรงม้า และมีคนงานไม่เกิน 7 คน จะไม่ถือเป็นโรงงานตาม พรบ. โรงงาน 2535 (Jendong, 2022) เป็นต้น

บริษัทกรณีศึกษา เป็นโรงงานผลิตเหล็กถลุงโดยตรงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ที่ประกอบธุรกิจดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานานด้วยเทคโนโลยีดั้งเดิมเช่นเมื่อ 20 ปีที่แล้วโดยใช้การเผาไหม้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิง จึงมีการปลดปล่อย

มลภาวะทางอากาศในระดับสูง และมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชุมชนรอบข้างร้องเรียนจากปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ทางบริษัทฯ จึงมีแรงจูงใจที่จะทำงานร่วมกับคณะผู้วิจัยเพื่อแก้ปัญหามลภาวะทางอากาศของโรงงานได้อย่างยั่งยืน และลดความเสี่ยงจากการถูกร้องเรียนจากชุมชนโดยรอบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีบำบัดมลภาวะทางอากาศเป็นจำนวน แต่เทคโนโลยีเหล่านี้ต่างก็มีความซับซ้อนด้านเทคนิค และวัตถุประสงค์การใช้งานที่แตกต่างหลากหลาย ตัวอย่างเช่น Kiatloetnapha (2022) เปรียบเทียบระบบกรองอากาศที่เหมาะสมกับบริบทขนาดใหญ่ระดับเมือง ในขณะที่ Donchai (2022) พัฒนาเครื่องกรองฝุ่นขนาดเล็กสำหรับบริบทของห้องเรียน และ พจมาน เตียวัฒนรัฐติกาล และอุษณีย์ คำพูล (2564) ใช้การออกแบบวิธีการใช้สอยพื้นที่จำกัดของโรงงานเพื่อลดปัญหาฝุ่น ในขณะที่ Pratum (2015) เน้นย้ำความยากลำบากของธุรกิจขนาดเล็กที่ขาดงบประมาณในการติดตั้งระบบบำบัดมลพิษทางอากาศที่มีราคาสูง

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงต้องการปิดช่องว่างข้างต้น โดยผู้วิจัยให้มุ่งเน้นการทำงานร่วมกับบริษัทกรณีศึกษาเพื่อแก้ปัญหามลภาวะทางอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสะท้อนกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ขั้นตอนการสร้างระบบบำบัดมลภาวะ ตลอดจนสะท้อนบทเรียนจากประสบการณ์การสร้างระบบฯ ทั้งนี้เพื่อหวังให้ผลการศึกษาเป็นแนวทางให้โรงงานอื่นที่ใช้เทคโนโลยีและเชื้อเพลิงการเผาไหม้ที่เคียงกัน สามารถได้แนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

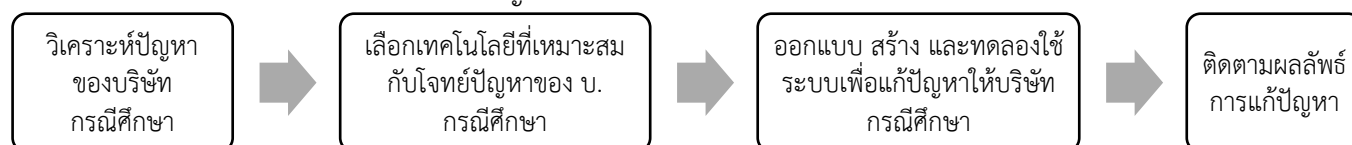
1. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหามลภาวะของบริษัทกรณีศึกษา
2. เพื่อการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองสร้างระบบบำบัดมลภาวะแบบเปียก สะท้อนเป็นบทเรียนให้กับโรงงานหลักขนาดเล็กอื่น ที่ยังจำเป็นต้องใช้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ เพื่อทดลองสร้าง และใช้งานในโรงงานผลิตเหล็กถลุงโดยตรง เพื่อวิเคราะห์เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหามลภาวะของบริษัทกรณีศึกษา และถอดบทเรียนจากการออกแบบ สร้าง และทดลองใช้ระบบเพื่อแก้ปัญหาของบริษัทกรณีศึกษา โดยแสดงขั้นตอนการดำเนินงานในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

2. บริบทของบริษัทกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้

บริษัทกรณีศึกษาประกอบธุรกิจผลิตเหล็กถลุงโดยตรง สำหรับใช้กับงานเฟอร์นิเจอร์ หรืองานโครงสร้างที่ไม่ต้องรับแรงมากดังแสดงในภาพที่ 2 โดยการใช้น้ำมันเตาเพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการให้ความร้อนเหล็กเส้นก่อนรีดเป็นเหล็กถลุงโดยตรง ซึ่งเป็นเทคโนโลยีเก่า ส่งผลให้การเผาไหม้เชื้อเพลิงเกิดเขม่าควันดำขนาดใหญ่ลอยเด่นชัดเนื่องจากการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของบริษัทที่ไม่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้ เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องจากชุมชนรอบข้างเกี่ยวกับการสร้างมลพิษทางอากาศของโรงงาน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์เหล็กมัดมัดตรงของบริษัทธนาค้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการของบริษัทธนาค้า ผู้วิจัยใช้วิธีการฝังตัวเป็นส่วนหนึ่งในทีมแก้ปัญหาในบริษัทธนาค้า เพื่อสังเกตกระบวนการ และขั้นตอนการดำเนินการของบริษัทอย่างละเอียด เพื่อค้นหาขั้นตอนที่อาจเป็นต้นเหตุของปัญหามลภาวะทางอากาศของบริษัท

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีบำบัดมลภาวะทางอากาศ ผู้วิจัยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีบำบัดมลภาวะทางอากาศในระดับอุตสาหกรรม ทั้งในไทยและต่างประเทศ

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการออกแบบ และสร้างระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ ผู้วิจัยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับหลักการทำงาน โครงสร้างและชิ้นส่วนของเทคโนโลยีที่เลือก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดัดแปลงให้เหมาะสมกับปัญหาและข้อจำกัดของบริษัทธนาค้า โดยทำงานร่วมกับพนักงานของบริษัทธนาค้าที่เชี่ยวชาญการออกแบบและผลิตชิ้นงาน

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับติดตามผลลัพธ์การใช้งานระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ ผู้วิจัยติดตามผลลัพธ์การใช้งานระบบบำบัดมลภาวะทางอากาศ โดยใช้การวัดผลตามแนวทางของกรมควบคุมมลพิษ รวมถึงการเฝ้าสังเกตการประชุมร่วมกันระหว่างพนักงานฝ่ายผลิต และฝ่ายซ่อมบำรุงเครื่องจักรภายหลังการใช้งานจริงเป็นระยะเวลา 1 ปี 1 เดือน เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการใช้งานจริง

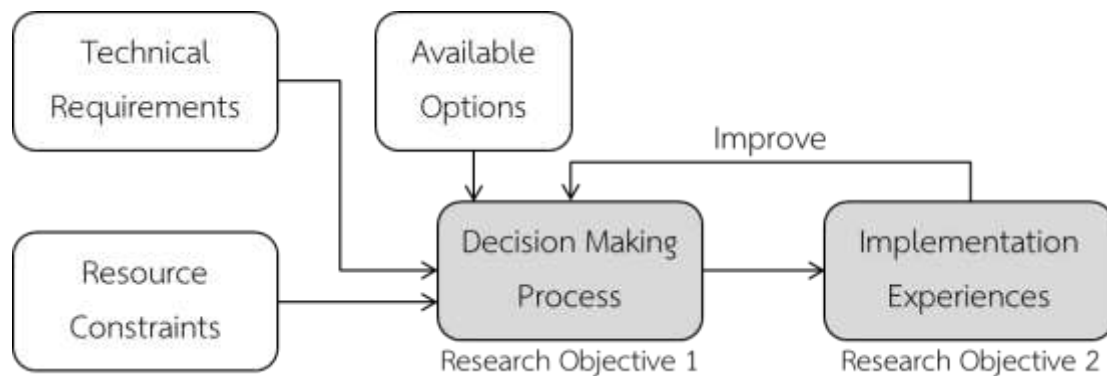
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้จึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ Participatory Action Research (PAR) ซึ่งผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการ วิเคราะห์เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาให้กับบริษัทธนาค้า วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้จึงใช้การพรรณนาเล่าเรื่อง (Narrative) เพื่อสะท้อนประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้รับการจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วม โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 3 โดยทำงานร่วมกับบริษัทธนาค้าในการพิจารณาเงื่อนไขของปัญหาในมิติต่างๆ เช่น ความต้องการเชิงเทคนิค ข้อจำกัดเชิงพื้นที่และทรัพยากร รวมถึงข้อดีข้อเสียและกรณีใช้งานที่เหมาะสมของเทคโนโลยีบำบัดมลภาวะแบบต่างๆ สร้างเป็นกระบวนการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทใช้งานของบริษัทธนาค้า จากนั้นจึงทดลองสร้างระบบดังกล่าวขึ้นจริง ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าเทคโนโลยีบำบัดมลภาวะที่ถูกเลือกในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ถูกต้องเหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาได้จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การสร้างระบบ

บำบัดมลภาวะ เพื่อสร้างเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหามลภาวะของโรงงานเหล็กขนาดเล็กที่อาจมีปัญหาล้ำกัน ให้สามารถหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่ผู้วิจัยเคยเผชิญมาก่อนได้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหามลภาวะของบริษัทถลุงเหล็ก

1.1. วิเคราะห์ความต้องการของโจทย์ปัญหา

ผลการศึกษากระบวนการผลิตของบริษัทถลุงเหล็ก สามารถแสดงกระบวนการผลิตอย่างง่ายในภาพที่ 3 ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาไอเสียเกิดจากขั้นตอนการเผาเหล็กเส้นโดยใช้เชื้อเพลิงเป็นน้ำมันเตา ดังแสดงในภาพที่ 4 ส่งผลให้เกิดเขม่าควันดำความร้อนสูงจากการเผาไหม้น้ำมันเตาที่ไม่สมบูรณ์ มีละอองน้ำมันที่มีโอกาสติดไฟได้ และมีลักษณะเหนียวหนืดของคราบไอน้ำมันหากเขม่าดังกล่าวเกาะติดบนพื้นผิววัสดุ

ภาพที่ 4 กระบวนการผลิตอย่างง่ายของบริษัทถลุงเหล็ก

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการดำเนินงานที่พบปัญหา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบข้อจำกัดของบริษัทถลุงเหล็ก เกี่ยวกับพื้นที่ที่สามารถติดตั้งระบบบำบัดไอเสียได้นั้น มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 50 ตร.ม. อีกทั้งงบประมาณลงทุนในระบบดังกล่าวต้องไม่เกิน 1 ล้านบาท

1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาของบริษัทกรณีศึกษา

จากตารางที่ 1 แสดงผลสรุปการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแต่ละเทคโนโลยีเทียบกับโจทย์ปัญหาของบริษัทกรณีศึกษา โดยแสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแต่ละเทคโนโลยี เทียบกับความต้องการด้านเทคนิคของบริษัทกรณีศึกษาในตารางที่ 2 ซึ่งครอบคลุมการพิจารณาโจทย์ใน 3 ประเด็นได้แก่ ทำงานกับไอน้ำมันที่ติดมีโอกาสดูดไฟได้ ทำงานกับไอเสียความร้อนสูง 500°C ได้ และทำงานกับไอเสียที่มีอนุภาคหนืดเหนียวได้

ตารางที่ 1 สรุปผลวิเคราะห์ความเหมาะสมของเทคโนโลยีต่างๆ เทียบกับโจทย์ปัญหาของบริษัทกรณีศึกษา

	Cyclone collectors	Bag filter	Electrostatic	Thermal oxidizer	Wet scrubber
ทำงานกับไอน้ำมันที่ติดมีโอกาสดูดไฟได้	✗	✗	✗	✓	✓
ทำงานกับไอเสียความร้อนสูง 500°C ได้	✓	✓	✓	✓	✓
ทำงานกับไอเสียที่มีอนุภาคหนืดเหนียว	✗	✗	✗	✓	✓
งบก่อสร้างต่ำกว่า 1 ล้านบาท	✓	✗	✗	✗	✓
พื้นที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่เกิน 50 ตร.ม.	✓	✗	✗	✗	✓

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเทคโนโลยี เทียบกับความต้องการด้านเทคนิค

Cyclone Collector	แม้เทคโนโลยีนี้สามารถใช้บำบัดไอเสียความร้อนสูงได้ แต่ก็ไม่เหมาะกับไอเสียที่มีโอกาสดูดไฟได้ เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะเกิดการระเบิด อีกทั้งความหนืดเหนียว ของคราบไอน้ำที่จะไปเกาะบนพื้นผิวระบบ ยังส่งผลให้การสร้างการหมุนวนของอากาศทำได้แย่งลง
Bag Filter	เทคโนโลยีนี้ไม่เหมาะกับไอเสียความร้อนสูง และละอองน้ำมันที่มีโอกาสดูดไฟ เนื่องจากถุงเก็บฝุ่น มีโอกาสดูดไฟได้ นอกจากนี้อนุภาคที่หนืดเหนียวยังทำให้แผ่นกรองอุดตัน และลดอายุการใช้งาน
Electrostatic	แม้เทคโนโลยีนี้สามารถใช้บำบัดไอเสียความร้อนสูงได้ แต่ก็ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับบำบัดไอเสียที่มีอนุภาคที่มีโอกาสดูดไฟได้ เนื่องจากการทำงานของระบบใช้ไฟฟ้าแรงดันสูงปล่อยประจุแบบโคโรนา (Corona Discharge) เพื่อให้อากาศแตกตัวเป็นไอออนลบ จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดประกายไฟ และเสี่ยงต่อการระเบิดหากใช้กับอนุภาคติดไฟได้
Thermal oxidizer	แม้เทคโนโลยีนี้สามารถใช้กับอนุภาคที่มีโอกาสดูดไฟได้ และไม่มีปัญหากับอนุภาคที่หนืดเหนียวของละอองน้ำมัน และไอเสียความร้อนสูง เนื่องจากอนุภาคเหล่านี้ถูกทำลายด้วยความร้อนได้ แต่เป็นวิธีการบำบัดที่สิ้นเปลืองและไม่สมเหตุผลเท่าใดนัก เพราะต้องมีการจ่ายต้นทุนค่าเชื้อเพลิงสะอาดเพิ่มเติม สำหรับการเผาไหม้ไอเสียจากเชื้อเพลิงน้ำมันเตาที่เผาไหม้ไม่สมบูรณ์ในขั้นตอนการผลิต
Wet scrubber	เทคโนโลยีนี้ใช้ละอองน้ำเป็นตัวดูดซับอนุภาคบนแป้นต่างๆ ในไอเสีย จึงเหมาะสมกับการใช้บำบัดไอเสียความร้อนสูง และมีโอกาสดูดไฟ เนื่องจากละอองน้ำช่วยลดความเสี่ยงการระเบิด อีกทั้งยังเหมาะกับไอเสียที่มีอนุภาคหนืดเหนียวของละอองน้ำมันเนื่องจาก ละอองน้ำช่วยลดความหนืดเหนียวลงได้

นอกจากนี้ ตารางที่ 3 ยังแสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเทคโนโลยี เทียบกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรของบริษัทกรณีศึกษา ได้แก่ มีพื้นที่สำหรับติดตั้งระบบฯไม่เกิน 50 ตร.ม. และมีงบประมาณลงทุนในระบบดังกล่าวไม่เกิน 1 ล้านบาท

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแต่ละเทคโนโลยี เทียบกับข้อจำกัดของบริษัทกรณีศึกษา

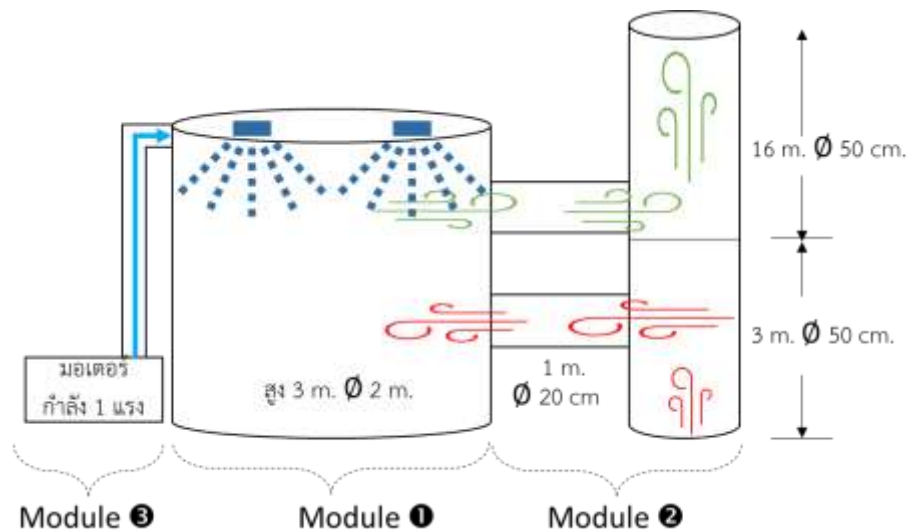
Cyclone Collector	ด้วยกลไกการทำงานที่สร้างการหมุนวนของอากาศในแนวตั้ง ส่งผลให้ระบบแบบนี้ใช้พื้นที่แนวราบไม่มาก อีกทั้งระบบมีกลไกการทำงานที่ไม่ซับซ้อนส่งผลให้ งบประมาณต่ำ อยู่ที่ราว 420,000 – 540,000 บาท
Bag Filter	แม้ว่าเทคโนโลยีนี้จะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน แต่เทคโนโลยีนี้มีความสิ้นเปลืองที่ต้องเปลี่ยนถุงกรองเป็นประจำ ต้องการงบประมาณติดตั้งระบบนี้ราว 1600,000 – 5,300,000 บาท อีกทั้งการจัดวางระบบจำเป็นต้องทำเป็นแนวนอนระนาบไปกับพื้นทำให้ใช้พื้นที่เกินกว่า 50 ตร.ม.
Electrostatic	เทคโนโลยีนี้ขึ้นส่วนประกอบด้านอิเล็กทรอนิกส์ค่อนข้างมากทำให้ต้องมีการลงทุนสูง ส่วนประกอบเป็นขดลวดนำไฟฟ้า ซึ่งต้องการเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งการจัดวางระบบจำเป็นต้องทำเป็นแนวนอนระนาบไปกับพื้นทำให้ใช้พื้นที่เกินกว่า 50 ตร.ม.โดยราคาเริ่มต้นอยู่ที่ 3,500,000 บาท
Thermal oxidizer	กลไกการนำความร้อนเข้ามาเพื่อกำจัดอนุภาคก๊าซหรือกลิ่นโดยเฉพาะ มีการติดตั้งอุปกรณ์ที่มาก ส่งผลให้ต้องมีการลงทุนสูง เพราะต้องมีค่าใช้จ่ายสำหรับทรัพยากรที่นำมาใช้สำหรับทำความร้อนด้วย อีกทั้งการจัดวางระบบจำเป็นต้องทำเป็นแนวนอนระนาบไปกับพื้นทำให้ใช้พื้นที่เกินกว่า 50 ตร.ม.โดยราคาเริ่มต้นอยู่ที่ 3,500,000 บาท
Wet scrubber	ด้วยกลไกการทำงานที่คล้ายกับ Cyclone Collector ที่สร้างการหมุนวนของอากาศในแนวตั้ง และอาศัยละอองน้ำเป็นตัวดูดซับอนุภาค จึงใช้พื้นที่ไม่เกิน 50 ตร.ม. อีกทั้งราคาเริ่มต้นอยู่ที่ ไม่เกิน 1 ล้านบาท

ด้วยเหตุนี้ ผลจากการวิเคราะห์ใน ตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3 พบว่าเทคโนโลยีบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก (Wet scrubber) จึงเหมาะสมกับโจทย์ปัญหาของบริษัทกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ละอองน้ำ ดักจับอนุภาคน้ำมันเชื้อเพลิงที่เผาไหม้ไม่สมบูรณ์ ติดไฟได้ มีความร้อนสูง และมีลักษณะหนืดเหนียวได้ โดยปราศจากความเสี่ยงการระเบิด อีกทั้งเป็นเทคโนโลยีที่ทำงานในแนวตั้ง จึงใช้พื้นที่ไม่มาก ระบบไม่ซับซ้อน มีอุปกรณ์ไม่มาก ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการดูแล จึงต้องการเงินลงทุนไม่มาก และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่ำ

2. ผลการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองสร้างระบบบำบัดมลภาวะแบบเปียก สะท้อนเป็นบทเรียนให้กับโรงงานเหล็กขนาดเล็กอื่น ที่ยังจำเป็นต้องใช้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิง

2.1 การออกแบบและสร้างเครื่อง Wet Scrubber

ในสำหรับขั้นตอนการออกแบบและสร้างเทคโนโลยีผู้วิจัยได้ทำการสรุปออกมาเป็นรูปภาพเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการแสดงอุปกรณ์และขั้นตอนที่จำเป็นออกมาเป็นแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้ตามภาพที่ 6 ซึ่งแสดงส่วนประกอบอย่างง่ายของระบบบำบัดมลพิษแบบ Wet Scrubber ประกอบด้วย 3 โมดูลย่อยได้แก่ (1)โมดูลถังดูดซึม (Absorption Tower Module) (2) โมดูลท่อไหลเวียนของอากาศพิษ(Pollutants Flow Module) และ (3) โมดูลการฉีดละอองน้ำ (Water Spray Module)

ภาพที่ 6 ส่วนประกอบของระบบ Wet Scrubber

Module ① : โมดูลถังดูดซึม (Absorption Tower Module) โมดูลนี้เป็นการสร้างถังดูดซึม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ที่อากาศเสียจะไหลมาเจอกับละอองน้ำที่ไหลสวนทิศทางการไหล ส่งผลให้เกิดการดักจับฝุ่นและก๊าซที่ละลายน้ำได้ออกจากอากาศเสีย โดยขั้นตอนการสร้างถังดูดซึมเริ่มจากการนำแผ่นเหล็ก 4 แผ่นมาทำการเชื่อมติดกันเป็นแผ่นยาว และนำเข้าเครื่องม้วนโลหะดังแสดงใน ภาพที่ 7 เป็นทรงกระบอกที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 เมตร สูง 3 เมตร ดังแสดงใน ภาพที่ 7

ภาพที่ 7 เครื่องจักร Steel Plate Rolling Machine สำหรับสร้าง Absorption Tower

Module ② : โมดูลท่อไหลเวียนของอากาศมลพิษ (Pollutants Flow Module) โมดูลที่สองเป็นการสร้างท่ออากาศเพื่อลำเลียงอากาศเสียที่มาจากเครื่องจักรและอากาศดีที่ผ่านการบำบัดเรียบร้อยแล้วโดยการใช้เครื่องม้วนโลหะคล้ายกับโมดูลก่อนหน้า เพื่อสร้างท่อทรงกระบอกที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 50 เซนติเมตร นำมาเชื่อมต่อกันเป็นทรงสูงแต่มีแผ่นเหล็กกั้นกลางเพื่อแยกอากาศดีและเสียออกจากกัน ทั้งนี้เพื่อการประหยัดพื้นที่ติดตั้ง ดังแสดงใน ภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ตัวอย่างท่อลำเลียงอากาศ

Module ③: โมดูลการฉีดละอองน้ำ (Water Spray Module) โมดูลนี้เป็นโมดูลการสร้างละอองน้ำเพื่อฉีดพ่นในถังดูดซึม โดยเริ่มจากการติดตั้งปั้มน้ำไฟฟ้าหอยโข่งขนาด 1 แรงม้า ซึ่งสามารถปั้มน้ำได้สูงที่สุดที่ 20 เมตร และมีอัตราการไหลที่ 300 ลิตร/นาที ลำเลียงไปตามท่อเหล็กกล้าไร้สนิม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 20 มิลลิเมตร เพื่อส่งน้ำขึ้นไปยังส่วนบนสุดของถังดูดซึมไปยังหัวสปริงเกอร์ที่ถูกติดตั้งอยู่ภายในถังดูดซึมด้านบน เพื่อพ่นละอองน้ำจากบนลงล่าง สวนทางกับไอเสียที่จะไหลจากล่างขึ้นบน

2.2 ผลลัพธ์จากการใช้เทคโนโลยี

จากภาพที่ 9 แสดงผลลัพธ์หลังทำการติดตั้งระบบ พบว่าเขม่าควันลดลงอย่างชัดเจน โดยวัดค่าความทึบแสงเฉลี่ยเหลือเพียงร้อยละ 14 ลดลงอย่างมากจากค่าความทึบแสงเฉลี่ยร้อยละ 73 ก่อนติดตั้งระบบ

ภาพที่ 9 เปรียบเทียบการวัดความทึบแสงของกลุ่มควันก่อนติดตั้งระบบ (ซ้าย) และหลังติดตั้งระบบ (ขวา)

2.3 ถอดบทเรียนจากการใช้งานจริง

ภายหลังจากการใช้ระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก เป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2565 ถึงกรกฎาคม 2566 พบว่าระบบทำงานได้ดี สามารถลดมลภาวะทางอากาศลงได้อย่างชัดเจน การบำรุงรักษาทำได้ง่าย โดยใช้น้ำยาเคมีภัณฑ์ล้างเครื่องจักรอุตสาหกรรม EC-15 ผสมน้ำก่อนปั้มเข้าระบบในสัดส่วน 1:50 แล้วจึงเปิดปั้มน้ำให้น้ำยาไหลผ่านไปตามท่อผ่านหัว Nozzle และจะถูกพ่นกระจายไปโดยรอบ เพื่อทำความสะอาดทั้ง Nozzle และพื้นที่ภายในถังบำบัด

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์ใช้งานของบริษัทการศึกษาพบว่า ชิ้นส่วนอุปกรณ์ของระบบมีความเสี่ยงต่อการชำรุดเสื่อมสภาพได้แก่ การผุกร่อนของถังบำบัดเนื่องจากความชื้นภายในตัวถัง ดังนั้นวัสดุที่ใช้ประกอบเป็นตัวถังควรทนทานต่อความชื้นได้ดีเช่นสแตนเลส เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการเปรียบเทียบเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาหมอกควันของ บริษัทการศึกษา พบว่า ระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก มีความเหมาะสมมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีบำบัดมลพิษทางอากาศทั้ง 5 เทคโนโลยี สำหรับการแก้ไขปัญหาเชิงเทคนิค และข้อจำกัดเชิงทรัพยากรของบริษัทการศึกษา เนื่องจากสามารถใช้งานกับไอเสียน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งมีลักษณะหนืดเหนียว และมีโอกาสติดไฟได้ โดยอาศัยการสร้างละอองน้ำเพื่อดักจับอนุภาคต่างๆ ให้ออกจากอากาศ และชำระล้างภายในถังบำบัดอยู่เสมอ รวมถึงเป็นเทคโนโลยีที่ทำงานแนวตั้ง ใช้พื้นที่ไม่มากจึงเหมาะสำหรับบริษัทการศึกษาที่มีพื้นที่อยู่อย่างจำกัด ซึ่งผลวิจัยข้างต้นช่วยสร้างแนวทางให้แก่ผู้ประกอบการที่ต้องการวิเคราะห์เปรียบเทียบเทคโนโลยีการบำบัดมลพิษทางอากาศชนิดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก ซึ่งใช้งานได้ดี มีต้นทุนการติดตั้งและการดูแลรักษาต่ำสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Calvert, 1972) ซึ่งศึกษาหลักการทำงานเชิงวิศวกรรมของระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังได้แสดงขั้นตอนการสร้าง พร้อมทั้งผลลัพธ์หลังติดตั้ง และประสบการณ์การใช้งานระบบ คล้ายกับแนวทางของ Donchai (2022) ซึ่งแสดงขั้นตอนการพัฒนาเครื่องกรองฝุ่นสำหรับห้องเรียน เพียงแต่งานวิจัยนี้ขยายผลในขอบเขตการประยุกต์ใช้ที่ใหญ่กว่า ได้แก่ ในบริบทของโรงงานขนาดเล็ก 1 แห่ง

ผลการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การใช้ระบบบำบัดมลพิษทางอากาศที่สร้างขึ้น พบว่า ผู้วิจัยค้นพบจากประสบการณ์จากการออกแบบ สร้าง และทดลองใช้ระบบในบริษัทการศึกษาว่า ระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก มีหลักการทำงานของระบบที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนทำให้การออกแบบและการสร้างระบบ สามารถทำได้ง่ายโดยช่างฝีมือทั่วไป ระบบทำงานได้ดี สามารถลดมลพิษทางอากาศลงได้อย่างชัดเจน การบำรุงรักษาทำได้ง่าย โดยควรเลือกใช้วัสดุที่ทนทานต่อการเกิดสนิมมาใช้สร้างเป็นตัวถังบำบัดเพื่อยืดอายุการใช้งานของระบบ การสะท้อนประสบการณ์จริงจากการทดลองสร้าง และใช้งานระบบนี้ ช่วยเติมเต็มงานของ (Kiatloetnapha, 2022) ซึ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องกรองฝุ่นสำหรับเมือง โดยใช้ข้อมูลสถิติภูมิทัศน์ ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังให้ผลวิจัยข้างต้นช่วยให้ผู้ประกอบการเห็นแนวทางการนำผลลัพธ์ดังกล่าว ไปประยุกต์กับการแก้ปัญหาหมอกควันทางอากาศในกระบวนการผลิตของตนเอง ลดความเสี่ยงของธุรกิจจากการถูกร้องเรียน และถูกสั่งยุติการดำเนินการ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การนำวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาหมอกควันทางอากาศของโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้ผลลัพธ์การวิจัยที่ได้สะท้อนมุมมองของผู้ประกอบการโรงงานหลักซึ่งมีข้อพิจารณาในหลายมิติมากกว่ามุมมองเชิงเทคนิคของวิศวกรโรงงานเพียงอย่างเดียว โดยที่ผลการวิจัยนี้ ช่วยสร้างแนวทางตัวอย่างการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาหมอกควันจากการเผาไหม้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิงในโรงงานขนาดเล็ก พร้อมทั้งแบ่งปันประสบการณ์การสร้างและใช้งานจริง ผู้ประกอบอื่นๆ จึงสามารถใช้องค์ความรู้นี้เป็นแนวทางในการเลือกใช้เทคโนโลยีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศให้เหมาะสมกับบริบทของตนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก เหมาะกับการแก้ปัญหาของ บริษัทการศึกษามากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีบำบัดมลพิษทางอากาศทั้ง 5 เทคโนโลยี เนื่องจากสามารถใช้งานกับไอเสียน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งมีลักษณะหนืดเหนียว และมีโอกาสติดไฟได้ดี สามารถลดมลพิษทางอากาศลงได้อย่างชัดเจน การออกแบบ สร้าง และติดตั้งระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก ทำได้ง่ายโดยช่างฝีมือทั่วไป การบำรุงรักษาทำได้ง่ายโดยผสมน้ำยาเคมีภัณฑ์ล้างเครื่องจักร

อุตสาหกรรม EC-15 กับน้ำในสัดส่วน 1:50 แล้วจึงเปิดปั๊มให้น้ำยาไหลเข้าเครื่องผ่านไปยัง Nozzle และจะถูกพ่นกระจายไปโดยรอบเพื่อทำความสะอาดตัวถัง

อย่างไรก็ตาม การสร้างระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียกขึ้นเองเพื่อใช้งานนั้น วัสดุที่เลือกใช้ทำถังบำบัดควรใช้เป็นวัสดุที่เป็นสนิมได้ยากเช่น แผ่นเหล็กกล้าไร้สนิมเกรด SUS 304 เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากในระบบทำให้เกิดความชื้นภายในถังบำบัดตลอดเวลาที่ใช้งาน ซึ่งหากวัสดุตัวถังเป็นสนิมได้ง่าย อายุการใช้งานของระบบจะลดลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเปลี่ยนผ่านภาคการผลิตของประเทศ ไปสู่การใช้กระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยมลพิษหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทด้านการกำกับดูแล ควรเพิ่มบทบาทเชิงรุก โดยเชื่อมโยงกับพันธมิตร เพื่อให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน และเป็นแกนกลางในการสร้างชุมชนของโรงงานที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างยอดเยี่ยม ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการแพร่กระจายองค์ความรู้ (Knowledge Spillover) และเพิ่มแรงจูงใจในการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยี

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากเทคโนโลยีบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียกใช้การปล่อยละอองน้ำในถังบำบัดเพื่อดักจับอนุภาคมลภาวะ ส่งผลให้น้ำเสียที่เต็มไปด้วยคราบฝุ่นละอองไหลรวมไปสะสมตกตะกอนอยู่ที่ด้านล่างของระบบ ดังนั้นแนวทางในการต่อยอดงานวิจัย จึงอาจเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยอาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือวิธีวิจัยเชิงทดลอง เพื่อออกแบบและสร้างส่วนต่อขยายของระบบบำบัดมลพิษทางอากาศแบบเปียก เพื่อบำบัดมลพิษของน้ำเสียที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยระบบที่ไม่ซับซ้อน และลงทุนต่ำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). การร้องเรียนปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ. สืบค้น 24 มกราคม 2566. จาก <https://www.pcd.go.th/faqs/การร้องเรียนปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ>.
- _____. (2564). แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ การแก้ไขปัญหาหมอกควันและฝุ่นละออง. สืบค้น 24 มกราคม 2566. จาก <https://www.pcd.go.th/strategy/แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ-การแก้ไขปัญหาหมอกควันและฝุ่นละออง>.
- พจมาน เตียวัฒนรัฐติกาล และ อุษณีย์ คำพูล. (2564). การปรับปรุงแผนผังโรงงาน เพื่อลดมลภาวะทางเสียงและฝุ่นของโรงงานหล่อโลหะ. *วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี*, 18(2), 14-24.
- Calvert, S. (1972). *Final report on Wet Scrubber System Study*. Retrieved 2 September 2022. from <https://nepis.epa.gov/Exe/ZyPDF.cgi/9101LF9J.PDF?Dockey=9101LF9J.PDF>.
- Donchai, K. (2022). Development of a dust filter PM2.5 version 4 of Chiangrai Technical College. *Vocational Education Innovation and Research Journal*, 6(2), 11-22.
- EEA. (2021). *Sources and emissions of air pollutants in Europe*. Retrieved 2 September 2022. from <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2021/sources-and-emissions-of-air>.
- EPIC. (2019). *Thailand Analysis: Air Pollution Cuts Lives Short by More Than Four Years in the Most Polluted Areas*. Energy Policy Institute at the University of Chicago. Retrieved 2 September 2022. from <https://epic.uchicago.edu/news/thailand-analysis-air-pollution-cuts-lives-short-by-more-than-four-years-in-the-most-polluted-areas/>.

- Jendong, P. (2022). The Amendment of the Definition of “Factory” in the Amended Factory Act 2535 B.E. and the Air Pollution Problems A case study of a small business in the rice mill type in Phayao Province. *The Journal of Law, Public Administration and Social Science. School of Law Chiang Rai Rajabhat University*, 6(1), 265-286.
- Kiatloetnapha, D. (2022). Comparative Guide of PM2.5 Metropolitan Air Purifier. *KKU Journal for Public Health Research*, 15(1), 1-13.
- Pochanaet, P. (2016). The present state of urban air pollution problems in Thailand’s large cities: cases of bangkok, Chiang mai, and rayong. *Journal of Environmental Management*, 12(1), 114–133.
- Pratum, C. (2015). Feasibility Study of Carbon Dioxide Recycling Using a Biological Wastewater Treatment System for Industrial Sources. *Journal of Environmental Management*, 11(2), 106–133.
- WHO. (2021). *WHO global air quality guidelines*. Retrieved 2 September 2022. from <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/345329/9789240034228-eng.pdf>.

The Subjective Perceptions on Domestic Violence of the Social Network Members in Huay Sarm Pard Sub-district, Prachaksillapakhom District, Udon Thani Province

Pattanaphanu Tooltham^{1*} and Mana Nakham²

¹ Ph.D. Candidate in Development Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Khan University, Thailand

² Assistant Professor in Social Development Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Khan University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: pattanaphanu.tooltham@yahoo.com

ABSTRACT

Social network is one of a mechanism for addressing domestic violence within communities even though these problems have been occurred within household spaces. In addition, this kind of phenomena is a vitally global issue especially when we have been facing the global pandemic likes Coronavirus-2019. One of the study objectives aims to study the perceptions of social network on domestic violence in their own community at Huay Sarm Pard Sub-district, Prachaksillapakhom District, Udon Thani Province, where is the case study inquired by qualitative research with interviews with 14 persons and focus group discussion with 6 key persons during the data collection process. This study finds that the experiences of social network perceptions on domestic violence are subjective and various including perspectives, domestic violence effects, value disputes in the communities and approaches to cope with the problems amid this uncertain time.

Keywords: Social Network, Domestic Violence, Perceptions

อติวิสัยต่อการรับรู้ความรุนแรงในครอบครัวของสมาชิกเครือข่ายทางสังคม ตำบลห้วยสามพาด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุตรดิตถ์

พัฒนภาณุ ทูลธรรม^{1*} และ มานะ นาคำ²

¹ นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: pattanaphanu.tooltham@yahoo.com

บทคัดย่อ

เครือข่ายทางสังคมเป็นกลไกสำคัญหนึ่งที่สำคัญสำหรับการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชนพื้นที่ แม้ว่าเหตุการณ์หรือประสบการณ์ปัญหาจะเกิดขึ้นในบริบทของครัวเรือน ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็เป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่จำเป็นต้องจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผนวกกับห้วงเวลาของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นต้นมา การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อศึกษาการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ โดยใช้ตำบลห้วยสามพาด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นกรณีศึกษา ด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์กับบุคคล จำนวน 14 คน และการสนทนากลุ่มกับเครือข่าย จำนวน 6 คน โดยใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมและแนวคิดนิเวศวิทยาสังคมเชื่อมโยงกับความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมเป็นอติวิสัยของประสบการณ์ของสมาชิกเครือข่ายที่ให้มุมมองที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกัน ภายใต้ห้วงเวลาวิกฤติโควิด-19 ที่คาบเกี่ยวกับสาเหตุ ผลกระทบ มุมมอง และระบบคุณค่าที่มีต่อความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ ซึ่งการรับรู้เป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาสู่แนวทางการจัดการความรุนแรงต่อไป

คำสำคัญ: เครือข่ายทางสังคม, ความรุนแรงในครอบครัว, การรับรู้

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยมีการศึกษาปัญหานี้มาไม่น้อยกว่า 3 ทศวรรษ ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อิทธิพลของการเชื่อมโยงโลกให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างโลกาภิวัตน์ (Globalization) การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) การพัฒนาอุตสาหกรรม ตลอดจนสถานะความเป็นเมือง (Urbanization) ที่เติบโตขึ้นพร้อมกับปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยสถานะความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและสังคมต่อชีวิตผู้คนนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมและในครัวเรือน (Muggah, R., & Savage, K., 2012; World Bank, 2011) อันส่งผลต่อความเสียหายกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อบุคคลและชุมชน (Atkinson, R., 2006; Moser, C. O., & McIlwaine, C., 2006)

ในปัจจุบัน วาระการพัฒนาด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) 17 เป้าหมายได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวนี้ โดยระบุไว้ในเป้าหมายที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ การขจัดความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงและเด็ก ตลอดจนเป้าหมายว่าด้วยการส่งเสริมสันติภาพ ความสงบสุข และการแสวงหาความร่วมมือระหว่างภาคีภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาโลกการดำเนินงานเพื่อขจัดกับปัญหาเหล่านี้

ทั้งนี้ ในบริบทของสังคมไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวในฐานะองค์กรภาครัฐเองก็มีแผนและนโยบายในการดำเนินงานเพื่อจัดการกับปัญหานี้ การมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ตลอดจนกลไกการดำเนินงานสู่ท้องถิ่นโดยการจัดตั้งศูนย์

พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) และศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวระดับตำบล (ศปก.ต.) เพื่อริเริ่มสร้างกลไกและขับเคลื่อนเครือข่ายระดับท้องถิ่นให้ปรากฏขึ้น ผนวกกับการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนอย่างมูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2560; อกิยญา ตันทวิวงศ์ และสุธิดา วงษ์อนันต์, 2561; มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล และคณะ, 2563) มูลนิธิคีนีศรีชุมพาบาล อีกทั้งภาคส่วนวิชาการอย่างแผนสุขภาวะผู้หญิงและความเป็นธรรมทางเพศแห่งมหาวิทยาลัยมหิดลเองก็เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมในเชิงวิชาการ โครงการ และงบประมาณเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางสังคมในการดำเนินงานประเด็นความรุนแรงในครอบครัวขึ้น

ทว่าแม้ว่าจะมีกฎหมาย การริเริ่มโครงการ/กิจกรรม ตลอดจนการริเริ่มกลไกระดับท้องถิ่น แต่ในระดับพื้นที่ยังเผชิญกับอุปสรรคจำนวนมากในการดำเนินโครงการ กิจกรรม และการพัฒนาการดำเนินงานอย่างยั่งยืน เพราะองค์กรรัฐก็มีข้อจำกัดในการเข้าถึงปัญหาและพื้นที่ในระดับท้องถิ่น ทำให้กลไกอย่างศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนและศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวระดับตำบลดำเนินการอย่างยั่งยืนได้ยาก ขาดประสิทธิภาพ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้คนในท้องถิ่นโดยการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมและประชาชนยังอยู่ในแวดวงที่จำกัด การประกอบสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อการดำเนินงานด้านนี้ยังคงมีบทบาทอย่างจำกัด ไม่ยั่งยืน ไม่ได้มีกิจกรรมและโครงการอย่างต่อเนื่อง นโยบายและกลไกดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้ในบางพื้นที่อันมีเงื่อนไขและปัจจัยที่แตกต่างกัน รวมทั้งเครือข่ายผู้กระทำการที่แตกต่างกันด้วยทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และท้องถิ่น (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล และคณะ, 2563; วิชัย รูปขำดี, 2554) ขณะที่การดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนก็เผชิญกับข้อจำกัดด้านการขยายพื้นที่การคุ้มครองทางสังคมด้านความรุนแรงในครอบครัวสู่พื้นที่อื่นๆ ที่นอกเหนือจากพื้นที่นำร่องจากที่องค์กรพัฒนาเอกชนได้ดำเนินการ

พื้นที่ตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี เป็นพื้นที่นำร่องและต้นแบบแห่งหนึ่งของการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัว สังเกตได้จากหลักฐานการบันทึกกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกว่า 30 กิจกรรมในระยะ 5 ปีซ้อนหลัง (พ.ศ. 2560-2565) (กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี, 2566) ซึ่งส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด แผนสุขภาวะผู้หญิงและความเป็นธรรม สมาคมเพศวิถีศึกษา ได้รับการคัดเลือกเป็นหนึ่งในสามของพื้นที่จัดปัญหามลพิษในครอบครัว โดยเป็นชุมชนที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองอุดรธานีราว 30 กิโลเมตร มี 13 หมู่บ้าน 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงเรียนขยายโอกาสทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อีกทั้งมีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในครอบครัวในระดับตำบล (ศปก.ต.) ด้วย

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อปัญหามลพิษในครอบครัวของพื้นที่ กระบวนการประกอบสร้างเครือข่ายทางสังคม และการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมจึงจำเป็นต้องเพื่อชี้ให้เห็นช่องว่าง เงื่อนไข ปัจจัยสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อจัดการกับปัญหามลพิษในครอบครัวนี้ผ่านความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความสลับซับซ้อนของสถานการณ์ปัญหาที่มีผู้มีส่วนได้เสียหลากหลาย พลิกผัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงเวลาของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-2019 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน (กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564) ที่มีใช้เพียงประเด็นปัญหาด้านสุขภาพและเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ว่าเป็นเรื่องความรุนแรงซึ่งทวีความท้าทายต่อกลไกการดำเนินงานและการสร้างเครือข่ายเพื่อลดผลกระทบของความรุนแรงสู่การเสริมสร้างแนวทางการจัดการปัญหาความรุนแรงอย่างเข้มแข็งยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

ระดับเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ (Social Network within Spatial Unit) ซึ่งศึกษาถึงการรับรู้ต่อสภาพปัญหา ความรุนแรงในครอบครัวโดยสะท้อนลักษณะความเป็นกลุ่มก้อนของเครือข่ายในพื้นที่ (Collective) (Babbie, 2013) ผ่าน กลไกศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับตำบล (ศปก.ต.) ของตำบลห้วยสามพาด

2. การเข้าถึงพื้นที่ซึ่งเป็นกรณีศึกษาตัวอย่าง

การวิจัยนี้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Approach) คือ เครือข่ายพื้นที่ตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว ระดับตำบลอยู่ โดยอยู่ห่างจากตัวเมืองอุดรธานีราว 30 กิโลเมตร มี 13 หมู่บ้าน 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นหนึ่งในพื้นที่ต้นแบบและนำร่องของจังหวัดอุดรธานีซึ่งผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) ตลอดจนแผนสุขภาพะผู้หญิงและความเป็นธรรมทางเพศ มหาวิทยาลัยมหิดลที่ใช้พื้นที่นี้รณรงค์สร้าง กลไกการดำเนินงานด้านความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้พื้นที่ตำบลห้วยสามพาดยังเป็นแหล่งศึกษาจากท้องถิ่นอื่น ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนากลไกการดำเนินงานของกองสวัสดิการสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงด้วย

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) กับสมาชิกเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย นักพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ตำรวจชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูโรงเรียนในพื้นที่ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวในวัน เวลา และสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สะดวกจำนวน 14 คน ซึ่งใช้เวลาประมาณ คนละ 1 ชั่วโมง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview Guideline) เป็นแนวคำถามสำหรับการ สัมภาษณ์

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับเครือข่ายทางสังคมผ่านการนัดหมายวัน เวลา และ สถานที่ตามที่ได้ตกลงกันไว้ โดยได้แลกเปลี่ยนกันในช่วงเวลาที่มีคณะทำงานจากจังหวัดอุบลราชธานีเข้ามาศึกษาดูงาน โดยที่ ตำบลห้วยสามพาดนำเสนอตำบลต้นแบบจัดการความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้มีครูโรงเรียนในพื้นที่ นักพัฒนาชุมชน ตำรวจ ชุมชน และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน โดยใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงซึ่งมีแนวคำถาม ปลายเปิด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้นักวิจัยในฐานะเครื่องมือการวิจัย (Researcher as a Research Instrument) โดยมีแนวคำถามสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง (Semi-structure Interview Questions) ประยุกต์ใช้ระหว่างสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์กับสมาชิก เครือข่ายทางสังคมโดยสามารถถามคำถามสืบความ (Probing Questions) ต่อเนื่องอย่างยืดหยุ่นนอกเหนือจากชุดคำถามที่ ได้ตั้งไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการรายงานผล

ใช้การตีความ (Interpretation) เพื่อกำหนดเป็นประเด็นหลัก (Main Themes) และประเด็นย่อย (Sub-main Themes) เชื่อมโยงตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งวิเคราะห์และอภิปรายโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5. ข้อพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างเครือข่ายทางสังคมกับการพัฒนาแนวทางการจัดการความรุนแรงใน ครอบครัว” ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ซึ่ง ได้รับการขยายต่อจนถึงวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2567 โดยในการวิจัยเชิงคุณภาพมีเอกสารชี้แจงและแบบแสดงความยินยอม ของกลุ่มตัวอย่างก่อนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้กระบวนการตีความปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) กล่าวคือ เป็นการเก็บเกี่ยวชุดประสบการณ์ของเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความหมายต่อสถานการณ์หรือเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวภายใต้การรับรู้ของสมาชิกแต่ละคน ผ่านการตีความ การวิเคราะห์ปัญหาท่ามกลางช่วงเวลาที่ทำทนายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่พลิกผันและท้าทายนี้ โดยมีการสังเคราะห์จากแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept)

ความหมายของเครือข่ายทางสังคม กาญจนา แก้วเทพ (2560) อธิบายความหมายของเครือข่ายทางสังคมโดยการพิจารณาเป็นรายคำคือ คำว่า “Net” ที่หมายถึงตาข่ายโยงใยถึงกัน และ “Work” หมายถึง ความพร้อมที่จะสร้างงานเพื่อต้องการใช้งานเครือข่าย ด้วยเหตุนี้ เครือข่าย (Network) จึงหมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่มองค์กร หรือหลายๆ องค์กรที่ต่างมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงานและกลุ่มเป้าหมายของตนเอง โดยบุคคล กลุ่ม และองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร ถึงแม้ว่าจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็มีมีการวางรากฐานเอาไว้ (เปรียบเสมือนการมีสายโทรศัพท์เชื่อมต่อเอาไว้) โดยเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่สามารถติดต่อได้

ส่วนด้านคุณลักษณะและประเภทของเครือข่ายทางสังคม บอร์กเกตติ และ โอเฟม (Borgatti & Ofem, 2010) ได้แบ่งคุณลักษณะและประเภทของเครือข่ายทางสังคม (Typology of Social Network) ว่าเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ของบุคคลซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- ระบบความสัมพันธ์ที่เหมือนกัน เช่น อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ตำแหน่งเดียวกัน ความรู้สึกเป็นสมาชิกกับเหตุการณ์หรือชมรม รวมทั้งความรู้สึกร่วมกัน
- ระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับญาติพี่น้องและบทบาททางสังคม อาทิ เป็นเพื่อน เป็นเจ้านาย เป็นนักศึกษา เป็นคู่แข่งชั้น
- ระบบความสัมพันธ์ทางจิตใจ เช่น กับบุคคลที่รู้สึกรัก รู้สึกเกลียด หรือความรู้สึกใช้ชีวิตแล้วมีความสุขกับบุคคลนั้น
- ระบบปฏิสัมพันธ์และการถ่ายโอน (Interaction and Transaction) ในรูปแบบของการสื่อสารพูดคุย การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือ หรือแม้กระทั่งการทำร้าย
- ระบบการไหลเวียน (Flow) ได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร ความเชื่อ เงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถไหลเวียนภายในระบบความสัมพันธ์ได้

โดยเมื่อวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม คาสเทลล์ (Castell, 2004) ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคมนั้นมีด้วยกัน 3 อย่าง ได้แก่

1.1 ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง สามารถเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมได้ เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแค่องค์ประกอบ แต่เป้าหมายยังคงไว้ ทั้งยังสามารถเคลื่อนไหวได้เพื่อให้พ้นข้อจำกัดเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมโยงใหม่ได้

1.2 ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงขนาดและขอบเขตของเครือข่าย (Scalability) หมายถึง สามารถเพิ่มขนาดหรือลดขนาดได้ภายใต้สภาวะความไม่แน่นอน

1.3 ความสามารถในการดำรงอยู่ (Survivability) หมายถึง เครือข่ายไม่ได้มีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจนหรือสามารถดำเนินงานได้อย่างกว้างขวาง แต่เครือข่ายมักจะแสวงหาหรือสร้างแนวทางในการดำเนินงานใหม่เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำรงอยู่ได้เสมอ

ทั้งนี้ ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเครือข่ายทางสังคมที่ดำเนินงานเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวอยู่จำนวนหนึ่ง เช่น งานของ Netto et al (2017) พบผลการศึกษที่น่าสนใจคือ การสร้างเครือข่ายของผู้หญิงที่เป็นเหยื่อความรุนแรงแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) เครือข่ายปฐมภูมิ หมายถึง เครือข่ายที่ใกล้ชิดตัวเหยื่อมากที่สุด ในที่นี้หมายถึง พ่อ แม่

ญาติพี่น้อง หรือบุคคลในครอบครัวของเหยื่อและเพื่อนสนิท 2) เครือข่ายทุดิยภูมิ คือ เครือข่ายหน่วยงาน วิชาชีพ หรือสถาบันที่คุ้มครองเหยื่อทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ ความมั่นคงหรือความปลอดภัย และบริการสังคม และ 3) เครือข่ายตติยภูมิ อันหมายถึง สถาบันทางศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อหลักที่ยึดถือ ขณะที่การศึกษาของ Ogbe et al (2021) ในช่วงเวลาของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เห็นว่า การใช้กลไกเครือข่ายทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมต่อครอบครัว การใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-peer support) มีความสำคัญในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ลดการเผชิญประสบการณ์ซ้ำของเหยื่อ มีกระบวนการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีการสนับสนุนทางจิตใจกับผู้รอดจากเหตุการณ์มิให้เข้าสู่วังวนของความรุนแรงและการเผชิญกับภาวะเครียดหรือซึมเศร้าอีก เพราะการมีเครือข่ายทางสังคมและระบบสนับสนุนดังกล่าวทำให้เหยื่อก้าวพ้นจากความกลัว กลายเป็นความกล้าเปิดเผย ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาของ Thomas, K.A. et al. (2018) ที่นำโปรแกรม DVPERC (The Domestic Violence Program Evaluation and Research Collaborative) ไปใช้ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน พบว่า การทำงานจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) โครงสร้างการทำงานแบบไม่เป็นทางการและมีความยืดหยุ่นสูง (Granovetter, 1973) (2) การมีสมาชิกที่หลากหลายและเคลื่อนไหว (3) การมีเครือข่ายทำงานที่เน้นการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (4) การทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และ (5) การดำเนินงานที่ไม่ใช้เงินเป็นตัวนำทาง อย่างไรก็ตาม กลไกการรับรู้เชิงประสบการณ์ของเครือข่ายทางสังคมก็สำคัญในการเป็นจุดเริ่มต้นสู่การแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

2. แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม (Socio-ecology Concept)

Golu, F. (2017) ได้สรุปไว้ 4 ปัจจัยเชิงนิเวศสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความรุนแรงในครอบครัวอย่างเป็นระบบ ดังนี้

2.1 ปัจจัยทางวัฒนธรรม อันเกี่ยวข้องกับบทบาททางเพศ ความเชื่อเกี่ยวกับเพศชายที่เหนือกว่า ค่านิยมที่ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง พื้นที่ครอบครัวเป็นสิ่งที่ผู้ชายควบคุม ตลอดจนการรับรู้ว่าความรุนแรงเป็นทางออกของปัญหา อย่างการศึกษาของดวงฤดี สุริยณรงค์ และคณะ (2557) ว่าด้วยการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) ด้านการจัดการปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดสงขลา พบว่า ประเด็นที่เป็นปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติลำดับแรกคือปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยทางวัฒนธรรมจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญของการดำเนินงานด้านความรุนแรงในครอบครัว

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เกี่ยวกับภาวะพึ่งพิงของผู้หญิง การเข้าถึงทรัพยากรที่จำกัดของผู้หญิง การเลือกปฏิบัติและการเข้าถึงกลไกตลาดที่จำกัดของผู้หญิงทั้งมิติการศึกษาและสุขภาพอนามัย ดังการศึกษาของ Renzetti (2009) และ Federici, S. (2018) ที่ศึกษาภาวะความตึงเครียดทางเศรษฐกิจกับความรุนแรงในครอบครัว โดยได้ข้อค้นพบที่สำคัญว่าสถานะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะการว่างงานเกี่ยวข้องและมีนัยสำคัญทำให้เกิดความเสี่ยงในการเผชิญสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว แม้กระทั่งผู้เป็นเหยื่อความรุนแรงก็เผชิญกับวิกฤติซ้ำอันเนื่องมาจากสถานะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะผู้หญิง (True, J., 2010) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังจากการเกิดวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ ค.ศ. 2008 โดยในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดภาวะการว่างงานสูง การศึกษานี้ได้ขยายความเข้าใจประเด็นความรุนแรงในครอบครัวเชื่อมโยงกับบริบทนโยบายระดับมหภาคอันเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจด้วย สอดคล้องกับงานศึกษาผ่านการตั้งคำถามของ Henke, A., & Hsu, L. (2022) โดยตั้งคำถามกับประเด็นโควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัวว่า เป็นเรื่องทางเศรษฐกิจหรือเป็นประเด็นภาวะการแยกขาดจากสังคม (Isolation) โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีการต่อรองในครัวเรือน (Household Bargaining Theory) โดยพยากรณ์ว่า ความรุนแรงในครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อนุชนมีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างเช่น คู่ครองที่ไม่ได้ทำงาน ในขณะที่เมื่อผู้ที่เป็นเหยื่อได้รับการจ้างงาน เป็นไปได้ว่าผู้ที่เป็นเหยื่อสามารถช่วยเหลือตนเองหรือพุดอย่างน่าเชื่อถือที่จะไปจากวงจรหรือระบบความสัมพันธ์ที่รุนแรงเช่นนี้

2.3 ปัจจัยทางกฎหมาย แม้ว่าความรุนแรงในครอบครัวจะมีกฎหมายหรือบทลงโทษตั้งแต่ ค.ศ. 1641 ในประเทศสหรัฐอเมริกา (Cosimo, S. D., 2012) ซึ่งเป็นเวลากว่า 380 ปีที่เรื่องนี้ถูกตั้งคำถามในพื้นที่สาธารณะแล้วก็ตามที่ทว่าสถานการณ์ปัจจุบันยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.4 ปัจจัยทางการเมือง หมายถึง ความรุนแรงในครอบครัวไม่ถูกกล่าวถึงในพื้นที่สาธารณะ ประเด็นครอบครัวกลายเป็นเรื่องส่วนตัว รัฐจะไม่ก้าวล่วง ขณะที่องค์กรที่ขับเคลื่อนทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงไม่ได้มีพลังในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพียงพอแก่ชนองค์กรผู้ชาย

แนวคิดนิเวศสังคมนี้ใช้เพื่อทำความเข้าใจสถานะแวดล้อมของสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวตั้งแต่ระดับจุลภาค มีภูมิภาค ถึงระดับมหภาคอันทำให้มองเห็นภาพการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมอย่างเป็นระบบมากขึ้นว่าสมาชิกในเครือข่ายทางสังคมได้ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและผู้มีส่วนได้เสียภายในชุมชนและระบบที่สนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมเชิงบูรณาการอย่างไร อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับบริบทมหภาคทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอันมีส่วนประกอบสร้างปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ตำบลห้วยสามพาด อำเภอบรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์

ผู้วิจัยแบ่งประเด็นค้นพบเป็น 3 ประเด็น คือ

1.1 ช่องทางการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ตำบลห้วยสามพาด อำเภอบรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์

เมื่อเริ่มต้นค้นหาประสบการณ์ของเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว สิ่งแรกที่ต้องทำความเข้าใจคือ การรับรู้ (Perceptions) ของกลุ่มบุคคลนั้นว่า รับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวนั้นได้อย่างไร ด้วยวิธีการไหน ให้ความหมาย และมีความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหานี้อย่างไร โดยจะเป็นการรับรู้ที่หลากหลาย ตั้งอยู่บนฐานประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกแต่ละคนผ่านมุมมอง การตีความ และการรับรู้เชิงประสบการณ์ของเครือข่ายทางสังคมที่ดำเนินงานประเด็นความรุนแรง

นักวิชาชีพหลากหลายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเครือข่ายทางสังคมและรับรู้ต่อสภาพปัญหาและสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น บุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งพยาบาลที่โดยปกติแล้วปฏิบัติงานที่หน่วยสาธารณสุขชุมชนมีใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่โดยตรง เมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางกาย (Physical Violence) ที่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยผัสสะหรือประสาทสัมผัส อาทิ มีบาดแผล มีรอยฟกช้ำ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม ผู้ถูกกระทำความรุนแรงบางคนเข้ามาใช้บริการที่ห้องพยาบาล ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นๆ ทั้งนี้ วิชาชีพพยาบาลเองก็เป็นหนึ่งในคณะทำงานของเครือข่ายที่เข้าร่วมกระบวนการประเมินเหตุการณ์และช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม แม้กระทั่งเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่ไม่คาดคิด หน่วยพยาบาลก็สำคัญในการเป็นจุดตั้งต้นรับผู้ที่ประสบภัยเบื้องต้น ซึ่งในอีกทางหนึ่งเครือข่ายเกี่ยวข้องเองก็ประสานเข้ามายังหน่วยพยาบาลชุมชนนี้

เจอเมื่อคนไข้มาใช้บริการที่รพสต. ก็จะเป็นในเรื่องความรุนแรงด้านร่างกายที่เราสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย มีการลงไม้ลงมือกัน เข้ามาด้วยบาดแผล เราเองก็ทำหน้าที่ผู้ประสานงานด้วย และได้ลงไปประเมินคนไข้ร่วมกับทีมด้วย หรือว่าผู้นำชุมชนแจ้ง อสม.แจ้ง ญาติเข้ามาแจ้ง อาจเป็นการโทรหา มีช่องทางติดต่อ เป็นช่องทางที่สะดวก รวดเร็ว ทันที เราเห็นจากบาดแผล (พยาบาลวิชาชีพ, สัมภาษณ์, 2 และ 11 พฤศจิกายน 2565)

ทั้งนี้ วิธีการหรือช่องทางในการรับรู้ประเด็นความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชนของบุคคลนอกจากจะพบเจอประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและเพื่อนบ้านใกล้เคียงซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันโดยที่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบหรือครอบครัวที่ใกล้เคียงดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนไม่ทันตั้งตัวด้วยการรับรู้ผ่านผัสสะแล้ว คือ การรับรู้ทางอ้อม (Indirect Perception) จากการบอกเล่าของเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้อง แม้กระทั่งการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอบรมให้ความรู้ที่จัดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายทางสังคมที่อำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นก็เพื่อปลูกจิตสำนึกของ

ผู้คนให้ช่วยประเมินสถานการณ์และติดตามปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน ซึ่งทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงจึงเข้าสู่การรับรู้ของปัจเจกบุคคลว่าเป็นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และดำรงอยู่เรื่อยมา

บทบาทของเครือข่ายทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคส่วนการศึกษาก็เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานด้านความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ในแบบทางการนั้นคือการเป็นคณะทำงานตามคำสั่งร่วมกับคณะอำนวยการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับพื้นที่ที่สะท้อนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมของตำบล ทั้งนี้ ด้วยการเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เป็นทางการด้วยการมีคำสั่งแต่งตั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกบุคคล (หรือในนามขององค์กรต้นสังกัด) ได้รับรู้ถึงสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจากการฝึกอบรม กอปรกับประสบการณ์ที่เผชิญเหตุจริงโดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของบุคลากรทางศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย ทั้งนี้ การประสานงานกับเครือข่ายทางผู้นำชุมชนและบุคคลสำคัญอื่นๆ ในพื้นที่ที่มีผลต่อการรับรู้ความรุนแรงเช่นเดียวกันเช่นเดียวกับการรับรู้ด้วยวิธีเยี่ยมบ้าน ซึ่งเป็นหนึ่งในหน้าที่ของครูทุกระดับตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา อันทำให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียน ข้อมูลครอบครัว ภูมิหลังและประวัติครอบครัว อันจะสามารถประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดความรุนแรงต่อเด็กได้ ทั้งนี้ เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ส่วนหนึ่งก็เป็นคนในพื้นที่จึงทำให้รู้แหล่งทรัพยากรเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ประสบการณ์การสอนจากรุ่นสู่รุ่นของครูที่มากด้วยประสบการณ์ทำให้ทราบภูมิหลังและความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นกับเด็กและครอบครัวได้ รวมถึงการใช้ช่องทางทางสื่อออนไลน์อย่าง Facebook และ Line เพื่อรับรู้สถานการณ์อย่างทันทั่วทั้งด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงปฏิเสธได้ยากว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพราะสื่อได้ทำลายข้อจำกัดของพื้นที่และเวลาในการรับรู้ สามารถสร้างการรับรู้ได้อย่างทั่วถึงในเวลาอันรวดเร็ว หากสามารถประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้มีคุณภาพการกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวก็อาจจะทำให้ปัญหาดังกล่าวนี้น้อยลง อย่างไรก็ตาม ภายใต้การดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมชนบทก็ปฏิเสธได้ยากเช่นเดียวกันว่า ผู้คนบางส่วนอาจไม่คุ้นชินกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นัก เนื่องจากอาจเกิดข้อจำกัดในวิธีการใช้งานหรือเผชิญกับความท้าทายในการสื่อสารกับเครือข่ายทางสังคม เช่น ในการรับรู้ของกำนันซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่รับรู้ความรุนแรงในครอบครัวผ่านทางกายภาพหรือปากต่อปากโดยตรง แทนที่จะเป็นวิธีการสื่อสารด้วยวิธีการอื่น ด้วยเหตุที่บ้านของกำนันและบุคลิกภาพของผู้นำสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า อีกทั้งยังสามารถสื่อสารได้โดยตรง ซึ่งการสื่อสารโดยตรงสามารถทำลายข้อจำกัดและความท้าทายในการสื่อสารลงได้ เนื่องจากฝ่ายที่รับสารและฝ่ายที่ส่งสารหรือส่งข้อมูลสามารถรับรู้ความรู้สึกของผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงได้โดยตรงด้วยน้ำเสียง แววตา ตลอดจนท่าทางหรือวจนภาษา (Non-verbal Language) เพื่อนำวาระนี้เข้าสู่การพิจารณาของเครือข่ายทางสังคมหรือคณะกรรมการระดับพื้นที่สู่การดำเนินการเพื่อจัดการต่อไปว่าจะแต่ละฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไร หรือจะดำเนินการในกระบวนการต่อไปอย่างไร

การจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวส่วนหนึ่งเริ่มต้นจากการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมก่อนทั้งที่อาจอยู่ใกล้ชิดคือ บุคคลในครอบครัวนั้นหรือเป็นเครือญาติ จนกระทั่งเครือข่ายทางสังคมที่ไกลห่างออกไปนั้นคือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องบ่อยครั้งเมื่อประเมินเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวแล้วมีแนวโน้มจะจัดการลำบากหรือเกินกว่ากำลังของบุคคลในชุมชนจะสามารถจัดการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ การพึ่งพาบุคลากรฝ่ายปกครองที่ถือกฎหมายหรือมีอำนาจโดยตรง อีกทั้งเป็นผู้รู้ถึงยุทธวิธีในการระงับเหตุที่ค่อนข้างรุนแรงหรือเกินกว่าจะควบคุม เพราะเหตุนี้ทำให้ตำรวจก็เป็นวิชาชีพหนึ่งที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายทางสังคมในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวด้วย ทั้งนี้ การรับรู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์ความรุนแรงของตำรวจเองก็มีช่องทางการรับรู้ที่หลากหลาย กล่าวคือ การรับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงโดยตรงจากการปฏิบัติหน้าที่ออกตรวจพื้นที่ที่รับผิดชอบ การที่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงนั้นแจ้งมาที่สถานีตำรวจโดยตรง หรือการรับแจ้งเหตุจากเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ซึ่งเกี่ยวข้องใกล้ชิดอีกชั้นหนึ่ง อาทิ กลุ่มชุดรักษาความสงบของหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็ปฏิบัติงานประสานกับตำรวจชุมชนและสายตรวจโดยเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและในชุมชนขึ้นทำให้กลไกการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงแพร่หลายมากขึ้น

คนในครอบครัวเขาก็แจ้ง หรือในบางครั้งคนในครอบครัวไปแจ้งผู้นำชุมชน แล้วผู้นำชุมชนจึงแจ้งมา เป็น การสื่อสารกัน (ตำรวจชุมชน, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2565)

การรับรู้ต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวผูกโยงกับประสบการณ์ที่ปัจเจกบุคคลได้รับในฐานะที่เผชิญกับความรุนแรงโดยตรง โดยทางอ้อม หรือจากการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้อง บ่อยครั้งในการดำเนินงานก็เผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายบางประการเมื่อเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ไกลห่างออกไปจากเหตุการณ์ความรุนแรงหรือไม่ได้สัมผัสกับสถานการณ์ในพื้นที่โดยตรง เช่น เครือข่ายหน่วยงานระดับจังหวัดด้านการพัฒนาสังคม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกลไกทางอ้อมที่ช่วยคัดกรอง เฝ้าระวัง และใช้ช่องทางหรือตัวกลาง (Mediator) เชื่อมประสานข้อมูลระหว่างพื้นที่กับระดับจังหวัดในประเด็นความรุนแรงในครอบครัว อาทิ สภาเด็กและเยาวชนตำบล อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ทั้งนี้คือการร่วมริเริ่มแสวงหาช่องทางการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนของข้อมูลของเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้นผ่านการติดต่อสื่อสารโดยตรงอย่างเร่งด่วน เช่น ทางโทรศัพท์ต่อเจ้าหน้าที่ การติดต่อผ่านหมายเลขสายด่วน Call Centre ตลอดจนในปัจจุบันคือช่องทางออนไลน์อย่าง แอปพลิเคชัน Line ซึ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมได้อย่างรวดเร็ว ทัวถึง สามารถระดมสมองคิดแสวงหาแนวทางในการจัดการกับปัญหาความรุนแรงได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

เราจะมีเครือข่ายที่สำคัญผ่านทางอพม. (อาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ) จะมีหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งคน และน้องๆสภาเด็ก ตอนนี้อยู่กำลังผลักดันการเป็นนักสังคมสงเคราะห์น้อยในพื้นที่ แต่ยังไม่เยอะ เป็นกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นการแจ้งเหตุชี้เป้า เฝ้าระวัง ส่งต่อมาทางเรามาช่วยกันแก้ไขปัญหา เรามีไลน์สทวิชาชีพระดับจังหวัด อพม. สภาเด็กก็อาจใช้ connection ส่วนตัวโทรมาได้ หรือเป็นเบอร์สำนักงานก็ได้คะ มีเจ้าหน้าที่อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง อยู่เวร หรือทักไลน์ก็ได้ (เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2565)

กระนั้นก็ตาม ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวของเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องอาศัยจิตบริการสาธารณะ (Service Mind) เนื่องจากงานดังกล่าวเป็นงานอาสา ไม่ได้มีค่าตอบแทนหรือเงินเดือนสนับสนุนเพียงแต่เป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในครอบครัวและชุมชน โดยขึ้นอยู่กับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องจะตระหนักรู้และดำเนินการอย่างไร พร้อมกันนั้น โดยธรรมชาติของเครือข่ายทางสังคมที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องรับผิดชอบหลากหลายงาน สวมหมวกหลายใบ หน้าที่ดังกล่าวอาจเข้าไปคาบเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานในมิติอื่นๆ ทำให้ต้องบริหารจัดการหรือเจียดเวลาเข้ามาสู่พื้นที่การจัดการในประเด็นนี้ โดยพื้นที่ชุมชนห้วยสามพาดนี้พบว่า ทั้งผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ชูรักษาความสงบเรียบร้อยหมู่บ้าน (ชรบ.) สมาชิกส่วนหนึ่งต่างเป็นบุคคลคนเดียวกัน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็เป็นเครือข่ายทางสังคมที่รับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวและในชุมชนด้วยวิธีการหลากหลาย

บทสะท้อนจากอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดทั้งการเป็นผู้นำชุมชนสะท้อนถึงว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวขึ้น เขาและเธอเหล่านี้เป็นเสมือนด่านแรกของการรับรู้เรื่องราวดังกล่าว เนื่องจากในบทบาทหน้าที่เป็นเสมือนทั้งผู้นำโดยธรรมชาติและผู้นำโดยการแต่งตั้งอันที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจะเข้ามาปรึกษาหารือเพราะเป็นที่พึ่งเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ทั้งนี้ ผู้นำและอาสาสมัครฯ ดังกล่าวอาจต้องประยุกต์ใช้เทคนิคหรือทักษะบางประการเพื่อทำความเข้าใจหรือรับรู้ปัญหาความรุนแรงให้แจ่มชัดขึ้น แม้ว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวนี้จะสุ่มเสี่ยงต่ออันตรายต่อตนเอง โดยที่ผู้กระทำอาจมีอาวุธหรืออาจใช้สารเสพติด แต่การเข้าไปสร้างสัมพันธ์กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องก็เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่จะสามารถเข้าถึงประชาชนได้ เช่น กลุ่มวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดหรือเพื่อนสนิทของวัยรุ่นและครอบครัวนั้น เพราะบางกรณีครอบครัวเองก็ไม่ทราบแนวทางการจัดการกับปัญหา แต่ด้วยการสวมหมวกหรืออำนาจหน้าที่การเป็นผู้นำชุมชนและอาสาสมัครอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจ ขณะเดียวกันเมื่อผู้นำชุมชนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวหรือกลุ่มคนสนิทของผู้กระทำความรุนแรงและผู้ที่ได้รับผลกระทบ สิ่งสำคัญคือการพกพาทักทายการสังเกต เนื่องเพราะการสังเกตเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญของการเข้าถึงและรับรู้ความรุนแรงที่ไม่อาจจินตนาการได้อย่างผิวเผิน เพราะพฤติกรรมความรุนแรงต้องอาศัยช่วงเวลาของการสังเกต สู้การประเมิน และตัดสินใจฟันธงว่าเข้าข่ายหรือเป็นความเสี่ยงของครอบครัวและชุมชนนั้น

ยิ่งไปกว่านั้น เครือข่ายทางสังคมอันหมายถึงปัจเจกบุคคลที่ดำเนินงานนี้ยังเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงโดยตรง และเผชิญกับประสบการณ์ตรงเนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวของเธอเอง เช่น

อาสาสมัครสาธารณสุขท่านหนึ่งได้สะท้อนประสบการณ์และเหตุการณ์อย่างกระอักกระอ่วนเนื่องจากรับรู้และเผชิญกับสถานการณ์ความรุนแรงมาอย่างยาวนานและเรื้อรัง เนื่องจากบุคคลในครอบครัวมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกาย วาจา และการข่มขู่เพื่อเอาทรัพย์สินจากผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวและความเดือดร้อนต่อเพื่อนบ้านเพราะปัญหาในมิติเชิงซ้อนอย่างภาวะจิตเภทและการใช้สารเสพติด

จะเห็นว่า การรับรู้ต่อสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของเครือข่ายทางสังคมตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานีรับรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย จากบุคคลที่หลากหลาย ทั้งการรับรู้จากประสบการณ์ตรง การรับรู้จากการใช้ทักษะทางสังคมปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น การรับรู้จากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องด้วยการแจ้งเหตุหลายช่องทาง ทั้งการแจ้งเหตุโดยตรง การแจ้งผ่านทางโทรศัพท์ การแจ้งผ่านทางแอปพลิเคชันหรือสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line รวมทั้งการรับรู้ทางสังคมทางอ้อมจากการเข้าร่วมประชุมหรืออบรมเนื่องมาจากการเป็นเครือข่ายทางสังคมโดยตำแหน่งหน้าที่และการเป็นอาสาสมัคร การเข้าไปเรียนรู้กับเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่และภายนอกก็ทำให้สมาชิกเครือข่ายทางสังคมของพื้นที่ห้วยสามพาดตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นระยะเวลากว่าทศวรรษ (กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี, 2566)

1.2 สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ห้วยสามพาดท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19

นอกจากการรับรู้ของสมาชิกเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อความรุนแรงในครอบครัวแล้ว มุมมองต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการศึกษาอยู่นั้น เป็นช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เรื่อยมาเกินเวลากว่า 4 ปี (ค.ศ.2023) ทั้งนี้ ด้วยเงื่อนไขหรือบริบทของพื้นที่ ตลอดจนความเข้าใจหรือการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ผลกระทบ รวมทั้งการดำรงชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้การรับรู้ต่อประเด็นความรุนแรงในครอบครัวหยุดนิ่งหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ซึ่งการรับรู้และมุมมองของเครือข่ายทางสังคมก็ให้มุมมองที่ไม่ได้เป็นเอกฉันท์นัก หากแต่แปรผันไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคลและแต่ละองค์กรที่ได้ดำเนินงาน ปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เครือข่ายประสบ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับครัวเรือนที่เครือข่ายทางสังคมนั้นดำเนินงานด้วย

เครือข่ายทางสังคมของตำบลห้วยสามพาดหลายท่านสะท้อนถึงสถานการณ์ปัญหาที่ครอบครัวและสังคมในชนบทและกิ่งเมืองกิ่งชนบทเผชิญคือ ประเด็นยาเสพติดและเครื่องมึนเมา (ซึ่งจริงๆ ปรากฏแทบทุกปริมณฑลของสังคม) เมื่อสิ่งดังกล่าวเข้าถึงได้ง่าย ราคาถูก หากใช้ยาเสพติดเป็นระยะเวลานานและต่อเนื่องทำให้บุคคลนั้นเข้าสู่ภาวะจิตเวช (Psychosis Disorder) จนกระทั่งเป็นปัจจัยกระตุ้นอย่างมีนัยสำคัญทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจะรูปแบบใด รูปแบบหนึ่งทั้งทางกายและวาจา เพราะผู้กระทำความรุนแรงส่วนหนึ่งเผชิญกับสภาวะโดดเดี่ยว (Isolation) ขาดความผูกพันทางสังคม (Social Bonding) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลภายในครอบครัว ทั้งนี้ บุคคลภายในครอบครัวและเครือข่ายบางส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้กระทำมากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงเป็นความเสี่ยงที่จะกลายเป็นเหยื่อความรุนแรงขึ้น

ดูเหมือนว่าสถานการณ์ความรุนแรงของสังคมชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังเช่นอุดรธานีเป็นเสมือนเช่นที่สังคมชนบทเผชิญโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นลักษณะของครอบครัวแหงกลางโดยที่ผู้สูงอายุอยู่กับเด็ก ขณะที่ผู้คนวัยทำงานก็ย้ายถิ่นทั้งชั่วคราวและถาวรไปทำงานในเมืองใหญ่ทั้งอุดรธานีและกรุงเทพมหานคร บางส่วนเดินทางไปแสวงหางานและแต่งงานข้ามวัฒนธรรมยังต่างประเทศ โดยลักษณะที่ผู้สูงอายุต้องดูแลหลานเป็นจำนวนมากเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นจริงในสังคมชนบท เช่น ผู้สูงอายุเพียงคนเดียวซึ่งเผชิญกับโรคแทรกซ้อนต้องดูแลเด็กเจ็ดคนจากสามครอบครัวซึ่งเกิดจากบุตรสามคน ในชีวิตประจำวันนอกเหนือจากการส่งลูกหลานมาโรงเรียนก็เผชิญกับความท้าทายในเรื่องการสื่อสาร เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันเข้าไปครอบงำชีวิตของผู้คนจนกระทั่งกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เด็กและเยาวชนเสพติด สื่อ ทั้งนี้ สิ่งที่ปรากฏขึ้นเป็นความรุนแรงจากการขัดเกลาทางสังคมของสื่อด้านพฤติกรรมนั้นสะท้อนเป็นความรุนแรงทางวาจาเป็นสำคัญ ทำให้บุคลาการทางการศึกษาเฉกเช่นครูต้องทำงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อสอดส่องพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพราะบางครั้งพฤติกรรมของเด็กภายในครอบครัวและในโรงเรียนอาจแตกต่างกัน เมื่อการรับรู้ของผู้ปกครองและครูไม่ตรงกันเกี่ยวกับพฤติกรรมและการใช้ชีวิตของเด็กนำมาสู่การขบคิด ว่า เด็กและครอบครัวนั้นประสบกับปัญหาบางประการ

ความท้าทายในเรื่องช่องว่างแห่งวัยระหว่างผู้สูงอายุกับเด็ก การสื่อสารระหว่างวัยอาจทำให้เกิดช่องว่างโดยผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ไม่เท่าทันกับเด็กในปัจจุบัน

เวลาเราไปเยี่ยมบ้าน ถ้าอยู่ในครอบครัวก็จะเป็นจะเป็นลักษณะของคำพูดมากกว่า ด้วยความที่ช่วงอายุมันห่างกัน ก็บ่น จิกแมนปากยากเนาะครู อยู่บ้านมันเฉียดโทรศัพท์ มันบ่แฮ็ดเวียกแฮ็ดงานช่วย สอนແ່ນ់เด้อ กรณีอื่นคือ ญาติพี่น้องติดสารเสพติด ก็มีเยอะ ครูบอกก็บอกไป เราก็เห็น เราก็เชิญผู้ปกครองมาพูดคุย แก่จุดนี้ แล้วคิดดู คุณยายต้องดูแลเด็ก 7 คน จากลูกของยาย 3 คน เวลามาโรงเรียนก็มาแบบสามล้อมาส่ง บางทีเราถามยาย ยาย...หลานเจ้าบ่เข้าเรียน ยายก็ตอบกลับมาว่า เอา...มาส่งอยู่เดี๋ยง บ่เข้าเรียนลั่นบ้อ (ครูโรงเรียนขยายโอกาส, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2565)

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พื้นที่ตำบลห้วยสามพาดเผชิญจนกระทั่งเป็นจุดเริ่มต้นของการประกอบสร้างเครือข่ายทางสังคมในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวคือ ปัญหาแม่วัยใสหรือการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ปัญหาการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมเป็นปัญหาที่ท้าทายของพื้นที่เมื่อทศวรรษที่แล้ว แต่ก็เริ่มคลี่คลายในปัจจุบันเนื่องจากการมีคณะทำงานเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยปัญหาความรุนแรงในครอบครัวก็เป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมของวัยรุ่นทำให้ครอบครัว บุคลากรทางศึกษาและเครือข่ายทางสังคมต้องเข้ามาร่วมจัดการกับปัญหาและร่วมแสวงหาทางออก อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมต่อการรับรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีลักษณะเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) กล่าวคือ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นจะแจ้ง จะบอกกล่าว หรือจะตีความว่าสิ่งที่ครอบครัวตนหรือประสบการณ์ของตนเผชิญนั้นเป็นความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร อยู่ในระดับไหน จำเป็นหรือไม่ อย่างไรที่ต้องแจ้งกับเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณามุมมองและการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- เครือข่ายทางสังคมที่เห็นว่าความรุนแรงในสถานการณ์โควิด-19 แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ด้วยทัศนคติมุมมอง และประสบการณ์ที่สมาชิกเครือข่ายทางสังคมเผชิญ อย่างเช่น มุมมองของของตำรวจชุมชนเห็นว่าภายใต้สถานการณ์โควิดนั้นดูเหมือนว่าสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจะซาลง เพราะไม่ได้รับทราบถึงเหตุการณ์เนื่องจากสถานการณ์ที่คนอยู่บ้านกันมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกรณีความรุนแรงที่สัมผัสจึงน้อยลง อย่างไรก็ตาม มุมมองถึงปัจจัยที่มีส่วนหนุนนำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวอย่างยาเสพติดก็ยังมองว่ายังคงมีอยู่เรื่อยมาเช่นเดียวกับเมื่อคลายมาตรการล็อกดาวน์ การประกาศโควิด-19 เป็นโรคประจำถิ่นและดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางอาการเจ็บป่วยนี้งานรื่นเริงที่เกิดขึ้นในชุมชนก็กลับมาอีกครั้งที่เหล่าคนหนุ่มสาวจะเข้าร่วม นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เป็นอุปสรรคและท้าทายมากขึ้นของครอบครัวที่ดำเนินเรื่อยมาในสถานการณ์โควิด-19 กอปรกับนโยบายของรัฐเรื่องการปลดล็อกกัญชาและน้ำกระท่อมที่จำหน่ายอย่างยืดหยุ่นขึ้นอาจเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ประชาชนใช้เกินขนาด มึนเมา จนกระทั่งนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับความเห็นของนักพัฒนาชุมชนที่สถานการณ์โควิด-19 เพิ่มความซับซ้อนในมิติการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสภาวะทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางรายได้ การตกงาน จนนำไปสู่ภาวะหนี้สินครัวเรือนอันก่อให้เกิดความตึงเครียดภายในครอบครัวก็มีแนวโน้มว่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งแห่งการประกอบสร้างความรุนแรงในครอบครัวหนักขึ้น

เด็กไม่ค่อยออกบ้าน ชุมชนไม่จัดงาน เพราะทางหน่วยงานจะไม่อนุญาต มันเกี่ยวกับความห่างาย เข้าถึงการใช้สารเสพติด การครองชีพ มันจะเกิดความขัดแย้ง เงินรายได้ มันเป็นปัญหาปากท้อง มันหลายมิติ ซับซ้อน อย่างปัจจุบันเรื่องกัญชา น้ำกระท่อม มุมมองของผมบ่ดีเด้อ อันตรายช่วงโควิดทั้งๆที่บ่พวบพวสาวลั่นบ้อ (ตำรวจชุมชน, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2565)

ท่ามกลางยุคข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงไปทั่วโลกโดยได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนมากขึ้น เทคโนโลยีการสื่อสารถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายในช่วงสถานการณ์โควิด-19 อย่างเช่นประสบการณ์ของครูที่เผชิญกับความท้าทายในการเรียนการสอนและปฏิสัมพันธ์กับเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจหมายรวมถึงผู้ปกครองที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันด้วย เทคโนโลยีการสื่อสารอย่างมีสื่อได้เบี่ยงเบนความสนใจของเด็กออกไปสู่โลกเสมือนจริง (Virtual Reality) มากกว่าความสัมพันธ์และการสื่อสารแบบต่อหน้า (Face to Face)

ทั้งต่อครูและผู้ปกครอง ทำให้สมาธิที่จะจดจ่ออยู่กับบางสิ่งบางอย่างเป็นเวลานาน รวมทั้งความอดทนรอคอยก็ลดน้อยลงด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการกิจที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนดำเนินการก็ไม่สามารถจัดการได้ หรืออาจจัดการได้แต่ต้องปรับตัวและใช้เวลา ประเด็นนี้ครูจึงมีมุมมองว่าภายใต้สถานการณ์โควิด-19 เรื่อยมากกว่า 4 ปี ความรุนแรงแตกต่างออกไป ทำลายขึ้นรุนแรงขึ้นเนื่องจากมีปัจจัยทางเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง ความผูกพันทางสังคมภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเด็กกับผู้ปกครองและเด็กกับครูแตกต่างไปจากเดิม

- *เครือข่ายทางสังคมที่เห็นว่าความรุนแรงในสถานการณ์โควิด-19 ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิม* มุมมองนี้เห็นว่าสถานการณ์หรือเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นปัญหาที่ปรากฏอย่างเป็นสากลอยู่แล้วด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและสถานที่เท่าใดนัก เพราะปัจจัยกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้นดำรงอยู่ทั้งในช่วงเวลาที่มีโควิด-19 และระหว่างมีโควิด-19 เช่น สารเสพติดและสิ่งมีเมา ทำให้ความรุนแรงนั้นในเชิงภววิทยา (Ontological Perspective) ดำรงอยู่จริงไม่ว่าจะช่วงเวลาแบบใด เพียงแต่อาจสัมผัสไม่ได้ในทุกวันหรืออาจปรากฏออกมาเป็นช่วงๆ

ในมุมหนึ่งของสมาชิกเครือข่ายทางสังคมที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ ในห้วงเวลาของการแพร่ระบาดของโควิด-19 จุดเน้นในการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมกลุ่มนี้จะเป็นวาระเร่งด่วน (Urgent Agenda) ว่าด้วยการรักษา คัดกรอง ประชาสัมพันธ์ และการกระจายวัคซีนในช่วงสถานการณ์โควิดซึ่งอาจไม่ได้เน้นภารกิจซ่อนเร้นอย่างประเด็นความรุนแรงในครอบครัว พร้อมกันนั้น บุคลากรทางการแพทย์อย่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือแม้กระทั่งโรงพยาบาลประจำอำเภอที่มีกลไกการดำเนินงานแบบศูนย์พึ่งได้ (OSCC: One Stop Service Crisis Centre) จะรับรู้ก็ต่อเมื่อครอบครัวหรือผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเข้ามารักษาอย่างเร่งด่วน เช่น เกิดบาดแผลทางร่างกาย แต่ความรุนแรงในรูปแบบอื่นเป็นภาวะซ่อนเร้นที่สัมผัสได้ยากขึ้นอยู่กับผู้ได้รับผลกระทบจะพึงพาเครือข่ายทางสังคมหรือจะสะท้อนปัญหาดังกล่าวออกมาหรือไม่ อย่างไร ขณะเดียวกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบต่อหน้าก็ลดน้อยลง ทว่าปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นเป็นภาวะคาบเกี่ยวและเรื้อรัง (Continue and Chronic) อย่างเช่น การใช้สารเสพติดจนเกิดพฤติกรรมความรุนแรงและภาวะจิตเภททำให้เป็นประเด็นที่สร้างผลกระทบต่อครัวเรือนและชุมชนเรื่อยมา ต่อเนื่อง และระยะยาว กระนั้นก็ตาม กลไกเครือข่ายทางสังคมของตำบลห้วยสามพาดผ่านกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง (CG: Caregiver) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ก็ดำเนินงานในลักษณะภาคีร่วมมืออยู่เสมอ นอกจากนี้ ประเด็นข้อมูล (Information) ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงโควิด-19 ยังไม่ได้สำรวจอย่างจริงจัง โดยอาจทำให้เครือข่ายเผชิญกับข้อจำกัดบางประการในการคัดกรอง ช่วยเหลือ และออกแบบโครงการเพื่อนำมาจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น

1.3 ความรุนแรงในครอบครัว: ผลกระทบ และระบบคุณค่าเชิงนิเวศสังคมในการจัดการกับปัญหานี้ของตำบลห้วยสามพาด

นอกจากการรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงแล้ว ในเชิงมุมมองนิยามการให้ความหมายของความรุนแรง ผลกระทบ การแก้ไขปัญหบางประเด็นของการสะท้อนก็ควรค่าต่อการนำมาวิเคราะห์พิจารณา

เมื่อว่าด้วยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เครือข่ายทางสังคมจำนวนมากเห็นว่าเกิดผลกระทบทั้งร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ ตลอดจนแนวทางการจัดการในอนาคต พฤติกรรมที่นำไปให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวหลายอย่างเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ จนกระทั่งถูกยอมรับโดยไม่ทันได้คิดถึง (Take it for granted) ได้แก่ การตะคอกเสียง การด่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อำนาจเหนือ (Power of Domination) ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เสมอภาค เช่น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับลูก ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิง-ชาย สามีภรรยา สภาวะการณ์พึงพิงระหว่างผู้นำและผู้ที่ถูกพึ่งพิงอันทำให้ปัญหาความรุนแรงเป็นประเด็นเชิงพฤติกรรมที่ซับซ้อนยากที่จะจัดการ แม้ว่าการกระทำดังกล่าวทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำกลับมามีความคิดภายหลังว่า เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิและคุกคามเสรีภาพของผู้ถูกกระทำ

สิ่งสำคัญนอกเหนือจากการพิจารณาว่าความรุนแรงเป็นปัญหาเชิงพฤติกรรมหรืออธิบายด้วยแนวคิดทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ ประเด็นสำคัญที่มักมองข้ามไปคือ สิ่งแวดล้อม (Environment) อันเป็นระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคม (Socio-ecological System) ของเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นที่เกิดขึ้น ทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเครือข่ายทางสังคมที่เข้าไปจัดการว่าเป็นอย่างไร สามารถรับประกันได้หรือไม่ว่าเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยหรือเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง อย่างเช่นผู้ใหญ่บ้านและพยาบาลวิชาชีพได้ให้ความหมายคำว่า “เปิง” ในภาษาอีสานแสดงถึงสัญลักษณ์เชิงพื้นที่หรือขอบเขตในทางนิเวศวิทยาที่ประกอบด้วยลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม บรรทัดฐาน ระเบียบ ตลอดจนวิถีทางเศรษฐกิจของผู้นั้นในเขตพื้นที่หรือชุมชนนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้นั้นในเขตพื้นที่นั้นๆ แม้กระทั่งกลุ่มชุมชนหรือระเบียบของหมู่บ้านเองก็ระบุไว้ให้ประชาชนในหมู่บ้านปฏิบัติตามเพื่อลดความรุนแรงและขัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ก็ขึ้นอยู่กับภาระหน้าที่ รวมทั้งการนำสิ่งดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติได้จริงมากน้อยเท่าใด

มันคือ “เปิง” เปิงไหนกะเปิงนั้นละ สภาพแวดล้อม ลิเห็นได้เลยว่าแต่ละหมู่บ้านมันมีแบบแผนอยู่ อย่างเรื่องการทำงานอาชีพ เรื่องกฎหมายบ้านอยู่ศาลามันกะมี แต่ละบ้านเขาเลียดเลียดมันกะเป็นอีกเรื่อง แต่บางบ้านกะเลียดได้เลียด (ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน, สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2565)

ขณะที่ในทัศนะส่วนหนึ่งของบุคลากรทางการแพทย์จากการที่ปฏิบัติงานกับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (NCDs) และการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ตลอดจนทั้งอาสาสมัครที่ดูแลผู้ป่วย (Caregiver: CG) นั้นพบว่า สุขภาพกาย (Physical Health) และสุขภาพจิต (Mental Health) ล้วนเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเครียดและเป็นปัจจัยนำพาสู่การเกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางวาจากระหว่างสมาชิกในครอบครัวและผู้ป่วย เพราะเหตุการณ์พลิกผันดังกล่าวนี้ต้องปรับตัวเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับภาวะสุขภาพของตนเองและเกี่ยวข้องกับ การวางแผนออกแบบแนวทางการดูแล ซึ่งกว่าจะสามารถกลับสู่สภาวะทางจิตใจหรือใกล้เคียงกับปกติ (Resilience) ได้ จำเป็นต้องใช้เวลา ทั้งนี้ จากการปฏิบัติงานของเครือข่ายด้านนี้พบความรุนแรงทางวาจาในลักษณะดังกล่าวนี้เช่นเดียวกัน ผวนกับสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำและสังคมที่โดดเดี่ยวก็เป็นปัจจัยหนุนเสริมกระตุ้นความเครียดต่อความรุนแรงยิ่งขึ้นด้วย โดยหากพิจารณาให้ลึกซึ้งขึ้นไปอีกนอกเหนือจากปัจจัยประเด็นยาเสพติดแล้ว การดำรงชีพและสภาวะทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของความรุนแรงในครอบครัวเช่นเดียวกัน เพราะการมีงานทำ การมีรายได้เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์อันส่งผลสืบเนื่องต่อสุขภาพจิต สุขภาพกาย และสภาวะของครอบครัวโดยรวม เพราะประเด็นเศรษฐกิจเป็นช่องทางหรือโอกาสของการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีด้วย

สิ่งสำคัญนอกเหนือจากการสร้างอาชีพ สร้างรายได้เพื่อตัดวงจรการเข้าสู่วังวนของยาเสพติดแล้ว ทัศนคติของผู้นั้นในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งว่าจะให้โอกาส เฝ้าระวัง และติดตามผู้ที่เคยกระทำความรุนแรงนั้นอย่างไร เพราะบางครั้งสังคมและครอบครัวเองไม่ได้โอกาสนั้นทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำหรือไม่หลุดพ้นจากวงจรเดิม การตีตราหรือมลทินประทับ (Stigmatization) ที่มีต่อผู้เคยกระทำความผิดหรือผู้เคยกระทำความรุนแรงยังมีอยู่ กระบวนการกลับคืนสู่สภาวะเดิม กระบวนการฟื้นฟู การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้นั้นในชุมชน รวมทั้งเครือข่ายทางสังคมตั้งแต่ใกล้ชิดที่สุดอย่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และเครือข่ายวิชาชีพในแต่ละระดับจำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางการฟื้นฟูและลดมลทินประทับที่มีต่อผู้เคยกระทำความรุนแรง โดยที่ไม่อาจละเลยเฉกเช่นเดียวกับการเยียวยาเหยื่อความรุนแรงนั้นด้วย

อภิปรายผล

การรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของพื้นที่ตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี พบว่า จากมุมมองการรับรู้ของสมาชิกเครือข่ายทางสังคมที่ทำงานกับกรณีศึกษาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนเห็นว่า ผู้กระทำความรุนแรงส่วนหนึ่งเผชิญกับสภาวะโดดเดี่ยว ขาดความผูกพันทางสังคม (Social Bonding) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลภายในครอบครัวและเครือญาติซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้กระทำมากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงเป็นความเสี่ยงที่จะกลายเป็นเหยื่อความรุนแรงขึ้น โดยสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมอาชญากรกับบุคคลที่มีความผูกพันทางสังคมน้อยกว่าจะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมอาชญากร (รวมถึงกระทำความรุนแรง) มากกว่าบุคคลที่

มีความผูกพันทางสังคมในระดับสูง Özbay, Ö., & Özcan, Y. Z. (2008) สรุปว่า ความผูกพันทางสังคมจะมีผลต่อผู้ชายมากกว่าผู้หญิงในการกระทำความผิด เมื่อผนวกกับบทวิเคราะห์ของฐานคิดสตรีนิยมก็ยืนยันได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเป็นบุคคลที่มีความผูกพันทางสังคมค่อนข้างต่ำ ผนวกกับการเข้ามาของเทคโนโลยีสารสนเทศหรือการสื่อสารออนไลน์ทำให้ผู้คนเข้าสู่ความผูกพันในโลกเสมือนจริงมากกว่าความผูกพันทางกายภาพที่อยู่ซึ่งหน้า ประเด็นนี้ก็ส่งผลต่อการเกิดสภาวะโดดเดี่ยวของผู้คนจนนำไปสู่พฤติกรรมอาชญากร ความรุนแรง และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและกลายเป็นอาการจิตเภทส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในที่สุด

การกำหนดสร้างปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการพึ่งพิงตามทฤษฎีทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวและทฤษฎีการต่อรองในครัวเรือน (Household Bargaining Theory) (Card, D., & Dahl, G. B., 2011; Henke, A., & Hsu, L., 2022) โดยกรอบทฤษฎีนี้เห็นว่า ความรุนแรงเป็นการแสดงออกต่อคู่กรณีในวิถีทางของการระบายความอัดอั้นตันใจจนส่งผลกระทบต่อผู้อื่น รวมทั้งตั้งคำถามกับประเด็นโควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว โดยตั้งคำถามว่าเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจหรือเป็นภาวะแยกขาดจากสังคม (Isolation) ทฤษฎีการต่อรองในครัวเรือนพยากรณ์ว่า ความรุนแรงในครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อบุคคลมีอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กรณีของคู่ครองหรือคู่สมรสที่ไม่ได้ทำงานจะมีอำนาจการต่อรองต่ำ ในขณะที่เมื่อผู้ที่อาจเป็นเหยื่อความรุนแรงนั้นได้รับการจ้างงาน เป็นไปได้ว่าผู้ที่อาจเป็นเหยื่อสามารถอยู่อย่างสมเหตุสมผลหรือนำเอาเชื่อถือนั้นที่จะดีห่างไปจากวงจรหรือระบบความสัมพันธ์ที่รุนแรงเช่นนี้ได้ อธิบายอีกนัยหนึ่งคือ หากมีภาวะพึ่งพิงมากทำให้ความสามารถในการต่อรองในครัวเรือนลดลง ในทางตรงกันข้าม หากมีภาวะพึ่งพิงน้อย ผู้มีความเสี่ยงตกเป็นเหยื่อจะมีความสามารถในการต่อรองในครอบครัวได้มากขึ้น และจะหลุดพ้นจากวงจรความรุนแรงได้ง่ายขึ้นด้วย เนื่องจากสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงผู้กระทำหรือผู้มีแนวโน้มกระทำความรุนแรง

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคมต่อการรับรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีลักษณะเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นจะแจ้ง จะบอกกล่าว หรือจะตีความว่าสิ่งที่ครอบครัวตนหรือประสบการณ์ของตนเผชิญนั้นเป็นความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร อยู่ในระดับไหน จำเป็นหรือไม่ อย่างไรที่ต้องแจ้งกับสมาชิกเครือข่ายทางสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการ ความรุนแรงจึงเป็นสภาวะที่ความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) ปรากฏอยู่มากกว่าที่สัมผัสเห็นจากภายนอก (Appearance) จนกระทั่งเกิดสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก (Dilemma) อันต้องใช้วิธีการแบบพหุวิชาชีพ (Multi-professional Approach) ในการตีความถึงการรับรู้ความรุนแรง เพราะการประเมินวินิจฉัยความรุนแรงนั้นผูกโยงกับประสบการณ์ส่วนบุคคลและบรรทัดฐานทางสังคมในสังคมนั้นว่าจะตีความประเด็นความรุนแรงไปในทิศทางไหน (Miranda, R. B., & Lange, S., 2020)

ดังนั้น การประเมินตีความภายใต้ประสบการณ์ที่มีต่อความรุนแรงนั้นจึงแนบแน่นกับอัตวิสัยหรือดุลพินิจอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ขณะเดียวกันเครือข่ายทางสังคมบางส่วนก็เห็นว่า แม้ว่าจะไม่สามารถจัดการความรุนแรงได้อย่างเบ็ดเสร็จแต่อย่างน้อยที่สุดคือการผ่อนหนักให้เป็นเบา ผู้ที่มีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมความรุนแรงหรือมีความเสี่ยงกระทำความรุนแรง จำเป็นต้องดำเนินการแทรกแซงบางอย่าง (Intervention) เพื่อให้เกิดการผ่อนหนักให้เป็นเบา ให้ตระหนักถึงการลดความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากแนวคิดที่สูงลิบสู่การใช้อำนาจรวมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีย์ฉาย พลวัน และมาติลิมสกุล (2565) เรื่องการขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ โดยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างไม่มีการใช้ความรุนแรงทางร่างกายเลยแต่ก็ยังพบว่ามีกระทำความรุนแรงทางจิตใจผ่านวาจา ซึ่งรูปแบบความรุนแรงทางวาจานี้ปรากฏแพร่หลายกับผู้ได้รับผลกระทบหลากหลายวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุ (บุญยวัฒน์ ไตรจุฑากาญจน์, 2564) เพียงแต่เมื่อเข้าร่วมโปรแกรมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความถี่ในการกระทำความรุนแรงลดลง วิธีการทำงานจากงานวิจัยนี้สอดคล้องกับวิธีการทำงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสของพื้นที่ตำบลห้วยสามพาดที่พยายามแสวงหาวิธีการทำให้ความรุนแรงผ่อนหนักให้กลายเป็นเบา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความรุนแรงด้านร่างกาย แต่หากเป็นด้านวาจาที่จำเป็นต้องสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันด้วยความปรารถนาดี

ที่สำคัญในระบบคุณค่าของการจัดการความรุนแรงในครอบครัวตามทัศนะการรับรู้ของสมาชิกเครือข่ายทางสังคม เห็นว่า นอกจากจะดำเนินงานกับเหยื่อที่ได้รับผลกระทบกับความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมแล้ว ผู้กระทำเองก็จำเป็นต้องดำเนินงานด้วยเช่นกันดังที่ได้กล่าวไปเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมใกล้ชิดเพื่อลดมลทินประทับต่อบุคคลและครัวเรือนนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการใช้สารเสพติดเมื่อผ่านกระบวนการบำบัดแล้ว แม้ว่าโอกาสที่เขาจะเข้าสู่วังวนของความรุนแรงนั้น จะมีไม่น้อย กระบวนการบำบัดฟื้นฟูสารเสพติดและภาวะจิตเภทยังเป็นคำถามต่อการป้องกันความรุนแรงทั้งในปัจจุบันและอนาคต ภายใต้ “เปิง” หรือ “สิ่งแวดล้อม” ที่เขาจำเป็นต้องกลับมาอันเป็นความจำเป็นเชิงระบบในการส่งผู้ช่วยกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ James et al (2004) เกี่ยวกับการเข้าหาเพื่อนบ้านที่ใช้สารเสพติด เพราะในอีกด้านหนึ่งเครือข่ายทางสังคมอาจอยู่ในรูปแบบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านความรุนแรงในครอบครัวก็เป็นได้ ในเมื่อสภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อนบ้านโดยรอบใช้สารเสพติด ข้อสังเกตสำคัญของการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า การใช้เครือข่ายทางสังคมที่แวดล้อมต่อเหยื่อความรุนแรง และผู้มีความเสี่ยงกระทำความรุนแรงอาจสร้างผลกระทบเชิงลบต่อสถานการณ์ได้ อีกทั้งการมีกลุ่มเพื่อนที่ดึงกลับเข้าสู่วังวนนั้นเมื่อผู้กระทำความรุนแรงจากการใช้สารเสพติดอยู่ในวงจรของ “เปิง” หรือ “สิ่งแวดล้อม” ในระบบนิเวศสังคมที่ไม่แตกต่างไปจากเดิม

องค์ความรู้ใหม่

การแสวงหาการรับรู้เชิงอัตวิสัยของสมาชิกเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ภายใต้กรณีตัวอย่างพื้นที่ตำบลห้วยสามพาดนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการถกเถียงเชิงภววิทยาและญาณวิทยา (Ontological and Epistemological Arguments) กล่าวคือ เป็นการพิจารณาที่มาและแหล่งกำเนิดของความรู้เชิงปรัชญาซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับสิ่งที่ศึกษาหรือความเป็นองค์ประธาน (Subject) กับวัตถุที่ศึกษา (Object) ว่ามีลักษณะความสัมพันธ์กันเช่นใด (Nicolescu, 2014) เพราะแท้จริงแล้วเป็นสิ่งที่ไม่ได้แยกขาดจากการตีความเชิงประสบการณ์ ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจอัตวิสัยจึงสำคัญเพื่อให้เข้าถึงระดับของการรับรู้ (Level of Perceptions) และระดับของความเป็นจริงทางสังคม (Level of Reality) นั้นมีหลากหลายระดับ เลื่อนไหล ซึ่งเป็นวิธีวิทยาของศาสตร์ข้ามสาขา (Methodologies of Transdisciplinarity) ของการศึกษาโจทย์หรือสภาพปัญหาที่รุนแรง ซับซ้อน แปรผันสูง ตลอดจนมีผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก ภายใต้ความหลากหลายของประสบการณ์ หลากหลายวิธีคิด หลากหลายบทวิเคราะห์ที่มีความไม่แน่นอน คลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีหลากหลายมิติให้พิจารณาภายใต้เงื่อนไขบริบท ช่วงเวลา และสถานที่ที่แปรเปลี่ยนไป จนทำให้การตีความโลกเชิงประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลในเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นกระบวนการสร้างความเป็นจริงทางสังคมขึ้นอันเป็นกระบวนการทำความเข้าใจของมนุษย์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ถูกศึกษาดังนั้นพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ศึกษาจึงกลายเป็นพื้นที่แฝงเร้น (Hidden Third) ที่มีส่วนทับซ้อนระหว่างสมาชิกเครือข่ายทางสังคม (ตัวแทนของมนุษย์) กับความรุนแรงในครอบครัว (สิ่งที่ศึกษา) ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร (Subject-Object Interaction) โดยเป็นความพยายามรวบรวมสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ตรงกลางระหว่างศาสตร์สาขาต่างๆ (Included Middle) อันหมายถึง การตีความเชิงประสบการณ์ของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย (หลากหลายวิชาชีพและอาสาสมัครที่เป็นสมาชิกเครือข่ายทางสังคม) จนทำให้การแสวงหาความรู้หรือความจริงไปไกลกว่าคำว่า “มีอยู่” (Being) หรือ “ไม่มีอยู่” (Non-being) ตามแบบฉบับความคิดลดทอนหรือความคิดแบบสองสิ่งคู่ตรงข้าม (Reductionist and Binary Thinking) ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ปกติ หากแต่เป็นความพยายามพิจารณาหรือวิเคราะห์ว่า การมีอยู่ของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของชุมชนพื้นที่นั้นมีอยู่ภายใต้ช่วงเวลาหรือเงื่อนไขแบบใด อาจทำให้เกิดภาวะไม่ลงรอยกันหรือขัดแย้งกันดังเช่นระหว่างมีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 กับสถานการณ์ปกติ อันจำเป็นต้องตีความอัตวิสัยแห่งการรับรู้เชิงประสบการณ์ของสมาชิกเครือข่ายทางสังคมนี้สู่การขยายความเป็นจริงทางสังคม (Extended Facts) ในสภาวะยุ่งยาก ซับซ้อน มีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมาก ต้องการการตัดสินใจอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นการพิจารณาปัญหาเชิงวิพากษ์อย่างเป็นระบบรอบด้านมากกว่าการพิจารณาบทวิเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญกำหนดให้ต้องดำเนินการ (Healy, 2011; Cepni, 2017; Mormina, 2022) โดยขาดชุดประสบการณ์ของผู้คนในพื้นที่ด้วยวิธีการโอบรับความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน เรววนและเปลี่ยนแปลงเสมอภายใต้มุมมองและการรับรู้ซึ่งเป็นอัตวิสัยแทนที่จะลดทอนการวิเคราะห์ปัญหาให้หยุดนิ่ง คงที่ หรือไม่เปลี่ยนแปลงซึ่ง

กระบวนการแสวงหาความรู้ที่สะท้อนมุมมองเชิงญาณวิทยาสู่ความเป็นธรรม (Epistemic Justice) มากขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การรับรู้ของเครือข่ายทางสังคมต่อปัญหาและสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของกรณีศึกษาพื้นที่ตำบลห้วยสามพาดนั้นมีลักษณะหลากหลาย เลื่อนไหล อีกทั้งแปรเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ของสมาชิกเครือข่ายแต่ละคนทั้งในการปฏิบัติงานของตนเองและในนามองค์กรที่สังกัดอยู่ ด้วยเหตุนี้ การตีความเชิงประสบการณ์จึงเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) ค่อนข้างสูง เพราะมีปัจจัยด้านบริบทและช่วงเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 กำกับที่เครือข่ายมีมุมมองทั้งที่ใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน ทว่าด้วยปรากฏการณ์เชิงปัญหานี้ได้เรียกร้องให้เครือข่ายคณะทำงานของพื้นที่เข้าสู่กระบวนการดำเนินงาน ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องอาศัยกลไกการรับรู้ มุมมอง และทัศนคติที่มีต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและชุมชนนั้นว่าส่งผลกระทบต่อผู้คนไม่เฉพาะกับครัวเรือนนั้น แต่ยังหมายถึงความเสี่ยงของเพื่อนบ้าน ชุมชน และเป็นความรุนแรงของสังคมรอบข้างด้วย การทำความเข้าใจอัตวิสัยในการรับรู้ของสมาชิกเครือข่ายทางสังคมต่อความรุนแรงในครอบครัวของตำบลห้วยสามพาดด้วยแนวคิดเครือข่ายทางสังคมและแนวคิดนิเวศสังคมที่สัมพันธ์กับความรุนแรงในครอบครัวทำให้สามารถตีความมิติเชิงซ้อนของรูปแบบหรือลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครัวเรือนส่งผ่านสู่ความเสี่ยงของชุมชนได้ภายใต้ระบบนิเวศสังคมที่สัมพันธ์กันจากใกล้ชิดสุดอย่างปัจเจกบุคคลในครอบครัว สู่เพื่อนบ้าน และเครือข่ายทางสังคมและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาเกี่ยวข้องกับการออกแบบและจัดการกับปัญหาดังกล่าวนี้ แม้ว่าในแง่หนึ่งการจัดการกับสถานะพึ่งพิงของบุคคลในครอบครัวและระบบความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมของบุคคลภายในครอบครัวยังเป็นความท้าทายมหาศาลของผู้ที่เกี่ยวข้องก็ตาม นอกจากนี้ การจะทำให้สภาวะของครอบครัวอยู่ดีมีสุขจึงเป็นโจทย์สำคัญของการก่อร่างสร้างตัวเครือข่ายทางสังคมเพื่อจัดการกับปัญหาเหล่านี้ที่รุนแรงอย่างไม่ลดละอันสังเกตได้จากข่าวสารบ้านเมืองจนยากจะปฏิเสธว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ไม่มีอยู่จริง อีกทั้งยังปรากฏและแฝงเร้นอยู่อย่างรุนแรงและซับซ้อนด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรเพิ่มการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและการส่งเสริมสวัสดิภาพครอบครัวระดับตำบลมากยิ่งขึ้นเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้และปลูกจิตสำนึกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่มากขึ้น

1.2 ควรเพิ่มความรู้ทางกฎหมายและทักษะการดำเนินงานต่อสมาชิกเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ต่างๆ เพื่อจัดการความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้นอันเป็นการสร้างกลไกการดำเนินงานภาคประชาชนที่เข้มแข็งมากขึ้น

1.3 ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการรับรู้และสร้างระบบฐานข้อมูลสนับสนุนการดำเนินงานด้านความรุนแรงกับเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสถานะพึ่งพิง (Dependency) ของบุคคลในครอบครัวและความผูกพันทางสังคม (Social Bonding) ที่ส่งผลต่อการเกิดความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัวกับรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ. 2550 ประจำปี 2561. สืบค้น 12 มกราคม 2566. จาก <https://dwf.go.th/contents/48156>.
- กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). รายงานสถานการณ์และแนวโน้มทางสังคม: ความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้น 12 มกราคม 2566. จาก <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/32693234-bb88-478e-b01d-f9af218a9cce/resource/d710fe3f-7b48-4d11-a3f0-22db476d6b1a/download/4.-.pdf>.
- กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสามพาด อำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี. (2566). งานด้านความรุนแรงต่อเด็กและสตรี. อุดรธานี: องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสามพาด จังหวัดอุดรธานี.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2560). เครื่องมือทำงานวัฒนธรรมชุมชนและสื่อพิธีกรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ดวงฤดี สุริยนิยงค์, อมลวรรณ วีระธรรมโม และ จรัส อติวิทยากรณ์. (2557). ปัจจัยในการนำนโยบายความมั่นคงของชีวิตและสังคมประเด็นการคุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ของ บุคลากรไปปฏิบัติในจังหวัดสงขลา. วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ, 9(2), 135-156.
- บุญยวัฒน์ ไตรจุฑากาญจน์. (2564). ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ: สถานการณ์ สาเหตุ และการรับมือ. วารสารสังคมศาสตร์, 51(2), 167-192.
- มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2563). การสร้างและพัฒนาพื้นที่ปลอดภัยทางสังคมโดยชุมชนชนบท ชุมชนเมือง และชุมชนแรงงานเขตอุตสาหกรรม. สืบค้น 12 มกราคม 2566. จาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Creator/personDc/95551>.
- วิชัย รูปขำดี. (2554). บทบาทของท้องถิ่นกับการแก้ไขความรุนแรงทางสังคม. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 9(1), 89-100.
- สุริยฉาย พลวัน และ มาดี ลิ้มสกุล. (2565). การขยายพื้นที่ชุมชนในการดำเนินโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 10(1), 338-355.
- Atkinson, R. (2006). Padding the bunker: strategies of middle-class disaffiliation and colonisation in the city. *Urban studies*, 43(4), 819-832.
- Babbie, E. R. (2013). *The practice of social research*. (13th ed.). London: International Thomson Publishing Services.
- Borgatti, S. P., & Ofem, B. (2010). *Social network theory and analysis*. Retrieved 2 July 2023. from https://www.researchgate.net/profile/Stephen-Borgatti/publication/298097232_Overview_Social_network_theory_and_analysis/links/5715549508ae0f1a39b1a475/Overview-Social-network-theory-and-analysis.pdf.
- Card, D., & Dahl, G. B. (2011). Family violence and football: The effect of unexpected emotional cues on violent behavior. *The quarterly journal of economics*, 126(1), 103-143.
- Castells, M. (2004). *The Network Society: A Cross-cultural Perspective*. Cheltenham, United Kingdom: Edward Elgar.
- Çepni, E. (2017). Transforming Education for a Transition into Human-centered Economy and Post-normal Times. *Cadmus*, 3(3), 24-41.

- Cosimo, S. D. (2012). *Domestic violence: Legal sanctions and recidivism rates among male perpetrators*. Texas: LFB Scholarly Pub. LLC.
- Federici, S. (2018). *Witches, witch-hunting, and women*. New York: PM Press.
- Golu, F. (2017). A Multidimensional Perspective on Domestic Violence: Violence Against Women and Child Maltreatment. In Ortiz, M. (Eds.). *Domestic Violence: Prevalence, Risk Factors and Perspectives*. (pp. 33–68). Hauppauge, New York: Nova Science Publishers, Inc..
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American journal of sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Healy, S. (2011). Post-normal science in post normal times. *Futures*, 43(2), 202-208.
- Henke, A., & Hsu, L. (2022). COVID-19 and domestic violence: Economics or isolation?. *Journal of family and economic issues*, 43(2), 296-309.
- James, S. E., Johnson, J., & Raghavan, C. (2004). “I couldn’t go anywhere” contextualizing violence and drug abuse: a social network study. *Violence against women*, 10(9), 991-1014.
- Miranda, R. B., & Lange, S. (2020). Domestic violence and social norms in Norway and Brazil: A preliminary, qualitative study of attitudes and practices of health workers and criminal justice professionals. *PloS one*, 15(12), e0243352.
- Mormina, M. (2022). Knowledge, expertise and science advice during covid-19: In search of epistemic justice for the ‘wicked’ problems of post-normal times. *Social Epistemology*, 36(6), 671-685.
- Moser, C. O., & McIlwaine, C. (2006). Latin American urban violence as a development concern: towards a framework for violence reduction. *World development*, 34(1), 89-112.
- Muggah, R., & Savage, K. (2012). *Urban violence and humanitarian action: engaging the fragile city*. Retrieved 2 July 2023. from <https://igarape.org.br/en/urban-violence-and-humanitarian-action/>.
- Netto, L. D. A., Moura, M. A. V., Araujo, C. L. F., Souza, M. H. D. N., & Silva, G. F. (2017). Social support networks for women in situations of violence by an intimate partner. *Texto & Contexto Enfermagem*, 26(2), 1-11.
- Nicolescu, B. (2014). Methodology of transdisciplinarity. *World futures*, 70(3-4), 186-199.
- Ogbe, E., Jbour, A., Rahbari, L., Unnithan, M., & Degomme, O. (2021). The potential role of network-oriented interventions for survivors of sexual and gender-based violence among asylum seekers in Belgium. *BMC public health*, 21(1), 1-15.
- Özbay, Ö., & Özcan, Y. Z. (2008). A test of Hirschi’s social bonding theory: A comparison of male and female delinquency. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 52(2), 134-157.
- Renzetti, C. M. (2009). *Economic stress and domestic violence*. Retrieved 2 July 2023. from https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=crvaw_reports.
- Thomas, K. A., Goodman, L. A., Vainer, E. S., Heimel, D., Barkai, R., & Collins-Gousby, D. (2018). “No sacred cows or bulls”: The story of the domestic violence program evaluation and research collaborative (DVPERC). *Journal of Family Violence*, 33, 537-549.
- True, J. (2010). The political economy of violence against women: A feminist international relations perspective. *Australian Feminist Law Journal*, 32(1), 39-59.
- World Bank. (2011). *Violence in the city: Understanding and supporting community responses*. Washington DC: World Bank.

The Motivation for Entering Into The Drug Cycle of Drug Convicted Inmates in Prisons: a Case Study of The Upper Northeastern Province Group 2 and Bueng Kan Province

Kitsada Junlakhunt¹ Apikanittha Nalao^{1*} and Kotchakhorn Dechakhumphu²

¹ Department of Public and Private Management, Faculty of Arts and Sciences, Nakhon Phanom University, Thailand

² Department of Public Administration, Faculty of Arts and Sciences, Nakhon Phanom University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: apikanittha@npu.ac.th

ABSTRACT

This article aimed to study (1) the level of motivation for entering the drug cycle of inmates; (2) the knowledge level about dangers of drugs; (3) demographic factors related to motivation; and (4) guidelines for preventing and solving the problem for entering the drug cycle of drug convicted inmates in prisons. It was mixed research. The tools used were questionnaires for 381 inmates and structured interviews with 28 key informants. The statistics were frequency, percentage, mean and standard deviation, the hypothesis was tested by Pearson's correlation coefficient and content analysis. The research results found that the motivation level for entering the drug cycle was at a moderate level; including curiosity and desire to try, not a warm family, persuasion from friends, easy availability of drugs, poverty, unemployment, buying-selling drugs through online media was convenient and fast. The knowledge level about dangers of drugs was at a high level. Demographic factors correlated with the motivation for entering the drug cycle and guidelines for preventing and solving the problem of entering the drug cycle by solving the reasons for entering the drug cycle. Society should provide opportunities and people in the community must participate in solving problems. Government officials must be honest and strictly enforce the law. Kratom and Marijuana should be brought back into The Narcotics Act was a cause of crime.

Keywords: Motivation, Drug Cycle, Drug Convicted Inmates, Prison

มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ : กรณีศึกษา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

กฤษฎา จุลจันทร์¹ อภิกนิษฐา นาเลาะห์^{1*} และ กชกร เดชะคำภู²

¹ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: apikanittha@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด (2) ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด (3) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจ และ (4) แนวทางในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้ต้องขัง 381 คน แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 28 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความอยากรู้ อยากลอง ครอบครัวไม่อบอุ่น การชักชวนจากเพื่อน ยาเสพติดหาได้ง่าย ความยากจน การว่างงาน การซื้อ-ขายผ่านสื่อออนไลน์สะดวกรวดเร็ว ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับ มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด และแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการเข้าสู่วงจรยาเสพติด ต้องแก้ไขตาม มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด สังคมควรให้โอกาส คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา เจ้าหน้าที่ของรัฐต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ต้องเข้มงวดกวดขันทางกฎหมาย ควรนำพืชกระท่อมและกัญชากลับเข้าสู่ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ เป็นสาเหตุ ของการก่ออาชญากรรม

คำสำคัญ: มูลเหตุจูงใจ, วงจรยาเสพติด, ผู้ต้องขังคดียาเสพติด, เรือนจำ

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยและทั่วโลกมายาวนาน และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อ ด้านสุขภาพทางกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศ และเป็นปัญหาพื้นฐานของสังคม (กระทรวง สาธารณสุข, 2564, น. 5) สถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศไทย ยังไม่ลดระดับความรุนแรง ขบวนการลำเลียงยาเสพติด มีการเปลี่ยนเส้นทางการเคลื่อนย้ายยาเสพติดออกจากแหล่งผลิตในพื้นที่รัฐฉาน ประเทศเมียนมา นำเข้าสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อนลักลอบนำเข้าประเทศไทย ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ทางภาคเหนือของไทย ต่อเนื่องไปตลอดถึงชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดนครพนม) มีการลักลอบนำเข้ายาเสพติดสูงที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยา เสพติด, 2564) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 337,186 คดี ผู้ต้องหา 350,758 คน ของ กลางยาบ้า 554.7 ล้านเม็ด ไชซ์ 26,662 กิโลกรัม เฮโรอีน 4,520 กิโลกรัม คีตาามีน 1,350 กิโลกรัม โคเคน 45 กิโลกรัม เอ็กซ์ตาซิน 447,213 เม็ด และกัญชา 41,573 จังหวัดที่มีการนำเข้าสูงสุดคือ จังหวัดนครพนม มีการจับกุม 57 คดี ของกลาง ยาบ้า 27.9 ล้านเม็ด ไชซ์ 1,102 กิโลกรัม เฮโรอีน 848 กิโลกรัม และกัญชา 11,418 กิโลกรัม รองลงมา คือ จังหวัด หนองคาย มีการจับกุม 56 คดี ของกลางยาบ้า 53.85 ล้านเม็ด ไชซ์ 2,685 กิโลกรัม กัญชา 1,117 กิโลกรัม และคีตาามีน 414 กิโลกรัม จังหวัดบึงกาฬ จับกุม 44 คดี ของกลางยาบ้า 20.5 ล้านเม็ด ไชซ์ 1,703 กิโลกรัม โคเคน 16.3 กิโลกรัม เอ็กซ์ ตาซิน 25,650 เม็ด และกัญชา 7,856 กิโลกรัม (กระทรวงยุติธรรม, 2564, น. 18) ยาเสพติดจัดอยู่ในปัญหาด้านความมั่นคงที่

ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งถูกบรรจุอยู่ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แนวทางการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีเป้าหมายการดำเนินการต่อปัญหาเสพติดและปัญหาความมั่นคง ซึ่งเป็นปัญหาความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันในปี พ.ศ. 2563 - 2565 อยู่ในระดับความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันที่ดีขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 50 และในปี พ.ศ. 2566 - 2580 จะต้องดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจนไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563)

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ นครพนม สกลนคร มุกดาหาร และบึงกาฬ โดยมีพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทาง 345 กิโลเมตร จึงทำให้มีการลักลอบนำเข้ายาเสพติดเป็นจำนวนมาก การปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดดำเนินคดีลงโทษจำคุก การคุมขังในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ โดยเรือนจำกลางนครพนม มีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 30 ปี เรือนจำจังหวัดสกลนคร ไม่เกิน 25 ปี เรือนจำจังหวัดมุกดาหารและบึงกาฬ ไม่เกิน 20 ปี ตามมติคณะกรรมการบริหารงานราชทัณฑ์เขต 4 ได้กำหนดให้เรือนจำ ที่มีผู้ต้องขังกำหนดโทษสูงเกินอำนาจในการควบคุมให้ย้ายมาคุมขังไว้ที่เรือนจำกลางนครพนม(ดาวเรือง หงษา, 2564, น. 87)

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ : กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย จังหวัดนครพนม สกลนคร มุกดาหาร และบึงกาฬ โดยผู้วิจัยมองว่ายาเสพติดเป็นปัญหาในระดับชาติ ที่จะต้องเร่งแก้ไข และต้องการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับหน่วยงาน เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ และกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร (Populations) เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขล่าสุด พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 จำนวน 7,785 คน จากเรือนจำ 4 แห่ง ได้แก่ เรือนจำกลางนครพนม ประชากร 2,953 คน เรือนจำจังหวัดสกลนคร ประชากร 2,391 คน เรือนจำจังหวัดมุกดาหาร ประชากร 1,283 คน และเรือนจำจังหวัดบึงกาฬ ประชากร 1,158 คน รวมผู้ต้องขังคดียาเสพติดทั้งสิ้น 7,785 คน (สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (บุญชม ศรีสะอาด. 2551) ได้กลุ่มตัวอย่าง 381 คน แล้วนำมาคำนวณหากลุ่มตัวอย่างแบบเทียบบัญญัติไตรยางค์ ตามสัดส่วนของผู้ต้องขังในเรือนจำทั้ง 4 แห่ง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างจาก เพศ อายุ ประเภทคดี กำหนดโทษ และจำนวนครั้งที่ต้องโทษ

1.3 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มเป้าหมาย 28 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้รู้ (Knowledge Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนทัณฑปฏิบัติหรือหัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบหมายศาล การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง ซึ่งดำรงตำแหน่ง 2 ปีขึ้นไป เรือนจำละ 1 คน ใน 4 เรือนจำ รวมกลุ่มผู้รู้จำนวน 4 คน (2) กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (General Informants) หรือกลุ่มผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามกำหนดโทษที่ศาลพิจารณาพิพากษาตัดสิน จำคุกตั้งแต่ 1-10 ปี, 10-20 ปี, 20-30 ปี ประเภทคดี และเต็มใจให้ข้อมูล กลุ่มละ 2 คน ชาย/หญิง เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดชาย 3 คน และหญิง 3 คน รวมเรือนจำละ 6 คน ใน 4 เรือนจำ รวมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 24 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างแบบสอบถามจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ก่อนต้องโทษ สัมพันธภาพในครอบครัว ประเภทคดีและจำนวนครั้งที่ต้องโทษ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ (1) ปัจจัยภายใน 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล 1.2 ปัจจัยด้านครอบครัว 1.3 ปัจจัยด้านความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด และ (2) ปัจจัยภายนอก 2.1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม 2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2.3 ปัจจัยด้านสังคม 2.4 ปัจจัยด้านกฎหมาย 2.5 ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ ตอนที่ 3 เป็น ข้อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขัง แบบสอบถามผลจากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.91

2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 28 คน เกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด และแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ อยู่ในระดับสูง

3.2 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยทางผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำ ทั้ง 4 เรือนจำ เพื่อทำการเก็บข้อมูลภายในเรือนจำโดยการขอความร่วมมือจากผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 381 คน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคลโดยทางผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำ ทั้ง 4 เรือนจำ เพื่อไปทำการขอสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนทัณฑปฏิบัติหรือหัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ และผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งสิ้น 28 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ก่อนต้องโทษ ประเภทดัดสัน พันธภาพในครอบครัว และจำนวนครั้งที่ต้องโทษ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับมูลเหตุใจในด้านต่างๆ ของการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5.1.3 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุใจ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) (สมนึก ภัททิยธนี, 2560) เพื่อทดสอบตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการบันทึกเสียงที่ได้รับอนุญาต ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า (Triangulation Technique) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) นำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมจากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาใช้วิธีการ ดังนี้

5.2.1 ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้อง ได้ข้อมูลที่แท้จริงและสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ทุกประเด็น

5.2.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulate) เป็นการตรวจสอบว่าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการศึกษา สามารถใช้เพื่ออ้างอิงผลจากการศึกษาได้และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

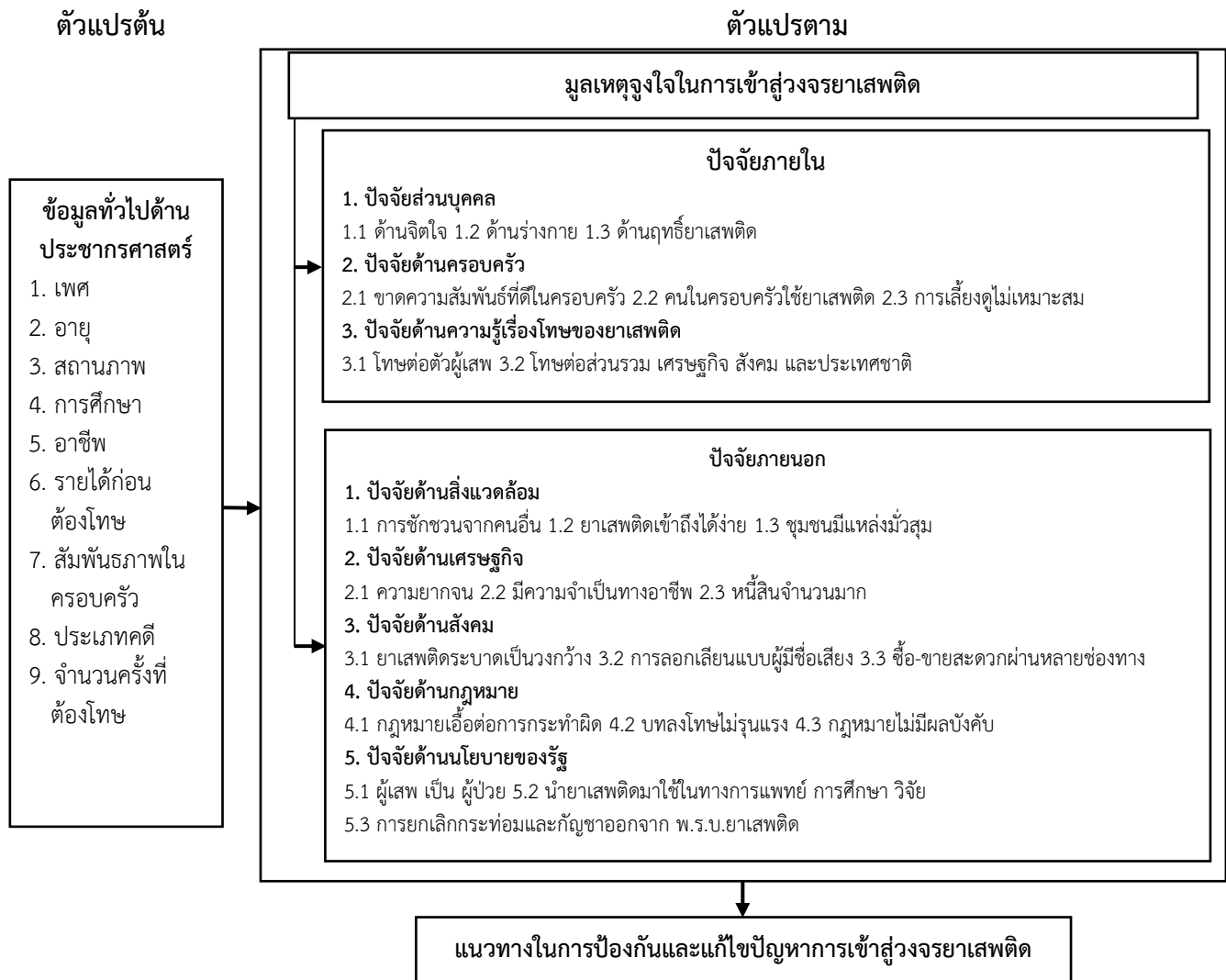
5.2.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านพื้นที่ เป็นการตรวจสอบว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป จะให้ข้อมูลที่เหมือนกันหรือเกิดความแตกต่างทางข้อมูลขึ้นเพื่อให้เกิดความหลากหลายในการใช้ตอบปัญหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องคดียาเสพติด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และ 2) สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (สมนึก ภัททิยธนี, 2560)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ : ปัจจัยภายใน

มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ปัจจัยส่วนบุคคล	3.01	1.08	มาก	
2. ปัจจัยด้านครอบครัว	1.73	0.92	น้อยที่สุด	
3. ปัจจัยด้านความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด	3.43	1.15	มาก	
รวม	2.72	1.05	ปานกลาง	

ผลการวิเคราะห์มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ ปักจายภายใน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปักจายด้านความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด ($\bar{X} = 3.43$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปักจายปักจายส่วนบุคคล ($\bar{X} = 3.01$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปักจายด้านปักจายด้านครอบครัว ($\bar{X} = 1.73$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ : ปักจายภายนอก

มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ปักจายด้านสิ่งแวดล้อม	2.54	1.83	น้อย	
2. ปักจายด้านเศรษฐกิจ	2.98	1.25	น้อย	
3. ปักจายด้านสังคม	2.64	1.16	ปานกลาง	
4. ปักจายด้านกฎหมาย	2.99	1.29	ปานกลาง	
5. ปักจายด้านนโยบายของรัฐ	3.35	1.29	ปานกลาง	
รวม	2.90	1.36	ปานกลาง	

ผลการวิเคราะห์มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ ปักจายภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปักจายด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X} = 3.35$) รองลงมา คือ ปักจายด้านกฎหมาย ($\bar{X} = 2.99$) ปักจายด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 2.98$) ปักจายด้านสังคม ($\bar{X} = 2.64$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปักจายด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.54$) อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. โทษต่อตัวผู้เสพ	3.40	1.12	ปานกลาง	
2. โทษต่อส่วนรวม เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ	3.45	1.18	มาก	
รวม	3.43	1.15	มาก	

ผลการวิเคราะห์มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ ปักจายด้านความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โทษต่อส่วนรวม เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ ($\bar{X} = 3.45$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โทษต่อตัวผู้เสพ ($\bar{X} = 3.40$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

ตัวแปร		ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์	
		ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
เพศ	r	.149**	-.092
	Sig.	.004	.072
อายุ	r	.076	.203**
	Sig.	.139	.000
สถานภาพ	r	-.063	-.116*
	Sig.	.219	.023
การศึกษา	r	.107*	-.113*
	Sig.	.037	.027
อาชีพ	r	.054	.006
	Sig.	.294	.913
รายได้	r	-.120*	-.055
	Sig.	.020	.288
ประเภทคดี	r	-.009	.120*
	Sig.	.864	.019
สัมพันธภาพ	r	-.246**	-.096
	Sig.	.000	.061
จำนวนครั้งที่ต้องโทษ	r	-.133**	-.034
	Sig.	.010	.510
รวมปัจจัยด้านประชากรศาสตร์	r	-.116*	
	Sig.	.024	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

r แทน ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation Coefficient)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 18-25 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้ก่อนต้องโทษอยู่ที่ 3,001-5,000 บาท ต้องโทษคดีครอบครองเพื่อจำหน่าย สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ด้วยกันไม่ราบรื่น และต้องโทษ 1-3 ครั้ง และพบปัจจัยเพิ่มเติม ได้แก่ การดื่มสุราทำให้ขาดสติ เกิดความกล้า ขาดความยับยั้งชั่งใจ ยาเสพติดทำให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำให้ดูเท่ มีเสน่ห์ กลุ่มเพื่อนให้การยอมรับ มีความเชื่อว่ายาเสพติดรักษาโรคบางอย่างได้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อบรม สั่งสอนไม่ให้อยู่เกี่ยวกับยาเสพติดแต่ไม่เชื่อฟัง การจำหน่ายยาเสพติดทำให้หาเงินได้ง่ายไม่ต้องเหนื่อย และเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด

4. แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเข้าสู่วงจรรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด ได้แก่ ต้องมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่อยากรู้อยากลอง รู้จักปฏิเสธคำชักชวนให้เสพยาเสพติด การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเพื่อเป็นเกราะ

ป้องกันภัยจากยาเสพติด บุคคลในครอบครัวต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และต้องให้คำแนะนำอบรมสั่งสอน ให้ความรู้เรื่องโทษอันตรายพิษภัยของยาเสพติด ส่งเสริมการประกอบอาชีพสุจริต ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สังคมต้องให้การยอมรับและให้โอกาสบุคคลที่เคยต้องโทษคดียาเสพติด การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ได้ร่วมคิด ร่วมทำการรับรู้ และการยอมรับข้อตกลงร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันในการต่อต้านยาเสพติด ควรให้ความรู้เรื่องโทษอันตรายพิษภัยของยาเสพติด โดยการประกาศทางหอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนรับรู้โทษของยาเสพติด หมู่บ้านชุมชนที่มีการระบาดของยาเสพติดต้องจัดจุดตรวจอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นการป้องกันปราบปรามการระบาดของยาเสพติด เจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การยกเลิกพืชกระท่อมและพืชกัญชาออกจาก พ.ร.บ.ยาเสพติดทำให้หาได้ง่าย มีการนำไปดัดแปลงสูตรเป็นยาเสพติดชนิดใหม่ และมีการนำกัญชาไปใช้ในทางสันตินาการ เมื่อเสพพร้อมกับยาเสพติดชนิดอื่นจะทำให้เกิดอาการประสาทหลอน หูแว่ว หวาดระแวงควบคุมตนเองไม่ได้เป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาของสังคม

อภิปรายผล

ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ พบว่า (1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีความอยากรู้อยากลอง คึกคะนอง และเชื่อว่ายาเสพติดทำให้ขยัน ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ (นุชสา อินทจักรและ สมเดช พินิจสุนทร, 2560) ศึกษามูลเหตุจูงใจในการใช้ยาเสพติดของผู้ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี พบว่า อยากรู้อยากลอง ต้องการความสนุกสนาน ยาเสพติดช่วยให้ขยันทำงาน 1.2 ปัจจัยด้านครอบครัว ครอบครัวไม่มีความอบอุ่น ขาดการอบรมสั่งสอนเรื่องโทษของยาเสพติด ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ ลิ้มโยธิน และคณะ (2563) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัว ปัจจัยความรู้ และปัจจัยกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดในการจำแนกกลุ่มเพศชายและเพศหญิงของเยาวชนไทยในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเสพติดของเยาวชนอยู่ในระดับต่ำมาก 1.3 ปัจจัยด้านความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดทำให้สภาพร่างกายทรุดโทรม ทำลายระบบประสาท และเป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรม ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ ลิ้มโยธิน และคณะ (2563) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัว ปัจจัยความรู้ และปัจจัยกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดในการจำแนกกลุ่มเพศชายและเพศหญิงของเยาวชนไทยในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของเยาวชนอยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 2.1 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬมีการลักลอบนำเข้ายาเสพติดมาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ยาเสพติดระบาดเป็นวงกว้างหาซื้อได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นัฐพงษ์ นาอุดม และศุภวัฒน์กร วงศ์ธวัช (2563) ศึกษาสาเหตุของการติดยาเสพติด กรณีศึกษา: ชุมชนคุ้มสระบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุของการติดยาเสพติดในชุมชนคุ้มสระบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด มีสถานที่อยู่อาศัยแออัด เป็นแหล่งส้วม เป็นแหล่งที่มีการเสพยาและค้ายาเสพติด เพื่อนชักจูง และยาเสพติดหาซื้อได้ง่าย 2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การว่างงาน ความยากจน หนี้สิน ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ พิชยศ ชูเมือง (2563) การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด: กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และมีภาระหนี้สินฐานะยากจน 2.3 ปัจจัยด้านสังคม การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการติดต่อซื้อ-ขายยาเสพติด และการโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์สะดวกรวดเร็ว ยาเสพติดระบาดเป็นวงกว้างเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ กนิษฐา ไทยกล้า (2565) ตลาดการค้ายาเสพติดในประเทศไทย พบว่า รูปแบบการค้ายาเสพติดโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย ซื้อได้ตลอด 24 ชั่วโมง และการจัดส่งแบบดีลิเวอรี่ 2.4 ปัจจัยด้านกฎหมาย การปรับบทลงโทษคดียาเสพติดให้เบาลง ทำให้ผู้ขายผู้เสพไม่เกรงกลัว ซึ่งสอดคล้องกับ วศิน สุวรรณรัตน์, ธาณี วรรณทร์, สุชาติ จันทรพรหมมา และ วิเชษฐ์ สันประสิทธิ์กุล (2564) นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย พบว่า การปรับบทลงโทษในคดียาเสพติดให้มีความเหมาะสม ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด รวมถึงปรับปรุงอัตราโทษที่ใช้ในคดียาเสพติดให้มีความ

สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ 2.5 ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ ผู้เสพเป็นผู้ป่วยต้องเข้ารับการบำบัด การนำยาเสพติดมาใช้ในทางการแพทย์ ศึกษา วิจัย การยกเลิกพืชกระท่อมและกัญชาออกจาก พ.ร.บ.ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับ วศิน สุวรรณรัตน์, ธาณี วรภัทร์, สุชาดา จันทรพรหมมา และ วิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล (2564) นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าสารสกัดจาก กัญชาและพืชกระท่อม เพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนาทางการแพทย์ ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

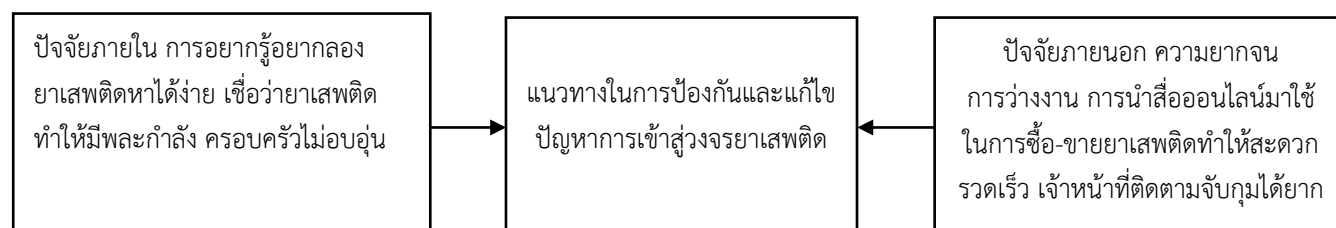
ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ พบว่า โทษของยาเสพติดทำให้สภาพร่างกายทรุดโทรม ชูบ ผอม ทำลายอวัยวะส่วนต่างของร่างกาย ทำลายระบบประสาท และเป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรม ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ ลิ้มโยธิน และคณะ (2563) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัว ปัจจัยความรู้ และปัจจัยกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดในการจำแนกกลุ่มเพศชายและเพศหญิงของเยาวชนไทยในอำเภอดอนตาล จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดของเยาวชนอยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิษเยศ ชูเมือง (2563) การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการเสพยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด : กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีสถานภาพโสด มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีพรับจ้าง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001-5,000 บาท

การทดสอบสมมติฐาน ข้อ 1.ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ อยู่ในระดับสูง ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งผลการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ข้อ 2. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด เป็นไปตามสมมติฐาน

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 และจังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีจิตใจเข้มแข็งไม่อยากรู้อยากลอง สร้างครอบครัวให้อบอุ่น ชุมชน หมู่บ้าน วัด โรงเรียน ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด และจัดกิจกรรมให้เด็กเยาวชนได้ใช้ความรู้ความสามารถ เช่น ดนตรี กีฬา เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณทิพา มุณีแนม (2562) แนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ตำบลบาราเฮาะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ ผู้นำชุมชนสนับสนุนให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด การพัฒนาในด้านการกีฬาและการสร้างความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติด พบว่า มีปัจจัยภายในในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด ได้แก่ การอยากรู้อยากลอง การชักชวนจากเพื่อน รุ่นพี่ ยาเสพติดหาได้ง่าย มีความเชื่อว่ายาเสพติดทำให้มีพลังกำลัง ครอบครองไม่อบอุ่น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความยากจน การว่างงาน ต้องการเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการซื้อ-ขายยาเสพติดทำให้สะดวกรวดเร็ว เจ้าหน้าที่ติดตามจับกุมได้ยาก นโยบายผู้เสพเป็นผู้ป่วยต้องได้รับการบำบัด การปรับบทลงโทษการกระทำความผิดคดียาเสพติดให้เบาลง ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัว การยกเลิกพืชกระท่อมและกัญชาออกจาก พ.ร.บ.ยาเสพติด เพื่อใช้ในทางการแพทย์ การศึกษา วิจัย ทำให้หาได้ง่าย นำไปใช้แพร่หลาย มีการนำพืชกระท่อมมาดัดแปลงส่วนผสมเป็นยาเสพติดชนิดใหม่ และมีการนำกัญชามาใช้ในการสันทนาการ เมื่อเสกกับยาเสพติดชนิดอื่นทำให้เกิดอาการประสาทหลอนควบคุมตนเองไม่ได้ เป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรมรูปแบบต่างๆ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการเข้าสู่วงจรยาเสพติด นอกจากแก้ไขตามมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดแล้ว สังคมต้องให้โอกาส คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ต้องร่วมคิดร่วมทำ มีข้อตกลงร่วมกัน และการให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดกับคนในชุมชน เช่น ประกาศทางหอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ มีกิจกรรมร่วมกันต่อต้านยาเสพติด ชุมชนที่มีการระบาดของยาเสพติดต้องจัดจุดตรวจอย่างสม่ำเสมอ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องซื้อสัตย์สุจริตเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด กฎหมายยาเสพติดต้องลงโทษเด็ดขาดรุนแรง

สรุปผลการวิจัย

ระดับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขัง อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ อยากรู้อยากลอง มีความคึกคะนองตามคำชักชวนของเพื่อน ครอบครองไม่อบอุ่น มีความรู้ว่ายาเสพติดมีโทษต่อร่างกาย และจิตใจ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ใกล้แหล่งผลิต แหล่งนำเข้ายาเสพติดทำให้ยาเสพติดกระบาดเป็นวงกว้าง ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ความยากจน การว่างงาน ความเจริญของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารสามารถนำมาใช้ในการซื้อ-ขายยาเสพติดทำให้สะดวกรวดเร็ว การปรับบทลงโทษกฎหมายยาเสพติดให้บทลงโทษน้อยลงทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัว นโยบายการนำยาเสพติดบางชนิดมาใช้ในทางการแพทย์ การศึกษา วิจัย ทำให้ยาเสพติดหาได้ง่าย ทำให้ยาเสพติดแพร่ระบาดมากขึ้น

ระดับความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดของผู้ต้องขัง อยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้ต้องขังคดียาเสพติดมีความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด ทำให้ร่างกายทรุดโทรม ทำลายอวัยวะต่างๆ และทำลายระบบประสาท ยาเสพติดผิดกฎหมายต้องถูกจับดำเนินคดี

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขัง ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กับมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดในเรือนจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 18-25 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้ก่อนต้องโทษอยู่ที่ 3,001-5,000 บาท ต้องโทษคดีครอบครองเพื่อจำหน่ายสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ด้วยกันไม่ราบรื่นและต้องโทษ 1-3 ครั้ง และพบปัจจัยเพิ่มเติม ได้แก่ การดื่มสุราทำให้ขาดสติ เกิดความกล้า ขาดความยับยั้งชั่งใจ ยาเสพติดทำให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำให้ดูเท มีเสน่ห์ กลุ่มเพื่อนให้การยอมรับ มีความเชื่อว่ายาเสพติดรักษาโรคบางอย่างได้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง อบรม สั่งสอนไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ไม่เชื่อฟัง การจำหน่ายยาเสพติดทำให้หาเงินได้ง่ายไม่ต้องเหนื่อย และเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการเข้าสู่วงจรยาเสพติด สร้างครอบครัวให้อบอุ่น พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องให้คำแนะนำ อบรม สั่งสอน ถึงอันตรายพิษภัยของยาเสพติด การเลือกคบเพื่อนและการปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้เสพยาเสพติด ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งไม่อยากรู้อยากลองเสพยาเสพติด เปิดโอกาสให้คนในชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ร่วมคิด ร่วมทำ มีข้อตกลงร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันในการต่อต้านยาเสพติด และการให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติดกับคนในชุมชน เช่น ประกาศทางหอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ มีกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด ชุมชนที่มีการระบาดของยาเสพติดต้องจัดจุดตรวจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการป้องกันปราบปรามการระบาดของยาเสพติด เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการปราบปรามยาเสพติดต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ควรแก้ไขกฎหมายซึ่งการยกเลิกพืชกระท่อมและพืชกัญชาออกจาก พ.ร.บ.ยาเสพติดนั้น ทำให้หาได้ง่าย นำมาใช้แพร่หลาย มีการนำไปดัดแปลงสูตร

เป็นยาเสพติดชนิดใหม่ และมีการนำกัญชาไปใช้ในทางสันตนาการ เมื่อเสพร่วมกับยาเสพติดชนิดอื่นจะทำให้เกิดอาการประสาทหลอน หูแว่ว หวาดระแวงควบคุมตนเองไม่ได้เป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาของสังคม กฎหมายบทลงโทษคดียาเสพติดต้องเด็ดขาด รุนแรง เพื่อให้คนกลัวเกรงไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กรมราชทัณฑ์ต้องแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม และการฝึกวิชาชีพที่สามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้หลังพ้นโทษ

1.2 สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ต้องปราบปรามที่ต้นเหตุของปัญหา คือ การสกัดจับสารเคมีตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด แหล่งผลิต แหล่งนำเข้ายาเสพติด

1.3 กฎหมายยาเสพติด ควรปรับบทลงโทษคดียาเสพติดให้มีความเด็ดขาด รุนแรง ผู้กระทำความผิดจะได้เกรงกลัว การลงโทษจำคุกเมื่อควบคุมในเรือนจำจะได้รับอภัยโทษ การทำลาพักโทษ การลดวันต้องโทษทำให้ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำเร็วขึ้น

1.4 กรมคุมประพฤติมีหน้าที่แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ดูแลตามเงื่อนไขของศาล ต้องให้การช่วยเหลือในด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย และด้านการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก

1.5 กระทรวงสาธารณสุข ต้องมีการออกกฎหมายควบคุมการนำยาเสพติดมาใช้ในการแพทย์ การศึกษา วิจัย ในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดต้องกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ควรแก้ไขกฎหมาย ซึ่งการยกเลิกพืชกระท่อมและพืชกัญชาออกจาก พ.ร.บ.ยาเสพติด เพื่อนำมาใช้ในทางการแพทย์ ศึกษา วิจัยนั้น ทำให้หาได้ง่าย ดัดแปลงสูตรเป็นยาเสพติดชนิดใหม่ นำกัญชาไปใช้ในทางสันตนาการเมื่อเสพร่วมกับยาเสพติดชนิดอื่นจะทำให้เกิดอาการประสาทหลอน ซึ่งเป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องมูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของผู้ต้องขังคดียาเสพติดให้ครอบคลุมทุกคดี ทุกเพศ ทุกวัย ทุกภูมิภาคในประเทศ เพื่อจะได้ผลักดันนโยบายของรัฐบาลในระดับประเทศในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

2.2 ควรทำการศึกษาเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติดในภาคตะวันออกเหนือเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น รวมถึงแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของแต่ละพื้นที่

2.3 ควรทำการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการแก้ปัญหายาเสพติดโดยการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของกระทรวงสาธารณสุข

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ไทยกล้า. (2565). รายงานฉบับสมบูรณ์ ตลาดการค้ายาเสพติดในประเทศไทย. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กรรณทิวา มุณีแนม. (2562). ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ตำบลบาราเฮาะ. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).

กระทรวงยุติธรรม. (2564). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.

กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แผนยุทธศาสตร์ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ดาวเรือง หงษา. (2564). รวมกฎหมายราชทัณฑ์และระเบียบที่เกี่ยวข้อง. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565. จาก <http://www.correct.go.th/popmaha/image/1small%20law.pdf>.

- นัฐพงษ์ นาอุดม และ ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวิสุ. (2563). สาเหตุของการติดยาเสพติด กรณีศึกษา : ชุมชนคุ้มสระบัว ตำบลในเมืองอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *Journal of Modern Learning Development*, 5(6), 102-115.
- นุชสา อินทจักร และ สมเดช พินิจสุนทร. (2560). มูลเหตุจูงใจในการใช้ยาเสพติดของผู้ที่เข้ารับการบำบัดในโรงพยาบาลจิตเวชอุดรธานี. *วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน*, 5(3), 503-522.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปกรณ ลิมโยธิน, เจตน์สฤษดิ์สังข์พันธ์, เกตติวา บุญปรากการ, ชิดชนก เชิงเขาว์ และ อภิรักษ์ จันทวงศ์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครอบครัว ปัจจัยความรู้ และปัจจัยกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมเสี่ยงใช้สารเสพติดในการจำแนกกลุ่มเพศชายและเพศหญิงของเยาวชนไทยในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12* (น. 542-557). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พิชเยศ ชูเมือง. (2563). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสพยาเสพติดของผู้ต้องหาคดียาเสพติด : กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- วศิน สุวรรณรัตน์, ธาณี วรรณทร์, สุชาดา จันทร์พรหมมา และ วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล. (2564). นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(12), 695-710.
- สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์. (2565). *ข้อมูลรายงานจำนวนผู้ต้องขัง*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565. จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage>.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2560). *การวัดการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). *แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565*. สืบค้น 10 กรกฎาคม 2565. จาก <http://oncb.go.th>.
- สุภากร จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

The Outcomes of Learning by RASEP Model on Undergraduate Student, Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Atthaphong Phiwhleung^{1*} and Chum Phimkhiri¹

¹ Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: yanamath60@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the learning management results of the RASEP Model for undergraduate students; and (2) to study the characteristics of instructors in learning management under the RASEP Model. This research is Active Research. The sample group consisted of 56 three-year students in the Thai language teaching program. The instrument for collecting data was mean and standard deviation, analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The results of the study found that: the results of learning management using the RASEP Model for undergraduate students Overall, each aspect found that the students were of the view that learning management under the RASEP Model for undergraduate students was appropriate at the highest level, the results that students received the most were interpersonal skills and responsibility, followed by cognitive skills and numerical analysis skills, communication and technology, learning management methodology, and morality and ethics, the most was knowledge, as for the teachers' characteristics in the RASEP Model learning management. The students' overall opinions were appropriate at the highest level, when considering each item, it was found that the instructor was the facilitator and encouraged the students to learn with the highest level of opinion, followed by the instructor's preparation for learning management Know, teachers have knowledge and ability to manage learning and instructors were there to help and give advice to students in their work practices, and teachers were able to integrate content with learning management appropriately, the lowest level of opinion was that the teacher promoted the development of learning skills.

Keywords: The Outcomes of Learning by RASEP Model, Teacher Characteristics, Undergraduate Student

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

อรรถพงษ์ ผิวเหลือง^{1*} และ ชุ่ม พิมพ์ศิริ¹

¹ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: yanamath60@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ (2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย จำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการเรียนรู้แบบ RASEP Model บันทึกถึงผู้สอน และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมแต่ละด้านพบว่า นักศึกษามีความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยผลที่นักศึกษาได้รับมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านทักษะทางปัญญาและด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยี ด้านวิวิธนาการจัดการเรียนรู้ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลที่นักศึกษาได้รับน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ ส่วนคุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model นักศึกษามีความคิดเห็นในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มีความมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และผู้สอนคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในการปฏิบัติทำงาน และผู้สอนบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้สอนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้

คำสำคัญ: ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model, คุณลักษณะผู้สอน, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก กล่าวคือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ การค้นคว้า การแยกแยะ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองจากการลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ ทำให้เกิดความชำนาญและส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับบทนทลี พรธาดาวิทย (2559) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ กิจกรรม วิธีการ หรือรูปแบบการสอน ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้สอนควรใช้หลักการของ Active Learning ในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้เรียน ทั้งวิธีการสอน อุปกรณ์การสอน การออกแบบรูปแบบการสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและเป็นนักคิดที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่ง Dale (1946) และไพศาล บรรจุสุวรรณ (2562) สรุปลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกได้ดังนี้ 1) การเรียนเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-order thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า 2) ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติจริง 3) การพัฒนาศักยภาพการคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไป

ประยุกต์ใช้ 4) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน 5) ผู้เรียนได้เรียนรู้ความมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบร่วมกัน 6) จัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์ 7) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปทบทวนของผู้เรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่นำมาพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัด ซึ่งในปัจจุบันมี 5 ทฤษฎีที่นิยมนำมาใช้ในการสอน คือ 1) ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information processing theory) มีแนวคิดว่าการทำงานของสมองมนุษย์มีความคล้ายคลึงกับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ 2) ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple intelligences theory) มีแนวคิดว่ามีมนุษย์มีเชาวน์ปัญญามาตั้งแต่เกิดและสร้างขึ้นใหม่มี 9 ด้าน 3) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) มีแนวคิดว่ามีมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางเชาวน์ปัญญาของแต่ละบุคคล 4) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มีแนวคิดว่าการเรียนรู้ที่คงทนเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน และ 5) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning theory) มีแนวคิดว่ามีสมาชิกกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

อีกอย่างหนึ่ง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะทางสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการอาชีพ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองด้านการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม ด้านความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและสามารถนำไปบูรณาการในชีวิตประจำวันและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model (อรรถพงษ์ ผิวเหลือง, 2565) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การค้นคว้า (Research) ให้นักศึกษาสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ (Analysis) ให้นักศึกษาสังเกตและแยกแยะ การจำแนกประเภท การหาความสัมพันธ์ การหาเหตุผล การคิดเชิงระบบ การตีความ การอธิบายความ และการประเมินค่า โดยนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างข้อมูล ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์ (Synthesis) ให้นักศึกษาสรุปองค์ความรู้จากส่วนประกอบต่างๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอแนวคิดใหม่หรือสรุปองค์ความรู้หรือบูรณาการหรือเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ อาจจะสอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันก็ได้ ขั้นที่ 4 การสรุปองค์ความรู้ (Explicit Knowledge) ให้นักศึกษาสรุปใจความสำคัญ การจับประเด็น การสรุปย่อ ความคิดรวบยอด เทคนิคการจำ และการขยายความ ขั้นที่ 5 การนำเสนอ (Presentation) ให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือทัศนคติด้วยผังความคิด (Mind map) ผังมโนทัศน์ (Concept map) เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ใช้หลักการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาให้มีองค์ความรู้ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล การพัฒนากระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสนุกสนานในการเรียนรู้และสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปเป็นแบบอย่างของการจัดการเรียนรู้ในอนาคตด้วยตนเอง และเพื่อนำประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 154 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 56 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (specific sample group)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model จำนวน 15 แผน บันทึกถึงผู้สอน และแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ RASEP Model โดยใช้รูปแบบ วิธีการและกิจกรรม ดังนี้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบการเรียนรู้แบบมโนทัศน์ รูปแบบการสอนแบบอุปนัย รูปแบบการสอนโดยใช้สื่อการสอน การอภิปรายกลุ่มกรณีศึกษา เกม แผนผังความคิด การนำเสนอ ในรายวิชาจำนวน 15 สัปดาห์ พร้อมแบบสอบถามนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำมาปรับปรุง นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.54

ขั้นตอนที่ 3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ 15 แผน ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 56 คน ระยะเวลา 15 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 4 ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกถึงผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยไม่ต้องลงชื่อในชั่วโมงสุดท้ายของการสอน

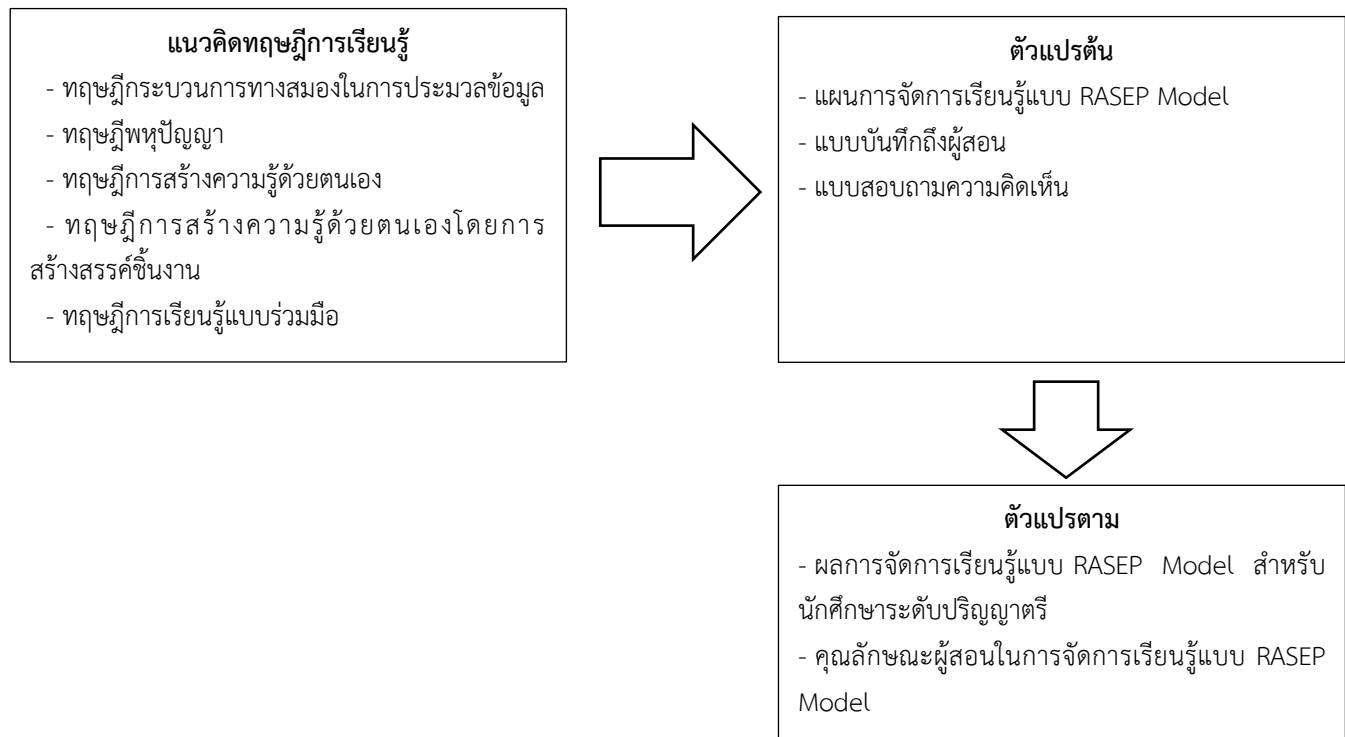
ขั้นตอนที่ 5 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามผลการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนบันทึกถึงผู้สอนใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำนานา มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน ผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมจากทุกด้านพบว่า นักศึกษามีความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.85) โดยนักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่า ผลที่นักศึกษาได้รับมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ ด้านทักษะทางปัญญาและด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.79) ด้านวิธีวิทยาการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.82) และ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.72) ผลที่นักศึกษาได้รับน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.73) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์บันทึกที่ผู้เรียนเขียนถึงผู้สอนพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในการเรียนการสอนผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนี้

1.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้

“เน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง”

“การเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนยุคใหม่ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถแสดงความคิดเห็นและความสามารถของตนเองได้อย่างอิสระ”

1.2 การได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เห็นปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา และทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง

“ทำให้ผู้เรียนได้กระทำการสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งทำให้ผู้เรียนรู้ถึงปัญหาและการแก้ปัญหาในการปฏิบัติจริง และยังทำให้เห็นถึงศักยภาพของผู้เรียน”

“การได้ลงมือปฏิบัติเองทำให้ได้เห็นข้อผิดพลาดของตนเองจึงทำให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้ถูกจุด และการลงมือปฏิบัติเองยังช่วยให้ได้ความรู้ใหม่เพิ่มมากขึ้น มีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น”

1.3 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถอธิบายได้

“เป็นผลดีต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างมาก อยากให้จัดการเรียนแบบนี้ เพราะผู้เรียนจะได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจจริงๆ และเป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่ดีมาก”

“เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน โดยการให้ลงมือปฏิบัติจริงเน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง”

1.4 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการ

“เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในแนวทางเชิงวิชาการ”

“เป็นการฝึกที่ดี ได้ให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งบางคนยังไม่เคยทำมาก่อน เป็นผลดีที่สุด”

1.5 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานเป็นทีมและการทำงานอย่างเป็นระบบ

“การทำงานเป็นทีมนั้น คือแบ่งภาระงานออกเป็นส่วนๆ และทำหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเองให้ดีที่สุดซึ่งต่างคนต่างช่วยกันทำงานเต็มความสามารถและได้ฝึกการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบด้วย”

“การทำงานเป็นทีมหรือการทำงานร่วมกับผู้อื่นทำให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการทำงานให้รอบคอบ และยังทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง”

1.6 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการค้นคว้า การเก็บรวบรวม และการอ้างอิงข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

“ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักค้นคว้าหาเหตุผล และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบด้วยองค์ความรู้ที่ค้นพบ”

“ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ สามารถสรุปเนื้อหาที่ได้มาด้วยการคิดวิเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถสอนหรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้”

1.7 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิด การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

“ฝึกให้ทำงานอย่างรอบคอบ ไม่ต้องรีบและฝึกให้มีความอดทน”

“การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาอย่างรอบคอบ”

1.8 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสรุปองค์ความรู้ และการนำเสนอข้อมูลเชิงวิชาการ

“เราสามารถสรุปความรู้ที่เรียนมาใช้ในการสอนในภาคหน้าได้”

“เป็นทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักกำหนดประเด็นของปัญหา รู้จักตั้งสมมติฐาน รู้จักเทคนิคการค้นคว้า รู้จักเทคนิคการแสวงหาความรู้ มีเทคนิคการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ การนำเสนอเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับมาวางแผน ใช้วิธีการและเทคนิคในการถ่ายทอดวิธีการสื่อความหมาย”

1.9 รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้

“ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยลงมือทำมากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว และมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การอ่านอภิปราย การเขียน เป็น และเน้นการสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในผู้เรียน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เรียนรู้ตลอดเวลาและเป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น”

“ผู้สอนจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือทำและแก้ไขด้วยตนเอง ทำงานกันเป็นทีมช่วยกันทำงาน ผู้สอนให้คำแนะนำเป็นอย่างดีพร้อมทั้งสอดแทรกความรู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้”

1.10 บรรยายภาคในห้องเรียนเป็นกันเอง สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ

“ทำให้ผู้เรียนเต็มไปด้วยความสนุกสนานในการเรียนรู้ และมีความเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ซึ่งเป็นแรงจูงใจของผู้เรียน”

“ผู้สอนมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อสนุกสนานและยังได้ความรู้”

2. คุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model

คุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model พบว่า ด้านคุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model นักศึกษามีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มีความความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.85) รองลงมาคือ ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.79) ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และผู้สอนคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.77) และผู้สอนบูรณาการเนื้อหากับการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.76) นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้สอนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.78) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบันทึกถึงผู้สอน นักศึกษาสะท้อนความรู้สึกที่มีต่อคุณลักษณะผู้สอนดังนี้

2.1 อาจารย์ให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมรับฟังและให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง

“ให้ความช่วยเหลือ และคำชี้แนะแนวทางเป็นอย่างดี เพื่อนำไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา”

“อาจารย์ให้ความช่วยเหลือ รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแนะแนวทางให้นักศึกษาได้เป็นอย่างดีมากเลยคะ ถึงนักศึกษาจะไม่ค่อยเข้าใจมากเท่าไร แต่อาจารย์ก็ใจเย็นพยายามอธิบายให้นักศึกษาได้เข้าใจ”

2.2 อาจารย์มีการเตรียมการสอนดีและมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี

“มีการเตรียมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และมีการวางแผนในการสอนอย่างครอบคลุม”

“อาจารย์มักหยิบยกตัวอย่างง่ายๆ ขึ้นมาก่อนเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่จะเรียนมากขึ้น อาจารย์มักมีกิจกรรมมาให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระกับกิจกรรมนั้นๆ”

2.3 อาจารย์มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน

“มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนให้กับผู้เรียนเข้าใจกิจกรรมที่สอน และมีทักษะด้านการสอนที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี”

“อาจารย์มีการเรียนการสอนอย่างเป็นแบบแผนและเจาะลึกเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนเองสอนได้มากขึ้น”

2.4 อาจารย์มีบุคลิกภาพและการแต่งตัวสุภาพเรียบร้อย และตรงต่อเวลา

“มีความเมตตา และการแต่งตัวสุภาพเรียบร้อย มีระเบียบในการสอน และตรงเวลาเสมอในการสอน”

“เมื่ออยู่ในสถานศึกษาอาจารย์แต่งกายสุภาพเสมอและยังเป็นคนต่อเวลา”

2.5 อาจารย์มีความเอาใจใส่ และเข้มงวดในการตรวจงาน

“อาจารย์มักไม่ปล่อยงานที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องไปแม้จักผิดเพียงเล็กน้อยก็จะทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ผิดๆ และถ้าผู้เรียนเรียนคณะศึกษาศาสตร์แล้วนั้นความรู้ผิดๆ ก็จะถูกถ่ายทอดให้กับเด็กๆ ที่เป็นอนาคตของชาติ”

“อาจารย์มีความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ถึงจะเข้มงวดในการตรวจงานก็เป็นผลดีต่อนักศึกษาค่ะ”

2.6 อาจารย์ส่งเสริมให้เรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูลและการสรุปองค์ความรู้ที่ได้อย่างเป็นระบบ

“ให้ศึกษาค้นคว้าและสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปองค์ความรู้ ทำให้ได้พบกับปัญหาและเรียนรู้วิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง”

“เป็นวิธีการส่งเสริมที่ดีมาก การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาอย่างรอบคอบ”

2.7 ข้อเสนอแนะและความประทับใจ

“ขอตรงที่อาจารย์ให้นักศึกษาลงมือทำก่อนที่จะสอน ชอบการสอนของอาจารย์ที่แตกต่างจากท่านอื่นๆ ค่ะ” “อาจารย์ให้คำแนะนำชี้แนะ ทำให้มีแรงบันดาลใจในการศึกษา”

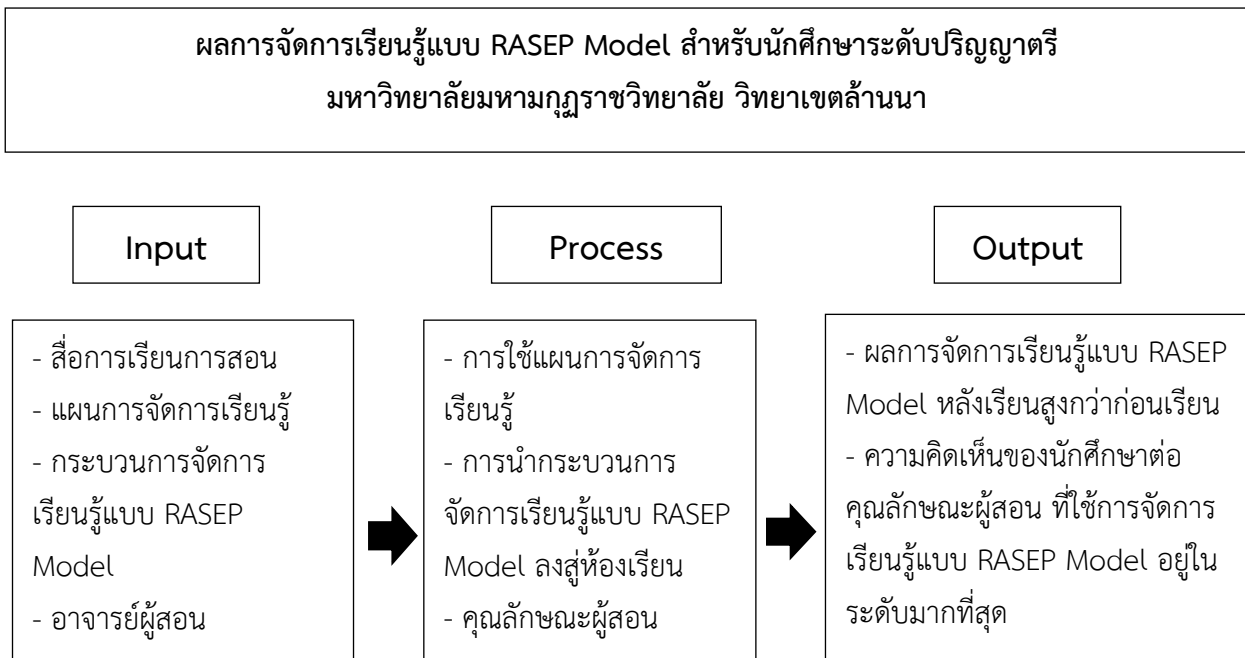
อภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมจากทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.85) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาในด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยี และด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Bean (2011) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ช่วยเปลี่ยนผู้เรียนจากการนั่งฟังอย่างเฉื่อยๆ ให้เป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ในด้านทักษะทางปัญญาและด้านวิถีวิทยาการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bonwell & Eison (1991) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติตอบโต้และคิดเกี่ยวกับงานที่ทำอย่างมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดระดับสูง นอกจากนี้ กิจกรรม Active Learning ก่อให้เกิดกระบวนการคิดระหว่างดำเนินกิจกรรมและผู้เรียนกล้าแสดงออก ได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เห็นปัญหาและการแก้ไขปัญหาสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงได้ ทำให้เกิดความมั่นใจในการจะออกฝึกประสบการณ์ และสอดคล้องกับกุลิสรา จิตรชญาวนิช (2562) กล่าวว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเน้นพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง บทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน

คุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้มีความมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และผู้สอนคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในการปฏิบัติทำงาน และผู้สอนบูรณาการเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด คือ ผู้สอนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับนนทลี พรธาดาวิทย์ (2559) กล่าวว่า ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพควรพัฒนาทักษะ 3 ด้าน คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และทักษะจากผู้สอนไปยังผู้เรียนได้ 2) ผู้สอนควรใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายและเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ผู้เรียน 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและเป็นนักคิดที่ไม่หยุดนิ่ง เมื่อการเรียนมีบรรยากาศเชิงรุกย่อมทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับสิทธิพล อาจอินทร์ (2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active Participation) ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน ได้ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ ฝึกกระบวนการคิด การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้และวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ บทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนจากผู้สอน ผู้บอกเล่า ผู้อบรม มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ได้จริง และส่งผลต่อความสามารถด้านผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model และด้านคุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model อยู่ในระดับมากที่สุด ดังแผนภาพโมเดลต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในภาพรวมพบว่า การจัดการเรียนรู้นี้ได้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เน้นให้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เห็นปัญหาและเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ส่งเสริมการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมและการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาทักษะการค้นคว้า การเก็บรวบรวม และการอ้างอิงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปองค์ความรู้ และนำเสนอข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ โดยบรรยายภาคในห้องเรียนเป็นกันเอง สนุกสนาน

คุณลักษณะผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model ในภาพรวมพบว่า ผู้สอนเป็นเสมือนผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และทำหน้าที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ โดยมีการเตรียมการสอนและวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างเป็นระบบ พร้อมกับเอาใจใส่และเข้มงวดในการตรวจงาน เพื่อให้ นักศึกษามีความละเอียดและรอบคอบในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ผู้สอนควรออกแบบและผลิตนวัตกรรมสื่อการเรียนให้หลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในวิชาชีพรู
- 1.2 ผู้สอนควรนำทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาบูรณาการการจัดการเรียนรู้

1.3 ผู้สอนควรจัดหาแหล่งทุนและเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ที่ไม่ใช่ นักศึกษาวิชาชีพครู

2.2 ควรศึกษาการนำเนื้อหาหลักภาษาไทยหรือวรรณคดีมาจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model ได้

2.3 ควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นต้นไป แต่ไม่ควรนำไปใช้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา เพราะมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ค่อนข้างซับซ้อน

เอกสารอ้างอิง

กุลิสรา จิตรขณาวณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: ทริบเพิลเอ็ดดูเคชั่น.

_____. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการเรียนรู้. *วารสารวิจัย UTK ราชมงคลกรุงเทพ*, 11(1), 85–94.

ไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ในการยกระดับความรู้สู่ความเข้าใจการเมืองและประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรมมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 8(1), 166-190.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2562). *ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรรถพงษ์ ผิวเหลือง. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบ RASEP Model. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 4(1), 19–26.

Bean, J. C. (2011). *Engaging Ideas: The Professor's Guide to Integrating Writing, Critical Thinking and Active Learning in the Classroom*. (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Bonwell, C. & Eison, J. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. Retrieved 2 September 2022. from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED336049.pdf>.

Dale, Edgar. (1946). *Audio-Visual Methods in Teaching*. New York: The Dryden Press.

Factors Affecting Household Debt During the Covid-19 Epidemic Situation

Kamonpan Khojorntrakoon^{1*} and Siwapong Dheera-aumpon¹

¹ Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: kamonpan.kh@ku.th

ABSTRACT

This research article aimed to study the factors affecting household debt and the amount of household debt during the Covid-19 epidemic situation. The sample consisted of 32,688 households in all provinces of Thailand. The tools used for data collection were secondary data obtained from the 2021 Household Socio-Economic Survey conducted by the National Statistical Office. The statistics used in data analysis included the use of logistic models to analyze the effects of independent variables on the probability of the outcome being debt. The result of the study found that the variables that had an effect on household indebtedness were the age of the household head, marital status, degree of study, number of members, entitlement to reimbursement of medical expenses from government agencies/state enterprises, receipt of other state aid programs, average monthly income, average monthly consumption expenditure, average monthly of non-consumption expenditure, property value, financial assets, problems with spending, ability to borrow for business, and ability to borrow for emergency purposes. The results showed that the independent variables correlated with the amount of household debt were the age of the head of household, marital status, degree of study, number of members, entitlement to reimbursement of medical expenses from government agencies/state enterprises, receipt of welfare from government cards, average monthly income, average monthly consumption expenditure, average monthly non-consumption expenditure, property value, financial assets, problems with spending, and ability to borrow for business. According to the study, three main factors affecting household debt were unstable incomes, lack of entitlement to welfare rights, and lack of government assistance during the crisis. Therefore, the results of this research can be used to suggest solutions to such problems to the government or related agencies in order to reduce household debt.

Keywords: Household Debt, The Amount of Household Debt, COVID-19

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกั้นครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

กมลพรรณ โคจรตระกูล^{1*} และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน¹

¹ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: kamonpan.kh@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกั้นครัวเรือนและปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ครัวเรือนในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ไทย จำนวน 32,688 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ ข้อมูลพหุติภูมิที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2564 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การใช้แบบจำลองโลจิส เพื่อวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนของค่าตัวแปรอิสระที่มีต่อแปรตามในการมีหนี้ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการก่อกั้นครัวเรือน ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิก ครัวเรือน มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนมีบัตรรับรองสิทธิแรงงานนอกระบบ ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ครัวเรือนได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือของรัฐ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือน มูลค่าทรัพย์สิน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน ครัวเรือนมีปัญหาในการใช้จ่าย ความสามารถในการกู้ยืมเพื่อทำธุรกิจ และความสามารถในการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณหนี้ของครัวเรือน ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิก ครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ รายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือน มูลค่าทรัพย์สิน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน ครัวเรือนมีปัญหาการใช้จ่าย และความสามารถในการกู้ยืมเพื่อทำธุรกิจ จากผลการศึกษาพบว่า 3 ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อหนี้ครัวเรือน คือ ครัวเรือนมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ครัวเรือนไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการอย่างทั่วถึง ครัวเรือนไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในช่วงวิกฤตการณ์ ดังนั้น ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นข้อเสนอแนะให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้หนี้ครัวเรือนลดลง

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน, หนี้คงค้างของครัวเรือน, โควิด-19

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ในช่วงเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2562 หรือ ค.ศ. 2019 เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และได้แพร่ระบาดไปทั่วโลก ส่งผลทำให้ทั่วโลกได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดในวงกว้าง มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากและได้ขยายความรุนแรงของโรคอย่างรวดเร็วหลายประเทศได้รับผลกระทบจากโรคจำเป็นต้องปิดประเทศ ทำให้หลายกิจกรรมทางเศรษฐกิจต้องหยุดชั่วคราว ย่อมมีผลกระทบทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงักลง ส่งผลต่อการผลิตและการจ้างงานที่ทำไม่ได้ไม่เต็มศักยภาพ

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2564 ธนาคารแห่งประเทศไทยออกมาเปิดเผยข้อมูลของเกี่ยวกับตัวเลขระดับหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมเมื่อเปรียบเทียบกับ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2562 มีค่าเท่ากับร้อยละ 79.4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.9 และได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ณ สิ้นปี พ.ศ. 2564 หนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีค่าเท่ากับร้อยละ 89.6 เมื่อเปรียบเทียบกับ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2562 มีค่าเท่ากับร้อยละ 79.4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 10.2 ทั้งนี้จากงานศึกษาของ

ธนาคารโลก (World Bank) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้ครัวเรือนที่สูงเกิน ร้อยละ 77 อาจทำให้เศรษฐกิจเติบโตช้าลงในระยะยาว (Thaipublica, 2565 อ้างถึง World Bank, 2021)

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น ปริมาณหนี้ครัวเรือนมีระดับเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหนี้ครัวเรือนถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทย ส่งผลทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่แท้จริงว่าเกิดจากปัจจัยใดบ้างและปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้และปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการอธิบายเชิงพรรณนาและทดสอบโดยวิธีทางสถิติ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศจากการสำรวจโครงการภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบเป็นการใช้แบบจำลองโลจิสติก (Logit Model) เป็นแบบจำลองที่เป็นที่นิยมในการใช้การวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนของค่าตัวแปรอิสระที่มีต่อความน่าจะเป็นที่ตัวแปรตามซึ่งเป็นตัวแปรหุ่นจะเท่ากับ 1 โดยฟังก์ชันการแจกแจงสะสม (Cumulative Distribution Function: CDF) เป็นแบบโลจิสติก (Logistic Distribution) สามารถแสดงด้วยเส้นโลจิสติก (Logistic Curve) วิธีในการประมาณค่าคือวิธีภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) โดยใช้ฟังก์ชันความน่าจะเป็นลอการิทึม (Log-likelihood Function) โดยตัวแปรตามแสดงถึงความน่าจะเป็นในการมีหนี้ กำหนดให้ $D = 1$ เมื่อครัวเรือนเป็นหนี้ และ $D = 0$ เมื่อครัวเรือนไม่เป็นหนี้

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) และการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis) คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรพยากรณ์ และทำการสร้างสมการถดถอยขึ้นมา เพื่อทำนายหรือประมาณตัวแปรตาม แต่การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) เป็นเทคนิคสถิติที่ใช้พยากรณ์ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ เมื่อตัวแปรตาม (Dependent Variable) เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ ส่วนตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรพยากรณ์ (Predictor) เป็นตัวแปรที่สนใจหรือเป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ ซึ่งเป็นได้ทั้งตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงคุณภาพ สามารถมีได้มากกว่า 1 ตัวแปร (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

ตัวแปรอิสระที่มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพหรือตัวแปรกลุ่ม โดยจะต้องสร้างตัวแปรเทียมหรือตัวแปรหุ่น (Dummy Variable or Indicator Variable) ซึ่งกำหนดให้ค่าของตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Category) และตัวแปรเทียมแต่ละตัวจะมี 2 ค่า คือ ตัวแปรกลุ่มที่ใช้เป็นกลุ่มอ้างอิงในการเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ จะมีค่าเป็น 1 ในขณะที่กลุ่มอ้างอิงจะมีค่าเป็น 0 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การทดสอบหาปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบเป็นการใช้การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านประชากรและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพการทำงาน สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย ครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนมีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ครัวเรือนได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือของรัฐจากโครงการอื่นๆ

3.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค มูลค่าทรัพย์สิน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน ปัญหาในการใช้จ่าย ความสามารถในการกู้ยืมเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร

ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าตัวแปรอิสระปัจจัยต่างๆ มีต่อการก่อกำเนิดและปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2564 จำนวน 32,688 ตัวอย่าง จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา

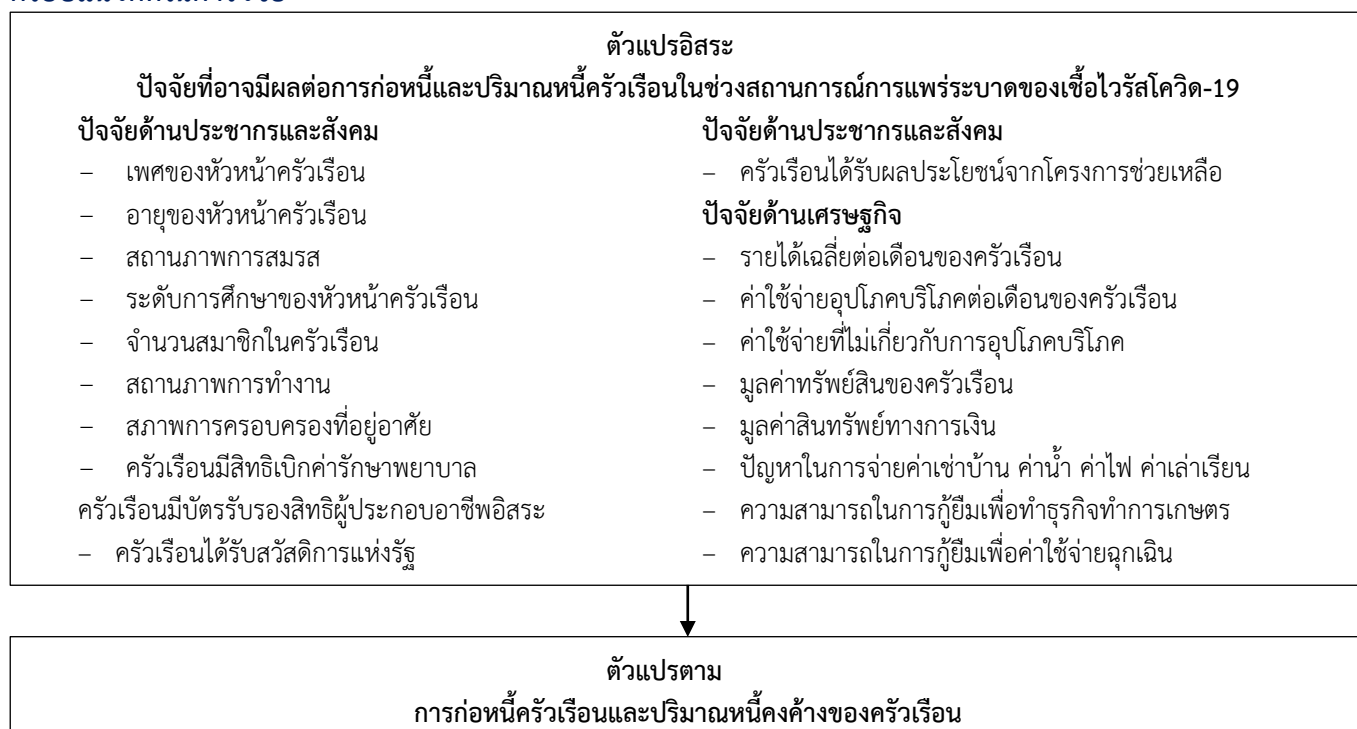
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกำเนิดครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ใช้การอธิบายเชิงพรรณนาและทดสอบโดยวิธีทางสถิติ แบ่งออกได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกำเนิดครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบเป็นการใช้แบบจำลองโลจิส (Logit Model)

ส่วนที่ 2 การทดสอบหาปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบของสมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) และการประมาณค่าโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS) การศึกษาจะเป็นการศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้ โดยเป็นการศึกษาครัวเรือนในภาพรวมทั่วประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น ตัวแปรที่นำมาศึกษาในกรอบแนวคิดส่วนใหญ่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ยกเว้น ตัวแปรครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาล ครัวเรือนมีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ครัวเรือนได้รับสวัสดิการแห่งรัฐ ครัวเรือนได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือของรัฐจากโครงการอื่นๆ ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม แต่เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจเลือกนำมาศึกษา เนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีความสอดคล้องกับช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้ ตัวแปรดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกมาจากคำถามในแบบสำรวจโครงการภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการกักหนัครัวเรือนของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ปัจจัยด้านประชากรและสังคมปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อการกักหนัครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัวแปร ผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบเป็นการใช้แบบจำลองโลจิสติก ซึ่งได้ผลการทดสอบ ดังนี้

ผลการทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการกักหนัครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เมื่อพิจารณานัยสำคัญทางสถิติ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 16 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อการกักหนัครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (ตามตารางที่ 1) ดังนี้

ปัจจัยด้านประชากรและสังคม จำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนมีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบการอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ผู้มีรายได้น้อย) ครัวเรือนได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือของรัฐจากโครงการอื่นๆ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือน มูลค่าทรัพย์สิน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน ครัวเรือนมีปัญหาในการจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการกักหนัของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้แบบจำลองโลจิสติก

Variables	Logistic Regression Model				
	Coefficient	Std.err.	Z	P > z	Marginal effect
FEMALE	0.045	0.033	1.360	0.174	0.008
AGE	- 0.021***	0.001	-16.86	0.000	-0.004
MARIT	0.386***	0.035	11.09	0.000	0.066
EDU1	- 0.070	0.037	-1.88	0.060	-0.011
EDU2	- 0.232***	0.078	-2.98	0.003	-0.040
EDU3	- 0.195***	0.047	-4.19	0.000	-0.033
MEMB	0.073***	0.014	5.07	0.000	0.012
WORK	- 0.027	0.029	-0.93	0.351	-0.005
HOME	- 0.010	0.049	-0.21	0.832	-0.002
REIM	- 0.138***	0.042	-3.25	0.001	-0.024
CERTI	0.421***	0.093	4.53	0.000	0.072

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกำเนิดของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้แบบจำลองโลจิสติก (ต่อ)

Variables	Logistic Regression Model				
	Coefficient	Std.err.	Z	P > z	Marginal effect
WELF	- 0.726***	0.033	-22.00	0.000	-0.124
OTH	- 0.383***	0.029	-12.97	0.000	-0.065
lnINC	0.161***	0.018	8.92	0.000	0.028
lnEXP	0.279***	0.023	12.08	0.000	0.048
lnNEXP	0.295***	0.011	26.50	0.000	0.050
lnVALUEA	0.155***	0.012	13.04	0.000	0.027
lnVALUEF	- 0.132***	0.010	-13.71	0.000	-0.023
PROB	0.380***	0.052	7.29	0.000	0.065
BORBUS	1.070***	0.056	19.24	0.000	0.182
EMERG	0.854***	0.055	15.40	0.000	0.145
Observations = 32,688 LR χ^2 = 9868.62, p-value < 0.00 Pseudo R ² = 0.2539					

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. ปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

ปัจจัยด้านประชากรและสังคมปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ของตัวแปรอิสระทั้ง 19 ตัวแปร ผู้วิจัยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบเป็นการใช้การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งได้ผลการทดสอบ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้ ใช้การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

Variables	OLS Model			
	Coefficient	Std.err.	t	P > t
FEMALE	- 0.021	0.024	-0.90	0.366
AGE	- 0.006***	0.001	-6.54	0.000
MARIT	0.102***	0.027	3.85	0.000
EDU1	0.086***	0.026	3.29	0.001
EDU2	0.039	0.057	0.69	0.491
EDU3	0.284***	0.034	8.37	0.000
MEMB	0.029***	0.009	3.17	0.002
WORK	- 0.023	0.021	-1.12	0.265
HOME	-0.015	0.035	-0.43	0.670
REIM	- 0.501***	0.030	-16.43	0.000
CERTI	0.042	0.057	0.74	0.462
WELF	0.230***	0.023	9.84	0.000
OTH	0.025	0.207	1.22	0.224
lnINC	0.135***	0.012	10.97	0.000
lnEXP	0.175***	0.016	11.21	0.000
lnNEXP	0.210***	0.008	25.77	0.000

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้ ใช้การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (ต่อ)

Variables	OLS Model			
	Coefficient	Std.err.	t	P > t
lnVALUEA	0.250***	0.009	29.15	0.000
lnVALUEF	0.078***	0.007	11.32	0.000
PROB	- 0.086***	0.032	-2.66	0.008
BORBUS	0.209***	0.040	5.18	0.000
EMERG	-0.012	0.041	-0.29	0.775
Observations = 32,688 LR chi ² = 349.26, p-value<0.001 Pseudo R ² = 0.3277				

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงผลการทดสอบปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เมื่อพิจารณานัยสำคัญทางสถิติ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 พบว่า มีตัวแปรอิสระ จำนวน 13 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ดังนี้

ปัจจัยด้านประชากรและสังคม จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน ครัวเรือนมีปัญหาในการจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนและปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 พบว่า

อายุของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ตามทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตและตามแนวคิดสมมติฐานวงจรชีวิต ที่ได้อธิบายว่า ในระยะเริ่มต้นของชีวิตผู้บริโภคจะต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในการบริโภค ในระยะกลางของชีวิตผู้บริโภคจะเริ่มออม เพื่อนำเงินไปใช้หนี้ที่ได้ก่อขึ้นในตอนต้นของชีวิตและออมไว้ใช้เมื่อตอนปลายชีวิตด้วย ในช่วงปลายชีวิตรายได้ลดลงอย่างรวดเร็ว แต่การบริโภคนั้นยังอยู่ในระดับสูง ระยะนี้ผู้บริโภคจะเริ่มเอาเงินออมมาใช้จนสิ้นชีวิตลง ดังนั้นหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยมีการก่อหนี้มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนช่วงอายุอื่น ซึ่งสอดคล้อง กับ ปาริชาติ สุโขสมิต (2548) เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) Yilmazer and De Vaney (2005) และ Kurowski (2021) ศึกษาปัจจัยกำหนดการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย หนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต และภาระหนี้ครัวเรือนในช่วงวิกฤตโควิด-2019 รวมถึงบทบาทและความรู้ทางการเงิน ตามลำดับ พบว่า ครัวเรือนที่มีอายุน้อยและรายได้ต่ำก่อหนี้ของครัวเรือนมากกว่าในช่วงอายุอื่น

สถานภาพการสมรส มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่แต่งงานก่อหนี้มากกว่าผู้ที่อยู่ในสถานภาพอื่น อาจเกิดจากผู้ที่ไม่แต่งงานซึ่งกำลังอยู่ในช่วงสร้างครอบครัว ซึ่งสอดคล้อง กับ เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) La Cave and Simon (2005) และ

Yilmazer and De Vaney (2004) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย การประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย และหนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต ตามลำดับ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่สมรสแล้วมีโอกาสในการก่อหนี้มากกว่าสถานภาพอื่น

ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาอาจส่งผลต่อรายได้ที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงอาจมีรายได้ที่สูงและการออมที่สูง มีเงินเพียงพอสำหรับการใช้จ่าย จึงไม่มีความจำเป็นต้องกู้ยืม ซึ่งสอดคล้อง กับ เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) Yilmazer and De Vaney (2005) และ Kurowski (2021) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย หนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต และการะหนี้ครัวเรือนในช่วงวิกฤตโควิด-2019 รวมถึงบทบาทและความรู้ทางการเงิน ตามลำดับพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงมีโอกาสในการก่อหนี้ต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับการศึกษาต่ำ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมาก ย่อมส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายในการศึกษาค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้คาดการณ์ ที่มีมูลค่าสูงขึ้นเช่นกัน ซึ่งหากครัวเรือนมีเงินใช้จ่ายไม่เพียงพอ ส่งผลทำให้ต้องกู้ยืม ดังนั้นจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งสอดคล้อง กับ สุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า (2550) เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) La Cave and Simon (2005) และ Yilmazer and De Vaney (2005) ศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย การประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย และหนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต ตามลำดับ พบว่า จำนวนสมาชิกผู้พึ่งพิงของครัวเรือนเพิ่มโอกาสในการก่อหนี้ของครัวเรือน

ครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ถ้าสมาชิกในครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ซึ่งสามารถแบ่งเบาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลได้ จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจัยดังกล่าว

ครัวเรือนมีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ มีทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการอาชีพอิสระมีรายได้ที่ไม่แน่นอน และผู้ที่เป็นแรงงานนอกระบบมีอำนาจในการต่อรองค่าจ้างที่ต่ำ ส่งผลต่อรายได้ที่ต่ำ อาจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้เกิดการก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจัยดังกล่าว

ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่ง มีทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่ได้รับสิทธิเข้าโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยรัฐให้เงินช่วยเหลือค่าครองชีพ ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน ดังนั้นผู้ที่ได้รับสิทธิจากโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ อาจไม่มีความจำเป็นที่จะก่อหนี้ของครัวเรือน ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจัยดังกล่าว

ครัวเรือนได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือของรัฐจากโครงการอื่นๆ เช่น โครงการช่วยเหลือแห่งรัฐ มีทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากครัวเรือนได้รับการช่วยเหลือจากโครงการของรัฐ มีความเป็นได้ที่ครัวเรือนไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจัยดังกล่าว

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายได้ที่สูงขึ้นทำให้มีการบริโภคมากขึ้น และรายได้ที่สูงขึ้นสามารถมีสิทธิเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้มากขึ้น มีศักยภาพในการได้รับวงเงินกู้ที่สูงขึ้น รวมถึงมีความสามารถในการผ่อนชำระ จึงกู้ยืมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับ วาสนี พงศ์พิศษ์สกุล (2557) เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) และ La Cave and

Simon (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย และการประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย ตามลำดับพบว่า รายได้มีผลต่อการตัดสินใจก่อหนี้

ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนสูง อาจเป็นผลทำให้ต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องจ่าย ซึ่งสอดคล้อง กับ ลดาวรรณ หรพงค์ (2552) วาคินี พงศ์พิศิษฐ์สกุล (2557) นาถระพี พงประไพ (2557) ปิยะชนันท์ เมตติยวงศ์ (2561) เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) และ La Cave and Simon (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย โครงสร้างและปัจจัยกำหนดหนี้ครัวเรือนรายจังหวัดในประเทศไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย และการประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย พบว่า ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนมีผลต่อการก่อหนี้

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือนสูง ส่งผลทำให้ต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่าย เช่น ภาษี ดอกเบี้ย ซื้อมอเตอร์ไซด์ การพนันออนไลน์ เป็นต้น จึงส่งผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือน ซึ่งยังไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจัยดังกล่าว

มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนสูง ซึ่งอาจเกิดจากการที่ครัวเรือนกู้ยืมเงินเพื่อนำมาซื้อสินทรัพย์ ดังนั้นมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนมีผลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนมีปริมาณเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายแล้วนำมาเก็บออมและลงทุน อาจอยู่ในรูปของบัญชีเงินฝาก พันธบัตร หุ้น หรือการลงทุนอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับลดาวรรณ หรพงค์ (2552) และ Yilmazer and De Vaney (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร หนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต ตามลำดับ พบว่า ครัวเรือนที่มีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินสูง มีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะลดลง

ปัญหาในการจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีปัญหาดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนมีเงินไม่เพียงพอ แม้กระทั่งค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ดังนั้นครัวเรือนปัญหาดังกล่าว มีผลต่อการก่อหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับลดาวรรณ หรพงค์ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครัวเรือนที่มีปัญหาในการใช้จ่ายดังกล่าว มีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้น

ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตรมีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือน เนื่องจากอาจเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ เป็นการนำเงินมาทำธุรกิจหรือทำการเกษตรก่อนแล้วเมื่อมีรายได้หรือมีการรับเงินค่อยชำระคืนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับลดาวรรณ หรพงค์ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ครัวเรือนที่มีความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร มีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะสูงขึ้น เพื่อนำเงินไปลงทุนได้ตามความต้องการ

ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้ของครัวเรือน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีความสามารถในการกู้หรือยืมเงิน เพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน เนื่องจากอาจเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ บางครัวเรือนมีรายได้ที่จำกัดกับ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ไม่มีเงินสำรองที่ใช้จ่ายฉุกเฉินภายในครัวเรือน เป็นเหตุให้มีความจำเป็นที่ครัวเรือนต้องกู้ยืม มี ผลต่อการก่อหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับลดาวรรณ หรพงค์ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่า ครัวเรือนที่มีความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน มีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ ครัวเรือนสูงขึ้น เนื่องจากสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย

2. ปัจจัยที่กำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 พบว่า

อายุของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วง สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในระยะเริ่มต้นของชีวิตหัวหน้าครัวเรือนที่อายุน้อย อาจมีระดับรายได้ที่ต่ำ แต่มีความต้องการบริโภคที่สูง เนื่องจากอยู่ในช่วงการสร้างครอบครัว ดังนั้นครัวเรือนที่มีอายุน้อยมี ปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนอายุมาก ซึ่งสอดคล้อง กับ ปาริชาติ สุโขะสมิต (2548) เบจมาภรณ์ อมร เลิศพานิช (2551) Yilmazer and De Vaney (2005) และ Kurowski (2021) ศึกษาปัจจัยกำหนดการเพิ่มขึ้นของหนี้ ครัวเรือนไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย หนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจร ชีวิต และภาระหนี้ครัวเรือนในช่วงวิกฤตโควิด-2019 รวมถึงบทบาทและความรู้ทางการเงิน ตามลำดับ พบว่า อายุของ หัวหน้าครัวเรือนที่มากขึ้น มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือนลดลง

สถานภาพการสมรส มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การ แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แต่งงานต้องดูแลครอบครัว สร้างทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เพื่อความมั่นคง ของครอบครัวในอนาคต ซึ่งสอดคล้อง กับ เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) La Cave and Simon (2005) และ Yilmazer and De Vaney (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย การ ประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย และหนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต ตามลำดับ พบว่า หนี้หัวหน้าครัวเรือนที่สมรสแล้วมีผลต่อจำนวนหนี้มากกว่าสถานภาพอื่น

ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาที่สูงอาจมีรายได้ที่สูง มีโอกาส ได้รับวงเงินสินเชื่อมูลค่าสูง ในกรณีที่สถาบันการเงิน หรือแหล่งสินเชื่อใช้รายได้เป็นเกณฑ์ในการให้สินเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ สุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า (2550) ศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูง มีการคาดการณ์รายได้ในอนาคตที่สูงขึ้น อาจมีความต้องการก่อหนี้เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อ ปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วง สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมาก ย่อมส่งผลต่อค่าใช้จ่าย ในการบริโภค ซึ่งหากครัวเรือนมีเงินใช้จ่ายไม่เพียงพอ ส่งผลทำให้ต้องก่อหนี้เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน ในช่วงที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้เป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมพันธ์ ที่ได้อธิบายว่า บุคคลในสังคม จะมีการแข่งขันในการบริโภค การเลียนแบบการบริโภค ทุกคนจึงพยายามบริโภคให้เท่าเทียมหรือไม่น้อยกว่าคนอื่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า (2550) เบจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) La Cave and Simon (2005) และ Yilmazer and De Vaney (2005) ศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้ภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย การประเมินความเปราะบางของครัวเรือนใน ประเทศออสเตรเลีย และหนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นตลอดวงจรชีวิต ตามลำดับ พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่สูง โดยส่วนใหญ่อยู่ในวัยเด็กและวัยชราทำให้มีรายจ่ายในการบริโภคอยู่ในระดับสูง แต่สมาชิกที่เป็นผู้หารายได้กลับน้อย ทำให้ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ย่อมทำให้มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น

ครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ มีทิศทางตรงข้ามกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ กรณีเป็นผู้ป่วยที่มีโรคที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง หรือโรคร้ายแรงที่มีค่ารักษามูลค่าสูง ต้องใช้เงินจำนวนมากในการรักษา ถ้าสมาชิกในครัวเรือนมีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลได้ จึงไม่จำเป็นต้องก่อหนี้ครัวเรือน และส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ลดลง ซึ่งยังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจุบันดังกล่าว

ครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐคือผู้มีรายได้น้อยหากก่อหนี้ จึงอาจทำให้ปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนมากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งยังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจุบันดังกล่าว

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายได้ที่สูงขึ้น ทำให้อาจมีศักยภาพในการได้รับเงินกู้ที่สูงขึ้น รวมถึงมีความสามารถในการผ่อนชำระ ย่อมทำให้มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมสูง ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนี พงศ์พิศิษฐ์สกุล (2557) เบจมากรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) และ La Cave & Simon (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย และการประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย ตามลำดับ พบว่า รายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อความต้องการการบริโภคที่สูงขึ้น รวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่ง่ายขึ้น ย่อมทำให้มีแนวโน้มที่จะกู้ยืมเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น

ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนสูง อาจเป็นผลทำให้ต้องกู้ยืมเงินเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ลดาวรรณ หรพงค์ (2552) วาสนี พงศ์พิศิษฐ์สกุล (2557) นาละระพี พองประไพ (2557) ปิยะชนันท์ เมตติยวงศ์ (2561) เบจมากรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) และ La Cave and Simon (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย โครงสร้างและปัจจัยกำหนดหนี้ครัวเรือนรายจังหวัดในประเทศไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย และการประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย ตามลำดับ พบว่า เมื่อครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนสูง จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในทุกๆด้าน ทำให้เข้าถึงง่ายขึ้น จึงอาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคสูงขึ้น อาจส่งผลทำให้ต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น ซึ่งยังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจุบันดังกล่าว

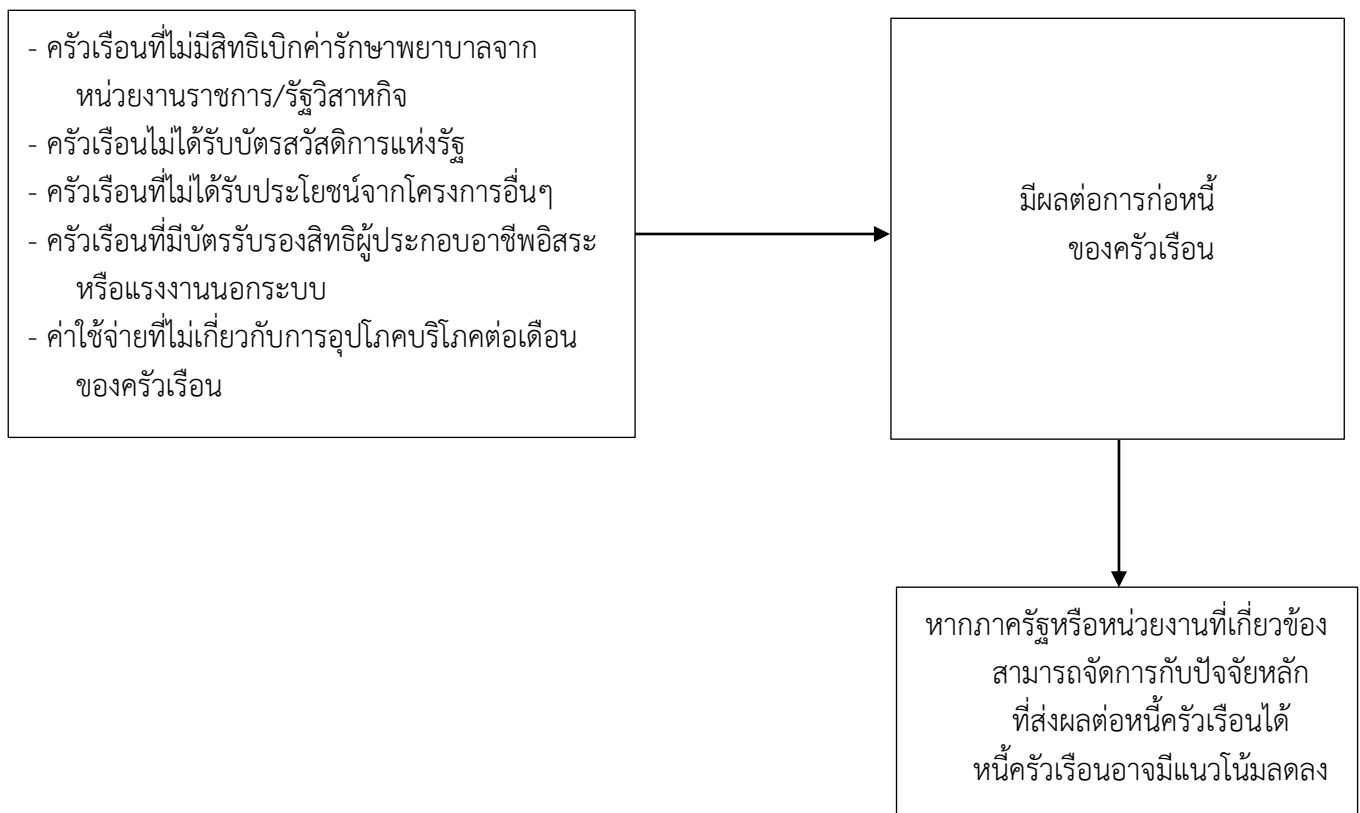
มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนที่มีมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนสูง อาจเกิดจากการที่ครัวเรือนกู้ยืมเงินเพื่อนำมาซื้อทรัพย์สินมูลค่าสูง ส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เบจมากรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) และ La Cave and Simon (2005) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย และการประเมินความเปราะบางของครัวเรือนในประเทศออสเตรเลีย ตามลำดับ พบว่า เมื่อครัวเรือนมีมูลค่าทรัพย์สินเพิ่มขึ้น จึงมีความเป็นไปได้ที่การก่อหนี้ครัวเรือนจะเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อปริมาณหนี้ของครัวเรือนสูงขึ้นด้วย

มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินอาจมีความผันผวนที่มาก ซึ่งอาจเป็นที่ดึงดูดและนักลงทุนให้ความสนใจ นักลงทุนที่ก่อนหน้านี้เพื่อมาลงทุน สำหรับนักลงทุนยอมรับความเสี่ยงที่มาก อาจจะลงทุนมาก และส่งผลต่อปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นศึกษาในปัจจุบันดังกล่าว

ปัญหาในการจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐบาลออกมาตรการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ใช้ไฟฟ้าจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และมาตรการให้ความช่วยเหลือบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนและประชาชน เพื่อช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครองและนักเรียนนักศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับลดาวรรณ หรพงค์ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ครัวเรือนที่มีปัญหาในการจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านมาตรการต่างๆ ทำให้ปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนลดลง

ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เศรษฐกิจหยุดชะงักลงชั่วคราว ดังนั้น ครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจหรือทำการเกษตรอาจเกิดภาวะขาดสภาพคล่องทางการเงิน ส่งผลทำให้ก่อหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น เนื่องจากอาจเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ และส่งผลต่อปริมาณหนี้ของครัวเรือนสูงขึ้นด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า 3 ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อหนี้ครัวเรือน ดังนี้

1. ครัวเรือนมีรายได้ที่ไม่แน่นอน (ครัวเรือนที่มีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ)
 2. ครัวเรือนไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการอย่างทั่วถึง (ครัวเรือนที่ไม่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนไม่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ)
 3. ครัวเรือนไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในช่วงวิกฤตการณ์ (ครัวเรือนที่ไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการอื่นๆ)
- ดังนั้น หากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดการกับปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อหนี้ครัวเรือนที่กล่าวมาข้างต้นได้ หนี้ครัวเรือนอาจมีแนวโน้มลดลง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้วิธีทางสถิติในการทดสอบเป็นการใช้แบบจำลองโลจิส (Logit Model) สรุปได้ว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติมีจำนวน 16 ตัวแปร ซึ่งมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนที่มีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ ครัวเรือนมีปัญหาในการจ่าย ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทิศทางตรงข้ามกับการก่อหนี้ จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ครัวเรือนที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ผู้มีรายได้น้อย) ครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการช่วยเหลือของรัฐจากโครงการอื่นๆ มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน

จากผลการศึกษาปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยการใช้การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS) สรุปได้ว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีจำนวน 13 ตัวแปร ซึ่งมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน (หัวหน้าครัวเรือนที่แต่งงาน) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ผู้มีรายได้น้อย) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงิน ความสามารถในการกู้หรือยืมเงินเพื่อทำธุรกิจหรือทำการเกษตร และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทิศทางตรงข้ามกับปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ครัวเรือนที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลจากหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ครัวเรือนมีปัญหาในการจ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาที่ได้สะท้อนถึงปัจจัยการก่อหนี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นจริงและปัจจัยกำหนดปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สามารถนำไปประยุกต์ เพื่อช่วยเป็นข้อมูลในการสนับสนุนให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมาตรการหรือนโยบายเพื่อป้องกันหรือลดการก่อหนี้ได้ ดังนี้

1.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีจำนวนมาก ทำให้การก่อหนี้และมีปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ประกอบกับข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติระบุประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” โดยสมบูรณ์นับตั้งแต่ปี 2564 ตามเกณฑ์ประชากรวัยเกิน 60 ปี มีประมาณร้อยละ 20 ของประชากรในประเทศไทย หากภาครัฐต้องการลดการก่อหนี้และมีปริมาณหนี้คงค้างของ

ครัวเรือน ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจส่งผ่านนโยบาย โดยให้ความสำคัญกับครัวเรือนที่เปราะบาง ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากแต่รายได้มีจำกัด ไม่เพียงพอต่อบริการของทั้งครัวเรือน โดยรัฐอาจเข้าไปทำโครงการที่สร้างงาน สร้างอาชีพ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.2 ครัวเรือนที่มีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ครัวเรือนที่มีบัตรรับรองสิทธิผู้ประกอบอาชีพหรือแรงงานนอกระบบ มีผลต่อการก่อกำหนดครัวเรือน อาจเป็นเพราะผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระมีรายได้ที่ไม่แน่นอน และผู้ที่เป็นแรงงานนอกระบบมีอำนาจในการต่อรองค่าจ้างที่ต่ำ อีกทั้งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หรือวิกฤติการณ์ต่างๆ ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจชะลอตัว ธุรกิจบางธุรกิจต้องปิดตัว รวมถึงการลดจำนวนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือ ทำให้มีรายได้ที่ต่ำหรือการขาดรายได้ เป็นผลทำให้ครัวเรือนอาจมีรายได้ไม่เพียงพอต่อบริการของทั้งครัวเรือน ประกอบกับข้อมูลจากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติ ปี 2564 พบว่า มีแรงงานนอกระบบจำนวน 19.6 ล้านคน หากภาครัฐต้องการลดการก่อกำหนดและมีปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจส่งผ่านนโยบาย โดยการนำแรงงานนอกระบบเข้าเป็นแรงงานในระบบ รัฐอาจมีภาระสวัสดิการที่ต้องดูแลมากขึ้น แต่รัฐสามารถจัดสรรแรงงานให้ตรงตามศักยภาพและเพิ่มศักยภาพ ทักษะให้กับแรงงาน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองค่าจ้างให้กับแรงงานกับนักลงทุนหรือผู้ประกอบการรายใหญ่

1.3 ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือนมีผลต่อการก่อกำหนดครัวเรือนและมีปริมาณหนี้ครัวเรือน อาจมีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่ได้คาดการณ์เกิดขึ้น เช่น ค่าวัคซีน ค่าหน้ากากอนามัย ค่าซื้ออุปกรณ์ป้องกันโรค เป็นต้น ซึ่งครัวเรือนผู้มีรายได้น้อย ไม่มีเงินออมหรือเงินสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ทำให้ต้องไปกู้ยืมเพื่อมาใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ส่งผลต่อการก่อกำหนดครัวเรือนและมีปริมาณหนี้ครัวเรือน หากภาครัฐต้องการลดการก่อกำหนดและมีปริมาณหนี้คงค้างของครัวเรือน ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันโรค หรือวัคซีน ให้เพียงพอต่อความต้องการเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชาชนบางกลุ่มอาจไม่สามารถตั้งรับได้ทัน และควรรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการออมหรือการสำรองเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉินให้กับประชาชน

1.4 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือน จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือนมีผลต่อการก่อกำหนดครัวเรือนและมีปริมาณหนี้ครัวเรือน อาจเป็นเพราะตั้งแต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 สังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งการเรียนออนไลน์ การทำงานออนไลน์ การซื้อขายสินค้าผ่านออนไลน์ รวมถึงการซื้อสลากออนไลน์ และการพนันออนไลน์

ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคต่อเดือนของครัวเรือนที่ควรหลีกเลี่ยงหรือทำให้ลดลง นั่นคือ การพนันออนไลน์ การเข้าถึงที่ง่าย อาจส่งผลให้เยาวชนหรือผู้ที่หลงผิดเข้าไปเล่นพนัน และติดการพนัน ส่งผลทำให้เป็นหนี้พนัน ดังนั้นรัฐควรให้ความสำคัญและปราบปรามกับสิ่งที่ผิดกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เกิดการพนันมีอยู่ในสังคม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกำหนดครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งหากการศึกษาในครั้งถัดไป อาจแบ่งศึกษาเป็น 2 ช่วงเวลา คือ เปรียบเทียบระหว่างก่อนและระหว่างเกิดวิกฤตการณ์ เพื่อให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการก่อกำหนดในแต่ละช่วงเวลาได้ชัดเจนขึ้น สามารถวัดผลกระทบของตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการก่อกำหนดได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชุติภา คลังจตุรเวทย์. (2557). ผลกระทบของหนี้ครัวเรือนไทยในและวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2556). ระเบียบวิธีวิจัย หลักการและแนวคิด เทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- ดิเรก ลิมมธูรสกุล. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Stata 10. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน. สืบค้น 30 มิถุนายน 2565. จาก https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=775&language=th.
- _____. (2565). หนี้ครัวเรือน: ปัญหาที่ทุกคนต้องช่วยกันแก้. สืบค้น 30 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/25650157TheknowledgeHouseholdDebt.aspx>.
- นาถระพี ฟองประไพ. (2557). ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อหนี้ครัวเรือนในประเทศไทย. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2550). เศรษฐศาสตร์มหภาค. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบจมากรณ์ อมรเลิศพานิช. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ประพันธ์ เศวตนันท์. (2552). ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ สุโขษสมิต. (2548). ปัจจัยกำหนดการเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือนไทย. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ปิยะชนันท์ เมตติยวงศ์. (2561). โครงสร้างและปัจจัยกำหนดหนี้ครัวเรือนรายจังหวัดในประเทศไทย. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ลดารวรรณ หรพงศ์. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการก่อหนี้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วาสนี พงศ์พิศิษฐ์สกุล. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานคร. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). การวิเคราะห์พระระดับ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี. (2564). TTB Analytics ระดับหนี้ครัวเรือนไทย. สืบค้น 30 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/thailand-household-debt>.
- สุระชัย เชื้อลิ้นฟ้า. (2550). พฤติกรรมการก่อหนี้ภาคครัวเรือนก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม. (2540). เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Debelle, G. (2004). Household debt and the macroeconomy. Retrieved 30 June 2022. from https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt0403e.pdf.
- International Monetary Fund. (2022). Global recovery continues, but the momentum has weakened and uncertainty has increased. Retrieved 12 July 2022. from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>.
- Kurowski, Ł. (2021). Household's overindebtedness during the COVID-19 crisis: The role of debt and financial literacy. Retrieved 12 July 2022. from <https://www.mdpi.com/2227-9091/9/4/62>.
- La Cava, G., & Simon, J. (2005). Household debt and financial constraints in Australia. *Australian Economic Review*, 38(1), 40-60.

- Thaipublica. (2022). สํารวจภาระหนี้ต่อ GDP ทั่วโลก. Retrieved 12 February 2022. from <https://thaipublica.org/2022/02/government-debt-to-gdp-by-country/>.
- Visualcapitalist. (2022). *Visualizing the State of Global Debt, by Country*. Retrieved 12 February 2022. from <https://www.Visualcapitalist.com/global-debt-to-gdp-ratio/>.
- Yilmazer, T., & DeVaney, S. A. (2005). Household debt over the life cycle. *Financial Services Review*, 14(4), 285-304.

Economic Impacts of COVID-19 on Micro, Small, and Medium-Sized Restaurants in Thailand

Chayoot Wana^{1*}

¹ Department of Business Economics, Faculty of Management Science, Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: chayoot.w@chandra.ac.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the cost structure and product distribution of micro, small, and medium-sized restaurant industries, (2) to analyze the impact of COVID-19 on restaurants and related industries, and (3) to study the management strategies for restaurants during the COVID-19 pandemic. This research was a mixed-method study using data from the 2017 tourism input – output table from the Ministry of Tourism and Sports, adjusted with cost structure data collected from the sample group and in-depth interviews were also used. Questionnaires and semi – structured interviews were employed as research tools to gather the data. Quantitative analysis was conducted using an input – output model, while qualitative analysis employed a systematic conversation extraction method. The research findings revealed that: Top production sectors that distributed their products to the restaurant sector with the highest proportion were food ingredient production sectors, infrastructure sectors, and capital funding sectors of restaurants, while the most of restaurant products were directed towards household consumption. The spread of COVID-19 significantly affected the production value of goods and services in restaurant sectors the most, followed by the production of upstream industries of the restaurant sectors. It also affected the production of intermediate production factor sectors for those upstream industries of the restaurant sectors. The management strategies for restaurants during the COVID-19 pandemic should focus on online marketing strategies and consider the relationship with all stakeholders of the restaurant business. The new knowledge was that the General Equilibrium approach could present the results covering all production fields related to the MSME restaurant industry and providing an overall view of the production structure and its impacts.

Keywords: Restaurant, Micro, Small, and Medium-Sized Business, Input – Output Table

ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจของโรค COVID-19 ที่มีต่อธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทย

ชยุตม์ วัฒนา^{1*}

¹ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: chayoot.w@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนและการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง (2) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโรค COVID-19 ที่มีต่ออุตสาหกรรมร้านอาหารและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้ข้อมูลจากรายการปัจจัยการผลิต – ผลผลิต ด้านการท่องเที่ยว ปี 2560 จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มาปรับด้วยข้อมูลโครงสร้างต้นทุนที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทยที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและมีสถานะยังดำเนินกิจการอยู่ และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิต ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีถอดบทสนทนาจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาพบว่า สาขาที่เป็นปัจจัยการผลิตให้กับสาขากภัตตาคารและร้านอาหารที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ สาขาการผลิตที่เป็นวัตถุดิบสำหรับทำอาหาร สาขาด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสาขาซึ่งเป็นแหล่งทุนของภัตตาคารและร้านอาหาร ในขณะที่สาขากภัตตาคารและร้านอาหารกระจายผลผลิตส่วนใหญ่ไปที่การอุปโภคและบริโภคของครัวเรือน การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการของสาขากภัตตาคารและร้านอาหารมากที่สุด รองลงมาเป็นสาขาการผลิตต้นน้ำของสาขากภัตตาคารและร้านอาหาร และยังกระทบไปถึงสาขาการผลิตที่เป็นปัจจัยการผลิตชั้นกลางของสาขาการผลิตต้นน้ำดังกล่าวอีกที แนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 จะเน้นไปที่กลยุทธ์ทางการตลาดออนไลน์ และการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดของธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหาร องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นคือ การวิเคราะห์แบบดุลยภาพทั่วไปสามารถนำเสนอผลการศึกษได้ครอบคลุมทุกสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาด MSME ทำให้มองเห็นภาพรวมของโครงสร้างการผลิตและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้

คำสำคัญ: ธุรกิจร้านอาหาร, ธุรกิจขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง, รายการปัจจัยการผลิต – ผลผลิต

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

วิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง (Micro, Small, and Medium Enterprises: MSME) เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา เป็นช่องทางกระจายรายได้จากภาคธุรกิจไปสู่ภาคครัวเรือน ก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างผู้ประกอบการรายใหม่ นวัตกรรม รวมทั้งมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2565; Kenan Institute Asia, 2010) ปี 2562 ธุรกิจประเภท MSME ภาคบริการ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) 2.49 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 41.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของธุรกิจ MSME ทั้งหมด โดยเป็นมูลค่าของธุรกิจโรงแรมและร้านอาหาร 700,027 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 28.1 ของ GDP รวมธุรกิจ MSME ภาคบริการ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

ธุรกิจร้านอาหารเป็นกิจกรรมประกอบอาชีพด้านการค้าปลีกและให้บริการอาหารสำเร็จรูปพร้อมบริโภคประเภทอาหารตามสั่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อระบบสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภค ก่อให้เกิดการขยายตัวในธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการจ้างงาน สนับสนุนภาคการเกษตรของประเทศ ก่อให้เกิดการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ และสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (ญาณิศา เฟื่อนพะพะ, 2561) นอกจากนี้ยังเป็นธุรกิจที่เชื่อมโยงโดยตรงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย จากสถิติการท่องเที่ยวปี 2562 ประเทศไทยมีจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งสิ้น 307.1 ล้านคน สามารถสร้างรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนประเทศไทยทั้งสิ้น 2,727,903.8 ล้านบาท โดยผู้เยี่ยมเยือนเหล่านั้นมีค่าใช้จ่ายในหมวดค่าอาหารและเครื่องดื่มถึง 781,493.0 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 28.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) จำนวนธุรกิจร้านอาหารที่ตั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 41.87 และมีมูลค่าทุนถึงร้อยละ 69.84 ของมูลค่าทุนธุรกิจอาหารทั้งประเทศ รองลงมาคือภาคใต้ มีสัดส่วนจำนวนธุรกิจร้านอาหารคิดเป็นร้อยละ 20.99 เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า จังหวัดที่ประกอบธุรกิจร้านอาหารสูงสุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และเชียงใหม่ ตามลำดับ ซึ่งแต่ละจังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565) ในส่วนพื้นที่กรุงเทพมหานครนั้น นอกจากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแล้ว ยังเป็นชุมชนเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยมีการใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ ต้องการความสะดวกรวดเร็ว ทำให้มีการใช้บริการร้านอาหารเป็นจำนวนมาก นอกจากจะใช้เป็นที่รับประทานอาหารแล้วยังใช้เป็นที่พักผ่อนสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธุรกิจร้านอาหารจะมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและมีมูลค่า GDP สูง แต่ในปี 2563 อุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งธุรกิจร้านอาหารต้องเผชิญกับปัญหาการระบาดของโรค COVID-19 ทั้งสิ้น 5 ระลอก โดยในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรค COVID-19 เป็นโรคติดต่ออันตราย หลังจากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่การระบาดระลอกที่ 1 เริ่มต้นช่วงเดือนมีนาคม 2563 มีการล็อกดาวน์ครั้งแรกในเดือนเมษายน 2563 และระลอกที่ 2 เริ่มต้นช่วงเดือนพฤศจิกายน 2563 สองระลอกนี้ยังมีผู้ติดเชื้อต่อวันไม่เกิน 1,000 คน แต่ในช่วงการระบาดระลอกที่ 3 จากเชื้อสายพันธุ์ Alpha เริ่มต้นเดือนเมษายน 2564 มีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดประมาณ 5,000 คน และการระบาดระลอกที่ 4 จากเชื้อสายพันธุ์ Delta เริ่มต้นเดือนกรกฎาคม 2564 มีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดถึง 23,000 คน จนกระทั่งเดือนมกราคม 2565 เกิดการระบาดระลอกที่ 5 จากเชื้อสายพันธุ์ Omicron มีจำนวนผู้ติดเชื้อรายวันสูงสุดถึง 28,000 คน หลังจากนั้นสถานการณ์จึงคลี่คลายลงรวมทั้งภาครัฐมีมาตรการผ่อนคลายเป็นขั้น และในวันที่ 1 ตุลาคม 2565 กระทรวงสาธารณสุขได้มีการประกาศให้โรค COVID-19 เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง (World Health Organization Thailand, 2023) อย่างไรก็ตาม จากการระบาดของโรค COVID-19 นี้ทำให้มูลค่า GDP ของธุรกิจ MSME รวมทั้งประเทศลดลงไปร้อยละ 9.1 โดยมูลค่าของธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารเท่ากับ 370,255 ล้านบาท ลดลงจากปี 2562 ถึงร้อยละ 47.1 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2565)

ในส่วนของผลกระทบที่เกิดกับร้านอาหารประเภท MSME นั้นมีหลายระดับ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ธุรกิจร้านอาหารมีความเสี่ยงสูง บางจังหวัดได้ยกระดับมาตรการการควบคุมและป้องกันการระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งสร้างผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหาร ขณะที่หลายจังหวัดได้ขอความร่วมมืองดจัดกิจกรรมต่างๆ เหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการขยายตัวของธุรกิจร้านอาหาร (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้ธุรกิจร้านอาหารจะได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐที่ให้ความสำคัญไปยังการกระตุ้นการใช้จ่ายของผู้บริโภคในประเทศ แต่เนื่องจากในปี 2563 – 2565 การระบาดของโรค COVID-19 ทั้งในและต่างประเทศที่ยังต้องใช้ระยะเวลากว่าที่จะสามารถทำการควบคุมได้ รวมถึงการฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมประชากรส่วนใหญ่ยังต้องใช้เวลา ส่งผลให้ร้านอาหารที่ให้บริการเต็มรูปแบบ (Full Service) อาทิ ร้านอาหาร Fine Dining ร้านอาหาร Buffet รวมถึงร้านอาหารที่เจาะกลุ่มลูกค้าเฉพาะ เช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือชาวต่างชาติที่เดินทางมาทำงานในประเทศไทย ยังฟื้นตัวได้ไม่มาก (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) นอกจากนี้ ร้านอาหารเต็มรูปแบบโดยเฉพาะร้านที่อยู่ในห้างสรรพสินค้าและแหล่งท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบรุนแรง เนื่องจากรายได้ลดลงและมีต้นทุนที่สูง ในขณะที่ร้านอาหารที่มีช่องทางการขายหลากหลาย ทั้งให้บริการที่ร้าน ซื้อมกลับบ้านผ่านหน้าร้านและเดลิเวอรี่ (Drive thru) หรือส่งอาหารถึงบ้าน

จะได้รับผลกระทบปานกลาง เนื่องจากมีโครงสร้างต้นทุนที่ยืดหยุ่นกว่า แม้รายได้จะลดลงแต่ยังมีช่องทางสร้างรายได้เพื่อนำมาหมุนเวียนในกิจการ ส่วนร้านอาหารข้างทาง (Street Food) ที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายจะได้รับผลกระทบต่ำกว่าสองกลุ่มแรก เพราะสินค้ามีราคาถูกและสถานที่ตั้งมักอยู่ใกล้แหล่งชุมชน ยังสามารถสร้างรายได้หมุนเวียนได้ (จตุรงค์ กอบแก้ว, 2021)

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ธุรกิจร้านอาหารมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง ในแง่ของการสร้างงาน การสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตาม การศึกษาผลกระทบของโรค COVID-19 ที่ผ่านมา เช่น De Freitas & Stedefeldt (2020) Madeira *et al.* (2020) และ Kim *et al.* (2021) เป็นการศึกษาในรูปแบบดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับจะอธิบายผลกระทบได้เฉพาะบางตัวแปรหรือบางอุตสาหกรรมที่ผู้วิจัยทำการศึกษา แต่การศึกษาในรูปแบบดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium) จะสามารถอธิบายผลกระทบได้ทั้งระบบเศรษฐกิจ ซึ่งงานวิจัยในอดีตได้มีการศึกษาถึงผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ด้วยวิธีวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปอยู่บ้าง ซึ่งพบว่า ธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารจะได้รับผลกระทบมากเป็นอันดับต้นๆ (Malahayati *et al.*, 2021) โดยจะมีมูลค่าของอุตสาหกรรมลดลงถึงร้อยละ 5 (Chen *et al.*, 2021) ส่วนมูลค่าเพิ่มของธุรกิจการกระจายสินค้า การขนส่ง โรงแรมและร้านอาหาร จะลดลงร้อยละ 4.8 และมูลค่าการบริโภคขั้นสุดท้ายจะลดลงร้อยละ 8.6 (Thomas & Crane, 2022) อย่างไรก็ตาม การศึกษาในรูปแบบดุลยภาพทั่วไปดังกล่าวไม่ได้เน้นที่ธุรกิจร้านอาหารขนาด MSME แต่เป็นการศึกษาภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะธุรกิจร้านอาหารขนาด MSME เท่านั้น ผลการศึกษาที่ได้จะมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนและการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโรค COVID-19 ที่มีต่ออุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในช่วงการระบาดของโรค COVID-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) โดยใช้ข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิต (Input – Output table: I-O table) ด้านการท่องเที่ยว ปี 2560 จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มาปรับด้วยข้อมูลโครงสร้างต้นทุนที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทยที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและมีสถานะยังดำเนินกิจการอยู่ จำนวน 16,174 ร้าน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 400 ร้าน คำนวณตามวิธีคำนวณตัวอย่างของ Hair *et al.* (2009) อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการได้รับแบบสอบถามคืนไม่ครบจำนวน งานวิจัยนี้จึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 ร้าน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทยตามฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า มาเรียงลำดับตามตัวอักษรแล้วใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สุ่มสุ่มสร้างตัวเลขสุ่มขึ้นมาเพื่อกำหนดเลขสุ่มให้กับร้านอาหารแต่ละร้าน จากนั้นเรียงลำดับตัวเลขสุ่มดังกล่าวจากน้อยไปมากอีกครั้งและเลือกร้านอาหารที่ถูกกำหนดด้วยตัวเลขสุ่ม 450 อันดับแรก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 15 ราย ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ประกอบการดังกล่าวจะต้องประกอบธุรกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี (เริ่มประกอบกิจการร้านอาหารก่อนปี 2561) และจะต้องมีผลประกอบการโดยรวมไม่ขาดทุนในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้ง 5 ระลอก รวมทั้งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยสอบถามโครงสร้างต้นทุนของการประกอบธุรกิจร้านอาหาร ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อคำถามเกี่ยวกับสัดส่วนต้นทุนแต่ละประเภทของธุรกิจร้านอาหาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในรูปของตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิต เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ผลการศึกษา ส่วนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสอบถามผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ และส่วนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และเพิ่มแบบสอบถามอีก 50 ชุด เป็น 450 ชุด เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการได้รับแบบสอบถามคืนไม่ครบจำนวน ผลการเก็บข้อมูลพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมาทั้งสิ้น 407 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.44

ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับเนื้อหาส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นเริ่มจากการเตรียมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร เช่น บทความวิชาการ บทความวิจัย หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ ทั้งแบบตีพิมพ์เป็นเล่มและจากสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยจะศึกษาเฉพาะส่วนที่สัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับธุรกิจอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง เพื่อเป็นกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ได้ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงนัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ และจดบันทึกข้อมูลรวมทั้งบันทึกเสียงสนทนา โดยมีการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วและจะไม่มีการเปิดเผยรายชื่อผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 และ 2 การศึกษาในส่วนนี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิต (Input - Output table: I - O table) ด้านการท่องเที่ยว ปี 2560 ขนาด 89x89 สาขา จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564, ออนไลน์) โดยนำสาขา 054 ภัตตาคารและร้านอาหาร มาปรับโครงสร้างต้นทุนให้เป็นโครงสร้างต้นทุนของร้านอาหารประเภท MSME โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามด้านโครงสร้างต้นทุนร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง จำนวน 407 ราย ซึ่งพบว่าเมื่อปรับแล้วผลรวมทางด้านแถว (Row) และด้านสดมภ์ (Column) จะมีค่าไม่เท่ากัน จึงต้องใช้วิธีการ RAS เพื่อให้ผลรวมของด้านแถวเท่ากับด้านสดมภ์เป็นไปตามหลักของการวิเคราะห์ด้วยตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิต (Toh, 1998)

เมื่อปรับตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิตแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือ หาตัวคูณผลผลิต (Output Multiplier) โดยการหาเมตริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์ (A) และนำไปคำนวณหาเมตริกซ์ผกผัน (The Leontief Inverse Matrix : $(I - A)^{-1}$) ดังนี้ สมมติให้การใช้จ่ายปัจจัยการผลิต (Input) เป็นสัดส่วนโดยตรงกับมูลค่าผลผลิต (Output) จะได้

$$Z_{ij} = a_{ij} \cdot x_j$$

หรือ

$$a_{ij} = Z_{ij} / x_j$$

โดยที่ Z_{ij} คือ ตัวเลขมูลค่าการกระจายผลผลิตของแต่ละสาขาการผลิตใน I-O table ไปยังสาขาการผลิตต่างๆ

x_j คือ ผลรวมด้าน column

a_{ij} คือ ค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิต (Input or Technical coefficients) หมายถึง สัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตที่ i ในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่ j

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายในรูปเมทริกซ์ได้ดังนี้

$$x = Ax + f$$

หรือ

$$x = (I - A)^{-1}f$$

โดยที่ $(I - A)^{-1}$ คือ เมทริกซ์ผกผันของสัมประสิทธิ์การใช้ปัจจัยการผลิต (Leontief Inverse Matrix)

เมื่อปรับตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิตแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือ หาตัวคูณผลผลิต (Output Multiplier) โดยการหาเมทริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์ (A) และนำไปคำนวณหาเมทริกซ์ผกผัน (The Leontief Inverse Matrix : $(I - A)^{-1}$) แล้วจึงใส่ค่าตัวกระทบ (Shock) เข้าไปในตารางและคำนวณค่าผลกระทบที่มีต่ออุตสาหกรรมสาขาธุรกิจร้านอาหารและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

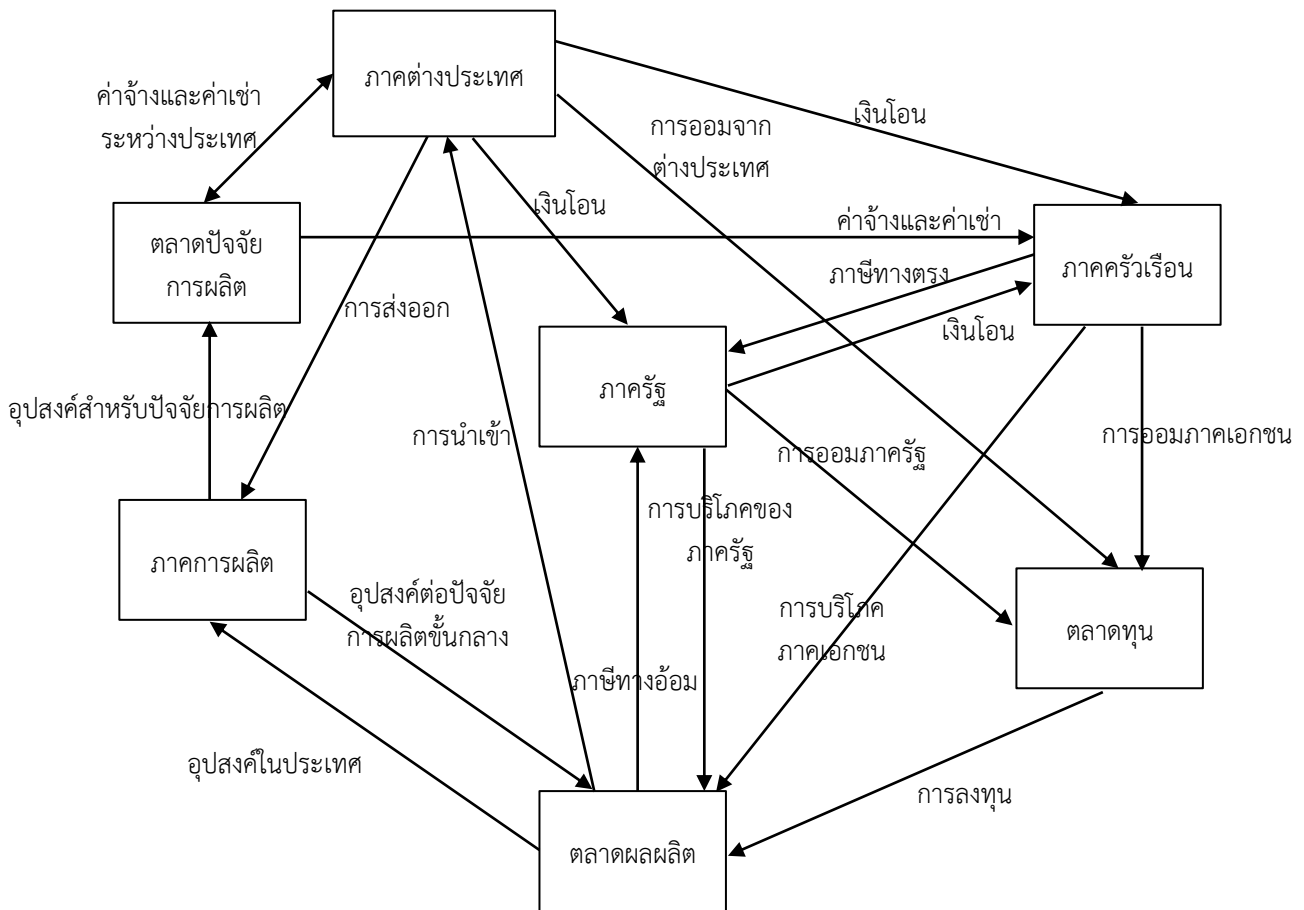
สำหรับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีถอดบทสนทนาจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำและการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยแยกแยะข้อมูลและนำมาจัดเข้าหมวดหมู่ ซึ่งในแต่ละหมวดหมู่ข้อมูลจะมีความสัมพันธ์กันแล้วจึงวิเคราะห์จุดเด่นหรือจุดรวมของข้อมูล จากนั้นจึงสังเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตีความในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยนำจุดเด่นหรือจุดรวมของข้อมูลมาตีความแล้วจึงนำเสนอในแต่ละประเด็นที่เป็นจุดสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2

การศึกษานี้ใช้ตารางปัจจัยการผลิต - ผลผลิตเป็นฐานข้อมูล และใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต - ผลผลิตในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ จากภาพที่ 1 แสดงการหมุนเวียนของกระแสเงินจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด โดยในระบบเศรษฐกิจประกอบด้วยหน่วยเศรษฐกิจ ได้แก่ ภาคครัวเรือน ตลาดทุน ตลาดผลผลิต ภาคการผลิต ตลาดปัจจัยการผลิต ภาครัฐ และภาคต่างประเทศ โดยภาคครัวเรือนมีรายรับจากค่าจ้างและค่าเช่าจากตลาดปัจจัยการผลิตและเงินโอนจากภาครัฐและภาคต่างประเทศ และมีรายจ่ายจากการบริโภคภาคเอกชนที่จ่ายให้ตลาดผลผลิต การออมภาคเอกชนเข้าสู่ตลาดทุน และภาษีทางตรงจ่ายให้ภาครัฐ ส่วนตลาดทุนมีเงินไหลเข้าจากครัวเรือน ภาครัฐ และภาคต่างประเทศในการออม และมีเงินไหลออกไปสู่ตลาดผลผลิตในการลงทุน ตลาดผลผลิตมีเงินไหลเข้าจากการลงทุน การบริโภคภาคเอกชน การบริโภคภาครัฐ และอุปสงค์ต่อปัจจัยการผลิตขั้นกลางจากภาคการผลิต ส่วนเงินไหลออกจะอยู่ในรูปมูลค่าสินค้าซึ่งเกิดจากอุปสงค์ในประเทศโดยจ่ายให้ภาคการผลิต รวมทั้งภาษีทางอ้อมที่จ่ายให้ภาครัฐ และมูลค่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ในส่วนของภาคการผลิตมีรายได้จากการขายสินค้าที่ผลิตจากอุปสงค์ในประเทศ และการส่งออกสินค้าและบริการไปต่างประเทศ ส่วนรายจ่ายจะอยู่ในรูปของมูลค่าปัจจัยการผลิตขั้นกลางที่ซื้อจากตลาดผลผลิต และมูลค่าปัจจัยการผลิตขั้นต้นที่ซื้อจากตลาดปัจจัยการผลิต ในขณะที่ตลาดปัจจัยการผลิตมีเงินไหลเข้าจากการขายปัจจัยการผลิตขั้นต้นให้กับภาคการผลิตและภาคต่างประเทศ ส่วนเงินไหลออกเกิดจากการจ่ายค่าจ้างและค่าเช่าให้ภาคครัวเรือนและภาคต่างประเทศ ภาครัฐมีรายได้จากการเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภาคครัวเรือนและตลาดผลผลิต รวมทั้งเงินโอนจากภาคต่างประเทศ นอกจากนี้ ภาคต่างประเทศมีเงินไหลเข้าจากค่าจ้างและค่าเช่าจากตลาดปัจจัยการผลิตและมูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการของตลาดผลผลิต ส่วนเงินไหลออกอยู่ในรูปค่าจ้างและค่าเช่าปัจจัยการผลิตขั้นต้นไปที่ตลาดปัจจัยการผลิต เงินโอนไปที่ภาคครัวเรือนและภาครัฐ การออมจากต่างประเทศไปที่ตลาดทุน และมูลค่าสินค้าและบริการที่ส่งออกมาจากภาคการผลิต

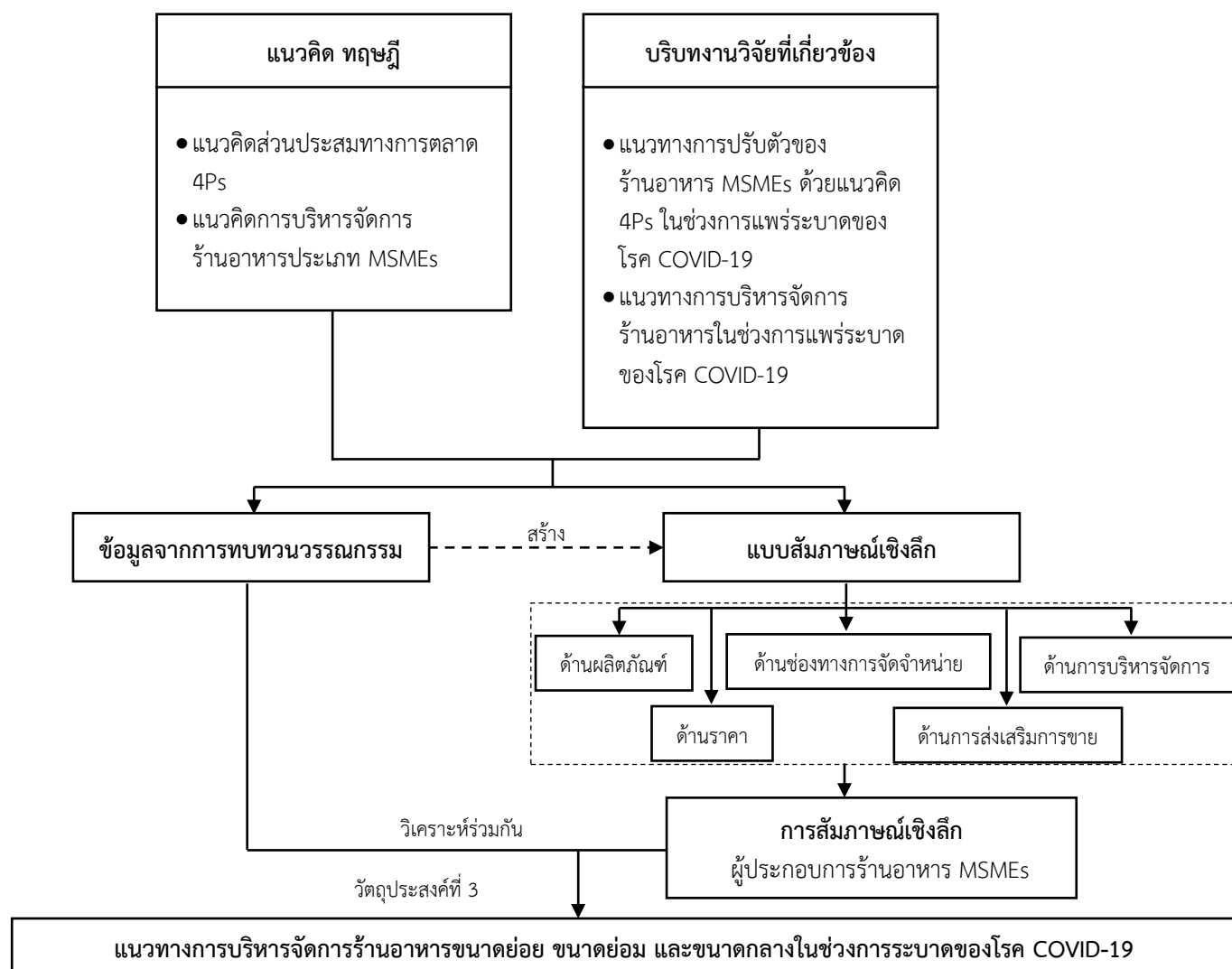
โดยการศึกษาในครั้งนี้จะมุ่งศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตลาดผลผลิตและตลาดปัจจัยการผลิตซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรที่จะได้รับผลกระทบจากภาคเศรษฐกิจอื่นๆ เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ภาพที่ 1 การหมุนเวียนของเงินจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด
ที่มา: ดัดแปลงจาก (Wana, 2014)

2. กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการขาย (Yudelsson, 1999; Dominic, 2009) นอกจากนี้ยังทบทวนแนวคิดการบริหารจัดการร้านอาหารประเภท MSMEs (Miles & Snow, 1978; Normann, 2001; Segschneider, 2002; Savitz & Weber, 2006; Hubbard, 2009; Messabia, 2022) เช่น การปรับแผนธุรกิจในการบริหารจัดการ การบริหารจัดการภายในด้านการเงิน และการบริหารจัดการด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการปรับตัวของร้านอาหาร MSMEs ด้วยแนวคิด 4Ps และการบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จากนั้นจึงนำมาเป็นกรอบเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร MSMEs ในประเทศไทยซึ่งประกอบธุรกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และจะต้องมีผลประกอบการโดยรวมไม่ขาดทุนในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้ง 5 ระลอก รวมทั้งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้ จำนวน 15 ราย แล้วจึงนัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยแยกแยะข้อมูลและนำมาจัดเข้าหมวดหมู่และสังเคราะห์ข้อมูลออกมาในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาให้ได้แนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. โครงสร้างต้นทุนและการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง

ตารางที่ 1 อุตสาหกรรมต้นน้ำ 10 อันดับแรกของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร เรียงตามสัดส่วนมูลค่า

อันดับที่	สาขาการผลิต	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	015 การฆ่าสัตว์	14.76
2	021 การผลิตเครื่องดื่ม	14.03
3	005 การทำสวนผักและผลไม้	8.18
4	016 การถนอมอาหาร	7.31
5	017 โรงสีข้าว	6.07
6	019 การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ	5.37
7	069 การธนาคารและการประกัน	4.20
8	011 การทำประมง	4.01
9	045 การไฟฟ้า และก๊าซธรรมชาติ	3.72
10	070 อสังหาริมทรัพย์	1.76

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 1 สาขาภัตตาคารและร้านอาหารใช้ปัจจัยการผลิตจากสาขาการฆ่าสัตว์สูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 14.76 ของมูลค่าต้นทุนการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้าของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร รองลงมาคือ สาขาการผลิตเครื่องดื่ม ร้อยละ 14.03 ส่วนสาขาการผลิตอื่นๆ ได้แก่ การทำสวนผักและผลไม้ การถนอมอาหาร โรงสีข้าว การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ การธนาคารและการประกัน การทำประมง การไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ และอสังหาริมทรัพย์ เป็นปัจจัยการผลิตให้แก่สาขาภัตตาคารและร้านอาหารในลำดับรองลงมา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.18 7.31 6.07 5.37 4.20 4.01 3.72 และ 1.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ต้นทุนจากปัจจัยการผลิตขั้นต้นและต้นทุนอื่นๆ ของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร

ปัจจัยการผลิต	สัดส่วน (ร้อยละ)
เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน	12.66
ผลตอบแทนการผลิต	6.04
ค่าเสื่อมราคา	5.00
ภาษีทางอ้อมสุทธิ	5.45

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 2 สัดส่วนต้นทุนการผลิตจากปัจจัยการผลิตขั้นต้นและต้นทุนอื่นๆ ของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร สามารถจำแนกได้เป็น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ร้อยละ 12.66 ผลตอบแทนการผลิต เช่น ค่าเช่า ดอกเบี้ย กำไร ร้อยละ 6.04 ค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 5.00 และภาษีทางอ้อมสุทธิ ร้อยละ 5.45

ตารางที่ 3 สัดส่วนมูลค่าการกระจายผลผลิต 10 อันดับแรกของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร เรียงตามสัดส่วนมูลค่า

อันดับที่	สาขาการผลิต	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	301 การอุปโภค บริโภคของครัวเรือน	30.85
2	050 การค้าปลีกค้าส่ง อื่นๆ	13.13
3	071 การบริการด้านธุรกิจ	2.75
4	069 การธนาคารและการประกัน	2.21
5	049 การขายสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว	1.17
6	088 บริการอื่นๆ	0.79
7	072 การบริการภาครัฐ	0.53
8	067 การขนส่งอื่นๆ	0.52
9	047 การก่อสร้างที่อยู่อาศัย	0.48
10	048 การก่อสร้างอื่นๆ	0.45

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 3 สาขาภัตตาคารและร้านอาหารส่งผลผลิตของสาขาให้กับการอุปโภค บริโภคของครัวเรือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.85 ส่วนอุตสาหกรรมปลายน้ำที่ได้รับผลผลิตจากสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมากที่สุด ได้แก่ สาขาการค้าปลีกค้าส่ง อื่นๆ มีสัดส่วนสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.13 ของมูลค่าผลผลิตที่กระจายไปสู่สาขาการผลิตสินค้าที่เป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร ส่วนสาขาอื่นๆ ได้แก่ สาขาการบริการด้านธุรกิจ การธนาคารและการประกัน การขายสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว บริการอื่นๆ การบริการภาครัฐ การขนส่งอื่นๆ การก่อสร้างที่อยู่อาศัย และ

การก่อสร้างอื่นๆ เป็นสาขาที่ได้รับผลผลิตจากสาขาสาขากัฏตาคารและร้านอาหารในลำดับรองลงมา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.75 2.21 1.17 0.79 0.53 0.52 0.48 และ 0.45 ตามลำดับ

2. ผลกระทบของโรค COVID-19 ที่มีต่ออุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4 ดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหลังและดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าของสาขากัฏตาคารและร้านอาหาร

อุตสาหกรรม	BL	FL
กัฏตาคารและร้านอาหาร	2.9300	1.4790

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 4 ค่าดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward linkage: BL) ของสาขากัฏตาคารและร้านอาหารมีค่าดัชนีเท่ากับ 2.9300 หมายความว่า หากสาขากัฏตาคารและร้านอาหารต้องการเพิ่มการผลิตขึ้นเป็นมูลค่า 1 บาท จะส่งผลให้สาขาการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำทุกสาขาต้องผลิตผลผลิตซึ่งมีมูลค่ารวมกันมากขึ้น 2.9300 บาท เพื่อตอบสนองต่อความต้องการผลผลิตต้นน้ำที่เพิ่มขึ้นของสาขากัฏตาคารและร้านอาหาร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward linkage: FL) พบว่า สาขากัฏตาคารและร้านอาหารมีค่าดัชนีเท่ากับ 1.4790 หมายความว่า หากสาขากัฏตาคารและร้านอาหารเพิ่มการผลิตขึ้นเป็นมูลค่า 1 บาท จะส่งผลให้สาขาการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำทุกสาขาสามารถผลิตผลผลิตซึ่งมีมูลค่ารวมกันเพิ่มขึ้น 1.4790 บาท

ตารางที่ 5 ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ต่อมูลค่าการผลิตของสาขาที่เกี่ยวข้อง 10 อันดับแรก

อันดับที่	สาขาที่ได้รับผลกระทบ	ขนาดผลกระทบ (ร้อยละของมูลค่าผลผลิต)				
		ระลอกที่ 1	ระลอกที่ 2	ระลอกที่ 3	ระลอกที่ 4	ระลอกที่ 5
1	054 กัฏตาคารและร้านอาหาร	-49.7226	-65.8787	-42.4574	-60.4398	-12.1723
2	028 การผลิตปุ๋ยและยาฆ่าแมลง	-19.0478	-25.2369	-16.2646	-23.1533	-4.6630
3	020 การผลิตอาหารสัตว์	-14.0339	-18.5938	-11.9833	-17.0587	-3.4355
4	011 การทำประมง	-11.3231	-15.0023	-9.6686	-13.7637	-2.7719
5	009 การทำปุ๋ย	-10.9438	-14.4997	-9.3447	-13.3026	-2.6791
6	015 การฆ่าสัตว์	-10.4117	-13.7947	-8.8904	-12.6558	-2.5488
7	002 การปลูกข้าวโพด	-9.7591	-12.9300	-8.3331	-11.8625	-2.3891
8	021 การผลิตเครื่องดื่ม	-8.1721	-10.8275	-6.9781	-9.9336	-2.0006
9	008 การปลูกพืชไร่อื่นๆ	-7.1948	-9.5326	-6.1436	-8.7456	-1.7613
10	003 การทำมันสำปะหลัง	-5.7323	-7.5948	-4.8947	-6.9678	-1.4033

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 5 การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 นอกจากจะส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการของสาขากัฏตาคารและร้านอาหารโดยตรงแล้ว ผลกระทบนั้นยังเชื่อมโยงไปสู่สาขาการผลิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขากัฏตาคารและร้านอาหารอีกด้วย โดยส่วนนี้จะศึกษาผลกระทบจำแนกตามระลอกการระบาด โดยระลอกที่ 1 เริ่มในช่วงไตรมาสที่ 1-2 ปี 2563 ระลอกที่ 2 เริ่มในช่วงไตรมาสที่ 4 ปี 2563 ระลอกที่ 3 เริ่มในช่วงไตรมาสที่ 2 ปี 2564 ระลอกที่ 4 เริ่มในช่วงไตรมาสที่ 3 ปี 2564 และระลอกที่ 5 เริ่มในช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2565 (World Health Organization Thailand, 2023) เมื่อพิจารณาผลกระทบต่อสาขาการผลิตที่ได้รับผลกระทบ 10 อันดับแรก พบว่า สาขากัฏตาคารและร้านอาหารได้รับ

ผลกระทบมากที่สุดโดยเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จะทำให้การผลิตสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมีมูลค่าลดลงร้อยละ 65.8787 ในการระบาดระลอกที่ 2 ซึ่งเป็นระลอกที่ส่งผลกระทบรุนแรงที่สุด รองลงมาเป็นสาขาการผลิตปุ๋ย และยาฆ่าแมลง การผลิตอาหารสัตว์ การทำประมง การทำปุ๋ยสัตว์ การฆ่าสัตว์ การปลูกข้าวโพด การผลิตเครื่องดื่ม การปลูกพืชไร่อื่นๆ และการทำมันสำปะหลัง โดยจะมีมูลค่าการผลิตลดลงร้อยละ 25.2369 18.5938 15.0023 14.4997 13.7947 12.9300 10.8275 9.5326 และ 7.5948 ตามลำดับ ในการระบาดระลอกที่ 2

ตารางที่ 6 ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ต่อปัจจัยการผลิตขั้นต้นของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร

ปัจจัยการผลิตที่ได้รับผลกระทบ	ขนาดผลกระทบ (ร้อยละของผลตอบแทน)				
	ระลอกที่ 1	ระลอกที่ 2	ระลอกที่ 3	ระลอกที่ 4	ระลอกที่ 5
เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน	-6.3001	-8.3400	-5.3754	-7.6518	-1.5408
ผลตอบแทนการผลิต	-3.0281	-4.0120	-2.5856	-3.6808	-0.7413

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 6 ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ยังกระทบต่อเนื่องไปสู่ปัจจัยการผลิตขั้นต้นของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร โดยการศึกษาส่วนนี้จำแนกผลกระทบเป็น 5 ระลอกเช่นกัน โดยระลอกที่ 2 เป็นระลอกที่ส่งผลกระทบรุนแรงที่สุด เมื่อพิจารณาถึงเงินเดือน ค่าจ้าง และค่าตอบแทนแรงงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมร้านอาหาร ขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลาง พบว่า ลดลงร้อยละ 8.34 ส่วนผลตอบแทนการผลิต เช่น ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร ลดลงร้อยละ 4.01 ในการระบาดระลอกที่ 2 ส่วนการระบาดระลอกที่ 4 ส่งผลกระทบรุนแรงรองลงมา

ตารางที่ 7 อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม ของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ต่อสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร 10 อันดับแรก

อันดับที่	อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางตรง	ผลกระทบทางตรง	อันดับที่	อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม	ผลกระทบทางอ้อม
1	015 การฆ่าสัตว์	0.1476	1	054 ภัตตาคารและร้านอาหาร	1.0028
2	021 การผลิตเครื่องดื่ม	0.1403	2	009 การทำปุ๋ยสัตว์	0.1280
3	005 การทำสวนผักและผลไม้	0.0818	3	012 การทำเหมืองแร่ถ่านหินและขุดเจาะน้ำมันดิบ	0.0799
4	016 การถนอมอาหาร	0.0731	4	027 การผลิตเคมีภัณฑ์เบื้องต้น	0.0676
5	017 โรงสีข้าว	0.0607	5	030 ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	0.0675
6	019 การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ	0.0537	6	001 การทำนา	0.0613
7	069 การธนาคารและการประกัน	0.0420	7	045 การไฟฟ้า และก๊าซธรรมชาติ	0.0533
8	011 การทำประมง	0.0401	8	016 การถนอมอาหาร	0.0418
9	045 การไฟฟ้า และก๊าซธรรมชาติ	0.0372	9	069 การธนาคารและการประกัน	0.0399
10	070 อสังหาริมทรัพย์	0.0176	10	020 การผลิตอาหารสัตว์	0.0380

ที่มา: จากการวิเคราะห์

จากตารางที่ 7 ผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ส่งผ่านสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมาถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกได้เป็นผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อม อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางตรงจากการหดตัวของมูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมากที่สุดคือ สาขาการฆ่าสัตว์ โดยหากมูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารหดตัว 1 บาท จะส่งผลกระทบโดยตรงทำให้มูลค่าการผลิตของสาขาการฆ่าสัตว์หดตัวไป 0.1476 บาท รองลงมาได้แก่ สาขาการผลิตเครื่องดื่ม สาขาการทำสวนผักและผลไม้ สาขาการถนอมอาหาร สาขาโรงสีข้าว สาขาการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ สาขาการธนาคารและการประกัน สาขาการทำประมง สาขาการ

ไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ และสาขาส่งสารเคมีภัณฑ์ โดยหากมูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารหดตัว 1 บาท จะส่งผลกระทบต่อตรงทำให้มูลค่าการผลิตของสาขาเหล่านี้หดตัวไป 0.1403 0.0818 0.0731 0.0607 0.0537 0.0420 0.0401 0.0372 และ 0.0176 บาท ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการหดตัวของมูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมากที่สุดคือ สาขาภัตตาคารและร้านอาหารเอง โดยหากมูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารหดตัว 1 บาท จะส่งผลกระทบต่อทางอ้อมย้อนกลับมาทำให้มูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารหดตัวไป 1.0028 บาท รองลงมาได้แก่ สาขาการทำปศุสัตว์ สาขาการทำเหมืองแร่ถ่านหินและขุดเจาะน้ำมันดิบ สาขาการผลิตเคมีภัณฑ์เบื้องต้น สาขาผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม สาขาการทำนา สาขาการไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ สาขาการถนอมอาหาร สาขาการธนาคารและการประกัน และสาขาการผลิตอาหารสัตว์ โดยหากมูลค่าการผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารหดตัว 1 บาท จะส่งผลกระทบต่อทางอ้อมทำให้มูลค่าการผลิตของสาขาเหล่านี้หดตัวไป 0.1280 0.0799 0.0676 0.0675 0.0613 0.0533 0.0418 0.0399 และ 0.0380 บาท ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในช่วงการระบาดของโรค COVID-19

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทย จำนวน 15 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางที่ประกอบธุรกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี (เริ่มประกอบกิจการร้านอาหารก่อนปี 2561) และจะต้องมีผลประกอบการโดยรวมไม่ขาดทุนในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ทั้ง 5 ระลอก รวมทั้งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงเกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้ ผลการสัมภาษณ์พบว่า

ตารางที่ 8 การจำแนกบทสนทนาและกำหนดประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์

Categories	Quotes	Codes
ด้านผลิตภัณฑ์	“โควิดมีผลมาก คนเลือกกินอาหารที่สะอาด ทำเสร็จใหม่ๆ และภาชนะก็ต้องสะอาด”	1. การปรุงอาหารถูกสุขลักษณะ 2. การใช้บรรจุภัณฑ์ที่สะอาด
	“เมนูอาหารต้องเน้นสุขภาพ มีพวกสมุนไพรเยอะๆ ของที่ซื้อมาต้องสด สะอาด ซื้อจากร้านที่เราไว้ว่าของเขาดีจริง แบบร้านในตลาดที่ได้มาตรฐาน”	1. การปรุงอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น 2. การเตรียมวัตถุดิบถูกสุขลักษณะ 3. ทำการค้ากับคู่ค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
	“พอลูกค้ากินที่ร้านไม่ได้ เราก็ต้องถ่ายรูปอาหารจริงๆ ลงในแอป ใส่ชื่อใส่ราคาให้ชัดเจน ลูกค้าจะได้ตัดสินใจถูก”	1. ปรับเมนูให้มีชื่อเมนูและระบุราคาชัดเจน 2. อาหารต้องตรงกับรูปภาพในเมนู
ด้านราคา	“พอมีโควิด เศรษฐกิจก็ไม่ได้ คนไม่ค่อยมีเงิน เราก็ต้องทำอาหารที่ราคาไม่แพงนัก อย่างอาหารชุดพวกของคาว ของหวาน เครื่องดื่ม จัดชุดขายจะขายดี เพราะเรารั้งราคากลางๆ ได้”	1. การจัดอาหารเป็นชุดมีราคาถูกกว่า 2. ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่ามากกว่า
	“ขายผ่านแอปเราต้องตั้งราคาสูงกว่าปกติก็จริง แต่ถ้าไม่แพงเกินไปแล้วเรามีส่วนลด แอปก็มีโปรส่งฟรี คนก็สั่งเยอะนะเพราะโอกาสติดโควิดก็น้อยลง ไม่ต้องออกจากบ้าน”	1. ตั้งราคาโดยให้ส่วนลดตามความเหมาะสม 2. ลูกค้าสั่งอาหารแบบออนไลน์เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาด
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	“ตอนนี้ก็ต้องขายผ่านออนไลน์เสียส่วนใหญ่ สมัยก่อนทุกแอปเลย Facebook Line ad Instagram Tik Tok สมัยก่อนเพราะเราก็ไม่รู้ลูกค้าเล่นอะไรบ้าง”	1. ใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ 2. ลูกค้าเข้าถึงได้ง่ายและไม่ซับซ้อน
ด้านการส่งเสริมการขาย	“ต้องทำ content บ้าง แบบว่าถ่ายวิดีโอตอนเลือกวัตถุดิบ ตอนทำอาหาร ตอนใส่กล่อง และส่งถึงมือลูกค้า แล้วก็โพสต์ลงโซเชียลของเราระดับทุกชั้นตอน”	1. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ
	“ที่ร้านได้มาตรฐาน SHA+ ลูกค้าเลยเข้ามากินได้ เราก็ให้พ่อครัวใส่หมวก พนักงานใส่หน้ากากใส่ถุงมือ ใส่แมส พอลูกค้ากินเสร็จเราก็ทำความสะอาดฆ่าเชื้อทันที”	1. การขอตราสัญลักษณ์มาตรฐาน SHA หรือ SHA+

ตารางที่ 8 การจำแนกบทสนทนาและกำหนดประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ (ต่อ)

Categories	Quotes	Codes
ด้านการบริหารจัดการ	“พอเกิดโควิดเราจะทำแบบเดิมไม่ได้แล้ว ต้องปรับเปลี่ยนเยอะมาก”	1. การปรับแผนธุรกิจในการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์
	“Shopee Food Lineman Grabfood Robinhood สมัครทุกเจ้าเลย ไม่นั่นขายไม่ได้ โครงการของรัฐเราก็เข้าหมดทำแอปเป่าตั้ง เข้าร่วมคนละครั้ง พอลูกค้าเขาเห็นว่ามิโครงการพวกนี้เขาก็อยากซื้อกับเราเพราะเขาก็จ่ายถูกลง”	1. การสมัครใช้บริการแพลตฟอร์มส่งอาหารที่หลากหลาย 2. การเข้าร่วมโครงการกับภาครัฐ
	“ตอนโควิดระบาดช่วงแรกๆ ขาดทุนเยอะ จากที่ไม่เคยเองมาเองก็ต้องเอามาดูแล้วให้ลูกน้องทำเป็นรายงานไว้ ตอนนั้นเห็นตัวเลขแล้วคิดว่าร้านอาหารน่าจะไม่ไหวเลยไปลงทุนกับอย่างอื่นด้วย ก็ยังดีที่มีรายได้จากช่องทางอื่นมาช่วย ร้านอาหารก็เลยยังอยู่ได้”	1. การจัดทำรายงานผลการดำเนินการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร 2. การจัดสรรสินทรัพย์ 3. การกระจายการลงทุนออกไปในรูปแบบอื่น
	“ลูกค้าเข้าร้านน้อยลง แต่เรายังต้องดูแลพนักงานอยู่ บางคนทำงานกันมานานเราทิ้งเขาไม่ได้ มันเหมือนเป็นครอบครัวไปแล้ว พวก supplier ก็เหมือนกันค้าขายกันมาหลายปี ถึงเราจะซื้อของเขาน้อยลงแต่ก็ยังซื้ออยู่เพราะมันใจคุณภาพของเขา”	1. การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ในด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการมีการคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าที่ต้องการอาหารที่สร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายและถูกสุขลักษณะตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ การปรุงอาหารไปจนถึงการนำอาหารมาเสิร์ฟทั้งการนั่งรับประทานในร้านและการส่งถึงบ้าน การใช้บรรจุภัณฑ์ที่สะอาดปิดมิดชิด ดังนั้น จึงมีการปรับเมนูอาหารโดยเน้นอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น ปรับวัตถุดิบในการปรุงอาหารโดยเลือกวัตถุดิบจากคู่ค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น หากเป็นตลาดสดต้องได้มาตรฐานตลาดสด 7 ด้าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรับเมนูให้มีชื่อเมนูและระบุราคาชัดเจน อาหารที่ปรุงให้ลูกค้าต้องตรงกับรูปภาพในเมนู เพื่อให้ลูกค้าสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจสั่งซื้ออาหารได้ง่ายขึ้น

ในด้านราคา ผู้ประกอบการอธิบายว่าการจัดอาหารเป็นชุดอาจจะประกอบด้วย อาหารคาว อาหารหวาน และเครื่องดื่ม หรืออาหารจานหลัก ซุป และเครื่องดื่ม ซึ่งสามารถกินอิ่มได้ใน 1 มื้อ และมีราคาถูกกว่าสั่งแยกเมนู จะทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่ามากกว่า นอกจากนี้ การที่ลูกค้ารู้สึกว่าการสั่งอาหารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่มากกว่าและไม่คุ้มกับค่าบริการขนส่ง ผู้ประกอบการจึงตั้งราคาโดยให้ส่วนลดตามความเหมาะสม จะทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าการสั่งออนไลน์คุ้มกว่าการนั่งรับประทานในร้านซึ่งเป็นการช่วยกระตุ้นให้ลูกค้าสั่งอาหารแบบออนไลน์เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการปรับตัวโดยการใช้ช่องทางจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Facebook Line ad Instagram และ Tik Tok เป็นต้น ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่ายและไม่ซับซ้อน เนื่องจากลูกค้าแต่ละกลุ่มมีการเลือกใช้สื่อออนไลน์แตกต่างกัน ร้านอาหารจึงต้องสามารถสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายในแพลตฟอร์มที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม

ในด้านการส่งเสริมการขาย ผู้ประกอบการอธิบายว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 นั้น ความปลอดภัยด้านสุขอนามัยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ดังนั้นจึงมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการขายอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ โดยแสดงให้ลูกค้าเห็นถึงกระบวนการผลิตอาหารตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบ กระบวนการปรุงอาหาร การบรรจุอาหารในบรรจุภัณฑ์ และการขนส่งจนถึงมือลูกค้า โดยทำให้ลูกค้ามั่นใจว่าจะได้รับความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 นอกจากนี้ หากเป็นการรับประทานในร้าน พนักงานจะสวมถุงมือ หมวก หน้ากากอนามัย และมีการทำความสะอาดโต๊ะ แก้วด้วยแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อหลังจากลูกค้าเดิมลุกออกไปแล้วเพื่อให้ลูกค้าใหม่มั่นใจถึงความสะอาด รวมทั้งร้านอาหารมีการขอตราสัญลักษณ์มาตรฐาน SHA หรือ SHA+ เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้าถึงความปลอดภัยด้านสุขอนามัยอีกด้วย

ในด้านการบริหารจัดการ ผู้ประกอบการมีการปรับแผนธุรกิจในการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น การสมัครใช้บริการแพลตฟอร์มส่งอาหารให้หลากหลาย เช่น Shopee Food Lineman Grabfood Robinhood เป็นต้น เพื่อให้ลูกค้าสามารถเลือกใช้บริการส่งอาหารให้เหมาะกับพื้นที่จัดส่งของตนเอง นอกจากนี้ การเข้าร่วมโครงการกับภาครัฐ เช่น ลูกค้าสามารถจ่ายเงินผ่าน application เป่าตัง ได้ หรือลูกค้าสามารถใช้สิทธิคนละครึ่งในการจ่ายค่าบริการได้ ซึ่งช่องทางหรือสิทธิเหล่านี้จะทำให้ลูกค้าเกิดความสะดวกสบายและลดภาระค่าใช้จ่ายของลูกค้าได้ ส่วนการบริหารจัดการภายใน ผู้ประกอบการมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดสรรสินทรัพย์ที่จะลงทุน และมีการกระจายการลงทุนออกไปในรูปแบบอื่นๆ นอกจากการลงทุนในร้านอาหาร นอกจากนี้ยังมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ลูกค้า พนักงานในร้าน และคู่ค้า เป็นต้น

อภิปรายผล

โครงสร้างต้นทุนและการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง พบว่าสาขาที่ใช้ผลผลิตเป็นปัจจัยการผลิตให้กับสาขาภัตตาคารและร้านอาหารที่มีสัดส่วนสูงสุด 10 อันดับแรก คือ สาขาการผลิตที่เป็นวัตถุดิบสำหรับทำอาหาร เช่น เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และเครื่องดื่ม รวมทั้งสาขาด้านพลังงาน เช่น ไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติที่เป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสาขาซึ่งเป็นแหล่งทุนของภัตตาคารและร้านอาหาร เช่น การธนาคารและการประกัน นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนด้านปัจจัยการผลิตขั้นต้น เช่น ค่าแรงงาน ค่าเสื่อมราคา และค่าภาษีทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยการผลิตเหล่านี้เป็นต้นทุนสำคัญของการผลิตสินค้าและบริการของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภริน เจริญพานิช (2564) ได้วิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนของธุรกิจร้านอาหาร พบว่า ต้นทุนหลักของธุรกิจร้านอาหารมาจากต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนค่าเครื่องดื่ม ค่าจ้างแรงงาน ค่าภาษี ค่าเช่า ค่าเสื่อม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนการกระจายผลผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารส่วนใหญ่ถูกส่งไปที่การอุปโภคและบริโภคของครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากสาขาภัตตาคารและร้านอาหารเป็นสาขาการผลิตปลายน้ำของอุตสาหกรรมอาหาร รวมทั้งผลผลิตเป็นสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย สอดคล้องกับ United Nations (2018) ซึ่งได้ศึกษาโครงสร้างการกระจายผลผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารจากตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต พบว่า ผลผลิตส่วนใหญ่จากสาขาภัตตาคารและร้านอาหารถูกกระจายไปสู่การบริโภคขั้นสุดท้ายของภาคครัวเรือน

ผลกระทบของโรค COVID-19 ที่มีต่ออุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมากที่สุด รองลงมาเป็นสาขาการผลิตต้นน้ำของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร เช่น การทำประมง การทำปศุสัตว์ การปลูกข้าวโพด การผลิตเครื่องดื่ม การปลูกพืชไร่ และยังกระทบไปถึงสาขาการผลิตที่เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางของสาขาการผลิตดังกล่าวอีกที เช่น การผลิตปุ๋ยและยาฆ่าแมลง การผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ ปัจจัยการผลิตขั้นต้นก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตลดลงในช่วงร้อยละ 1 – 8 จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรค COVID-19 5 ระลอกที่ผ่านมา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสาขาการผลิตที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสาขาการผลิตต้นน้ำของสาขาภัตตาคารและร้านอาหาร ซึ่งหากพิจารณาถึงดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward linkage) และดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหน้า (Forward linkage) แล้วพบว่า ดัชนีความเชื่อมโยงไปข้างหลังมีค่าสูงกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากมูลค่าผลผลิตของสาขาภัตตาคารและร้านอาหารมีการเปลี่ยนแปลงก็จะทำให้มูลค่าผลผลิตของสาขาการผลิตต้นน้ำได้รับผลกระทบมากกว่า สอดคล้องกับ Stephens et al. (2020) FAO (2020c) และ Hobbs (2020) ซึ่งได้อธิบายว่า ผลกระทบของโรค COVID-19 จะส่งผลกระทบเชื่อมโยงจากสาขาภัตตาคารและร้านอาหารซึ่งเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำย้อนขึ้นไปสู่โซ่อุปทานอาหารที่เป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำทั้งระบบ รวมทั้งผลตอบแทนการจ้างงานและผลตอบแทนปัจจัยการผลิตอื่นๆ ด้วย

ส่วนแนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 จะเน้นไปที่กลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การปรับเมนูทางเลือกที่เน้นด้านสุขภาพ กระบวนการผลิตและการส่งมอบที่มีสุขอนามัย การปรับกลยุทธ์ด้านราคาให้ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่ามากขึ้น การใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายเน้นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีความหลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ถึงมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

COVID-19 ในร้านอาหาร ส่วนการบริหารจัดการต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดของธุรกิจภัตตาคาร และร้านอาหาร ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า พนักงานในร้าน และภาครัฐ ทั้งนี้เนื่องจากร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางมีข้อจำกัดที่หลากหลาย เช่น โครงสร้างต้นทุน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน วิธีการบริหารจัดการความเสี่ยง ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทางการตลาดและการบริหารจัดการที่ครอบคลุมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ de Freitas & Stedefeldt (2020) Madeira et al. (2020) Kim & Wang (2021) เสาวณี จันทะพงษ์ และ เจริญชัย เอกมาไพศาล (2564) และขจรศักดิ์ เทพเทียมทัศน์ และคณะ (2565) ซึ่งได้ศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พบว่า กลยุทธ์ด้านการตลาดมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหาร นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การรับฟังเสียงลูกค้า การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้า การให้ความสำคัญกับสุขภาพของพนักงานในร้านอาหาร และการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจร้านอาหารสามารถอยู่รอดได้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษากลกระทบบเชิงเศรษฐกิจของโรค COVID-19 ที่มีต่อธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางในประเทศไทยในครั้งนี้ได้ค้นพบว่า การใช้วิธีการวิเคราะห์แบบดุลยภาพทั่วไป (General equilibrium) สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ครอบคลุมทุกสาขาการผลิตและปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาด MSME ทำให้มองเห็นภาพรวมของโครงสร้างการผลิตและการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ ข้อค้นพบในส่วนของการศึกษา พบว่า ต้นทุนด้านวัตถุดิบในการปรุงอาหาร เช่น เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ เครื่องดื่ม และเงินเดือนค่าจ้าง ค่าตอบแทน ของธุรกิจร้านอาหารมีสัดส่วนสูงที่สุดใน 10 อันดับแรก ซึ่งสาขาเหล่านี้ก็ได้รับผลกระทบทางตรงจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีบางสาขาการผลิตที่แม้ว่าจะไม่ได้เป็นต้นทุนของธุรกิจร้านอาหารในสัดส่วนที่สูงแต่ได้รับผลกระทบมาก เช่น สาขาการผลิตปุ๋ยและยาฆ่าแมลง สาขาการผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกผลกระทบออกเป็น 5 ส่วนตามระลอกการระบาดของโรค COVID-19 โดยมีข้อค้นพบคือ การระบาดของโรค COVID-19 ในระลอกที่ 2 ช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2564 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางมากที่สุด แม้ว่าจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตจะมีน้อยกว่าระลอกที่ 4 หรือระลอกที่ 5 มาก แต่การเป็นโรคอุบัติใหม่ในประเทศไทยซึ่งในขณะนั้นประชาชนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับโรคนี้นัก ประกอบกับยังไม่มีแนวทางการป้องกันการติดเชื้อและแนวทางการรักษาที่ชัดเจน ทำให้ภาครัฐดำเนินมาตรการบังคับหรือจำกัดการเดินทาง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการจำกัดการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (lockdown) อย่างเข้มงวด จึงเกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในระดับที่สูง ส่วนข้อค้นพบด้านแนวทางการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารขนาด MSME ในประเทศไทยคือ การให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ นอกจากลูกค้า เช่น คู่ค้า พนักงานในร้าน และภาครัฐ ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การประกอบธุรกิจร้านอาหารสามารถดำเนินการต่อไปได้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาโครงสร้างต้นทุนและการกระจายผลผลิตของอุตสาหกรรมร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง (2) วิเคราะห์ผลกระทบของโรค COVID-19 ที่มีต่ออุตสาหกรรมร้านอาหารและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และ (3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการร้านอาหารในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 โดยใช้ตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิต (Input – Output table: I – O table) ด้านการท่องเที่ยว ปี 2560 มาปรับโครงสร้างต้นทุนให้เป็นโครงสร้างต้นทุนของร้านอาหารประเภท MSME เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ รวมทั้งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการบริหารจัดการร้านอาหารกับผู้ประกอบการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สาขาที่ใช้ผลผลิตเป็นปัจจัยการผลิตให้กับสาขาภัตตาคารและร้านอาหารที่มีสัดส่วนสูงสุด 10 อันดับแรกคือ สาขาการผลิตสินค้าที่เป็นวัตถุดิบสำหรับทำอาหาร สาขาที่เกี่ยวกับสาธารณสุขโภชนาการ และสาขาซึ่งเป็นแหล่งทุนของร้านอาหาร และเมื่อสาขาภัตตาคารและร้านอาหารผลิตสินค้าและบริการขึ้นมาแล้วส่วนใหญ่

จะถูกกระจายไปสู่การบริโภคขั้นสุดท้ายของภาคครัวเรือน ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการผลิตของสาขาเกษตรกรรมและร้านอาหารมากที่สุด รองลงมาเป็นสาขาการผลิตต้นน้ำของสาขาเกษตรกรรมและร้านอาหาร รวมไปถึงปัจจัยการผลิตขั้นต้น เช่น ผลตอบแทนแรงงาน โดยการระบาดระลอกที่ 2 ช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2564 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางมากที่สุด ส่งผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลาง และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากที่สุด และผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 ผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางจะเน้นการปรับกลยุทธ์ไปที่กลยุทธ์ทางการตลาดทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย และการบริหารจัดการ โดยใช้เครื่องมือการทำธุรกิจออนไลน์เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหารโดยเฉพาะสาขาการฆ่าสัตว์ การผลิตเครื่องดื่ม การทำสวนผักและผลไม้ ควรวางแผนการบริหารความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อในมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต เพื่อให้ลูกค้ามั่นใจที่จะบริโภคในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่มีต่อธุรกิจร้านอาหารมากที่สุด และยังส่งผลกระทบต่อไปยังอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั้งระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมต้นน้ำ เช่น สาขาการผลิตปศุสัตว์และยาฆ่าแมลง สาขาการผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น

1.2 ร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางมีต้นทุนด้านแรงงานเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ทำให้เมื่อเกิดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อแล้วจะกระทบกับผลตอบแทนแรงงาน เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน ในอัตราที่สูงตามไปด้วย ดังนั้น หากผู้ประกอบการร้านอาหารมีการวางแผนจัดทำรายงานผลการดำเนินการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดสรรสินทรัพย์ที่จะลงทุน และให้ความสำคัญกับพนักงานในร้านก็จะช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดกับผลตอบแทนแรงงานได้

1.3 จากผลการศึกษาพบว่า ในช่วงแรกของการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมากแม้ว่าจำนวนผู้ติดเชื้อจะยังไม่มาก ดังนั้น ภาครัฐควรมีมาตรการป้องกันและเยียวยาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากโรคติดต่ออุบัติใหม่ โดยสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนทันทีที่เกิดการแพร่ระบาด รวมทั้งพัฒนาช่องทางรับจ่ายเงินที่สะดวก รวดเร็ว และให้สิทธิในการใช้มาตรการช่วยเหลือเยียวยาของภาครัฐได้ผ่านช่องทางดังกล่าว ซึ่งจะทำให้ประชาชนลดการแพร่เชื้อและเกิดความสะดวกสบาย เพื่อลดผลกระทบให้เร็วที่สุด

1.4 ผู้ประกอบการร้านอาหารควรปรับกลยุทธ์การตลาดโดยเน้นไปที่การตลาดออนไลน์ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีความหลากหลาย สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ทุกกลุ่ม และใช้ช่องทางดังกล่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าเกิดการรับรู้ถึงมาตรฐานคุณภาพสินค้าและบริการตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบ การปรุงอาหาร ไปจนถึงการส่งมอบสินค้าให้แก่ลูกค้า นอกจากนี้ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่นๆ เช่น คู่ค้า และพนักงานร้านอาหาร จึงจะช่วยให้ธุรกิจร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางสามารถดำเนินการได้ต่อไปในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากลักษณะของแบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิต มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตและผลผลิตเป็นแบบเส้นตรง และมีข้อสมมติว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เป็นการวิเคราะห์สภาพนิ่ง (static) ซึ่งในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 อาจมีการปรับตัวของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในด้านต้นทุนหรือด้านเทคโนโลยี ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจนำแบบจำลองที่มีลักษณะพลวัต (dynamic) เช่น dynamic CGE มาใช้ในการวิเคราะห์

2.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นร้านอาหารที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าซึ่งหากเปรียบเทียบกับจำนวนร้านอาหารขนาดย่อม ขนาดย่อม และขนาดกลางทั่วประเทศแล้วคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก รวมทั้งวิธีบริหารจัดการของร้านอาหารที่จดทะเบียนกับไม่จดทะเบียนอาจมีความแตกต่างกัน การศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่ม

ประชากรร้านอาหารขนาดย่อย ขนาดย่อม และขนาดกลางที่ไม่ได้จดทะเบียนเข้ามาศึกษาเปรียบเทียบกับ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของทั้งสองกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2565). *Data Warehouse*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2565. จาก <https://datawarehouse.dbd.go.th>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *สถิตินักท่องเที่ยว*. สืบค้น 28 กรกฎาคม 2565. จาก <https://www.mots.go.th>.
- ขจรศักดิ์ เทพเทียมทัศน์, อัญศณี เพียรเจริญวงศ์, วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย และ วาสนา บุตรโพธิ์. (2565). การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด ที่ส่งผลกระทบต่อ และการปรับตัวของร้านอาหารในจังหวัดนครปฐม ภายใต้สถานการณ์โควิด 19. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม “วิจัยสร้าง Innovation and Technology เพื่อรองรับสังคมไทยสู่ยุค Digital World”* (น. 1788–1802). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- จตุรงค์ กอบแก้ว. (2564). *ร้านอาหารยุคโควิดระลอก 3 จะเหลือรอดสักกี่ราย*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2566. จาก <https://www.salika.co/2021/05/04/restaurant-business-covid-19-crisis/>.
- ญาณิศา เพื่อนเพาะ. (2561). ประเภทของร้านอาหาร กับคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *Veridian E-Journal*, 11(1), 303–321.
- ศุภริน เจริญพานิช. (2564). *บทวิเคราะห์ธุรกิจ SMEs สาขาธุรกิจร้านอาหาร*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566. จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210909160132.pdf.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). *รายงานสถานการณ์ MSMEs ปี 2563*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2565. จาก <https://www.sme.go.th>.
- _____. (2565). *รายงานสถานการณ์ MSMEs ปี 2564*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2565. จาก <https://www.sme.go.th>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *สถิติการท่องเที่ยว*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2565. จาก <http://service.nso.go.th>.
- เสาวณี จันทะพงษ์ และ เจริญชัย เอกมาไพศาล. (2564). *ผลกระทบและการปรับตัว (Resilience) ของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารช่วงโควิด-19: วิเคราะห์จากหลักคิด Outside-In*. สืบค้น 27 เมษายน 2566. จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/>.
- Chen, R., Chaiboonsri, C., & Wannapan, S. (2021). The perspective of Thailand economy after the effect of Coronavirus-19 pandemics: Explication by dynamic IO models and agent-based simulations. *SAGE Open*, 11(2), 1–17.
- De Freitas, R. S. G., & Stedefeldt, E. (2020). COVID-19 pandemic underlines the need to build resilience in commercial restaurants' food safety. *Food Research International*, 136, 109472.
- Dominic, G. (2009). From Marketing Mix to E-Marketing Mix: A Literature Review. *International Journal of Business and Management*, 9(4), 17–24.
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). (2020c). *COVID-19 and the risk to food supply chains: How to respond?* Retrieved 8 August 2023. from <http://www.fao.org/3/ca8388en/CA8388EN.pdf>.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2009). *Multivariate data analysis*. London: Prentice Hall.
- Hobbs, J. E. (2020). Food supply chains during the COVID-19 pandemic. *Canadian Journal of Agricultural Economics/Revue canadienne d'agroeconomie*, 68(2), 171–176.
- Hubbard, G. (2009). Measuring organizational performance: beyond the triple bottom line. *Business strategy and the environment*, 18(3), 177–191.
- Kenan Institute Asia. (2010). *The ASEAN SME Regional Development Fund Conceptual Framework*. Bangkok: Kenan Foundation Asia.

- Kim, J., Kim, J., & Wang, Y. (2021). Uncertainty risks and strategic reaction of restaurant firms amid COVID-19: Evidence from China. *International Journal of Hospitality Management*, 92, 102752.
- Madeira, A., Palrão, T., & Mendes, A. S. (2020). The impact of pandemic crisis on the restaurant business. *Sustainability*, 13(1), 40.
- Malahayati, M, Masui, T., & Anggraeni, L. (2021). An assessment of the short-term impact of COVID-19 on economics and the environment: A case study of Indonesia. *Economia*, 22(3), 291–313.
- Messabia, N., Fomib, P.R., & Kooli, C. (2022). Managing restaurants during the COVID-19 crisis: Innovating to survive and prosper. *Journal of Innovation & Knowledge*, 7(4), 1–9.
- Miles, R.E., & Snow, C.C. (1978). *Organizational Strategy, Structure, and Process*. New York: McGraw-Hill.
- Normann, R. (2001). *Reframing Business: When the Map Changes the Landscape*. Chichester: Wiley.
- Savitz, A.W., & K. Weber (2006). *How today's best-run companies are achieving economic, social, and environment success-and how you can too*. San Fransisco: Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- Segschneider, K.H. (2002). *Debating Limits to Sustainable Development?: A Case Study of Thailand from a Cultural Perspective on Sustainable Development in Southeast Asia*. Bangkok: Heinrich Boll Foundation.
- Stephens, E C, Martin, G, van Wijk, M, Timsina, J, & Snow, V. (2020). Editorial: impacts of COVID-19 on agricultural and food systems worldwide and on progress to the sustainable development goals. *Agricultural Systems*, 183, 102873.
- Thomas, M. & Crane, E. (2022). *Impact of coronavirus (COVID-19) using Input-Output Supply and Use Tables, UK: 2019 to 2020*. Retrieved 20 November 2023. from <https://www.ons.gov.uk/>.
- Toh, M. H. (1998). The RAS Approach in Updating Input–Output Matrices: An Instrumental Variable Interpretation and Analysis of Structural Change, *Economic Systems Research*, 10(1), 63–78.
- United Nations. (2018). *Handbook on Supply and Use Tables and Input-Output Tables with Extensions and Applications*. Retrieved 13 August 2023. from https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SUT_IOT_HB_Final_Cover.pdf.
- Wana, C. (2014). *Impact of EU-ASEAN trade liberalisation on food security in ASEAN*. (Dissertation of Doctoral of Philosophy in Economics, University of Limerick).
- World Health Organization Thailand. (2023). *WHO Thailand weekly situation update No. 261*. Retrieved 7 July 2023. from https://cdn.who.int/media/docs/default-source/searo/thailand/2023_04_11_tha-sitrep-261-covid-19.pdf?sfvrsn=550d95e8_1.
- Yudelsohn, J. (1999). Adapting Mccarthy's Four P's for the Twenty-First Century. *Journal of Marketing Education*, 21(1), 60-67.

Analysis of Blend Tea Product Affecting Consumer Satisfaction

Phawina Chittraphirom^{1*} Chakrit Potchanasin² and Sanit Kao-lan²

¹ Graduate student in Agribusiness, Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: phawina.c@ku.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the characteristics and behavior of consumer groups, and (2) to analyze the characteristics of tea blend products that affect the satisfaction of each consumer group. This research is quantitative research. The data was collected by using questionnaire from a group of consumers who had a habit of drinking and buying tea for consumption in Bangkok analyzing consumer segmentation using cluster analysis and satisfaction analysis using conjoint analysis. The result of the study found that consumer groups can be divided into 2 groups: The first group of 159 consumers, consisting of females more than males, with an average age of 38 years, an average income of 47,100 baht per month, with the highest education being at a bachelor's degree and working as a civil servant/Mainly government officials/employees as for consumption behavior, the frequency of consumption is 3 times a week and the frequency of purchase is 2 times a month, which in the past 6 months, most of this group of consumers drink blends tea the most. By the purpose of drinking tea, most will drink to maintain health. The second group of 259 consumers consisted of females more than males, with an average age of 29 years, an average income of 19,652 baht per month and has the highest education at a bachelor's degree and mainly works as a company employee/private employee as for consumption behavior, the consumption frequency is 3 times a week and the average purchase frequency is 1 time per month. In the past 6 months, most of group of consumers prefer to drink single origin tea. For the purpose that they choose to drink tea, most will drink it because they like the taste. For considering the satisfaction value of each feature set, it was found that Consumer group 1 and consumer group 2 were the most satisfied with feature set 2 (consisting of the shape of a paper box packaging, Blend tea recipe: tea + dried flowers, packaged in ready-to-brew tea bags and price 200 baht/100 grams).

Keywords: Single Origin Tea, Blends Tea, Herbal Tea, Cluster Analysis, Conjoint Analysis

การวิเคราะห์คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

ภาววินา จิตราภิรมย์^{1*} จักรกฤษณ์ พจนศิลป์² และ ศานิต เก้าเอี้ยน²

¹ นิสิตบัณฑิตศึกษาศาสาวิชาธุรกิจการเกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: phawina.c@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภค และ (2) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่มีผลต่อความพึงพอใจแต่ละกลุ่มผู้บริโภค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมดื่มและซื้อชามาเพื่อบริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์ข้อมูลการแบ่งกลุ่มผู้บริโภคด้วยเทคนิค Cluster Analysis และวิเคราะห์ความพึงพอใจด้วยเทคนิค Conjoint Analysis ผลการศึกษาพบว่า สามารถแบ่งกลุ่มผู้บริโภคได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 จำนวน 159 ราย ประกอบด้วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38 ปี รายได้เฉลี่ย 47,100 บาทต่อเดือน การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีและประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/ลูกจ้างของรัฐเป็นหลัก สำหรับด้านพฤติกรรมการบริโภคจะมีความถี่ในการบริโภคอยู่ที่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์และความถี่ในการซื้ออยู่ที่ 2 ครั้งต่อเดือน ซึ่งในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาผู้บริโภคกลุ่มนี้ส่วนใหญ่นิยมดื่มชาเบลนด์มากที่สุด โดยวัตถุประสงค์ที่เลือกดื่มชาส่วนใหญ่จะดื่มเพื่อบำรุงสุขภาพ กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 จำนวน 259 ราย ประกอบด้วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 29 ปี รายได้เฉลี่ย 19,652 บาทต่อเดือน และมีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีและประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนเป็นหลัก สำหรับด้านพฤติกรรมการบริโภคจะมีความถี่ในการบริโภคอยู่ที่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์และความถี่ในการซื้อเพื่อมาบริโภคเฉลี่ยอยู่ที่ 1 ครั้งต่อเดือน ซึ่งในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาผู้บริโภคกลุ่มนี้ส่วนใหญ่นิยมดื่มชาทั่วไป โดยวัตถุประสงค์ที่เลือกดื่มชาส่วนใหญ่จะดื่มเพราะชื่นชอบในรสชาติ สำหรับการพิจารณาค่าความพึงพอใจของแต่ละชุดคุณลักษณะพบว่า ผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 และผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 มีความพึงพอใจในชุดคุณลักษณะที่ 2 มากที่สุด (ประกอบไปด้วยรูปทรงบรรจุภัณฑ์แบบกล่องกระดาษ สุนัขชาเบลนด์แบบชา + ดอกไม้อบแห้ง การบรรจุแบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง และราคา 200 บาท/100 กรัม)

คำสำคัญ: ชาทั่วไป, ชาเบลนด์, ชาสมุนไพร, การแบ่งกลุ่ม, การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม

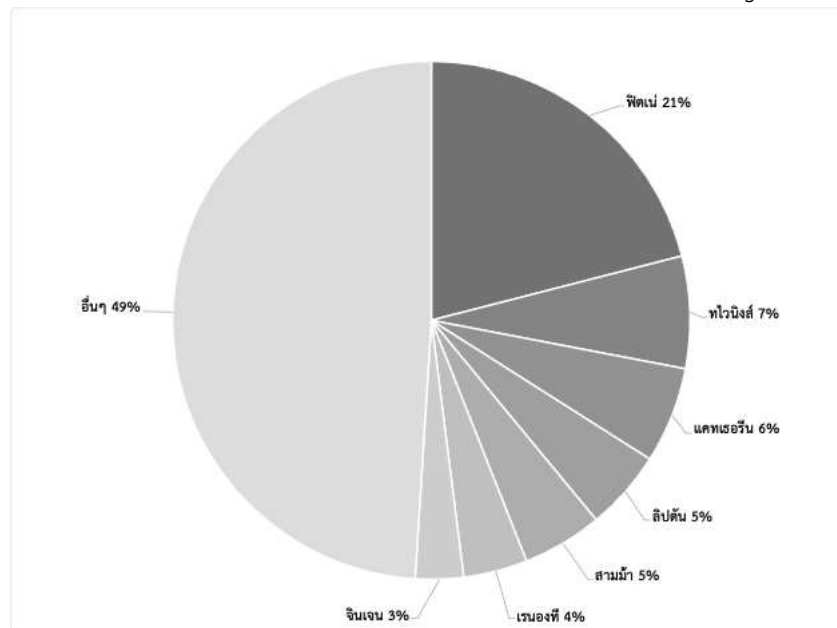
© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ชาจัดเป็นเครื่องดื่มที่มีการบริโภคกันอย่างแพร่หลายมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากน้ำเปล่า ชามีหลากหลายชนิดนับไม่ถ้วนซึ่งบางชนิดได้รับการพัฒนาให้เลียนแบบกลิ่นของดอกไม้หรือผลไม้บางชนิด (โดยไม่ใส่สารปรุงแต่งกลิ่นรส) แม้ว่าจะมีชาหลายแบบที่จำแนกตามรสชาติและสายพันธุ์ แต่โดยรวมแล้วชาสามารถจะแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบหลักด้วยกัน ซึ่งสามารถนิยามความหมายได้ดังต่อไปนี้ 1) ชาทั่วไป (Single Origin Tea) หมายถึง ชาที่มาจากสายพันธุ์เดียวกันประเทศเดียวกัน ซึ่งมีรสชาติ เอกลักษณ์ตามกรรมวิธีการผลิตและแหล่งเพาะปลูกนั้นๆ 2) ชาเบลนด์ (Blends Tea) หมายถึง การผสมชา สมุนไพร ผลไม้ หรือดอกไม้อบแห้งตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปผสมลงไปในขั้นตอนการชงชา และทำการปรับปรุง พัฒนาตามรสชาติ กลิ่น และสีตามความต้องการ 3) ชาสมุนไพร (Herbal Tea) หมายถึง น้ำที่ชงหรือต้มจากสมุนไพร ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ ของสมุนไพรชนิดอื่น ที่ไม่ใช่จากต้นชา สำหรับประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่สามารถเพาะปลูกชาในระดับอุตสาหกรรมได้เนื่องจากไร่ชาภาคเหนือมีจำนวนมาก ซึ่งที่ผ่านมาจะผลิตเพื่อส่งขายจีนเป็นวัตถุดิบ หรือเป็นชาสำเร็จรูป

ส่งออกไปยังไต้หวัน จึงเรียกได้ว่าอุตสาหกรรมชาของไทยเป็นลักษณะของผู้รับจ้างผลิตสินค้า (Original Equipment Manufacturer: OEM) เป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นการส่งออกผลผลิตชาแห้ง จะเป็นการบรรจุในถุงพลาสติกธรรมดาขนาดใหญ่แบบขายส่ง และประเทศที่ซื้อชาไปจะนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์และใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย มีการตราสินค้าเป็นของตนเอง ทำให้ชาของประเทศไทยไม่มีตราสินค้าเป็นของตนเอง ผู้ที่บริโภคจะไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นชาที่ผลิตจากประเทศไทย (สำนักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2565)

ในปี 2558 ที่ผ่านมามีมูลค่าตลาดชาอยู่ที่ประมาณ 2,743 ล้านบาท โดยมีแบรนด์ฟิตเน่เป็นเจ้าตลาดมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ 21% รองลงมาจะเป็นแบรนด์ทไวน์ส์ 7% และแคทเธอริน 6% ดังแสดงในภาพที่ 1 ตลาดชาเป็นตลาดที่มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงเพราะมีแบรนด์อยู่ในตลาดจำนวนมาก ทำให้ผู้บริโภคมีตัวเลือกในการเลือกบริโภคค่อนข้างมาก จึงก่อให้เกิดการเปรียบเทียบก่อนตัดสินใจซื้อและเกิดความจงรักภักดีในแบรนด์น้อยลง ประกอบกับผลิตภัณฑ์ชาในท้องตลาดมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้ผู้บริโภคให้ความสนใจในตัวสินค้าลดลง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นความท้าทายของผู้เล่นในตลาดที่ต้องปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Food Intelligence Center, 2559)

ภาพที่ 1 ส่วนแบ่งตลาดชาในประเทศไทยปี 2558

ตลาดชามีการพัฒนาอย่างมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภคในปัจจุบันผู้ที่ดื่มชาจะสนใจในผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงและเป็นเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการชาเขียวเพื่อสุขภาพ ชาสมุนไพรที่มีประโยชน์ และ Herbal Blend Tea นอกจากนี้ผู้บริโภคยังแสดงความพึงพอใจและให้การตอบรับในเชิงบวกสำหรับชาที่มีส่วนผสมของพืช สมุนไพร ผักและผลไม้ มากกว่าการดื่มชาแบบชนิดเดียวแล้ว และจากกระแสความห่วงใยสุขภาพในหมู่ผู้บริโภคชาวไทยประกอบกับมีวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของชาที่สามารถลดความเสี่ยงการเป็นโรคเมตาบอลิก โรคหัวใจ ลดระดับน้ำตาลในเลือด และควบคุมไขมันในเลือด ฯลฯ ทำให้คนไทยหันมาดื่มชาเพิ่มขึ้น

ในปัจจุบันพบว่ามีการแข่งขันกันสูงในตลาดชาหลายแบรนด์ที่แย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาด ทำให้ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้บริโภคและกระแสสังคมที่กำลังเป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีผู้ผลิตชาทั้งรายใหญ่และรายย่อยอยู่จำนวนหลายร้อยราย ทั้งที่ผลิตในประเทศไทยหรือนำเข้าจากต่างประเทศมาจำหน่าย ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้ผลิตรายใหญ่ที่ครองส่วนแบ่งตลาดเพียงไม่กี่รายเท่านั้น อาทิเช่น บริษัท Associated British Foods ผู้ผลิตแบรนด์ทไวน์ส์ ที่มีผลิตภัณฑ์ชาชนิดต่างๆ วางขายมากมาย เช่น ชาผลไม้ ชาสมุนไพร ชาหอมและชาเบลนด์ ด้วยรสชาติที่สดใหม่และทันสมัยเหล่านี้ทำให้ชาจากทไวน์ส์ได้รับความนิยมไปทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ยัง

มีผู้ผลิตรายย่อยซึ่งจะผลิตและจำหน่ายในตลาดอีกระดับหนึ่งหรือผลิตเพื่อขายในท้องถิ่นหรือขายในจังหวัดต่างๆ เท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 1 คือตัวอย่างผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่กำลังได้รับความนิยมในตลาด

ตารางที่ 1 ผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์จำหน่ายภายในประเทศไทย

		ชื่อแบรนด์	ชื่อสินค้า	การบรรจุ	ส่วนผสม	ปริมาณ/ราคา
1.		Te	TE Guiltless Pleasure	ใบชาผงในภาชนะปิดสนิท	- ชาอู่หลงอบนมสด - หวาน	30 g./290 บาท
2.		Lipton	Lipton Peppermint Tea	ชาถุง	- ชา - แพปเปอร์มินต์	37.5g./109 บาท
3.		ชาตรามือ	ชาทุกลาบมิกซ์	ชาถุง	- ชาอู่หลง - กลีบดอกทุกลาบ	75 g./205 บาท
4.		ตราสามม้า	ชาอันซีเบลนด์	ใบชาผงในภาชนะปิดสนิท	ชาทุกลาบที่ปลูกในเขตอันซีประเทศจีน	100g./140บาท
5.		Twinings	Lady Grey Loose Tea	ใบชาผงในภาชนะปิดสนิท	- ชาดำ - เปลือกส้ม - เปลือกมะนาว	100g./324 บาท

ที่มา: จากการสำรวจ

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงโอกาสการเติบโตของตลาดชาในประเทศไทย โดยอาจส่งเสริมให้ผู้บริโภคดื่มชาเพิ่มขึ้นโดยใช้จุดขายเรื่องความหลากหลายของสินค้าเพื่อให้มีลักษณะสรรพคุณที่เจาะจงมากขึ้นในการที่จะจับกลุ่มลูกค้าใหม่ๆ ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงจำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ดื่มชา เพื่อหาคุณลักษณะที่ผู้บริโภคพึงพอใจสามารถแบ่งกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม และลักษณะอะไรที่ทำให้ผู้บริโภคพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจให้สามารถวางแผนการตลาดและพัฒนากลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาสินค้าให้มีความแปลกใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจจะทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคชาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่มีผลต่อความพึงพอใจในแต่ละกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมดื่มและซื้อชาเพื่อบริโภคในเขตพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ครอบคลุมภายในปี 2565

การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งมีขนาดกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548)

$$\text{สูตร} \quad N = \frac{z^2 \sigma^2}{E^2} \quad \text{สมการที่ 1}$$

N คือ ขนาดประชากร

σ^2 คือ ความแปรปรวนของประชากร

E คือ ค่าคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า μ ด้วย $\bar{X}$

Z คือ ค่าปกติมาตรฐาน ซึ่งขึ้นอยู่กับค่าความเชื่อมั่นถ้ากำหนดความเชื่อมั่น 95% จะมีค่าเท่ากับ 1.96

กรณีไม่ทราบค่า σ^2 จะใช้ความแปรปรวนของตัวอย่าง S^2 แทน

$$\text{โดย} \quad S^2 = \frac{\sum_{i=1}^{n-1} (x - \bar{x})^2}{n-1} \quad \text{สมการที่ 2}$$

ซึ่งจะพิจารณาจากการสำรวจล่วงหน้า (Pilot survey) โดยการสุ่มล่วงหน้าด้วยขนาดตัวอย่างจำนวนไม่มากจากการสำรวจรายได้เฉลี่ยของผู้บริโภคที่เคยซื้อและบริโภคชาในเขตกรุงเทพมหานครเบื้องต้น (Pilot survey) จำนวน 44 ราย ผู้บริโภคมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด 8,000 บาท และรายได้สูงสุด 90,000 บาท

$$\text{โดย} \quad S^2 = \frac{1}{36} (\text{max value} - \text{min value})^2 \quad \text{สมการที่ 3}$$

$$\text{แทนค่า} \quad S^2 = \frac{1}{36} (90,000 - 8,000)^2$$

$$\text{ค่าความแปรปรวนของตัวอย่าง } S^2 = 186,777,777$$

โดยต้องการให้รายได้เฉลี่ยตัวอย่างแตกต่างจากรายได้เฉลี่ยประชากรไม่เกิน 1,500 บาท จากนั้นแทนค่าใน

$$\begin{aligned} \text{สมการที่ 1} \quad \text{สูตร} \quad N &= \frac{z^2 \sigma^2}{E^2} \\ \text{แทนค่า} \quad N &= \frac{(1.96)^2 (186,777,777)}{(1,500)^2} \\ N &= 318 \end{aligned}$$

ผลการคำนวณการศึกษานี้มีขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมประมาณ 318 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยในการสร้างแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคชาของผู้บริโภค ได้แก่ ความถี่ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาของ ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์ชาเพื่อมาบริโภค ชาที่ดื่มมากที่สุดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา วัตถุประสงค์ในการดื่มชาและบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชา

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีผลต่อคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์

ส่วนที่ 4 ขุดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่ผู้บริโภคพึงพอใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเป็นการเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่เลือกซื้อและดื่มผลิตภัณฑ์ชาในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาจำนวน 418 ราย โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูล (Online Questionnaire) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2566

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติซึ่งจะแสดงค่าออกมาในรูปของค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคได้ทำการจำแนกด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบ่งกลุ่มผู้บริโภค (Cluster Analysis) ด้วยวิธี K-Means Cluster Analysis โดยใช้อายุ รายได้ อาชีพ และวัตถุประสงค์ในการดื่มเป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ เพื่อจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้บริโภคแต่ละกลุ่มว่ามีพฤติกรรมในการเลือกซื้อและดื่มชาที่มีความแตกต่างกันหรือไม่

4.2 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการนำผลจากการแบ่งกลุ่มผู้บริโภคมาทำการวิเคราะห์ค่าความพึงพอใจในแต่ละชุดคุณลักษณะของกลุ่มผู้บริโภคโดยใช้ค่าน้ำหนักความสำคัญที่ผู้บริโภคให้คุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์และใช้แบบจำลองอรรถประโยชน์ร่วมในการพิจารณาเพื่อหาว่าคุณลักษณะใดที่กลุ่มผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดและชุดคุณลักษณะใดที่กลุ่มผู้บริโภคพึงพอใจมากที่สุด โดยคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค จะทำการศึกษาจะทำการศึกษาโดยใช้เทคนิค Conjoint analysis ในการวิเคราะห์ การวิจัยในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ค่าความพึงพอใจที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ชาของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สำหรับการเลือกคุณลักษณะและระดับคุณลักษณะที่ใช้ในการศึกษาจะกำหนดจากการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจตลาดผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่กำลังได้รับความนิยมมาสรุปเป็นคุณลักษณะและระดับคุณลักษณะที่จะใช้ในการศึกษาซึ่งประกอบด้วย รูปทรงบรรจุภัณฑ์ (กระปุกพลาสติก, ถุง pouch, กล่องกระดาษ) สูตรชาเบลนด์ (ชา + สมุนไพร, ชา + ผลไม้อบแห้ง, ชา + ดอกไม้อบแห้ง) รูปแบบการชง (แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง, แบบต้กชงด้วยตัวเอง) ราคา (100 บาทต่อ 100 กรัม, 200 บาทต่อ 100 กรัม, 300 บาทต่อ 100 กรัม) จากคุณลักษณะและระดับคุณลักษณะที่จะใช้ในการศึกษาดังกล่าวเมื่อนำมาสร้างส่วนผสมของคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ในแต่ละระดับของแต่ละคุณลักษณะด้วยวิธี Orthogonal Fractional Design เพื่อให้ได้ชุดคุณลักษณะผ่านการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปจึงได้ชุดคุณลักษณะทั้งหมด 9 ชุดคุณลักษณะดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชุดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่ใช้ในการศึกษา

ชุดคุณลักษณะ	รูปทรงบรรจุภัณฑ์	สูตรชาเบลนด์	รูปแบบการชง	ราคา
1	กล่องกระดาษ	ชา + ผลไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	100 บาทต่อ 100 กรัม
2	กล่องกระดาษ	ชา + ดอกไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	200 บาทต่อ 100 กรัม
3	ถุง pouch	ชา + สมุนไพร	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	200 บาทต่อ 100 กรัม
4	ถุง pouch	ชา + ดอกไม้อบแห้ง	แบบต้กชงด้วยตัวเอง	100 บาทต่อ 100 กรัม
5	ถุง pouch	ชา + ผลไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	300 บาทต่อ 100 กรัม
6	กระปุกพลาสติก	ชา + ดอกไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	300 บาทต่อ 100 กรัม
7	กระปุกพลาสติก	ชา + สมุนไพร	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	100 บาทต่อ 100 กรัม
8	กล่องกระดาษ	ชา + สมุนไพร	แบบต้กชงด้วยตัวเอง	300 บาทต่อ 100 กรัม
9	กระปุกพลาสติก	ชา + ผลไม้อบแห้ง	แบบต้กชงด้วยตัวเอง	200 บาทต่อ 100 กรัม

ที่มา: จากการคำนวณ

เพื่อหาค่าอรรถประโยชน์หรือค่าความพึงพอใจในแต่ละชุดคุณลักษณะสามารถคำนวณได้จากสมการ Discrete model เป็นแบบจำลองในการประมาณค่าอรรถประโยชน์สำหรับตัวแปรของลักษณะที่ไม่สามารถบอกได้ว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับคุณลักษณะไปแล้วความพึงพอใจที่ได้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเพิ่มขึ้นหรือลดลง (กุลทสิร์นรัมย์, 2551) ดังแสดงต่อไปนี้

$$U_i = b_0 + b_{11}X_{11} + b_{12}X_{12} + b_{13}X_{13} + b_{21}X_{21} + b_{22}X_{22} + b_{23}X_{23} + b_{31}X_{31} + b_{32}X_{32} + b_{41}X_{41} + b_{42}X_{42} + b_{43}X_{43} \quad \text{สมการที่ 4}$$

กำหนดให้ U_i คือ ค่าความพึงพอใจที่ผู้บริโภคให้ในชุดคุณลักษณะที่ i

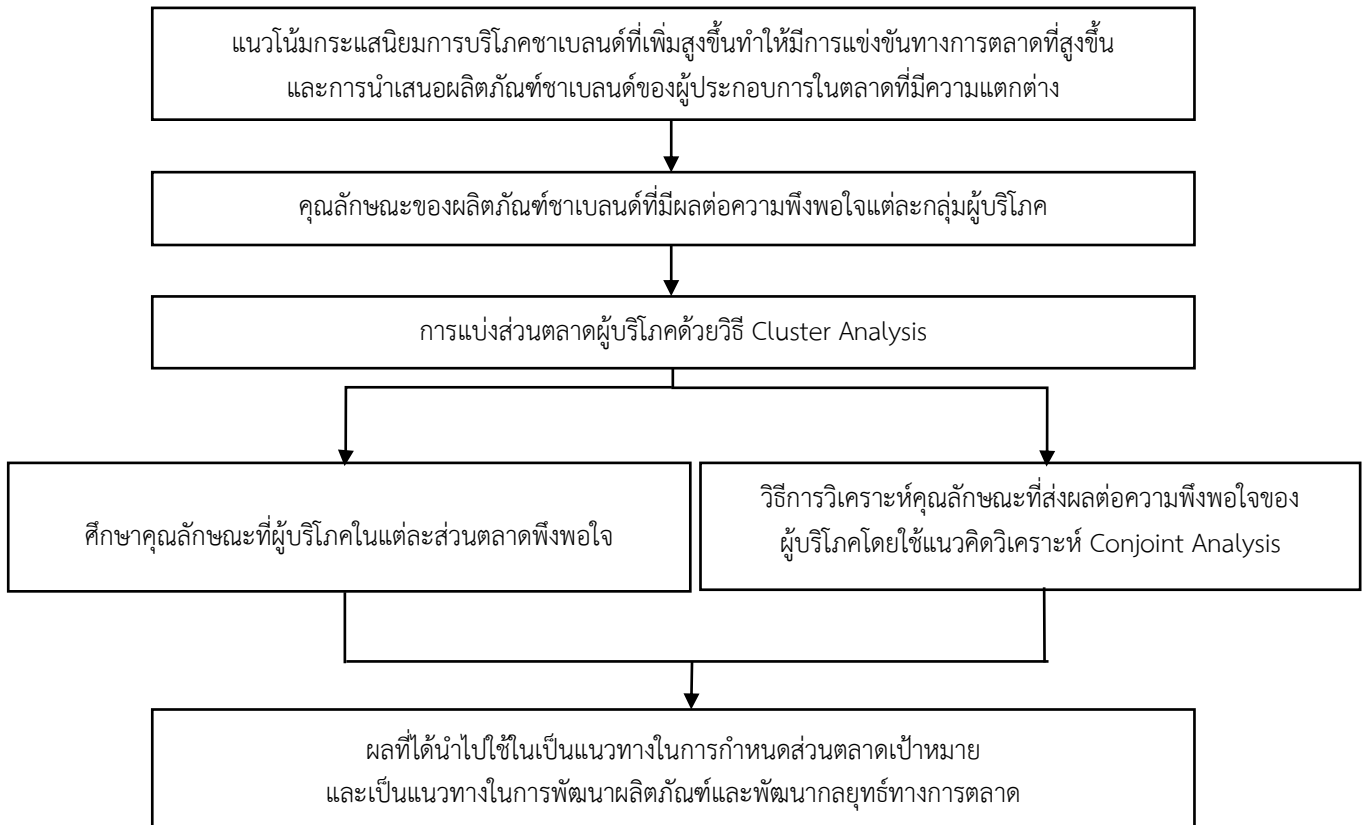
- b_0 คือ ค่าคงที่
- b_{jk} คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณค่าอรรถประโยชน์จากคุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์
- X_{jk} คือ ตัวแปรหุ่นแสดงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่ j ณ ระดับที่ j โดยให้ เป็น 1 ถ้าเป็นคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่ j ในระดับ k เป็น 0 ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ในคุณลักษณะอื่นๆ

สำหรับตัวแปรหุ่นของคุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- X_{11} คือ คุณลักษณะรูปทรงบรรจุภัณฑ์เป็นกระปุกพลาสติก
- X_{12} คือ คุณลักษณะรูปทรงบรรจุภัณฑ์เป็นถุง pouch
- X_{13} คือ คุณลักษณะรูปทรงบรรจุภัณฑ์เป็นกล่องกระดาษ
- X_{21} คือ คุณลักษณะสูตรชาเบลนด์แบบชา + สมุนไพร
- X_{22} คือ คุณลักษณะสูตรชาเบลนด์แบบชา + ผลไม้อบแห้ง
- X_{23} คือ คุณลักษณะสูตรชาเบลนด์แบบชา + ดอกไม้อบแห้ง
- X_{31} คือ คุณลักษณะด้านรูปแบบการชงแบบบรรจุในซองสำเร็จรูปพร้อมชง
- X_{32} คือ คุณลักษณะด้านรูปแบบการชงแบบต้กชงด้วยตัวเอง
- X_{41} คือ คุณลักษณะด้านราคา 100 บาทต่อ 100 กรัม
- X_{42} คือ คุณลักษณะด้านราคา 200 บาทต่อ 100 กรัม
- X_{43} คือ คุณลักษณะด้านราคา 300 บาทต่อ 100 กรัม

จากสมการข้างต้นจะนำมาวิเคราะห์ความพึงพอใจรวมโดยกำหนดให้ชุดคุณลักษณะด้านรูปทรงบรรจุภัณฑ์ สูตรชาเบลนด์ และรูปแบบการชง ซึ่งทั้งหมดจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้บริโภคแบบไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากคุณลักษณะต่างๆ ดังกล่าวไม่สามารถสรุปได้ว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างไรกับความพึงพอใจของผู้บริโภค ส่วนคุณลักษณะทางด้านราคา กำหนดให้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้บริโภคแบบเส้นตรงที่มีค่าความชันเป็นลบ เนื่องจากเมื่อราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคย่อมมีความพึงพอใจเป็นลบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคที่เลือกซื้อและดื่มผลิตภัณฑ์ชาในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวน 418 ราย นำมาแบ่งกลุ่มผู้บริโภค (Cluster Analysis) พบว่า การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคออกเป็น 2 กลุ่มนั้นสามารถอธิบายลักษณะความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งมีจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มที่เหมาะสมด้วยดังแสดงในตารางที่ 3 โดยกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 มีจำนวน 159 ราย และกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 259 ราย การวิเคราะห์ลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม สามารถอธิบายลักษณะของแต่ละกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 จำนวน 159 ราย ซึ่งประกอบด้วย เพศหญิงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 79.2 รองลงมา เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 20.8 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 38 ปี ส่วนใหญ่ผู้บริโภคในส่วนนี้จะมีสถานภาพสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 98.1 และสถานภาพโสดร้อยละ 1.9 มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 4 คนขึ้นไปมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 73.6 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิก 3 คน และ 2 คน ตามลำดับคิดเป็นร้อยละ 15.1 และ 11.3 มีรายได้เฉลี่ย 47,100 บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่จะมีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 86.2 รองลงมาคือปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 11.9 และผู้บริโภคส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/ลูกจ้างของรัฐมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56.6 รองลงมาคือเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนคิดเป็นร้อยละ 25.8

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 จำนวน 259 ราย ซึ่งประกอบด้วยเพศหญิงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 37.5 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 29 ปี ส่วนใหญ่ผู้บริโภคในส่วนนี้จะมีสถานภาพโสดร้อยละ 52.5 และสถานภาพสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 47.5 มีสมาชิกในครอบครัว 3 คนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 4 คนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 28.2 มีรายได้เฉลี่ย 19,652 บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่จะมีการศึกษาสูงสุดอยู่ใน

ระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 89.2 รองลงมาคือปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 3.1 และผู้บริโภครส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมาคือเป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/ลูกจ้างของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 20.1

จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มผู้บริโภค พบว่ากลุ่มผู้บริโภคที่ 1 และกลุ่มผู้บริโภคที่ 2 ประกอบด้วยเพศหญิงมากที่สุดเหมือนกันทั้งสองกลุ่มแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ในส่วนของด้านอายุพบว่ากลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่ากลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 และมีรายได้เฉลี่ยที่มากกว่ากลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 เพราะโดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐเป็นหลัก แตกต่างจากกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 ที่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทหรือลูกจ้างเอกชนเป็นหลักดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)	
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	159 (100.00)	259 (100.0)
เพศ		
ชาย	33 (20.8)	97 (37.5)
หญิง	126 (79.2)	162 (62.5)
อายุ		
อายุเฉลี่ย (ปี)	38	29
สถานภาพ		
โสด	3 (1.9)	136 (52.5)
สมรส	156 (98.1)	123 (47.5)
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1 คน	-	27 (10.4)
2 คน	18 (11.3)	45 (17.4)
3 คน	24 (15.1)	114 (44)
ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป	117 (73.6)	73 (28.2)
รายได้		
รายได้เฉลี่ย (บาทต่อเดือน)	47,100	19,652
ระดับการศึกษาสูงสุด		
มัธยมปลาย	-	7 (2.7)
อนุปริญญา	2 (1.3)	13 (5)
ปริญญาตรี	137 (86.2)	231 (89.2)
ปริญญาโท	19 (11.9)	8 (3.1)
ปริญญาเอก	1 (0.6)	-
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	-	50 (19.3)
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	16 (10.1)	9 (3.5)
รัฐวิสาหกิจ	12 (7.5)	39 (15.1)
ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/ลูกจ้างของรัฐ	90 (56.6)	52 (20.1)
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	41 (25.8)	109 (42.1)

ที่มา: จากการสำรวจ

1.2 พฤติกรรมการเลือกซื้อและบริโภคของแต่ละกลุ่มผู้บริโภค

ผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกซื้อและบริโภค พบว่าทั้งผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 และ 2 มีความถี่ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาเฉลี่ยอยู่ที่ 3 ครั้งต่อเดือนเท่ากัน แต่ในด้านของความถี่ในการซื้อพบว่าผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 มีความถี่ในการซื้อต่อเดือนมากกว่ากลุ่มที่ 2 สาเหตุอาจจะมาจากการเก็บข้อมูลการบริโภคชาทั้ง 3 ประเภท (ชาทั่วไป, ชาเบลนด์, ชาสมุนไพร) พบว่าในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 จะนิยมดื่มชาเบลนด์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 78.7 รองลงมาคือชาทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 60.7 โดยวัตถุประสงค์ที่เลือกดื่มชาส่วนใหญ่จะดื่มเพื่อบำรุงสุขภาพคิดเป็นร้อยละ 41.5 และจะสั่งซื้อผ่านทางช่องทางร้านสะดวกซื้อ (7-11, Family mart) เป็นหลัก ส่วนผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่จะนิยมดื่มชาทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 85 รองลงมาคือชาเบลนด์คิดเป็นร้อยละ 75.7 โดยวัตถุประสงค์ที่เลือกดื่มชาส่วนใหญ่จะดื่มเพราะชื่นชอบรสชาติและเพราะดื่มแล้วทำให้สดชื่น โดยในการสั่งซื้อจะซื้อผ่านทางช่องทางออนไลน์เป็นหลักดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการเลือกซื้อและบริโภคที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน อาทิเช่น ชาเบลนด์ที่มีการผสมผสานวัตถุดิบหลายชนิดทำให้มีสรรพคุณที่หลากหลายจึงเป็นที่นิยมในผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 ที่ใส่ใจในเรื่องสุขภาพเนื่องจากเริ่มมีอายุที่สูงขึ้นแตกต่างจากผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 ที่อายุน้อยจึงต้องการเพียงเพราะรสชาติที่ถูกปาก หรือเพื่อเพิ่มความสดชื่นในระหว่างทำงาน นอกจากนี้ชาสมุนไพรคือชาที่ผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มเลือกดื่มน้อยที่สุด สาเหตุอาจจะมาจากรสชาติที่ยังไม่เป็นที่ชื่นชอบในกลุ่มผู้บริโภคหรือราคาที่ค่อนข้างสูง จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่าประเภทชาและวัตถุประสงค์ในการดื่มชาของกลุ่มผู้บริโภคทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน ผู้ประกอบการสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มเป้าหมายผลิตภัณฑ์ได้

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการเลือกซื้อและบริโภคชาของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม

พฤติกรรมการเลือกซื้อ	จำนวน (ร้อยละ)	
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	159 (100.0)	259 (100.0)
ความถี่ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาของ การบริโภคเฉลี่ย (ครั้งต่อสัปดาห์)	3	3
ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์ชาเพื่อมาบริโภค การซื้อเฉลี่ย (ครั้งต่อเดือน)	2	1
ชาที่ดื่มมากที่สุดในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา*		
ชาทั่วไป	(60.7)	(85)
ชาเบลนด์	(78.7)	(75.7)
ชาสมุนไพร	(47.3)	(30.3)
วัตถุประสงค์ในการดื่มชา		
ชื่นชอบในรสชาติ	37 (23.3)	95 (36.7)
ดื่มแล้วทำให้สดชื่น	33 (20.8)	73 (28.2)
เพื่อบำรุงสุขภาพ	66 (41.5)	49 (18.9)
เพื่อทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่	23 (14.5)	42 (16.2)
แหล่งซื้อผลิตภัณฑ์ชาของ*		
ช่องทางออนไลน์ (Shopee, Lazada)	75 (47.2)	113 (43.6)
ร้านสะดวกซื้อ (7-11, Familymart)	91 (57.2)	96 (37.1)
Supermarket (Top, Gourmet)	60 (37.7)	104 (40.2)
บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชา		
ตนเอง	102 (64.2)	169 (65.3)
เพื่อน	15 (9.4)	57 (22)
พรีเซนเตอร์ (Presenter)	13 (8.2)	8 (3.1)

หมายเหตุ: * ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ

2. คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่มีผลต่อความพึงพอใจแต่ละกลุ่มผู้บริโภค

ผลจากการวิเคราะห์แบ่งกลุ่มผู้บริโภค (Cluster Analysis) สามารถแบ่งกลุ่มผู้บริโภคได้ออกเป็น 2 กลุ่ม จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ค่าความพึงพอใจ (Conjoint analysis) ในแต่ละชุดคุณลักษณะของกลุ่มผู้บริโภคโดยใช้ค่าน้ำหนักความสำคัญที่ผู้บริโภคให้คุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์และใช้แบบจำลองอรรถประโยชน์ร่วมในการพิจารณาเพื่อหาว่าคุณลักษณะใดที่กลุ่มผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดและชุดคุณลักษณะใดที่กลุ่มผู้บริโภคพึงพอใจมากที่สุด ผลการวิเคราะห์พบว่า

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 จำนวน 159 ราย เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญที่ผู้บริโภคให้คุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ พบว่า คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านรูปทรงบรรจุภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 33.413 รองลงมาคือด้านสูตรชาเบลนด์คิดเป็นร้อยละ 24.635 ด้านรูปแบบการชงคิดเป็นร้อยละ 23.298 และด้านราคาคิดเป็นร้อยละ 18.655 ตามลำดับ

กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 จำนวน 259 รายเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญที่ผู้บริโภคให้คุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ พบว่า คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านรูปทรงบรรจุภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 35.815 รองลงมาคือคุณลักษณะด้านสูตรชาเบลนด์คิดเป็นร้อยละ 24.795 ต่อมาเป็นคุณลักษณะด้านราคาคิดเป็นร้อยละ 19.887 และคุณลักษณะด้านสุดท้ายคือ ด้านรูปแบบการชงคิดเป็นร้อยละ 19.503

ตารางที่ 5 ค่าอรรถประโยชน์และค่าน้ำหนักความสำคัญของผู้บริโภคกลุ่ม

คุณลักษณะ ระดับคุณลักษณะ	ผู้บริโภคกลุ่มที่ 1		ผู้บริโภคกลุ่มที่ 2	
	ค่าอรรถประโยชน์ ที่คำนวณจาก ระดับคุณลักษณะ	ค่าน้ำหนัก ความสำคัญ (ร้อยละ)	ค่าอรรถประโยชน์ ที่คำนวณจาก ระดับคุณลักษณะ	ค่าน้ำหนัก ความสำคัญ (ร้อยละ)
รูปทรงบรรจุภัณฑ์		33.413		35.815
1. กระปุกพลาสติก	-1.172		-0.951	
2. ถุง pouch	0.604		0.687	
3. กล่องกระดาษ	0.568		0.264	
สูตรชาเบลนด์		24.635		24.795
1. ชา + สมุนไพร	-0.681		-0.519	
2. ชา + ผลไม้อบแห้ง	0.080		0.042	
3. ชา + ดอกไม้อบแห้ง	0.602		0.476	
รูปแบบการชง		23.298		19.503
1. แบบบรรจุซองสำเร็จรูปพร้อมชง	0.836		0.434	
2. แบบตักชงด้วยตัวเอง	-0.836		-0.434	
ราคา		18.655		19.887
1. 100 บาทต่อ 100 กรัม	-0.501		-0.432	
2. 200 บาทต่อ 100 กรัม	-1.002		-0.864	
3. 300 บาทต่อ 100 กรัม	-1.503		-1.295	
ค่าคงที่	5.621		5.697	

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 6 ค่าอรรถประโยชน์รวมของแต่ละชุดคุณลักษณะของกลุ่มผู้บริโภค

ชุดคุณลักษณะ	รูปทรงบรรจุภัณฑ์	สูตรชาเบลนด์	รูปแบบการชง	ราคา	ค่าอรรถประโยชน์	
					กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2
1	กล่องกระดาษ	ชา + ผลไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	100 บาท/ 100 กรัม	6.604	6.005
2	กล่องกระดาษ	ชา + ดอกไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	200 บาท/ 100 กรัม	6.625	6.007
3	ถุง pouch	ชา + สมุนไพร	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	200 บาท/ 100 กรัม	5.378	5.435
4	ถุง pouch	ชา + ดอกไม้อบแห้ง	แบบตักชงด้วยตัวเอง	100 บาท/ 100 กรัม	5.49	5.994
5	ถุง pouch	ชา + ผลไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	300 บาท/ 100 กรัม	5.638	5.565
6	กระปุกพลาสติก	ชา + ดอกไม้อบแห้ง	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	300 บาท/ 100 กรัม	4.384	4.361
7	กระปุกพลาสติก	ชา + สมุนไพร	แบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง	100 บาท/ 100 กรัม	4.103	4.229
8	กล่องกระดาษ	ชา + สมุนไพร	แบบตักชงด้วยตัวเอง	300 บาท/ 100 กรัม	3.169	3.713
9	กระปุกพลาสติก	ชา + ผลไม้อบแห้ง	แบบตักชงด้วยตัวเอง	200 บาท/ 100 กรัม	2.691	3.49

ที่มา: จากการคำนวณ

สำหรับการพิจารณาค่าความพึงพอใจของแต่ละชุดคุณลักษณะ ซึ่งในการศึกษานี้มีจำนวนชุดคุณลักษณะทั้งหมด 9 ชุดคุณลักษณะดังแสดงในตารางที่ 2 สามารถคำนวณได้โดยการนำสมการแบบจำลองค่าความพึงใจ (สมการที่ 4) มาคำนวณค่าอรรถประโยชน์ของแต่ละคุณลักษณะมารวมกัน (ตามตารางที่ 6)

ผลการคำนวณค่าอรรถประโยชน์รวมของชุดคุณลักษณะทั้ง 9 ชุดคุณลักษณะดังแสดงในตารางที่ 6 พบว่าผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 และผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 มีความพึงพอใจในชุดคุณลักษณะที่ 2 มากที่สุด ซึ่งภายในชุดคุณลักษณะที่ 2 ประกอบไปด้วย รูปทรงบรรจุภัณฑ์แบบกล่องกระดาษ สูตรชาเบลนด์แบบชา + ดอกไม้อบแห้ง การบรรจุแบบบรรจุในซองชาสำเร็จรูปพร้อมชง และราคา 200 บาท/ 100 กรัม

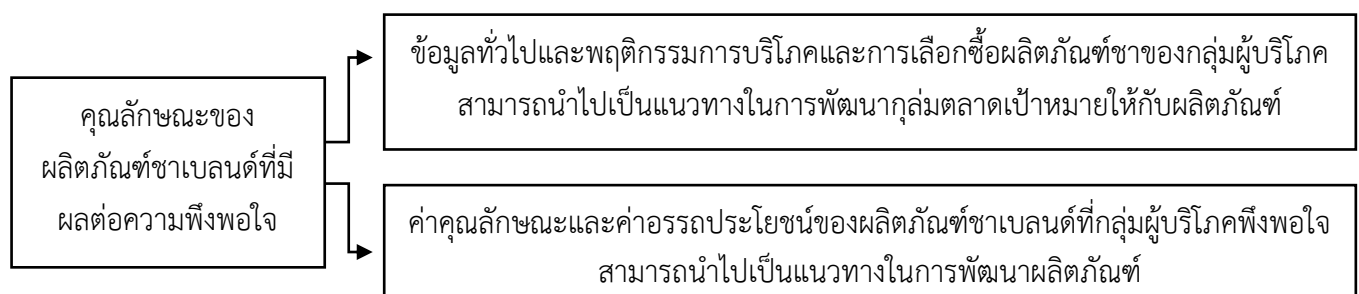
อภิปรายผล

พฤติกรรมการเลือกซื้อและบริโภคชาของแต่ละกลุ่มผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 ส่วนใหญ่จะเลือกดื่มชาเพื่อบำรุงสุขภาพและจะนิยมดื่มในช่วงบ่าย สำหรับการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับชาส่วนใหญ่จะทราบข้อมูลผ่านทางสื่อออนไลน์ และจะซื้อผ่านทางช่องทางร้านสะดวกซื้อเป็นหลัก โดยมีตนเองเป็นบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชามากที่สุด ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวดี ศรีปัญญา (2557) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาและการยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ชาเขียวหมูป่านาจอก ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการดื่มชาเพื่อบำรุงสุขภาพ และจะซื้อชาจากร้านสะดวกซื้อโดยตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชาด้วยตนเอง นอกจากนี้ในด้านบุคคลที่มีอิทธิพลหรือมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชา พบว่าผู้บริโภคทั้งกลุ่มที่ 1 และ 2 จะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ชาด้วยตนเองเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตยาภรณ์ ลำลึก (2558) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาผสมสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ซื้อส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อด้วยตัวเอง

คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์ที่กลุ่มผู้บริโภคพึงพอใจ พบว่ากลุ่มผู้บริโภคทั้งกลุ่มผู้บริโภคที่ 1 และกลุ่มผู้บริโภคที่ 2 ต่างให้ความสำคัญในคุณลักษณะด้านรูปทรงบรรจุภัณฑ์มากที่สุด ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชิรญา บุญเพิ่ม (2564) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคและกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชาในประเทศไทย ในส่วนของเหตุผลที่มีต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชาของผู้บริโภคนั้น พบว่าผู้บริโภคบริโภคให้ความสำคัญในด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์มากที่สุด และผลจากการคำนวณการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม พบว่าค่าอัตราประโยชน์ในคุณลักษณะด้านรูปแบบการชงแบบบรรจุในซองสำเร็จรูปพร้อมชงมีค่าอัตราประโยชน์หรือค่าความพึงพอใจมากกว่าแบบแบบตักชงด้วยตัวเอง แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคพึงพอใจการบรรจุชาในซองสำเร็จรูปพร้อมชง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญา กุศลชู (2551) ศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อชาสมุนไพรเขียวภูหาลาน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์แบบชาซองบรรจุซอง และจากการคำนวณค่าอัตราประโยชน์รวมของชุดคุณลักษณะทั้ง 9 ชุด คุณลักษณะ พบว่าผู้บริโภคทั้ง 2 กลุ่ม มีความพึงพอใจในชุดคุณลักษณะที่ 2 มากที่สุดซึ่งภายในชุดคุณลักษณะที่ 2 ประกอบไปด้วย รูปทรงบรรจุภัณฑ์แบบกล่องกระดาษ สูตรชาเบลนด์แบบชา + ดอกไม้อบแห้ง การบรรจุแบบบรรจุในซองสำเร็จรูปพร้อมชง และราคา 200 บาท/100 กรัม ซึ่งผลจากการคำนวณดังกล่าวนี้ยังไม่มีการวิจัยใดศึกษาเรื่องนี้มาก่อน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถจำแนกองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ชาเบลนด์เป็นส่วนใหญ่ ในการเข้าถึงกลุ่มตลาดเป้าหมายกลุ่มนี้ ผู้ประกอบการควรพิจารณาการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายรูปแบบ หลากหลายรสชาติ เช่น การนำสมุนไพร ผลไม้ หรือดอกไม้อบแห้งตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปผสมลงไปในขั้นตอนการชงชา การผสมวัตถุดิบจะใช้อัตราส่วน 3 : 1 คือ ใบชา 3 ส่วนต่อส่วนผสมอื่นๆ 1 ส่วน ส่วนขั้นตอนการชงเริ่มจากใช้น้ำร้อนอุณหภูมิประมาณ 80 - 90 องศาเซลเซียสในการสกัดชา หลักการสำคัญในการชงชาเบลนด์ คือ ค่อยๆ เติมวัตถุดิบอื่นๆ ทีละน้อยจนกว่าจะได้รสชาติหรือกลิ่นที่ต้องการ ชนิดของชาที่นิยมนำมาชงแบบเบลนด์คือชาอู่หลง เนื่องจากสไม้หอมมาก มีกลิ่นหอมอ่อนๆ เมื่อชงกับสมุนไพรชนิดอื่นจะได้รสชาติและกลิ่นที่ไม่ตีกันจนเกินไป อย่างไรก็ตามเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้นผู้ประกอบการควรบรรจุเป็นซองเล็กๆ ห่อในกระดาษหรือผ้าขาวบาง เพื่อให้สะดวกต่อการชงดื่มสามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้า

ผู้บริโภคกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ชาทั่วไป คือ ชาที่มาจากสายพันธุ์เดียวกันประเทศเดียวกัน ในการเข้าถึงกลุ่มตลาดเป้าหมายกลุ่มนี้ผู้ประกอบการควรเลือกแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งชาที่มีคุณภาพและมีเอกลักษณ์ของแหล่งผลิตนั้นๆ เพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่ผลิตภัณฑ์

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม พบว่า กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 1 จำนวน 159 ราย ประกอบด้วย เพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 38 ปี ส่วนใหญ่ผู้บริโภคในส่วนนี้จะมีสถานภาพสมรสแล้ว มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิก 3 คน และ 2 คน มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 47,100 บาทต่อเดือน และจะมีการศึกษา

สูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด และผู้บริโภคร้อยละส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ/เจ้าหน้าที่/ลูกจ้างของรัฐ และกลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่ 2 จำนวน 259 ราย ซึ่งประกอบด้วยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 29 ปี ส่วนใหญ่ผู้บริโภคในส่วนนี้จะมียานพาหนะ มีสมาชิกในครอบครัว 3 คนมากที่สุด มีรายได้เฉลี่ย 19,652 บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่จะมีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี และผู้บริโภคร้อยละส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน

พฤติกรรมการเลือกซื้อและบริโภคในแต่ละกลุ่มผู้บริโภค พบว่า กลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่ 1 มีความถี่ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาเฉลี่ยอยู่ที่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์และความถี่ในการซื้อเพื่อมาบริโภคเฉลี่ยอยู่ที่ 2 ครั้งต่อเดือน ซึ่งในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาผู้บริโภคร้อยละส่วนใหญ่นิยมดื่มเบรนด์มากที่สุด รองลงมาคือชาทั่วไป โดยวัตถุประสงค์ที่เลือกดื่มชาส่วนใหญ่จะดื่มเพื่อบำรุงสุขภาพ และจะสั่งซื้อผ่านทางช่องทางร้านสะดวกซื้อ (7-11, Family mart) เป็นหลัก โดยมีตนเองเป็นบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชามากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่ 2 มีความถี่ในการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาเฉลี่ยอยู่ที่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์และความถี่ในการซื้อเพื่อมาบริโภคเฉลี่ยอยู่ที่ 1 ครั้งต่อเดือน ซึ่งในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาผู้บริโภคร้อยละส่วนใหญ่นิยมดื่มชาทั่วไปมากที่สุด รองลงมาคือชาเบรนด์ โดยวัตถุประสงค์ที่เลือกดื่มชาส่วนใหญ่จะดื่มเพราะชื่นชอบรสชาติและเพราะดื่มแล้วทำให้สดชื่น และจะสั่งซื้อผ่านทางช่องทางออนไลน์ (Shopee, Lazada) เป็นหลัก โดยมีตนเองเป็นบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชามากที่สุด

การวิเคราะห์คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ชาเบรนด์ที่กลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่ 1 ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านรูปร่างบรรจุภัณฑ์ รองลงมาคือด้านรสชาติเบรนด์ ด้านรูปแบบการชง และด้านราคา ตามลำดับ ส่วนกลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่ 2 ให้ความสำคัญที่ผู้บริโภคร้อยละที่ 1 ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านรูปร่างบรรจุภัณฑ์ รองลงมาคือด้านรสชาติเบรนด์ ด้านราคา และด้านรูปแบบการชง ตามลำดับ และผู้บริโภคร้อยละที่ 2 กลุ่ม มีความพึงพอใจในชุดคุณลักษณะที่ 2 มากที่สุด ซึ่งภายในชุดคุณลักษณะที่ 2 ประกอบไปด้วยรูปร่างบรรจุภัณฑ์แบบกล่องกระดาษ สูตรชาเบรนด์แบบชา + ดอกไม้อบแห้ง การบรรจุแบบบรรจุในซองสำเร็จรูปพร้อมชง และราคา 200 บาท/ 100 กรัม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคทำให้ได้กลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่มีความแตกต่างกัน 2 กลุ่ม ซึ่งสามารถจำแนกข้อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้ดังนี้

1.1 สำหรับกลุ่มผู้บริโภคร้อยละที่ 1

- Product: ผู้ประกอบการควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพระดับสูง โดยการใช้วัตถุดิบเกรดสูงเนื่องจากผู้บริโภคในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด นอกจากนี้ในการเลือกวัตถุดิบการผลิตควรเน้นวัตถุดิบที่ให้สรรพคุณในเรื่องการบำรุงสุขภาพเป็นหลัก พร้อมทั้งต้องคำนึงถึงรสชาติและกลิ่น อีกทั้งการใช้บรรจุภัณฑ์ควรเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีความเรียบร้อยและสะดวกต่อการใช้งาน อาทิ กล่องกระดาษ เพราะสามารถใช้งานได้ง่ายและสามารถออกแบบลวดลายให้มีความพรีเมียมได้

- Price: ผู้ประกอบการควรตั้งราคาผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ราคาปานกลางไปถึงราคาสูงเพื่อสอดคล้องกับรายได้ของกลุ่มของผู้บริโภค และราคาของผู้ประกอบการกำหนดขึ้นนั้นควรสอดคล้องกับคุณภาพของวัตถุดิบที่ใช้และเหมาะสมกับปริมาณของผลิตภัณฑ์ที่บรรจุ

- Place: ผู้ประกอบการควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานเพื่อวางจำหน่ายตามร้านสะดวกซื้อหรือห้างสรรพสินค้าได้ และผู้ประกอบการควรมีการขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) และอาจจะมีการบริการให้ทดลองชิมผลิตภัณฑ์ ณ จุดขายพร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ประกอบเพื่อกระตุ้นให้เกิดการซื้อและสร้างทัศนคติที่ดีกับผลิตภัณฑ์

- Promotion: ผู้ประกอบการควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และคิดหาโปรโมชั่นใหม่ๆ มาเสนอลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคในการประกอบการตัดสินใจในการซื้อ และควรใช้สื่อออนไลน์ในการ

โปรโมท เช่น Facebook, Line หรือ Tiktok เพราะสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ง่ายและสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายได้

1.2 สำหรับกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มที่ 2

- Product: ผู้ประกอบการควรพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงรสชาติเน้นความสดชื่นเป็นสำคัญ และออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายรสชาติหลากหลายขนาดให้เลือกดื่มตามความเหมาะสมกับอายุผู้บริโภคของผู้บริโภค นอกจากนี้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการสร้างตราสินค้า เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของสินค้านั้นๆ โดยตราสินค้านั้นจะทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากคู่แข่ง เมื่อผู้บริโภคให้ความสนใจในตราผลิตภัณฑ์จะส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกและเกิดความภักดีในตราผลิตภัณฑ์

- Price: ผู้ประกอบการควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายขนาดและหลากหลายราคาเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงและจับต้องได้ นอกจากนี้อาจจะเป็นโอกาสที่ดีในการที่จะให้ลูกค้ากลุ่มใหม่ๆ สามารถซื้อหรือทดลองผลิตภัณฑ์ได้ นอกจากนี้กลุ่มผู้บริโภคจะเปรียบเทียบคุณค่าผลิตภัณฑ์กับราคา ดังนั้นในการตั้งราคาจึงต้องคำนึงถึงคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ ผู้ประกอบการควรสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์ในสายตาของผู้บริโภคให้สูงกว่าราคาของผลิตภัณฑ์นั้น

- Place: ปัจจุบันช่องทางการขายมีทั้งขายผ่านเว็บไซต์ส่วนตัว ขายผ่าน Social เช่น Facebook, LINE หรือขายผ่าน Shopee, Lazada ผู้ประกอบการจะต้องเลือกช่องทางที่ผู้บริโภคสามารถใช้งานได้ง่าย สามารถสื่อสารกันได้สะดวกเพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้ควรมีระบบประกันสินค้า เนื่องจากการสั่งซื้อผ่านออนไลน์ผู้บริโภคไม่สามารถจับต้องผลิตภัณฑ์ได้ ดังนั้นผู้ประกอบการควรที่จะเลือกช่องทางที่สามารถติดต่อหรือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วที่สุดเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า

- Promotion: ผู้ประกอบการควรนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อออนไลน์เพราะผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงเอกลักษณ์จุดเด่นของผลิตภัณฑ์

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การเก็บตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามโดยตรงเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงลึกมากกว่าการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์

2.2 ควรมีการขยายขอบเขตของงานวิจัยให้มากขึ้นโดยทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างออกไปยังพื้นที่ต่างๆ นอกเหนือจากขอบเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา กุศลสุข. (2551). *ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อชาสมุนไพรเขียวภูหาลานในอำเภอเชียงใหม่*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- กุลชลี รื่นรมย์. (2551). *การวิจัยการตลาด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ เจริญภูวนพันธ์. (2552). *พฤติกรรมผู้บริโภคชาพร้อมดื่มในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ภัทราวดี ศรีปัญญา, กาญจนา สุรยนต์, โกวิท ยอดมงคล และ ดำรงค์ศักดิ์ ฤทธิงาม. (2557). พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ชาและการยอมรับต่อผลิตภัณฑ์ชาเขียวหมู่บ้านนาจอก. *วารสารแก่นเกษตร*, 42(1), 562-565.
- ศิริลักษณ์ วิกยานนท์. (2545). *การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยทางการตลาดที่ผู้บริโภคใช้ประกอบในการพิจารณาเลือกซื้อเครื่องดื่มชาสมุนไพร*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้า).
- สำนักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2565). *สินค้าชา*. สืบค้น 15 มกราคม 2566. จาก <https://api.dtn.go.th/files/v3/620db003ef414007971fa9e2/download>.
- อาชิรญา บุญเพิ่ม. (2564). *พฤติกรรมผู้บริโภคและกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชาในประเทศไทย*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

Food Intelligence Center. (2559). ส่วนแบ่งตลาดชาปี 2558. สืบค้น 15 มกราคม 2566. จาก <http://fic.nfi.or.th/FoodMarketShareInThailandDetail.php?id=244>.

Using of Online Meeting Program of Teacher in Learning Management in Schools under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization

Thanarak Santhuenkaew^{1*} and Khanchai Athikiate²

¹ Department of Educational Technology, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

² Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: thanarak.s@ru.ac.th

ABSTRACT

The purposes of this research are (1) to examine teachers' use of online meeting programs in teaching; and (2) to identify the factors influencing the use of online meeting programs by teachers such as age, level and purpose. The population used in this research were 970 teachers from schools under Nonthaburi Provincial Administrative Organization, and the sample group used in this research were teachers under Nonthaburi Provincial Administrative Organization schools in the academic year 2023. The sample was selected by using Yamane's formula with a 95% confidence level. The 260 samples was obtained using accidental sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. The data was analyzed by descriptive analytics including frequencies, percentages, mean, and standard deviation. The findings revealed that 1) the purpose of teachers using online meeting programs was to communicate. 2) the factors that influenced the use of online meeting programs by teachers were to solve problems in teaching and learning management and to develop efficiency in organizing the teaching and learning process. 3) the online meeting programs that teachers often use was Zoom meetings and 4) the teachers' skills in using online meeting programs were acquired through self-learning from websites and other electronic media. The teachers of all age groups aim to use online meeting programs for communication except for the age group of 41-45 years who use it for teaching and learning. The teachers of all age groups had factors that influenced their use of online meeting programs which are managing and organizing the teaching and learning process. The online meeting program that the teachers regularly use to solve teaching management problems is Zoom meeting, except for the 36-40 years old group who uses Google meet. The teachers of all age groups acquired their skills in using online meeting programs through self-study from websites and other electronic media. The teaching level of teachers show that all levels' purpose of using online meeting programs was to communicate. The teachers in all levels realize the importance of using online meeting programs for instruction. They commonly use online meeting programs, including Google meet and Zoom meeting program and learn using online meeting programs from different resources.

Keywords: Online Meeting Programs, Learning Management, Schools under The Nonthaburi Provincial Administrative Organization

การใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ธนากรักษ์ สารเลื่อนแก้ว^{1*} และ ชันธชัย อธิเกียรติ²

¹ ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

² ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: thanarak.s@ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านอายุ และระดับชั้น กับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 970 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2566 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณของยามานะที่ระดับ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน ใช้การสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครู มากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรม คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนและเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำ คือ Zoom meeting และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรม คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ครูทุกกลุ่มอายุมีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสาร ยกเว้นกลุ่มอายุ 41-45 ปี ใช้เพื่อการเรียนการสอน ครูทุกกลุ่มอายุมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ครูทุกกลุ่มอายุมีการโปรแกรมประชุมออนไลน์ที่ใช้เป็นประจำ คือ Zoom meeting ยกเว้นกลุ่มอายุ 36-40 ปี ใช้ Google meet ครูทุกกลุ่มอายุมีการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์จากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ด้านระดับชั้นที่สอน ครูทุกระดับชั้นมีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ครูทุกระดับชั้นเห็นความสำคัญของการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เพื่อการจัดการเรียนการสอน โดยนิยมใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ ได้แก่ Google meet และ โปรแกรม Zoom meeting และเรียนรู้ลักษณะของการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์จากแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: โปรแกรมประชุมออนไลน์, การจัดการเรียนรู้, โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า โปรแกรมประชุมออนไลน์ (Online meeting program) เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการการศึกษาซึ่งจำเป็นต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 เพื่อใช้บรรเทาปัญหาการรักษาระยะห่างทางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้ในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดจะลดน้อยลง สถานศึกษาหลายแห่งเริ่มเปิดสอนและจัดการเรียนการสอนแบบปกติแล้วก็ตาม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ก็ยังคงมีความจำเป็นสำหรับสังคมยุคดิจิทัล โดยเฉพาะโปรแกรมประชุมออนไลน์ซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า สามารถเข้ามาทำหน้าที่สื่อสารระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนซึ่งขาดเรียนการสอนในห้องเรียน (on-site) ได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถใช้เสริมจากกิจกรรมการสอนแบบปกติหรือขาดเรียนในสถานการณ์จำเป็นบางประการ ซึ่งการจะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้ต่อเนื่องและเกิดการพัฒนาขึ้นไบนั้น มีปัจจัยที่

เกี่ยวข้องหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านครูที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความตระหนักถึงประโยชน์จากโปรแกรมและด้านผู้บริหารที่ต้องส่งเสริมให้มีความสำคัญในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ (วิภาดา มุกดา และศีลสุภา วรณสุทธิ์, 2566)

การใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษาโดยสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้งาน ทั้งการใช้งานการสอนโดยตรงระหว่างครูและผู้เรียน และใช้เพื่อการประสานงานภายในองค์กร เนื่องจากมีฟังก์ชันที่ช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งาน ทั้งยังมีความสะดวก ช่วยให้การงานหรือการเรียนง่ายขึ้นและยังช่วยลดการเดินทางแม้จะยังไม่สามารถทดแทนการเรียนการสอนภายในห้องได้ทั้งหมดก็ตาม (วรเมธ ไวยเจริญ, 2564) ซึ่งจากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้โปรแกรมการประชุมออนไลน์มีหลายปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ด้านประโยชน์ของโปรแกรม ความสามารถของโปรแกรม ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งาน (ธีรวัฒน์ ศิลปรัศมี และคณะ, 2564) ดังนั้น การใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ยังคงเป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นต่อการสำรวจเพื่อการพัฒนาการทำงานและการจัดการเรียนการสอนของครูต่อไป

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานหนึ่งที่เห็นความสำคัญของการนำเอาโปรแกรมประชุมออนไลน์มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ เพราะเทคโนโลยีดังกล่าวจะช่วยทำให้ครูและนักเรียนสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างสะดวก ประหยัดเวลาในการเดินทาง เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ และด้วยเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในโปรแกรม เช่น การเช็คชื่อผู้เข้าประชุม การแสดงข้อมูลผู้เข้าประชุม การใช้ไอโมจิคอน การรับส่งไฟล์หรือข้อความ สนทนา รวมไปถึง การจัดเก็บข้อมูลในการประชุมก็สะดวกรวดเร็วและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การกลับมาสอนในห้องเรียนแบบปกติก็อาจทำให้ครูละเลยที่จะใช้โปรแกรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จนเสียโอกาสที่จะนำข้อดีของโปรแกรมมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ต่อไป (ETS KMUTT, 2564)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ผลการศึกษาที่ได้จะนำเสนอเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการวางแผนและการตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านอายุ และระดับชั้น กับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 970 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2566 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ใช้การสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental sampling) จากการทำแบบสอบถามออนไลน์ของผู้ให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ 260 คนแรก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ศึกษาลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของคำถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ประสบการณ์การทำงาน ระดับชั้นที่สอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สังกัด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยกำหนดค่าคะแนน ช่วงน้ำหนักของการปฏิบัติเป็น 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .911

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 แจ้งผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีเพื่อขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับครูผู้สอน

3.2 ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.3 เก็บข้อมูลแบบออนไลน์กับครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

3.4 นำผลการตอบแบบสอบถามมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

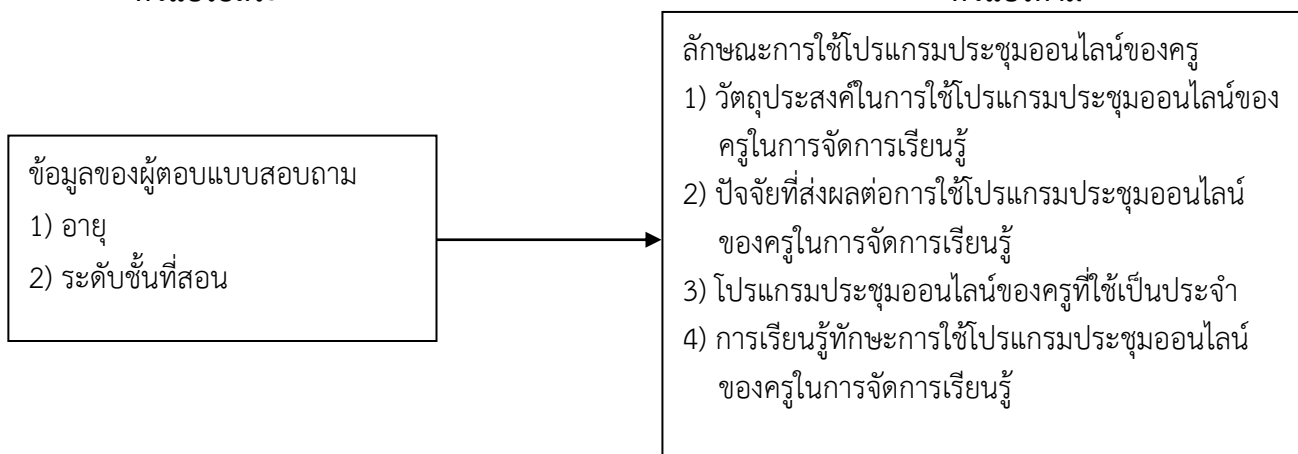
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้ปัจจัยของครูด้านอายุและระดับชั้นที่สอนอาจเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการโปรแกรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรม การเลือกชนิดของโปรแกรม และลักษณะการเรียนรู้การใช้โปรแกรมที่แตกต่างกัน ดังแสดงในภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.15 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 23.85 ส่วนใหญ่มีอายุ 41-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.12 รองลงมาคือมีอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.66 ลำดับที่สามอายุ 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.91 และน้อยสุด 46-50 ปี และสูงกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.94 ด้านวุฒิการศึกษาอันดับที่ 1 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.73 รองลงมาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 44.03 อันดับที่ 3 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 2.24 และน้อยสุดระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 0.00 และด้านอายุราชการอันดับที่ 1 มีอายุราชการ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.07 รองลงมาอายุราชการน้อยกว่า 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.36 อันดับที่ 3 อายุราชการ 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.64 และน้อยสุดอายุราชการ 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.75 ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.01 รองลงมามีประสบการณ์การทำงาน 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.87 อันดับที่ 3 มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.63 และน้อยสุดมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.49 ส่วนใหญ่สอนอยู่ในระดับชั้น ป.1-ป.3 และ ม.1-ม.3 คิดเป็นร้อยละ 29.10 รองลงมาสอนอยู่ในระดับชั้น ป.4-ป.6 คิดเป็นร้อยละ 28.36 อันดับที่ 3 สอนอยู่ในระดับชั้นปฐมวัย/อนุบาล คิดเป็นร้อยละ 11.94 และน้อยสุด ม.4-ม.5 คิดเป็นร้อยละ 1.49 และส่วนใหญ่สอนอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 17.91 รองลงมาสอนอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 16.42 อันดับที่ 3 สอนอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 14.18 และน้อยสุดสอนอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 3.73

1. ลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

ลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก ($\bar{X}=4.27$, S.D. =0.13) ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ อันดับแรก “เพื่อการติดต่อสื่อสาร” ($\bar{X}=4.47$, S.D. =1.20) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก รองลงมา คือ “เพื่อการเรียนการสอน” ($\bar{X}=4.32$, S.D. =1.36) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก อันดับที่ 3 “เพื่อเพิ่มความรู้ของผู้สอน” ($\bar{X}=4.31$, S.D. =1.05) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก และอันดับสุดท้าย คือ “เพื่อการวัดและประเมินผลผู้เรียน” ($\bar{X}=4.13$, S.D. =0.88) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มากและ “เพื่อการวิจัยและสืบค้นข้อมูล” ($\bar{X}=4.13$, S.D. =0.91) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มาก ($\bar{X}=4.30$, S.D. =0.11) ครูส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.42$, S.D. =1.16) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.42$, S.D. =1.15) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, รองลงมาเป็นนโยบายของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.34$, S.D. =1.07) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน ($\bar{X}=4.31$, S.D. =1.04) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, เห็นผลสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X}=4.19$, S.D. =0.95) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, และอันดับสุดท้าย คือ เป็นความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X}=4.13$, S.D. =0.88) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก

ในส่วนโปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำในการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X}=3.31$, S.D. =0.34) ครูส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมออนไลน์ Zoom meeting ($\bar{X}=4.26$, S.D. =0.98) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, รองลงมา คือ Google Meet ($\bar{X}=4.16$, S.D. =1.01) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, Microsoft Teams ($\bar{X}=3.07$, S.D. =0.39) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง, Go to Webinar ($\bar{X}=2.82$, S.D. =0.32) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง, Skype ($\bar{X}=2.81$, S.D. =0.33) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และอันดับสุดท้าย คือ Cisco Webex ($\bar{X}=2.73$, S.D. =0.30) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ในด้านการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มาก ($\bar{X}=4.14$, S.D. =0.08) ครูส่วนใหญ่มีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ($\bar{X}=4.28$, S.D. =1.02) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, รองลงมาคือ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ($\bar{X}=4.27$, S.D. =1.04) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, การเรียนรู้ด้วยตนเองจาก หนังสือ ตำรา วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ($\bar{X}=4.21$, S.D. =0.99) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก, การฝึกอบรมเพิ่มเติมจากภายนอกสถานศึกษา ($\bar{X}=4.19$, S.D. =0.97) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก และอันดับสุดท้าย คือ “การเรียนรู้การสอนจากสถาบันที่จบการศึกษา” ($\bar{X}=3.76$, S.D. =0.82) ระดับการใช้อยู่ในเกณฑ์มาก

2. ปัจจัยด้านอายุ และระดับชั้น กับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

2.1 ปัจจัยด้านอายุกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลอายุกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครู พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 31 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}= 4.76$, S.D.= 0.44), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= 4.64$, S.D.=0.57), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}= 4.64$, S.D.=0.57), และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การฝึกอบรมเพิ่มเติมจากภายนอกสถานศึกษา ($\bar{X}= 4.60$, S.D.=0.50), การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ($\bar{X}= 4.60$, S.D.=0.50) และการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ($\bar{X}= 4.60$, S.D.=0.50)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 31-35 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}= 4.06$, S.D.=0.80), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= 4.11$, S.D.=0.83), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}= 3.94$, S.D.=0.80) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ($\bar{X}= 4.11$, S.D.=0.76)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 36-40 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}= 4.38$, S.D.=0.58), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= 4.29$, S.D.=0.62) และเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= 4.29$, S.D.=0.69) โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Google Meet ($\bar{X}= 4.29$, S.D.=0.69) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ($\bar{X}= 4.33$, S.D.=0.70)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41-45 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการเรียนรู้การสอน ($\bar{X}= 4.43$, S.D.=0.61), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}= 4.43$, S.D.=0.73), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}= 4.29$, S.D.=0.75) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ($\bar{X}= 4.37$, S.D.=0.73)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 46-50 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.=0.50), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เป็นนโยบายของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.=0.62) และเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.=0.62), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}$ = 4.44, S.D.=0.73) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การฝึกอบรมเพิ่มเติมจากภายนอกสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.38, S.D.=0.62)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุสูงกว่า 50 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.63, S.D.=0.62), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.56, S.D.=0.63), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}$ = 3.88, S.D.=0.89) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ($\bar{X}$ = 4.19, S.D.=0.54)

2.2 ปัจจัยด้านระดับขั้นที่สอนกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับขั้นที่สอนกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครู พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่สอนในระดับชั้นปฐมวัย/อนุบาล มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.19, S.D.=0.66), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.13, S.D.=0.72), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Google Meet ($\bar{X}$ = 4.06, S.D.=0.77) และ Zoom meeting ($\bar{X}$ = 4.06, S.D.=0.77) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนการสอนจากสถาบันที่จบการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.88, S.D.=0.72)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่สอนในระดับชั้น ป.1-ป.3 มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.44, S.D.=0.64), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.49, S.D.=0.60), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}$ = 4.00, S.D.=0.83) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ($\bar{X}$ = 4.31, S.D.=0.69)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่สอนในระดับชั้น ป.4-ป.6 มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.47, S.D.=0.65), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เป็นนโยบายของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.34, S.D.=0.67), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Zoom meeting ($\bar{X}$ = 4.42, S.D.=0.64) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ($\bar{X}$ = 4.29, S.D.=0.57)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่สอนในระดับชั้น ม.1-ม.3 มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.62, S.D.=0.59), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.67, S.D.=0.48), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Google meeting ($\bar{X}$ =

4.59, S.D.=0.64) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ($\bar{X}$ = 4.54, S.D.=0.68)

ผู้ตอบแบบสอบถามที่สอนในระดับชั้น ม.4-ม.6 มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อเพิ่มความรู้ของผู้สอน ($\bar{X}$ = 5.00, S.D.=0.00), ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เป็นนโยบายของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 5.00, S.D.=0.00) เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 5.00, S.D.=0.00) และเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 5.00, S.D.=0.00), โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำอยู่ในระดับมากที่สุด คือ Google meeting ($\bar{X}$ = 4.50, S.D.=0.71) และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ($\bar{X}$ = 4.50, S.D.=0.71)

อภิปรายผล

ลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า

1) ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูนั้น ค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความต้องการจำเป็นในการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนผ่านการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขมา อรุณจิต (2566) ซึ่งได้สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนออนไลน์พบว่า ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเรียนรู้แบบออนไลน์นั้น ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนซึ่งจะมีผลทำให้การเรียนของผู้เรียนดีขึ้นและยังมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้สูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ครูที่สอน ระดับ ม.4-6 ที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อเพิ่มความรู้ของผู้สอน เนื่องจากครูต้องสอนเนื้อหาที่มีความซับซ้อนขึ้น, ครูต้องค้นคว้าหาความรู้ที่ทันสมัยมากขึ้นทำให้เห็นว่าความต้องการดังกล่าวสะท้อนถึงจิตวิญญาณของความเป็นครู ซึ่ง จินดา ลาโพธิ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยแล้วสรุปให้เห็นว่า พฤติกรรมของครูที่บ่งบอกถึงจิตวิญญาณของความเป็นครูมี 3 ประเด็นได้แก่ บุคลิกภาพของครู ความรอบรู้ในศาสตร์ที่สอน และพฤติกรรมการสอนนั่นเอง

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมของครู คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนและเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมประชุมออนไลน์มีฟังก์ชันการใช้งานที่หลากหลายมีประโยชน์ให้ครูได้เลือกใช้ และความสะดวกต่อการใช้งาน สอดคล้องกับ พนิดา ต้นศิริ และจุฑาทิพย์ เดชยางกูร (2566) ที่สำรวจปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สื่อประชุมแบบออนไลน์ของกลุ่มวัยทำงาน พบว่า เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เนื่องมาจากความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงประโยชน์และความน่าเชื่อถือไว้วางใจต่อโปรแกรมประชุมออนไลน์

3) โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำ คือ Zoom meeting อาจเพราะเป็นโปรแกรมที่ใช้งานโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและมีฟังก์ชันให้เลือกใช้ที่หลากหลาย รวมถึงการใช้งานที่ง่าย สอดคล้องกับ The Digital Tips (2563) ที่กล่าวถึง จุดเด่นของโปรแกรมประชุมออนไลน์ Zoom Meetings ไว้ได้แก่ รุ่นที่ใช้งานโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายนั้น สามารถประชุมพร้อมกันได้สูงสุด 100 คน (แม้จะมีจำกัดการใช้งานไว้ ครั้งละไม่เกิน 40 นาที), รองรับการประชุมร่วมกันจากทุกแพลตฟอร์ม ทั้ง PC, Mac, IOS, Android (หรืออุปกรณ์ Zoom Presence), เลือกสถานการณ์ประชุมได้ ว่าอยากประชุมแบบโต้ตอบได้ หรือนั่งฟังเพียงอย่างเดียว, มีโหมด Safe drive สำหรับตอนขับรถ, มีการ Share Screen สามารถแชร์ได้หลายแบบ เช่น แชร์หน้าจอทั้งหมด แชร์ Whiteboard, สามารถเชิญผู้ร่วมงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมได้อย่างง่ายดายผ่านหมายเลขโทรศัพท์, อีเมล หรือรายชื่อ, สามารถแชร์แชร์คอนเทนต์ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น รูปภาพ ไฟล์ใน Drop box, OneDrive, Google drive และ box และสามารถใช้งานผ่านสัญญาณ WiFi หรือ 3G/4G/5G ได้

4) ด้านการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรม คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ข้อมูลดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นว่า บุคลากรครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ยังขาดการสนับสนุนความรู้ด้านการใช้

โปรแกรมประชุมออนไลน์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้คอมพิวเตอร์ของบุคลากรครูในโรงเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชน จังหวัดนนทบุรีแล้ว (อิราลักษณ์ อีรวัจฉนาภา, 2554) พบว่า ปัจจัยด้านความรู้พื้นฐานด้าน คอมพิวเตอร์ ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และการสนับสนุนของโรงเรียน มีทิศทางของความสัมพันธ์เป็นบวก กล่าวคือ บุคลากรครูมีความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี โรงเรียนมีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และมีการสนับสนุนของโรงเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งปัจจัยดังกล่าวสนับสนุนให้บุคลากรครูใช้คอมพิวเตอร์ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้ดียิ่งขึ้น

ปัจจัยด้านอายุและระดับชั้นที่สอนกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า

1) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า 31-50 ปี) และผู้มีอายุสูงกว่า 50 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรม ประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ส่วนอายุ 41-45 ปี มีวัตถุประสงค์ ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับ รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) พบว่า กิจกรรมยอดนิยมที่สุดในแต่ละวัตถุประสงค์การใช้งาน คือ เพื่อติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ยังพบอีกว่า กลุ่ม GenY หรือ ผู้ที่อายุ 22 – 41 ปี เป็นเจนเนอเรชันที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีสัดส่วนในการใช้อินเทอร์เน็ตในแต่ละ วัตถุประสงค์ที่สูงเมื่อเทียบกับเจนเนอเรชันอื่น ดังนั้นหากต้องการจะพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้ใช้ประโยชน์จากโปรแกรม ประชุมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้ที่ยังน้อยหรือครูใหม่จะตรงกับกลุ่มเป้าหมายมาก ที่สุด

2) ครูที่สอนในแต่ละระดับชั้นนิยมใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ ได้แก่ Google meet และ โปรแกรม Zoom meeting มากที่สุด สอดคล้องกับสถิติการสำรวจโปรแกรมประชุมออนไลน์ยอดนิยมในระดับโลก (The Most Popular Video Call Conferencing Platforms Worldwide 2021-2022) พบว่า โปรแกรม Zoom meeting, Microsoft Teams และ Google Meet คือโปรแกรมที่มีคนนิยมใช้ทั่วโลก 3 อันดับแรก (Robert & Inka, 2023) ดังนั้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายและเกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมีการจัดอบรมให้ความรู้เพื่อให้เห็น ความสามารถและอรรถประโยชน์ของโปรแกรม โดยเฉพาะระดับชั้นที่มีการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เพียงโปรแกรมใด โปรแกรมหนึ่ง

องค์ความรู้ใหม่

ครูส่วนใหญ่ต้องการใช้ประโยชน์จากโปรแกรมประชุมออนไลน์ โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับ ผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยโปรแกรมประชุมออนไลน์ที่ครูนิยมใช้มากที่สุดเป็น โปรแกรม Zoom meeting และโปรแกรม Google meet ตามลำดับ โดยทักษะการใช้โปรแกรมดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่มา จากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ หรือจากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากอายุ และระดับชั้นที่สอนแล้ว มีค่าเฉลี่ยของลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมด ยกเว้น กลุ่มอายุ 41-45 ปี มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียน รู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการเรียนการสอน และการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่สอนแต่ละ ระดับชั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ในยุคดิจิทัลหรือยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง การจัดการเรียนการสอนโดย ใช้โปรแกรมออนไลน์หรือการสื่อสารยังคงต้องใช้แบบ Hybrid ทั้ง face to face และ online ซึ่งถึงแม้ครูผู้สอนจะมีความ แตกต่างกันตามช่วงอายุ หรือการสอนในแต่ละระดับชั้น ควรต้องได้รับการสนับสนุนตามความต้องการของวัตถุประสงค์การ ใช้งาน และแสวงหาโปรแกรมใหม่ๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารที่ทันสมัยมากขึ้น อีกทั้งเป็นต้นแบบให้ผู้เรียนในยุค ดิจิทัล มีทักษะดิจิทัล ตามทักษะที่จำเป็นของคนในศตวรรษที่ 21

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ คือ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน, โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูที่ใช้เป็นประจำในการจัดการเรียนรู้ คือ ใช้โปรแกรมออนไลน์ Zoom meeting, ด้านการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ คือ มีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ

ปัจจัยด้านอายุและระดับชั้นที่สอนกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) ด้านอายุกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกกลุ่มอายุ มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ของครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร ส่วนอายุ 41-45 ปี มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อการเรียนการสอน, ทุกกลุ่มอายุมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ในระดับมากที่สุด คือ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน, ทุกกลุ่มอายุ ใช้โปรแกรม Zoom meeting ส่วนกลุ่มอายุ 36-40 ปี ใช้ Google meet และกลุ่มอายุ 31-35 ปี และ 36-40 ปี มีการเรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรม คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ในขณะที่กลุ่มอายุอื่นๆ นอกจากหาความรู้ด้วยตนเองแล้วยังได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากภายนอกสถานศึกษา และได้มีการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานในองค์กร 2) ด้านระดับชั้นที่สอนกับลักษณะการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ ครูที่สอนในแต่ละระดับชั้น มีวัตถุประสงค์ในการใช้โปรแกรม คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร, และเห็นความสำคัญของการใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์เพื่อการจัดการเรียนการสอน, แต่ละระดับชั้นนิยมใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ ได้แก่ โปรแกรม Zoom meeting และ Google meet ครูที่สอนในแต่ละระดับชั้นมีวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับโปรแกรมจากแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในการวิจัยนี้อาจมีความแตกต่างในด้านข้อมูลที่ได้รับ หากมีการสำรวจในระยะเวลาที่แตกต่างกันเนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการใช้ ประสิทธิภาพของโปรแกรมและบริบทของสังคมในละช่วง อย่างไรก็ตามผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้อาจนำข้อมูลจากงานวิจัยไปดำเนินการต่อดังนี้

1.1.1 ผู้บริหารหรือผู้ดูแลงบประมาณในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสำหรับครูผู้สอนสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการประเมินผลของการใช้งบประมาณในช่วงเวลาดังกล่าวได้ รวมถึงใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาครูผู้สอน เช่น การจัดโครงการอบรม การจัดงบประมาณ การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ในโอกาสต่อไปได้

1.1.2 ด้านครูผู้สอนควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความจำเป็นในการใช้โปรแกรมนำเสนอผู้บริหาร

1.1.3 ด้านผู้สนับสนุนสื่อการเรียนการสอน เช่น นักเทคโนโลยีการศึกษา ใตศึกษา ควรเผยแพร่ความรู้หรือจัดอบรมให้ครูผู้สอนมีทักษะในการใช้โปรแกรมอย่างหลากหลายเพื่อการใช้งานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้เห็นความสามารถและอรรถประโยชน์ของโปรแกรมประชุมออนไลน์ ได้แก่ โปรแกรม Zoom meeting และ Google meet ให้มากขึ้น โดยเฉพาะครูที่สอนในระดับชั้นปฐมวัย/อนุบาลซึ่งส่วนใหญ่เรียนรู้ทักษะการใช้โปรแกรมจากการเรียนการสอนจากสถาบันที่จบการศึกษา เพื่อที่ครูจะได้นำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิจัยเพื่อติดตามประสิทธิผลผลที่เกิดจากการใช้โปรแกรมออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ หรือประสิทธิผลของการสื่อสารในองค์กรแห่งการเรียนรู้

2.2 ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาต่างๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

2.3 วิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้โปรแกรมออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. สืบค้น 15 มีนาคม 2566. จาก <https://www.etda.or.th/getattachment/78750426-4a58-4c36-85d3-d1c11c3db1f3/IUB-65-Final.pdf.aspx>.
- จินดา ลาโพธิ์. (2563). พฤติกรรมการสอนของครูกับการเรียนรู้ของผู้เรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 7(5), 34-45.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ไทยเนรมิต กิจอินเตอร์โปรเกรสซิฟ.
- ธีรลักษณ์ ธีรวิจิณนาภา. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้คอมพิวเตอร์ของบุคลากรครูในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกชน จังหวัดนนทบุรี. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ธีรวัฒน์ ศิลปธรรมิ, โยธิน คำนนท์, พงศ์พันธุ์ แสงดวง, นลินภัทร์ บำเพ็ญเพียร, และ มาลีรัตน์ มะลิแย้ม. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันสำหรับประชุมออนไลน์. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 วันที่ 22 พฤษภาคม 2564 ณ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม* (น. 123-128). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- พนิดา ตันศิริ และ จุฑาทิพย์ เดชยางกูร. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สื่อประชุมออนไลน์ของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 15 มีนาคม 2566. จาก http://www.vl-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2563-2-1_1612447183.pdf.
- วรมธ ไวยเจริญ. (2564). ความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อการเลือกใช้งานโปรแกรมบริการประชุมออนไลน์ภายในมหาวิทยาลัย. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- วิภาดา มุกดา และ ศีลสุภา วรรณสุทธิ. (2566). การศึกษาระบบออนไลน์วิถีใหม่ในช่วงโควิด 19. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 24(1), 102-115.
- สุชมา อรุณจิต. (2566). การสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนออนไลน์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 42(1), 203-220.
- ETS KMUTT. (2564). *ทิศทางการปรับตัวของการศึกษาในยุค New Normal*. สืบค้น 15 มีนาคม 2566. จาก <https://www.ets.kmutt.ac.th/post/new-normal-in-thai-education>.
- Robert & Inka. (2023). *The Most Popular Video Call Conferencing Platforms Worldwide*. Retrieved 9 January 2023. from <https://www.emailtooltester.com/en/blog/video-conferencing-market-share>.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.
- The Digital Tips. (2020). *10 จุดเด่นแอปประชุมออนไลน์ Zoom Cloud Meetings*. Retrieved 9 January 2023. from <https://thedigitaltips.com/blog/business/zoom-meeting-feature-highlight>.

A Feasibility Study on the Business in Purchasing Food Waste for Processing into Compost in Laksi District, Bangkok

Narongrit Sichang^{1*} and Thanarak Laosuthi²

¹ Master of Economic (Business Economics), Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: narongrit.sic@ku.th

ABSTRACT

This article aimed to determine the economic feasibility of businesses, which purchase food waste for processing into compost in Laksi District, in terms of finance and marketing. In-depth interviews with 3 entrepreneurs who operate organic fertilizer businesses were conducted as a benchmark. Business feasibility studies are based on the medium-sized industry operation model. Food waste was purchased from department stores, government offices, and educational institutions in the Laksi District. The result of the study found that the business has a Net Present Value (NPV) is 744,356.68 baht, the Benefit-Cost Ratio (BCR) is 1.02 times, an Internal Rate of Return (IRR) is 12.40% and Payback Period (PB) is 7 years 5 months and 27 days. Considering the finances, the business is an attractive investment. But considering the financial risks from Sensitivity Analysis and Switching Value Test, the business model is still somewhat unstable and prone to failure. So, the business is not worth the investment, as is. Despite the associated risks, the business has potential because the result of the Marketing Study score is 78.67 from 115 or 68.41%. This indicates that the competitiveness of the business is relatively high due to the popularity of consumer health and environmental protection. Therefore, the business of purchasing food waste for processing into compost in Laksi District has much potential but first requires adjustments in strategies, to align with popular trends and sustainable competitiveness before it should be worthy of investment.

Keywords: Food Waste, Compost, Feasibility

การศึกษาความเป็นไปได้ในธุรกิจรับซื้อเศษอาหาร เพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ณรงฤทธิ์ สีซัง^{1*} และ ธนารักษ์ เหล่าสุทธิ²

¹ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: narongrit.sic@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนของธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ในด้านการเงินและด้านการตลาด โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจในการประเมิณความเป็นไปได้ของธุรกิจนั้น ใช้รูปแบบดำเนินกิจการในอุตสาหกรรมขนาดกลาง ทำการรับซื้อเศษอาหารจากห้างร้าน สถานที่ราชการ และสถานศึกษาในพื้นที่เขตหลักสี่ สำหรับผลการศึกษาทางการเงินพบว่า ธุรกิจมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 744,356.68 บาท อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 1.02 อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 12.40 และมีระยะเวลาคืนทุน (PB) เท่ากับ 7 ปี 5 เดือน 27 วัน หากพิจารณาเพียงตัวเลขทางการเงินพบว่า ธุรกิจนี้น่าลงทุน แต่เมื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงทางการเงินจากการวิเคราะห์ความอ่อนไหวและการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน พบว่าธุรกิจมีความอ่อนไหวมากต่อสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง ดังนั้นในการประเมินความเป็นไปได้ทางการเงินพบว่า ธุรกิจไม่น่าลงทุน สำหรับผลการศึกษาทางการเงินด้านการตลาด ผ่านการประเมินศักยภาพในการแข่งขันในแต่ละตัวชี้วัด โดยธุรกิจได้คะแนนภาพรวมเท่ากับ 78.67 คะแนน จาก 115 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.41 แสดงถึงศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจอยู่ในระดับค่อนข้างสูงจากกระแสความนิยมในการรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค ทั้งนี้หากพิจารณาถึงความเป็นไปได้ทางการเงินและด้านการตลาด อาจกล่าวได้ว่าธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่นั้นมีความน่าลงทุน แต่ต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้สอดคล้องต่อกระแสสังคมและมีศักยภาพในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เศษอาหาร, ปุ๋ยหมัก, ประเมินโครงการลงทุน

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากการเกษตร ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรนั้น จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งมี 2 ประเภทหลักด้วยกัน นั่นคือปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี โดยในปี พ.ศ. 2562 ปุ๋ยอินทรีย์ในประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดทั้งหมดเพียง 10% ในส่วนที่เหลือ 90% เป็นของปุ๋ยเคมี (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) ในส่วนของปุ๋ยเคมีนั้นเป็นอุตสาหกรรมขั้นปลาย ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นหลัก ทำให้ราคาของปุ๋ยเคมีเกิดความผันผวนเนื่องจากความไม่แน่นอนของค่าเงินและการเปลี่ยนแปลงราคาของวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งอ้างอิงกับราคาพลังงาน (นรินทร์ ต้นไพบูลย์, 2563) ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรจึงควบคุมได้ยากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงหันมาให้ความสำคัญในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวและเกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยเน้นไปที่การ

ปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพ ทางเคมี และทางชีวภาพของดินเพื่อเพิ่มคุณภาพของดินทำให้ดินมีความพร้อมในการเพาะปลูกและนำมาสู่การเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกรในระยะยาว สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นแนวทางที่สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจบนรากฐานของการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยยังมีไม่มากนัก เนื่องจากปัญหาด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการของเสียรวมไปถึงพฤติกรรม การไม่คัดแยกขยะของประชาชนกลายเป็นปัญหาในการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษใน พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวน 25.37 ล้านตัน มีปริมาณขยะที่เป็นเศษอาหารมากถึง 7.61-12.69 ล้านตันคิดเป็นร้อยละ 33-50 และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามการบริโภคของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคม (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) อีกทั้งปัญหาใหญ่ที่ตามมาคือปัญหาด้านการจัดการขยะ ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่คัดแยกขยะของประชาชน ทำให้ไม่สามารถนำทรัพยากรกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้อย่างเต็มที่ มีการทิ้งเศษอาหารปนกับขยะทั่วไปทำให้ยากต่อการจัดการ ทั้งนี้การจัดการกับเศษอาหารนั้นมีหลายวิธีด้วยกันแต่หนึ่งในวิธีที่น่าสนใจคือการนำเศษอาหารมาเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยหมัก เนื่องจากมีต้นทุนในการทำปุ๋ยหมักที่ต่ำ อีกทั้งวัตถุดิบยังสามารถหาได้ตามครัวเรือน โดยปุ๋ยหมักนั้นจัดอยู่ในประเภทของปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีธาตุอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของพืช แต่เมื่อก้าวถึงการนำเศษอาหารมาทำปุ๋ยหมักภายในครัวเรือนนั้น พบว่ายังไม่เป็นที่นิยมและแพร่หลายในประเทศไทย เนื่องจากการเพิ่มต้นทุนในการดำรงชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังขาดความรู้ ความเข้าใจถึงคุณค่าในการนำมาใช้ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์และความอุดมสมบูรณ์ของดินและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละครัวเรือน (บัญชา รัตนิภู, 2552) เศษอาหารที่เกิดจากครัวเรือนในแต่ละวันนั้นมีปริมาณน้อยหากทำปุ๋ยหมักใช้เองภายในครัวเรือนจำเป็นต้องสะสมเศษอาหารไว้ในปริมาณหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการบูดเน่าก่อนที่จะมีปริมาณเพียงพอต่อการนำไปหมัก ด้วยเหตุนี้การทำปุ๋ยหมักยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์และยังไม่แพร่หลายสู่ภาคครัวเรือน (ลักขณา เบญจวรรณ, 2557)

จากเหตุผลข้างต้น การลงทุนในธุรกิจรับซื้อเศษอาหารและนำมาผลิตเป็นปุ๋ยหมักยังมีความน่าสนใจจากการขยายตัวของตลาดปุ๋ยอินทรีย์ อีกทั้งรัฐบาลยังให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวของภาคเกษตรกรรม ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงโอกาสที่เกิดขึ้นนี้ จึงมีความต้องการประเมินถึงความเป็นไปได้การเข้าไปรับซื้อเศษอาหารและนำมาผลิตเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ เนื่องจากเขตหลักสี่เป็นเขตที่รองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ทำให้มีขยะเกิดขึ้นในแต่ละวันจำนวนมาก จากข้อมูลของสำนักสิ่งแวดล้อม (2564) พบว่า เขตหลักสี่มีปริมาณขยะมูลฝอยโดยเฉลี่ยมากถึง 140.59 ตันต่อวัน หรือประมาณ 51,316.81 ตันต่อปี และมีขยะที่เป็นเศษอาหารกว่า 40% ของขยะมูลฝอยทั้งหมด จะเห็นได้ว่าหากนำเศษอาหารเหล่านั้นมาผลิตเป็นปุ๋ยหมักแล้วนำมาจัดจำหน่าย ย่อมทำให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการหันมาแยกเศษอาหารออกจากขยะทั่วไปโดยได้รับผลตอบแทนเป็นเงิน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการทราบถึงความเป็นไปได้ในแง่ของการเงินและทางการตลาดของการดำเนินการดังกล่าว ว่าสามารถสร้างผลตอบแทนได้อย่างคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน และการตลาดในธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytical Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในข้อมูลทางการเงิน และด้านการตลาดจากผู้ประกอบการในธุรกิจผลิตและจัดจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) งานวิจัยเป็นงานวิจัยขั้นนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในงานวิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ที่เป็นเจ้าของธุรกิจร้านอาหารแปรรูปเป็นพายหมัก จำนวน 1 ราย และดำเนินการสัมภาษณ์ในธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมพายอินทรีย์จำนวน 2 ราย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นข้อมูลทางการเงิน เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย เป็นต้น รวมไปถึงแนวโน้มเติบโตของรายได้และต้นทุน เพื่อทำการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุน อีกทั้งดำเนินการสัมภาษณ์ในส่วนข้อมูลทางการตลาด เช่น ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านอุปสงค์ เป็นต้น เพื่อใช้ประเมินความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลวิชาการ หนังสืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพายหมัก รวมไปถึงแนวคิดและทฤษฎีทางการตลาดและการเงิน อีกทั้งข้อมูลทางสถิติที่ได้จากการเก็บรวบรวมของรัฐ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์ (MLR) รวมไปถึงข้อมูลด้านราคาเพื่อนำมาใช้ในการประเมินต้นทุนธุรกิจ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเชิงอธิบายการดำเนินการของธุรกิจ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1.1 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงิน โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการที่มี การดำเนินธุรกิจคล้ายคลึงกันประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิ เช่น อัตราดอกเบี้ยและอัตราภาษี เป็นต้น นำมาจัดทำเป็นงบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด โดยที่งบกำไรขาดทุนจัดทำขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถของธุรกิจที่สามารถทำได้ ในส่วนของงบกระแสเงินสด เป็นการเปลี่ยนแปลงระหว่างกระแสเงินสดรับและกระแสเงินสดจ่าย แสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องที่ธุรกิจมีเพื่อให้มั่นใจว่าธุรกิจสามารถดำเนินกิจการต่อไปอย่างไม่มีติดขัด

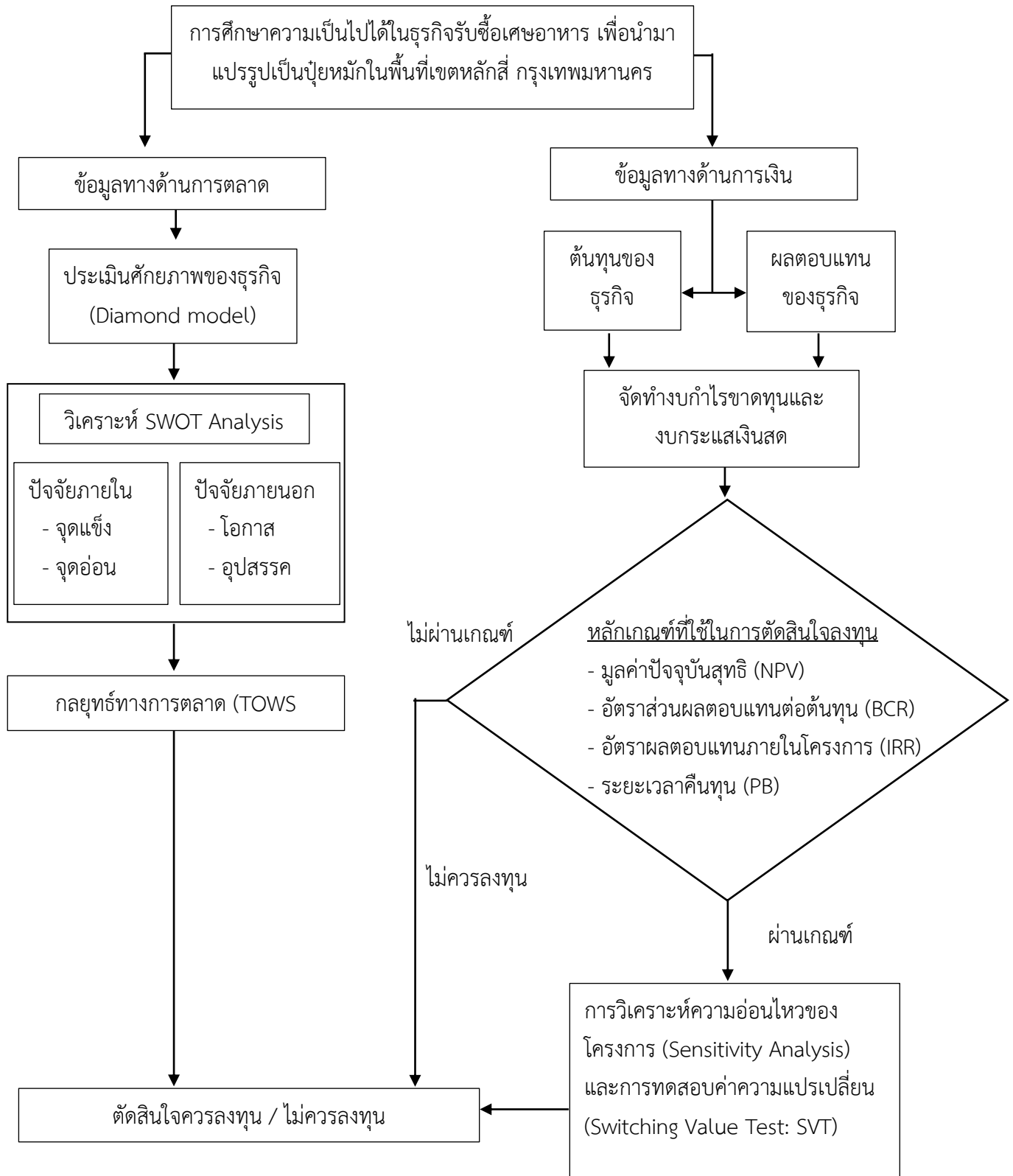
3.1.2 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการตลาด โดยใช้ทฤษฎีแบบจำลองเพชร (Diamond Model) ซึ่งได้ ทำการศึกษา ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน มากำหนดตัวชี้วัด โดยแต่ละตัวชี้วัดจะแบ่งออกเป็น 5 ระดับตามหลักการวิเคราะห์ (Likert Scale) และมีคะแนนเต็มในแต่ละปัจจัย ดังนี้

สถานะปัจจัยการผลิต	คะแนนเต็ม	45 คะแนน
สถานะอุปสงค์	คะแนนเต็ม	15 คะแนน
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน	คะแนนเต็ม	15 คะแนน
ยุทธการโครงสร้างและการแข่งขัน	คะแนนเต็ม	40 คะแนน

นำคะแนนแต่ละตัวชี้วัดในแต่ละปัจจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทั้ง 3 ราย มาทำการหาค่าเฉลี่ย แล้วนำมาทำ SWOT Analysis โดยตัวชี้วัดคะแนนสูงจะถูกกำหนดให้เป็นจุดเด่น (Strength) และ โอกาส (Opportunity) ของธุรกิจ ปัจจัยใดที่มีคะแนนต่ำจะถูกกำหนดให้เป็น จุดอ่อน (Weakness) และ อุปสรรค(Threat) ของธุรกิจ หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาใส่ในตาราง TOWS Matrix เพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันของธุรกิจต่อไป

3.2 วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการนำผลของการประมาณการกระแสเงินสด มาใช้ในการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุน ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (Internal Rate of Return : IRR) อัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย (Benefit Cost Ratio : BCR) และระยะเวลาคืนทุน (Payback Period : PB) ทั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) และทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test : SVT) โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประเมินความเสี่ยงของธุรกิจ หากมีเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนามากระทบต่อธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนเพิ่มหรือรายได้ลดในสัดส่วนเท่าใดถึงจะทำให้ธุรกิจไม่คุ้มค่าลงทุน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความเป็นไปได้ทางการเงิน และการตลาดในธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

จากการทบทวนเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 3 ราย สามารถนำมาเป็นข้อมูลตั้งต้นของการตั้งสมมติฐานในการดำเนินธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่โดยพบว่า ธุรกิจควรเลือกประเมินความเป็นไปได้ในธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ ในอุตสาหกรรมขนาดกลาง เนื่องจากสภาพแวดล้อมของเขตหลักสี่นั้นเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของประชาชนเป็นส่วนใหญ่และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีหลากหลาย ซึ่งไม่เหมาะแก่การทำอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ถึงแม้ปริมาณเศษอาหารที่เกิดขึ้นจะมีมากถึง 56,200 กิโลกรัมต่อวันก็ตาม (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2564) โดยการดำเนินการจะทำการเข้าซื้อเศษอาหารจาก ห้างร้านสถานที่ราชการ และสถานศึกษา ในราคา 1.5 บาท/กิโลกรัม ซึ่งคำนวณจากราคารับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ภาคกลางเฉลี่ยกับราคารับซื้อเศษอาหารจากงานวิจัยของ ภัสสร สวาทะสุข (2545) ไปดำเนินการทำเป็นปุ๋ยหมัก สาเหตุที่ไม่รับซื้อเศษอาหารจากครัวเรือน เนื่องจากขีดความสามารถในการรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำไปผลิตปุ๋ยหมักต่อวันนั้นอยู่ที่ 800 กิโลกรัมต่อวัน ปริมาณเศษอาหารที่เกิดจาก ห้างร้าน สถานที่ราชการ และสถานศึกษาประมาณ 16,860 กิโลกรัม ซึ่งมีมากเพียงพอต่อการรับซื้อ อีกทั้งในแง่ของการบริหารจัดการซึ่งสามารถทำได้สะดวกและประหยัดต้นทุนมากกว่า ในด้านการจัดจำหน่ายนั้นจะตั้งราคาขายที่ 30 บาทต่อกิโลกรัมโดยคิดจากราคาเฉลี่ยปุ๋ยอินทรีย์ 1 กิโลกรัมจากคู่แข่งในตลาดปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน 4 ราย

1.1 สมมติฐานที่ใช้ประเมินโครงการ

1.1.1 อายุของโครงการ 10 ปี ตามระยะเวลาของค่าเสื่อมราคาที่มีระยะเวลานานสุด 10 ปี

1.1.2 แหล่งที่มาของเงินทุน 40% เป็นเงิน 990,400 บาทมาจากการขอสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ และ 60% มาจากการส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นเงิน 1,485,600 บาท ซึ่งแหล่งที่มาของเงินทุนส่วนของผู้ถือหุ้น 40% และขอสินเชื่อ 60% ซึ่งอ้างอิงมาจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ดำเนินการในธุรกิจธุรกิจนำเศษอาหารแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักเนื่องจากมีการดำเนินธุรกิจที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยที่สุด

1.1.3 งบประมาณการลงทุน เงินลงทุนเริ่มต้น (Initial Investment) เป็นเงิน 1,322,644 บาท และเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital) เป็นเงิน 1,153,356 บาท รวมเป็นเงินสำหรับการลงทุนทั้งหมดคือ 2,476,000 บาท

1.1.4 การประมาณการรายได้ จากส่วนแบ่งการตลาดของปุ๋ยอินทรีย์มีประมาณ 33,000 ล้านบาท เพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้บริโภค ธุรกิจจะกำหนดส่วนแบ่งการตลาดที่ต้องการเพียง 0.015% ของตลาดปุ๋ยอินทรีย์สามารถคิดเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นประมาณ 4,950,000 บาทต่อปี หากตั้งสมมติฐานให้ธุรกิจสามารถขายปุ๋ยหมักที่ผลิตมาได้ทั้งหมดใน 1 ปี จะเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น 7,776,000 บาท ดังนั้นในปีแรกจะขายปุ๋ยหมักได้ 60% จากที่ผลิตได้ และจากรายงานของ Vantage Market Research (2022) พบว่าตลาดปุ๋ยอินทรีย์ มีอัตราการเติบโตในต่อปี (CAGR) ที่ 6.99% ซึ่งมีแนวโน้มการเติบโตมาจากกระแสนิยมการดูแลสุขภาพของผู้คน ส่งผลให้แนวโน้มความต้องการปุ๋ยอินทรีย์เติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะกำหนดการเติบโตของรายได้เพิ่มขึ้น 5% ในทุกๆ ปี อ้างอิงการเติบโตของตลาดแต่ปรับลดลงมาเล็กน้อยเนื่องจากตลาดปุ๋ยหมักเกิดความผันผวนอยู่เสมอ บางปีมีการเติบโตสูง บางปีมีการเติบโตต่ำ

1.1.5 การประมาณการค่าใช้จ่าย แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ต้นทุนขาย (Cost of Goods Sold) มีแนวโน้มการปรับขึ้น 5% ทุกๆ 5 ปี เนื่องจากเศษอาหารเป็นวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตปุ๋ยหมักนั้นมีความต้องการน้อยทำให้การปรับขึ้นของราคามีไม่มากนัก และส่วนที่ 2 คือ ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (SG&A) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการผลิตแต่เป็นค่าใช้จ่ายที่ช่วยให้ธุรกิจดำเนินกิจการสามารถขายสินค้าได้

1.1.6 อัตราคิดลดโดยวิธีเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักต้นทุนของเงินทุน (Weighted Average Cost of Capital: WACC)

- สัดส่วนของเงินทุนเจ้าของโครงการ (We) = 60%

- ต้นทุนเงินทุนของเจ้าของโครงการ (Ke) = 8%
 - สัดส่วนเงินทุนจากการกู้ยืม (Wd) = 40%
 - ต้นทุนเงินทุนจากการกู้ยืม (Kd) = 6.91%
 - ภาษีเงินได้นิติบุคคล (T) = 15% เนื่องจากเป็นธุรกิจ SME
- จะได้ WACC = $W_e K_e + W_d K_d (1-T)$
- = $(0.6) (0.08) + (0.4) (0.0691) (1-0.15)$
- = 0.0757865 หรือ 7.58%

1.1.7 อัตราภาษีและอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการกู้ยืม

1.1.7.1 อัตราภาษี เนื่องจากธุรกิจจดทะเบียนเป็นธุรกิจ SMEs ทำให้ธุรกิจมีการเสียภาษีน้อยกว่าการทำธุรกิจทั่วไป ซึ่งหากธุรกิจมีกำไรไม่ถึง 300,000 บาท ธุรกิจจะถูกงดเว้นภาษี หากธุรกิจมีกำไรระหว่าง 300,000 บาท ถึง 3,000,000 บาท ธุรกิจจะต้องเสียภาษีในอัตรา 15% แต่ถ้าธุรกิจมีกำไรมากกว่า 3,000,000 บาทขึ้นไปธุรกิจจะต้องเสียภาษีในอัตรา 20%

1.1.7.2 ดอกเบี้ยที่ใช้กู้ยืม จะใช้ดอกเบี้ยประเภท MLR (Minimum Loan Rate) เฉลี่ยของทุกธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย เดือน เมษายน 2566 เท่ากับ 6.91% โดยมีระยะเวลากู้ยืม 10 ปี

1.2 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางด้านการเงิน

ผลที่ได้จากการจัดทำข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนพบว่าธุรกิจ ใช้เงินลงทุนเริ่มต้น (Initial Investment) เป็นเงิน 1,322,644 บาท มีเงินทุนหมุนเวียน (Working Capital) เป็นเงิน 1,153,356 บาท รวมเป็นเงินสำหรับการลงทุนทั้งหมดคือ 2,476,000 บาท ซึ่งการดำเนินการในปีแรกธุรกิจมีรายได้เป็นเงิน 4,665,600 บาท มีต้นทุนขาย (Cost Of Goods Sold) เป็นเงิน 1,174,176 บาท มีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร (SG&A) เป็นเงิน 3,649,688 บาท ส่งผลให้ในปีแรกมีผลขาดทุนสุทธิ 370,314.28 บาท และแนวโน้มมีกำไรเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ธุรกิจได้รับการงดเว้นภาษีตั้งแต่ปีที่ 1 จนถึงปีที่ 6 เนื่องจากธุรกิจมีการขาดทุนและบางปีธุรกิจมีกำไรไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องเสียภาษีตามเงื่อนไขของธุรกิจ SMEs ในส่วนของงบกระแสเงินสด ผู้ศึกษาใช้กระแสเงินสดสุทธิก่อนคืนเงินต้นและดอกเบี้ย (FCF) มาใช้ในการพิจารณา เนื่องจากหากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างต้นทุนจะไม่กระทบต้องงบกระแสเงินสดทั้งหมด จากการประมาณการกระแสเงินสดพบว่าไม่มีปีใดที่กระแสเงินสดปลายปีติดลบ แสดงให้เห็นว่าธุรกิจสามารถดำเนินธุรกิจอย่างราบรื่น

1.2.1 การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงิน จากการประมาณการกระแสเงินสด พบว่า ที่อัตราต้นทุนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของโครงการ (WACC) คือ 7.58% จะได้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 744,356.68 บาท ซึ่งมีค่ามากกว่า ศูนย์ ในด้านอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 1.02 ซึ่งมีความมากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลตอบแทนรวมมีค่ามากกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม หมายความว่าทุกๆ 1 บาท ที่ลงทุนไปจะได้ผลตอบแทนมา 1.02 บาท อีกทั้งเมื่อพิจารณาในแง่ของ อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับ 12.40% หมายความว่า อัตราผลตอบแทนที่ 12.40% จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับต้นทุนเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของโครงการ (WACC) ที่ 7.58% พบว่า ธุรกิจให้ผลตอบแทนมากกว่า WACC ของธุรกิจ ในแง่ของระยะเวลาคืนทุน (PB) ของธุรกิจ ธุรกิจกลับใช้เวลาคืนทุนเท่ากับ 7 ปี 5 เดือน 27 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลานานมากกว่าครึ่งหนึ่งของอายุโครงการ ซึ่งให้เห็นว่าจากสมมติฐานข้างต้น มี 3 เครื่องมือแสดงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนคือ NPV, BCR และ IRR มี 1 เครื่องมือที่ชี้ให้เห็นว่าไม่คุ้มค่าในการลงทุน คือ PB สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุน

เครื่องมือการประเมิน	ผลการคำนวณ	เกณฑ์การตัดสินใจ	ผลการตัดสินใจ
NPV	744,356.68	มีค่ามากกว่า 0	คุ้มค่าในการลงทุน
BCR	1.02	มีค่ามากกว่า 1	คุ้มค่าในการลงทุน
IRR	12.40%	มีค่ามากกว่า WACC	คุ้มค่าในการลงทุน
PB	7 ปี 5 เดือน 27 วัน	น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของโครงการ	ไม่คุ้มค่าในการลงทุน

1.2.2 การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน โดยการทำ Sensitivity Analysis กำหนดสถานการณ์ให้ต้นทุนจากค่าแรงขั้นต่ำเพิ่มขึ้น 11.84% โดยวิเคราะห์จากปี 2555 - ปี 2562 มีการปรับเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำจำนวน 4 ครั้ง เฉลี่ยครั้งละ 11.84% และสถานการณ์ที่ 2 กำหนดให้ผลตอบแทนลดลง 10% จากโอกาสที่ลูกค้าจะเปลี่ยนใจไปบริโภคผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งเนื่องจากธุรกิจมีผลิตภัณฑ์เดียวคือปุ๋ยหมักถุงละ 1 กิโลกรัม ผลจากการวิเคราะห์พบว่า NPV มีค่าน้อยกว่า 0 BCR มีค่าน้อยกว่า 1 IRR ไม่สามารถคำนวณได้ และ PB มีระยะเวลามากกว่า 10 ปี ทั้ง 2 สถานการณ์ นอกจากนี้ยังทำการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test : SVT) พบว่าหากธุรกิจมีต้นทุนเพิ่มขึ้นเพียง 1.86% และผลตอบแทนลดลงเพียง 1.87% จะทำให้ NPV มีค่าเท่ากับ 0 ส่งผลให้ธุรกิจไม่น่าลงทุนในที่สุด

1.3 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางด้านการตลาด

การประเมินศักยภาพทางการแข่งขันของธุรกิจ ตามแบบจำลองเพชร (Diamond Model) พบว่า ศักยภาพทางการแข่งขันของธุรกิจโดยรวมมีค่าเท่ากับ 78.67 คะแนนจากคะแนนเต็ม 115 คะแนน หรือคิดเป็น 68.41% ของคะแนนรวมทั้งหมดซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี เป็นผลมาจากปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพได้แก่ ปัจจัยด้านการผลิตโดยคิดเป็น 71.85% มาจากจำนวนพนักงานที่มีความเหมาะสม ความสามารถของพนักงาน และความสามารถในการหาวัตถุดิบทดแทน และในส่วนของผู้ประกอบการคิดเป็น 80% มาจาก กระแสความนิยมในการรักษาสุขภาพ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทั้งสองปัจจัยนั้นอยู่ในเกณฑ์ดี สำหรับด้านที่ควรปรับปรุงเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้แก่ มาตรฐานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนคิดเป็น 57.78% และกลยุทธ์โครงสร้างและการแข่งขันคิดเป็น 64.17% ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ควรดำเนินการปรับปรุง ผลของการประเมินศักยภาพธุรกิจ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการประเมินศักยภาพโดยรวม

ปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพของธุรกิจ	คะแนนเต็ม	ผลการประเมิน	คิดเป็น
1. ปัจจัยด้านการผลิต	45	32.33	71.85%
2. ปัจจัยทางด้านอุปสงค์	15	12	80%
3. มาตรฐานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน	15	8.67	57.78%
4. กลยุทธ์โครงสร้างและการแข่งขัน	40	25.67	64.17%
รวมคะแนน	115	78.67	68.41%

ทั้งนี้สามารถนำตัวชี้วัดที่ได้จากปัจจัยทั้ง 4 นำมาทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงทำ TOWS Matrix

	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	S1: พนักงานมีความรู้ความสามารถในกระบวนการผลิต และเข้าใจผลิตภัณฑ์ S2: การจัดหาและการเข้าถึงวัตถุดิบสามารถทำได้ง่าย S3: ความสามารถในการหาวัตถุดิบทดแทนทำได้สูง	W1: วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีหลากหลาย W2: มีการนำเทคโนโลยีมาใช้น้อยเกินไป W3: โครงสร้างบริหารภายในองค์กรยังไม่ชัดเจน W4: กลยุทธ์ในการส่งเสริมการขายมีน้อย W5: การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีอยู่อย่างจำกัด W6: คุณภาพสินค้าเมื่อเทียบกับสินค้านั้นน้อยกว่าคุณภาพสินค้าโดยรวมในตลาด
โอกาส (Opportunity)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)
O1: แนวโน้มยอดขายเพิ่มขึ้นตามความนิยมที่เพิ่มขึ้น O2: การรับรู้และความนิยมของลูกค้ามีมาก O3: ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ประกอบการอื่น O4: การช่วยเหลือจากรัฐบาลมีมาก O5: ช่องทางการจัดจำหน่ายมีมากขึ้นในปัจจุบัน	1. ทำการขยายสาขากระจายไปยังเขตต่างๆ (S2S3O1) 2. เพิ่มการรับรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภค (S1O1O5) 3. เพิ่มกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (S1O5)	1. ขอร่วมมือกับรัฐบาลทั้งทางด้านบุคลากรและด้านงบประมาณ (W2W5W6O4) 2. เพิ่มการส่งเสริมการขายผ่าน การทำ Promotion (W4O1O2)
อุปสรรค (Threat)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)
T1: ธุรกิจไม่ได้รับการสนับสนุนใดๆ จากภาคเอกชน T2: การแข่งขันในระดับอุตสาหกรรมมีสูง	1. ทำการรับซื้อเศษอาหารในพื้นที่ใกล้เคียง (S2S3T2) 2. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในองค์กร (S1T1)	1. หามาตรการที่แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะอินทรีย์ เพื่อลงนามเป็นคู่ค้าธุรกิจ (W2W3T1)

อภิปรายผล

การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน และการตลาดในธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า ธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่นั้น ควรลงทุนอันเนื่องมาจากอัตราการผลตอบแทนที่เกิดขึ้นมีค่ามากกว่าต้นทุนขายและค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารที่มีการปรับเพิ่ม แต่เนื่องจากในช่วงแรกของการดำเนินงาน ผลตอบแทนที่ธุรกิจสามารถทำได้ มีน้อยกว่าค่าใช้จ่ายส่งผลให้เกิดการขาดทุน และใช้เวลาคืนทุนมากกว่าครึ่งหนึ่งของอายุโครงการ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ส่งผลให้ธุรกิจเริ่มมีกำไรสุทธิในปีที่ 4 จนครบระยะเวลาการดำเนินโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภารัตน์ เครือแปง (2553) ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองพิษณุโลก พบว่าการมีอัตราการเติบโตของรายได้ที่มากกว่าอัตราการเติบโตของค่าใช้จ่าย ส่งผลให้ธุรกิจมีอัตราการเติบโตกำไรสุทธิเป็นบวก ซึ่งอาจคาดเดาได้ว่าในอนาคตธุรกิจมีแนวโน้มที่จะมีกำไรมากกว่าขาดทุนในด้านของการศึกษาทางด้านการตลาด พบว่า จุดแข็ง (Strength) ของธุรกิจได้แก่ พนักงานมีความรู้มีความสามารถ เข้าใจในกระบวนการทำงาน และสามารถเข้าใจผลิตภัณฑ์ได้อย่างดี ส่งผลให้ธุรกิจมีรายได้มากขึ้นเนื่องจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายนุสา สือแม้ง (2552) ที่ทำการศึกษากลยุทธ์การขายตลาดปุ๋ยอินทรีย์กรณีศึกษาบริษัท แด็กชิน (ประเทศไทย) จำกัด กล่าวว่า พนักงานให้บริการด้วยความสุภาพ มีความรู้ สะดวก รวดเร็ว ย่อมส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเลือกซื้อปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งธุรกิจมีโอกาสด้าน (Opportunity) ที่ดีในด้านของ กระแสความนิยมต่อรักสุขภาพ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียงจันทร์ เกตุศรีพงษ์ และ ไชยพศ แจ่มใส (2551) ที่ได้ทำการศึกษาปัญหา และ

กำหนดกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของบริษัท เกษตรไทยค้าปุ๋ย จำกัด กล่าวคือ กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษก็เป็นสิ่งที่สร้างความน่าสนใจและความต้องการปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักสามารถดำเนินธุรกิจในทุกพื้นที่ เนื่องจากมีเศษอาหารเกิดขึ้นทุกวันในทุกพื้นที่ ดังนั้นหากพิจารณาในเรื่องของความคุ้มค่าในการลงทุน การดำเนินการในอุตสาหกรรมขนาดกลางจะมีความคุ้มค่ามากกว่า ซึ่งใช้งบประมาณในการลงทุนไม่มากนัก ใช้เวลาคืนทุนเร็วกว่าการทำอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ สำหรับงานวิจัยนี้ทำการรับซื้อเศษอาหารจาก ห้าง ร้าน สถานที่ราชการและสถานศึกษา ซึ่งยังมีในส่วนของครัวเรือนที่ไม่ได้เข้าทำการรับซื้อ ในอนาคตผู้วิจัยเล็งเห็นว่า หากต้องการเข้าถึงผู้ขายระดับครัวเรือนอาจจำเป็นต้องจัดตั้งเป็นศูนย์ขนาดเล็ก กระจายตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งในอนาคตอาจจะต้องนำมาประเมินถึงความคุ้มค่าในการลงทุนอีกภายหลัง รวมไปถึงกระบวนการในการเก็บข้อมูลรับซื้อเศษอาหารจากผู้ขาย ควรนำแอปพลิเคชันมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้ในปริมาณมาก ถูกต้องแม่นยำ อีกทั้งสามารถสร้างการแจ้งเตือนให้แก่ลูกค้าได้ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือให้แก่ธุรกิจมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ควรลงทุนในธุรกิจรับซื้อเศษอาหารเพื่อนำมาแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักในพื้นที่เขตหลักสี่ แต่เนื่องจากรายได้และต้นทุนใกล้เคียงกัน จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ธุรกิจ หากไม่มีการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของกำไรมีน้อย เมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนามากระทบในการดำเนินธุรกิจ อาจส่งผลให้ธุรกิจไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ทั้งนี้ธุรกิจยังได้ประโยชน์ทางการตลาดที่สนับสนุนในเรื่องกระแสนิยมที่ผู้บริโภคให้ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความสามารถในการเข้าถึงวัตถุดิบและมีความต้องการในสินค้าอินทรีย์ที่มีเพิ่มสูงขึ้นรวมถึงขีดความสามารถของพนักงานที่เป็นจุดแข็ง ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มรายได้ของธุรกิจแต่ต้องดำเนินกลยุทธ์เชิงรุกและเชิงยุทธเชิงแก้ไขไปพร้อมๆ กันเพื่อให้รายได้ของธุรกิจเติบโตมากกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรให้การสนับสนุนทางภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการละเว้นภาษี หรือได้รับเงินช่วยเหลือจาก รัฐบาล ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนในเรื่องการวิจัยและพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบการจัดการ และการคุณภาพของผลิตภัณฑ์ อาจส่งผลให้มูลค่าตลาดปุ๋ยอินทรีย์มีขนาดใหญ่ขึ้น ย่อมเป็นแรงจูงใจให้มีผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาแข่งขัน เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภคซึ่งสามารถซื้อปุ๋ยอินทรีย์ได้ปริมาณมากขึ้นในราคาที่ถูกลงและได้สินค้าที่มีคุณภาพ ตลอดจนปริมาณเศษอาหารที่เกิดขึ้นจะถูกจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประเมินความเป็นไปได้ทางการเงินและการตลาด เท่านั้น ในครั้งต่อไปหากมีผู้สนใจศึกษา สามารถทำการประเมินความเป็นไปได้ในด้านอื่นๆ เพิ่มเติมได้ เช่น ทางด้านเศรษฐศาสตร์ โดยจะคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมหรือระดับประเทศ แม้กระทั่งด้านสิ่งแวดล้อม อาจทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านมลภาวะที่เกิดจากการหมักปุ๋ยอินทรีย์บริเวณชุมชนโดยรอบ เป็นต้น ทั้งนี้ย่อมทำให้ทราบถึงผลกระทบด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้นักลงทุนสามารถตัดสินใจในการลงทุนได้ดีมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการประเมินความเป็นไปได้ด้านการตลาดนั้นเป็นข้อมูลที่มาจากผู้ประกอบการ โดยมีความคุ้นเคยอยู่ในอุตสาหกรรมปุ๋ยอินทรีย์เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นความเห็นในมุมมองของผู้ประกอบการ เพียงพอต่อการประเมินความเป็นไปได้ในการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนแล้ว ควรศึกษาในมุมมองของผู้บริโภคเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านการตลาดมีความสมเหตุสมผล และมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.3 ผลของการศึกษาในครั้งนี้ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์ให้ห้วงเวลาที่มีกระแสมโนบายนิคมบริโภคนิคมค้าเกษตรอินทรีย์ เกิดกระแสนิคมริ่งสิ่งแวดล้อม และรักษาสุขภาพของผู้บริโภค ซึ่งเกิดเพียงช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นหากผู้ที่สนใจศึกษาต้องการนำข้อมูลไปใช้อ้างอิง อาจจะต้องพิจารณาถึงกระแสมโนบายนิคมของผู้คนและสังคมว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศ. สืบค้น 24 กันยายน 2565. จาก <https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php?year=2563>.
- นรินทร์ ต้นไพบูลย์. (2563). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-2565: อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/chemicals/chemical-fertilizers/io/io-chemical-fertilizers-20>.
- นายอุสา สือแม้ง. (2552). กลยุทธ์ในการขยายตลาดปุ๋ยอินทรีย์ : กรณีศึกษาบริษัท แด็กชิน (ประเทศไทย) จำกัด. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์)
- บัญชา รัตน์ทุ. (2552). ปุ๋ยอินทรีย์ฟื้นฟูสภาพดิน. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 1(2), 1-16.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). 'เจียไต๋-ไทยเบฟ' ครองตลาดปุ๋ยเคมี ชี้นำเทรนด์ใหม่ 'ปุ๋ยชีวภาพ' มาแรง!. สืบค้น 5 ตุลาคม 2565. จาก <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9620000075758>.
- เพียงจันทร์ เกตุศรีพงษ์ และ ไชยพศ แจ่มใส. (2551). การศึกษาปัญหาและกำหนดกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของ บริษัทเกษตรไทยค้าปุ๋ย จำกัด. ใน *Proceedings of the 3rd UTCC Graduate Research Conference 2008: "Multi-disciplinary Research Papers"* 17-18 May 2008, University of the Thai Chamber of Commerce, Building 5, Floor 2-6 Bangkok, Thailand. (น. 577-585). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ภัสสร สวาทะสุข. (2545). การจัดการมูลฝอยประเภทเศษอาหารของโรงแรมและห้างสรรพสินค้าในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- ลักขณา เบ็ญจวรรณ. (2557). เครื่องผลิตปุ๋ยหมัก 3 โมเดล ทางออกของขยะมูลฝอย. *เกษตรกรรม*, 1(1), 48-50.
- วิภารัตน์ เครือแปง. (2553). ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ดตำบลบ้านกลางอำเภอเมืองพิษณุโลก. (บัณฑิตมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2563). แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570. สืบค้น 10 ตุลาคม 2565. จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/bcg-in-action-circular-economy-01.pdf>.
- สำนักสิ่งแวดล้อม. (2564). สถิติปริมาณมูลฝอย ประจำปีงบประมาณ 2564. สืบค้น 10 ตุลาคม 2565. จาก https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/231/WasteData/2564/12.September2021.pdf.

Factors Affecting Low-Cost Airlines Use Behavior of Travelers in Thailand During the COVID-19 Pandemic

Wassakorn Maneenakthong^{1*} and Prainnapha Jintraphan²

¹ Master of Economics, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: m.wassakorn@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the low-cost airlines use behavior in Thailand during the COVID-19, and (2) to study the factors affecting on the low-cost airlines use behavior of travelers in Thailand during the COVID-19 pandemic. The quantitative research approach was employed. The sample population consisted of 400 low-cost airlines users during the COVID-19 pandemic. The result of the study found that the low-cost airlines use behavior during the COVID-19 pandemic was for tourism/relaxation. The travelers decided to travel themselves. The highest proportion received three doses of vaccine and had an average of traveling time of two to three days. The frequencies in using the service prior to and during the COVID-19 pandemic was less than two times a year. The average budget for traveling was 5,001-10,000 baht. They preferred to travel to natural tourist attractions. The factors affecting the low-cost airlines use behavior of travelers in Thailand during the COVID-19 pandemic with direct influence on use behavior were the COVID-19 pandemic and the marketing strategies of the airlines. The factors of the public sector measures in the aspect of control and economic stimulus did not exhibit a direct influence at a statistically significant level. In regard to indirect influence, it was found that the factors of the COVID-19 pandemic, the public sector measures in the aspects of control and economic stimulus exhibited an indirect influence on low-cost airlines use behavior of travelers in Thailand during the COVID-19 pandemic.

Keywords: Covid-19, Behavior, Low-Cost Airline

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

วัชรณ์ มณีนาคทอง^{1*} และ ปรีณภา จิตราภรณ์²

¹ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: m.wassakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19 และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในช่วงวิกฤติโควิด-19 จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19 ส่วนใหญ่เพื่อการท่องเที่ยว/พักผ่อน ผู้เดินทางตัดสินใจเดินทางด้วยตนเอง ส่วนใหญ่ได้รับวัคซีน 3 โดส มีระยะเวลาการท่องเที่ยวเฉลี่ย 2-3 วัน มีความถี่ที่ใช้บริการทั้งก่อนและระหว่างเกิดวิกฤติโควิด-19 น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี มีงบประมาณเฉลี่ยต่อการเดินทางท่องเที่ยว 5,001-10,000 บาท และนิยมท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 พบว่า ในส่วนของอิทธิพลทางตรง ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการ ส่วนปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม และปัจจัยด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจ ไม่มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยของอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม และมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการกระตุ้นเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

คำสำคัญ: โควิด-19, พฤติกรรม, สายการบินต้นทุนต่ำ

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากพบการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่นี้ จีนและองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ออกมาระบุว่าเป็นไวรัสชนิด SARS-CoV-2 โดยมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า COVID-19 (CO-corona, VI-virus, D-disease และ 19 - 2019) ซึ่งเป็นโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่สามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนผ่านละอองฝอยขนาดเล็ก และองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern: PHEIC) ในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2563 ซึ่งต่อมาได้มีการแพร่ระบาดไปในทุกประเทศทั่วโลก (งานโรคติดต่ออุบัติใหม่ กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ, 2564)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เพิ่มระดับความรุนแรงและใช้ระยะเวลายาวนานโดยไม่สามารถควบคุมการแพร่กระจายได้ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและสังคมของประเทศอย่างมาก ทั้งนี้อุตสาหกรรมการบินเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมในภาคบริการของไทยที่ได้รับผลกระทบในระดับที่รุนแรง ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลสถิติของสำนักงานการ

บินพลเรือนแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 ที่ระบุว่าการบินในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2562 ก่อนมีการแพร่ระบาดของ COVID-19 จำนวนผู้โดยสารมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 10.6 แบ่งเป็นผู้โดยสารระหว่างประเทศที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.7 และผู้โดยสารภายในประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 11.6 ต่อมาในปี พ.ศ. 2563 ที่เป็นช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 จำนวนผู้โดยสารลดลงเหลือเพียง 58.3 ล้านคน คิดเป็นอัตราการขยายตัวลดลงจากปี พ.ศ. 2562 ถึงร้อยละ 64.7 แบ่งเป็นผู้โดยสารระหว่างประเทศขยายตัวลดลง ร้อยละ 81.7 (16.3 ล้านคน) และผู้โดยสารภายในประเทศขยายตัวลดลง ร้อยละ 44.9 (42.0 ล้านคน) และในช่วงเวลาที่สถานการณ์การแพร่ของ COVID-19 มีระดับความรุนแรง การให้บริการของสายการบินก็ต้องหยุดให้บริการตามนโยบายของภาครัฐเพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 จึงทำให้จำนวนผู้โดยสารที่มาใช้บริการของสายการบินในปี พ.ศ. 2563 ลดลงมากที่สุดในรอบสิบปีของธุรกิจการบินของไทย (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2564)

ในด้านผลกระทบของสายการบินต้นทุนต่ำ จากข้อมูลงบกำไรขาดทุนของสายการบินแอร์เอเชีย นกแอร์ และไทยเวียตเจ็ทแอร์ ซึ่งเป็น 3 สายการบินต้นทุนต่ำ จากทั้งหมด 4 สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย พบว่าสายการบินแอร์เอเชียมีผลขาดทุนเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2564 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 โดยมียอดขาดทุนจำนวน -474, -4,764.09 และ -6,647.49 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2562, พ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2564 ตามลำดับ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566ก) ขณะที่สายการบินนกแอร์มีผลกำไรขาดทุนในปี พ.ศ. 2562 จำนวน -2,051.39 ล้านบาท พ.ศ. 2563 จำนวน -7,991.25 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2564 จำนวน -1,435.53 ล้านบาท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566ข) สำหรับสายการบินไทยเวียตเจ็ทแอร์ พบว่าปี พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2563 และ พ.ศ. 2564 มีผลขาดทุนจำนวน -1,731, -2,141 และ -3,955 ล้านบาท ตามลำดับ (สำนักข่าว TODAY, 2565) ซึ่งเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสายการบินต้นทุนต่ำมีผลขาดทุนเพิ่มขึ้นอย่างมากในปีที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การแพร่กระจายของ COVID-19 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าและบริการที่ผู้ใช้บริการเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับมาตรการในการป้องกันการติดเชื้อจากผู้ให้บริการในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากขึ้น ดังนั้นผู้ศึกษาซึ่งทำงานอยู่ในหน่วยงานของสายการบินจึงมีความสนใจในการทำการศึกษเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ในการให้บริการแก่ผู้โดยสารของสายการบินได้ตรงตามความต้องการ รวมถึงทราบผลกระทบของพฤติกรรมผู้โดยสารในปัจจัยต่างๆ เพื่อที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถออกแบบนโยบายการช่วยเหลือในอุตสาหกรรมการบินโดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของงานวิจัยนี้ได้แก่ ผู้โดยสารภายในประเทศไทย จำนวน 19,334,461 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2564 (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2565) โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวสายการบินต้นทุนต่ำ จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ตามวิธีคิดดังนี้

สูตรการคำนวณ	n	=	$\frac{N}{1 + Ne^2}$
โดยที่	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	=	ขนาดของประชากร
	e	=	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ยอมรับได้
แทนสูตร	n	=	$\frac{19334461}{1 + 19334461(0.05)^2} = 399.99$
	n	≈	400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการตอบแบบสอบถามจากประชากรผู้เคยใช้บริการและจะใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จำนวน 400 คน

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 พฤติกรรมผู้บริโภคในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 มีการเปลี่ยนแปลง

3.2 ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

3.3 ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

3.4 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่มาตรการควบคุม มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

3.5 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่มาตรการควบคุม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ส่งผ่านปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน

3.6 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่มนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

3.7 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ส่งผ่านปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน

3.8 ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2564 – มิถุนายน พ.ศ.2565 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 โดยใช้วิธีการสำรวจและการลงพื้นที่สนามบินสำหรับการเก็บแบบสอบถาม และแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms จากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19 ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ทำการทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งมี 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ การกำหนดตัวแบบ การเก็บข้อมูล การคำนวณตัวแบบ การประเมินผลตัวแบบ และการปรับปรุงตัวแบบ โดยมีสมการแบบจำลองโครงสร้างดังนี้

$$Behavior = \lambda_{11}Situation + \lambda_{12}Measure + \lambda_{13}Economic\ Stimulus\ Policy + \lambda_{14}Airline + \delta_1$$

$$Airline = \lambda_{21}Situation + \lambda_{22}Measure + \lambda_{23}Economic\ Stimulus\ Policy + \delta_2$$

$$Economic\ Stimulus\ Policy = \lambda_{31}Situation + \delta_3$$

$$Measure = \lambda_{41}Situation + \delta_4$$

โดยที่ Behavior คือ พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อการเดินทางในประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19

Situation คือ ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19

Measure คือ ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม

Economic Stimulus Policy คือ ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ

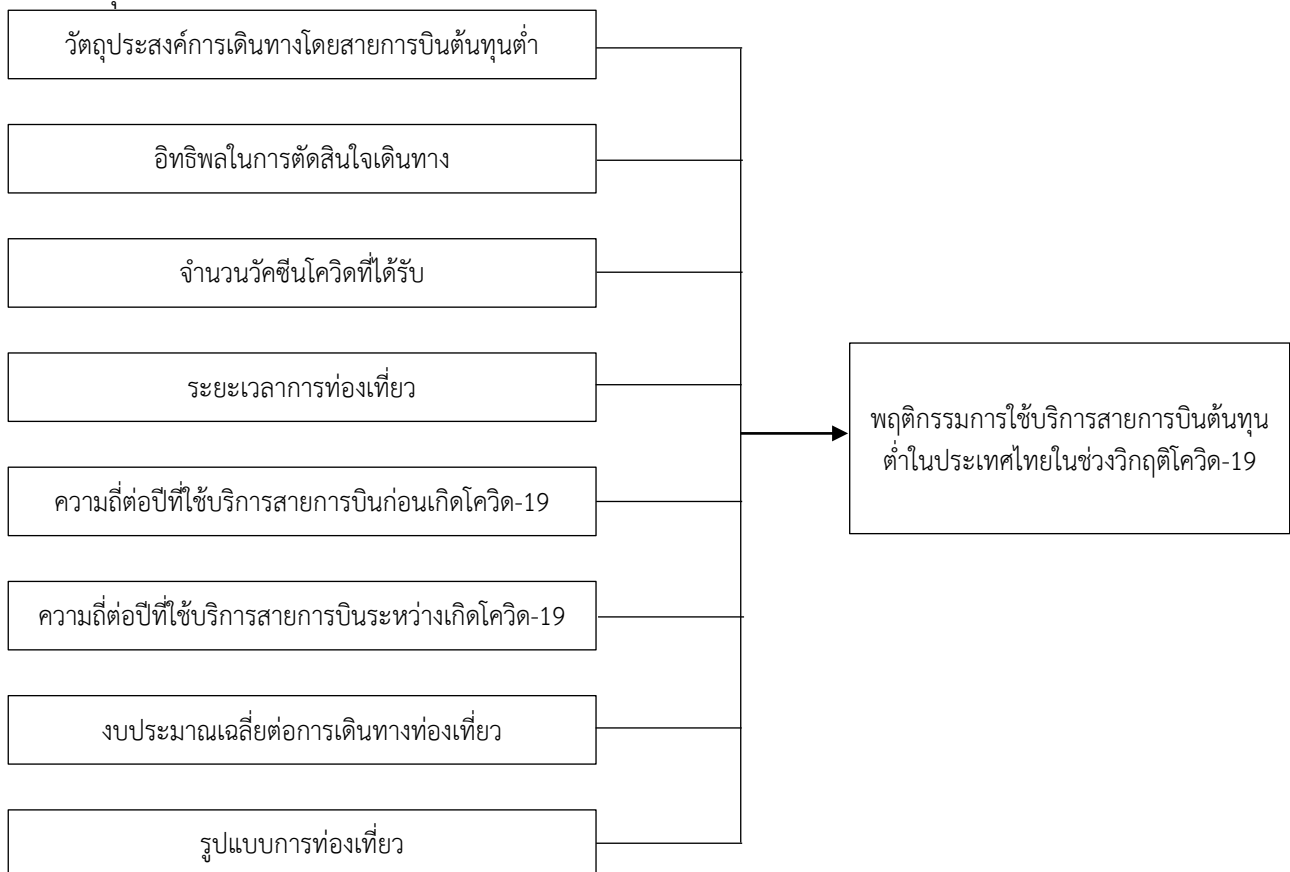
Airline คือ ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน

λ คือ ค่าน้ำหนัก (factor loading) ของตัวแปรสังเกตที่มีตัวตัวแปรแฝง

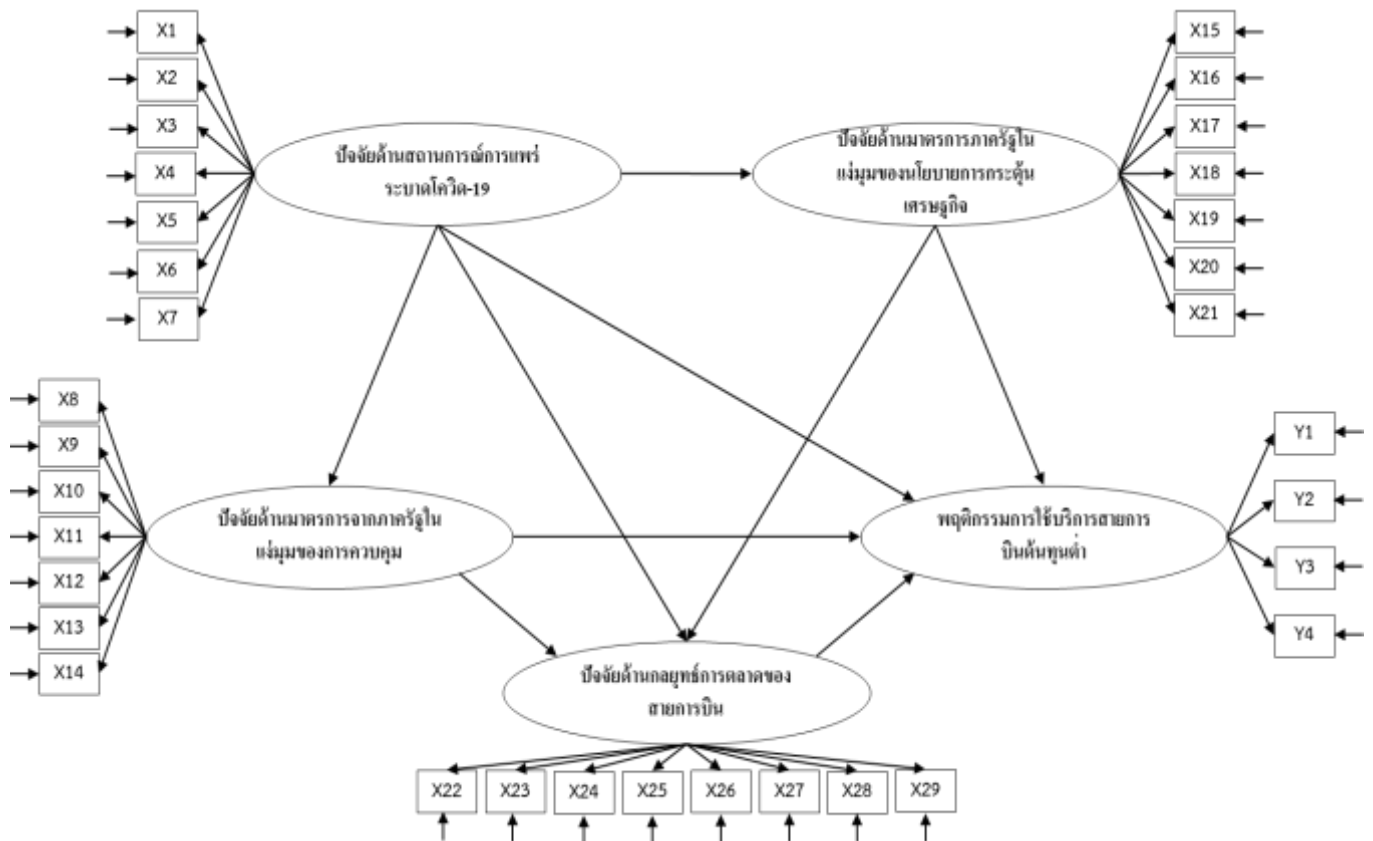
δ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของการวัด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการทำการศึกษา โดยได้กำหนดตัวแปรเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการสายการบิน ตามกรอบแนวคิดในภาพ 1 และ 2 แยกตามแต่ละวัตถุประสงค์ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

ภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

โดย: ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Situation)

- X1: จำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทย
- X2: จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโควิด-19 ในประเทศไทย
- X3: จำนวนการฉีดวัคซีนโควิด-19
- X4: เชื้อโควิด-19 สายพันธุ์ใหม่
- X5: ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว
- X6: จำนวนนักท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวปลายทาง
- X7: การปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม (Measure)

- X8: การกำหนดจำนวนวัคซีนที่ได้รับ ในการเดินทางเข้าแต่ละพื้นที่
- X9: การกำหนดพื้นที่ตามระดับความเสี่ยง (แบ่งสีพื้นที่)
- X10: การมีตราสัญลักษณ์ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- X11: การกำหนดเวลาเปิด-ปิด สถานที่ท่องเที่ยว
- X12: มาตรการจำกัดจำนวนคนเข้าสูงสุดจากทางภาครัฐ
- X13: การกำหนดระยะเวลาการกักตัวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ
- X14: มาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิดจากภาครัฐสำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศ

ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Economic Stimulus Policy)

- X15: โครงการเราเที่ยวด้วยกัน
- X16: โครงการเราเที่ยวด้วยกัน ด้านที่พัก

X17: โครงการเราเที่ยวด้วยกัน ด้านตั๋วเครื่องบิน

X18: โครงการเราชนะหรือเรารักกัน

X19: โครงการคนละครึ่ง

X20: โครงการยิ่งใช้ยิ่งได้

X21: โครงการอื่นๆ จากทางภาครัฐ

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน (Airline)

X22: ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของสายการบิน

X23: ราคาค่าโดยสารของสายการบิน

X24: ช่องทางการชำระเงินหรือวิธีการชำระเงินค่าโดยสารของสายการบิน

X25: การลดราคาค่าโดยสารของสายการบิน

X26: การโฆษณาเส้นทางหรือราคาของสายการบิน

X27: พนักงานสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันโรคติดต่อ มากกว่าที่กฎหมายกำหนด

X28: การอนุญาตให้ปรับเปลี่ยนวัน เวลาเดินทางโดยไม่เสียค่าธรรมเนียม

X29: ภาพลักษณ์โดยรวม

พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ (Behavior)

Y1: ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

Y2: เดินทางท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องบิน

Y3: ตัดสินใจเดินทางโดยใช้สายการบินต้นทุนต่ำ ถ้ามีรูปแบบการให้บริการเพิ่มเติม

Y4: การแนะนำเพื่อน/ญาติ ให้ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อการท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

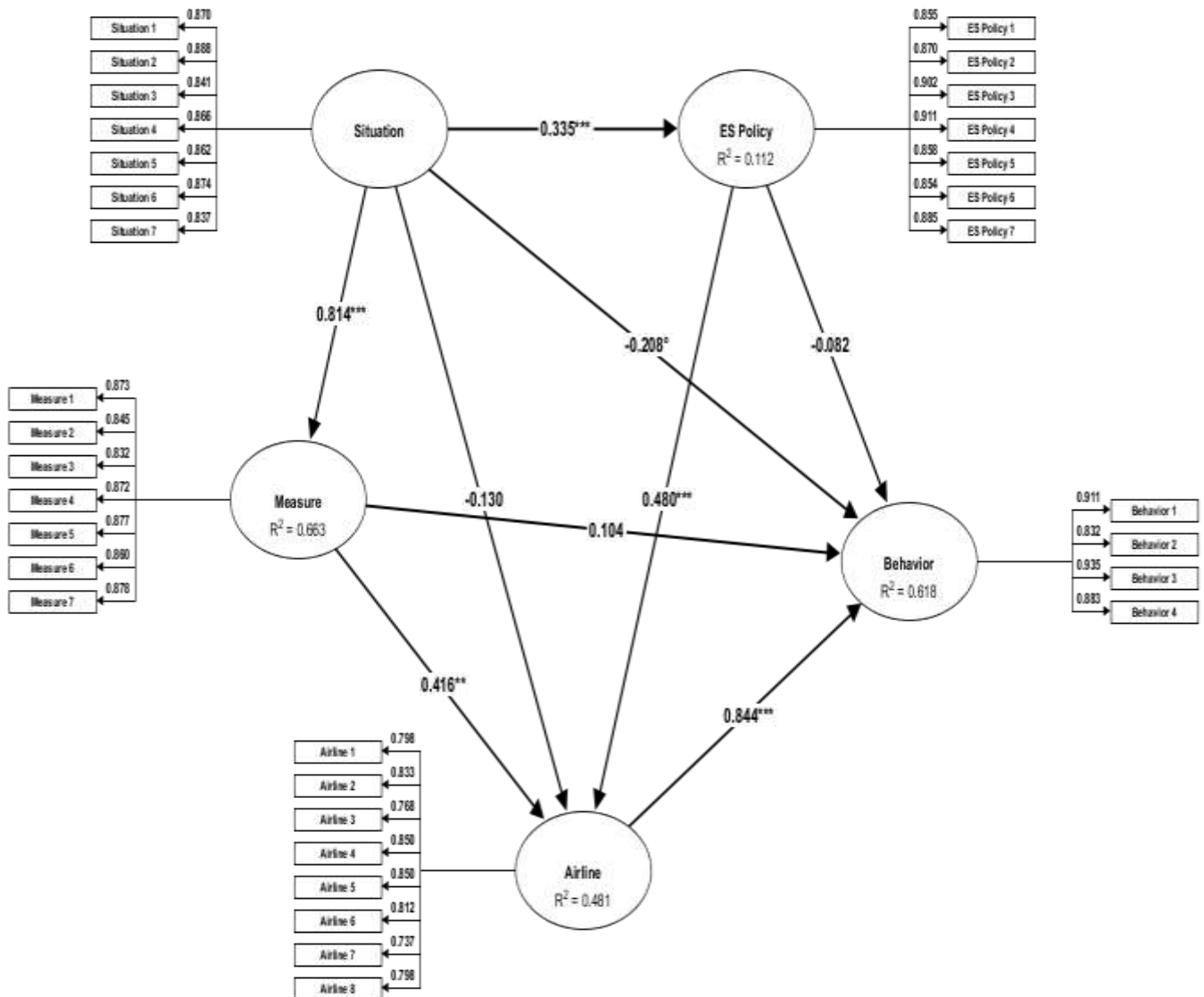
1. พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงโควิด-19 นักท่องเที่ยวยังเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว/พักผ่อนเป็นหลัก โดยคิดเป็นร้อยละ 54 และเดินทางเพื่อหาครอบครัว/ญาติพี่น้อง เพื่อทำงาน/ธุรกิจ เป็นลำดับ ซึ่งตนเองเป็นผู้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวหลักประมาณร้อยละ 55 สำหรับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่ร้อยละ 87.50 จะฉีดวัคซีนมากกว่า 3 เข็มขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดจากทางภาครัฐในการเดินทางทางอากาศ และมีการฉีดน้อยกว่า 2 เข็มร้อยละ 12.50 ส่วนมากจะมีเดินทางท่องเที่ยวเป็นเวลา 2-3 วันในช่วงโควิด-19 หรือประมาณร้อยละ 50 และท่องเที่ยว 4-5 วัน อีกร้อยละ 24 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

สำหรับความถี่ในการเดินทางเมื่อมีการเปรียบเทียบระหว่างก่อนโควิด-19 กับระหว่างช่วงโควิด-19 พบว่าในช่วงโควิด-19 มีความถี่ในการเดินทางลดลงต่ำกว่าก่อนโควิด-19 โดยมีรายละเอียดดังนี้ สำหรับความถี่มากกว่า 6 ครั้งต่อปี พบว่าในช่วงก่อนเกิดโควิด-19 มีผู้เดินทางร้อยละ 11.25 ขณะที่ระหว่างเกิดโควิด-19 มีผู้เดินทางร้อยละ 6.50 หรือลดลงร้อยละ 4.75 ส่วนความถี่ของการเดินทาง 5-6 ครั้งต่อปี พบว่าในช่วงก่อนเกิดโควิด-19 และระหว่างเกิดโควิด-19 มีผู้เดินทางร้อยละ 15.75 และ 15.00 ตามลำดับ ซึ่งลดลงร้อยละ 0.75 ส่วนต่อไปสำหรับความถี่ 3-4 ครั้งต่อปี พบว่าในช่วงก่อนเกิดโควิด-19 มีผู้เดินทางร้อยละ 38.25 ซึ่งลดลงร้อยละ 6.75 เมื่อเทียบกับช่วงระหว่างเกิดโควิด-19 ที่ร้อยละ 31.50 และสำหรับความถี่ส่วนสุดท้ายคือน้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี พบว่าผู้เดินทางในช่วงระหว่างเกิดโควิด-19 มีมากกว่าช่วงก่อนเกิดโควิด-19 อยู่ที่ร้อยละ 8.75 โดยที่ช่วงระหว่างเกิดโควิด-19 มีผู้เดินทางร้อยละ 47 ขณะที่ช่วงก่อนเกิดโควิด-19 มีผู้เดินทางร้อยละ 38.25 ซึ่งกล่าวได้ว่าผู้เดินทางได้ลดความถี่ของการเดินทางลงจากช่วงก่อนเกิดโควิด-19 ซึ่งสังเกตได้จากปริมาณผู้ที่เดินทางด้วยความถี่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปีในช่วงระหว่างเกิดโควิด-19 โดยในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะใช้งบประมาณ 5,001-10,000 บาท เป็นส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 41.25 และใช้งบประมาณ 10,001-15,000 บาท ใช้ต่ำกว่า 5,000 บาท และมากกว่า 15,001 บาท

ตามลำดับ ทั้งนี้รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวที่นิยมใน 3 อันดับแรกจากการที่สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 232 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.17 จากยอดการตอบแบบสอบถาม รองลงมาคือในส่วนของศาสนสถานและวัด ที่มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 12.08 และอันดับความนิยมที่ 3 คือการท่องเที่ยวในเมือง ที่จำนวน 113 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.77 นอกจากนี้ผู้เดินทางยังให้ความสนใจรูปแบบการเดินทางแบบอาหารและแหล่งวัตถุดิบ รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว รูปแบบท่องเที่ยววิถีชุมชนและภูมิปัญญา รูปแบบท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธีมพาร์ค ท่องเที่ยวเชิงกีฬา และท่องเที่ยวประสบการณ์เหนือธรรมชาติ ตามลำดับความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19

ภาพที่ 3 ปัจจัยส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงโควิด-19

การศึกษามูลค่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยของตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ด้วยตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานตามกรอบแนวคิดงานวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 (Situation) ปัจจัยด้าน

มาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม (Measure) ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Economic Stimulation Policy) และปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน (Airline) โดยมีผลการทดสอบสมมติฐานดังภาพที่ 3

2.1 ผลประเมินความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ (Loadings) ที่ใช้ในการประเมิน

ผลประเมินความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ (Loadings) ที่ใช้ในการประเมิน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 และปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน ส่วนปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม และปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจไม่มีนัยสำคัญ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรแฝงตาม พบว่า ตัวแปรมาตรวัดหรือตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่าน้ำหนัก (Loading) เป็นบวกและมีค่าสูงกว่า 0.70 ทุกตัว นอกจากนั้นตัวแปรทุกตัวมีค่า t-statistics สูง แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรสังเกตทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาสามารถสะท้อนถึงตัวแปรแฝงทุกตัวได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวแบบมาตรวัด จากการตรวจสอบเรื่องความเชื่อถือ (Reliability test) พบว่า ค่า Composite Reliability (CR) ของตัวแปรแฝงทุกตัวมีค่าสูงกว่า 0.90 แสดงว่าทุกตัวแปรแฝงในทุกหมวดสามารถให้วัดในหมวดของตนได้ดีและมีความน่าเชื่อถือ เมื่อพิจารณาค่า AVE พบว่า $AVE \geq 0.50$ ดังนั้น จึงสรุปว่าตัวแปรแฝงอิสระที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 4 ตัวแปรนั้น เป็นตัวแทนที่ดีของปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการกำหนด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวมาตรวัด

Latent variable	Measurement variable	Loading	t-statistics	CR	AVE
Situation				0.953	0.744
	Situation 1	0.870	25.870		
	Situation 2	0.888	36.529		
	Situation 3	0.841	26.807		
	Situation 4	0.866	35.442		
	Situation 5	0.862	33.643		
	Situation 6	0.874	38.838		
	Situation 7	0.837	21.590		
Measure				0.953	0.744
	Measure 1	0.873	31.075		
	Measure 2	0.845	30.148		
	Measure 3	0.832	19.568		
	Measure 4	0.872	33.826		
	Measure 5	0.877	36.631		
	Measure 6	0.860	36.197		
	Measure 7	0.878	36.784		

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวมาตรวัด (ต่อ)

Latent variable	Measurement variable	Loading	t-statistics	CR	AVE
Economic Stimulus Policy				0.959	0.768
	Economic 1	0.855	29.052		
	Economic 2	0.870	33.209		
	Economic 3	0.902	47.484		
	Economic 4	0.911	54.251		
	Economic 5	0.858	27.358		
	Economic 6	0.854	32.462		
	Economic 7	0.885	39.624		
Airline				0.937	0.651
	Airline 1	0.798	20.885		
	Airline 2	0.833	23.636		
	Airline 3	0.768	13.637		
	Airline 4	0.850	29.029		
	Airline 5	0.850	26.995		
	Airline 6	0.812	24.474		
	Airline 7	0.737	12.650		
	Airline 8	0.798	15.432		
Behavior				0.939	0.794
	Behavior 1	0.911	62.967		
	Behavior 2	0.832	17.764		
	Behavior 3	0.935	74.812		
	Behavior 4	0.883	28.129		

หมายเหตุ: Loadings คือ ค่าสัมประสิทธิ์, CR = Composite Reliability (ความน่าเชื่อถือของตัวแปร), AVE = Average Variance Extracted (ค่าเฉลี่ยของการผันแปรที่สกัดได้)

ที่มา: จากการคำนวณ

2.2 ผลการประเมินตัวแบบโครงสร้าง

ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.618 ดังนั้น ทั้ง 4 ปัจจัย สามารถอธิบายพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อการเดินทางในประเทศไทยได้ประมาณร้อยละ 61.80

2.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การศึกษากำหนดสมมติฐานว่ามี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 โดยจะมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมตามแต่ละสมมติฐาน ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงในตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์	t-statistics	ผลลัพธ์
H1: ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ	-0.208	-1.893*	ยอมรับ
H2: ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ	0.369	3.183***	ยอมรับ
H3: ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ	0.104	1.012	ปฏิเสธ
H4: ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ส่งผ่านปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน	0.351	2.901***	ยอมรับ
H5: ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการกระตุ้นเศรษฐกิจ มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ	-0.082	-1.059	ปฏิเสธ
H6: ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการกระตุ้นเศรษฐกิจ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ส่งผ่านปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน	0.405	4.993***	ยอมรับ
H7: ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ	0.844	12.660***	ยอมรับ

หมายเหตุ: ระดับความเชื่อมั่น * = 0.90, ** = 0.95, *** = 0.99

ที่มา: จากการคำนวณ

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Situation) พิจารณาจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทย พบว่าส่งผลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และขนาดของการส่งผลทางตรง (Direct effect) มีค่าเท่ากับ -0.208

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Situation) ส่งผลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และขนาดของการส่งผลทางอ้อม (Indirect effect) มีค่าเท่ากับ 0.369

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม (Measure) พิจารณาจากการกำหนดมาตรการต่างๆ จากภาครัฐ พบว่าไม่มีนัยสำคัญ โดยมีขนาดของการส่งผลทางตรง (Direct effect) มีค่าเท่ากับ 0.104

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม (Measure) ส่งผลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และขนาดของการส่งผลทางอ้อม (Indirect effect) มีค่าเท่ากับ 0.351

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Economic Stimulus Policy) พิจารณาจากโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐใช้เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในหลายด้าน พบว่าไม่มีนัยสำคัญ โดยมีขนาดของการส่งผลทางตรง (Direct effect) มีค่าเท่ากับ -0.082

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Economic Stimulus Policy) ส่งผลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และขนาดของการส่งผลทางอ้อม (Indirect effect) มีค่าเท่ากับ 0.405

สมมติฐานที่ 7 ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน (Airline) พิจารณาจากหลายปัจจัยในด้านการตลาดที่ทางสายการบินกำหนดขึ้นในช่วงโควิด-19 พบว่าส่งผลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และขนาดของการส่งผลทางตรง (Direct effect) มีค่าเท่ากับ 0.844

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า ความถี่ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวลดลงในช่วงโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจของ กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2564) สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลต่อ พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 โดย เมื่อศึกษาปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Situation) ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมี นัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านจำนวนนักท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว ปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Song & Choi (2020) ได้ทำการศึกษา A Study on the Behavioral Change of Passengers on Sustainable Air Transport after COVID-19 ซึ่งพบว่า หากสถานการณ์โควิด-19 ณ จุดหมายปลายทาง ไม่ดี แม้ว่าจะข้อกำหนดและมาตรการป้องกันมีการผ่อนคลายลง แนวโน้มการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการบินยังคงลดลง

สำหรับปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่ของการควบคุม (Measure) พบว่าไม่มีนัยสำคัญต่อการส่งผล ทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ขณะที่ส่งผลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องวิถีชีวิตปกติแบบใหม่ภายหลังการระบาดใหญ่โควิด-19: กรณีศึกษาธุรกิจ ยานยนต์และธุรกิจการบินกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ไทย ซึ่งพบว่า การแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวเกิดความวิตกกังวล ทำให้เกิดมาตรการ ต่างๆ จากทางภาครัฐ ซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะต้องมีการ ปรับตัวครั้งใหญ่ และงานวิจัยของ Song & Choi (2020) ได้ทำการศึกษา A Study on the Behavioral Change of Passengers on Sustainable Air Transport after COVID-19 พบว่าการเว้นระยะห่างทางสังคม (self-isolation) และ มาตรการป้องกันต่อโรคติดเชื้อในภาคการบิน เป็นปัจจัยที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับปัจจัยด้านมาตรการ ภาครัฐในแง่ของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Economic Stimulus Policy) ที่พบว่าไม่มีนัยสำคัญต่อการส่งผลทางตรง ต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บวรลักษณ์ เกื้อสุวรรณ, วรณิ สุทธิใจดี, ผกา มาศ มุสิกมาศ (2565) ที่พบว่า นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ เป็นเหตุผลสุดท้ายที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจที่จะซื้อ บริการสายการบินผ่านระบบออนไลน์ แต่พบการส่งผลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะโครงการเราชนะหรือเรารักกัน และโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ด้านตัวเครื่องบิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณวรุตม์ ธนพัฒน์เจริญ (2564) พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการ ปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า และปัจจัยด้านการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า เป็นส่วนหนึ่งของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของการใช้บริการสายการบิน

ส่วนปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน (Airline) พบว่า ส่งผลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้ บริการสายการบินต้นทุนต่ำที่มีค่าอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บวรลักษณ์ เกื้อสุวรรณ, วรณิ สุทธิใจดี, ผกา มาศ มุสิกมาศ (2565) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญด้านภาพรวมความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาดในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ (2564) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่ ด้วยการลดความซับซ้อนของการไหลของข้อมูลและจำนวนผู้เล่นใน ห่วงโซ่อุปทานให้สั้นลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณวรุตม์ ธนพัฒน์เจริญ (2564) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุด ต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของตัวเครื่องบินภายในประเทศเพื่อการท่องเที่ยวในช่วงวิกฤติโควิด-19

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทาง ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ได้พบว่าการเกิดสถานการณ์วิกฤติในประเทศ อันเนื่องมาจาก โรคระบาดมีโอกาสเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคขึ้นแล้ว จะส่งผลกระทบเป็นวงกว้างในระดับโลก หรือประเทศ ซึ่งจะมีธุรกิจที่ได้รับความรุนแรงของผลกระทบที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะธุรกิจในภาคการท่องเที่ยว เช่น สายการบิน โรงแรม เป็นต้น ซึ่งธุรกิจดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐด้านนโยบายการควบคุม และนโยบายการ

กระตุ้นเศรษฐกิจที่เหมาะสม มาช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในภาคการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น ทั้งนี้ผู้ใช้บริการสายการบินอยากให้ภาครัฐมีมาตรการดูแล และคุ้มครองผู้ใช้บริการสายการบิน โดยสายการบินต้นทุนต่ำควรมีกำหนดการบินที่ชัดเจน มีการจัดการที่ตรงต่อเวลา ตามเวลาการให้บริการที่แจ้งไว้ มีมาตรฐานการบริการ ความสะอาด และความปลอดภัย นอกจากนี้สายการบินควรลดค่าภาษี และไม่มีค่าธรรมเนียมในการเลื่อนหรือเปลี่ยนเวลาเดินทางในช่วงการระบาดของโรคอุบัติใหม่ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและสายการบินต้นทุนต่ำ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ด้านพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในช่วงโควิด-19 พบว่าในช่วงโควิด-19 นักท่องเที่ยวยังเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว/พักผ่อนเป็นหลัก โดยตนเองเป็นผู้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะฉีดวัคซีนมากกว่า 3 เข็มขึ้นไป ส่วนมากจะเดินทางท่องเที่ยวเป็นเวลา 2-3 วันในช่วงโควิด-19 สำหรับความถี่ในการเดินทาง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนโควิด-19 กับระหว่างช่วงโควิด-19 พบว่า ในช่วงโควิด-19 มีความถี่ในการเดินทางลดลง และในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะใช้งบประมาณ 5,001-10,000 บาทเป็นส่วนใหญ่

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยของตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ด้วยตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานตามกรอบแนวคิดงานวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีผลการทดสอบสมมติฐานดังนี้

ปัจจัยด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 (Situation) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล พบว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลกระทบทางตรงอย่างมีนัยสำคัญเป็นเชิงลบต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ กล่าวได้ว่าเมื่อนักท่องเที่ยวกังวลต่อการแพร่ระบาดโควิด-19 จะทำให้การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวลดลง ขณะที่ทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

ปัจจัยด้านมาตรการจากภาครัฐในแง่มุมมองของการควบคุม (Measure) พบว่า ไม่ได้ส่งผลกระทบทางตรง แต่ส่งผลกระทบทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เนื่องจากสายการบินได้นำมาตรการจากทางภาครัฐในแง่ของการควบคุม มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การตลาด เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านมาตรการภาครัฐในแง่มุมมองของนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Economic Stimulus Policy) พบว่า ไม่ได้ส่งผลกระทบทางตรง แต่พบว่าส่งผลกระทบทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ เนื่องจากนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้โดยตรง แต่การที่สายการบินได้นำนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐ มาช่วยในการทำกลยุทธ์การตลาดในการลดราคาค่าโดยสาร ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในการซื้อค่าโดยสารในราคาที่ถูกลงได้

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน (Airline) พบว่า ส่งผลกระทบทางตรงอย่างมีนัยสำคัญเป็นเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยที่การตลาดในด้านราคามีผลอย่างมากต่อพฤติกรรม ทำให้นักท่องเที่ยวที่มีการทำการตลาดในด้านราคา จะมียอดผู้โดยสารมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวใช้ในการประเมินงบประมาณด้านการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สายการบินควรศึกษารูปแบบกลยุทธ์การตลาดของสายการบิน โดยเฉพาะด้านการลดราคาค่าโดยสารของสายการบิน และการโฆษณาเส้นทางหรือราคาของสายการบิน เนื่องจากเป็นปัจจัยและด้านหลักต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย

1.2 ภาครัฐควรเพิ่มความเข้มงวดของมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดในช่วงการระบาดโรคอุบัติใหม่ เช่น โรคโควิด-19 โรคไข้หวัดใหญ่ A สายพันธุ์ H3N2, H1N1 และไข้หวัดใหญ่ B เป็นต้น ที่มาจากการนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อใช้ในการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในประเทศไทย ทำให้พฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น

1.3 ภาครัฐควรเพิ่มการประชุมหารือมากขึ้นระหว่างภาครัฐและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และสายการบินในการออกแบบนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยเฉพาะโครงการเราชนะหรือเรารักกัน และโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ด้านตัวเครื่องบิน เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงวิกฤติโควิด-19 ได้โดยตรง และเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น ของนักท่องเที่ยวในแต่ละประเภท ผู้ที่สนใจศึกษาควรแยกประเภทของนักท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบ เพื่อทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำในแต่ละประเภทของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย

2.2 เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นในส่วนของผู้ประกอบการเดินทาง ผู้ที่สนใจศึกษาสามารถแยกแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวตามแต่ละวัตถุประสงค์ เพื่อหาข้อแตกต่างที่ชัดเจนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อการท่องเที่ยว/พักผ่อน ทำธุรกิจ และเยี่ยมญาติ

2.3 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินบริการเต็มรูปแบบ (Full Service Carrier: FSC) เพื่อดูว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินบริการเต็มรูปแบบ เหมือนหรือแตกต่างจากพฤติกรรมการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กองวิจัยการตลาดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *โครงการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยจากสถานการณ์โควิด-19*. กรุงเทพฯ: อิมเมจ ควอลิตี้แล็บ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- งานโรคติดต่ออุบัติใหม่ กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2564). *สถานการณ์โรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง*. สืบค้น 28 สิงหาคม 2564. จาก <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017420210820025238.pdf>.
- ญาณวรุฒม์ ธนพัฒน์เจริญ. (2564). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของตัวเครื่องบินภายในประเทศเพื่อการท่องเที่ยวในช่วงวิกฤติโควิด-19*. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566ก). *งบการเงิน บริษัท เอเชีย เอวิเอชั่น จำกัด (มหาชน)*. สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www.set.or.th/th/market/product/stock/quote/AAV/financial-statement/company-highlights>.
- _____. (2566ข). *งบการเงิน บริษัท สายการบินนกแอร์ จำกัด (มหาชน)*. สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www.set.or.th/th/market/product/stock/quote/NOK/financial-statement/company-highlights>.
- ถวิล นิลใบ. (2559). *เศรษฐมิติประยุกต์ (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2564). *วิถีชีวิตปกติแบบใหม่ภายหลังการระบาดใหญ่โควิด-19: กรณีศึกษาธุรกิจยานยนต์และธุรกิจการบินกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ไทย*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(2), 179-196.
- บรรลักษ์ณ์ เกื้อสุวรรณ, วรณิ สุทธิใจดี และ ผกามาต มุสิกมาต. (2565). *แนวโน้มชีวิตวิถีใหม่ในธุรกิจการบินหลังสถานการณ์โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อสายการบินกับส่วนประสมทางการตลาด*. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 18(4), 58-75.

- มิ่งสรรพ ขาวสอาด, อัครพงศ์ อันทอง, พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์, กุลดา เพ็ชรวรรณ และ นกุล เครือฟู. (2556). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: ล็อกอินดีไซน์เวิร์ค.
- สำนักข่าว TODAY. (2565). ทำไม ‘ไทยเวียดนาม’ ถึงลุยธุรกิจใหม่ แพลตฟอร์มจองท่องเที่ยว Skyfun.travel. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://workpointtoday.com/why-thai-vietjet-go-into-travel-booking-platform/>.
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2564ก). *รายงานสภาวะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย พ.ศ. 2563*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2564. จาก <https://www.caat.or.th/th/archives/57599>.
- _____. (2564ข). *สถิติการขนส่งทางอากาศของประเทศไทย ประจำปี 2019 และ 2020*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2564. จาก <https://www.caat.or.th/th/archives/category/data-research-th/air-traffic-th/transport-statistics-th>.
- _____. (2565). *สถิติการขนส่งทางอากาศของประเทศไทยประจำปี 2021*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www.caat.or.th/th/archives/64805>.
- Hotle, S., & Mumbower, S. (2021). The impact of COVID-19 on domestic U.S. air travel operations and commercial airport service. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 9(100277), 1-8.
- International Civil Aviation Organization. (2021). *Economic Impacts of COVID-19 on Civil Aviation*. Retrieved 4 September 2021. from https://www.icao.int/sustainability/Documents/COVID-19/ICAO_Coronavirus_Econ_Impact.pdf.
- Song, K. H., & Choi, S. (2020). A study on the behavioral change of passengers on sustainable air transport after covid-19. *Sustainability*, 12(21), 1–18.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

Strategic Leadership Roles of Basic Education School Administrators under the Office of Nongbualamphu Primary Educational Service Area 2

Pramual Unruean^{1*}

¹ Department of Education Administration, Faculty of Education, Pitchayabundit College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: nuspong.egg@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research article are (1) to study the strategic leadership role of basic educational institution administrators; and (2) to compare the strategic leadership roles of basic educational institution administrators. Under the jurisdiction of the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office, Area 2, classified by gender, work experience and the size of the educational institution the population is the administrator and teachers in educational institutions, totaling 1,217 people, and the sample using the sample comparison tables of Krejci & Morgan, resulting in a sample of 313 people. The tool used to collect data was a questionnaire. Statistics used in the analysis include percentage, mean, and standard deviation and one-way analysis of variance. The results of the study found that the strategic leadership role of basic educational institution administrators under the jurisdiction of the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office, Area 2, the overall level is at a high level. And when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was Setting a creative vision Next is the leader who has a high level of thinking and understanding. And the aspect with the least average value is expectation and creating opportunities for the future, results of comparative analysis of the strategic leadership roles of basic educational institution administrators, under the jurisdiction of the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office, Area 2, classified by gender, age, and work experience and the size of the educational institution Overall and each aspect Overall, school administrators and teachers of different ages There is a strategic leadership role for administrators of basic education institutions. Under the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office, Area 2, the differences were statistically significant at the 0.05 level. As for school administrators and teachers with gender Operating experience and operate according to different sizes of educational institutions. There is a strategic leadership role of administrators of basic educational institutions. Under the jurisdiction of the Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area Office, Area 2, there is no difference.

Keywords: Strategic Leadership Roles, Basic Education School Administrators, School

บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

ประมวล อุ่นเรือน^{1*}

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพณิชยการธนบุรี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: nuspong.ggg@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ประชากรคือ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 1,217 คน และกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และ มอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ รองลงมาคือด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ที่จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, สถานศึกษา

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2575 ได้ระบุบทบาทของผู้บริหารว่าเป็นผู้มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถทั้งด้านบริหารและวิชาการตามสมรรถนะ และมาตรฐานตำแหน่งและบริหารงานอย่างมีธรรมาภิบาล สอดคล้องกับครูสภาที่ได้ระบุมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ในมาตรฐานที่ 11 ด้านเป็นผู้นำและสร้างผู้นำว่าต้องเป็น ผู้บริหารมีอาชีพสร้างวัฒนธรรมขององค์กรด้วยการพูดนำ ปฏิบัตินำ และจัดระบบงาน ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม โดยการให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานได้สำเร็จแล้ว จูงใจไปสู่การพัฒนาตนเอง คิดได้เอง ตัดสินใจได้เอง พัฒนาได้เองของผู้ร่วมงานทุกคน ภาวะผู้นำกลยุทธ์มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของกิจการขององค์กร ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นภาพรวมและขอบเขตได้กว้างขวางและชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์จะมีความลึกซึ้งในการวิเคราะห์ปัญหา ในระดับที่มีนัยสำคัญต่ออนาคตขององค์กรซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำกลยุทธ์จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนด และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กรตามทิศทางที่ชัดเจนและเป็นเครื่องนำทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับสมาชิก โดย

ช่วยให้สมาชิกเข้าใจในวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และทิศทางที่แน่นอนขององค์การ ไม่ก่อให้เกิดความสับสนหรือความขัดแย้งในการทำงาน ทำให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อองค์การในการสร้างความเข้าใจระหว่างการทำงานและบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น บุคลากร ชุมชน กลุ่มผลประโยชน์ และหน่วยงานราชการที่สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ช่วยให้องค์การสามารถดำเนินงานและใช้ทรัพยากรในการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลสำเร็จดีกว่าการบริหารงานตามปกติ เนื่องจากการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์จะมีการศึกษา วิเคราะห์ และจัดระบบความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ขององค์การอย่างรัดกุมและชัดเจน ทำให้การดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม มีเทคนิคหรือกลยุทธ์การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจและดูแลผู้รับบริการอย่างใกล้ชิด (นนทร อัจฉริยะ และ มาริสา ไกรฤกษ์, 2554) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมีการโน้มน้าวใจบุคคลให้ปฏิบัติงานและช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2560)

ภาวะผู้นำในปัจจุบันและภาวะผู้นำในอนาคต พบว่า ผู้นำในปัจจุบันต้องเป็นบุคคลที่สามารถสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ บรรยากาศการทำงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระ ผู้นำในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความร่วมมือ และความเชื่อมโยงที่ไร้พรมแดน การสร้างนวัตกรรม และการมีภาวะผู้นำร่วมกันภายในองค์กรและได้เสนอแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้นำในอนาคต ดังนี้ 1) ทักษะใหม่ ผู้นำยุคใหม่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล มีความเข้าใจผู้อื่น สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงได้ 2) ความมีมือผู้นำยุคใหม่ต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งส่วนบุคคล และการทำงาน เพื่อเพิ่มความคล่องตัว และยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันทั้งภายในและระหว่างองค์กร 3) ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงเช่น โครงสร้างองค์กรที่ส่งเสริมการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และการทำงานร่วมกัน 4) ยึดหลักความยืดหยุ่น ยอมรับ และแสวงหาความท้าทาย เช่น การทำงานไม่ถนัด ไม่คุ้นเคยการทำงานกับบุคคลใหม่ๆ 5) ใจกว้าง และปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ถ้ารับฟังความคิดเห็นหรือการทดลองทำสิ่งที่แตกต่าง ไม่ยึดติดกับแนวคิดหรือความรู้ความสามารถเดิมๆ และ 6) แสวงหาหาตัวอย่าง ศึกษาวิธีการทำงานของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ในการหาแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ๆ นั่นคือผู้นำที่ดีควรมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จึงจะสามารถพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ (มัทนา วัฒนอมศักดิ์, 2550)

จากปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่สอดคล้องกับบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จากการสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหาร ซึ่งปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาโดยตรง ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ว่ามีความสำคัญต่อการบริหารงานในสถานศึกษา ทั้งความรู้ความเข้าใจ บุคลิกภาพและประสบการณ์ด้านการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะมีผลต่อภาวะผู้นำด้วยกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีการพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมการอบรมและพัฒนาตนเอง เพื่อในการบริหารงานในสถานศึกษาให้ทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ซึ่งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา เพราะหากผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะเกิดความไม่คล่องตัว ไม่เข้าใจในดำเนินการ การปฏิบัติงานทำให้สถานศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายสูงสุด (วริษา ฮวดศรี, กัญญา เอี่ยมพญา และ นิวัฒน์ น้อยมณ, 2564)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เพื่อนำผลที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยจะส่งผลให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น และเป็นการส่งเสริมกระบวนการบริหารองค์การให้มีประสิทธิผล

เป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองบัวลำภู เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,217 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจ ระดับสูง 2. ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ 3. การมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับ อนาคต 4. วิธีคิดเชิงปฏิบัติ 5. การกำหนดวิสัยทัศน์แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธี ของลิเคิร์ท (Likert's) โดยให้คะแนนแต่ละข้อ (ธำนิษฐ์ ศิลป์จารุ, 2550) ดังนี้

5	หมายถึง	มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มากที่สุด
4	หมายถึง	มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มาก
3	หมายถึง	มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ปานกลาง
2	หมายถึง	มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์น้อย
1	หมายถึง	มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่น้อยที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนโดย ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่ได้ศึกษาแล้ว นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) โดยคำนวณหาค่า IOC โดยคัดเลือกข้อ ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 เป็นต้นไป เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

2.2.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะ และจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่เป็นผู้บริหาร และครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2.2.4 นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.793

2.2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสืออนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยกำหนดวันในการเก็บรวบรวม และแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดทำข้อมูลโดยการคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำมาลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

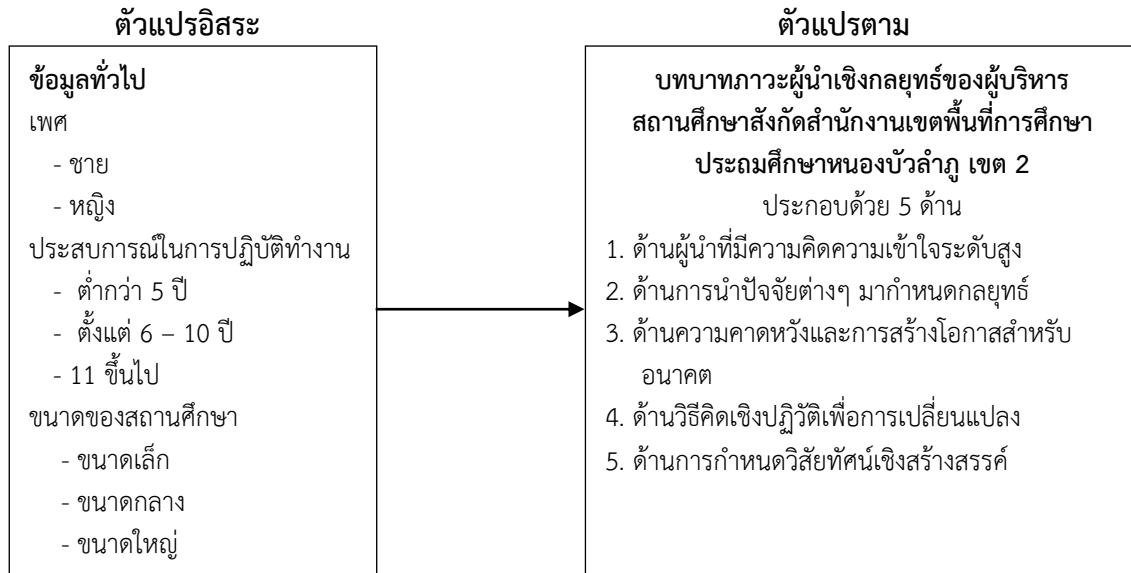
4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตาม เพศ โดยการทดสอบ ค่าที

4.5 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตามแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการศึกษานักการศึกษาได้แก่ดูบริน (Dubrin) กิลล์ (Gill) ร็อบบิ้น และคอลลเทอร์ (Robbins and Coulter) ใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง 2) ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ 3) การมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต 4) วิธีคิดเชิงปฏิบัติ และ 5) การกำหนดวิสัยทัศน์ สามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านวิธีคิดเชิงปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมาคือด้านความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ($\bar{X} = 4.01$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการนำปัจจัยต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.86$) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 7. รับรู้ปัญหานำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ โดยครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ข้อ 3. มีความรู้ เข้าใจ วิเคราะห์ระบบต่างๆ นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนได้ ($\bar{X} = 4.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 5. มีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างจากเดิม เพื่อหาวิธีการใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.66$)

1.2 ด้านการนำปัจจัยต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 9. นำข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จากการดำเนินงานของโรงเรียนในปีที่ผ่านมา มาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาคือ 10. มีการบริหารจัดการข้อมูลประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้และแนวคิดใหม่ๆ มาพัฒนางาน ($\bar{X} = 4.01$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 14. นำอุปสรรค หรือสภาพการณ์ภายนอกที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งปัจจุบันและอนาคต มาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน ($\bar{X} = 3.65$)

1.3 ด้านความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 21. สร้างความเชื่อมั่นด้านต่างๆ ให้แก่ครู เช่นทำให้ครูเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารและตนเอง ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ข้อ 23. มีการเตรียมความพร้อมการเผชิญกับภาวะการณ่แข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ($\bar{X} = 4.17$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 19. คิดหาทางเลือกหลายทางในการพัฒนาโรงเรียนและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ($\bar{X} = 3.77$)

1.4 ด้านวิธีคิดเชิงปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 24. มีความสามารถเทียบเคียงผลผลิตกับสถานศึกษาที่เป็นเลิศและกำหนดแนวคิดเชิงบูรณาการมาพัฒนาปรับปรุงได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ข้อ 29. มีความสามารถในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผลผลิตทั้งทางปริมาณและคุณภาพ ($\bar{X} = 4.07$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 28. มีการวางแผนเชิงนโยบายร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อการแก้ปัญหาหรือกำหนดแนวทางพัฒนา ($\bar{X} = 3.95$)

1.5 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 35. ครูรับรู้และเข้าใจวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ข้อ 38. มีการคำนึงถึงวิธีการ กำลังคน งบประมาณที่จะใช้ปฏิบัติตามกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.93) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 34. กำหนดวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงปัจจุบันและอนาคต ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.92)

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ที่จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานขนาดของสถานศึกษา ต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหาร และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 มีความคิดความเข้าใจระดับสูง และการนำปัจจัยต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ ในบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สามารถคิดเชิงรุกสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส และไม่รีรอที่จะนำโอกาสนั้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวริษา ฮวดศรี และคณะ (2564) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าจากการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลจันทร์ จันทนพ (2559) ที่ได้ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปันตดา วรกานต์ทิวัตต์ (2555) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวเอกชน กรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวเอกชน กรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ การพบ

(2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัด ภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดภาคใต้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บราวน์ และ มาตาแทนเก (Brown & Macatangay, 2002) ศึกษาเรื่องการพัฒนาวิชาชีพครูโดยเน้นการแสวงหาความรู้ของครู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่จะส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพครู โดยศึกษาจากครู 3 คน ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาวิชาชีพของสมาคมตะวันตกเฉียงเหนือเพื่อการศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนในเมือง ผลการศึกษาพบว่า รายงานของครูผู้เข้าร่วมโครงการแสดงให้เห็นผลกระทบในทางบวกว่า การแสวงหาความรู้ของครูควรจัดทำทั้งในระดับของปัจเจกบุคคล และในระดับของโรงเรียน และโดยอาศัยวัฒนธรรมแห่งการแสวงหาความรู้ของครู ผลที่ตามมาคือ โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ควรวางแผนและประเมินเพื่อการพัฒนาและการสร้างประสิทธิภาพของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ที่จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานขนาดของสถานศึกษา ต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐฐ์ แสงนุสิทธิ์ และ กัลยมน อินทุสุต (2565) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีอายุมากกว่า มีมุมมองของการบริหารงานที่แตกต่างกัน ซึ่งจะต้อง ใช้ทักษะประสบการณ์ชีวิต ซึ่งอาจจะได้รับหน้าที่ในการรับผิดชอบงานฝ่ายต่างๆ มาเป็นระยะ เวลานาน และสังคมในสถานศึกษายังคงให้ความสำคัญกับความอาวุโส สอดคล้องกับ วรวรรัช เทียมสุวรรณ (2562) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ด้านการนำองค์กร กล่าวไว้ว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงานคือ ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะ สามารถนำพาองค์กรให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ร่วม ซึ่ง องค์ประกอบดังกล่าวสามารถเรียนรู้ได้ด้วยการเจริญทางวัยวุฒิ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวน มีราคา (2564) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ ด้านวิถีคิดเชิงปฏิบัติ และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

1. **ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง** บุคลากรความคิดที่หลากหลายของครูเพื่อร่วมกันบริหารโรงเรียน วิเคราะห์ระบบต่างๆนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนได้ และแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ โดยครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

2. **ด้านการนำปัจจัยต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์** บริหารจัดการข้อมูลประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้และแนวคิดใหม่ๆมาพัฒนางาน นำจุดอ่อนภายในสถานศึกษามาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน ระดมความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ โดยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน

3. **ด้านความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต** คิดเชิงรุกสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส และไม่รีรอที่จะนำโอกาสนั้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษา คิดหาทางเลือกหลายทางในการพัฒนาโรงเรียนและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน สร้างความเชื่อมั่นด้านต่างๆ ให้แก่ครู เช่นทำให้ครูเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารและตนเอง

4. **ด้านวิธีคิดเชิงปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลง** เทียบเคียงผลผลิตกับสถานศึกษาที่เป็นเลิศและกำหนดแนวคิดเชิงบูรณาการมาพัฒนาปรับปรุงได้ดีขึ้น คิดเชิงกระบวนการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาสถานศึกษา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริหารที่ทันสมัยเพื่อปรับแนวคิดเชิงกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ

5. **ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์** การศึกษา วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกแล้วนำข้อมูลมากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และกลยุทธ์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คำนึงถึงวิธีการ กำลังคน งบประมาณที่จะใช้ปฏิบัติตามกลยุทธ์

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.27 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.77 และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.29 บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ รองลงมาคือด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานขนาดของสถานศึกษา ต่างกัน มีบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 จากการศึกษพบว่า บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการนำปัจจัยต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสำนักเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรสนับสนุนและส่งเสริมนำข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ จากการดำเนินงานของโรงเรียนในปีที่ผ่านมา มาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน และให้โอกาสครูมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ การจัดความสำคัญ มาพิจารณาเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน

1.2 ควรมีการประเมินภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต เช่น การประเมินก่อนเข้าสู่ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนอยู่แล้ว ควรมีการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองให้พฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทุกด้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษา

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกองค์ประกอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 เปรียบเทียบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูในเขตอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย อาจิสมาจาร. (2550). *การนิเทศการสอนแบบใหม่*. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์
- ณัฐฐ์ แสงนุสิทธิ์ และ กัลยมน อินทุสตุ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(2), 163-172.
- ณัฐวุฒิ การพบ. (2553). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดภาคใต้. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).*
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). *ภาวะผู้นำทางการบริหาร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพฯ: บริษัท วี. อินเตอร์ พรินท์.
- นวลจันทร์ จันทนพ. (2559). *การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ในจังหวัด จันทบุรี ระยอง และตราด. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).*
- บุญช่วย สายราม. (2557). *ทักษะภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถาน ศึกษายุคใหม่. มหาสารคาม: ภาควิชาการบริหาร และ พัฒนาการศึกษ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- ปนัดดา วรกานต์วิวัฒน์. (2555). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวะเอกชนกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).*
- มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2561). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. นครปฐม: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.*
- วริษา ฮวดศรี, กัญกร เอี่ยมพญา และ นิวัฒน์ น้อยมณ. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสาร ลีริชปริทรรศน์*, 22(1), 103-117.
- วันวิสาข์ ทองติง. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต 5. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันราชภัฏเลย).*
- Durin, A. J. (2004). *Leadership: Research Findings, Practice, and Skills*. (4th ed.). New York: McGraw - Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activiles. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Attributes Affecting Consumers' Demand on Quinoa

Patratip Youchat^{1*} Kulapa Kuldilok¹ and Kuntornrat Davivomgs, M.L.¹

¹ Agribusiness Major, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: patratip.yo@ku.th

ABSTRACT

The objectives of this research article are (1) to analyze attributes and factors of quinoa that affect consumer decision; and (2) to study a conjoint analysis of quinoa attributes that affect consumer satisfaction. This research is a quantitative study that collected data through a focus group of 10 participants and interviewed using a questionnaire from 400 people in Bangkok between January 2020 and February 2020. Statistical analysis used to analyze data included the Likert scale and conjoint analysis to consumer's decisions conjoint analysis is an overall analysis of many factors. It is close to the nature of consumer's decisions, makes you aware of the various attributes in products based on Lancaster concepts. The result found that consumers rated the average importance of label information as the most important with a value of 4.34 points and the highest weight of 43.002%. The most importance attributes of quinoa product were label information followed by price and packaging. The products that consumers are most satisfying product were cup-style packaging with label information and a selling price was 45 baht. The top five attributes and factors that consumers rate as most important were label expiration date, packaging date, shelf-life, price and label information which the results were consistent. In addition, the most consumers prioritize of label information more than price of quinoa products. These attributes and factors can serve as guidelines for producers or individuals interested in the ready-to-eat quinoa product business to ensure that the products align with consumer preferences and meet their demands.

Keywords: Quinoa, Attributes, Consumer's Decisions

การศึกษาคุณลักษณะของควินัวที่ผู้บริโภคต้องการในกรุงเทพมหานคร

ภัทรทิพย์ อยู่ฉัตร^{1*} ฤทธา กุลติล¹ และ หม่อมหลวงกุลชลรัตน์ ทวีวงศ์¹

¹ สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: patratip.yo@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของควินัวที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค และ (2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะควินัวพร้อมทานที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้วยการทำ Focus group จำนวน 10 รายและการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม โดยการเก็บข้อมูลในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย ระหว่างเดือนมกราคม 2563 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2563 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หลักเกณฑ์วัดค่าตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Conjoint Analysis) เพื่อหาการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมเป็นการวิเคราะห์ภาพรวมหลายๆ ปัจจัยใกล้เคียงกับธรรมชาติของการตัดสินใจของผู้บริโภค ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะที่หลากหลายในสินค้าตามแนวคิดของ Lancaster ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนความสำคัญเฉลี่ยในด้านการติดฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์มีความสำคัญมากที่สุด มีค่า 4.34 คะแนน และมีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 43.002 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ควินัวพร้อมทานที่พฤติกรรมผู้บริโภคทั่วไปให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และรองลงมาคือ ราคา และ บรรจุภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคพึงพอใจมากที่สุดมีลักษณะ แบบถ้วยพร้อมทาน ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และมีราคาขายที่ 45 บาท ทั้งนี้ คุณลักษณะและปัจจัยที่ผู้บริโภคให้คะแนนความสำคัญที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ แสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์ แสดงวันผลิตที่บรรจุภัณฑ์ สินค้าสามารถเก็บระยะเวลาได้นาน ราคา และฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์ นอกจากนี้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มากกว่าราคาของผลิตภัณฑ์ควินัว ผู้ผลิตหรือผู้สนใจในธุรกิจผลิตภัณฑ์ควินัวพร้อมทานสามารถนำไปเป็นแนวทางในการผลิตสินค้าควินัวพร้อมทานให้ตรงความต้องการของผู้บริโภคได้

คำสำคัญ: ควินัว, คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์, การตัดสินใจของผู้บริโภค

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังให้ความสนใจกับการรักษาสุขภาพ ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ หรือ Health Care มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภค โดยมีมูลค่าการลงทุนธุรกิจด้านสุขภาพเพิ่มสูงสุดในรอบ 5 ปี (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561) รวมถึงคนไทยหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น มีการรับประทานอาหารคลีนและมีการเริ่มค้นคว้าหาพืชที่มีประโยชน์ เช่น ควินัว พืชที่ไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มธัญพืชจึงถูกเรียกว่าธัญพืชเทียม มีการรับประทานคล้ายธัญพืช ควินัวกลายเป็นพืชเป้าหมายสำหรับความมั่นคงทางอาหาร โดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) (ปกป้อง ป้อมฤทธิ์, 2559) ทำให้ควินัวเริ่มแพร่หลายมากขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งปัจจุบันไทยมีการนำเข้าควินัวจากหลายประเทศ ในปี 2565 ไทยมีการนำเข้าควินัว คิดเป็นมูลค่า 35,315,441 บาท และมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2564 ที่มีมูลค่า 21,759,494 บาท (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566)

การบริโภคคินัวในประเทศไทยสามารถซื้อได้สะดวกมากขึ้น สามารถซื้อได้ตามห้างสรรพสินค้าทั่วไป และผ่านทางช่องทางออนไลน์โดยส่วนมากมีจำหน่ายในรูปแบบเมล็ดคินัวที่ต้องนำไปปรุงสุกก่อนรับประทาน มีหลากหลายบรรจุภัณฑ์หลากหลายราคาตามแหล่งผลิต มีทั้งผลิตภัณฑ์คินัวอย่างเดียว คินัวผสมกับข้าว คินัวผสมกับไก่ นอกจากนี้ร้านอาหารเริ่มนิยมนำคินัวมาผสมในเมนูอาหารต่างๆ เช่น ข้าวผัดคินัว สลัดคินัว ข้าวหุงคินัว และข้าวเหนียวหุงผสมคินัว ทำให้คินัวเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นทำให้ในปัจจุบันเริ่มมีการจำหน่ายคินัวในรูปแบบพร้อมทาน (คินัวพร้อมทาน หมายถึง เมล็ดคินัวปรุงสุก ไม่ผสมธัญพืชหรืออาหารอื่นๆ สามารถรับประทานได้ทันที) โดยการจำหน่ายคินัวในรูปแบบผลิตภัณฑ์พร้อมทาน เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคให้ความสนใจมากขึ้น เนื่องจากการบริโภคอาหารสำเร็จรูปของประชากรไทยจากการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร ในปี 2560 พบว่า ผู้ที่ทาน 1-2 วันต่อสัปดาห์ มีสัดส่วนสูงสุด เกือบครึ่ง (ร้อยละ 46.6) ผู้ที่ทาน 3-4 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 8.9) และสัดส่วนของผู้ที่ทาน 5-6 วัน ต่อสัปดาห์ และผู้ที่ทานทุกวัน เท่ากัน (ร้อยละ 1.9) ดังแสดงในภาพที่ 3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคินัวส่วนใหญ่จะเป็นในด้านการผลิต การปลูก ทั้งนี้ การกำหนดคุณลักษณะต่างๆ ที่นำมาวิเคราะห์ได้ศึกษาจากงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมในสินค้าต่างๆ และคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญในสินค้าข้าวและธัญพืชซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคินัว ในด้านคุณลักษณะที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ใช้คุณลักษณะด้านราคา ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านการติดฉลาก เป็นคุณลักษณะที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เช่น งานวิจัยของธนัท อารังพิรุณ (2559) คุณลักษณะที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม เช่น บรรจุภัณฑ์ ราคา และการติดฉลาก งานวิจัยของชุตตา วรวัชรธรรม และเปรมฤดี จิตรเกื้อกุล (2565) ปัจจัยที่ทำมาวิเคราะห์ เช่น การระบุคุณประโยชน์ รูปแบบการบรรจุ งานวิจัยของศุภัสรัตน์ อินพิลา (2558) ปัจจัยที่ทำมาวิเคราะห์ เช่น ด้านคุณประโยชน์ และราคา เป็นต้น บรรจุภัณฑ์ที่มีข้อมูลด้านคุณประโยชน์ และโภชนาการจากอาหาร และฉลาก วงศ์จิต (2563) ปัจจัยที่ทำมาวิเคราะห์ เช่น โภชนาการ ราคา และการวิจัยส่วนประสมการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่มีข้อมูลด้านคุณประโยชน์และโภชนาการจากอาหาร ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงเหมาะสมที่กำหนดคุณลักษณะได้แก่ ด้านบรรจุภัณฑ์ ราคา และการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ เพื่อให้ได้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ครอบคลุมคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ ในด้านปัจจัยและคุณลักษณะอื่นๆ ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าวและธัญพืช งานวิจัยของพรณิภา ปักโคพานัง (2551) ลักษณะของข้าวสารที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ตราผู้ผลิต วันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุ งานวิจัยของธีรรัตน์ จันทร์พุ่ม (2555) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเลือกซื้อข้าว ได้แก่ รสชาติ ราคาสินค้า และราคา งานวิจัยของชญัญญา ลำเจียก (2562) ปัจจัย ที่มีผลต่อการซื้อข้าวอินทรีย์บรรจุถุง ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และฉลาก วงศ์จิต (2563) ส่วนประสมการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่มีข้อมูลด้านคุณประโยชน์และโภชนาการจากอาหาร โดยผลการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคสำหรับงานวิจัยนี้

อาจกล่าวได้ว่า คนไทยในปัจจุบันมีการรับประทานอาหารสำเร็จรูปเป็นจำนวนมากสอดคล้องกับผู้ผลิตเริ่มมีการจำหน่ายคินัวให้อยู่ในรูปแบบพร้อมทานเพื่อให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันมากขึ้น ดังนั้น การศึกษาลักษณะคินัวพร้อมทานทั้งในด้านบรรจุภัณฑ์ ราคา และการติดฉลาก รวมถึงคุณลักษณะอื่นๆ ของผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคจะเป็นแนวทางในการวางแผนให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของคินัวที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบร่วมของคุณลักษณะคินัวพร้อมทานที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการผลิต การบริโภคคิวนัว การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมและความพึงพอใจของผู้บริโภค จากแหล่งข้อมูลที่สามารถเชื่อถือได้ ได้แก่ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Website) หนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสารเผยแพร่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการวิจัยในครั้งนี้

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1.2.1 การทำ Focus Group จำนวน 10 ราย เพื่อเก็บข้อมูลประกอบการกำหนดชุดคุณลักษณะ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เคยรับประทานคิวนัว และสนใจซื้อคิวนัว สอบถามความต้องการคิวนัวพร้อมทาน ให้เลือกคุณลักษณะที่ส่งผลต่อระดับความต้องการซื้อคิวนัวพร้อมทาน 3 อันดับ โดยเรียงลำดับจาก คุณลักษณะที่ส่งผลมากที่สุด = 1 คุณลักษณะที่ส่งผลมาก = 2 และคุณลักษณะที่ส่งผลปานกลาง = 3 เมื่อนำผลที่ได้มาประมวลผลแล้ว ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อได้แก่ บรรจุภัณฑ์ การติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และราคา ทั้งนี้ได้สอบถามความต้องการเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดของคุณลักษณะ ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ (แบบถ้วยพร้อมทาน และแบบถุงซิลปากถุง) และราคาที่เต็มใจจ่าย

1.2.2 การเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งสร้างการรับรู้จำนวนตัวอย่าง 400 ราย ที่มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ระหว่างเดือนมกราคม 2563 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2563 โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability) ตามสะดวกตามสถานที่จากผู้ที่มาซื้อของบริเวณร้านค้าโครงการหลวง และห้างสรรพสินค้าที่มีผลิตภัณฑ์คิวนัวขาย เช่น Tops เทสโก้โลตัส ทั้งนี้ 400 ราย คำนวณจากประชากรในกรุงเทพมหานครทั้งหมด 5,676,648 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) เมื่อนำมาคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Krejcie & Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

$$S = \frac{\chi^2 NP(1-P)}{d^2(N-1) + \chi^2 P(1-P)}$$

S = ขนาดของตัวอย่าง

χ = ค่า Chi-square เมื่อองศาอิสระเท่ากับ 1 ที่ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนด

N = จำนวนประชากร 5,676,648 คน

P = สัดส่วนของประชากร

d = ระดับความคลาดเคลื่อน

แทนค่าต่างๆ ลงในสมการ ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} S &= \frac{1.96^2 \times 5,676,648 \times 0.5(1-0.5)}{0.5^2 (5,676,648-1) + 1.96^2 0.5(1-0.5)} \\ &= 383.93 \end{aligned}$$

การสุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ โดยทำการสุ่มตัวอย่างที่มีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มหลาย ขั้นตอน (Multistage cluster sampling) ขั้นตอนที่ 1 การแบ่งพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 6 พื้นที่ โดยใช้วิธี ได้แก่ พื้นที่กรุงเทพมหานครตอนกลาง พื้นที่กรุงเทพมหานครตอนเหนือ พื้นที่กรุงเทพมหานคร ตอนตะวันออก พื้นที่กรุงเทพมหานครตอนใต้ พื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งกรุงธนบุรีเหนือ และพื้นที่ กรุงเทพมหานครฝั่งกรุงธนบุรีใต้ ขั้นตอนที่ 2 ในแต่ละพื้นที่จะทำการคัดเลือกเขตที่ใช้ทำการสุ่มตัวอย่าง เพียงพื้นที่ละ 1 เขต โดยพิจารณาจากเขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด อันดับแรกในแต่ละพื้นที่ ซึ่งได้จำนวน 6 เขต ได้แก่ เขตดินแดง เขตสายไหม เขตคลองสามวา เขตสวนหลวง เขตจอมทอง และเขตบางแค ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดตัวอย่างในแต่ละเขตจะใช้วิธีการคัดเลือกแบบการ จัดสรรตามสัดส่วน (Proportional allocation) ของประชากรในแต่ละเขต (ตารางที่ 1) และขั้นตอนที่ 4 สุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability) ตามสะดวก

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานครและจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

เขต	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (คน)
ดินแดง	120,761	49
สายไหม	204,532	83
คลองสามวา	198,019	80
สวนหลวง	123,026	50
จอมทอง	151,174	61
บางแค	193,315	78
รวม	990,827	400

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรุงเทพมหานคร (2562)

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ การศึกษา ส่วนที่ 2 ด้านพฤติกรรมในการซื้อ ได้แก่ การตัดสินใจซื้อ บรรจุภัณฑ์ ความรู้เกี่ยวกับคิโนว ราคา รวมถึงคุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของคิโนวพร้อมทานที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค จังหวัดกรุงเทพมหานคร ส่วนที่ 3 แบบประเมินคุณลักษณะคิโนวพร้อมทานที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค จังหวัดกรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาองค์ประกอบรวม

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์คุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ 1

เก็บแบบสอบถามแบบเจาะจงจากผู้บริโภค โดยให้ผู้บริโภคให้คะแนนความสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ การให้คะแนนคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายปิดโดยให้เลือกระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ คือ ราคา บรรจุภัณฑ์ ฉลากแสดงข้อมูล เช่น ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ข้อมูลคุณสมบัติ ข้อมูลแหล่งผลิต ข้อมูลวิธีการรับประทาน การจัดจำหน่าย เช่น การโฆษณา กิจกรรมโปรโมชั่น รูปแบบสินค้า เช่น บรรจุภัณฑ์พร้อมทาน สินค้า Organic

ทั้งนี้ คำถามเป็นลักษณะคำถามปลายปิดโดยให้เลือกระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยคุณลักษณะที่มีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด (5 คะแนน) ไปถึงน้อยที่สุด (1 คะแนน)

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำคะแนนแต่ละคุณลักษณะที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยแล้วเรียงลำดับคะแนนจากมากสุดไปหาน้อยสุดซึ่งใช้หลักเกณฑ์วัดค่าตามมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 เป็นคะแนน ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 เป็นคะแนน ระดับความสำคัญน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 เป็นคะแนน ระดับความสำคัญปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 เป็นคะแนน ระดับความสำคัญมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 เป็นคะแนน ระดับความสำคัญมากที่สุด

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบรวม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ 2

การตัดสินใจของผู้บริโภคโดยธรรมชาติของการตัดสินใจซื้อไม่ได้เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียวแต่ยังให้ความสำคัญกับคุณลักษณะอื่นๆ ด้วย เช่น ราคา คุณภาพ บรรจุภัณฑ์ และใบรับรองมาตรฐาน ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมเป็นการวิเคราะห์ภาพรวมหลายๆ ปัจจัย ทำให้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมใกล้เคียงกับธรรมชาติการตัดสินใจของผู้บริโภคโดยจะแสดงความชอบที่มีต่อสินค้าหรือบริการโดยรวมจากการประเมินปัจจัยต่างๆ ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมจะสามารถอธิบายคุณลักษณะของสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการได้ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะที่หลากหลายในสินค้า (Lancaster, 1971)

การศึกษา Conjoint Analysis มี 6 ขั้นตอน (Bajaj, 1999) โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกคุณลักษณะ 3 ลำดับแรก ได้แก่ บรรจุกัณท์ (แบบถ้วยพร้อมทาน และแบบถุงชิลปากก) การติดฉลาก(ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์) และราคา (45 บาท, 60 บาท และ 75 บาท) ทั้งนี้ การกำหนดคุณลักษณะ และระดับคุณลักษณะที่ใช้ในการวิจัยผลจากการสอบถามผู้บริโภคเบื้องต้นจำนวน 10 ราย โดยเลือกผู้บริโภคที่เคยรับประทานควินัว และสนใจซื้อควินัว สอบถามความต้องการควินัวพร้อมทาน ให้เลือกคุณลักษณะที่ส่งผลต่อระดับความต้องการซื้อควินัวพร้อมทาน 3 อันดับ โดยเรียงลำดับจาก คุณลักษณะที่ส่งผลมากที่สุด = 1 คุณลักษณะที่ส่งผลมาก = 2 และคุณลักษณะที่ส่งผลปานกลาง = 3 เมื่อนำผลที่ได้มาประมวลผลแล้ว พบว่า ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ได้แก่ บรรจุกัณท์ การติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และราคา ทั้งนี้ได้สอบถามความต้องการเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดของคุณลักษณะ ได้แก่ บรรจุกัณท์ (แบบถ้วยพร้อมทาน และแบบถุงชิลปากก) และราคาที่เต็มใจจ่าย

ขั้นตอนที่ 2 นำมาสร้างชุดความเป็นไปได้จากคุณลักษณะทั้งหมดมาคูณกันของจำนวนอละระดับของคุณลักษณะแต่ละอย่างจนครบทุกคุณลักษณะ ทำให้มีคุณลักษณะที่เป็นไปได้ทั้งหมด $3 \times 2 \times 2 = 12$ ชุดคุณลักษณะ โดยสามารถลดจำนวนชุดคุณลักษณะที่เป็นไปได้ทั้งหมดบนโปรแกรมทางสถิติ ด้วยวิธี Orthogonal Design (Hair et al, 2006) ทำให้ได้จำนวน 8 ชุด คุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการทำแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 รายละเอียดการจัดกลุ่มคุณลักษณะควินัวพร้อมทาน

ชุด	บรรจุกัณท์	การติดฉลาก	ราคา
1	แบบถุงชิลปากก	ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	45 บาท
2	แบบถ้วยพร้อมทาน	ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	75 บาท
3	แบบถุงชิลปากก	การไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	75 บาท
4	แบบถ้วยพร้อมทาน	การไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	45 บาท
5	แบบถ้วยพร้อมทาน	การไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	60 บาท
6	แบบถุงชิลปากก	ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	60 บาท
7	แบบถุงชิลปากก	การไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	45 บาท
8	แบบถ้วยพร้อมทาน	ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์	45 บาท

ที่มา: จากการคำนวณ

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมเป็นการนำคุณลักษณะ 2 รูปแบบขึ้นไปมาพิจารณาร่วมกัน โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเรียงลำดับความพึงพอใจโดยจะมี 2 รูปแบบที่นิยมใช้ ได้แก่ วิธีจับคู่เปรียบเทียบ (Pairwise Approach) วิธีนี้เป็นการให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำการประเมินคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ 2 คุณลักษณะพร้อมกัน โดยเรียงลำดับความพึงพอใจจากมากที่สุดไปถึงความพึงพอใจน้อยที่สุด เรียงคุณลักษณะให้ครบหมดทุกคู่วิธีนี้เรียกว่า Two- Factor Evaluations และวิธีเปรียบเทียบเต็มรูปแบบ (Full Profile Approach) เป็นวิธีการเปรียบเทียบคุณลักษณะทั้งหมดของผลิตภัณฑ์พร้อมๆ กัน เรียกว่า Multiple Factor Evaluation โดยจะนำคุณลักษณะต่างๆ ทั้งหมดของผลิตภัณฑ์ นำเสนอชุดคุณลักษณะสินค้าแต่ละชุดจะถูกเขียนลงบัตรรายการ (Index Card) แต่ละใบ (ภาพที่ 8) และนำไปใส่ในแบบสอบถาม หลังจากนั้นนำไปให้ผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อเรียงลำดับความพึงพอใจ จะได้ข้อมูลที่เป็น Non-Metric โดยทั่วไปจะนิยมใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Squares) เพื่อประมาณหาค่าพารามิเตอร์ โดยผลจากวิธีนี้จะคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีอื่นๆ โดยสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ (Bajaj, 1999) โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการนำเสนอชุดคุณลักษณะสินค้าแต่ละชุดจะถูกเขียนลงบัตรรายการ (Index Card) แต่ละใบดังตารางที่ 2 และนำไปใส่ในแบบสอบถาม การ์ดทั้ง 8 ใบเป็นภาพตัวอย่างของผลิตภัณฑ์พร้อมทั้งรายละเอียดชุดคุณลักษณะ

ตารางที่ 3 รายละเอียดบัตรรายการคุณลักษณะควินัวพร้อมทาน

รวมชุดคุณลักษณะควินัวพร้อมทาน			
			
			

ที่มา: จากการคำนวณ

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้การ์ดแสดงคุณลักษณะจำนวน 8 ใบ โดยแสดงการ์ดทั้งหมดพร้อมกัน เลือกใช้วิธีการวัดความพึงพอใจสำหรับการนำเสนอโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมโดยใช้วิธีเปรียบเทียบเต็มรูปแบบ (Full Profile Approach) ให้ผู้บริโภครีขงลำดับการ์ดที่มีความพึงพอใจมากที่สุดไปจนถึงการ์ดที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด โดยนำไปสอบถามกับผู้บริโภคจำนวน 400 ราย

ขั้นตอนที่ 5 การเลือกแบบจำลองความพึงพอใจ ในส่วนคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ และการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์เป็นคุณลักษณะที่ไม่ทราบค่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง เมื่อเพิ่มระดับคุณลักษณะไปแล้ว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแบบจำลองแบบ Discrete Model ส่วนด้านราคานั้นเมื่อเพิ่มระดับราคาสูงขึ้นจะทำให้ความพึงพอใจลดลง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแบบจำลองแบบ Vector Model (Green and Sinivasan, 1978) (ตารางที่ 4)

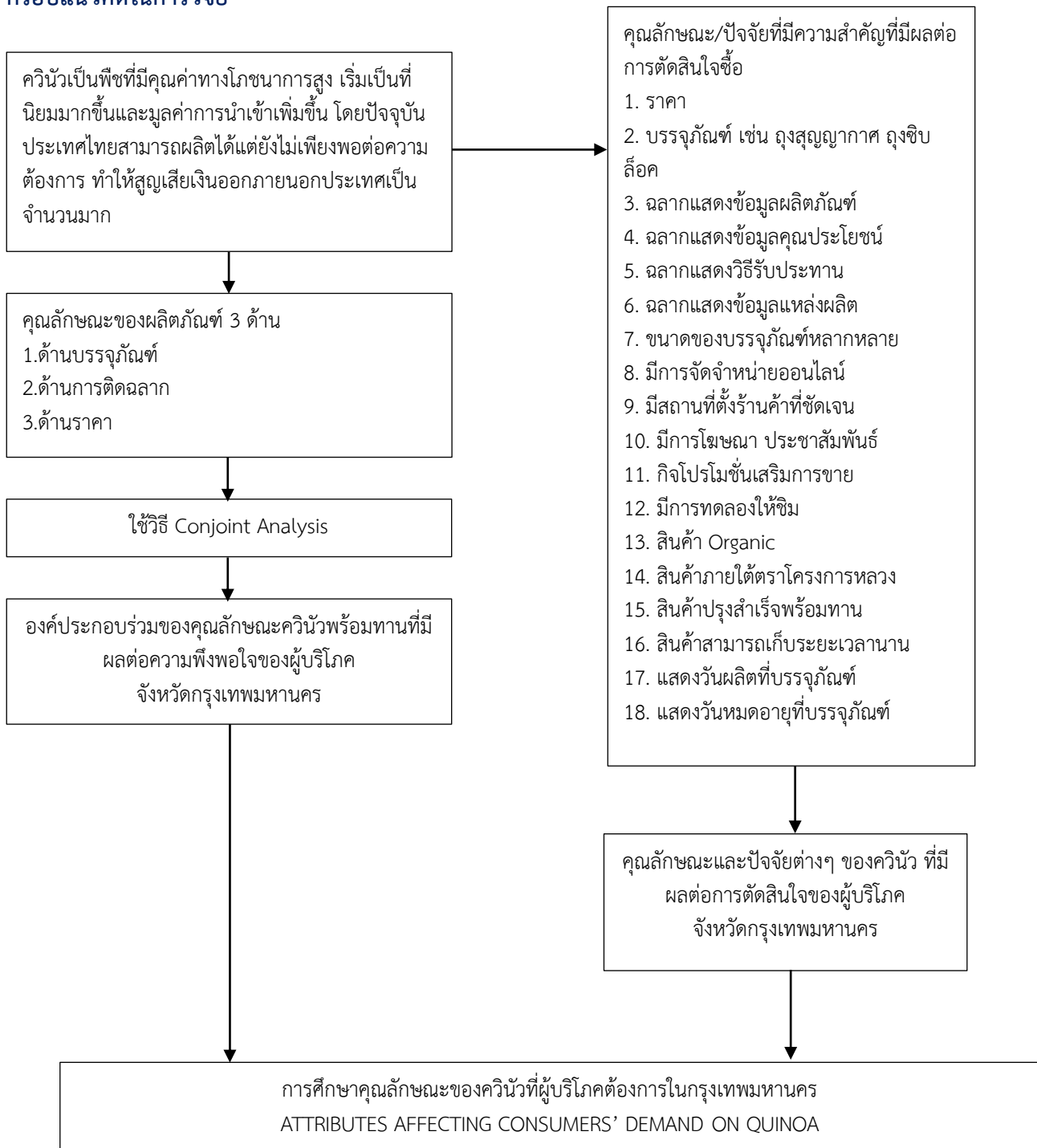
ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์แบบจำลอง

ปัจจัย	บรรจุภัณฑ์	การติดฉลาก	ราคา
จำนวนระดับ	2 1. ถ้วยพร้อมทาน (pack_1) 2. ถูขีลปากถุง(pack_2)	2 1. ไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ (label_1) 2. ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ (label_2)	3 1. ราคา 45 บาท (price_1) 2. ราคา 60 บาท (price_2) 3. ราคา 75 บาท (price_3)
ความสัมพันธ์แบบจำลอง	Discrete	Discrete	Linear Less

ที่มา: จากการคำนวณ

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Conjoint Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ให้ได้ค่าความพึงพอใจของคุณลักษณะต่างๆ ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ การติดฉลาก และราคา เมื่อได้ค่าความพึงพอใจของแต่ละคุณลักษณะแล้วให้นำมาประมาณค่าความพึงพอใจสูงสุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ทำให้ทราบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ คำตอบที่มีผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิงจำนวน 293 ราย กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 21-30 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56 อาชีพรับราชการและเจ้าหน้าที่รัฐมากที่สุดร้อยละ 38.75 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001 - 35,000 บาท ร้อยละ 37.25 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.50 ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลส่วนมาก

ข้อมูลส่วนบุคคล	ลักษณะที่มากที่สุด	ค่าความถี่	ร้อยละ
เพศ	หญิง	293	73.25
อายุ	21-30 ปี	224	56
อาชีพ	ราชการและเจ้าหน้าที่รัฐ	155	38.75
รายได้	25,001 - 35,000 บาท	149	37.25
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	198	49.5

ที่มา: จากการคำนวณ

เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ได้ผลการศึกษาดังนี้ กลุ่มตัวอย่างรู้จักคิวนัวจำนวน 240 ราย เคยรับประทานคิวนัว 104 ราย และมีความสนใจซื้อคิวนัว 80 ราย คิดเป็นร้อยละ 60 ร้อยละ 26 และร้อยละ 20 ตามลำดับ เมื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับคิวนัวให้กลุ่มตัวอย่างทราบ กลุ่มตัวอย่างสนใจซื้อคิวนัว จำนวน 296 ราย คิดเป็นร้อยละ 74 เพิ่มขึ้นจากก่อนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับคิวนัว 216 คน กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพจำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 84 โดยส่วนใหญ่รับประทานอาหารทั่วไปไม่ได้รับประทานอาหารสุขภาพ จำนวน 352 คนคิดเป็นร้อยละ 88 ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	ค่าความถี่	ร้อยละ
ก่อนสร้างการรับรู้		
รู้จักคิวนัว	240	60
เคยรับประทานคิวนัว	104	26
มีความสนใจซื้อคิวนัว	80	20
หลังสร้างการรับรู้		
มีความสนใจซื้อคิวนัว	296	74
การให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ		
ให้ความสำคัญ	336	84
ไม่ให้ความสำคัญ	64	16
การรับประทานอาหาร		
อาหารเพื่อสุขภาพ	48	12
อาหารทั่วไป	352	88

ที่มา: จากการคำนวณ

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของคิวนัวที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะและปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ (ตามตารางที่ 7) พบว่า การให้คะแนนความสำคัญของคุณลักษณะที่มีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด (5 คะแนน) ไปถึงน้อยที่สุด (1 คะแนน) โดยคุณลักษณะและปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ อันดับ 1. แสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์ 4.64 คะแนน อันดับ 2. แสดงวันผลิตที่บรรจุภัณฑ์ 4.50 คะแนน อันดับ 3. สินค้าสามารถเก็บระยะเวลานาน 4.44 คะแนน อันดับ 4. ราคา 4.38 คะแนน อันดับ 5. ฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์ 4.34 คะแนน

คุณลักษณะการตัดสินใจต่างๆ เป็นคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมาก – มากที่สุด เมื่อดูจากคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ คุณลักษณะการตัดสินใจแสดงคุณประโยชน์ โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.34 มีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ คุณลักษณะดังกล่าว เป็นคุณลักษณะที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยคะแนนความสำคัญของคุณลักษณะ/ปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

คุณลักษณะ/ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย คะแนนเต็ม 5 คะแนน	ความสำคัญที่มีผล ต่อการตัดสินใจซื้อ
1. ราคา	4.38	มากที่สุด
2. บรรจุภัณฑ์ เช่น ถุงสุญญากาศ ถุงซิปล็อค	4.08	มาก
3. ฉลากแสดงข้อมูลผลิตภัณฑ์	4.26	มากที่สุด
4. ฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์	4.34	มากที่สุด
5. ฉลากแสดงวิธีรับประทาน	4.08	มาก
6. ฉลากแสดงข้อมูลแหล่งผลิต	3.74	มาก
7. ขนาดของบรรจุภัณฑ์หลากหลาย	3.52	มาก
8. มีการจัดจำหน่ายออนไลน์	3.82	มาก
9. มีสถานที่ตั้งร้านค้าที่ชัดเจน	3.86	มาก
10. มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์	3.84	มาก
11. กิจโปรโมชันเสริมการขาย	3.98	มาก
12. มีการทดลองให้ชิม	3.84	มาก
13. สินค้า Organic	4.20	มาก
14. สินค้าภายใต้ตราโครงการหลวง	3.14	ปานกลาง
15. สินค้าปรุงสำเร็จพร้อมทาน	4.33	มากที่สุด
16. สินค้าสามารถเก็บระยะเวลานาน	4.44	มากที่สุด
17. แสดงวันผลิตที่บรรจุภัณฑ์	4.50	มากที่สุด
18. แสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์	4.64	มากที่สุด

ที่มา: จากการคำนวณ

2. ผลการวิเคราะห์การองค์ประกอบร่วมของคุณลักษณะคิวนัวพร้อมทานที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 8 ค่าอรรถประโยชน์ที่คำนวณจากระดับคุณลักษณะและค่าน้ำหนักความสำคัญ (ร้อยละ)

คุณลักษณะ	ระดับของคุณลักษณะ	ค่าอรรถประโยชน์ที่คำนวณ จากระดับคุณลักษณะ	ค่าน้ำหนัก ความสำคัญ (ร้อยละ)
บรรจุภัณฑ์	1. ถ้วยพร้อมทาน (pack_1)	0.235	18.485
	2. ถุงซีลปากถุง (pack_2)	-0.235	
การติดฉลาก	1. ไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ (label_1)	-1.219	43.002
	2. ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ (label_2)	1.219	
ราคา	1. ราคา 45 บาท (price_1)	-0.820	38.513
	2. ราคา 60 บาท (price_2)	-1.640	
	3. ราคา 75 บาท (price_3)	-2.460	
ค่าคงที่		5.935	

ค่าสถิติ Pearson's R = 0.997 ระดับนัยสำคัญ = 0.000 ค่าสถิติ Kendall's tau = 1.000 ระดับนัยสำคัญ = 0.000

ที่มา: จากการคำนวณ

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบรวม พบว่า ผู้บริโภคทั่วไปให้ความสำคัญในคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ควินัวพร้อมทานมากที่สุดคือ การติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 43.002 แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มากเป็นอันดับแรก และรองลงมาคือ ราคา และ บรรจุภัณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 38.513 และ ร้อยละ 18.485 อย่างมีนัยสำคัญ

ค่าอรรถประโยชน์ที่คำนวณจากระดับคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านการติดฉลาก พบว่าการไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -1.219 และ ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ 1.219 แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคจะพึงพอใจเมื่อมีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และจะไม่พึงพอใจเมื่อไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มีค่าอรรถประโยชน์

ค่าอรรถประโยชน์ที่คำนวณจากระดับคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอันดับที่ 2 คือ ด้านราคา พบว่าราคา 45 บาท มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -0.820 ราคา 60 บาท มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -1.640 ราคา 60 บาท มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -2.460 แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคจะพึงพอใจลดลงเมื่อสินค้ามีราคาเพิ่มขึ้น โดยมีค่าอรรถประโยชน์ลดลง -0.820 เมื่อราคาเพิ่มขึ้น 15 บาท

ค่าอรรถประโยชน์ที่คำนวณจากระดับคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอันดับสุดท้าย คือ ด้านบรรจุภัณฑ์ พบว่าบรรจุภัณฑ์แบบถ้วยพร้อมทานมีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ 0.235 และ บรรจุภัณฑ์แบบถุงซีลปากถุงมีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -0.235 แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคจะพึงพอใจเมื่อบรรจุภัณฑ์เป็นแบบถ้วยพร้อมทานและไม่พึงพอใจบรรจุภัณฑ์แบบถุงซีลปากถุง

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าความพึงพอใจหรือค่าอรรถประโยชน์ ทำให้สามารถสร้างแบบจำลองอรรถประโยชน์สูงสุดของผู้บริโภคต่อคุณลักษณะของควินัวพร้อมทาน ดังนี้

$$\text{ค่าอรรถประโยชน์สูงสุด} = 5.935 + 0.235(\text{pack\_1}) + 1.219(\text{label\_2}) - 0.820(\text{price\_1})$$

ซึ่งค่าความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อคุณลักษณะต่างๆ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะแบบถ้วยพร้อมทาน มีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และราคาขายที่ 45 บาท

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ที่มีค่าความพึงพอใจสูงสุด

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของควินัวที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค พบว่า การติดฉลากข้อมูลคุณประโยชน์ และราคามีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก สอดคล้องกับค่าน้ำหนักความสำคัญในการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมที่ให้ค่าน้ำหนักร้อยละ 43.002

อภิปรายผล

เมื่อสอบถามผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภครู้จักควินัวจำนวน 240 คน เคยรับประทาน ควินัว 104 คน และมีความสนใจซื้อควินัว 80 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ร้อยละ 26 และร้อยละ 20 ตามลำดับ หลังจากสร้างการรับรู้โดยใช้แผนภาพข้อมูลผลิตภัณฑ์ควินัว คุณประโยชน์ รวมถึงแร่ธาตุและวิตามินที่ได้รับจากควินัว ผู้บริโภคให้ความสนใจซื้อ ร้อยละ 74 เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ให้ความสนใจซื้อเพียงร้อยละ 20 ของจำนวนผู้บริโภคทั้งหมด

คุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านการติดฉลาก พบว่า การไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -1.219 และการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ 1.219 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคจะพึงพอใจเมื่อมีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันผู้บริโภคมีความสนใจผลิตภัณฑ์สินค้าเพื่อสุขภาพมากขึ้น การระบุคุณประโยชน์จึงมีความสำคัญเพื่อที่จะได้ทราบสารอาหารต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตาวรรณธรรม และเปรมฤดี จิตรเกื้อกุล. (2565) พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการระบุคุณประโยชน์มากที่สุด และงานวิจัยของณภัทร วงศ์จิต (2563) ส่วนประสมการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ บรรจุภัณฑ์มีข้อมูลด้านคุณประโยชน์และโภชนาการจากอาหาร

ค่าอรรถประโยชน์ที่คำนวณจากระดับคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญอันดับที่ 2 คือ ด้านราคา พบว่าราคา 45 บาท มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -0.820 ราคา 60 บาท มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -1.640 ราคา 75 บาท มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -2.439 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคจะพึงพอใจลดลงเมื่อสินค้ามีราคาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของธนัท อารังพิรุณ(2559) พบว่า ค่าอรรถประโยชน์มีค่าติดลบในทุกระดับราคา และเมื่อราคาเพิ่มขึ้นค่าอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคจะมีค่าลดลง อย่างไรก็ตาม ราคาเป็นคุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของควินัวที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมากที่สุด

คุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของควินัวที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญระดับมากที่สุดที่มีคะแนนสูงสุดคือ แสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการระบุแสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์เป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้บริโภคให้ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญรินทร์ ปิยะวงศ์พรรณ(2562) พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ป้ายแสดงวันหมดอายุ

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ แต่ไม่ได้จำกัดว่าต้องรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพเท่านั้นโดยส่วนใหญ่ทานอาหารทั่วไป ทั้งนี้ ได้ให้คะแนนคุณลักษณะและปัจจัยที่มีความสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อโดยการติดฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์และราคาอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับทั้ง 2 คุณลักษณะนี้ อย่างไรก็ตามจากการคำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญ การติดฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์มีความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 43.002 มากกว่าราคาที่มีความสำคัญร้อยละ 38.513 การไม่ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ -1.219 และการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ มีค่าอรรถประโยชน์เท่ากับ 1.219 โดยผู้บริโภคพึงพอใจเมื่อมีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์และไม่พึงพอใจเมื่อไม่มีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ แสดงให้เห็นว่า ให้ความสำคัญต่อการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์มากกว่าราคาของผลิตภัณฑ์ควินัว

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนเฉลี่ยด้านการฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์มีความสำคัญมากที่สุด มีค่า 4.34 คะแนน และมีจากการคำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญ การติดฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์มีความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 43.002 ซึ่งผลที่ได้มีความสอดคล้องกันกับการวิเคราะห์คุณลักษณะ ผู้บริโภคให้ความสำคัญในคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ควินัวพร้อมทานมากที่สุดคือ การติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคจะพึงพอใจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ รองลงมาคือ ราคา ผู้บริโภคจะพึงพอใจลดลงเมื่อสินค้ามีราคาเพิ่มขึ้น และ ด้านบรรจุภัณฑ์ จะพึงพอใจเมื่อบรรจุภัณฑ์เป็นแบบถั่วพร้อมทานและจะไม่พึงพอใจบรรจุภัณฑ์แบบถุงซีลปากถุง

ผู้บริโภคมีความพึงพอใจสูงสุดต่อคุณลักษณะแบบถ้วยพร้อมทาน มีการติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ และราคาขายที่ 45 บาท คุณลักษณะและปัจจัยที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) แสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์ 2) แสดงวันผลิตที่บรรจุภัณฑ์ 3) สินค้าสามารถเก็บระยะเวลานาน 4) ราคา และ 5) ฉลากแสดงข้อมูลคุณประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลิตรถยนต์ควินัวยังไม่ค่อยมีคนรู้จักจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หลังจากการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตรถยนต์ควินัว ทำให้ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อเพิ่มมากขึ้น ควรส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงคุณประโยชน์ของผลิตรถยนต์จะทำให้ผู้บริโภคให้ความสนใจซื้อผลิตรถยนต์มากขึ้น

1.2 ด้านบรรจุภัณฑ์ควรเป็นแบบถ้วยพร้อมทาน จะทำให้ผู้บริโภคให้ความสนใจในผลิตรถยนต์มากขึ้น

1.3 ติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ผู้ผลิตควรติดข้อมูลคุณประโยชน์บนผลิตรถยนต์อย่างครบถ้วน

1.4 ราคายังคงเป็นปัจจัยหลักที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญเป็นอันดับ 2 รองลงมาจากติดฉลากแสดงคุณประโยชน์ ราคาผลิตรถยนต์ควินัวในท้องตลาดมีตั้งแต่ 45 – 100 บาท ดังนั้นหากตั้งราคาผลิตรถยนต์สูงเกินไปอาจจะทำให้ผู้บริโภคสนใจน้อยลง

1.5 ผลิตรถยนต์ควินัวควรมีแสดงวันหมดอายุที่บรรจุภัณฑ์ แสดงวันผลิตที่บรรจุภัณฑ์ สินค้าสามารถเก็บระยะเวลานาน เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคทั่วไป และไม่ได้ระบุว่าเคยรับประทานควินัวหรือไม่ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่เคยรับประทานควินัว เพราะผู้บริโภคที่เคยรับประทานอาจให้ความสำคัญและความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของผลิตรถยนต์ที่ต่างกันออกไป

2.2 งานวิจัยในครั้งนี้ศึกษาองค์ประกอบร่วมโดยวิเคราะห์คุณลักษณะ ด้านการติดฉลาก ราคา และบรรจุภัณฑ์ในการศึกษาครั้งถัดไป อาจวิเคราะห์คุณลักษณะด้านอื่นๆ ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญร่วมด้วย เช่น ระยะเวลาเก็บรักษา ระยะเวลาเท่าไรที่ผู้บริโภคต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2561). *เทรนด์รักสุขภาพไทย ‘บูม...หนักมาก’* กรมพัฒนาฯ เชื้อสถานการณ์ลงทุน ใน *ข่าวสารเดือนมกราคม 2561*. สืบค้น 11 ตุลาคม 2562. จาก <http://www.dbd.go.th>.
- ชนัญญา ลำเจียก. (2562). *พฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อข้าวอินทรีย์บรรจุถุงในกรุงเทพมหานคร*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ชุตตา วรวัฒนธรรม และ เปรมฤดี จิตรเกื้อกุล. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมของคุณลักษณะข้าวสารบรรจุถุงที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และพฤติกรรมการเลือกข้าวสารบรรจุถุง กรณีศึกษา จังหวัดนครพนม. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ*, 9(1), 31-49.
- ณภัทร วงศ์จิต. (2563). *คุณลักษณะที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวโภชนาการสูงของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ธนัท อารังพิรุณ. (2559). *คุณลักษณะที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อแคปซูลของผู้บริโภค*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ธีรรัตน์ จันทุม. (2555). *การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะที่ส่งผลต่อราคาข้าวหอมมะลิบรรจุถุง*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ปกป้อง ป้อมฤทธิ. (2559). มหัศจรรย์ธัญพืช (เทียม) คุณค่าทางโภชนาการสูง. *วารสารเคหการเกษตร*, 40(7), 204-208.

- พรรณนิภา ปักโคทานัง. (2551). *คุณลักษณะของข้าวที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมการบริโภคข้าวสารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ศุภัสรัตน์ อินพิลา. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อข้าวหอมมะลิอินทรีย์ : การวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม*. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. (2566). *การนำเข้าของไทยตามพิกัดศุลกากร 100850 ในการนำเข้ารายพิกัดศุลกากร*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2566. จาก <http://tradereport.moc.go.th/>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *สำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของประชากร พ.ศ. 2560*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2566. จาก <http://www.nso.go.th>.
- _____. (2562). *สถิติกรุงเทพมหานคร 2561*. สืบค้น 11 ตุลาคม 2562. จาก <https://shorturl.asia/7IHAr>.
- อัญรินทร์ ปิยะวงศ์พรรณ. (2562). *คุณลักษณะเครื่องดื่มสมุนไพรแคลอรีต่ำที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- Bajaj, A. (1999). Conjoint analysis: A potential methodology for IS research analysis. Retrieved 10 September 2015. from <http://www.nfp.collins.utulsa.edu/bajaja/amcis1999.doc>.
- Green, P. E. & V. Srinivasan. (1978). Conjoint Analysis in Consumer Research: Issue and Outlook. *Journal of Consumer Research* 12(6), 13-23.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R., & Tatham, R. (2006). *Multivariate Data Analysis*. (6th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lancaster, K. J. (1971). *Consumer demand: A new approach*. New York: Columbia University.

Transformational Leadership Affecting School Effectiveness of Schools under The Pathumthani Primary Education Service Area Office 1

Phatthararat Saiphongsri^{1*} and Ganratchakan Lertamornsak¹

¹ Department of Educational Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Phatthararat.sai@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the transformational Leadership of school administrators under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1; (2) to study the effectiveness of school administration under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1; and (3) to study the transformational leadership affecting school administration efficiency of schools under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1. The study used quantitative research methods. The sample was administrators and teachers in schools under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1, 328 people, used a questionnaire to collect data. Analyzed data from frequency, percentage, mean, standard deviation and enter multiple regression analysis. The result of the study found that Transformational Leadership of school administrators under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1 was high level. The effectiveness of school administration under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1 was high level. And Transformational leadership in creating prestige, Inspiration, and intellectual stimulation positively affected the effectiveness of school administration under the Pathumthani Primary Education Service Area Office 1, had a predictive power of 91.50 %.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrator, School Administration, Effectiveness of Schools

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ภัทรรัตน์ ไทรพองศรี^{1*} และ กัญญารักษ์การย์ เลิศอมรศักดิ์¹

¹ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Phatthararat.sai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 (2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ (3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 328 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ Stepwise Multiple regression analysis ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นปัญญา ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 91.50

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษา, ประสิทธิผลของสถานศึกษา

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคลากรภายในประเทศให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยมีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตนเอง มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งเหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนระดับสูงขึ้นไป และการดำรงชีวิตในอนาคต (อมรรัตน์ เตชะนอก, 2563) โดยมีโรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาที่จะต้องดำเนินการด้านการศึกษาให้กับนักเรียน มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้บริหารจัดการ คอยกำกับ ติดตาม และดูแลการดำเนินการด้วยการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย หลักการของโรงเรียน ร่วมกับองค์คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้วนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องพยายามที่จะดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการศึกษาหลายๆ ประการ เช่น หลักสูตร ครูผู้สอน นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความพยายามที่จะดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยให้เกิดผลผลิต คือนักเรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินงานที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาคือแกนนำในการขับเคลื่อนสถานศึกษาและผู้นำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความราบรื่น โดยทั่วไปคุณลักษณะ

ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีมีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคคลทั่วไป มีความอดทนและมีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและมีความยุติธรรม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกที่ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา (ธีรศักดิ์ สารสมศรี, ไพรวลัย โคตรระตะ และ ชวนคิด มะเสนะ, 2563) ในการขับเคลื่อนสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสภาพแวดล้อมขององค์การทั้งภายในและภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีทั้งชนิดฉับพลันมีลักษณะรุนแรงและค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งยากแก่การคาดการณ์ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจะต้องมีผู้นำที่มีความสามารถเพื่อนำองค์การ ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งการมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือ ผู้นำที่มีกระบวนการทำงานที่มีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานทั้งในด้านการความเชื่อ ทศนคติ คุณธรรม เพื่อให้การทำงานและผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาศักยภาพและความสามารถให้สูงขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเป็นพลังชนิดหนึ่งที่สามารถก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกลุ่มคนและระบบองค์การไปสู่เป้าประสงค์ (อรรถธรณ์ ภัทรดาเนินสุข, 2564) ทั้งนี้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นหน่วยงานที่มีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนขับเคลื่อนคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้เรียน สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2564) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการบริหารสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดการบริหารจัดการองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาและครู สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาภาวะการเปลี่ยนแปลงของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 102 โรงเรียน โดยแยกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 127 คน ครู จำนวน 1,681 รวมเป็น 1,808 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งเป็นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Taro Yamane, 1973) จากนั้นปรับกลุ่มตัวอย่างใหม่เป็น 328 คน และทำการเทียบสัดส่วนได้ผู้บริหาร จำนวน 23 คน และครู จำนวน 305 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยตลอดจนกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

2.3 กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย และดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

2.5 ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

2.7 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

โดยประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสอบถามในเรื่อง ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

3. สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ได้มีวิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจาก การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผลการศึกษาวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ของกลุ่มเป้าหมาย และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน ซึ่งได้กลับมาครบตามจำนวน 328 ชุด และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

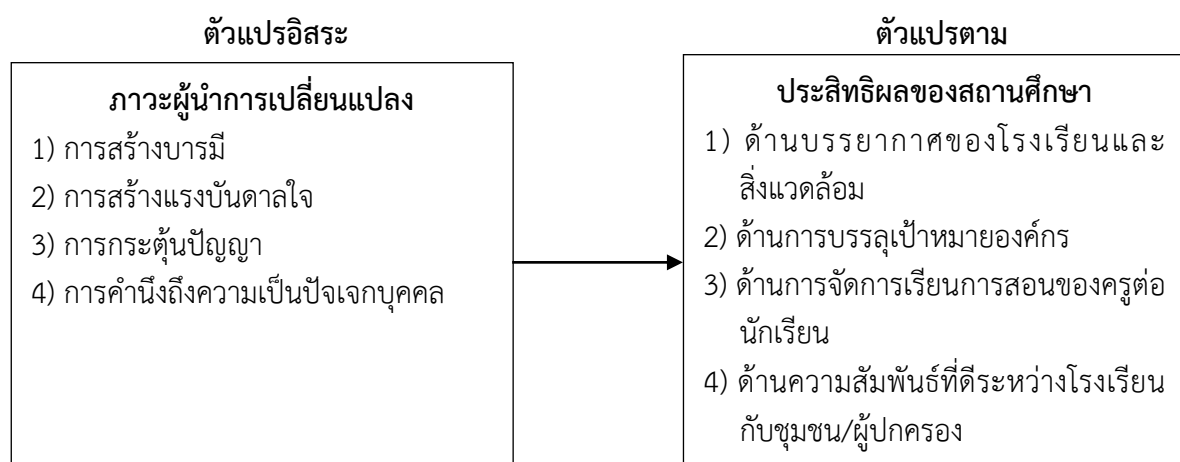
5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.40) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างบารมี มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.42) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.43) ด้านการกระตุ้นปัญญา มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.45) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.39)

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.38) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศของโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.48) ด้านการจัดการเรียนการสอนของครูต่อนักเรียน มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.40) ด้านความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน/ผู้ปกครองมีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.43) และด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร มีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.46)

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นปัญญา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 91.50 ($R^2_{adj} = 0.915$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05

สมการสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ในรูปสมการคะแนนดิบ

$$Y = 0.515 + 0.314(X_3) + 0.283(X_1) + 0.274(X_2)$$

และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$Z(y) = 0.376(X_3) + 0.312(X_2) + 0.308(X_1)$$

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) ซึ่งการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี (X_1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) และด้านการกระตุ้นปัญญา (X_3) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา (Y) ในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 91.50 ($R^2_{adj} = 0.915$) และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.11049

อภิปรายผล

ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านการสร้างบารมี มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีระดับความคิดเห็นมาก ด้านการกระตุ้นปัญญา มีระดับความคิดเห็นมาก และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีระดับความคิดเห็นมาก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จะมีแนวโน้มการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น (John P. Kotter, 1996) เนื่องจากผู้บริหารมีทักษะที่จำเป็นต่อการนำบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชีรศักดิ์ สารสมศรี, ไพรวลัย โคตรระตะ และ ขวนคิด มะเสนา (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และพบว่า สภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศของโรงเรียนและสิ่งแวดล้อม มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ด้านการจัดการเรียนการสอนของครูต่อนักเรียน มีระดับความคิดเห็นมาก ด้านความสัมพันธ์ที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน/ผู้ปกครอง มีระดับความคิดเห็นมาก และด้านการบรรลุเป้าหมายองค์กร มีระดับความคิดเห็นมาก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการที่สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้เป็นอย่างดี (รัตน จั่วแหลม, 2563) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพย์งค์ รักษาสิน, ลินดา นาคโพรย และ สายฝน เสกขุนทด (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก, ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นปัญญาส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ในทางบวก แสดงให้เห็น

ถึงข้อดีของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมีเพราะเป็นผลดีต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังเกตได้จากระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นในระดับมากทั้งตัวแปรอิสระ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง) และตัวแปรตาม (ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา) โดยสังเกตจากการส่งผลทางบวกซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สอดคล้องกับผลการศึกษานาตยา ทับยาง (2563) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ใหม่

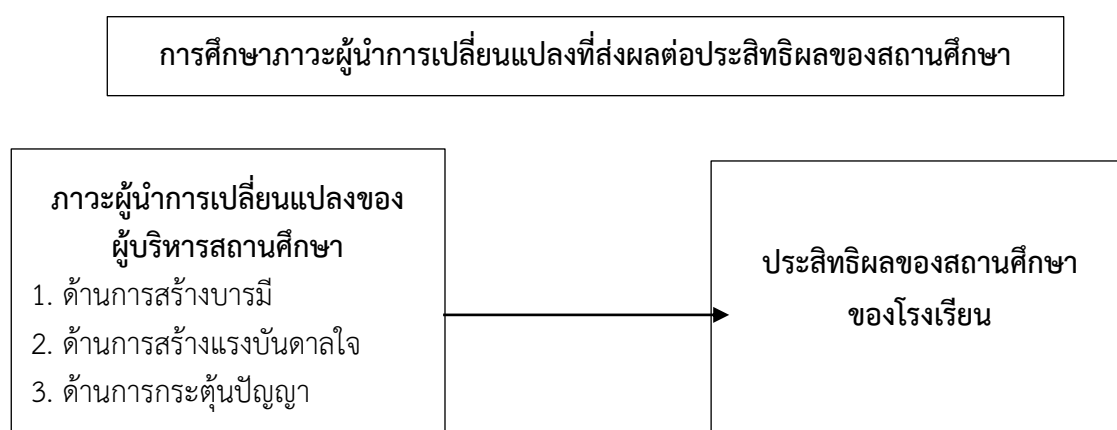
การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนได้ด้วยเงื่อนไข 3 ประการ ได้แก่

1. ด้านการสร้างบารมี คือการที่ผู้นำสถานศึกษามีความมุ่งมั่นตั้งใจและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยไม่ใช้อำนาจในการบังคับ แต่ใช้ความดีและการกระทำจนก่อให้เกิดการเป็นผู้นำทางจิตใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความไว้วางใจ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองตลอดจนสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของตนเองและกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงานในสถานศึกษาของตนเองได้

2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือการที่ผู้นำสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ตามรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น ซึ่งผู้นำจะต้องคอยกระตุ้นให้ผู้ตาม มีความกล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้น กระตุ้นจิตสำนึกให้มีความคิดที่ดีในการทำงาน ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าพวกเขาเป็นส่วนสำคัญและมีคุณค่า และผู้นำที่ดีจะต้องคอยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ตามตลอดเวลา เมื่อทำงานตามเป้าหมายที่สถานศึกษาได้วางไว้

3. ด้านการกระตุ้นปัญญา คือการที่ผู้นำสถานศึกษาแสดงออกผ่านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารงาน ให้ผู้ตามมีความพยายามต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงานเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม และผู้นำจะเปิดโอกาสให้ผู้ตามแสดงความคิดเห็นและเหตุผล ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน การกระตุ้นทางปัญญเป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนักเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครู มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5-10 ปี โดยระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมาก และมีระดับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นปัญญา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 91.50 ($R^2_{adj} = 0.915$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ ด้านการกระตุ้นปัญญาส่งผลในทางบวกต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรนำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดบทบาทของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา เพราะจะเป็น การส่งผลดีต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาอาจให้ความสำคัญรองลงมา เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีทิศทางการแสดงความคิดเห็นในแนวทางเดียวกัน และไม่ได้ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มเติมตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลให้ละเอียดครอบคลุมข้อมูลของครู และผู้บริหารสถานศึกษามากขึ้น เช่น ขนาดของสถานศึกษา ประสบการณ์ของผู้บริหาร เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไปจนถึงประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาอย่างเห็นได้ชัด

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและ ประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบบริบทพื้นที่และหาแนวทางการรักษาหรือพัฒนา ระดับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

2.3 ควรมีการถอดบทเรียนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่มีประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาเป็นที่ประจักษ์ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาอื่นๆ นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์งค์ รักษาสิน, ลินดา นาคโปรย และ สายฝน เสกขุนทด. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(4), 31-47.
- ธีรศักดิ์ สารสมักร, ไพรวลัยโคตรระตะ และ ชวนคิด มะเสนะ. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5 “การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Research to Make A CHANGE)”* (น. 348-358). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- นตยา ทับยาง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 3(2). 44-63.

- พิมพ์ลักษณ์ จันทวงศ์. (2557). แบบภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของนักวิชาการศึกษา สังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดอุดรธานี. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).
- รัตนา จ้าวแหลม. (2546). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูปฐมวัยตามแนวทางปฏิรูปครู ในทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตสังกัดสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2564). แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 3 ปี พ.ศ. 2564-2565. สืบค้น 8 กันยายน 2565. จาก <http://ptt1.go.th/home/?p=2888>.
- อมรรัตน์ เตชะนอก. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์, 7(9), 1-9.
- อรรรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูกับแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. (ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- John P. Kotter. (1996). *Leading Change*. Boston: Harvard Business School Press.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper. & Row.

Factors Affecting Non-Performing Loans of the Government Savings Bank: Bangkok Region

Thamanan Prampet^{1*} and Parinnapha Chitraphan²

¹ Master of Economics, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Ramkhamhaeng University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: prampet_jubjib@hotmail.com

ABSTRACT

This article aimed to study the factors affecting non-performing loans of the Government Savings Bank (GSB), by analyzing quantitative data using secondary data were collected from the credit system of GSB for 400 outstanding debtors of GSB in Bangkok Metropolis as of December 2021. The statistics used in data analysis were logistic regression analysis with a computer program. The factors affecting non-performing loans of GSB were age, occupation, debtors' monthly income, credit types, and the collection status.

Keywords: Non-Performing Loans, Debt Management, Government Saving Bank

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร

ธมนันท์ พรหมเพชร^{1*} และ ปริณภา จิตราภรณ์²

¹ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: prampet_jubjib@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนรายลูกหนี้คงเหลือของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากระบบงานสินเชื่อของธนาคารออมสิน ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2564 จำนวน 400 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ ประภาสินเชื่อ และสถานะการเรียกเก็บ

คำสำคัญ: หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้, การบริหารจัดการหนี้, ธนาคารออมสิน

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สินเชื่อเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนเงินตราที่มีลักษณะเป็นสัญญาผูกพันและมีผลต่อเนื่องไปสู่อนาคต โดยจะต้องมีการไถ่ถอนหนี้สินด้วยการชำระหนี้ตามข้อผูกพันสินเชื่อ ซึ่งสินเชื่อมีบทบาทสำคัญ ทั้งด้านของผู้ผลิตในการให้มีทุนเพียงพอสำหรับการขยายตัวของการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งจะมีผลต่อการจ้างงาน การซื้อวัตถุดิบ และการใช้บริการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น ด้านผู้บริโภคได้รับสินเชื่อทำให้สามารถนำไปใช้ในการจัดหาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ เช่น การใช้สินเชื่อในการซื้อบ้าน ที่ดิน และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ สำหรับผู้ให้บริการสินเชื่อมีทั้งผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ให้บริการทางการเงิน เช่น การรับฝาก - ถอนเงิน การให้สินเชื่อ การรับชำระเงิน และธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ ตามที่ได้รับอนุญาตแก่ลูกค้าไม่ว่าจะเป็นประชาชนทั่วไป บริษัท ห้างร้าน หรือหน่วยงานราชการ ซึ่งประกอบธุรกิจสถาบันการเงินภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และ ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้กำกับดูแล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ (Commercial Bank) บริษัทเงินทุน (Finance Company) และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ (Credit Fancier Company) ส่วนผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ส่วนใหญ่เป็นบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ ผู้ให้บริการบัตรเครดิต ผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้การกำกับ ผู้ให้บริการสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบธุรกิจภายใต้การกำกับ (นาโนไฟแนนซ์) ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) และผู้ให้บริการด้านการแลกเปลี่ยนเงินหรือโอนเงินตราต่างประเทศ (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

ด้านความต้องการสินเชื่อในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 จากรายงานผลการสำรวจภาวะและแนวโน้มสินเชื่อในไตรมาสที่ 2 ของปี 2564 ของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าความต้องการสินเชื่อของภาคธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งธุรกิจขนาดเล็กที่เป็น SMEs และธุรกิจใหญ่ที่ต้องการสินเชื่อเพื่อนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในธุรกิจและเพื่อผลิตสินค้าคงคลัง โดยกลุ่มลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกหนี้รายเดิมที่ขอสินเชื่อผ่านธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่เป็นหลัก สำหรับไตรมาสที่ 3 ของปี 2564 ธุรกิจขนาดใหญ่และ SMEs ยังคงมีแนวโน้มความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉพาะธุรกิจภาคบริการ ธุรกิจส่งออก และสินเชื่อโครงการ (Project finance) อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินซึ่งเป็นผู้ให้บริการสินเชื่อ

มีความระมัดระวังในการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดใหญ่ แต่มีการผ่อนคลายมาตรฐานการให้สินเชื่อธุรกิจ SMEs ลง ดังนั้นในภาพรวมของอัตราการอนุมัติสินเชื่อจึงมีจำนวนลดลงจากไตรมาสก่อน โดยสถาบันการเงิน (สง.) ได้พิจารณาการอนุมัติสินเชื่อธุรกิจ จากปัจจัยภาวะเศรษฐกิจและคุณภาพหลักประกันเป็นหลัก ด้านความต้องการสินเชื่อของภาคครัวเรือนในไตรมาสที่ 2 ของปี 2564 ลดลงในหลายบริการ ได้แก่ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย สินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งความต้องการสินเชื่อที่ลดลงมาจากความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่ปรับลดลงตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ส่งผลให้ผู้ประกอบการชะลอการเปิดโครงการใหม่และลดกิจกรรมส่งเสริมการขาย และสำหรับไตรมาสที่ 3 ของปี 2564 ภาคครัวเรือนมีแนวโน้มต้องการสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่ออุปโภคบริโภคอื่นเพิ่มขึ้น เพื่อใช้จ่ายทั่วไปและบริหารสภาพคล่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

ธนาคารออมสินซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เป็นสถาบันที่ให้บริการทางการเงินในการรับฝากถอนเงิน การให้สินเชื่อ การรับชำระหนี้ และธุรกรรมทางการเงินอื่น ๆ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ ผ่านสาขาของธนาคาร ที่มีให้บริการทั่วประเทศ ผ่านช่องทางออนไลน์ Internet Banking และตัวแทนให้บริการของธนาคาร สำหรับการให้บริการด้านสินเชื่อเป็นอีกหนึ่งธุรกรรมสำคัญของธนาคารที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้ โดยธนาคารจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของค่าธรรมเนียมในการให้บริการทางการเงินและดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อ

ตารางที่ 1 ข้อมูลเงินให้สินเชื่อ รายได้ดอกเบี้ย และ NPLs ของธนาคารออมสินในระหว่าง ปี พ.ศ. 2560 - 2564

ปี พ.ศ.	เงินให้สินเชื่อ (ล้านบาท)	รายได้ดอกเบี้ย (ล้านบาท)	NPLs (ร้อยละ)	NPLs (ล้านบาท)
2560	2,014,123	104,302	2.05	41,289.52
2561	2,111,899	102,701	2.81	59,344.36
2562	2,152,718	103,359	2.65	57,047.03
2563	2,159,241	92,815	2.13	45,991.83
2564	2,270,281	88,364	2.49	56,496.00

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเงินให้สินเชื่อ รายได้ดอกเบี้ย และ NPLs ของธนาคารออมสินในระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2564 จะเห็นได้ว่า เงินให้สินเชื่อของธนาคารออมสินในปีพ.ศ. 2560 ถึง 2564 มีจำนวนเงินให้สินเชื่อเพิ่มขึ้น แต่รายได้ดอกเบี้ยกลับลดลง ทั้งนี้ การให้สินเชื่ออาจจะมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธนาคารได้ทั้งด้านบวกและลบ หากการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลดีกับธนาคารและในทางกลับกันหากการพิจารณาสินเชื่อด้วยคุณภาพ การเรียกเก็บหนี้คืนไม่เป็นไปตามเป้าอาจจะส่งผลให้เกิดการค้างชำระหนี้ของลูกค้าหนี้สินเชื่อและกลายเป็นปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs)

ดังนั้น การเกิดสินเชื่อที่ด้วยคุณภาพในปริมาณมากของธนาคาร นอกจากจะส่งผลกระทบต่อผลกำไรทำให้เกิดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) แล้ว ธนาคารยังต้องกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญหรือค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย หากธนาคารมีการกันสำรองหนี้สงสัยจะสูญเป็นจำนวนมากก็จะส่งผลกระทบต่อผลกำไรของธนาคารจนผลการดำเนินงานของธนาคารขาดทุน จะส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องและความมั่นคงของธนาคารได้ จากข้อมูลสถิติทางการเงินที่สำคัญของธนาคารออมสินในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2564 ตามตารางข้างต้นที่แสดงมูลค่าการให้สินเชื่อ ร้อยละ NPLs และจำนวนเงิน NPLs ในแต่ละปีเห็นได้ว่ามูลค่าการให้สินเชื่อสูงขึ้นทุกปีนั้นอาจเพราะมีเรื่องสินเชื่อบางตัวที่ทางกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ให้ธนาคารออมสินสนับสนุนเสริมสภาพคล่องกับลูกค้าทั้ง 3 กลุ่มของธนาคารที่ได้รับความเดือดร้อน และในเวลาเดียวกันก็ให้ธนาคารออมสินออกมาตรการที่จะช่วยเหลือลูกค้าในการพักชำระหนี้จึงทำให้ NPLs ของธนาคารไม่ได้สูงขึ้นตามไปด้วยในแต่ละปีซึ่งเห็นได้จากตารางข้างต้น

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินเพื่อใช้ในการประเมินความน่าจะเป็นในการก่อให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ อีกทั้งเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนที่ธนาคารจะปล่อยสินเชื่อในแต่ละครั้ง และธนาคารสามารถประเมินความเสี่ยงของลูกค้าในแต่ละรายได้ โดยเน้นศึกษาข้อมูลลูกค้าในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีประชากรแฝง ดังนั้น หากเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จะทำให้ลูกค้าทั้งหลักประกัน หรือหนีกลับภูมิลำเนาจึงทำให้การติดตามลูกหนี้ในกลุ่มนี้มาชำระหนี้เป็นไปได้ยากกว่าปกติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ได้แก่ ลูกค้าสินเชื่อทุกประเภทของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการค้างชำระตั้งแต่ 1 งวดขึ้นไป เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่อาจนำไปสู่การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ โดยเป็นจำนวนรายลูกค้าคงเหลือ ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2564 ในฐานข้อมูลในระบบงานสินเชื่อบน Website ของธนาคารออมสิน รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนลูกหนี้สินเชื่อคงเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูล ณ ธันวาคม 2564

ชั้นที่	ลูกหนี้ค้างชำระ(งวด)	การจัดชั้น	ประเภทของหนี้	จำนวนราย
1	ไม่ค้างชำระ	-	PL	-
2	ไม่เกิน 1 งวด	ปกติ	PL	476,336
3	มากกว่า 1 งวด ไม่เกิน 3 งวด	กล่าวถึงเป็นพิเศษ	PL	29,141
4	มากกว่า 3 งวด ไม่เกิน 6 งวด	ต่ำกว่ามาตรฐาน	NPL	26,627
5	มากกว่า 6 งวด ไม่เกิน 12 งวด	สงสัย	NPL	72,370
6	มากกว่า 12 งวด ขึ้นไป	สงสัยจะสูญ	NPL	23,679

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้คำนวณจากลูกหนี้สินเชื่อคงเหลือของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 628,153 ราย จากระบบงานสินเชื่อบน Website ของธนาคารออมสิน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

โดยกำหนดให้

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ (ร้อยละ)

แทนค่าในสูตรข้างต้น

$$n = \frac{628,153}{1 + 628,153(0.05^2)} = 399.75 \text{ ราย} = 400 \text{ ราย}$$

เพราะฉะนั้น จากการคำนวณจำนวนตัวอย่างข้างต้น จะใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 400 ตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลลูกหนี้ปกติจำนวน 200 รายและข้อมูลลูกหนี้ที่มีปัญหาค้างชำระเกินกว่า 3 เดือนติดต่อกัน อีก 200 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากระบบงานสินเชื่อของธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นจำนวนรายลูกหนี้คงเหลือ ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2564 ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน

3.2 ปัจจัยด้านสินเชื่อ ได้แก่ วงเงินกู้ที่ได้รับ ระยะเวลาผ่อนชำระทั้งหมด ระยะเวลาผ่อนชำระ ประเภทสินเชื่อ และสถานะการเรียกเก็บ เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากระบบงานสินเชื่อของธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นจำนวนรายลูกหนี้คงเหลือ ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2564 ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

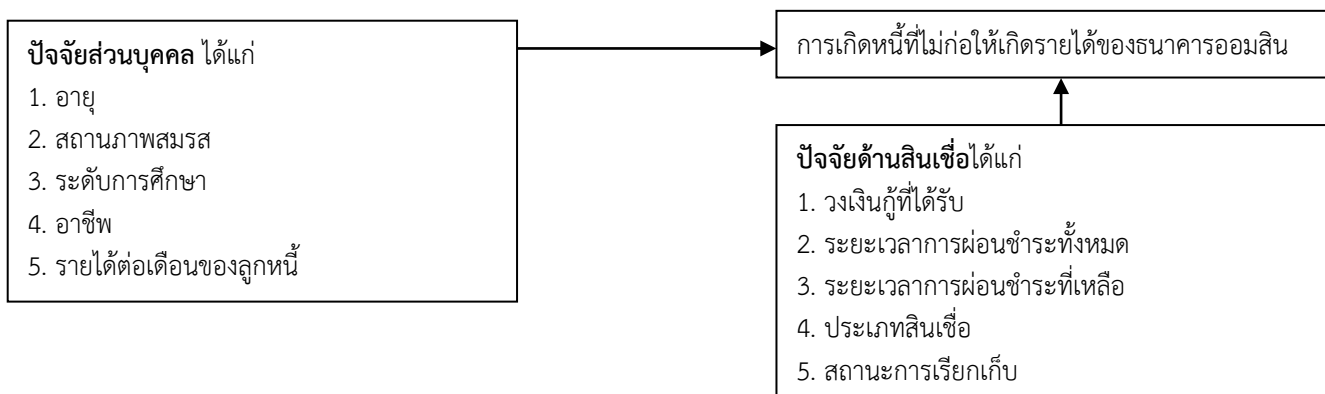
การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ซึ่งได้แก่ รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ วงเงินกู้ที่ได้รับ ระยะเวลาการผ่อนชำระที่เหลือสัดส่วนเงินผ่อนชำระต่อรายได้ ประเภทสินเชื่อ สถานะการเรียกเก็บ จำนวนผู้กู้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับกรอบแนวคิดในการวิจัยผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาประยุกต์เพื่อกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วยอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาอาชีพ รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ และปัจจัยด้านสินเชื่อ ประกอบด้วยวงเงินกู้ที่ได้รับ ระยะเวลาการผ่อนชำระทั้งหมด ระยะเวลาการผ่อนชำระที่เหลือ ประเภทสินเชื่อ สถานะการเรียกเก็บ โดยข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยประยุกต์จากนโยบาย 6 C's เพื่อการวิเคราะห์สินเชื่อ ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้คุณสมบัติผู้ขอสินเชื่อ (Character) ความสามารถในการชำระหนี้ (Capacity) เงินทุน (Capital) หลักประกัน (Collateral)

ส่วนตัวแปรตาม คือ การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ตามกรอบแนวคิดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแบบในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ด้วยแบบจำลอง Logit Model แสดงเป็นสมการได้ดังนี้

$$\ln\left(\frac{NPLs}{1-NPLs}\right) = \beta_0 + \beta_1 \text{GENDER} + \beta_2 \text{AGE} + \beta_3 \text{STATUS} + \beta_4 \text{EDU} + \beta_5 \text{OCC} + \beta_6 \text{INC} + \beta_7 \text{CREDIT LIMIT} + \beta_8 \text{NOP} + \beta_9 \text{TIME} + \beta_{10} \text{LOAN} + \beta_{11} \text{HTP} + u_i$$

ตารางที่ 3 นิยามและการวัดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน

ตัวแปร	ความหมาย	รายละเอียดตัวแปร
ตัวแปรตาม		
NPLs	การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = ไม่เป็น NPLs, 1 = เป็น NPLs
ตัวแปรอิสระ		
GENDER	เพศ	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = เพศหญิง, 1 = เพศชาย
AGE	อายุ	หน่วยเป็นปี
STATUS	สถานภาพสมรส	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = โสด, 1 = สมรส
EDU	ระดับการศึกษา	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = ปริญญาตรี, 1 = ต่ำกว่าปริญญาตรี
OCC	อาชีพ	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = อาชีพที่มีรายได้ประจำ ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐ, ประกอบวิชาชีพเฉพาะ, พนักงานและลูกจ้างในบริษัท 1 = อาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจ/เจ้าของกิจการ, เกษตรกร ประกอบอาชีพอิสระ, ผู้รับจ้างทั่วไป/ผู้ใช้แรงงาน
INC	รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = รายได้มากกว่า 20,000 บาท 1 = รายได้น้อยกว่า 20,000 บาท
CREDIT LIMIT	วงเงินกู้ที่ได้รับ	หน่วยเป็นบาท
NOP	Number of payment ระยะเวลาทุกงวด	หน่วยเป็นปี
TIME	ระยะเวลาที่ค้างเหลือ	หน่วยเป็นปี
LOAN	ประเภทสินเชื่อ	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = สินเชื่อที่มีหลักประกัน ได้แก่ สินเชื่อเคหะ, สินเชื่อโทรทอง, สินเชื่อห้องแถว 1 = สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน ได้แก่ ธปช. เพื่อแก้ไขหนี้ในระบบ (PSA), สินเชื่อธนาคารประชาชน, สินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ, สินเชื่อสวัสดิการ, สินเชื่อพัฒนาองค์กรชุมชน (รายบุคคล), ธปช. เพื่อผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (PSA)
HTP	สถานะการเรียกเก็บ	ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ 0 = ชำระผ่านหน่วยงาน 1 = ชำระด้วยตัวเอง/หักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร

1.1 ลักษณะทั่วไปของลูกค้าหนี้สินเชื่อธนาคารออมสิน

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปในด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่ของธนาคารออมสินเป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 23 – 83 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพของลูกค้าหนี้สินเชื่อส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ/เจ้าของกิจการ มีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่เท่ากับ 10,001 – 20,000 บาท ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ลักษณะทั่วไปของลูกค้าหนี้สินเชื่อธนาคารออมสิน

	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	หญิง	153	38.25
	ชาย	247	61.75
	รวม	400	100
อายุ	23 – 30	7	1.75
	ค่าเฉลี่ย 49.8575	64	16.00
	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.41	144	36.00
	ค่าต่ำสุด 23	185	46.25
	ค่าสูงสุด 83	รวม	400
สถานภาพสมรส	โสด	15	3.75
	สมรส	385	96.25
	รวม	400	100
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	55	13.75
	ปริญญาตรี	345	86.25
	รวม	400	100
อาชีพ	เกษตรกร	14	3.50
	ข้าราชการและลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐ	96	24.00
	ประกอบวิชาชีพเฉพาะ	1	0.25
	ประกอบอาชีพอิสระ	44	11.00
	ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการ	172	43.00
	ผู้รับจ้างทั่วไป/ผู้ใช้แรงงาน	36	9.00
	พนักงานและลูกจ้างในบริษัท	37	9.25
	รวม	400	100.00
รายได้ต่อเดือนของลูกค้าหนี้	1 – 10,000	21	5.25
	10,001 – 20,000	111	27.75
	20,001 – 30,000	86	21.50
	30,001 – 40,000	44	11.00
	40,001 – 50,000	32	8.00
	50,001 ขึ้นไป	106	26.50
	รวม	400	100.00

ในส่วนของผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปในด้านปัจจัยด้านสินเชื่อ พบว่า ลูกหนี้สินเชื่อได้รับวงเงินกู้ตั้งแต่ 10,000 บาท ถึง 5,255,000 บาท มีระยะเวลาการผ่อนชำระทั้งหมด ตั้งแต่ 2 ปี ถึง 32 ปี โดยมีระยะเวลาการผ่อนชำระที่เหลือ ตั้งแต่ 1 ปี ถึง 28 ปี โดยสินเชื่อธนาคารประชาชน เป็นสินเชื่อที่มีลูกหนี้มากที่สุดจำนวน 125 ราย และสถานะการเรียกเก็บเป็นการชำระโดยการหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยด้านสินเชื่อของลูกหนี้สินเชื่อธนาคารออมสิน

	ปัจจัยด้านสินเชื่อ	จำนวน	ร้อยละ
วงเงินกู้ของลูกหนี้	10,000 – 200,000	167	41.75
ค่าเฉลี่ย 592,428.30	200,001 – 1,000,000	104	26.00
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 862,189.5	1,000,001 ขึ้นไป	129	32.25
ค่าต่ำสุด 10,000	รวม	400	100.00
ค่าสูงสุด 5,255,000			
ระยะเวลาในการผ่อนชำระทั้งหมด	1 - 10	145	36.25
ค่าเฉลี่ย 14.64	11 - 30	254	63.50
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.81	31 ขึ้นไป	1	0.25
ค่าต่ำสุด 2	รวม	400	100.00
ค่าสูงสุด 32			
ระยะเวลาในการผ่อนชำระที่เหลือ	1 - 10	303	75.75
ค่าเฉลี่ย 7.14	11 - 30	97	24.25
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.32	รวม	400	100
ค่าต่ำสุด 1			
ค่าสูงสุด 28			
ประเภทสินเชื่อ	สินเชื่อเคหะ	113	28.25
	สินเชื่อโทรทอง	69	17.25
	สินเชื่อห้องแถว	11	2.75
	รพช.เพื่อแก้ไขหนี้ในระบบ(PSA)	24	6.00
	รพช.เพื่อผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ(PSA)	13	3.25
	สินเชื่อธนาคารประชาชน	125	31.25
	สินเชื่อพัฒนาองค์กรชุมชน (รายบุคคล)	3	0.75
	สินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ	25	6.25
	สินเชื่อสวัสดิการ	17	4.25
	รวม	400	100.00
สถานะการเรียกเก็บ	ชำระผ่านหน่วยงาน	34	8.50
	ชำระด้วยตนเอง	57	14.25
	ชำระโดยการหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ	309	77.25
	รวม	400	100.00

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน

ตารางที่ 6 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน

NPLs	Coef.	z	P> z	Odds Ratio	Marginal effect
GENDER	0.16	0.65	0.51	1.17	0.04
AGE	-0.04	-2.65	0.01	0.96	-0.01
STATUS	0.39	0.61	0.55	1.48	0.10
EDU	0.28	0.71	0.48	1.32	0.07
OCC	0.74	2.70	0.01	2.09	0.18
INC	-1.32	-4.49	0.00	0.27	-0.31
CREDIT LIMIT	0.00	-0.50	0.61	1.00	0.00
NOP	0.00	0.14	0.89	1.00	0.00
TIME	0.00	0.10	0.92	1.00	0.00
LOAN	0.71	2.45	0.01	2.04	0.18
HTP	1.33	2.52	0.01	3.77	0.30

1.2.1 เพศ (GENDER กำหนดให้เพศหญิงมีค่าเป็น 0 และเพศชายมีค่าเป็น 1) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.04 หมายความว่ากลุ่มลูกหนี้เพศชายส่งผลให้เกิด NPLs สูงกว่ากลุ่มลูกหนี้เพศหญิง

1.2.2 อายุ (AGE) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ และมีค่า Marginal effect เท่ากับ -0.01 หมายความว่า ถ้าอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี ส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลดลงเท่ากับ 0.01

1.2.3 สถานภาพสมรส (STATUS) กำหนดให้โสด มีค่าเท่ากับ 0 และสมรส มีค่าเท่ากับ 1) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.10 หมายความว่า ลูกหนี้ที่มีสถานภาพสมรส ส่งผลให้เกิด NPLs สูงกว่าลูกหนี้ที่มีสถานะภาพโสดเท่ากับ 0.10

1.2.4 ระดับการศึกษา (EDU กำหนดให้ปริญญาตรี มีค่าเท่ากับ 0 และต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเท่ากับ 1) ลูกหนี้ มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.07 หมายความว่า ลูกหนี้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีส่งผลให้เกิด NPLs สูงกว่าลูกหนี้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี

1.2.5 อาชีพ (OCC กำหนดให้อาชีพที่มีรายได้ประจำ ได้แก่ ข้าราชการและลูกจ้างในหน่วยงานรัฐ ประกอบวิชาชีพเฉพาะ และพนักงานและลูกจ้างในบริษัท มีค่าเท่ากับ 0 และอาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจ / เจ้าของกิจการ เกษตรกร ประกอบอาชีพอิสระ และผู้รับจ้างทั่วไป / ผู้ใช้แรงงาน มีค่าเท่ากับ 1) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.18 หมายความว่าลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำ ส่งผลให้เกิด NPLs สูงกว่าลูกหนี้ที่มีประกอบอาชีพมีรายได้ประจำ

1.2.6 รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ (INC กำหนดให้รายได้มากกว่า 20,000 บาท มีค่าเท่ากับ 0 รายได้น้อยกว่า 20,000 บาทมีค่าเท่ากับ 1) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบและมีค่า Marginal effect เท่ากับ -0.31 หมายความว่า ถ้ารายได้ต่อเดือนของลูกหนี้เพิ่มขึ้น 1 บาท ส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลดลงเท่ากับ 0.31

1.2.7 วงเงินกู้ที่ได้รับ (CREDIT LIMIT) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบและมีค่า Marginal effect เท่ากับ 1.87 หมายความว่า ถ้าวงเงินกู้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลดลงเท่ากับ 1.87

1.2.8 ระยะเวลากู้ทั้งหมด (NOP) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.001 หมายความว่า ถ้าระยะเวลากู้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น 1 ปีส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.001

1.2.9 ระยะเวลากู้คงเหลือ (TIME) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.001 หมายความว่า ถ้าระยะเวลากู้คงเหลือเพิ่มขึ้น 1 ปี ส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.001

1.2.10 ประเภทสินเชื่อ (LOAN กำหนดให้ตัวแปรหุ่น กำหนดให้ สินเชื่อที่มีหลักประกัน ได้แก่ สินเชื่อเคหะ, สินเชื่อโทรทอง, สินเชื่อห้องแถว มีค่าเท่ากับ 0 และสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน ได้แก่ สินเชื่อ ธปช.เพื่อแก้ไขหนี้ในระบบ (PSA), สินเชื่อธนาคารประชาชน, สินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ, สินเชื่อสวัสดิการ, สินเชื่อพัฒนาองค์กรชุมชน (รายบุคคล), สินเชื่อ ธปช.เพื่อผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ(PSA) มีค่าเท่ากับ 1) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.18 หมายความว่า ลูกหนี้สินเชื่อไม่มีหลักประกันส่งผลให้เกิด NPLs สูงกว่าลูกหนี้สินเชื่อที่มีหลักประกัน

1.2.11 สถานะการเรียกเก็บ (HTP กำหนดให้ ชำระผ่านหน่วยงาน มีค่าเท่ากับ 0 ชำระด้วยตัวเองและหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ มีค่าเท่ากับ 1) ลูกหนี้มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกและมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.30 หมายความว่า กลุ่มลูกหนี้ที่มีสถานะเรียกเก็บโดยชำระด้วยตัวเองและหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ ส่งผลให้เกิด NPLs สูงกว่าชำระผ่านหน่วยงาน ผลการทดสอบสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุ อาชีพ ประเภทสินเชื่อ สถานะการเรียกเก็บ และรายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังกล่าวได้ดังนี้

อายุของผู้กู้ที่สูงขึ้นส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลดลง เนื่องจากลูกหนี้ที่มีอายุมีประสบการณ์ในการทำงานและความสามารถในการหารายได้สูงกว่าลูกหนี้ที่มีอายุน้อย สำหรับอาชีพ หากลูกหนี้ประกอบอาชีพที่ได้รับรายได้ประจำ ทำให้ลูกหนี้มีความสามารถในการชำระหนี้ได้เนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอน และลูกหนี้ที่มีรายได้ต่อเดือนสูงขึ้น ส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ลดลง เนื่องจากรายได้ที่สูงขึ้น ทำให้ลูกหนี้มีความสามารถในการชำระหนี้มากขึ้น หรือมีรายได้ที่ครอบคลุมกับภาระหนี้ สำหรับประเภทสินเชื่อ หากลูกหนี้กู้สินเชื่อหลักประกันย่อมส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่ำกว่าสินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน เนื่องจากตัวลูกหนี้จะห่วงหาพันในหลักประกันที่ค้ำประกันไว้ โดยที่สถานะการเรียกเก็บที่มีการชำระผ่านหน่วยงานนั้น หน่วยงานมีการหักชำระหนี้ก่อนโอนเงินเดือนให้พนักงานทำให้ส่งผลให้การเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ได้น้อยกว่าชำระด้วยตัวเองหรือหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ เนื่องจากในบางครั้งลูกหนี้อาจลืมชำระก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วณิดา จันทวงศ์ (2550) ที่ได้ทำการศึกษาก่อนหน้านี้ที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ สินเชื่อเคหะธนาคารออมสิน เขตเชียงใหม่ 2 โดยผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญในการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ได้แก่ ระดับรายได้ของครัวเรือนต่อเดือน อาชีพของผู้กู้ และนอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา คูทอง (2558) ที่ได้ทำการศึกษาวัยรุ่นปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน: กรณีศึกษาธนาคารออมสิน เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ในเขตกรุงเทพมหานคร คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้

และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ประกอบด้วยสถานภาพสมรส เนื่องจากไม่สามารถบ่งบอกถึงความสามารถในการชำระหนี้ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ เราไม่สามารถบอกได้ว่าสถานะโสด สมรส มีความสามารถในการชำระหนี้ได้มากกว่ากัน ในส่วนของระดับการศึกษา ไม่สามารถบ่งบอกถึงความสามารถในการชำระหนี้ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ เราไม่สามารถบอกได้ว่าการศึกษาระดับใดมีความสามารถในการชำระหนี้ได้มากกว่ากัน นอกจากนี้ วงเงินกู้ที่ได้รับ, ระยะเวลากู้ทั้งหมด และระยะเวลากู้ที่เหลือนั้น ในบางครั้งวงเงินกู้ที่ได้รับ ระยะเวลากู้ทั้งหมด และระยะเวลากู้ที่เหลือ เป็นการคำนวณความสามารถในการชำระหนี้ ณ วันที่ให้กู้ บางครั้งเราอาจคิดว่าวงเงินกู้ที่ได้รับสูงจะทำให้ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สูง แต่ในทางกลับกันยิ่งวงเงินกู้ที่ได้รับสูง ลูกหนี้เร่งหาเงินมาปดวงเงินกู้นั้นเร็วก็เป็นได้ ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกับระยะเวลากู้ทั้งหมด การคำนวณ ณ วันที่ให้กู้ก็อาจมีระยะเวลาหลายงวด ซึ่งลูกหนี้อาจจะรีบเร่งชำระ เห็นได้ใน

กรณีสินเชื่อเคหะ วงเงินกู้ที่ได้รับสูง ระยะเวลากู้ทั้งหมดก็สูง แต่ลูกหนี้สามารถปิดชำระหนี้ได้ในระยะเวลาไม่กี่ปี รวมทั้งระยะเวลาที่เหลือซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

1. ลูกหนี้ที่มีอายุมากมีความสามารถในการชำระหนี้มากกว่าลูกหนี้ที่ยังมีอายุน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความน่าสนใจในการปล่อยสินเชื่อครั้งถัดไปเป็นอย่างยิ่ง
2. ลูกหนี้ประกอบอาชีพที่มีรายได้ประจำมีความสามารถในการชำระหนี้มากกว่าลูกหนี้ประกอบอาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำ บางครั้งเราอาจจะเข้าใจว่า Freelance มีจำนวนเงินที่เยอะกว่าแต่ในบางสถานการณ์ความสม่ำเสมอของรายได้มีความสำคัญกว่า
3. ลูกหนี้ที่กู้สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันถึงแม้ว่าจะมียอดเงินกู้ที่ได้รับน้อยกว่าลูกหนี้ที่กู้สินเชื่อที่มีหลักประกันแต่เพราะการที่ไม่มีหลักประกันให้วางแผนอาจเป็นเหตุผลให้ลูกหนี้ค้างชำระได้
4. เมื่อก่อนเราอาจเข้าใจว่าการชำระโดยการหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติลูกหนี้จะสามารถชำระหนี้ได้ แต่หากลูกหนี้ไม่มีเงินหรือไม่นำเงินเข้าในบัญชีนั้นๆ เราก็ไม่สามารถหักชำระหนี้ได้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสินในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ปัจจัยส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ ประเภหสินเชื่อ และสถานะการเรียกเก็บ ทั้งนี้ ลูกหนี้เพศชายส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าลูกหนี้เพศหญิง และลูกหนี้ที่มีอายุน้อยส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าลูกหนี้ที่มีอายุมาก ลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพที่ไม่มีรายได้ประจำส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้ประจำ ลูกหนี้ที่มีระดับรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าลูกหนี้ที่มีระดับรายได้มากกว่า 20,000 บาท สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกันส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าสินเชื่อที่มีหลักประกัน และการชำระด้วยตัวเองและหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าการชำระด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารออมสิน ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ อาชีพ ประเภหสินเชื่อ สถานะการเรียกเก็บ และรายได้ต่อเดือนของลูกหนี้ ในการนี้ หากธนาคารออมสินจะพิจารณาการให้สินเชื่อควรมีนโยบาย ดังต่อไปนี้

- 1.1 ทำการขยายขอบเขตอายุผู้กู้ ให้ผู้มีอายุมากสามารถกู้ได้มากขึ้นเนื่องจากมีความสามารถในการชำระหนี้มากกว่าแต่อาจให้ผู้ค้ำประกันหรือผู้ร่วมที่มีอายุน้อยกว่าเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- 1.2 การพิจารณาให้สินเชื่อให้กับลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการ อาจต้องวิเคราะห์ประสิทธิภาพของธุรกิจหรือกิจการ รวมทั้งประสิทธิภาพที่ดำเนินการธุรกิจหรือกิจการเหล่านั้นด้วย
- 1.3 ปัจจุบันสินเชื่อธนาคารประชาชนมีระยะเวลาให้ผ่อนได้สูงสุด 8 ปีอาจไม่เพียงพอต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ ดังนั้น การพิจารณาให้สินเชื่อประเภทธนาคารประชาชน ควรเพิ่มระยะเวลาในการผ่อนชำระ

1.4 การชำระหนี้โดยการหักบัญชีเงินฝากอัตโนมัติ หากสามารถหักชำระหนี้ผ่านบัญชีเงินเดือนของลูกค้าได้ควรเลือกวิธีนั้นก่อน หรือหากเป็นลูกหนี้ทั่วไปที่มีรายได้อิสระควรทำความเข้าใจกับลูกหนี้ให้ชัดเจนว่าลูกหนี้ต้องทำการนำเงินฝากเข้าบัญชีของธนาคาร

1.5 การพิจารณาให้สินเชื่อให้กับลูกหนี้ที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ต้องมีการพิจารณาหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนถึงหลักเกณฑ์เงื่อนไขการปล่อยกู้และการชำระ เนื่องจากเป็นลูกหนี้รายย่อยและที่ผ่านมาให้การช่วยเหลือลูกหนี้ในกลุ่มนี้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันลูกหนี้ที่อาจเข้าใจผิดว่าเป็นเงินช่วยเหลือโดยไม่ต้องชำระคืนจึงทำให้เกิดการค้างชำระ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะพิจารณาเพิ่มปัจจัยอื่นๆ ที่จะมีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของลูกค้าเพิ่มเติมเข้ามาในแบบจำลอง หรือเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการศึกษาในด้านของตัวธนาคารเองด้วย ว่าพนักงานขาดความรู้ความชำนาญในการให้สินเชื่อ การเพิ่มอัตราดอกเบี้ยทำให้เงินงวดปรับเพิ่มขึ้น ระบบบริหารหนี้ฯ ไม่มีประสิทธิภาพมากพอ ธนาคารเร่งปล่อยสินเชื่อ นโยบายเอื้อต่อหนี้ค้างชำระ หรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความครอบคลุม สามารถอธิบายการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ได้อย่างถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานผลการสำรวจภาวะและแนวโน้มสินเชื่อ ไตรมาส 2 ปี 2564. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/thai-economy/econ-publication/credit-conditions-report/LoanSurvey-TH-2564-Q2.pdf>.
- ธนาคารออมสิน. (2564). ข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก <https://www.gsb.or.th/media/2019/07/รายงานการประเมินผลฯ-ไตรมาส-4-60.pdf>.
- _____. (2564). รายงานการพัฒนาย่างยั่งยืน ประจำปี 2563. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก <https://www.gsb.or.th/media/2021/07/GSB-page-final.pdf>.
- _____. (2564). รายงานประจำปี 2563. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก <https://www.gsb.or.th/media/2021/05/GSB-annual-report-2020-compressed-1.pdf>.
- _____. (2564). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานและงบประมาณธนาคารออมสิน ณ สิ้นปี 2563. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก https://www.gsb.or.th/media/2021/03/CFO_ITA_Q4-63-1.pdf.
- ปัทมา คูทอง. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดของธนาคารออมสิน : กรณีศึกษา ธนาคารออมสิน เขตกรุงเทพมหานคร. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ฝ่ายยุทธศาสตร์ธนาคาร ธนาคารออมสิน. (2564). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานและงบประมาณธนาคารออมสิน ณ ไตรมาส 4 ปี 2562. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก https://www.gsb.or.th/media/2020/03/CFO_ITA-Q4-62-1.pdf.
- วนิดา จันทวงศ์. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้สินเชื่อเคหะธนาคารออมสิน เขตเชียงใหม่ 2. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions: SFIs). สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก <https://www.1213.or.th/th/aboutfcc/financeservices/Pages/SFIs.aspx>.
- รายงานนโยบายและยุทธศาสตร์ ธนาคารออมสิน. (2564). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการและงบประมาณ ณ ไตรมาส 1 ปี 2564. สืบค้น 5 กันยายน 2564. จาก <https://www.gsb.or.th/media/2021/05/การดำเนินงานตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ-ไตรมาส-1-2564.pdf>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

Results of Individual Counseling Program for Parents to Enhance Early Intervention for Children with Special Needs in the Central Special Education Center, Bangkok

Yutthasak Phuphaarak¹ Nattapon Meekaew^{1*} and Somporn Wanset¹

¹ Department of Educational Psychology and Counseling, Faculty of Educational, Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: nattame@kku.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to examine the effect of using the individual counseling program for parents to enhance early intervention for children with disabilities, and (2) to examine the satisfaction of the individual counseling program among parents. The one-group pretest-posttest design was implemented in the research. The research sample was obtained by purposively selecting parents who participated in the individual counseling program in the Central Special Education Center, totaling 10 parents. The duration of the training was 18 hours. The Research instruments used in the research consisted of a comprehensive knowledge assessment, skill assessment, attitude assessment, and satisfaction assessment. The data was analyzed by descriptive statistics, which included the mean, standard derivation, and t-test. The result showed that the effect of using the individual counseling program for parents to enhance early intervention for children with disabilities had the average posttest score higher than average pretest scores with statistical significance at the .01 level. They had a very good level of early intervention skill. The post-training attitude was significantly higher than before training at the .01 level. The satisfaction level with the individual counseling program for parents to enhance early intervention for children with disabilities was at its highest level. Examining by dimension, the highest average score among satisfaction dimensions was the content of the individual counseling program for parents to enhance early intervention, the learning process in training, and the application of knowledge to use in the Enhance Early Intervention, respectively.

Keywords: Special Education, Early Intervention, Parents, Children with Special Needs, Individual Counseling Program

ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

ยุทธศักดิ์ ภูผารักษ์¹ ญัฐพล มีแก้ว^{1*} และ สมพร หวานเสร็จ¹

¹ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: nattame@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และ (2) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองฯ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังอบรม (The One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงผู้ปกครองที่มารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง จำนวน 10 คน ระยะเวลาในการฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ แบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการใช้โปรแกรม ภายหลังจากการใช้โปรแกรมเสร็จสิ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการศึกษาพบว่า ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้ใช้โปรแกรมมีความรู้ ภายหลังจากการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ใช้โปรแกรมมีทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีเจตคติหลังการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับความความพึงพอใจต่อโปรแกรมให้คำปรึกษารายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านเนื้อหาของโปรแกรม ด้านกระบวนการเรียนรู้ในการอบรม และด้านการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

คำสำคัญ: การศึกษาพิเศษ, การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, ผู้ปกครอง, เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ, โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคล

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมทั้งกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (พ.ศ. 2560 - 2564) นำไปสู่การกำหนดทักษะสำคัญสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน การเตรียมเด็กตั้งแต่ปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมากในการให้การอบรมสั่งสอนให้ความรู้และปลูกฝังความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้แก่เด็กๆ ตั้งแต่ยังเล็ก ในช่วงปฐมวัย คือ ในวัยแรกเกิดถึง 6 ขวบ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยเยาว์ของชีวิตที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากในวัยนี้เป็นช่วงที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ที่มีความสมบูรณ์ เป็นวัยที่มี

พัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุด โดยเฉพาะระบบประสาทและสมอง ซึ่งเจริญเติบโตได้ถึง ร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นระยะที่เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดในชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และ Erikson (1993) ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวว่าในระยะปฐมวัยเป็นระยะที่เด็กพัฒนาคุณลักษณะบุคลิกภาพที่สำคัญได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ แต่สภาพการณ์ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีทำให้สภาพสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและโครงสร้าง ส่งผลให้เกิดความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง มีการจัดกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีอาการบกพร่อง ครอบคลุม 50 เขตพื้นที่ทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ หรือฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เน้นหลักการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยคณะกรรมการหรือทีมจะประกอบไปด้วยบุคลากรหลากหลายสาขาวิชาชีพ รวมทั้งครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาเด็ก พร้อมทั้งได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการ เทคนิคการช่วยเหลือและการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการรับบริการทางการศึกษาพิเศษร่วมกัน และการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการและหลังการให้บริการช่วยเหลือโดยคำนึงถึงความต้องการพิเศษของคนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคนเป็นหลัก ทั้งนี้ โปรแกรมที่จัดขึ้นต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นการให้บริการช่วยเหลือหรือฟื้นฟูสมรรถภาพตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการในวัยเด็กหรือก่อนเรียนอย่างมีเป้าหมายตามความต้องการจำเป็นของเด็ก โดยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญที่ให้บริการ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการลดผลกระทบความพิการและป้องกันความพิการหรือปัญหาอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาอันเนื่องมาจากความพิการ (สมพร หวานเสริม, 2547)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษารายบุคคล พบว่า การปรึกษารายบุคคลเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับบริการอย่างเฉพาะเจาะจงเฉพาะด้าน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับบริการรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถตัดสินใจและเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ด้วยตนเอง เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์และพฤติกรรม (สุขอรุณ วงษ์ทิม, 2557; สุกัลย์ ตรีณัฐ, 2554 และณัฐดา กุลศรี และ กาญจนา ไชยพันธุ์, 2554) นอกจากนี้ การให้บริการปรึกษาแบบรายบุคคล ยังเป็นกระบวนการที่ผู้ให้บริการปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการบริการปรึกษาได้อย่างเหมาะสม ให้บริการปรึกษาแก่ผู้รับบริการเพียงรายเดียวในแต่ละครั้ง เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง สามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถปรับตัวได้เหมาะสม แก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ (นพรัตน์ อุทัยทวีป, 2560; เจียรนัย ทรงชัยกุล และโกศล มีคุณ, 2554; Teusch, Bohme, Finke, & Gastpar, 2001; Maite Garaigordobil, 2009) นอกจากนี้ยังพบว่า ข้อดีของการให้การให้คำปรึกษารายบุคคลช่วยให้ผู้รับบริการปรึกษาได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาได้อย่างแม่นยำและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการปรึกษา เนื่องจากผู้รับบริการปรึกษาจะเป็นจุดสนใจของผู้ให้การปรึกษา แต่เพียงผู้เดียวในการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง สามารถปรึกษาโดยปราศจากความกังวล ทำให้ได้รับประโยชน์จากการให้คำปรึกษาอย่างเต็มที่ (เจียรนัย ทรงชัยกุล และโกศล มีคุณ, 2554; Meier & Davis, 1993) จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญจึงได้พัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และมีทักษะในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และนำความรู้ที่ได้รับจากการโปรแกรมไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างอิสระและปกติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองฯ เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre experimental design) โดยศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest Design) ระเบียบวิธีวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมให้คำปรึกษารายบุคคล จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่เข้ารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้งนี้

คุณลักษณะของผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี และอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 เท่ากัน นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.00 และประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 60.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.97 ผลการวิเคราะห์หาค่า ความยากง่าย .43 - .63 และค่าอำนาจจำแนก .20 - .73 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการฝึกอบรม ทั้งฉบับ .85

2.2 แบบประเมินทักษะของผู้ปกครอง มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .72

2.3 แบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .83

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการใช้โปรแกรม มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .93

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การประเมินก่อนการฝึกอบรม ทำการเก็บข้อมูลก่อนฝึกอบรมโดยให้ผู้ปกครองทำแบบทดสอบ ความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ และแบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3.2 ดำเนินการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระยะเวลา 18 ชั่วโมง

3.3 การประเมินระหว่างการใช้โปรแกรม ทำการประเมินทักษะของผู้ปกครองในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3.4 การทดสอบหลังการทดลอง ผู้ปกครองทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม แบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคล

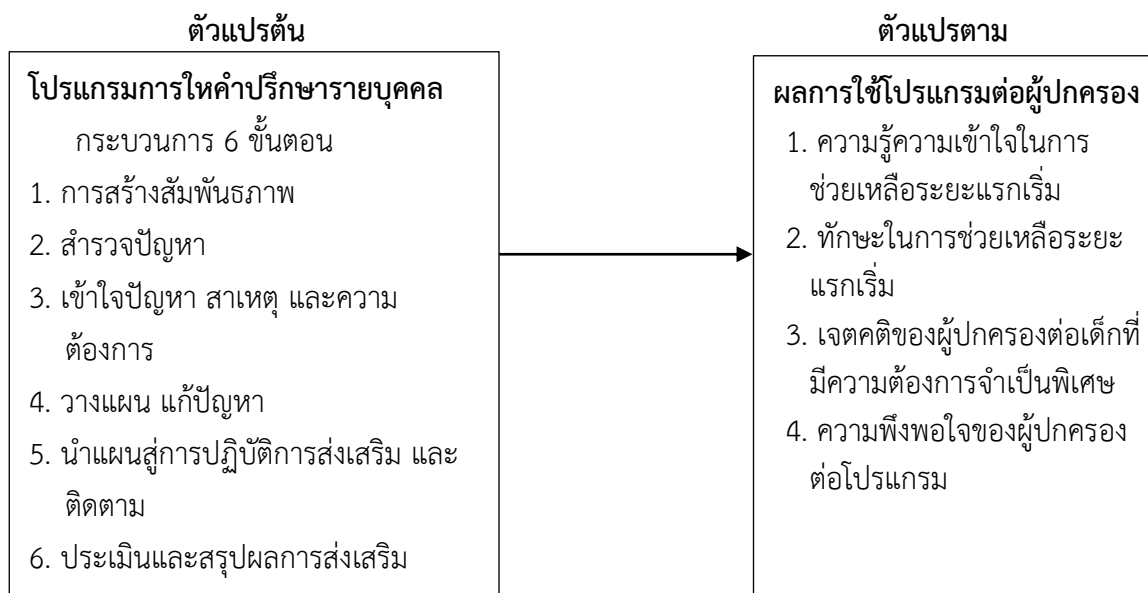
3.5 สรุปองค์ความรู้และวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาของโปรแกรม 2) หลักการ และเหตุผลของโปรแกรม 3) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 4) โครงสร้างและเนื้อหาสาระ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจะถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ปกครอง ทักษะของผู้ปกครอง และระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรม การให้คำปรึกษารายบุคคล การหาค่า t-test dependent เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ก่อนและหลังการใช้โปรแกรม และคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ก่อนและหลังการใช้โปรแกรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่มารับบริการ การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง เพื่อสร้างโปรแกรมที่มีความเป็นมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้แก่ผู้ปกครองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโปรแกรมฯ ดำเนินการผ่านการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โปรแกรมและการพัฒนาโปรแกรม และแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เกิดทักษะในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่ง ผลที่เกิดขึ้นสะท้อนได้จากความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้โปรแกรมฯ ดังกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า

1.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ก่อนการใช้โปรแกรม โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 14.60, SD=3.83) หลังการใช้โปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 27.50, SD=1.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ผลการประเมินทักษะของผู้ปกครองในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.17, SD=0.61) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก จำนวน 7 ข้อ และอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม จำนวน 3 ข้อ

1.3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ผลต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ก่อนการใช้โปรแกรม อยู่ในระดับมาก มีคะแนน ($\bar{X}$ = 4.06, SD= 0.57) และหลังการใช้โปรแกรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.8, SD= 0.57) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองฯ เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, SD= 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านหลักการและเหตุผลของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.86, SD= 0.32) ด้านโครงสร้างและสาระของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.76, SD= 0.28) และด้านจุดมุ่งหมายของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67, SD= 0.31)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจผู้ปกครองเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของผู้เข้าใช้โปรแกรม พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลังการใช้โปรแกรมคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม เมื่อพิจารณาหน่วยทั้ง 7 หน่วย โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมและเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมสามารถพัฒนาให้ผู้เข้าใช้โปรแกรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับ งานวิจัยของ พิชชาภรณ์ ก้อนแก้ว, พิชรินทร์ เสรี, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์ และ สิริณัดดา ปัญญาภาส (2563) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมผู้ปกครองที่มีต่อความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสุขอรุณ วงษ์ทิม (2554) ได้ศึกษาการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นรายบุคคล พบว่า ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องส่วนตัว ครอบครัวยุทธศาสตร์ และแก้ปัญหาด้านอาชีพและการศึกษา ช่วยพัฒนาส่งเสริมศักยภาพของตนเองเข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

ผลการประเมินทักษะผู้ปกครองในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยผลการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมการให้คำปรึกษาผู้ปกครองรายบุคคล เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสม ความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง ผู้ปกครองได้ฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ให้เกิดทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ศึกษาการปรึกษา

ที่มีประสิทธิภาพควรจะทำให้ผู้รับการปรึกษาเกิดทักษะสามารถจัดการกับเหตุการณ์ปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นทุกครั้งที่มีปัญหาและเกิดเปลี่ยนแปลงตนเองและเจริญเติบโตตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เนตรชนก รินจันทร์ และ นงนุช โรจนเลิศ (2558) ศึกษาการฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เด็กออทิสติก พบว่า คะแนนการประเมินความสามารถของผู้ปกครองในการฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเด็กออทิสติกหลังการทดลอง มีความสามารถอยู่ในระดับดี

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พบว่า หลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสมมีความสอดคล้อง และตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาผลการประเมินโดยรวมผู้ปกครองมีเจตคติต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุขอรุณ วงษ์ทิม (2554) ศึกษาการให้การปรึกษาพบว่า การทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านเจตคติของตนเองเกิดการปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม เข้าใจในตนเอง สามารถพิจารณาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังสอดคล้องกับ สุมาลี ดิจกิจ, เจียมใจ จีระอำพร, ปาริชาติ คุณาธรรมรักษ์, พรจิต จิตรถเวช และ จุฑามาศ หันยอ (2561) ได้ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของผู้ปกครองและคุณลักษณะทั้ง 5 ด้านของผู้ปกครองคือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก และความรู้เกี่ยวกับหูพิการ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุเชิงเส้นตรงพบว่า สามารถใช้ปัจจัยทั้ง 5 ร่วมกันเพื่ออธิบายการผันแปรของเจตคติของผู้ปกครองได้ร้อยละ 35 โดยระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเจตคติของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการโปรแกรมมีองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้ออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับโปรแกรม และสื่อประกอบโปรแกรมมีความหลากหลายน่าสนใจ ช่วยให้ผู้ใช้โปรแกรมได้เรียนรู้พร้อมกับการฝึกปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้ ได้แสดงความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ได้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ McLeod (2009) ศึกษาผู้ให้การปรึกษาต้องมีการรับฟังที่มีคุณภาพ ความไวต่อความรู้สึกและประสบการณ์ของคนอื่น พบว่า บรรยากาศที่ปลอดภัยโดยการรักษาความลับ มีการเคารพในความแตกต่างของบุคคล ส่งเสริมให้ผู้รับการปรึกษาได้เปิดใจบอกเล่าเรื่องราวภายในใจ เพื่อนำมาจัดการกับปัญหา ผลลัพธ์คือการแก้ปัญหาได้ การเรียนรู้ทักษะใหม่เพื่อนำไปใช้ในอนาคตและสะท้อนผ่านการมีส่วนร่วมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับ ญัฐธนิชา สังข์ศิลป์เลิศ (2566) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ ด้านครูผู้สอน ด้านเนื้อหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ สมรรถนะของผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพหรือฟื้นฟูสมรรถภาพที่ตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษตามประเภทและลักษณะของความพิการเป็นรายบุคคล และเป็นแนวทางให้กับศูนย์การศึกษาพิเศษ ในแต่ละพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน

การพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างอิสระและปกติสุข

ภาพที่ 2 โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

สรุปผลการวิจัย

ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สรุปได้ ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรม พบว่า หลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ควรให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ก่อนนำโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลไปใช้ ควรศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ของโปรแกรมอย่างชัดเจน และจัดอบรมให้เป็นไปตามแผนของโปรแกรมได้อย่างบรรลุเป้าหมาย และทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3 การนำโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลไปใช้ในการพัฒนาผู้ปกครอง ควรมีการสำรวจความต้องการหรือวิเคราะห์สมรรถนะของผู้ปกครองก่อนการใช้โปรแกรม เนื่องจากผู้ปกครองบางคนอาจมีสมรรถนะในบางประเด็นมากอยู่แล้ว หากนำเข้ารับโปรแกรมอาจจะทำให้ขาดความสนใจในโปรแกรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลการนำโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไปใช้ปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นการใช้โปรแกรม

2.2 ควรมีการวิจัยโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของผู้ปกครอง ณ ปัจจุบัน และความต้องการในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ. ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2560). แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 -2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิรวัดน์ ทิพย์รส. (2559). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสมรรถนะอาจารย์ใหม่ผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- เจียรนัย ทรงชัยกุล และ โกศล มีคุณ. (2554). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการให้การปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม. ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทางการแนะแนวและทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. นนทบุรี: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณัฐธัญญา สังคิลป์เลิศ. (2566). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 5(1), 84-102.
- ณัฐดา กุลศรี และ กาญจนา ไชยพันธุ์. (2554). การให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีโรเจอร์ส เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา, 5(1), 33-38.
- ธราเทพ เตมีรักษ์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นพรุจน์ อุทัยทวีป (2560). ผลของการให้การปรึกษารายบุคคลตามแนวคิดของโรเจอร์สที่มีต่อการเข้าถึงใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัย. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เนตรชนก รินจันทร์ และ นงนุช โรจนเลิศ. (2558). การฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเด็กออทิสติก. วารสารวิชาการ (สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 8(2), 1765-1782.
- พิชาภรณ์ ก้อนแก้ว, พชรินทร์ เสรี, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์ และ สิริรัตดา ปัญญาภาส. (2563). ผลของโปรแกรมฝึกอบรมผู้ปกครองที่มีต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ, 16(2), 51-64.
- สมพร หวานเสรีจ. (2547). การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น.
- สุขอรุณ วงษ์ทิม. (2557). จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. หน่วยที่ 4 อัฒมโนทัศน์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุภลักษณ์ ดรุษย์ธร. (2554). ผลของการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลที่มีต่อความวิตกกังวลของมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยในหออภิบาลผู้ป่วยเด็กโรคหัวใจ. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สุมาลี ดีจงกิจ, เจียมใจ จีระอัมพร, ปาริชาติ คุณาธรรมรักษ์, พรจิต จิตรถเวช และ จุฑามาศ หันยอ. (2561). เจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วารสารรามคำแหงศึกษาศาสตร์. 41(1), 74-81.
- Bhardwaj, P., Bhardwaj, N., Mahdi, F., Srivastava, J. P., & Gupta, U. (2015). Integrated teaching program using case-based learning. *International Journal of Applied Basic Medical Research*, 5(8), 24-28.
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. New York: Norton.

- Landazabal, M. G. (2009). A comparative analysis of empathy in childhood and adolescence: Gender differences and associated socio-emotional variables. *International Journal of Psychology and psychological therapy*, 9(2), 217-235.
- Meier S.T. & Davis S.R. (1993). *Basic Counseling: A Helper's Manual*. London: SAGE Publication.
- Teusch, L., Böhme, H., Finke, J., & Gastpar, M. (2001). Effects of client-centered psychotherapy for personality disorders alone and in combination with psychopharmacological treatment: an empirical follow-up study. *Psychotherapy and psychosomatics*, 70(6), 328-336.

Cognitive Development of Early Childhood on Didactic Games, Watbangbung School, Lat Krabang District Office, Bangkok

Mongkon Jittrasopin^{1*} Praphatsorn Yuvachit¹ and Kwantitsara Apisuksakul¹

¹ Pathumthani University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to create didactic games that are effective according to the 80/80 criteria; (2) to study the effectiveness index of organizing educational game activities; (3) to comparison of cognitive development before and after educational game activities; and (4) to satisfaction of early childhood children towards educational game activities. This research is an experimental research, the sample were 27 first year early childhood students in the first semester of the academic year 2021 at Wat Pak Bueng School, Lat Krabang District Office, Bangkok. They were selected by purposive random sampling the instrument for collecting data was 1) 18 educational games, 2) intellectual development assessment questionnaire, and 3) satisfaction questionnaire. Analysis data by percentage, mean, standard deviation and t-test Dependent. The result of the study found that the efficiency of the developed educational game was 80.66/94.04, which was higher than the established criteria. The effectiveness index of educational games was 0.70, that is, the learners had increased learning progress after learning by 70.00 percent. The cognitive development after the educational game activities were to higher than before the educational game activities at the statistical significance level of .05. The overall satisfaction of the students with the educational game activities was at a high level. When considered individually, most of them were at a high level, ranked from high to low, namely games as media that Interesting, colorful, beautiful, playful. Games are my favorite and there are new games, challenging included in the educational game activities that help me develop in all aspects.

Keywords: Cognitive, Early Childhood, Didactic Games

การพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมเกมการศึกษา โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

มงคล จิตรโสภณ^{1*} ประภัสสร ยูวชิต¹ และ ขวัญธิตศรา อภิสุขสกุล¹

¹ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสร้างเกมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา (3) เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญาก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา และ (4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดปากบึงสำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 27 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เกมการศึกษาจำนวน 18 เกม 2) แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที (t-test Dependent) ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของเกมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีค่าเท่ากับ 80.66/94.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผลของเกมการศึกษา เท่ากับ 0.70 นั่นคือผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นหลังเรียนร้อยละ 70 ผลพัฒนาการด้านสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ เกมเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีสีสันสวยงามน่าเล่น เกมเป็นสิ่งที่ฉันชอบ และมีเกมใหม่ๆ ที่ท้าทายมาทดสอบแทรกในการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาช่วยให้ฉันมีความเพลิดเพลินสนุกสนานกับการเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาด้านสติปัญญา, เด็กปฐมวัย, กิจกรรมเกมการศึกษา

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ายิ่งเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมนุษย์เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตของชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็กที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ มีพัฒนาการทุกด้านที่เหมาะสมกับวัย จะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เด็กในวัยเริ่มแรกของชีวิตหรือที่เรียกว่า “เด็กปฐมวัย” คือวัยตั้งแต่แรกเกิดซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ความต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัยจนถึง 6 ปี (ปณิชา มโนสิทธยากร, 2553) ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูการเอาใจใส่ความรักความอบอุ่นโดยเฉพาะเด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ ซึ่งเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสติปัญญา อย่างไรก็ตามในสองทศวรรษที่ผ่านมาวงการการศึกษาต่างก็พบว่าการพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนยังทำได้ในขอบเขตที่จำกัด และยังไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะทักษะที่ต้องใช้การคิดและเหตุผล ในวงการศึกษไทยได้มีการเคลื่อนไหวเรื่องของการคิดมาหลายปี โดยมีการนำเอาแนวความคิดวิเคราะห์เรื่องการสอนให้เด็ก “คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น” แต่แนวความคิดเหล่านี้ยังไม่ได้นำไปใช้อย่างกว้างขวางเนื่องจากกระบวนการคิดเป็นเนื้อหาที่สอนยาก ถ่ายทอดออกไปได้ยาก การพัฒนาการศึกษาในอนาคตจึงจำเป็นต้องปรับแนวคิดและกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสนุก มีความสุขกับการเรียนเป็นคนเก่ง ฉลาด รู้จักคิดวิเคราะห์ และใช้เวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะ “การบูรณาการผ่านการเล่น” เป็นการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยอยู่ภายใต้หลักการ จัดประสบการณ์ เกมการศึกษาเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวว่า เกมการศึกษาเป็นเกมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกตคิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ที่กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐาน การอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตาม ศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อ สร้างรากฐาน คุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติ จึงมีจุดหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งเด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการ เรียนรู้ต่อไป จึงกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับเด็กเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ดังนี้ 1) ร่างกาย เจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดี 2) สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม 3) มี ทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 4) มีทักษะการ คิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา ช่วยส่งเสริมให้ เด็กเกิดการเรียนรู้เป็นพื้นฐานการศึกษา รู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ โดยมี จุดประสงค์ 1) เพื่อฝึกทักษะการสังเกต จำแนก และเปรียบเทียบ 2) เพื่อฝึกการแยกประเภท การจัดหมวดหมู่ 3) เพื่อ ส่งเสริมการคิดหาเหตุผลและตัดสินใจในการแก้ปัญหา 4) เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือ ทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ 5) เพื่อส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา 6) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (จงจิต คำสิม และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2564)

กรุงเทพมหานครมีการดำเนินงานในด้านการให้บริการดูแล พัฒนา และจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยที่หลากหลาย รูปแบบ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีจำนวน 292 ศูนย์ แบ่งเป็นศูนย์ที่อยู่ในชุมชน 261 ศูนย์ในพื้นที่ 45 เขต ศูนย์ที่ อยู่ในวัด 19 ศูนย์ซึ่งได้รับโอนจากกรมการศาสนาใน 15 เขต ศูนย์สงเคราะห์เด็กในอาคารสงเคราะห์ ชุมชน แหล่งก่อสร้าง 10 ศูนย์ ใน 10 เขต และศูนย์ที่รับโอนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ 2 ศูนย์ ใน 2 เขต โดยดูแลเด็กกลุ่มอายุ 2-3 ปีและอายุ 4-6 ปีศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน มีจำนวน 10 แห่ง ที่ ศูนย์บริการสาธารณสุข ดูแลเด็กอายุ 2 ปี 6 เดือนถึง 5 ปี และศูนย์เด็กเล็กนอกระบบมีจำนวน 5 แห่ง ที่ศูนย์บริการ สาธารณสุข ดูแลเด็กอายุ 2-9 เดือน โรงเรียนที่มีชั้นอนุบาล จำนวน 429 โรงเรียนจาก 437 โรงเรียน และศูนย์ใน โรงพยาบาลสังกัดสำนักงานการแพทย์กรุงเทพมหานครดูแลเด็กอายุ 3 เดือนถึง 3 ปี จำนวน 8 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีสถานรับ เลี้ยงเด็กปฐมวัยของภาคเอกชนหลายแห่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทำให้การดำเนินงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยใน กรุงเทพมหานครมีหลายมาตรฐาน การทำงานซ้ำซ้อน และยังไม่ได้นำผลการประเมินไปพัฒนาเท่าที่ควร (คณะกรรมการ วิสามัญศึกษา, 2563)

โรงเรียนวัดปากบึง เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ได้จัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยโดยเริ่มตั้งแต่อายุ 4 – 6 ขวบ โดยให้บริการอาหารเช้า อาหารกลางวัน และ นมโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดี การดูแลรักษาสวัสดิการด้านประกัน อุบัติเหตุ การให้บริการด้านสุขภาพกับหน่วยงานบริการด้านสุขภาพเช่นศูนย์บริการสุขภาพที่ 45 เข้ามาตรวจสุขภาพ และ ให้บริการวัคซีนอย่างต่อเนื่องทุกปี โรงเรียนให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ปกครองให้รับทราบ โดย เน้นการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดทำเอกสารวิชาการให้ผู้ปกครองได้ทราบพัฒนาการ ต่างๆ ของนักเรียนและกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ผู้ปกครองได้รับทราบ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนรับทราบข้อมูล

ทางโรงเรียนการพัฒนาครูควบคู่กับสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (จุลิตา ศรีระวงษ์, 2559) จากรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2561 ร้อยละเด็กปฐมวัยตามระดับคุณภาพรายพัฒนาการระดับประเทศพบว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาอยู่ในระดับดีร้อยละ 78.72 ระดับพอใช้ร้อยละ 25.54 และระดับปรับปรุงร้อยละ 0.28 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินพัฒนาการตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 – 2562 โรงเรียนวัดปากบึง ได้กำหนดระดับการประเมินออกเป็น 3 ระดับ คือ ดี พอใช้ ควรเสริม พบว่า เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ผลการประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาดำ ผลจากการวิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่า มาตรฐานคุณลักษณะประสงค์ที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่ 10.1 มีความสามารถในการคิดรวบยอดอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ ปีการศึกษา 2560 ร้อยละ 58.97 ปีการศึกษา 2561 ร้อยละ 67.67 ปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 62.43 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนวัดปากบึง คือ ร้อยละ 75 ผลการประเมินพัฒนาการตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ดังกล่าวข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านทักษะพื้นฐานด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 1 ซึ่งควรส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย เพราะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งโอกาสที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการทางสมองที่มีอัตราการเติบโตกว่าช่วงวัยอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เด็กปฐมวัยจึงต้องได้รับการกระตุ้นความพร้อมทางสมองอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา (อัคราภรณ์ พักปลั่ง และชำนาญ ปาณวงษ์, 2564) ดังงานวิจัยของจุลิตา ศรีระวงษ์ (2559) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดปากบึง พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนวัดปากบึงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการสอนของครูทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยผู้ปกครองมีข้อเสนอแนะอยากให้ทางโรงเรียนเพิ่มเติมเนื้อหาการเรียนการสอนด้านทักษะภาษาอังกฤษให้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เข้มงวดทักษะการอ่านการเขียนให้มากขึ้นการสอนการบ้านควรเน้นให้เด็กได้ทำด้วยตนเองได้เนื่องจากผู้ปกครองไม่มีเวลาในการสอนและบางครั้งผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจในเนื้อหาและคำสั่งในการบ้าน และในห้องเรียนของเด็กปฐมวัยยังมีเด็กสมาธิสั้นเรียนรวมอยู่ด้วย จึงควรหาวิธีสอนที่สามารถพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ด้วย ดังงานวิจัยของน้ำผึ้ง สมตัว (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาสมาธิสำหรับเด็กที่มีอาการสมาธิสั้นโดยใช้กิจกรรมงานประดิษฐ์ พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมงานประดิษฐ์และเด็กที่มีอาการสมาธิสั้นมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และสามารถพัฒนาสมาธิเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

จากสภาพปัญหาต่างๆ เป็นผลมาจากการจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้กับเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมตามวัย เกมการศึกษาเป็นกิจกรรมหนึ่งเด็กเกือบทุกวัยสนใจ โดยเฉพาะเด็กวัย 3 ถึง 6 ขวบ ไม่ชอบการนั่งเรียนอยู่กับที่แต่สิ่งที่พวกเขาชอบคือ “การเล่น” ซึ่งมีหลายวิธี เพราะการเล่นของเด็กเป็นการพัฒนาการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว พร้อมกับเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองไปด้วยซึ่งถ้าเด็กได้รับการกระตุ้น ฝึกให้ใช้ความคิดในระหว่างการเล่น เช่น ใช้การสังเกต เปรียบเทียบ จำแนกเชื่อมโยงเหตุผลอย่างเหมาะสมกับวุฒิภาวะ จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การให้เด็กได้เล่นสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น เกมการศึกษา จะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากประสาทสัมผัสต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับข้อความที่ว่าเกมการศึกษาเป็นเกมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์ กติกาง่ายๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องสี รูปร่าง จำนวนประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี เช่น เกมจับคู่แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยและวรรณกรรมด้านเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า การใช้เกมศึกษามาเป็นกิจกรรมสร้างประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านต่างๆ ล้วนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะเด็กปฐมวัย ดังงานวิจัยของสุภาวณี ลายบัว (2559) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตอนุบาลราชวมงคล วลีส แสงแก้วสุข (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้เกมฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ของเด็กระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 อัคราภรณ์ พักปลั่ง และชำนาญ ปาณวงษ์ (2564) ได้ทำการวิจัย

เกี่ยวกับการพัฒนาเกมการศึกษาโดยใช้สื่อจากธรรมชาติเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ สุพัตรา เลขาจิตร (2562) ได้ทำการวิจัยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาและเพลงเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเกมการศึกษามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาเพื่อให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางการคิดที่ดียิ่งขึ้น สามารถนำการเรียนรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านการคิด ด้านภาษา ด้านการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ ด้านจำนวน ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านเวลาของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเด็กทั้งหมด 3 ห้อง รวม 55 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 27 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เกมการศึกษาจำนวน 18 เกม แบ่งเป็น 1) เกมจับคู่ จำนวน 3 เกม 2) เกมจัดหมวดหมู่ภาพกับสัญลักษณ์ จำนวน 3 เกม 3) เกมสังเกตรายละเอียดภาพ จำนวน 3 เกม 4) เกมพื้นฐานการบวก จำนวน 1 เกม 5) เกมจำนวน จำนวน 1 เกม 6) เกมโดมิโน จำนวน 1 เกม 7) เกมภาพตัดต่อ จำนวน 3 เกม 8) เกมเรียงลำดับเหตุการณ์ จำนวน 3 เกม

2.2 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา

1) ด้านการคิด (เกมจับคู่)

ระดับ 1 จับคู่เกมได้ถูกต้องน้อยกว่า 3 คู่แต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 2 จับคู่เกมได้ถูกต้อง 3-4 คู่แต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 3 จับคู่เกมได้ถูกต้อง 5 คู่ขึ้นไป

2) ด้านภาษา (เกมจัดหมวดหมู่)

ระดับ 1 จัดหมวดหมู่ภาพกับสัญลักษณ์ได้ถูกต้องน้อยกว่า 3 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 2 จัดหมวดหมู่ภาพกับสัญลักษณ์ได้ถูกต้อง 3-4 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 3 จัดหมวดหมู่ภาพกับสัญลักษณ์ได้ถูกต้อง 5 ลักษณะขึ้นไป

3) ด้านการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ(เกมสังเกตรายละเอียด)

ระดับ 1 เล่นเกมสังเกตรายละเอียดได้ถูกต้องน้อยกว่า 3 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 2 เล่นเกมสังเกตรายละเอียดได้ถูกต้อง 3-4 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 3 เล่นเกมสังเกตรายละเอียดได้ถูกต้อง 5 ลักษณะขึ้นไป

4) ด้านจำนวน (เกมพื้นฐานการบวก)

ระดับ 1 เล่นเกมพื้นฐานการบวกได้น้อยกว่า 3 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 2 เล่นเกมพื้นฐานการบวกได้ 3-4 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 3 เล่นเกมพื้นฐานการบวกได้ถูกต้อง 5 ลักษณะขึ้นไป

5) ด้านมิติสัมพันธ์ (เกมภาพตัดต่อ)

ระดับ 1 เล่นเกมภาพตัดต่อได้น้อยกว่า 3 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 2 เล่นเกมภาพตัดต่อได้ไม่ถูกต้อง 3-4 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 3 เล่นเกมภาพตัดต่อได้ถูกต้องโดยไม่มีผู้ชี้แนะ

6) ด้านเวลา (เกมเรียงลำดับเหตุการณ์)

ระดับ 1 เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ต่อน้อยกว่า 3 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 2 เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง 3-4 ลักษณะแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ

ระดับ 3 เรียงลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง 5 ลักษณะขึ้นไป

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึงมีต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 3 ระดับ

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับพอใช้

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 เกมการศึกษาเพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3.2 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษามีความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นหลังเรียนร้อยละ 70

3.3 พัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านการคิด ด้านภาษา ด้านการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ ด้านจำนวน ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านเวลาของเด็กปฐมวัยหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเกมการศึกษา

4.4 เด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของเกมการศึกษายู่ในระดับมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) โดยการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน มีลักษณะการทดลองนี้

ตารางที่ 1 สัญลักษณ์

กลุ่มทดลอง	สอบก่อนเรียน	ทดลอง	สอบหลังเรียน
E	O ₁	T	O ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

E แทน กลุ่มทดลอง

T แทน การจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยใช้เกมการศึกษา

O₁ แทน การประเมินด้านสติปัญญาก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

O₂ แทน การประเมินด้านสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

4.2 การดำเนินการทดลอง

4.2.1 ขออนุญาตจากคณะศึกษาศาสตร์เพื่อนำไปขออนุญาตทำการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการวิจัยและขอเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

4.2.3 ขอความร่วมมือกับโรงเรียนวัดปากบึง เพื่อขอทำการทดลองกับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้เกมการศึกษาตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2.4 ชี้แจงให้เด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างทราบเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจตรงกันและได้ผลตามความเป็นจริง

4.2.5 ดำเนินการประเมินพัฒนาการการเล่นเกมการศึกษาก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

4.2.6 ดำเนินการทดลองการจัดประสบการณ์กิจกรรมเกมการศึกษาด้วยใช้เกมการศึกษาทั้ง 18 เกม ในการจัดประสบการณ์กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน

4.2.7 ดำเนินการวัดความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาประสิทธิภาพเกมการศึกษาตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ร้อยละ

5.2 หาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness index) E.I. ของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยใช้ร้อยละ

5.3 หาคุณภาพของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ก่อนการทดลองกับหลังทำการทดลองชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดังนี้

5.3.1 หาดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตรการหาค่า IOC

5.3.2 หาสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

5.4 หาคุณภาพแบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังทำการทดลองชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดังนี้

5.4.1 หาดัชนีความสอดคล้อง โดยการหาค่า IOC

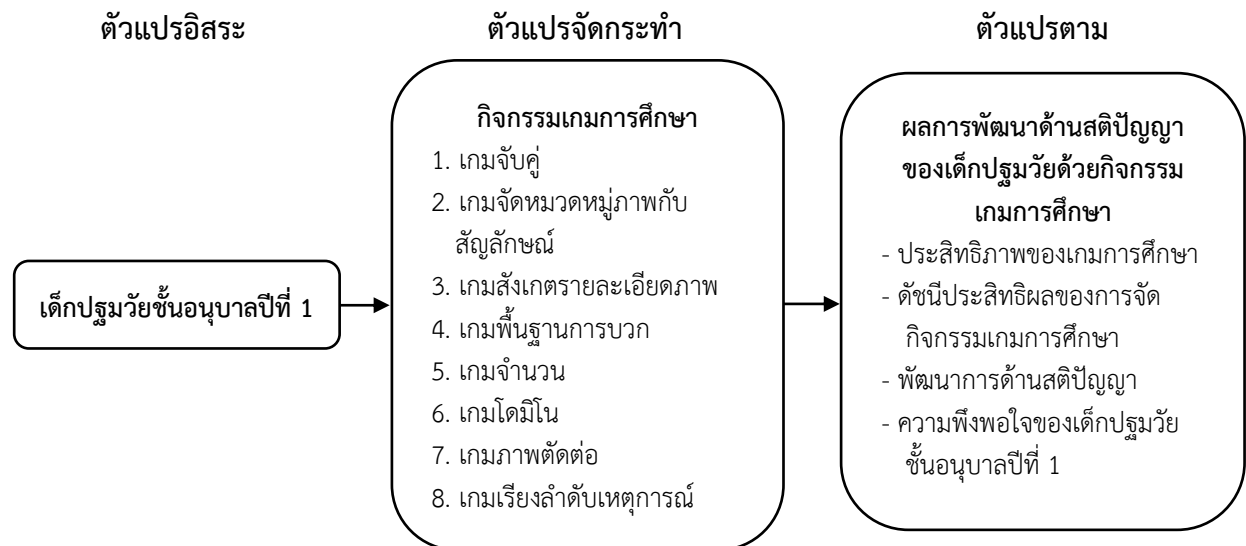
5.4.2 หาสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

5.5 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองและหลังการทดลองการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน โดยใช้ค่าที (t – test แบบ Independent samples)

5.6 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของเด็กที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าอำนาจจำแนกโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบรูเนอร์ เกมการศึกษา และความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการสร้างและพัฒนาเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

คะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาทั้ง 18 เกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 43.56 คิดเป็นร้อยละ 80.66 และผลการประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาจากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 50.78 คิดเป็นร้อยละ 94.03 ค่าประสิทธิภาพของเกมการศึกษาเป็น 80.66/94.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละจากการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

เกมการศึกษา	คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
เกมที่ 1	75	2.78	0.42	92.59
เกมที่ 2	74	2.74	0.45	91.36
เกมที่ 3	78	2.89	0.32	96.30
เกมที่ 4	76	2.81	0.40	93.83
เกมที่ 5	75	2.78	0.42	92.59
เกมที่ 6	79	2.93	0.27	97.53
เกมที่ 7	74	2.74	0.45	91.36
เกมที่ 8	78	2.89	0.32	96.30
เกมที่ 9	77	2.85	0.36	95.06
เกมที่ 10	75	2.78	0.42	92.59
เกมที่ 11	76	2.81	0.40	93.83
เกมที่ 12	75	2.78	0.42	92.59
เกมที่ 13	77	2.85	0.36	95.06
เกมที่ 14	74	2.74	0.45	91.36
เกมที่ 15	76	2.81	0.40	93.83
เกมที่ 16	78	2.89	0.32	96.30
เกมที่ 17	75	2.78	0.42	92.59
เกมที่ 18	79	2.93	0.27	97.53
รวม	1371	50.78	3.54	94.03

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเด็กจากการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาแต่ละชุดได้คะแนนเกินร้อยละ 80 ขึ้นไป และคะแนนค่าเฉลี่ยจากเกมการศึกษาทั้ง 18 เกมรวมกันเฉลี่ยเท่ากับ 50.78 คิดเป็นร้อยละ 94.03 ของคะแนนเต็ม

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาตามเกณฑ์ 80/80

คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
คะแนนเฉลี่ยจากการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาทั้ง 18 เกม	43.56	2.34	80.66

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาทั้ง 18 เกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 43.56 คิดเป็นร้อยละ 80.66 และผลการประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาจากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 50.78 คิดเป็นร้อยละ 94.03 ค่าประสิทธิภาพของเกมการศึกษาเป็น $80.66 / 94.04$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ค่าดัชนีประสิทธิผลของเกมการศึกษา เท่ากับ 0.70 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น หลังเรียนร้อยละ 70

ตาราง 4 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนน		ค่าดัชนีประสิทธิผล E.I.
		ทดสอบก่อนจัดกิจกรรม	ทดสอบหลังจัดกิจกรรม	
27	54	1,176	1,371	0.70

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของเกมการศึกษา เท่ากับ 0.70 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นหลังเรียนร้อยละ 70.00

3. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านการคิด ด้านภาษา ด้านการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบด้านจำนวน ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านเวลาของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ผลพัฒนาการด้านสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลพัฒนาการด้านสติปัญญาระหว่างก่อนกับหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา

ด้าน	N	คะแนนเต็ม	Σx	$\bar{x}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t	Sig.
ด้านการคิด									
ก่อนเรียน	27	9	197	67.30	0.95	35	53	12.43*	.002*
หลังเรียน	27	9	277	8.41	0.84				
ด้านภาษา									
ก่อนเรียน	27	9	195	7.22	0.85	36	58	11.17*	.005*
หลังเรียน	27	9	230	8.52	0.64				
ด้านการสังเกต									
ก่อนเรียน	27	9	192	7.11	1.01	36	54	14.42*	.004*
หลังเรียน	27	9	229	8.48	0.75				

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลพัฒนาการด้านสติปัญญาระหว่างก่อนกับหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา (ต่อ)

ด้าน	N	คะแนนเต็ม	$\sum x$	$\bar{x}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t	Sig.
ด้านจำนวน									
ก่อนเรียน	27	9	195	8.37	0.93	33	45	14.99*	0.015*
หลังเรียน	27	9	226	8.37	0.84				
ด้านมิติสัมพันธ์									
ก่อนเรียน	27	9	201	7.44	0.85	31	39	16.48*	.005*
หลังเรียน	27	9	227	8.41	0.84				
ด้านเวลา									
ก่อนเรียน	27	9	196	7.26	1.02	33	45	14.99*	.001**
หลังเรียน	27	9	232	8.59	0.57				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (df. = 26)

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลพัฒนาการด้านสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาโดยรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ เกมเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีสีสันสวยงามน่าเล่นเกมเป็นสิ่งที่ฉันชอบ และมีเกมใหม่ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรกในการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาช่วยให้ฉันมีความเพลิดเพลินสนุกสนานกับการเรียน

ตารางที่ 6 ผลการวัดความพึงพอใจของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

รายการ/รายข้อ	$\bar{x}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านสาระการเรียนรู้			
1. เกมเป็นสิ่งที่ฉันชอบ	2.96	0.19	มาก
2. ฉันได้เล่นเกมได้ด้วยตนเอง ไม่ยาก	2.74	0.45	มาก
3. เนื้อหาที่เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	2.26	0.45	ปานกลาง
เฉลี่ย	2.65	0.36	มาก
ด้านกระบวนการเรียนรู้			
4. มีเกมใหม่ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรกในการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาช่วยให้ฉันเกิดการพัฒนาคบทุกด้าน	2.85	0.36	มาก
5. ฉันทุกคนได้เล่นเกมการศึกษาด้วยตนเองและรายกลุ่มร่วมกับเพื่อน	2.78	0.42	มาก
6. ฉันค้นพบคำตอบด้วยตนเองหรือกลุ่ม	2.59	0.50	มาก
เฉลี่ย	2.74	0.43	มาก
ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้			
7. เกมเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีสีสันสวยงามน่าเล่น	3.00	0.00	มาก
8. มีเกมเพียงพอกับความต้องการของเด็ก	2.41	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ย	2.70	0.25	มาก

ตารางที่ 6 ผลการวัดความพึงพอใจของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย (ต่อ)

รายการ/รายชื่อ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ด้านการวัดผลและประเมินผล			
9. ฉันมีพัฒนาการทุกด้านดีขึ้น	2.85	0.36	มาก
10. ฉันเล่นเกมได้ถูกต้อง	2.81	0.40	มาก
เฉลี่ย	2.83	0.38	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	2.80	0.40	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 0.38) รองลงมาคือด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 0.43) ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 0.25) และด้านสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการสร้างเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า ประสิทธิภาพของเกมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีค่าเท่ากับ 80.66 /94.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะผู้วิจัยได้ศึกษาและออกแบบเกมการศึกษาเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์และบรูเนอร์ให้สอดคล้องตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก อีกทั้งยังได้นำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้กับกลุ่มที่ใช้ในการวิจัย มีการปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง รวมทั้งนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมพิจารณาด้วยจึงทำให้ได้เกมการศึกษามีประสิทธิภาพเหมาะที่จะนำมาใช้เป็นสื่อเพื่อพัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา เลขาวิจิตร (2562) ที่ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาและเพลงเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้เกมการศึกษาและเพลงเท่ากับ 85.90/89.00 งานวิจัยของฟาฮาดาร์ บิลเล็ม (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาสำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษา มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.12/84.06 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของเกมการศึกษา เท่ากับ 0.70 นั่นคือผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นหลังเรียนร้อยละ 70 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกมการศึกษาที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเหมาะสมตามพัฒนาการของเด็กดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นไปตามลำดับตามหลักวิชาการอีกทั้งการสร้างแผนการจัดประสบการณ์คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อใช้พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมโดยใช้เกมการศึกษาแต่ละองค์ประกอบจนสามารถทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฟาฮาดาร์ บิลเล็ม (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.6573 แสดงว่า จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษา มีความก้าวหน้าด้านสติปัญญา เพิ่มขึ้น 0.6573 หรือคิดเป็นร้อยละ 65.73 งานวิจัยของอัครภรณ์ ฝักปลั่ง และชำนัญ ปาณาวงษ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาเกมการศึกษาโดยใช้สื่อจากธรรมชาติเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า ผลการสร้างเกมการศึกษาโดยใช้สื่อจากธรรมชาติจำนวน 8 เกมมีค่าความเหมาะสมของเกมและประสิทธิภาพของเกมเท่ากับ 77.35/76.17 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75

ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านการคิด ด้านภาษา ด้านการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ ด้านจำนวน ด้านมิติสัมพันธ์ และด้านเวลาของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลของพัฒนาการด้านสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกมการศึกษาที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้สามารถใช้เป็นสื่อทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยมีอุปกรณ์การเล่น มีกฎกติกาช่วยต่อการเข้าใจ สามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งเกมการศึกษา ช่วยฝึกทักษะให้เด็กโดยที่เด็กไม่รู้สึกรัดเคืองเหมือนเป็นการเล่นเพราะเด็กชอบเล่นการเล่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สนองต่อความต้องการของเด็กช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต ค้นคว้า ทดลอง คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดขณะเล่นโดยที่เด็กไม่รู้สึกรัดเคืองซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี ลายบัว (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตอนุบาลราชมงคล พบว่า การพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตอนุบาลราชมงคล หลังการจัดเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดเกมการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของฟาฮาดาร์ บิลเล็ม (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษา สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของอัครา ภรณ์ พักปลั่ง และชานาญ ปาณาวงษ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาเกมการศึกษาโดยใช้สื่อจากธรรมชาติเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า การศึกษาผลการใช้เกมการศึกษา 1) ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์หลังการใช้เกมการศึกษาสูงกว่าก่อนใช้เกมการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์หลังการใช้เกมการศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 งานวิจัยของพัฒน์นรี จันทราภิรมย์ และธมนวรรณ โสพันธ์ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมเกมการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย หลังจากใช้กิจกรรมเกมการศึกษามีระดับสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ เกมเป็นสื่อที่น่าสนใจ มีสีสันสวยงามน่าเล่น เกมเป็นสิ่งที่ฉันชอบ และมีเกมใหม่ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรกในการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาช่วยให้ฉันมีความเพลิดเพลินสนุกสนานกับการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกมการศึกษาช่วยพัฒนาความคิด เป็นพื้นฐานสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน มีกระบวนการเล่นที่ช่วยฝึกทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อตอบสนองความต้องการตามวัยของผู้เรียน เป็นอุปกรณ์เครื่องช่วยสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาสติปัญญาในด้านการคิด การสังเกต การคิดหาเหตุผลเนื่องจากเกมการศึกษาแต่ละชุดมีวิธีการเล่น โดยเฉพาะอาจเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม และผู้เล่นสามารถตรวจสอบว่าเล่นถูกต้องหรือไม่ด้วยตนเอง รวมทั้งเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสกับกล้ามเนื้อมือหลังจากการเล่นเกมแล้วเด็กจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นๆ ได้ จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของฟาฮาดาร์ บิลเล็ม (2562) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษาในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก งานวิจัยของ สุพัทธา เลขาวิจิตร (2562) ที่ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาและเพลงเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้เกมการศึกษาและเพลงในระดับพอใจมาก และงานวิจัยของอัครา ภรณ์ พักปลั่ง และชานาญ ปาณาวงษ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาเกมการศึกษาโดยใช้สื่อจากธรรมชาติเพื่อส่งเสริมทักษะ

พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้เกมการศึกษาอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมเกมการศึกษา โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเกมจับคู่ เป็นเกมที่เหมาะสำหรับเด็กซึ่งจากการวิจัยพบว่าเกมจับคู่สามารถพัฒนาทักษะต่างๆ ได้อีก ดังนี้

1.1 ทักษะการจดจำ และจับความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุต่างๆ เช่น ภาพ สี รูปทรง และตำแหน่งของวัตถุ และเกมจับคู่ที่มีความยากขึ้นจะเป็นการฝึกทักษะการจดจำมากขึ้นด้วย

1.2 ทักษะการแก้ปัญหา เกมจับคู่จะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเกมจับคู่ที่มีความยากมากขึ้นจะช่วยฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

1.3 ทักษะการตัดสินใจ การเล่นเกมจับคู่สามารถช่วยทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะการตัดสินใจ ที่สำคัญต้องเลือกวัตถุที่เหมาะสมกับวัตถุที่มีอยู่ซึ่งจะทำให้เกมเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.4 ทักษะการเรียนรู้ การเล่นเกมจับคู่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็ก เพราะเกมนี้จะช่วยเพิ่มความสนใจของเด็กในการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2. เกมจัดหมวดหมู่ เป็นเกมที่พัฒนาทักษะของเด็ก เช่น พัฒนาทักษะการสังเกตความเหมือน-แตกต่าง เรียนรู้คำ (สัญลักษณ์) พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ ฝึกความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ หากเล่นเป็นกลุ่ม จะช่วยพัฒนาอารมณ์และสังคมได้อีกด้วย

3. เกมการสังเกตลวดลาย เป็นเกมที่ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต เปรียบเทียบ คิดหาเหตุผล คิดวิเคราะห์สังเคราะห์เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสีรูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ นอกจากนี้ยังฝึกให้เด็กมีคุณธรรมด้านต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย เป็นต้น

4. เกมพื้นฐานการบวก เป็นเกมที่พัฒนาทักษะทางตัวเลข ฝึกให้เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการรวมกันหรือการบวก ในการเล่นเกมนี้ควรใช้กิจกรรมที่ไม่ยากนัก จนเด็กชอบซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามารถและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์แล้วค่อยเพิ่มความยากของเกมตามลำดับ

5. เกมภาพตัดต่อ เป็นเกมต่อภาพให้สมบูรณ์ฝึกให้เด็กรู้จักสังเกตรายละเอียดของภาพ ที่เหมือนหรือต่างกันเกี่ยวกับสีรูปร่าง ขนาดลวดลายฝึกทักษะการเปรียบเทียบรอยตัดต่อของภาพ สามารถพัฒนาสติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ได้ การให้เด็กเล่นเกมนี้ ควรใช้ภาพหรือเหตุการณ์ที่เด็กต้องคุ้นเคยมาก่อน จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ

6. เกมเรียงลำดับเหตุการณ์ (4-steps Sequence Game) เป็นเกมฝึกทักษะที่เด็กมีความสนุกกับการเรียงลำดับเรื่องราวและขั้นตอน เรียนรู้และวิเคราะห์เพื่อจัดเรียงลำดับให้ถูกต้อง เป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ฝึกการสังเกต การสื่อสาร การเชื่อมโยงเรื่องราว การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมเกมการศึกษา โรงเรียนวัดปากบึง สำนักงานเขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาทั้ง 18 เกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 43.56 คิดเป็นร้อยละ 80.66 และผลการประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาจากการทดสอบหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับ 50.78 คิดเป็นร้อยละ 94.03 ค่าประสิทธิภาพของเกมการศึกษาเป็น 80.66 /94.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ค่าดัชนีประสิทธิผลของเกมการศึกษา เท่ากับ 0.70 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นหลังเรียนร้อยละ 70.00

ผลพัฒนาการด้านสติปัญญาหลังการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาด้วยเกมการศึกษาโดยรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเกมการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล รองลงมาคือด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านสาระการเรียนรู้ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยได้ข้อมูลสำคัญที่นำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฐมวัย ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนให้มีการจัดทำเกมการศึกษาให้เพิ่มมากขึ้นอย่างหลากหลายและเพียงพอต่อการใช้งาน เพื่อให้ครูได้นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เกิดการพัฒนาตนเองให้ครบทุกมิติ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรอันมีค่าของชาติได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นรูปธรรมบนพื้นฐานของความเสมอภาคทางการศึกษาสืบไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวแบบกลุ่มที่มีต่อพัฒนาการในด้านอื่นๆ เช่น พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก พัฒนาการด้านการคิดแก้ปัญหา ทักษะทางภาษาความเชื่อมั่นในตนเอง

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยทุกระดับชั้นโดยใช้เกมการศึกษาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข. (2561). รายงานการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.
- _____. (2563). สถานการณ์พัฒนาการเด็กเขตสุขภาพที่ 6 เดือนกันยายน 2563. สืบค้น 20 มีนาคม 2564. จาก https://hpc6.anamai.moph.go.th/th/c-it/download?id=62611&mid=32851&mkey=m_document&lang=th&did=18506.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ:คุรุสภา.
- _____. (2554). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561). รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ปีการศึกษา 2561. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- คณะกรรมการวิสามัญศึกษา. (2563). รายงานผลการศึกษาคณะกรรมการวิสามัญเด็กปฐมวัย. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2564. จาก <https://bmc.go.th/wp-content/uploads/2021/02/รายงานผลการศึกษาคณะกรรมการวิสามัญเด็กปฐมวัย.pdf>.
- จงจิต คำสิม และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2564). เอกสารประกอบการอบรม หลักสูตรพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สายงานการสอนหลักสูตร. สนุกกับเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของเด็กปฐมวัย หน่วยพัฒนาครูครุศาสตร์ปัญญา. ขอนแก่น: สถาบันครูพัฒนา.

- ชลิตา ศรีระวงษ์. (2559). ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดปากบึง เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- น้ำผึ้ง สมตัว. (2562). การพัฒนาสมาธิสำหรับเด็กที่มีอาการสมาธิสั้นโดยใช้กิจกรรมงานประดิษฐ์. วารสารศิลปการจัดการ, 3(2), 83-90.
- ปณิชา มโนสิทธิ์ยากร. (2553). ทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่เล่นเกมการศึกษาเน้นเศษส่วนของรูปเรขาคณิต. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- พัฒน์นรี จันทราภิรมย์ และ ธมนวรรณ โสพันธ์. (2565). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมเกมการศึกษา. วารสารเทคโนโลยีศึกษาศาสตร์และนวัตกรรม, 1(1), 57-69.
- พาฮาดาร์ บิลเล็ม. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ชุดเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาสำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3. วารสาร เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(7), 87-98.
- วัลลี แสงแก้วสุข. (2564). การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้เกมฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ของเด็กระดับปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2556). กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กอนุบาล (เกมการศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
- สุพัตรา เลขาวิจิตร. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาและเพลงเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 3(8), 9-22.
- สุภาวิณี ลายบัว. (2559). การพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนสาธิตอนุบาลราชวมงคล. ปทุมธานี: คณะเทคโนโลยีศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อชราภรณ์ ฟักปลั่ง และ ชำนาญ ปาณาวงษ์. (2564). การพัฒนาเกมการศึกษาโดยใช้สื่อจากธรรมชาติเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16(2), 139-150.

The Development of Electronic Teaching Supervision System in Schools under Suratthani Primary Education Service Area Office 3

Anuwat Nutaphong^{1*} Yanisa Boonchit¹ and Jirasak Saekhow¹

¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: 64052503002@student.sru.ac.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the teaching supervision in educational institutions; (2) to develop an electronic teaching supervision system in educational institutions under the Office of Educational Service Area; and (3) to evaluate the effectiveness of the electronic teaching supervision system in educational institutions under the Office of Educational Service Area, Surat Thani Primary Educational Service Area, area 3, take a research and development model. The sample group consisted of 310 people, including school administrators. Teachers, academic heads and teachers were obtained by simple random sampling, using a questionnaire to study supervision conditions, the Interview Form, and the Effectiveness Assessment. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. The results of the study revealed that the condition of teaching supervision in educational institutions Under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3, the overall practice was at a high level. The issues that led to the development of the system were the use of technology in conjunction with teaching supervision maintaining teaching supervision standards in the same form and reducing the use of paper including faster and more accurate processing. Electronic teaching supervision system in educational institutions There are components: (1) data import, namely learning management plans and video clips of learning activities. The process is the processing of scores in the system. The results are the reporting of teaching supervision results. Evaluation of the effectiveness of the electronic teaching supervision system in schools under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 found that it was effective at the highest level. When classified by side, it was found that usability had the highest level of opinions, followed by content and design and benefits received, respectively.

Keywords: Teaching Supervision in School, System Development, Electronic Teaching Supervision System

การพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

อนุวัฒน์ หนูตะพง^{1*} ญาณิศา บุญจิตร¹ และ จิรศักดิ์ แซ่โง้ว¹

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: 64052503002@student.sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา (2) เพื่อพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา และ (3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสภาพการนิเทศ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินประสิทธิผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีสภาพการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนา ระบบคือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการนิเทศการสอน การลดใช้กระดาษ และการประมวลผลที่รวดเร็ว แม่นยำยิ่งขึ้น ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา มีองค์ประกอบคือ (1) การนำเข้าข้อมูล คือ แผนการจัดการเรียนรู้ และ วิดีโอกิจกรรมการเรียนรู้ (2) กระบวนการ คือ การประมวลผลคะแนนในระบบ (3) ผลลัพธ์ คือ การรายงานผลการนิเทศการสอน และการประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า มีประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดเก็บข้อมูล มีประสิทธิผลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และ ด้านการนำข้อมูลไปใช้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การนิเทศการสอนภายในสถานศึกษา, การพัฒนาระบบ, ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคที่มีการปฏิรูปการศึกษานั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบการศึกษามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยกระบวนการที่สำคัญอย่างน้อย 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการบริหาร 2) กระบวนการเรียนการสอน และ 3) กระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการจะมีความสัมพันธ์กันที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาการศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะกระบวนการนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่จะต้องมีการประสานร่วมด้านงานส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนผู้สอนเพื่อสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ศึกษา และการนิเทศการศึกษาถือว่าเป็นความร่วมมือกันของผู้รับการนิเทศ กับผู้นิเทศ ซึ่งผลที่ได้ตามมาคือคุณภาพของการศึกษากับผู้เรียน ผู้นิเทศจะเป็นคนร่วมพัฒนาแผนการนิเทศจากการพินิจ ศึกษาปัญหา การพิจารณาในประเด็นต่างๆ การนำข้อมูลมาเก็บรวบรวม และสรุปผล สำหรับนำมาใช้ในการปรับปรุงปฏิรูปการนิเทศให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ผู้นิเทศจึงเป็นสาระหลักในการนิเทศของยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้ปรับแรงโน้มในการพัฒนาคุณภาพของการเรียนภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาให้เท่าทันยุคสมัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ซึ่งจาก

การศึกษาเอกสารรายงานผล ประจำปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนยังไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ในด้านการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาเนื่องจากยังคงใช้รูปแบบเดิมในการจัดการเรียนการสอนซึ่งไม่ได้ทำให้ศักยภาพมีความพัฒนาเท่าที่ควร อีกทั้งตัวผู้สอนเองก็ขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าว รูปแบบยังไม่ชัดเจนที่จะเป็นสื่อกลางสำหรับผู้สอน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2565) ปัญหาเหล่านี้ การพัฒนาการนิเทศการสอนในสถานศึกษาเล็งถือเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งครูผู้สอนจะมีความรู้เข้าใจแบบเป็นระบบและถูกต้องในเรื่องการนิเทศมากขึ้น และแก่นแท้ก็คือ ผู้สอนจะได้มีการวางแผน เตรียมตัว จัดการสอนให้เป็นลำดับขั้นตอนมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งรูปแบบใหม่ในการจัดการเรียนรู้นั้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จสูงสุด อาจจะเป็นทักษะขั้นตอนวิธีการ กระบวนการ หรือทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ออกแบบให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ แนวความคิด หรือแนวทางการศึกษาที่สำคัญต่อครูผู้สอนที่จะต้องเรียนรู้ศึกษา เพื่อนำมาปรับใช้กับนักเรียนในห้องเรียนของตนเอง

การนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์เป็นการนิเทศการสอนรูปแบบใหม่ ที่นำเอาเทคโนโลยีเข้ามามีความสำคัญควบคู่ไปกับการนิเทศการสอน โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย ซึ่งจะสามารถทำให้การนิเทศสามารถนำไปวัดผล ประสิทธิภาพของครูได้อย่างชัดเจนขึ้น เนื่องจากมีรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจน มีการประมวลผลที่แม่นยำ และสามารถเปรียบเทียบประสิทธิภาพของครูผู้นิเทศ กับครูโรงเรียนอื่นๆ ได้อีกด้วย หากผู้บริหารไม่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศการสอนมากเท่าที่ควร การนิเทศการสอนยังคงเป็นแบบเดิมๆ จะเป็นการซ้ำๆ จำเจ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนับสนุนให้มีการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีความต้องการสื่อในลักษณะอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ในการพัฒนาประเมินการนิเทศการสอนของครูอาจารย์ในปัจจุบัน ได้มีการกำหนดที่แตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา กล่าวคือมีเพียงหลักการหรือหัวข้อหลักเท่านั้นในการเป็นตัวตั้งต้น ส่วนเนื้อหาในการประเมินนั้นขึ้นอยู่กับสถานศึกษากำหนด ซึ่งจากมุมมองของครูอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการทำการสอนในแต่ละสถานศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความไม่มีมาตรฐานในการประเมิน รวมถึงในการประเมินโดยผู้ที่มีอำนาจหน้าที่นั้น ในปัจจุบันยังใช้การประเมินด้วยบันทึกข้อมูลลงกระดาษ ยังไม่มีการพัฒนาให้ก้าวทันสู่โลกเทคโนโลยี ซึ่งควรมีการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบ และกระบวนการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา ให้ดำเนินการได้ อย่างเป็นระบบและมีความเข้มแข็ง และเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ใช้ทักษะในการปฏิบัติการ และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้ครู ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนของครู ให้มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และคุณภาพของนักเรียนได้ตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งการนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในปัจจุบัน ได้มีการจัดประเมินการนิเทศการสอน โดยให้ผู้ประเมินแสดงความคิดเห็นและตัดสินการนิเทศการสอนโดยอิงจากเกณฑ์การประเมินโดย แต่จากการนิเทศการสอนที่ผ่านมา ได้ประสบปัญหา คือ การดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากไม่มีคู่มือที่ถูกต้องชัดเจนสอดคล้องกับการเรียนการสอน ขาดความเป็นระบบและความถูกต้องของนิเทศภายในสถานศึกษา การจัดรูปแบบการสอนของครูยังไม่มีหลากหลาย ทำให้ประสิทธิภาพของการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร สิ่งที่สามารถช่วยเหลือครูผู้สอนได้ดีคือการนิเทศ ทั้งในเรื่องของการแก้ไข ปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้ผู้สอนมีความก้าวหน้าในทางวิชาการซึ่งส่งผลต่อการทำงานในด้านประสิทธิภาพ และยังส่งผลต่อนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอีกด้วย ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะควรเกิดจากการร่วมมือ ทักษะความสามารถในการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา และร่วมมือกันพิจารณาการ แก้ปัญหาต่างๆ หลังจากการนิเทศเสร็จสิ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2564) จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ประกอบกับสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เนื่องจากผู้วิจัย

เล็งเห็นว่า ข้อกำหนดในการประเมินการนิเทศการสอนนั้นจำเป็นต้องมีมาตรฐาน และหลักเกณฑ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือหลักเกณฑ์ที่เหมือนกัน เพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นตัววัดคุณภาพในการสอนของครูผู้สอนได้โดยอาศัยหลักเกณฑ์เดียวกัน รวมถึงสามารถใช้งานได้สะดวกและรวดเร็ว เพราะสามารถใช้งานผ่านระบบออนไลน์ ใช้งานได้ทุกที่ ทุกเวลา ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใกล้ตัวของผู้ใช้ เช่น มือถือ คอมพิวเตอร์ หรือแท็บเล็ต เป็นต้น ตอบสนองตามอุปสงค์ของผู้ใช้งานในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ประชากรที่นำมาทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการโรงเรียน และครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวนทั้งสิ้น 1,573 คน โดยที่สามารถหากกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปรียบเทียบจำนวนประชากร กับตารางของ Krejcie & Morgan ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 310 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

1.2 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การพัฒนาของระบบการนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาในครั้งนี้สามารถทำได้โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการนิเทศการสอน จำนวน 7 คน โดยมีขั้นตอนคือ 1. แจ้งถึงปัญหาของการนิเทศการสอน 2. แจ้งถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา 3. แสดงการใช้งานระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education ให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ 4. สนทนากลุ่มถึงความสามารถของระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการนิเทศการสอน

1.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนทดลองใช้ ทดลองใช้ในโรงเรียน 4 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูหัวหน้างานวิชาการจำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามสภาพการณ์เหตุการณ์การสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โคนแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการณ์เหตุการณ์การสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 20 ข้อ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 1 ข้อ ซึ่งจากการหาค่าความสอดคล้องและความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.98

2.2 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

เนื่องจากในขั้นตอนที่ 2 เป็นการสนทนากลุ่ม ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการหาแนวทางการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จึงเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ใช้เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ โดยที่ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างประเด็นคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและทำการประเมินค่า IOC ผลการประเมินพบว่า ค่า IOC เท่ากับ 1

2.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เครื่องมือเพื่อการศึกษาข้อมูล เป็นแบบประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งจากการหาค่าความสอดคล้องและความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์เหตุการณ์การสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

3.1.1 ทำหนังสือ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 1 ฉบับ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถามหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย โดยใช้กูเกิ้ลฟอร์ม

3.1.3 นำแบบสอบถามสภาพการณ์เหตุการณ์การสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พร้อมกับหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.1.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

3.2 ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือ ขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มในการรวบรวมข้อมูลจัดส่งกลับให้ผู้วิจัย

3.2.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบประเมินความสอดคล้องหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย ไปยังผู้เชี่ยวชาญ ผ่านกูเกิ้ลฟอร์ม

3.2.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความสอดคล้องทั้งหมดที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

3.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูหัวหน้าวิชาการจำนวน 4 คนครูผู้สอนจำนวน 4 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จำนวน 4 โรงเรียน ดำเนินการดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือ ขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในโรงเรียนและขอความร่วมมือโรงเรียนในการรวบรวมข้อมูลจัดส่งกลับให้ผู้วิจัย

3.3.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือพร้อม แบบประเมินประสิทธิผลหลังการใช้ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา หนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยผ่านจดหมายทางอิเล็กทรอนิกส์ หากยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนภายใน 3 สัปดาห์ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการนำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ

4.1.2 การแปลความหมายของคะแนน โดยใช้สถิติพื้นฐาน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 0.50 - 1.49 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

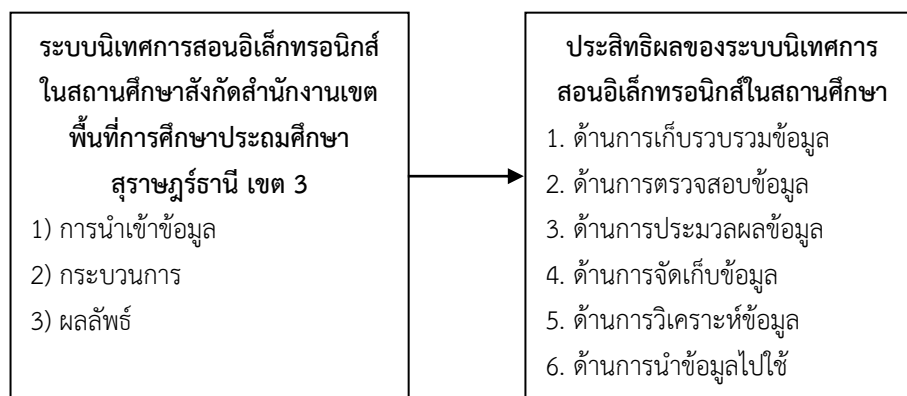
4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย

4.2 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีหาค่าร้อยละพร้อมบรรยายตารางประกอบ หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน และหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางนิเทศการสอน จากเอกสารของ อุทัยพร เรืองไชย (2552) มัทนียา นะตะ (2554) และพาสนา ชลบุรีพันธ์ (2560) มากำหนดกรอบแนวคิดวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา

n = 310

สภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปล ความ	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D		
1. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนประชุมชี้แจงเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร	3.81	.86	มาก	5
2. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.88	.95	มาก	1
3. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและมาตรฐานการศึกษา	3.68	.98	มาก	18
4. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและมาตรฐานการศึกษา	3.72	1.01	มาก	16
5. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้คำแนะนำในการบูรณาการเนื้อหาจากหลักสูตรสู่สาระการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมครบถ้วน	3.81	.96	มาก	6
6. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้คำแนะนำในการกำหนดสัดส่วนเวลาเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร	3.80	1.14	มาก	9
7. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้คำแนะนำวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย	3.81	1.00	มาก	7
8. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้คำแนะนำการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	3.70	1.17	มาก	17
9. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนสอบถามประสิทธิผลของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน	3.61	1.08	มาก	20
10. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม	3.75	1.09	มาก	13
11. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.86	1.00	มาก	4
12. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน	3.88	1.08	มาก	2
13. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนส่งเสริมการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องตรงกับความต้องการและครบทุกเนื้อหาสาระการเรียนรู้	3.75	1.11	มาก	14
14. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ	3.75	.97	มาก	15

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์เทศการสอนในสถานศึกษา (ต่อ)

n = 310

สภาพการณ์เทศการสอนในสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปลความ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D		
15. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศให้คำแนะนำวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้	3.78	1.02	มาก	10
16. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	3.88	1.08	มาก	3
17. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศประชุมชี้แจงเพื่อกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	3.78	1.02	มาก	11
18. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศประเมินผลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม	3.76	1.02	มาก	12
19. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ	3.81	1.13	มาก	8
20. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศสอบถามประสิทธิผลของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน	3.67	1.09	มาก	19
รวม	3.77	.94	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 310 คน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์เทศการสอนในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, Standard Deviation = 0.942) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.88$, Standard Deviation = 0.951) ถัดมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน ($\bar{X} = 3.88$, Standard Deviation = 1.087) ส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศสอบถามประสิทธิผลของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน มีค่าน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.61$, Standard Deviation = 1.088)

2. ผลการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ภาพที่ 2 ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education

ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง เนื่องจากการนำระบบสารสนเทศมาใช้นั้น สามารถนำไปใช้ได้กับทุกสถานศึกษา และสามารถตรวจสอบคะแนนได้ภายในระยะเวลาอันสั้น รวมถึงยังเป็นการประเมินภายใต้รูปแบบ ข้อกำหนด และแบบประเมินเดียวกัน ซึ่งครูผู้สอนที่ได้ผ่านการประเมินแล้ว สามารถนำมาเปรียบเทียบเป็นมาตรฐานเดียวกันได้ ทำให้สามารถวัดค่าความสามารถของครูผู้สอนได้อย่างเป็นธรรม สามารถนำไปใช้งานจริงได้ และสามารถนำไปใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งในการใช้งาน สามารถบันทึกข้อมูลลงไปในระบบ โดยการพิมพ์ผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าสู่ระบบ ซึ่งถือว่าเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประยุกต์กับการประเมินได้เป็นอย่างดี มีแนวโน้มที่สามารถนำไปใช้งานได้อย่างแพร่หลาย และควรมีการแนบคลิปการสอน หรือวิธีการใช้งานเพื่อให้ผู้ใช้งานมีความรู้ความเข้าใจในระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education รวมถึงควรมีการสร้างระบบที่เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้เว็บไซต์ เป็นต้น

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ผู้ที่ได้ทำการทดลองใช้ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ทั้ง 12 คน โดยมีผลตามรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

n = 12

ประสิทธิผลการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ในสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปล ความ
	$\bar{X}$	S.D	
1. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล	4.67	.42	มากที่สุด
1.1 มีการสอบถามถึงปัญหาที่พบในการนิเทศและนำมาพัฒนาเป็นระบบการนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์	4.67	.49	มากที่สุด
1.2 มีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์	4.75	.45	มากที่สุด
1.3 มีการจัดเรียงเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้นในการนิเทศการสอน	4.58	.51	มากที่สุด
2. ด้านการตรวจสอบข้อมูล	4.58	.32	มากที่สุด
2.1 เนื้อหาครบถ้วนตามข้อกำหนดของการนิเทศการสอน	4.58	.51	มากที่สุด
2.2 เนื้อหามีความทันสมัย และสอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน	4.58	.51	มากที่สุด
2.3 มีการใช้ภาษาที่ถูกต้องเข้าใจง่าย	4.58	.51	มากที่สุด
3. ด้านการประมวลผลข้อมูล	4.69	.43	มากที่สุด
3.1 ระบบนิเทศการสอนสามารถใช้งานได้พร้อมกันหลายยูสเซอร์	4.58	.51	มากที่สุด
3.2 สามารถประมวลผลการประเมินนิเทศการสอนได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ	4.75	.45	มากที่สุด
3.3 มีการประมวลผลตามข้อกำหนดการนิเทศของกระทรวงศึกษา	4.75	.45	มากที่สุด
4. ด้านการจัดเก็บข้อมูล	4.69	.43	มากที่สุด
4.1 มีการจัดเก็บผลการนิเทศการสอนไว้ในระบบอย่างปลอดภัย	4.75	.45	มากที่สุด
4.2 สามารถเรียกดูผลการนิเทศการสอนในระบบย้อนหลังได้	4.58	.51	มากที่สุด
4.3 ผลการนิเทศการสอนได้ที่จัดเก็บไว้ในระบบไม่สามารถแก้ไขได้เพื่อป้องกันการแก้ไขผลของผู้ถูกประเมิน	4.75	.45	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 (ต่อ)

n = 12

ประสิทธิผลการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ในสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		แปล ความ
	$\bar{x}$	S.D	
5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล	4.33	.53	มาก
5.1 ระบบนิเทศการสอนสามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ในการนิเทศได้	4.67	.49	มากที่สุด
5.2 สามารถประมวลผลการประเมินนิเทศการสอนได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ	4.17	.71	มาก
5.3 เมื่อทำการจบการนิเทศการสอน ระบบสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและแจ้งผลได้ทันที	4.17	.71	มาก
6. ด้านการนำข้อมูลไปใช้	4.69	.43	มากที่สุด
6.1 สามารถทำให้การประเมินนิเทศการสอนมีมาตรฐานแบบเดียวกัน	4.58	.51	มากที่สุด
6.2 ทำให้ผู้ที่ได้รับการประเมินการสอนเกิดความเชื่อมั่นในควมมีมาตรฐานของการประเมิน	4.75	.45	มากที่สุด
6.3 สามารถนำผลการนิเทศไปเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการนิเทศกับผู้สอนในสถานศึกษาอื่นๆ ได้	4.75	.45	มากที่สุด
รวม	4.61	.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ที่ได้ทำทดลองใช้ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ทั้ง 12 คน ระบบมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.61 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล และด้านการนำข้อมูลไปใช้ ถัดมาคือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล และด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ

อภิปรายผล

สภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ถัดมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน ส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศสอบถามประสิทธิผลของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน มีค่าน้อยที่สุด เนื่องจาก การนิเทศการสอน เป็นข้อกำหนดที่ทางกระทรวงศึกษาได้กำหนดไว้เพื่อเป็นการประเมินการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทำให้ทุกโรงเรียนได้มีการนิเทศการสอนและให้ความสำคัญกันเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาพร แซ่ลี (2563) กล่าวว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นทักษะการทำงานอย่างมีแบบแผน ต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การกำหนดทรัพยากร การประสานงาน ต่อจากนั้นก็ดำเนินงานตามขั้นตอนจนถึงขั้นการประเมินผล การปฏิบัติงาน แล้วจึงนำผลการปฏิบัติงานไปปรับปรุงแก้ไข เน้นหลักการพัฒนาทั้งระบบ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินันท์ ก้อนทอง (2564) ทำการศึกษาแนวทางการนิเทศและสภาพการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางพัฒนาและสภาพการนิเทศภายในของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากการพัฒนาระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง เนื่องจากการนำระบบสารสนเทศมาใช้นั้น สามารถนำไปใช้ได้กับทุกสถานศึกษา และสามารถตรวจสอบ

คะแนนได้ภายในระยะเวลาอันสั้น รวมถึงยังเป็นการประเมินภายใต้รูปแบบ ข้อกำหนด และแบบประเมินเดียวกัน ซึ่งครูผู้สอนที่ได้ผ่านการประเมินแล้ว สามารถนำมาเปรียบเทียบเป็นมาตรฐานเดียวกันได้ ทำให้สามารถวัดค่าความสามารถของครูผู้สอนได้อย่างเป็นธรรม สามารถนำไปใช้งานจริงได้ และสามารถนำไปใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งในการใช้งาน สามารถบันทึกข้อมูลลงไปในระบบ โดยการพิมพ์ผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าสู่ระบบ ซึ่งถือว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประยุกต์กับการประเมินได้เป็นอย่างดี มีแนวโน้มที่สามารถนำไปใช้งานได้อย่างแพร่หลาย และควรมีการแนบคลิปการสอนหรือวิธีการใช้งานเพื่อให้ผู้ใช้งานมีความรู้ความเข้าใจในระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education รวมถึง ควรมีการสร้างระบบที่เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้เว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภรัตน์ จิระโสภณ, โสภณ เพ็ชรพวง และนัฏจริย เจริญสุข (2564) กล่าวว่า การพัฒนาระบบ คือการพัฒนาระบบผ่านวิธีการพิจารณาไตร่ตรอง หรือประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ได้ตามที่ต้องการ เพื่อที่จะส่งเสริมการดำเนินงานขององค์การในขั้นตอนการปฏิบัติงานนี้ ข้อมูลนำเข้าจะถูกพิจารณาหรือวัดผลให้ได้ข้อสรุป คือสารสนเทศที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ตามจุดประสงค์ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชัย เมาไพร (2559) ได้กล่าวว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศ (Information System Development) คือกระบวนการสร้างหรือจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของข้อมูล (data) หรืออยู่ในรูปของข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ ซึ่งเรียกว่าสารสนเทศ (Information) โดยมีแหล่งและจัดทำเป็นระบบ มีประสิทธิภาพสามารถเรียกใช้หรือจัดเก็บได้สะดวกและรวดเร็ว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรัตน์ จิระโสภณ, โสภณ เพ็ชรพวง และนัฏจริย เจริญสุข (2564) ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนที่หลากหลาย ศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้อง การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก การจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมองและใช้ปัญหาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ จึงได้ใช้คู่มือการนิเทศเป็นตัวพัฒนาและแก้ไขปัญหการจัดการเรียนรู้

จากการประเมินประสิทธิผลของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผู้ที่ได้ทำการทดลองใช้ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาทั้ง 12 คน มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดเก็บข้อมูล มีประสิทธิผลสูงสุดรองลงมาคือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านการนำข้อมูลไปใช้ ตามลำดับ เนื่องจากในการจัดทำระบบในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎี รวมถึงมีการควบคุมเนื้อหาและการใช้งานให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของทางกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการนิเทศการสอน รวมถึงมีการตรวจสอบและให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน จึงทำให้ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ขั้นนี้ สามารถนำไปใช้งานได้จริงและครบถ้วนถูกต้องตามข้อกำหนดของทางกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรวรรณ คุ่มปลี (2558) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของประสิทธิผลในการจัดการระบบไว้ว่าประกอบด้วย 1. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การเก็บข้อมูลจำนวนมากจากแหล่งกำเนิด มาทำการเข้ารหัสในรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดเก็บและบันทึกในสื่อที่สามารถเก็บข้อมูลไว้ได้นานๆ 2. ด้านการตรวจสอบข้อมูลการตรวจสอบข้อมูล เป็นขั้นตอนสำคัญในระบบการผลิตสารสนเทศ ทำขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลได้รับการรวบรวมและบันทึกเอาไว้ได้อย่างถูกต้องการตรวจสอบข้อมูล 3. ด้านการประมวลผลข้อมูล การประมวลผลข้อมูล เป็นการจัดการหรือกระทำต่อข้อมูลที่ได้จัดเก็บรวบรวมมาให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมายมากขึ้น 4. ด้านการเก็บข้อมูลการจัดเก็บข้อมูล คือ การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลายไว้ในสื่อต่างๆ 5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนการดำเนินการเพื่อสรุปความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศให้ตรงสภาพที่เป็นจริง ตรงตามวัตถุประสงค์ก่อนที่จะนำข้อมูลมาใช้ และ 6. ด้านการนำข้อมูลไปใช้ คือ การจัดเก็บอาจจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสารหรือแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์ตามความสามารถหรือศักยภาพของสถานศึกษาและการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการบริหารงานทางด้านการศึกษาในทุกๆ ด้าน

องค์ความรู้ใหม่

ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง เนื่องจากการนำระบบสารสนเทศมาใช้นั้น สามารถนำไปใช้ได้กับทุกสถานศึกษา และสามารถตรวจสอบคะแนนได้ภายในระยะเวลาอันสั้น รวมถึงยังเป็นการประเมินภายใต้รูปแบบ ข้อกำหนด และแบบประเมินเดียวกัน ซึ่งครูผู้สอนที่ได้ผ่านการประเมินแล้ว สามารถนำมาเปรียบเทียบเป็นมาตรฐานเดียวกันได้ เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 นับว่าเป็นนวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้บริหาร และครู ในการนิเทศการสอน ก่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และแม่นยำ อีกทั้งผลการนิเทศการสอนในแต่ละครั้ง ยังมีประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการสอนของครู เพื่อคุณภาพที่จะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนด้วย และทำให้สามารถวัดค่าความสามารถของครูผู้สอนได้อย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพเพียงพอในการใช้งาน ซึ่งระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education มีจุดเด่นที่ มีความร่วมสมัย ไม่ตกเทรนด์ ทันต่อยุคสมัย สอดรับกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่ผู้บริหารและครูทุกท่านมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใช้ และมีบริการอินเทอร์เน็ตไร้สายที่ได้รับการจัดสรรจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ในใช้ฟรีทุกโรงเรียน และระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education สามารถนำไปใช้งานจริงได้ และสามารถนำไปใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งในการใช้งาน สามารถบันทึกข้อมูลลงไปในระบบ โดยการพิมพ์ผ่านเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าสู่ระบบ ซึ่งถือว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประยุกต์กับการประเมินได้เป็นอย่างดี มีแนวโน้มที่สามารถนำไปใช้งานได้อย่างแพร่หลาย

สรุปผลการวิจัย

สภาพการนิเทศการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีระดับการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนการ คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการประเมินนิเทศการสอน การรักษามาตรฐานการประเมินนิเทศการสอนให้เป็นในรูปแบบเดียวกัน และการลดการใช้กระดาษ รวมถึงการประมวลผลที่รวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง สามารถนำมาเปรียบเทียบเป็นมาตรฐานเดียวกันได้ ทำให้สามารถวัดค่าความสามารถของครูผู้สอนได้อย่างเป็นธรรม การประเมินประสิทธิภาพของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผู้ใช้ระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาจะได้รับประโยชน์จากการใช้ระบบคือ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างแม่นยำ เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถคำนวณผลการนิเทศการสอนได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ผู้ใช้งานระบบต้องเตรียมแค่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในมือของผู้ใช้ทุกคนอยู่แล้ว และสัญญาณอินเทอร์เน็ต หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีให้บริการฟรีในทุกๆ โรงเรียนอยู่แล้วเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสนับสนุนให้ใช้ระบบนิเทศการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ประกอบการนิเทศการสอนของครูผู้สอนในอนาคต
- 1.2 ควรมีการออกแบบระบบให้ระบบนิเทศการสอนสามารถใช้งานได้ง่าย และมีการออกแบบระบบให้สามารถใช้งานได้กับทุกคน
- 1.3 มีสื่อการสอนการใช้งานระบบนิเทศการสอนสามารถเข้าและปฏิบัติตามได้ง่าย
- 1.4 ควรทำให้ผู้ที่ได้รับการประเมินการสอนเกิดความเชื่อมั่นในความมีมาตรฐานของการประเมิน และสามารถนำผลการนิเทศไปเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการนิเทศกับครูผู้สอนในสถานศึกษาอื่นๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำระบบนิเทศการสอน ด้วยเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education ไปทดสอบการใช้งานจริงกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบนิเทศการสอนอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษา

2.2 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาระบบนิเทศการสอน ด้วยเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ในสถานศึกษาโดยใช้ Google for Education เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาโดยใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาระบบนิเทศการสอนให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิราวรรณ คัมปลี. (2558). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจากระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารโรงเรียนอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ชุตินันท์ สุวัทธิพงศ์. (2565). Tools ต่างๆ เพื่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์. สืบค้น 8 มีนาคม 2565. จาก <https://sites.google.com/g.stou.ac.th/tools?pli=1>.
- พรธมมาศ พรหมพิลา. (2553). ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ศุภรัตน์ จิระโสภณ, โสภณ เพ็ชรพวง และ นัญจรี เจริญสุข. (2564). การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนในเครือข่ายท่าฉาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา, 18(80), 23-32.
- สมชัย เมาไพร. (2559). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการฝึกอบรม เรื่อง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ความปลอดภัย สำหรับพนักงานศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตาม กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการ การศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2565). ข้อมูลทั่วไป. สืบค้น 8 มีนาคม 2565. จาก <https://www.surat3.go.th>.
- สุภาพร แซ่ลี. (2563). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน อำเภอสะเดา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

Development of Fine Motor Skills Using Drawing and Painting Activities of Early Childhood Children, Kindergarten 3

Kwantitsara Apisuksakul^{1*} Sunan Solgosoom¹ and Purimphut Phaiboonsuk¹

¹ Pathumthani University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

ABSTRACT

This article aimed to compare the ability to use small hand muscles of early childhood children in Kindergarten 3 before and after and after using drawing and painting. It is a quasi-experimental research. The sample group consisted of 32 early childhood children in kindergarten 3/2, semester 1, academic year 2022, obtained through purposive sampling. The tools used to collect data include 1) a plan for organizing early childhood drawing and painting activities, 2) a set of early childhood drawing and painting activities, and 3) a form for observing the development of small muscles in early childhood, which has been quality assessed by experts already, analysis data by mean, standard deviation and percentage of progress. The results of the study found that results of comparing the ability to use small hand muscles of preschool children in Kindergarten 3 before and after using drawing and painting overall and in each aspect, early childhood children have the ability to use small hand muscles after using drawing and painting, activities were significantly higher than before the activity at the 0.01 level.

Keywords: Fine Motor Skill, Kindergarten, Drawing and Coloring

การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

ขวัญิศศรา อภิสุขสกุล^{1*} สุนันท์ ศลโกสม¹ และ ปริมปรัชญ์ ไพบุลย์สุข¹

¹ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 3/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัย 2) ชุดกิจกรรมวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัย และ 3) แบบสังเกตพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยโดยผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละของความก้าวหน้า ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสีโดยรวมและรายด้านเด็กปฐมวัยมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก, เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 3, กิจกรรมวาดภาพระบายสี

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ให้โอกาสคนไทยทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เป็นการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเสริมสร้างบุคคลให้เจริญเติบโต ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การศึกษาจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่บ่งบอกถึงศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ ซึ่งการวางรากฐานการพัฒนามนุษย์ต้องปลูกฝังตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย เนื่องจากเป็นวัยที่ร่างกายมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จึงสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าช่วงวัยอื่น ดังนั้นเด็กปฐมวัยทุกคนจะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ การจัดการศึกษาปฐมวัยถือเป็นช่วงวัยทองของชีวิต ซึ่งเด็กแต่ละคนมักพบกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นประสบการณ์สำคัญยิ่งสำหรับเด็กในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อก้าวผ่านความเปลี่ยนแปลงนั้นไปสู่การเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557)

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ปรารณา กุศลโกมล และสุรสา จันทนา, 2565) ช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการพัฒนาสมอง คือช่วงเวลา 5 ปีแรกของชีวิต หรือช่วงเด็กปฐมวัย เพราะถือว่าเป็นช่วงอายุที่มีอัตราของพัฒนาการสูงสุด เป็นจังหวะทองของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้านฉะนั้นถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยาและหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ในทางตรงข้ามหากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้องในช่วงเวลานี้ เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้ว โอกาสทองเช่นนี้ก็จะไม่หวนกลับมาอีก การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงเป็นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาในระดับอื่น เพราะอยู่ในช่วงพลังแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการพัฒนา ศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การจัดการศึกษาให้กับเด็กระดับนี้จึงควรส่งเสริมให้เด็กมีชีวิต การเรียนรู้เต็มที่ การเรียนรู้ควรอยู่ที่ตัวเด็กเป็นผู้สรรค์สร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (ประสน จุมพรม, 2550)

พัฒนาการด้านร่างกายเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กปฐมวัย ซึ่งกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) กล่าวว่า กล้ามเนื้อเล็กเป็นพัฒนาการทางกายอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญมาก เพราะหมายถึงการสร้างเสริมความสามารถในการหยิบจับ คัดเขียน และทำกิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อนิ้วมือ ฝ่ามือและข้อต่อ การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือ เพราะเด็กต้องใช้มือในการทำกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การเขียนหนังสือ การจัดการกระทำ หยิบ จับ ปั่นแต่งสิ่งต่างๆ การส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อไม่เพียงแต่พัฒนาการของกล้ามเนื้อนิ้วมือให้แข็งแรงเท่านั้น แต่ยังเป็นส่งเสริมความสามารถของการใช้สายตากับมือให้สัมพันธ์กันด้วย การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กต้องพัฒนาควบคู่กันไป และเด็กต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ทักษะการเขียนการหยิบ การจับจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมัดเล็ก เด็กปฐมวัยต้องได้รับการจัดกิจกรรมที่เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อเล็กมือ นิ้วมือ ในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความแข็งแรงความยืดหยุ่นความสามารถในการควบคุม และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ครูจึงควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน (Huffman and Fortenberry, 2011) ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับปฐมวัยมากขึ้นเนื่องจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาการเรียนการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เน้นการถ่ายทอดความรู้และเนื้อหาตามตำราและแบบฝึกหัด โดยละเลยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพประกอบกับสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยทุกด้านอย่างแท้จริง มุ่งที่จะเร่งให้เด็กเรียนเขียนและอ่าน ซึ่งผลการไม่ให้อิสระเด็กในการแสดงออกบังคับให้เด็กเขียนหนังสือเป็นผลทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กไม่เป็นไปตามพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ดังนั้นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องสำหรับเด็กปฐมวัยจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู และจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพเพราะจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยเตรียมพร้อมให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนและในชีวิตของเด็กต่อไป (ผกาภรณ์ น้อยเนียม, 2556)

แนวทางพัฒนาการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นวิธีการจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้จากช่วงปฐมวัย เนื่องจากเป็นวัยเริ่มต้นของพัฒนาการด้านต่างๆ การจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการรอบด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่ดีถือเป็นการวางรากฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ก่อนที่จะก้าวสู่วัยประถมศึกษาต่อไป จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งนอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมต่อการเรียนรู้ในระดับขั้นที่สูงขึ้นแล้วนั้น การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยยังเป็นพื้นฐานในการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอีกด้วย และเมื่อเด็กวัยนี้ได้รับการเตรียมตัวหรือวางพื้นฐานด้านพัฒนาการไว้ดีและเหมาะสมแล้ว ยังสามารถจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นได้เป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมหรือทำงานเป็นกลุ่ม และเกิดประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้สถานที่จริง จากสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม การมีวินัยในตนเอง เป็นการฝึกให้เด็กได้รู้จักพึ่งพาตนเองตามวัย รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่จูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีจินตนาการที่ดี ช่วยให้เด็กพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพแล้ว ยังเป็นการวางรากฐานชีวิตที่มั่นคงให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ชุดิมา เล็กพงศ์, 2565)

การส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะ การเล่นตามมุม กิจกรรมเกมการศึกษาและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก

ตัด ปะ การประดิษฐ์เศษวัสดุ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี (2555) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เช่น การหาดินน้ำมันหรือแป้งโดมาปั้นเล่น จัดหากระดาษ ฟูกกัน สีเทียน สีไม้ เพื่อวาดภาพ ระบายสี หรืออาจเปลี่ยนกิจกรรมการวาดภาพในกระดาษมาเป็นการใช้ไม้วาดบนพื้นดิน พื้นทรายในสนามหน้าบ้านก็ได้ หรือกิจกรรมการร้อยดอกไม้ด้วย ก้านมะพร้าว ซึ่งเด็กต้องมีสมาธิ นิ้วมือต้องจับให้แน่น ต้องใช้สายตาในการเสียบดอกไม้ หรือการหาเครื่องเล่นประเภทเสียบ ต่อ เช่น พลาสติกสร้างสรรค์ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสายตาได้เหมือนกัน ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นจะบูรณาการในช่วงของกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ และการเคลื่อนไหวร่างกายในการควบคุมลำตัว แขน นิ้วมือให้ประสานสัมพันธ์กันกับการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานตามความต้องการของตนเอง (สรวพร กุศลสง, 2553) เพราะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้เหมาะสมกับเด็กเพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ และกิจกรรมที่จัดควรเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก และที่สำคัญกิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริง ให้เด็กมีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นเหมือนกับกิจกรรมทั่วไป แตกต่างตรงที่กิจกรรมสร้างสรรค์นั้นเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการบังคับให้เด็กทำ แต่เป็นกิจกรรมเสรีที่เด็กทุกคนสามารถจะทำได้เมื่อตนเองเกิดความต้องการพอใจและสนใจ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่างๆ เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม เช่น การวาดภาพ ระบายสี พิมพ์ภาพ ปั้น ฝึก ตัด ปะ การประดิษฐ์ ฯลฯ ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะ เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เด็กได้สัมผัสกับสื่อวัสดุต่างผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เด็กได้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ช่วยฝึกการแก้ปัญหา ผ่อนคลาย อารมณ์ ทำให้จิตใจสงบ อ่อนโยน มีสมาธิในการทำงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

โรงเรียนโชคชัยรังสิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา เปิดสอนหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา และโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมที่มีการพัฒนากล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับวัย ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับดี แต่ยังมีจุดต้องปรับปรุงในรายละเอียดอาทิการพัฒนา ด้านร่างกาย (โรงเรียนโชคชัยรังสิต, 2565)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กด้วยวิธีการต่างๆ เช่น งานวิจัยของปรารณา กุศลโกมล และสุรสา จันทนา (2565) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ งานวิจัยของผกาภรณ์ น้อยเนียม (2556) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน งานวิจัยของรวิพร ผาด่าน (2557) ได้วิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฝึก ตัด ปะเศษวัสดุ งานวิจัยของณัฐนรี บุบผศิริ (2564) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึม เป็นต้น

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กในเวลาที่เหมาะสมสอดคล้องต่อสถานการณ์ปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนโชคชัยรังสิต นักเรียนมี 4 ห้อง จำนวน 135 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย - หญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนโชคชัยรังสิต มีนักเรียนจำนวน 32 คน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 จำนวน 12 แผน

2.2 ชุดกิจกรรมวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 จำนวน 6 ชุด ประกอบด้วยกิจกรรมการควบคุมกล้ามเนื้อ ตาแหน่งภาพ การระบายสี รายละเอียด ความหลากหลาย ความหมายของภาพ ซึ่งได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

2.3 แบบสังเกตพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยการควบคุมกล้ามเนื้อ ตาแหน่งภาพ การระบายสี รายละเอียด ความหลากหลาย ความหมายของภาพในแต่ละองค์ประกอบมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยให้คะแนน 1, 2 และ 3 คะแนน

3 หมายถึง ทำได้เองทันที

2 หมายถึง ทำได้เมื่อครูกระตุ้น

1 หมายถึง ทำผลงานได้แต่ไม่เป็นรูปร่าง

3. สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังใช้กิจกรรมการวาดภาพและระบายสีสูงกว่าก่อนใช้กิจกรรมการวาดภาพและระบายสี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองเดี่ยว (One Group Pretest Posttest Design) โดยการทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน มีลักษณะการทดลองนี้

ตารางที่ 1 สัญลักษณ์

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนทำกิจกรรม	กิจกรรม	หลังทำกิจกรรม
E	T ₁	X	T ₁

ความหมายของสัญลักษณ์

E แทน กลุ่มตัวอย่าง

T₁ แทน การทดสอบพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง

T₁ แทน การทดสอบพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง

X แทน การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวแบบกลุ่ม

4.2 การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ จันทร์ อังคาร พุธ ศุกร์ ในช่วงกิจกรรมเช้าเวลา 9:00 - 10:30 น. กิจกรรมละ 10 - 15 นาที จำนวน 12 แผน โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

4.2.1 ขั้นเตรียมการ

1) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับโรงเรียนโชคชัยรังสิต ทำการศึกษาและเก็บข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือจากโรงเรียน ในการดำเนินการวิจัย

2) ดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยและการจัดกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่างจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานีไปยังโรงเรียนโชคชัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Experiments Research) โดยมีแผนการทดลองแบบ The one-group pretest-posttest design ใช้การวัดผลก่อนการทดลอง (Pretest) และวัดหลังการทดลอง (Posttest)

4.2.2 ขั้นตอนการ

1) ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงข้อมูลรายละเอียดในการดำเนินการทำกิจกรรมการวิจัยในครั้งนี้

2) ผู้วิจัยดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมวาดภาพระบายสีโดยจัดแผนการดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 12 ครั้ง จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 15 - 20 นาที และก่อนดำเนินกิจกรรมทุกครั้งจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมต่างๆ ก่อนดำเนินกิจกรรมจริง ในตารางดำเนินกิจกรรมจึงจำเป็นต้องเผื่อเวลาเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดผู้วิจัยและทีมงานเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม

ตารางที่ 2 ตารางการดำเนินกิจกรรม

สัปดาห์ / เวลา	วัน	รายชื่อกิจกรรมวาดภาพระบายสี
1. 9:00 - 10:30 น.	จันทร์	สร้างทะเลและหาดทราย ครั้งที่ 1
	อังคาร	สร้างทะเลและหาดทราย ครั้งที่ 2
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีเทียน
2. 9:00 - 10:30 น.	จันทร์	เรียนรู้เส้นผ่านดินน้ำมัน ครั้งที่ 1
	อังคาร	เรียนรู้เส้นผ่านดินน้ำมัน ครั้งที่ 2
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีชอล์ก
3. 9:00 - 10:30 น.	จันทร์	สร้างรูปร่างจากกาว ครั้งที่ 1
	อังคาร	สร้างรูปร่างจากกาว ครั้งที่ 2
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีน้ำ
4. 9:00 - 10:30 น.	จันทร์	ภาพพิมพ์ตัวฉัน
	อังคาร	ระบายสีบนท้องฟ้า
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีไม้
5. 9:00 - 10:30 น.	จันทร์	กรอบรูปดอกไม้
	อังคาร	ดินน้ำมันเนื้ออย่าง
	พฤหัสบดี	ใส่สีดอกไม้ด้วยนิ้วมือ
6. 9:00 - 10:30 น.	จันทร์	ผนังถ้าธรรมชาติ
	อังคาร	นักออกแบบทรงผม
	พฤหัสบดี	วาดภาพอิสระด้วยสีน้ำมัน

3) นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

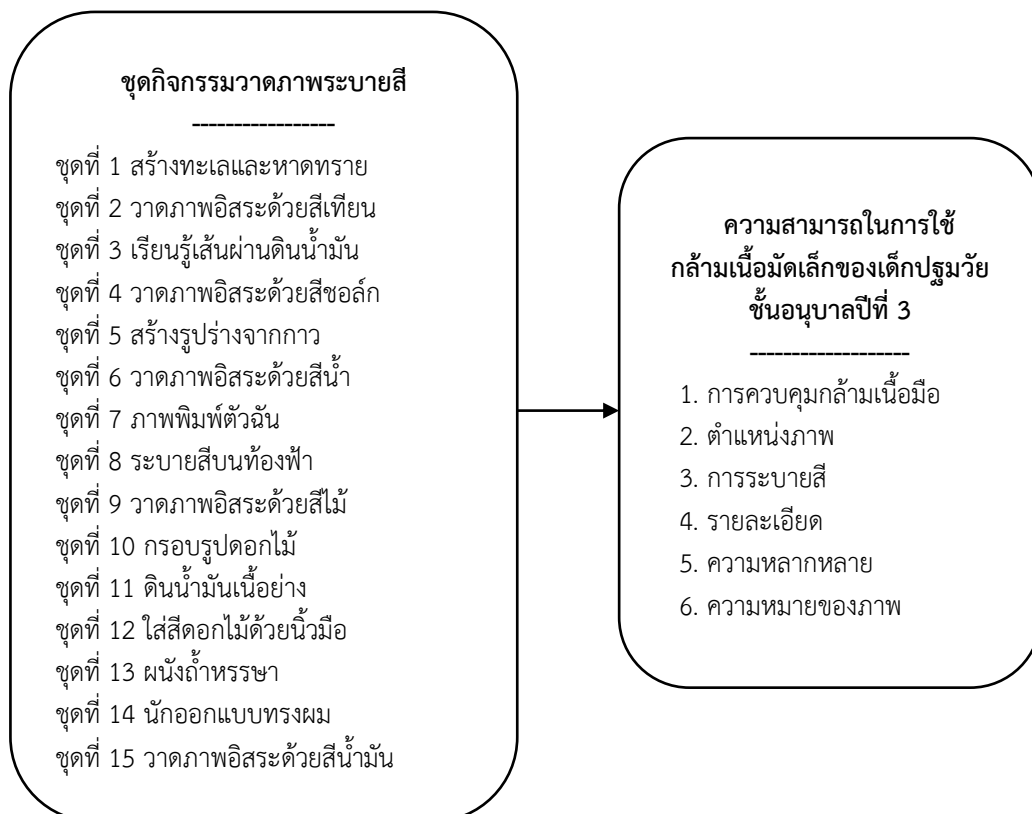
คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์และหาคุณภาพ ดังนี้

5.1 ศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 จากแบบบันทึกพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง นำไปเขียนอภิปรายผลเชิงคุณภาพและหาค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก

5.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเพื่อศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3/2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมการพัฒนา กล้ามเนื้อมัดเล็กของกิเซลล์ (Gesell, 1940) ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว พฤติกรรมด้านการปรับตัว พฤติกรรมทางด้านภาษา และพฤติกรรมทางด้านนิสัยส่วนตัวและสังคมผ่านชุดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเพื่อให้เด็กเกิดการ พัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้แก่ 1) ด้านการควบคุมกล้ามเนื้อมือ 2) ด้านตำแหน่งภาพ 3) ด้านการ ระบายสี 4) ด้านรายละเอียด 5) ด้านความหลากหลาย และ 6) ด้านความหมายของภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสี

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสีโดยรวมและรายด้านเด็กปฐมวัยมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีเพื่อศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 โรงเรียนโชคชัยรังสิต

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		$\bar{D}$	t	Sig.
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. การควบคุมกล้ามเนื้อมือ	32	39.73	11.64	60.30	14.59	20.57	36.17	.000**
2. ตำแหน่งภาพ	32	39.73	11.64	56.17	14.07	16.44	35.20	.000**
3. การระบายสี	32	14.13	13.14	24.30	6.83	10.17	22.19	.000**
4. รายละเอียด	32	13.39	10.70	31.78	7.26	18.39	26.97	.000**
5. ความหลากหลาย	32	14.13	13.14	24.30	6.83	10.17	22.19	.000**
6. ความหมายของภาพ	32	13.39	10.70	31.78	7.26	18.39	26.97	.000**
รวม	32	22.42	11.82	38.11	9.47	60.52	38.50	.000**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า เด็กปฐมวัยมีชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กรายด้านก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 13.39 - 39.73 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.70 - 13.14 หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 24.30 - 60.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.83 - 14.59 คะแนน เมื่อพิจารณาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนการจัดกิจกรรมเด็กมีความสามารถโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ย 22.42 คะแนนและหลังการจัดกิจกรรมเด็กมีการพัฒนาโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ย 38.11 คะแนน โดยมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนเท่ากับ 15.69 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านการควบคุมกล้ามเนื้อมือ ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้การวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัยเด็กมีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมเฉลี่ย 20.57 คะแนน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเด็กมีพัฒนาการด้านนี้สูงกว่าทุกด้าน และมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

2. ด้านตำแหน่งภาพ ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้การวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองเด็กมีคะแนนเฉลี่ย 56.17 คะแนน มีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ย 16.44 คะแนน และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

3. ด้านการระบายสี ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้การวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองเด็กมีคะแนนเฉลี่ย 24.30 คะแนน มีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ย 10.17 คะแนน และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

4. ด้านรายละเอียด ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้การวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองเด็กมีคะแนนเฉลี่ย 31.78 คะแนน มีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ย 18.39 คะแนน และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

5. ด้านความหลากหลาย ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้การวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองเด็กมีคะแนนเฉลี่ย 24.30 คะแนน มีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ย 10.17 คะแนน และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

6. ด้านความหมายของภาพ ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้การวาดภาพและระบายสีของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองเด็กมีคะแนนเฉลี่ย 31.78 คะแนน มีคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเฉลี่ย 18.39 คะแนน และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เด็กมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

และเมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสีโดยรวมและรายด้านพบว่า เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสี พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสีโดยรวมและรายด้าน เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นผลมาจากเด็กปฐมวัยมีชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กรายด้านก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 13.39 - 39.73 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.70 - 13.14 หลังการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 24.30 - 60.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.83 - 14.59 คะแนน เมื่อพิจารณาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนการจัดกิจกรรมเด็กมีความสามารถโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ย 22.42 คะแนนและหลังการจัดกิจกรรมเด็กมีการพัฒนาโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ย 38.11 คะแนน โดยมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนเท่ากับ 15.69 คะแนน และการจัดกิจกรรมวาดภาพและระบายสีเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กได้ดีซึ่งสอดคล้องกับฟิชเชอร์และเทอร์รี่ (Fisher & Terry, 1997) ที่กล่าวว่าการจัดประสบการณ์ให้เด็กเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กก่อนจะเริ่มหัดเขียนสามารถทำได้โดยการวาดรูประบายสีการวาดโดยใช้เส้นพื้นฐานต่างๆ เช่น เส้นตรง วงกลม การใช้นิ้ววาดเส้นลงบนกระเบาะทราย หรือการระบายสีด้วยนิ้วมือ ทั้งนี้ยังเป็นส่วนช่วยส่งเสริมความสามารถด้านวิชาการในเรื่องพื้นฐานการเขียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแลมเม (Lamme, 1978) ที่กล่าวว่าประสบการณ์ในการเขียนจะสร้างขึ้นได้เมื่อเด็กมีความมั่นใจมากขึ้นในการจับอุปกรณ์กิจกรรมวาดภาพและระบายสีจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้สัมผัสกับวัตถุที่หลากหลายสร้างความมั่นใจให้แก่เด็ก สามารถส่งเสริมด้านการควบคุมกล้ามเนื้อของเด็กเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้วิจัยจัดให้กับนักเรียนถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เด็กได้เกิดความสนใจในการวาดภาพลงรายละเอียดจากสิ่งเร้าต่างๆ เช่น สีชนิดต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันทางคุณสมบัติเช่น สีเทียน สีชอล์ก สีน้ำ สีเมจิก สีไม้ สีผสมขาว และวัสดุที่ใช้ในการรองรับที่มีพื้นผิวที่แตกต่างกัน เช่น กระดาษชนิดที่แตกต่างกัน ผ้าดิบ กระดาษทราย โฟม พิวเจอร์บอร์ด เป็นต้น และที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะการวาดภาพลงรายละเอียดแล้วให้เด็กได้เรียนรู้จากผลงานที่ตนเองทำวิธีการนี้เป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะการรับรู้การสังเกต การใช้จินตนาการและมโนภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางการวาดภาพให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทองใบ สวัสดิ์ผล (2561) ที่ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่ส่งผลต่อการเขียนของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลที่ 3 โรงเรียนการกุศลวัดบ้านก่อ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อและตาให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กิจกรรมการปั้น การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ และงานกระดาษ

การเสริมแรงในขณะที่ได้กำลังวาดภาพ ผู้วิจัยจะคอยให้กำลังใจด้วยการกล่าวชื่นชมผลงานของเด็กๆ และเอาใจใส่ตลอดการทำงาน ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพอิสระเด็กจะเริ่มเอารูปทรงต่างๆ มาวาดผสมผสานกัน เมื่อเด็กเอารูปทรงมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นการเริ่มพัฒนาการออกแบบ เด็กจะแสดงความสามารถในการใช้รูปทรงหลายๆ รูปทรงได้อย่างคล่องแคล่วอย่างหลากหลาย ตามความคิดและจินตนาการของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกฎการเรียนรู้ของธอร์นไคค์ (Thorndike) ที่กล่าวว่า ถ้าเด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เด็กจะเกิดความพอใจและเมื่อผลงานที่ออกมาพอใจ เด็กก็ต้องการ

ที่จะทำงานนั้นซ้ำๆ อีก เมื่อมีโอกาสกระทำซ้ำบ่อยๆ และมีการปรับปรุงอยู่เสมอ ผลงานจะดีขึ้น สอดคล้องกับโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1970) ที่ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย (Physical Growth) การวาดภาพกับความเจริญเติบโต ด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทางและการลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกายจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากการขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่งๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อยๆ การเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างซ้ำๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วจะสามารถลากเส้นให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้นและเมื่อเด็กเจริญเติบโต

พัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหวจะทำให้รูปแบบการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปร่างง่ายๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรวีพร ผาदान (2557) ได้ศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฝึก ตัด ปะเศษวัสดุ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฝึก ตัด ปะเศษวัสดุ มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการ ทดลองอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของของณัฐนรี บุบผศิริ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กที่มีภาวะอหิซึม ผลการวิจัย พบว่า เด็กออทิสติกที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของรวีวรรณ สุวรรณเจริญ (2554) ได้ศึกษาการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยแป้งโดกับลูกกลิ้งหลายลาย พบว่า การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยแป้งโดกับลูกกลิ้งหลายลายมีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยด้านการอุปมาอุปไมยเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านการจัดประเภท ด้านอนุกรมและด้านจำแนกเป็นด้านสุดท้าย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูผู้สอนควรวิเคราะห์เด็กเป็นรายบุคคลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็ก จากนั้นตรวจสอบแผนการจัดประสบการณ์ก่อนนำไปใช้

ขั้นที่ 2 ครูผู้สอนจัดกิจกรรมตามทีออกแบบไว้ และเด็กทุกคนควรมีส่วนร่วมกับครูตลอดกิจกรรม ใช้หลักการเทคนิคที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย มีความยืดหยุ่น ให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือเด็กตลอดกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ครูและเด็กร่วมพูดคุยในการจัดการเรียนการสอนที่จะเชื่อมโยงในคาบเรียนต่อไป ออกแบบสื่อหรือกิจกรรมวาดภาพระบายสีต่างๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ มีการประเมินสื่อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้นๆ เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 ครูผู้สอนออกแบบเครื่องมือ สื่อ กำหนดเกณฑ์การประเมินในการวัดคุณภาพของเครื่องมือ สื่อ โดยมีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ เป็นต้น โดยปฏิบัติหลายๆ ครั้งอย่างต่อเนื่อง จนมั่นใจว่าเป็นพฤติกรรมที่แท้จริง จากนั้นประเมินและบันทึกผลและนำเสนอผลวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กในการใช้ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กมาชี้แจงเด็กในชั้นเรียน รายงานผลพัฒนาการแก่ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 สรุปได้ ดังนี้

ผลการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 พบว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้การวาดภาพและระบายสีโดยรวมและรายด้าน เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กหลังการจัดกิจกรรมสูง

กว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมวาดภาพระบายสีสามารถพัฒนาด้านการควบคุมกล้ามเนื้อมือได้เป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านร่างกาย การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก การทำงานประสานกันระหว่างมือและตา เป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะการรับรู้การสังเกต การใช้จินตนาการและมโนภาพ สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การรับรู้และสิ่งที่ได้จากการสังเกต พินิจพิเคราะห์ หรือวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ออกมาเป็นภาพ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้พัฒนาเด็กได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 สามารถนำไปใช้พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาครูผู้สอนเด็กปฐมวัยได้พัฒนากิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยทั้งประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสีในกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น เด็กที่มีพัฒนาการกล้ามเนื้อไม่แข็งแรง เด็กที่มีความบกพร่องทางสมอง เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น พัฒนาการทางอารมณ์ การฝึกสมาธิ โดยการจัดกิจกรรมวาดภาพระบายสี

2.3 ควรมีการศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยจากการทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การถัก การสาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบรน-เบส.
- ชุดิมา เล็กพงศ์. (2545). การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้: ก้าวอย่างที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา. *วารสารวิชาการการ จัดการภาครัฐและเอกชน*, 4(2), 196-206.
- ณัฐนรี บุบผศิริ. (2564). *การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึม*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ทองใบ สวัสดิ์ผล. (2561). *การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่ส่งผลต่อการเขียนของเด็กปฐมวัยระดับชั้น อนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลวัดบ้านก่อ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ประสน จุมพรม. (2550). *ทักษะทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพอิสระ*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ปรารธนา กุศลโกลม และ สุรสา จันทนา. (2565). การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยด้วย กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(3), 155-164.
- ผกานันต์ น้อยเนียม. (2556). *ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ด้วยดิน*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา: ก้าวอย่างที่สำคัญของเด็ก ประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 42(3), 143-159.

- รวีพร ผาด่าน. (2557). *ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฉีก ตัด ปะเศษวัสดุ*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- รวีวรรณ สุวรรณเจริญ. (2554). *ความคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยแปรงโดกับลูกกลิ้งหลายลาย*. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี. (2555). วาดรูปบรรยายสื่อย่างไรให้ได้พัฒนาการรอบด้าน. *นิตยสารรักลูก*, 30(353), 190.
- _____. (2555). อนุบาล 2 แล้วยังเขียนหนังสือไม่ค่อยได้. *นิตยสารรักลูก*, 30(357), 199.
- โรงเรียนโชคชัยรังสิต. (2565). *ผลการประเมินคุณภาพภายนอก*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2565. จาก <http://chokchai.ac.th/ccr/18056503/>.
- สรวงพร ฤศลส่ง. (2553). *สุนทรียภาพทางศิลปะระดับปฐมวัย*. เพชรบูรณ์: ดีดีการพิมพ์.
- Fisher, J. and Terry, A. (1997). *Children's Language and the Language Arts*. Massachusetts: Allyn & Bacon A Simon & Schuster.
- Gesell, A. (1940). *The First Five Years of life: A Guide to the Study of the Preschool Child*. New York: Harper.
- Huffman, J. M., & Fortenberry, C. (2011). Developing fine motor skills. *Young Children*, 66(5), 100-103.
- Lamme, L. L. (1978). Handwriting: In an Early Childhood Curriculum. *Young Children*, 1(35), 20-27.
- Lowenfeld, V. & Brittain, L. (1970). *Creative and mental Growth*. (5th ed.) New York: The Macmillan.

People's Satisfaction with Public Services of Taseeda Subdistrict Municipality, Nongphok District, Roi Et Province

Pacharaakkapon Pakpol^{1*} Siamporn Phanthachai¹ Phrakru Suttaworathumkit¹ and
 Phra Palakorn Sumangkhalo (Anupan)¹

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: palakorn8052@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed (1) to study of citizens' satisfaction with public services of Taseeda Subdistrict Municipality, NongPhok District, Roi Et Province; (2) to compare the satisfaction of citizens in the public services of Taseeda Municipality, classified according to personal factors; and (3) to propose guidelines for the development of public services of Taseeda Subdistrict Municipality, use an integrated research method, quantitative research Study of a sample group of people living in the area of Taseeda Subdistrict Municipality. Statistics used in data analysis include mean, standard deviation. Inferential statistics One-way analysis of variance and qualitative research Use in-depth interviews. 9 key informants. The result of the study found that: Citizens' satisfaction with the public services of Taseeda Subdistrict Municipality, NongPhok District, Roi Et Province Overall, it is at a high level, including equal service provision. Timely service Providing adequate service Continuous service and progressive service public service According to the principles of Saṅgahavatthu Dhamma Overall, it is at a high level, including Dāna, Piyavācā, Atthacariyā, and Samānattatā. The results of the hypothesis testing found that overall, people of different genders, ages, and occupations had different satisfactions. As for education level and monthly income, there is no difference in satisfaction. Guidelines for developing public services of Taseeda Subdistrict Municipality and satisfaction of the people according to the principles of Dhamma Saṅgahavatthu, including 1) facilitation Recommend, give advice, pay attention, 2) speak eloquently, be polite, and sincere, 3) be considerate, attentive, and provide assistance equally, and 4) behave appropriately, polite.

Keywords: Satisfaction, People, Public Service, Subdistrict Municipality, Saṅgahavatthu

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

พชรอรรรคพล พรคคพล^{1*} สยามพร พันธไชย¹ พระครูสุตวรธรรมกิจ¹ และ พระพลากร สุ่มงคโล (อนุพันธ์)¹

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: palakorn8052@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด (2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการบริการการสาธารณะของเทศบาลท่าสิดา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาด้านการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ศึกษากลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าสิดา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดาอำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา การให้บริการอย่างพอเพียง การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า การให้บริการสาธารณะ ตามหลักสังคหัตถุธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนพบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ได้แก่ ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพ มีความพึงพอใจแตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน แนวทางพัฒนาการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา และความพึงพอใจของประชาชนตามหลักธรรมสังคหัตถุธรรม ได้แก่ (1) อำนวยความสะดวก แนะนำให้คำปรึกษา เอาใจใส่ (2) การพูดจาไพเราะน่าฟัง สุภาพ มีความจริงใจ (3) มีน้ำใจ เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน และ (4) วางตัวอย่างเหมาะสม สุภาพเรียบร้อย

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ประชาชน, การให้บริการสาธารณะ, เทศบาลตำบล, สังคหัตถุธรรม

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลางลงเหลือภารกิจหลัก เท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจหน้าที่ใหม่ ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาวะที่สังคม มีกลุ่มที่หลากหลายมีความต้องการ และความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้นและแตกต่างกัน ในขณะที่รัฐเองก็มีขีดความสามารถและทรัพยากรที่จำกัด ในการตอบสนองปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์ และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจหน้าที่การตัดสินใจดำเนินการตามหน้าที่ ที่ส่วนกลางกระจายไปให้ท้องถิ่นดำเนินการในด้านทรัพยากร บุคลากร การบริหาร งบประมาณ เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับท้องถิ่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นการกระจายความรับผิดชอบต่อการกิจ หน้าที่ ที่รัฐกับผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชน ร่วมกันรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายของการกระจายอำนาจเพื่อให้บริการต่างๆ สามารถตอบสนองต่อความ

ต้องการของชุมชนมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการถ่ายโอนภารกิจ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รูปแบบการกระจายอำนาจ การจัดบริการสาธารณะ จึงไม่ควรจำกัดอยู่ที่การโอนภารกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสำคัญกับรูปแบบที่สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทั้งสองประการเป็นหลัก (จรัส สุวรรณมาลา และคณะ, 2547) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่น เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการพัฒนาในพื้นที่ และเลือกสมาชิกสภาเข้าไปเป็นปากเป็นเสียงแทนตัวเอง ในการเลือกตั้งนั้นสามารถเลือกผู้บริหารท้องถิ่นได้โดยตรง ให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรงส่วนการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นก็เลือกตั้งได้โดยตรงเหมือนกัน โดยในการบริหารขององค์การส่วนท้องถิ่นนั้นจะเป็นอิสระจากรัฐได้ในระดับหนึ่งตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างสรรค์ความเจริญให้กับชุมชน ทั้งในด้านการบริหารและการบริการเพื่อให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ในพื้นที่เป็นสำคัญ ในส่วนของการปกครองผู้วิจัยขออ้างถึงรัฐธรรมนูญปี 2560 หมวด 14 มาตรา 250 ภายใต้อำนาจมาตรา 1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการมสาธารณเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจการมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ การจัดทำการบริหารและการบริการสาธารณะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศเป็นส่วนรวม บริหารจัดการ เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

หน้าที่ของเทศบาลตำบลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสงเคราะห์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ไว้ว่า เทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มสตรีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลที่ได้กล่าวถึงนั้นย่อมมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ประชาชน หรือ กลุ่มเป้าหมายที่มารับบริการให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546) เทศบาลตำบลท่าสิดานั้น ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีประชากรทั้งสิ้น 6,223 คน มี 11 หมู่บ้านและในอดีตที่ผ่านมาการจัดทำแผนการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา มักประสบกับปัญหาการจัดการบริการที่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ส่งผลให้เทศบาลตำบลท่าสิดาได้รับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานอยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสมาชิกสภาและผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าสิดา ยังขาดความเข้าใจในบทบาท อำนาจและหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่นั้นๆ ว่าจะดำเนินการอย่างไร หรือกล่าวได้ว่ายังขาดทักษะในการปฏิบัติตามหน้าที่ ขาดคู่มือที่จะแนะนำการทำงานตามอำนาจหน้าที่ ที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้ บริหารงานไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาบริหารตามใจตัวเองและพวกพ้อง ไม่ยึดกฎระเบียบ และข้อบังคับ อีกทั้งยังเกิดการบริหารงานอย่างไม่โปร่งใสในหลายโครงการ แสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งทุกองค์กรกำลังประสบปัญหาอยู่ ประชาชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ และติดตามการทำงาน ให้บริการประชาชนได้ไม่ครบทุกครัวเรือน ไม่สามารถใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคตลอดปี เกษตรกร มีรายได้จากการประกอบอาชีพต่ำ ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรมีน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการทำงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ยังคงต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอีก เพื่อการจัดการบริการสาธารณะที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนที่มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล (ฐานข้อมูลประชากรตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด, 2565)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ว่ามีความพึงพอใจกับการให้บริการด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้รับทราบข้อมูลการบริการ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียม ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า รวมถึงสิ่งที่เทศบาลตำบลท่าสิดา ต้องปรับปรุงแก้ไขมีในเรื่องใดบ้าง เพื่อที่เทศบาลตำบลท่าสิดา จะนำมาปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการต่างๆ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานำมาใช้ในการให้บริการสาธารณะโดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานำมาใช้ในการให้บริการสาธารณะ คือหลักสังคหัตถุธรรม หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรม 4 ประการ ที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง (สฤณี อาชวานันทกุล, 2560) หลักสังคหัตถุธรรม หมายถึง หลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น การครองใจคน ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1. ทาน คือ การให้ความช่วยเหลือเพื่อแผ่ เสวยสละ ช่วยเหลือ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่มีารับบริการ 2. ปิยวาจา คือ พูดด้วยวาจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวานน่าฟัง พูดจาให้เกียรติแก่ผู้ที่มีารับบริการ 3. อัตถจริยา คือ การทำประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ แก่ผู้ที่มีารับบริการ 4. สมานัตตตา คือ การให้ความเสมอภาค ไม่เอนเอียงแบ่งแยก ปฏิบัติต่อผู้ที่มีารับบริการอย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการบริการการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาด้านการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ในเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 6,233 คน (เทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าสิดา ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) จำนวน 376 คน

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ 1) ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน 2) สมาชิกสภาท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) ข้าราชการ จำนวน 1 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน 5) ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 376 ชุด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มี 5 ข้อคำถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List), ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (Equity service) ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา (Timely service) ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง (Ample service) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service) และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) ซึ่งมีลักษณะปลายปิด มีจำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหวัตถุธรรม มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทาน (การเอื้อเพื่อแบ่งปันการให้บริการ) ด้านปิยวาจา (การให้บริการด้วยการพูดจาสุภาพ ไพเราะ) ด้านอัตถจริยา (การให้บริการที่เป็นประโยชน์) และด้านสมานัตตตา (การให้บริการที่ด้อย่างสม่ำเสมอ) ซึ่งมีลักษณะปลายปิด มีจำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวน 3 ข้อคำถาม

2.2 การตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .91

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนและหลักสังคหวัตถุธรรมกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2.4 การตรวจเครื่องมือเชิงคุณภาพ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

3.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนongพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ส่งหนังสือถึงนายกเทศบาลเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 376 ชุด

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) ขออนุญาตให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) กำหนดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบประเด็น โดยอนุญาตให้วิธีจดบันทึก และการบันทึกเสียงประเด็นสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จึงจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Descriptive Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด (Open ended Question) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และแนวทางในการพัฒนาด้านการบริการสาธารณะ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

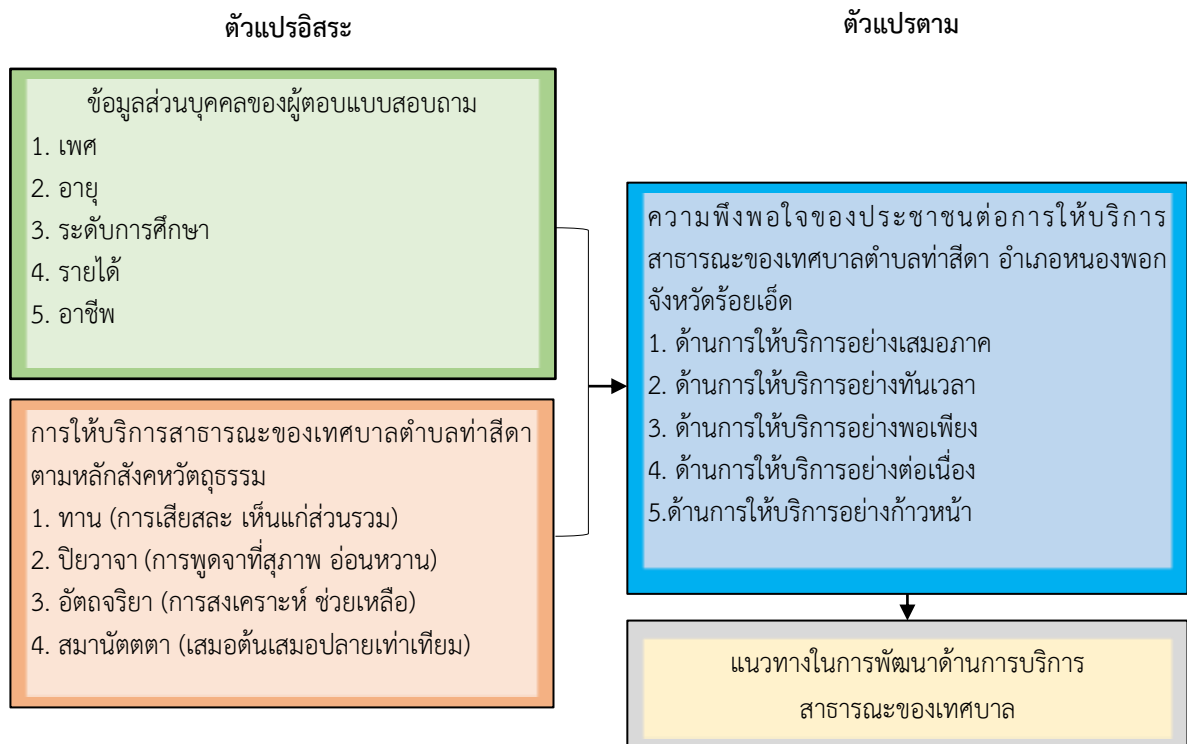
1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดการบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหัตถุธรรม

การให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหัตถุธรรม	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	อันดับ
1. ทาน (การเสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม)	4.31	.54	มาก	1
2. ปิยวาจา (การพูดจาที่สุภาพ อ่อนหวาน)	4.21	.41	มาก	2
3. อุตถจริยา (การสงเคราะห์ ช่วยเหลือ)	4.19	.46	มาก	3
4. สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลายเท่าเทียม)	4.12	.46	มาก	4
รวม	4.21	.47	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหัตถุธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = .47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ทาน (การเสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม) ($\bar{X} = 4.31$ S.D. = .54) รองลงมา คือ ปิยวาจา (การพูดจาที่สุภาพ อ่อนหวาน) ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = .41) และด้านที่น้อยที่สุดคือ สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลายเท่าเทียม) ($\bar{X} = 4.12$ S.D. = .46)

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	อันดับ
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (Equity service)	4.31	.58	มาก	1
2. ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา (Timely service)	3.96	.59	มาก	3
3. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง (Ample service)	3.91	.77	มาก	4
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service)	3.78	.71	มาก	5
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service)	4.28	.46	มาก	2
รวม	4.05	.62	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$ S.D = .62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (Equity service) ($\bar{X} = 4.31$ S.D = 0.58) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) ($\bar{X} = 4.28$ S.D = .46) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service) ($\bar{X} = 3.78$ S.D = .71) ตามลำดับ

2. ผลเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการบริการการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1 – 5

(n =376)

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	ค่า t	ค่า f	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	.03		.03*	✓	
2	อายุ		2.89	.02*	✓	
3	ระดับการศึกษา		.05	.75		✓
4	อาชีพ		2.55	.04*	✓	
5	รายได้ต่อเดือน		.81	.52		✓

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .03*)

สมมติฐานข้อที่ 2 ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .02*)

สมมติฐานข้อที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .75)

สมมติฐานข้อที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .04*)

สมมติฐานข้อที่ 5 ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig. = .52)

3. แนวทางในการพัฒนาด้านการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางพัฒนาการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา และความพึงพอใจของประชาชนตามหลักธรรมสังคหัตถุธรรม ได้แก่ 1) อำนวยความสะดวก แนะนำให้คำปรึกษา เอาใจใส่ 2) การพูดจาไพเราะน่าฟัง สุภาพ มีความจริงใจ 3) มีน้ำใจ เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน และ 4) วางตัวอย่างเหมาะสม สุภาพเรียบร้อย

อภิปรายผล

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนได้เข้าร่วมประชุมกับเทศบาลตำบลเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน ประชาชนได้เข้าร่วมกับเทศบาลตำบลในการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาชุมชน ประชาชนมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน มีส่วนร่วมการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของเทศบาลตำบล มีการประเมินความคุ้มค่าของแผนจากงบประมาณที่ใช้ ไม่ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ พระวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน) (2561) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสังคหัตถุ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ทาน (การเสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม) ปิยวาจา (การพูดจาที่สุภาพ อ่อนหวาน) อตถจริยา (การสงเคราะห์ ช่วยเหลือ) และ สมานัตตตา (เสมอต้นเสมอปลายเท่าเทียม) ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใส่ใจในการนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การพิจารณาไตร่ตรองความเหมาะสมเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของกริธา คงพยัคฆ์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปิยวาจา (พูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ผลเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการบริการการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ และอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือน มีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ กิตา และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลไม่แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพนรินทร์ ทองสัมฤทธิ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของเทศบาลตำบลไม้เรียว อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของเทศบาล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดณ ปัญญาวิรัตน์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาลดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาล ไม่แตกต่างกันในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่ได้รับการศึกษามากกว่าหรือน้อยกว่ากันย่อมเข้าใจเรื่องของการมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน เนื่องจากในกระบวนการศึกษานั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จึงทำให้ผู้ที่มีการศึกษาที่แตกต่างสามารถเข้าใจและเห็นความสำคัญของการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบล ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันจึงมีระดับการมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน

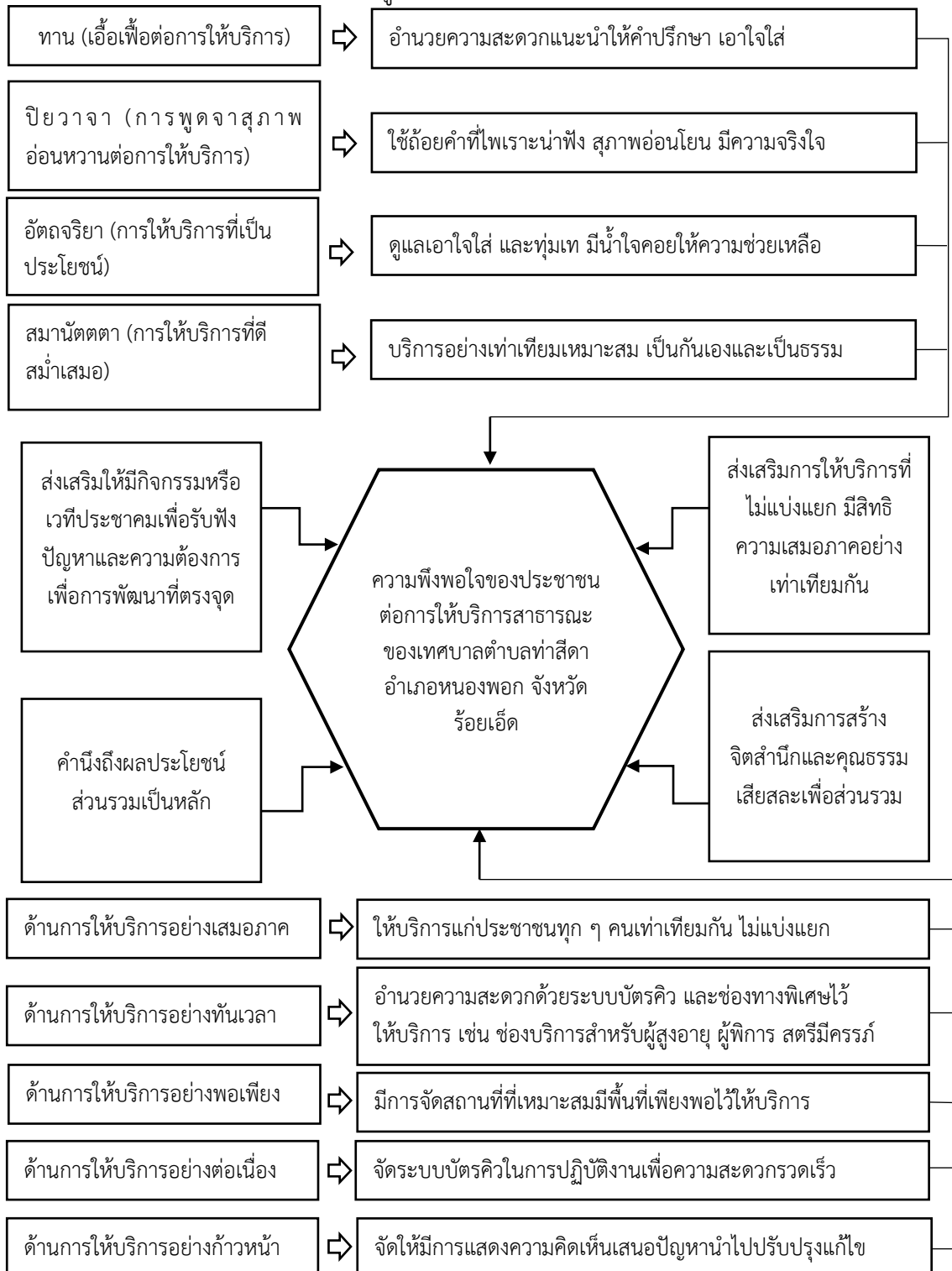
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต เหมือนมี และ พิชิต รัชตพิบูลภพ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครนนบุรี พบว่า ประชาชนที่อาชีพต่างกันมีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาล ไม่แตกต่างกัน

5. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรยุทธ สถาปนสกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการของเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการบริการของเทศบาลตำบล แตกต่างกัน

แนวทางพัฒนาการบริการสาธารณะ พบว่า เทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ควรนำหลักธรรมสังคหัตถุธรรม มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการสาธารณะ ได้แก่ 1) อำนวยความสะดวก แนะนำให้คำปรึกษา เอาใจใส่ 2) การพูดจาไพเราะน่าฟัง สุภาพ มีความจริงใจ 3) มีน้ำใจ เอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน และ 4) วางตัวอย่างเหมาะสม สุภาพเรียบร้อย

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสิดา อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอธิบายเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (Equity service) รองลงมาคือด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) และด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service) ส่วนผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพที่ต่างกัน มีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแนวทางในการพัฒนาด้านการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลท่าสีดา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เทศบาลตำบลควรนำหลักธรรมสังคหัตถุธรรม ทั้ง 4 หลักมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับแนวคิดความพึงพอใจของประชาชนเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพและความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน ดังนี้ 1) ทาน อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แนะนำให้คำปรึกษา เอาใจใส่ 2) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะน่าฟัง ใช้วาจาที่สุภาพ อ่อนโยน ความจริงใจ เป็นมิตร ยินดี ไม่เสแสร้ง 3) อตถจริยา คอยให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน มีน้ำใจ เอาใจใส่ และทุ่มเทเพื่อส่วนรวมอย่างเต็มที่และเต็มใจ และ 4) สมานัตตตา การวางตัวอย่างเหมาะสม สุภาพเรียบร้อย มีอัธยาศัยดีเป็นกันเอง เห็นอกเห็นใจ อำนวยความสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมและเท่าเทียมให้แก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรพิจารณาทบทวนมาตรการ หรือนโยบายในด้านต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนเพื่อนำผลลัพธ์และข้อมูลต่างๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมในระดับพื้นที่ และควรดำเนินการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

1.2 ภาครัฐควรการสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานการจัดทำแนวเขตพื้นที่การดูแลพัฒนาชุมชนให้มีความชัดเจน ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริงในทุกพื้นที่

1.3 ภาครัฐการทบทวน ศึกษาข้อมูลหรือภูมิหลังให้ชัดเจนก่อนกำหนดเป็นนโยบาย และควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในด้านการให้บริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการอย่างบรรลุเป้าหมายตามภารกิจ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการให้บริการ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการยกระดับคุณภาพการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 ควรศึกษาแนวทางการให้ความรู้และการสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการสาธารณะให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). *แนวคิดคู่มือปฏิบัติงานสภาตำบล และ อบต.*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

กริธา คงพยัคฆ์ กันตภณ หนูทองแก้ว, เดชชาติ ตรีทรัพย์, พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี และ พระครูวิรัตธรรมโชติ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 29-41.

- จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. (2547). *โครงการวิจัยเรื่องวิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยสถาบันวิถีใหม่ท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพนรินทร์ ทองสัมฤทธิ์. (2562). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 4(2), 1-15.
- เทศบาลตำบลท่าสีกา. (2565). *ฐานข้อมูลประชากรตำบลท่าสีกา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2566. จาก <http://www.taseeda.go.th/index.php?op=homecontent>.
- ธนวัฒน์ กิดา, สมยศ ปัญญามาก และ สหทัย วิเศษ (2565). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 193-204.
- นพดณ ปัญญาวิรัตน์. (2563). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเทศบาลดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย*, 1(1), 20-28.
- บัณฑิต เหมือนมี และ พิชิต รัชตพิบูลภพ. (2562). การให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครนนทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 5(1), 200-213.
- พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน). (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 (ตอนที่ 40 ก) หน้า 74*.
- วรยุทธ์ สถาปนศุภกุล. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการของเทศบาลตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 2(2), 1-9.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2560). *คู่มือประเมินผลด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านของธุรกิจโรงแรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2566. จาก http://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_Draftplan-Aug2021.pdf.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.). New York: Harper and Row.

Study Science Learning Achievement on Weather Change Process by Cooperative Learning Process with STAD Technique of Matthayomsuksa 4 students of Sarasas Witaed Nakhonratchasima School

Navin Ninsangrat^{1*} Amara Lekroungsin¹ and Kwantitsara Apisuksakul¹

¹ Pathumthani University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the effectiveness of the science learning plan on the topic of weather change processes using the cooperative learning process STAD technique; (2) to compare the academic achievement of students before and after studying; and (3) to study student satisfaction with learning using the cooperative learning process STAD technique. This research was a quasi-experimental research. The sample group consisted of 19 students at Sarasas Witaed Korat School, Mathayom 4, both male and female, obtained by purposive random sampling. The tools used to collect data include 1) learning management plans, 2) academic achievement measures, and 3) satisfaction assessment forms. Statistics used in data analysis included percentages, means and standard deviations, and t-test one group. The results of the study found that learning achievement in science on the subject of weather change processes before and after studying of students at the level Mathayom 4 students using the cooperative learning process STAD technique were significantly higher than before learning at the .05 level ($t = 3.053$, Sig. = 0.003). The efficiency of the science learning plan on the subject process, weather change Using the cooperative learning process, STAD E1/E2 technique has a value equal to 71.70/78.13, which is effective according to the criteria of 70/70. Mathayom 4 students are satisfied with the cooperative learning technique, STAD, science subject, process, weather change Overall, it is at a high level (mean = 4.27, S.D. = 0.79).

Keywords: Academic Achievement in Science Subjects, Weather Change Process, STAD Technique Cooperative Learning Process

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช

นาวัน นิลแสงรัตน์^{1*} อมรา เล็กเริงสินธุ์¹ และ ขวัญอิสศรา อภิสุขสกุล¹

¹ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: mongkon.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน และ (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราชชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งชายและหญิงจำนวน 19 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test one group ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศก่อนเรียนหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.053$, Sig. = 0.003) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD E1/E2 มีค่าเท่ากับ 71.70/78.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเลขคณิต = 4.27, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.79)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์, กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ, กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคนทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในงานอาชีพต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนผลผลิตต่างๆ เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงานล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างมากพร้อมกันนั้นเทคโนโลยีก็มีส่วนสำคัญมากที่จะให้การศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งและวิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์คิดวิเคราะห์หาคำตอบสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจโลกธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นและนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ มีคุณธรรม ความรู้วิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัจจุบันพบว่าระดับการศึกษาไทยอยู่ในระดับที่ต่ำโดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในปี 2557 IMD (Institute for Management Development) พบว่าการศึกษาไทยอยู่อันดับที่ 54 จาก 70 ประเทศ ผลการทดสอบจาก PISA (Programme for International Student Assessment) ที่ห่างจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนามซึ่งอยู่ลำดับ 8 โดยทำคะแนนความรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ มีนักเรียนไทยเพียง 1% เท่านั้นที่ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) และจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศนครราชสีมาและโรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช ปีการศึกษา 2561 วิชา วิทยาศาสตร์ ยังอยู่ในระดับที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ คือ มีระดับคะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2560 เทียบกับปีการศึกษา 2561 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.36 เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของเขตพื้นที่สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเล็กน้อย มีสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องเร่งพัฒนาเร่งด่วน และปัจจัยหลายประการต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เน้นการใช้กระบวนการแบบรูปแบบการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น (5Es) เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวางแผนออกแบบการทดลอง ลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าตรวจสอบความคิดด้วยตนเองมากขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) เพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555)

การจัดการเรียนรู้แบบ STAD เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีชื่อเต็มว่า Student Teams Achievement Divisions เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คน ซึ่งประกอบด้วย นักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง 2-3 คน และนักเรียนที่เรียนอ่อน 1 คน แนวคิดหลักเบื้องหลังของวิธี STAD ก็คือการจูงใจผู้เรียนให้รู้จักให้กำลังใจ และช่วยเหลือเพื่อนในการเรียนรู้เนื้อหาที่ผู้สอนถ่ายทอด ถ้าผู้เรียนต้องการให้ทีมของตนได้รับรางวัล ก็ต้องช่วยสมาชิกในทีมเรียนรู้เนื้อหานั้น การทำงานด้วยกันของผู้เรียนเมื่อผู้สอนสอนบทเรียนนั้นจบ อาจทำงานกันเป็นคู่และเปรียบเทียบคำตอบกัน ไล่ถามในสิ่งที่สงสัย และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในส่วนที่ยังไม่เข้าใจผู้เรียนอาจไล่ถามกันถึงวิธีทำโจทย์ปัญหา หรืออาจลองทดสอบซึ่งกันและกันในเรื่องที่ศึกษานั้นผู้เรียนในทีมสอนเพื่อนร่วมทีมและประเมินว่าทีมตนมีจุดแข็งจุดอ่อนที่ใดเพื่อช่วยให้ทีมทำข้อสอบได้ (ฉันทพัฒน์ อดตะมา, 2563)

ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2563 ได้มีการพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียน เน้นฝึกปฏิบัติและใช้ความคิดร่วมกันด้วยกระบวนการกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ในด้านเนื้อหาและทักษะการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาและประโยชน์ในอนาคตทางการศึกษาจึงได้ทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ทั้งชาย และหญิง มีนักเรียนทั้งหมด 58 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งชาย และหญิงจำนวน 19 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 แผน รวม 14 ชั่วโมง

2.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นไปตามเกณฑ์ 70/70

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD อยู่ระดับมาก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง (One Group Pretest Posttest Design) โดยการทดลองก่อนเรียน และหลังเรียน มีลักษณะการทดลองนี้

ตารางที่ 1 สัญลักษณ์

กลุ่ม	สอบก่อนเรียน	ทดลอง	สอบหลังเรียน
E	T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

E แทน กลุ่มทดลอง

X แทน การสอนโดยใช้วิธีสอนแบบกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD

T₁ แทน ทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

T₂ แทน ทดสอบหลังเรียน (Posttest)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

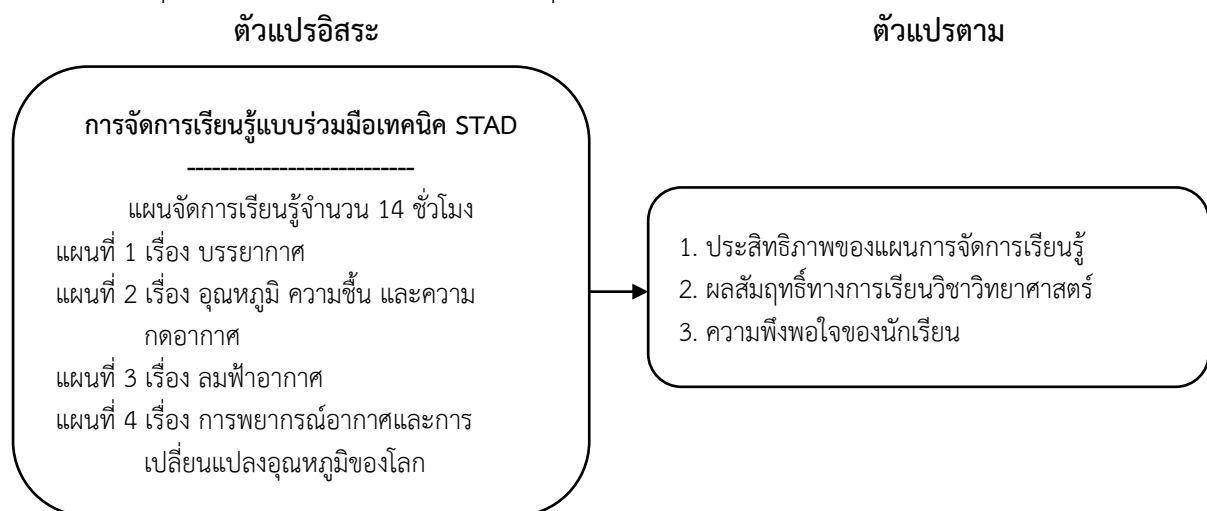
5.1 หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดหรือทดสอบย่อยของแต่ละแผนฯ กับคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน โดยคิดเป็นร้อยละ จากนั้นนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบและหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยการทดสอบที (t-test One-Group dependent)

5.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีของ Slavin (1995: 71-73) และกรอบแนวคิดของฮุสนา สา และคณะ (2560) มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD E1/E2 มีค่าเท่ากับ 71.70/78.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD

เรื่องที่	แผนการจัดการเรียนรู้	ร้อยละของคะแนนที่ได้จากกระบวนการ (E ₁)	ร้อยละของคะแนนที่ได้จากการวัดผลหลังเรียน (E ₂)
1	บรรยากาศ	69.78	77.80
2	อุณหภูมิ ความชื้น และความกดอากาศ	72.09	78.57
3	ลมฟ้าอากาศ	72.20	78.02
4	การพยากรณ์อากาศและการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของโลก	72.75	78.24
ค่าเฉลี่ย		71.70	78.13

จากตารางที่ 2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ E1/E2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ 71.70/78.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 โดยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อุณหภูมิ ความชื้น และความกดอากาศ มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ 72.09/78.57 รองลงมาคือ แผนเรื่องการพยากรณ์อากาศและการ

เปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของโลก มีประสิทธิภาพ 72.75/78.24 แผนเรื่องลมฟ้าอากาศ มีประสิทธิภาพ 72.20/78.02 และแผนเรื่องบรรยากาศ มีประสิทธิภาพ 69.78/77.80 ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศก่อนเรียนหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.053$, $Sig. = 0.003$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศก่อนเรียนหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	19	40	15.04	1.42	3.053	0.003*
หลังเรียน	19	40	25.72	1.63		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, $S.D. = 0.79$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและบรรยากาศในห้อง			
1. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.49	0.66	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.62	0.50	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด	4.14	0.79	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน	4.57	0.51	มากที่สุด
5. บรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.59	0.50	มากที่สุด
6. บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.05	0.92	มาก
7. บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และกลุ่ม	4.23	0.89	มาก
เฉลี่ย	4.38	0.68	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปใช้			
8. การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.34	0.79	มาก
9. การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในวิชาอื่นๆ	4.25	0.92	มาก
10. การจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะการคิดการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล	3.90	1.00	มาก
เฉลี่ย	4.16	0.90	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	4.27	0.79	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.79) โดยที่ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและบรรยากาศในห้องนักเรียนมีความพึงพอใจมากกว่าด้านประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปใช้

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ E1/E2 มีค่าเท่ากับ 71.70/78.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสอนแบบกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แล้วนำมากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบประจำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง เสนอผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะก่อนนำมาใช้จริง จากนั้นได้จัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน และเก็บข้อมูลทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์จึงส่งผลให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณีนันท์ ปัดไชยสง (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในหัวข้อเรื่องยีนและโครโมโซม โดยเทคนิค TGT ร่วมกับ STAD พบว่า 1) ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 77.17/76.55 ซึ่งเท่ากับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 75/75 งานวิจัยของประภา พันธุ์ บุญยัง และคณะ (2559) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีประสิทธิภาพ 87.78/86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 งานวิจัยของสุรัชย์ ศรีวรชัย และคณะ (2560: 217) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) ในรายวิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวังกระแสบิวทยา จังหวัดนครพนม พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ วิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 76.18/74.86 และงานวิจัยของประวิญนุช ศิริบุรณ์ (2564) ที่ได้วิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐานโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนและการเขียนคำพื้นฐานโดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 90.24/94.18 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศก่อนเรียนหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนแบบ STAD ที่คณะผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ดำเนินการตามกระบวนการของเทคนิค STAD อย่างเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนตามองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ กลุ่มหรือทีม (Student Teams) และกลุ่มสัมฤทธิ์ (Achievement Divisions) โดยเน้นที่เป้าหมายของกลุ่ม (Group Goal) ความรับผิดชอบต่อตนเอง (Individual Accountability) โดยสมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องปฏิบัติตามหลักการพื้นฐาน 5 ประการดังนี้ 1) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependent) 2) การติดต่อสัมพันธ์โดยตรง (Face to Face Promotive Interaction) 3) การรับผิดชอบงานของกลุ่ม (Individual Accountability at Group Work) 4) ทักษะในความสัมพันธ์กับกลุ่มเล็กและผู้อื่น (Social Skills) และ 5) กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) รวมทั้งในระหว่างทดลองคณะผู้วิจัยคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ อย่างใกล้ชิดจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภา สิทธิหิรัญรัตน์ (2557) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ระหว่างห้องเรียนเสมือนแบบปกติกับห้องเรียนเสมือนที่มีการช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD บนห้องเรียนเสมือนที่มีการช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD บนห้องเรียนเสมือนแบบปกติ งานวิจัยของมณีนันท์ ปัดไชยสง (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในหัวข้อเรื่องยีนและโครโมโซม โดยเทคนิค TGT ร่วมกับ STAD พบว่า 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 งานวิจัยของประภาพันธ์ บุญยัง และคณะ (2559) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ในระดับดี งานวิจัยของสุรัช ศรีวรชัย และคณะ (2560) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) ในรายวิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวังกระแจะวิทยาคม จังหวัดนครพนม พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์วิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยของประวิทย์นุช ศิริบุรณ์ (2564) ที่ได้วิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐานโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ประกอบแบบฝึกทักษะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยของวรารณา เจริญรักษา และวิภาดา ประสารทรัพย์ (2565) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคนิค STAD มีความน่าสนใจ สามารถกระตุ้นให้นักเรียนสนใจปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในทุกข้อคำถาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นวิธีการสอนลักษณะที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรม มีการทำงานกับผู้อื่นเข้าสังคมมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเองให้เพื่อนได้ยอมรับ มีอิสระและกล้าแสดงความเห็น มีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น ทักษะคิดระหว่างการเรียนปรับเปลี่ยนไปแสดงถึงความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัช ศรีวรชัย และคณะ (2560) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) ในรายวิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวังกระแจะวิทยาคม จังหวัดนครพนม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ วิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก งานวิจัยของมณีนันท์ ปัดไชยสง (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในหัวข้อเรื่องยีนและโครโมโซม โดยเทคนิค TGT ร่วมกับ STAD พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และงานวิจัยของวรารณา เจริญรักษา และวิภาดา ประสารทรัพย์ (2565) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช คณะผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นระดมสมองเรียนรู้เป็นกลุ่ม 3) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ 4) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน 5) ขั้นการทดสอบย่อย 6) ขั้นการหาคะแนนพัฒนาการและการให้รางวัล ซึ่งทั้ง 6 ขั้นตอน เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อยคละกันตามความสามารถ โดยใช้สถานการณ์กระตุ้นให้กลุ่มนักเรียนนำไปวิเคราะห์และค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากสถานการณ์นั้นด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมมาใช้ร่วมกันเพื่อคิดแก้ปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการเชื่อมโยงในองค์ความรู้ที่ได้รับและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ดังนั้นควรนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ E1/E2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าประสิทธิภาพ 71.70/78.13 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยใช้เทคนิคกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังจากทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศโคราช แล้วคณะผู้วิจัยได้ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และบรรยากาศของการเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามลำดับ นอกนั้นนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ส่งเสริมให้เกิดการทำเป็นทีม มีเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความรับผิดชอบต่อกันและผู้อื่น เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน มีการติดต่อสัมพันธ์โดยตรงเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้นหากผู้บริหารมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษาต่างๆ จัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิค STAD ทุกรายวิชา ประสานสัมพันธ์กันไปอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างเป็นระบบ เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัย การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคอื่นๆ เช่น แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pairs Share) จิ๊กซอว์ (Jigsaw) หรือการเรียนรู้เป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือเพื่อนเป็นรายบุคคล (Team Assisted Individualization หรือ TAI) เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิจัย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับวิธีการสอนอื่นๆ เช่น การสอนแบบปกติ การสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน หรือการสอนแบบการสืบเสาะหาความรู้ (5E Learning Cycle Model) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ฉันทพัฒน์ อุตตะมา. (2563). *การจัดการเรียนรู้แบบ STAD*. สืบค้น 23 มกราคม 2563. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/553956>.
- ประภาพันท์ บุญยัง, สพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์ และ สมสิริ สิงห์ลพ. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD. *JOURNAL OF EDUCATION NARESUAN UNIVERSITY*, 18(4), 223–237.
- ประวิทย์นุช ศิริบุรณ์. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐานโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD*. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ภริตา ตันเจริญ, นพมณี เชื้อวัชรินทร์, สมศรี สิงห์ลพ และ เชษฐ ศิริสวัสดิ์. (2561). ผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่มีต่อการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อการเรียนเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิต หน่วยการเรียนรู้ระบบนิเวศของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 17(2), 188–196.
- มณีนันท์ ปัดไชยสง. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในหัวข้อเรื่องยีนและโครโมโซม โดยเทคนิค TGT ร่วมกับ STAD*. (วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี).
- วรารคณา เจริญรักษา และ วิภาดา ประสารทรัพย์. (2565). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 8(1), 300–313.
- วิภา สิทธิหิรัญรัตน์. (2557). *การศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคสแต็คระหว่างห้องเรียนเสมือนแบบปกติกับห้องเรียนเสมือนที่มีการช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยาการสารสนเทศดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2555). *การวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูนิเคชั่น.
- สุรัชย์ ศรีวรชัย, บุญรอด ดอนประเพ็ง และ บัวกัน สำราญ. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) ในรายวิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวังกระแจะวิทยาคม จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 8(1), 217–227.
- อุสนา สาและ, ญัฐนิ โหมพันธุ์ และ ธิติรัตน์ วิชัยดิษฐ์. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD ร่วมกับการแสดงทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบุโอบะบุโละ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 27–41.
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative Learning Theory, Research and Practice*. (2nd ed.). Massachusetts: Allyn & Schuster.

Development of Components of Eco-City Indicators at The International Level and in Thailand

Kritsada Phatchaney^{1*} and Thanapauge Chamaratana²

¹ PhD student, Department of Development Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

² Department of Development Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Phat.kritsada@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to study trends in eco-city development occurring in cities around the world and in Thailand. Use the method of reviewing information from documents, research, journals, and academic articles, both domestically and abroad. Qualitative data were analyzed using the ATLAS.ti program, which helps in analyzing, separating, and synthesizing data. The results of the study found that the eco-city concept is influenced by the garden city concept. Since in 1987, Register academics proposed the concept of eco-city to create an equal balance among all groups of people living in the city in terms of economics, society, and the environment. It has become a component of international indicators for developing cities around the world in many ways. For Thailand, we started developing eco-cities in Bangkok and Chiang Mai, giving importance to the development of environmentally friendly infrastructure and using the 3 R methods (reduce, recycle, and reuse) to bring balance to the city. Recently, Thailand has developed indicators that are similar to the concept of eco-cities, called "Environmentally Sustainable Cities". For use as a guideline for developing the city towards balance in every dimension of the city. In summary, the development of eco-cities occurring in cities around the world and in Thailand consists of 10 economic components, 16 social components, and 14 environmental components.

Keywords: Eco-City, Indicators, Thailand

การพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศในระดับสากลและประเทศไทย

กฤษฎา ปัจจาเนย์^{1*} และ ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Phat.kritsada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในเมืองของโลกและของประเทศไทย ใช้วิธีการทบทวนข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย วารสาร บทความวิชาการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti ช่วยในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเมืองเชิงนิเวศได้รับอิทธิพลของแนวคิดจาก garden city concept ต่อมาในปี 1987 มีนักวิชาการ Register ได้เสนอแนวคิดเมืองเชิงนิเวศเพื่อให้เมืองเกิดความสมดุลเท่าเทียมกันของทุกกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดองค์ประกอบตัวชี้วัดระดับสากลสำหรับพัฒนาเมืองต่างๆ บนโลกขึ้นอย่างหลากหลาย สำหรับประเทศไทยเริ่มต้นพัฒนาเมืองเชิงนิเวศจากกรุงเทพมหานคร และเชียงใหม่ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และใช้วิธีการ 3 R (Reduce Recycle และ Reuse) เพื่อให้เมืองเกิดความสมดุล กัน ล่าสุดประเทศไทยได้พัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดที่มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดเมืองเชิงนิเวศ ชื่อว่า “เมืองสิ่งแวดล้อม ยั่งยืน” สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองไปสู่ความสมดุลทุกมิติต่อเมือง กล่าวโดยสรุปว่าการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในเมืองของโลกและของประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ 10 องค์ประกอบ ด้านสังคม 16 องค์ประกอบ และ ด้านสิ่งแวดล้อม 14 องค์ประกอบ

คำสำคัญ: เมืองเชิงนิเวศ, ตัวชี้วัด, ประเทศไทย

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เมืองที่ดีคือเมืองที่เคารพคนหลากหลาย ซึ่งเป็นเมืองที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่ม หนึ่ง (พิชญ พงษ์สวัสดิ์, 2562) การพัฒนาเมืองที่ผ่านมา ทุกคนมองการพัฒนาเมืองให้เปรียบเสมือนเป็นภาคสนามในการ พัฒนาของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาทำงานเกี่ยวกับเรื่อง “เมือง” บทบาทหน้าที่การพัฒนาเมืองยังเป็นหน้าที่ของหน่วยงาน แบบแยกส่วน ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาถนนในเมืองก็จะเป็นเรื่องของคมนาคมหรือเรื่องของโยธาธิการ การพัฒนา ด้าน การศึกษา ก็จะเป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาธิการ การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นหน่วยงานของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาเมืองเช่นนี้ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาจากชาวเมืองอย่างแท้จริง แต่ก็อาจจะมีบ้างแต่ก็ยังไม่ มากเท่าที่ควร ดังนั้นการพัฒนาเมืองในอนาคตจำเป็นต้องเป็นการพัฒนาเมืองที่มาจากคนที่อยู่เมืองไม่ใช่ให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ส่วนกลางควบคุมเพียงอย่างเดียว คนที่อยู่ในเมืองสามารถที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองของตนเองได้ นำเมืองที่ตัวเอง อาศัยอยู่กำหนดให้ส่วนกลางทำตามความต้องการของคนที่อยู่ในเมืองนั้น ดังนั้นจึงต้องหาแนวทางการพัฒนาเมืองไปสู่ ความยั่งยืนต่อไป (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560)

การพัฒนาเมืองที่ผ่านมาจะเน้นการพัฒนาตามแบบฉบับตะวันตก โดยสร้างความทันสมัยและความเป็นสมัยใหม่ สร้างกระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรมและใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี (Pieterse, 2009) เช่นเดียวกับ Turok & Mcgranahan (2013) ที่อธิบายว่า ประเทศที่จะพัฒนาให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนา ด้าน เศรษฐกิจให้เติบโตสู่การกลายเป็นเมือง แล้วการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงจะต้องมีการสร้างเมืองให้ เกิดความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา แต่ทว่า บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2564) ได้โต้แย้งไว้ว่า

การพัฒนาเมืองและเศรษฐกิจทำให้เกิดการเติบโตอย่างรวดเร็วมีแต่จะสร้างปัญหาให้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเกิดความไม่สมดุลทางด้านสังคมต่อไปอีกด้วย เช่น การเกิดความเหลื่อมล้ำ คุณภาพชีวิตของผู้คนที่มีความเสี่ยงต่ออันตราย รวมไปถึงการขาดการเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อพื้นที่เมืองที่ได้รับการพัฒนาทั้งสิ้น เห็นได้ชัดจนว่าการพัฒนาเมืองจากอดีตที่ผ่านมาทำให้เกิดปัญหาหลักในเมืองขึ้น 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

สำหรับปัญหาเศรษฐกิจในพื้นที่เมืองเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่มาพร้อมกับการพัฒนาเมือง เมื่อพิจารณาการพัฒนาเมืองทางด้านเศรษฐกิจตามแนวคิดศูนย์กลางเมือง (centra place theory) จะเน้นให้เกิดพื้นที่เมืองเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ โดยที่ใจกลางเมืองจะมีการสร้างระบบตลาดขนาดใหญ่เพื่อรองรับความต้องการของประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองและดึงดูดทรัพยากรต่อในรูปแบบต่างๆ เข้ามาเพื่ออำนวยความสะดวก (Irwin, Bell, Bockstael, Newburn, Partridge & Wu, 2009) เช่นเดียวกับการพัฒนาเมืองตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์ยุคคลาสสิกที่มองว่า เมืองนั้นเป็นศูนย์กลางของการจ้างงาน และดึงดูดผู้คนให้เข้ามาอยู่อาศัยในเมือง เกิดการกระจุกตัวอยู่เฉพาะเขตพื้นที่เมืองเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบค่าเช่า ต้นทุนด้านการเดินทาง (Pack, Potter & Gale, 2002) แต่ในปัจจุบันนี้เมืองเริ่มขยายตัวใหญ่ขึ้น พื้นที่ใจกลางเมืองเริ่มหยุดนิ่งไม่มีการขยายตัวระบบเศรษฐกิจ ส่งผลต่อการจัดเก็บรายได้ในพื้นที่เมืองลดน้อยลงไม่เพียงพอต่อการใช้สำหรับการพัฒนาเมือง กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจของเมืองที่เกิดขึ้นนั้นจะขาดการเชื่อมโยงระหว่างกัน ไม่มีการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจต่อกัน ขาดความมั่นคงในการพัฒนาเมืองอีกต่อไป (Goldstein & Moses, 1973)

ส่วนปัญหาสังคมในพื้นที่เมืองอันเกิดจากปรากฏการณ์การกลายเป็นเมือง (Urbanization) เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นของประชากรเข้าสู่เขตเมืองเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุด ส่งผลให้ประชากรจากชนบทย้ายเข้าสู่เมืองและก่อให้เกิดผลกระทบทั้งแง่บวกและลบทางด้านความเป็นอยู่และการจ้างงาน (Zhang, 2016) ข้อมูลประชากรทั่วโลกได้มีการสำรวจโดยองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้การคาดการณ์แนวโน้มของประชากร พบว่า ประชากรร้อยละ 50 บนโลกนี้อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง กล่าวคือ จากสถิติที่ผ่านมาในอดีตช่วงปี ค.ศ. 1990 มีคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น แต่ทว่าช่วงปี ค.ศ. 2010 และช่วงปี ค.ศ. 2030 ประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 60 และ 70 ตามลำดับ (United Nations, 2015) ซึ่งการอพยพจากชนบทสู่เมืองดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านี้ล้วนได้รับผลกระทบในเรื่องการกลายเป็นเมืองสู่เมืองที่เติบโตเร็ว โดยที่การกลายเป็นเมืองช่วยสร้างโอกาสและความท้าทายไม่เพียงแต่กับประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือผู้บริหารเมืองเท่านั้น หากแต่ส่งผลต่อความเปราะบางด้านนิเวศของเมืองที่เสียหายไปด้วยเช่นกัน (ชญาธิช กฤตสุทธาชีวะ, 2556)

ด้านปัญหาสีสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเกิดขึ้นจากความต้องการบริโภคของผู้คนที่อยู่ในเมืองเป็นจำนวนมาก ทั้งความต้องการด้านการใช้พลังงาน ความต้องการด้านอาหาร เกิดกิจกรรมการผลิตขึ้นในเมือง รวมไปถึงกิจกรรมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดเล็กและขนาดใหญ่ในเมืองขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมาได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบและปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา ทำให้สิ่งแวดล้อมในเมืองเกิดความเสียและเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบัน เช่น ปัญหาอากาศเสียและเสียงเป็นพิษ ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ปัญหามลพิษและสิ่งปฏิกูล ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความไม่สมดุลในพื้นที่เมือง (National Geographic, 2021)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้เกิดแนวคิดหนึ่งขึ้นมาในช่วงปลายทศวรรษที่ 19 คือ แนวคิดเมืองเชิงนิเวศ (Eco-city concept) ได้เริ่มมีบทบาทและเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาเมืองเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ในปี 2011 ที่ผ่านมามีการสำรวจแนวทางการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศทั้งหมด 178 เมืองทั่วโลก ทั้งที่เริ่มพัฒนาแล้วและกำลังจะพัฒนาต่อไป (Joss, Tomozeiu & Cowley, 2012) โดยเมืองเชิงนิเวศเป็นแนวคิดที่พูดถึงการเปลี่ยนแปลงเมืองไปสู่ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Register, 1987) เห็นได้ว่าการสร้างเมืองเชิงนิเวศ จะช่วยในเรื่องการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเมืองให้เกิดความสมดุลทั้งเรื่องของเสียและเรื่องการเพิ่มปริมาณออกซิเจนในเมืองให้เหมาะสมกับผู้ที่อยู่อาศัย ลดผลกระทบจากการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ไม่มีแบบแผน และมีการสร้างเครือข่ายเมืองในท้องถิ่นนั้นด้วย (Global Environment Centre Foundation, 2005)

นอกจากนี้ประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเมืองเพื่อนำไปสู่เมืองเชิงนิเวศ โดยมีการสร้างความสมดุลในมิติทางเศรษฐกิจที่มุ่งไปสู่สังคมที่ดีขึ้น แต่ในประเด็นเรื่องการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศยังเป็นที่ถกเถียงในระดับโลกว่ายังไม่มีข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ เป็นเพียงแค่ว่าใช้เป็นพื้นฐานแนวคิดเรื่องนิเวศวิทยาเมืองและการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนเป็นกรอบแนวคิดต้นแบบ ซึ่งยังไม่ได้มีองค์ประกอบตัวชี้วัดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาเมือง ขึ้นอยู่กับเมืองนั้นจะมีทิศทางของการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศอย่างไร (กิติจร จามรสุต, 2558)

ดังนั้น การทบทวนข้อถกเถียงเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศที่ผ่านมาของโลกสากลและในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดและยังไม่ได้เกิดความชัดเจน การขาดความตระหนักในการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ เนื่องจากหลักการของเมืองเชิงนิเวศยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้บริหารเมืองหรือนักกำหนดนโยบายยังไม่เข้าใจถึงหลักการ ตัวชี้วัดในการกำหนดเมืองเชิงนิเวศยังไม่ครอบคลุมที่พอจะสามารถนำมากำหนดเป็นนโยบายอย่างจริงจัง อีกประการสำคัญที่ยังเป็นช่องว่างในการพัฒนาเมืองที่ผ่านมา นั่นคือการให้ความสำคัญในการวิเคราะห์เมืองในเชิงโครงสร้างพื้นฐาน มองถึงระบบการจัดเมืองโดยเป็นงานของหน่วยงานราชการเพียงอย่างเดียว ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนที่อยู่ในเมืองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงจากผู้ที่ศึกษาเรื่องเมือง อาทิเช่น Lefebvre (1968) ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับสิทธิที่มีส่วนเมือง (The Right to the City) เป็นคนแรกที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ โดยที่มองว่าทุกคนที่อยู่ในเมือง ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้หญิง สภาพที่อยู่อาศัย สภาพทางสังคมวัฒนธรรม ล้วนแล้วแต่มีสิทธิในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาเมืองนั้นด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในเมืองของโลกและของประเทศไทยเพื่อให้ได้องค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศให้เหมาะสมต่อเมืองที่มีอยู่ประเทศไทยต่อไป

จุดเริ่มต้น “สู่” แนวคิดการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ

สำหรับแนวคิดเมืองเชิงนิเวศนั้น ได้เป็นแนวคิดที่ช่วยให้เมืองที่มีอยู่เกิดความสมดุลกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิด Garden city concept เริ่มต้นตั้งแต่ปี 1898 ในประเทศอังกฤษ โดยผู้ที่อธิบายเรื่อง Garden city คือ Sir Ebenezer Howard ที่อธิบายสภาพแวดล้อมของชนบทและเมืองต่อการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมของผู้คนที่อาศัยอยู่ (Caves, 2004) ต่อมาในปี 1987 นักวิชาการชื่อว่า Richard Register เป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับเมืองเชิงนิเวศ ได้เสนอแนวคิดเมืองเชิงนิเวศเพื่อสร้างเมืองและการวางแผนการพัฒนาเมืองในรัฐแคลิฟอร์เนียที่ทำให้เมืองมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่ผู้ที่อยู่อาศัย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างเมืองให้เกิดความสมดุลเท่าเทียมกันโดยทุกกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งมีหลักการที่ทำให้เมืองมีความสวยงาม ทำให้เมืองที่มีอยู่นั้นให้ความสำคัญในมิติของผู้คนในการเข้ามาใช้ชีวิต และที่สำคัญคือเมืองเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นจะต้องสร้างความเป็นธรรมสำหรับผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้น (Register, 1987)

ในปีนั้น Register (1987) ได้เสนอหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศไว้ว่า การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศมีหลักเกณฑ์คือ วิถีความเป็นอยู่ ความสวยงาม และความเท่าเทียม โดยต้องเชื่อมโยงความสำคัญในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เข้าด้วยกันให้เกิดความสมดุลทุกด้าน เริ่มต้นจากการพิจารณา 1) วิถีความเป็นอยู่ของผู้คนในเมืองเชิงนิเวศ เมื่อเมืองมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองจะเกิดความมั่งคั่งและร่ำรวย หลังจากนั้นจะเริ่มมองหาเมืองที่มีความเท่าเทียมในการใช้ชีวิต ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศขึ้นมาเพื่อที่จะแสวงหาความปลอดภัยในการใช้ชีวิตในเมือง เมื่อผู้คนในเมืองปลอดภัยแล้วนั้นจะทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี หลังจากนั้นผู้คนที่อยู่ในเมืองจะมีแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเมืองเชิงนิเวศที่ตัวเองอาศัยอยู่ ดังนั้นเมืองต้องให้บริการด้านสุขภาพอย่างทั่วถึง เกิดสิ่งแวดล้อมที่สวยงามเพื่อที่จะสนับสนุนให้ผู้คนในเมืองเชิงนิเวศมีความเป็นอยู่ที่ดีตามความต้องการของเขาเอง นอกจากนั้น เกณฑ์การพิจารณา 2) ความสวยงามของเมืองเชิงนิเวศ เริ่มจากความสวยงามของเมืองเชิงนิเวศนั้นเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก เมื่อพิจารณาเชิงกายภาพแล้วการสร้างเมืองให้เกิดความสวยงามจำเป็นต้องมีการออกแบบ การสร้างถนน อาคาร ระบบขนส่ง ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ในเมือง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองเชิงนิเวศสามารถที่จะกำหนดชีวิตของเขาเองได้ สำหรับการใช้ชีวิตที่สวยงามและปลอดภัยได้อย่างมีอิสระ ส่วนเกณฑ์การพิจารณา

3) ความเท่าเทียมในเมืองเชิงนิเวศ เป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุดเนื่องจากผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองควรที่จะสามารถเลือกการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียม สู่เป้าหมายของตนเองที่วางไว้ในเมืองเชิงนิเวศ ตัวอย่างเช่น ความเท่าเทียมทางด้านรายได้ ความเท่าเทียมทางด้านความเป็นอยู่และความเท่าเทียมทางการได้รับการสวัสดิการต่างๆ

ช่วงเวลาต่อมา มีนักวิชาการ Dominski (1992) ได้เสนอหลักการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่เป็นลำดับขั้นตอนที่น่าสนใจไว้ทั้งหมด 3 ขั้นตอน ซึ่งเป็นขั้นตอนพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการลดการใช้ ขั้นตอนการใช้ซ้ำ ขั้นตอนการนำกลับมาใช้หมุนเวียน 1) เริ่มต้นขั้นตอนการลดการใช้ (Reduce) เป็นขั้นตอนแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศอย่างมีคุณค่าและมีความเป็นธรรมในสังคม ตัวอย่างเช่น เมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พยายามลดการใช้สิ่งต่างๆ และการบริโภคจากชีวิตประจำวันด้านพลังงาน โดยที่ทำการเปลี่ยนหลอดไฟใหม่ การใช้หลังคาบ้านที่มีฉนวนความร้อนเพื่อประหยัดพลังงาน การใช้บริการรถโดยสารณะเมื่อต้องเดินทางทั้งในระยะไกลและระยะใกล้ 2) ขั้นตอนการใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นขั้นตอนที่ก้าวไปไกลกว่ากันการลดการใช้ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการมุ่งเข้าไปสู่การขับเคลื่อน การอนุญาตในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอาคารบ้านเรือน ถนน โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ในพื้นที่เมืองให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การสร้างสวนไว้บนหลังคาตึก การใช้พลังงานธรรมชาติ (พลังงานลม, พลังงานแสงอาทิตย์) การเปลี่ยนแปลงการใช้รถยนต์จากการใช้พลังงานเชื้อเพลิงมาเป็นพลังงานไฟฟ้าแทน รวมไปถึงการปรับพื้นที่เมืองที่ใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบมาเป็นการใช้ชีวิตที่ช้าลง 3) ขั้นตอนการนำกลับมาใช้หมุนเวียน (Recycle) เป็นขั้นสุดท้ายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพื้นที่เมืองเชิงนิเวศ ซึ่งจะช่วยในการเสริมกำลังในการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศในรูปแบบใหม่ ที่มีความเชื่อมโยงจากเมืองสู่พื้นที่ชนเมือง และเชื่อมโยงสู่พื้นที่โดยรอบ เพื่อที่จะให้เกิดความครอบคลุมในการใช้พลังงานร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกัน และร่วมกระจายทรัพยากรที่มีในแต่ละพื้นที่เข้าด้วยกัน

ความเป็นสากล: การพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองนิเวศ

สำหรับการกล่าวถึงองค์ประกอบเมืองเชิงนิเวศ ที่ได้เริ่มตั้งแต่ปี 1987 เป็นต้นมา ได้มีนักวิชาการ นักพัฒนาเมืองร่วมกันพัฒนาองค์ประกอบเมืองเชิงนิเวศมาโดยตลอด ซึ่งจะครอบคลุมในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

การศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับประเด็นเมืองเชิงนิเวศเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย และเป็นประเด็นหลักในการพัฒนาเมืองในช่วงปี 2000 เป็นต้นมา โดยเมืองเชิงนิเวศได้มีการพัฒนาขึ้นให้เห็นได้อย่างชัดเจนในพื้นที่ทวีปอเมริกา ทวีปยุโรป และทวีปเอเชีย และมีนักวิชาการได้ศึกษาเริ่มศึกษาในช่วงเวลานี้คือ Joss (2010) ซึ่งเขาได้ทำการศึกษาศาสตร์เมืองเชิงนิเวศในปี 2000 โดยเขาใช้วิธีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่พัฒนาขึ้นในแต่ละเมือง เพื่อที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของการวางแผนการบริหารจัดการเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งในช่วงหลังจากปี 2000 เป็นต้นมา เมืองเชิงนิเวศเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาเมืองทั้งด้านการวางแผนเมือง การคมนาคมขนส่ง การสร้างอาคาร การมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงความยุติธรรมในสังคม แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วยังมีการปฏิบัติที่น้อย รวมไปถึงการสำรวจเมืองเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นบนโลกนี้ยังเป็นระบบยังมีอยู่อย่างจำกัด จากการสำรวจเมืองเชิงนิเวศของเขาพบว่า ในปัจจุบันเมืองเชิงนิเวศมีแผนและกำลังจะพัฒนาอยู่มีทั้งหมด 79 แห่ง ส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในแถบอเมริกา ยุโรป และเอเชีย โดยมีการวัดเมืองเชิงนิเวศจากจำนวนประชากร การขนส่งสาธารณะ อุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การลดลงของคาร์บอน การจัดการขยะและของเสีย การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสร้างที่อยู่อาศัย ความเป็นย่าน การใช้พลังงานสะอาด นโยบายการประหยัดพลังงาน พื้นที่สีเขียวบนอาคาร ส่วนใหญ่แล้วแต่ละเมืองก็จะมีการจัดการเพื่อให้เกิดเมืองเชิงนิเวศอยู่ทั้งสิ้น สำหรับในอนาคตเมืองเชิงนิเวศจะก้าวไปสู่เมืองแห่งนวัตกรรมที่สร้างสรรค์และยั่งยืน ส่วนความท้าทายในการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศกระบวนการทำให้เกิดธรรมาภิบาลในเมือง

ช่วงเวลาต่อมาในปี 2003 Lijuan, Bo & Shanyong (2011) ได้เสนองค์ประกอบและการพัฒนาตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศ กล่าวคือ ของประเทศจีนได้ประกาศทดลองใช้ตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศทั้งหมด 3 ด้าน กล่าวคือ กระบวนการทางสังคม (social progress) การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (environmental protection) และการพัฒนาเศรษฐกิจ (economic development) หลังจากนั้นในปี 2007 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตัวชี้วัดในการเป็นเมืองเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดความเข้าใจและ

สามารถวัดได้อย่างครอบคลุม จนสุดท้ายได้ตัวชี้วัดออกมาทั้งหมด 16 ตัวแปร ซึ่งรายละเอียดการประเมินตัวชี้วัดหรือการวัดตัวแปรระบบเมืองของประเทศจีนนี้ ได้ทำการสกัดจากแนวคิดและทฤษฎีได้ตามกรอบของเมืองเชิงนิเวศ (eco-city) อยู่ทั้งหมด 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) กระบวนการทางสังคม (social progress) ตัวชี้วัดคือ ความหนาแน่นของการอ่านหนังสือ จำนวนนักเรียน ทุนในการบริโภค และค่าใช้จ่ายด้านอาหาร 2) การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (environmental protection) ตัวชี้วัดคือ ปริมาณการปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน การปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ของโรงงาน การปล่อยเขม่าจากโรงงาน พื้นที่สีเขียว การบำบัดน้ำเสีย และอัตราการจัดการขยะ 3) การพัฒนาเศรษฐกิจ (economic development) ตัวชี้วัดคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวม ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว สัดส่วนของอุตสาหกรรมตติยภูมิของผลิตภัณฑ์มวลรวม และการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์

ต่อมา Joss, Tomozeiu & Cowley (2012) เขาได้ทำการศึกษาศูนย์เมืองเชิงนิเวศทั้งหมด 9 เมืองหลักที่ได้เริ่มพัฒนาให้กลายเป็นเมืองเชิงนิเวศ ซึ่งเมืองเชิงนิเวศยังมีมาตรฐานที่มีความหลากหลายในการวัด ทั้งที่มีความสอดคล้องกันและมีความแตกต่างกันออกไป ประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การจ้างงาน ที่อยู่อาศัย ศูนย์กลางเศรษฐกิจสีเขียว กลไกการพัฒนาเมือง มิติด้านสังคม ได้แก่ วิถีชีวิตที่ดี ชุมชนเมืองน่าอยู่ การมีส่วนร่วม เข้าไปเป็นคณะกรรมการเมือง มิติด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คาร์บอนต่ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ พลังงานหมุนเวียน ของเสียและขยะมูลฝอย ลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก การขนส่งสาธารณะ และการปั่นจักรยาน

ขณะเดียวกัน Eryildiz & Xhexhi (2012) ได้ทำการศึกษาร่องเมืองเชิงนิเวศ โดยได้ทำการศึกษากการสร้างเมืองนิเวศที่ทำให้ความเป็นอยู่ของผู้ที่อยู่อาศัยดีขึ้น พบว่า การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างเมือง ซึ่งโดยภาพรวมการสร้างเมืองจะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศต้องอยู่บนพื้นฐานของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมือง และเขาได้อธิบายต่อว่า ต้องให้ความสำคัญต่อด้านทุนในการลงทุนพัฒนาเมือง นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญต่อภาพลักษณ์การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศอีกด้วย ซึ่งภาพลักษณ์ในที่นี้หมายถึง ภาพภาพเมืองที่มีความเป็นสีเขียวและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการให้ความสำคัญต่อการขนส่ง โดยที่การขนส่งในเมืองเชิงนิเวศมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยในการลดคาร์บอน และลดการใช้พลังงาน เกิดบริการขนส่งสาธารณะที่ครอบคลุมทั้งระบบเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่อยู่อาศัยในเมือง เกิดนวัตกรรมการสร้างเส้นทางสำหรับการออกกำลังกายในพื้นที่เมืองด้วย และประเด็นเรื่องนี้ โดยที่เมืองส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้น้ำทั้งในด้านอุปโภคและบริโภค น้ำจึงมีความสำคัญต่อการสร้างเมืองว่าจะมีเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ สุดท้ายคือการจัดการของเสียที่เกิดขึ้นในเมืองให้สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ ลดการใช้พลังที่ก่อให้เกิดของเสีย ทำให้ของเสียในเมืองลดลงเป็นศูนย์ รวมไปถึงด้านพลังงานของเมืองด้วย

จากนั้น Caprotti (2014) ได้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเมืองเชิงนิเวศในประเทศจีน โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิพากษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาการวิเคราะห์ขนาดของเมืองเชิงนิเวศในอนาคต ต่อมาคือการพิจารณากรอบการประเมิน ประสิทธิภาพของการทำงานในเมืองเชิงนิเวศ และการติดตามผล ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในเมืองเชิงนิเวศ สุดท้ายคือการประเมินทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นในเมืองเชิงนิเวศ พบว่า ขนาดของเมืองเชิงนิเวศจะต้องมีขอบเขตที่สามารถรองรับการพัฒนาโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถรองรับความเสี่ยง และมีขนาดพื้นที่ๆ กว้าง สำหรับด้านสังคมนั้น หลังจากที่ได้มีการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในเมืองอย่างรวดเร็วเนื่องจากการสร้างเมืองทำให้เกิดการจ้างงานขึ้นและได้รับค่าแรงที่ต่ำ แต่เมื่อการจ้างงานเสร็จสิ้นลงแล้วคนเหล่านั้นก็อาศัยอยู่ในเมืองนั้นต่อ จึงทำให้การสร้างเมืองเชิงนิเวศสร้างสิ่งๆ ที่เรียกว่าคนจนเมืองใหม่ขึ้นมาจากทำให้เกิดเป็นเมืองของคนงาน

นักวิชาการที่ชื่อว่า Peiris (2015) ได้มีการศึกษาเมืองเชิงนิเวศและประเด็นการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนขึ้น โดยได้เปรียบเทียบหลักการของการใช้เมืองเชิงนิเวศสองเมืองหลักในประเทศจีนและประเทศสหรัฐอเมริกาบับเอมิเรตส์ มีหลักการและตัวชี้วัดหลักอยู่ 10 ตัว ประกอบด้วย 1) การใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม (การใช้พื้นที่อย่างผสมผสาน) 2) การให้ความสำคัญต่อการคมนาคม (ทางจักรยาน, ทางเท้า, การขนส่งสาธารณะ) 3) การลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในเมือง (พื้นที่ชุ่มน้ำ) 4) การสร้างที่อยู่อาศัยอย่างปลอดภัย 5) การให้ความสำคัญในสังคม 6) สนับสนุนการเกษตรในชนบท

7) สนับสนุนการลดการใช้ (reuse) 8) สนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 9) ลดการบริโภคที่ไม่มีประโยชน์ และ 10) ยกระดับการศึกษาของคนที่อยู่ในเมือง เห็นได้ว่าการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดเหล่านี้ เพื่อที่จะสร้างให้เมืองเกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

นอกจากนี้ในปี 2015 นักวิชาการชื่อว่า Cugurullo (2015) ได้ทำการศึกษาความทันสมัยและบริบทนโยบายในการพัฒนาโครงการเมืองเชิงนิเวศแห่งใหม่ กรณีศึกษาทำไม่ถึงล้มเหลวในเมืองมาสด้า โดยการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเน้นปรากฏการณ์การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศเป็นเพียงหนึ่งในเครื่องมือที่ของรัฐบาลท้องถิ่นที่จะผลักดันความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจผ่านทิศทางการขยายตัวของเมืองเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีโครงการเกิดขึ้นทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับการพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่ในเมืองให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริง เห็นได้จากการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจไม่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและความยุติธรรมในเมือง และที่ผ่านมาเมืองเชิงนิเวศเป็นเพียงภาพฝันของกลุ่มคนไม่กี่คนที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือวาระการกำหนดนโยบายของเมืองที่จะทำอย่างไรให้เมืองมีความเท่าเทียมกันทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของคนในเมือง

กลับเข้ามาสู่การพัฒนาเมืองในแถบทวีปเอเชียตะวันออก Wang, Ding & Zhuang (2015) ได้ทำการศึกษาการประเมินเมืองเชิงนิเวศโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาวิเคราะห์พื้นที่มณฑลเจียงซูในประเทศจีน ซึ่งการศึกษานี้ได้ทำการประเมินเมืองเชิงนิเวศในรูปแบบใหม่โดยใช้การวิเคราะห์ดัชนีพื้นที่ทางสารสนเทศศาสตร์ และการประเมินค่าคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลการวิจัยนี้สามารถใช้ประเมินเมืองเชิงนิเวศได้จริง เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับเมือง และมีความแตกต่างจากการประเมินที่ผ่านมา ซึ่งมีตัวชี้วัดการประเมินเมืองเชิงนิเวศที่น่าสนใจ กล่าวคือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย เปอร์เซ็นต์การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม เปอร์เซ็นต์รายได้ของเมือง รายได้ของผู้นคนในเมือง มูลค่าการลงทุนในเมือง การใช้พลังงานอย่างครอบคลุมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ปริมาณการใช้น้ำต่อหน่วย เปอร์เซ็นต์ผลผลิตอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม เปอร์เซ็นต์การลงทุนในสินทรัพย์ถาวรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ส่วนด้านกระบวนการทางสังคม ประกอบด้วย จำนวนประชากรในเมือง อัตราการว่างงานในเมือง รถโดยสารสาธารณะต่อประชากรในเมือง จำนวนเตียงต่อคนไข้ การเกิดของประชากร สำหรับด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย พื้นที่ปลูกพืชในเขตเมือง ทรัพยากรน้ำ อัตราการครอบคลุมของพื้นที่สีเขียวในเมือง ข้อกำหนดในการปล่อยน้ำเสีย พื้นที่สีเขียวในเมือง และการลดคาร์บอนในเมือง

นอกจากนั้น Flynn, Yu, Feindt & Chen (2016) ได้อธิบายองค์ประกอบของความเป็นเมืองเชิงนิเวศเป็นการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ประสิทธิภาพของการใช้พลังงาน ประสิทธิภาพของน้ำ การใช้เครื่องมือเครื่องจักร คุณภาพของสิ่งแวดล้อมภายใน และการจัดการอาคารสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของพลเมืองในการจัดการเมืองเชิงนิเวศ ซึ่งพลเมืองนั้นมีความสามารถและทางเลือกในการเดินทาง มีทางเลือกในการใช้ชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้พลเมืองมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศนั้น จะต้องอยู่ในพื้นที่ใหม่ มีโครงสร้างพื้นฐานใหม่ มีเพื่อนบ้านที่ดี เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็จะทำให้เกิดเป็นเมืองนิเวศอย่างยั่งยืน

ส่วน Caprotti & Gong (2017) ได้ทำการศึกษาความยั่งยืนทางสังคมและประสบการณ์ของผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองเชิงนิเวศประเทศจีน และได้ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้คนที่เข้ามาอยู่ใหม่ในเมืองเชิงนิเวศซินโง่เทียนจิน โดยมุ่งเน้นทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตที่เกิดขึ้น คือการสร้างเชิงนิเวศในพื้นที่เมืองซินโง่เทียนจิน จำเป็นต้องสร้างให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม โดยที่ทำการวิเคราะห์ถึงการเข้าถึงที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง และการพิจารณาเครือข่ายของผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองเชิงนิเวศนั้นด้วย ว่ามีการใช้ชีวิตที่ดีหรือยัง นอกจากนั้นการจะทำให้เกิดเมืองเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนด้านสังคม จำเป็นต้องมีการวางวิสัยทัศน์ของเมือง มีการวางแผน การออกแบบเทคโนโลยีเพื่อเอื้ออำนวยต่อผู้ที่อยู่อาศัย และนอกเหนือจากนั้นคือให้บทบาทองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในเมืองเข้ามาพัฒนาเมืองที่ตนเองกำลังอาศัยอยู่ด้วย

สุดท้าย Grey (2019) ได้ทำการศึกษาเมืองมาสด้าในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นต้นแบบในการใช้แนวคิดเมืองเชิงนิเวศมาเป็นจุดเด่นในการพัฒนาเมือง ถึงแม้ว่าการพัฒนาจะยังไม่เสร็จสิ้น แต่ก็ถือว่าเมืองมาสด้าก็กลายเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไปแล้ว ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเมืองมาสด้าที่เกิดขึ้นเอื้ออำนวยต่อการใช้และพัฒนาเทคโนโลยี

ที่ทันสมัยในการพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เอื้อต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการปล่อยคาร์บอน และด้านนโยบาย สำหรับด้านนโยบายมีความน่าสนใจคือ ถึงแม้ว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมืองจะเข้าใจว่าเมืองกำลังพัฒนาไปสู่เมืองเชิงนิเวศ แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนที่ยังไม่รู้และไม่รับทราบเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ที่ยู่อาศัย ดังนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจและปลูกฝังวิถีชีวิตการใช้ชีวิตในเมืองแบบใหม่ ดังนั้นทำให้เมืองมาสด้าต้องหาแนวทางในการพัฒนาเมืองเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการใช้องค์ลักษณะของเมืองที่มีอยู่และมีพลังงานอย่างมหาศาล คือการใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ เพื่อดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยเข้ามาลงทุนในพื้นที่เมืองแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น

จากสากลสู่ไทย: การพัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยมีการใช้แนวคิดเมืองเชิงนิเวศในการพัฒนาเมืองหลักของประเทศไทย ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และเชียงใหม่ ซึ่งในกรุงเทพมหานครเริ่มจากการให้ความสำคัญกับปัญหาปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นจำนวนมาก ทำให้ทางรัฐบาลมีการปรับปรุงและแก้ไขระบบการคมนาคมให้ดีขึ้น เพิ่มการใช้พลังงานทางเลือกให้มากขึ้น และลดการใช้พลังงาน รวมไปถึงการสร้างตึกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการปรับปรุงน้ำเสีย สำหรับเชียงใหม่ได้มีการนำแนวคิดนี้มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควัน ปัญหามลภาวะ และปัญหาที่อยู่อาศัยในเมืองเชียงใหม่ แต่ทว่าการพัฒนาเมืองเพื่อให้เข้าสู่เมืองเชิงนิเวศของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดอยู่มากทั้งด้านการพัฒนาที่เน้นความทันสมัย เพื่อสร้างฐานเศรษฐกิจที่ดีให้กับเมืองนั้น หรือแม้กระทั่งด้านการเมืองที่ยังไม่มีการเชื่อมโยงกัน ส่วนใหญ่การพัฒนาเมืองของประเทศไทยจะใช้นโยบายจากส่วนกลางเป็นหลัก ซึ่งส่งผลทำให้ยังมองไม่เห็นภาพการใช้แนวคิดเมืองเชิงนิเวศจากพื้นที่เมืองที่แตกต่างกัน รวมไปถึงผู้บริหารเมืองที่อยู่ในท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดด้านเทคนิค องค์ความรู้เชิงหลักการสู่การพัฒนาเมืองเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดเมืองที่ยั่งยืนต่อไปได้ (Fook & Gang, 2010) นอกจากนี้ประเทศไทยได้นำการกรอบแนวคิดและเครื่องมือวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคมของผู้ที่มีส่วนร่วมสำคัญในกระบวนการวางแผนฟื้นฟูเมือง โดยได้สร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงข่ายการวางแผนพัฒนาเมืองโดยต้องมีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเป็นโครงข่ายในการวางแผน ทั้งที่อยู่ในรูปแบบผู้นำ องค์กรชุมชน เพื่ออธิบายปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนาเมือง (สฤณี ดิยะวงศ์สุวรรณ, 2555) สะท้อนได้ชัดเจนจากงานวิจัยของ Chamaratana, Knippenberg, DeJong, Prabnok, Phatchaney & Dasr, (2019) ได้ศึกษาเครือข่ายชุมชนในการช่วยลดการปล่อยคาร์บอนในเมืองขอนแก่นมีทั้งหมด 3 รูปแบบ ประกอบด้วย เครือข่ายเดี่ยว เครือข่ายคู่ และเครือข่ายรูปแบบเต็ม ซึ่งเครือข่ายทางสังคมเป็นเครื่องมือที่สามารถเป็นแนวทางในการช่วยลดการปล่อยคาร์บอนในเมืองเพื่อช่วยจัดการขยะ การคัดแยกขยะ การรีไซเคิล และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน นอกจากนั้นเครือข่ายชุมชนในการลดคาร์บอนถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง และเป็นหนึ่งในโลกที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและขยายเครือข่ายชุมชนไปยังพื้นที่รอบนอกเพื่อสร้างเมืองเชิงนิเวศได้ต่อไป

ในช่วงระยะเวลาต่อมาประเทศไทยได้พัฒนาองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศ โดยกรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม (2563) ได้มีการเห็นชอบด้วยหลักการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอย่างบูรณาการ ใช้กลไกทุกภาคส่วนเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาเมืองในทุกมิติ ประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านสิ่งแวดล้อม ในที่นี้กรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมได้พัฒนาคู่มือการประเมินและสร้างตัวชี้วัดชื่อว่าเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน 1) ด้านเมืองอยู่ดี มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบหลักคือ เมืองมีการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม เมืองมีโครงสร้างพื้นฐานที่ได้มาตรฐานสำหรับทุกคน มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เมืองมีความปลอดภัย โดยมีตัวชี้วัดทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด 2) ด้านคนมีสุข มีทั้งหมด 8 องค์ประกอบหลักคือ คนมีสุขภาพดี คนทุกวัยได้รับการศึกษาอย่างหลากหลายและเท่าเทียม คนทุกกลุ่มได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม ปลอดภัยเสถียรและอามามุข ครอบครัวมีความอบอุ่นและชุมชนมีความเอื้ออาทร ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ ประเพณีวัฒนธรรม ภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบสานดำรงไว้ โดยมีตัวชี้วัดทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด 3) ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบคือ ทรัพยากรธรรมชาติในเมืองได้รับการดูแลรักษาให้คงไว้ซึ่งระบบนิเวศที่ดี ของเสียและมลพิษถูกจัดการอย่างถูกต้องและเหมาะสม พื้นที่สีเขียวและภูมิประเทศเมืองได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ประชาชนมีวิถีชีวิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีตัวชี้วัด

ทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด 4) ด้านเทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ หลักคือ การมีวิสัยทัศน์และแผนการทำงานที่ชัดเจน บุคลากรมีความรู้และความเชี่ยวชาญ องค์ความรู้และกระบวนการทำงานได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการที่ดี และนวัตกรรมการพัฒนาเมือง โดยมีตัวชี้วัดทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด

ความต่างหรือความเหมือน: การเปรียบเทียบองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศในประเทศไทยและต่างประเทศ

สำหรับการพิจารณาองค์ประกอบและตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศจากเกณฑ์การวัดทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศมาใช้สำหรับเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ 2) องค์ประกอบด้านสังคม และ 3) องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวชี้วัดที่แยกย่อยกันไปเพื่อที่จะวัดตัวแปรนั้นได้อย่างสมบูรณ์

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบองค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศในประเทศไทยและต่างประเทศ

เปรียบเทียบ	องค์ประกอบตัวชี้วัด		
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม
Joss (2010)	✓	✓	✓
Lijuan, Bo & Shanyong (2011)	✓	✓	✓
Joss, Tomozeiu & Cowley (2012)	✓	✓	✓
Eryildiz & Xhexhi (2012)	✓	✓	✓
Caprotti (2014)	✓	✓	✓
Peiris (2015)	✓	✓	✓
Cugurullo (2015)	-	✓	✓
Wang, Ding & Zhuang (2015)	✓	✓	✓
Flynn, Yu, Feindt & Chen (2016)	-	✓	✓
Caprotti & Gong (2017)	-	✓	✓
Grey (2019)	-	✓	✓
Fook & Gang (2010)	✓	✓	✓
สฤชดี ดิยะวงศ์สุวรรณ, (2555)	-	✓	-
Chamaratana, Knippenberg, DeJong, Prabnok, Phatchaney & Dasr (2019)	-	✓	✓
กรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม (2563)	✓	✓	✓

บทสรุป

สำหรับการสังเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศโดยภาพแนวโน้มการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ เห็นได้ชัดเจนว่าการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญทั้งหมด 3 ด้านหลัก กล่าวคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อพิจารณาในระดับทวีปเอเชียเห็นได้ว่าแนวโน้มการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศในแต่ละเมืองให้ความสำคัญหลักคือ 2 ด้าน กล่าวคือ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกันกับแนวโน้มการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศในประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศได้อย่างน่าสนใจได้เป็น 3 องค์ประกอบหลัก เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และครอบคลุมตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดเมืองเชิงนิเวศโดยภาพ

ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม
■ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของเมือง ■ รายได้ของผู้คนในเมือง ■ รายจ่ายของผู้คนในเมือง ■ การจ้างงาน ■ ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากร ■ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของเมือง ■ การลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ ■ การลงทุนด้านอุตสาหกรรม ■ การลงทุนในพื้นที่เมือง ■ การสร้างที่อยู่อาศัยปลอดภัยมั่นคง	■ ความหนาแน่นของประชากร ■ การอ่านออกเขียนได้ ■ การเข้าถึงการศึกษาของนักเรียน ■ การยกระดับคุณภาพการศึกษา ■ การเข้าถึงระบบสุขภาพ ■ ชุมชนน่าอยู่ ■ ความเป็นธรรมในสังคม ■ การมีส่วนร่วมของผู้คน ■ กิจกรรมส่งเสริมการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ■ เพื่อนบ้านที่ดี ■ ผู้คนเข้าถึงสวัสดิการ ■ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม ■ บุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ความสามารถ ■ การกำกับดูแลที่ดี ■ มีแผนและนโยบายการพัฒนาชัดเจน ■ กลไกการพัฒนาเมือง	■ การปล่อยคาร์บอนต่ำ ■ การจัดการขยะและของเสีย ■ ปริมาณการปล่อยน้ำเสีย ■ การบำบัดน้ำเสีย ■ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ■ พื้นที่สีเขียว ■ พื้นที่ชุ่มน้ำ ■ พื้นที่ป่าน้ำจืด ■ ทางเดินเท้า ■ การขนส่งสาธารณะทั่วถึง ■ ปริมาณน้ำเพียงพอ ■ การใช้พลังงานหมุนเวียนทดแทน (น้ำ, ลม, แสงอาทิตย์) ■ อาคารสีเขียว ■ ขนาดของเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม. (2563). *คู่มือการประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัทจันฉนวนิชย์ ซีเคียวริตี้พรีนติ้ง. กิติจร จามรดุสิต. (2558). เมืองเชิงนิเวศและการประยุกต์ใช้ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศ. *วารสารสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง*, 1(1), 32-45.
- ชญาธิช กฤตสุทธาชีวะ. (2556). *ข่าวประชาสัมพันธ์*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2558. จาก <https://www.seiinternational.org/mediamanager/documents/News/Press-releases>.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2564). แนวคิดหลังการพัฒนา: เส้นทางการพัฒนาในยุคหลังการพัฒนา. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(1), 159-180.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). *เมืองที่ไม่ต้องอิจฉาใคร*. สืบค้น 1 มีนาคม 2565. จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_1512874.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). *เมืองนิยม : เมืองของไทย คือบ้านของเรา*. นนทบุรี: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Caprotti, F. & Gong, Z. (2017). Social sustainability and residents' experiences in a new chinese ecocity. *Habitat International*, 61(1), 45-54.
- Caprotti, F. (2014). Critical research on eco-cities? A walk through the Sino Singapore Tianjin Eco-City, China. *Cities*, 36(1), 10-17.
- Caves, R. W. (2004). *Encyclopedia of the City*. London: Routledge.

- Chamaratana, T., Knippenberg, L. W. J., DeJong, E. B. P., Prabnok, P., Phatchaney, K. & Dasr, R. (2019). Tri-Patterns of Community Network for Carbon Emission Reduction in Thai-Isan Urban. *Journal of Physics Conference Series*, 1340(1), 1-15.
- Cugurullo, F. (2015). Urban eco-modernisation and the policy context of new eco-city projects: Where Masdar City fails and why. *Urban Studies*, 1(1), 1-17.
- Dominski, T. (1992). The three-Stage Evolution of Eco-Cities-Reduce, Reuse, Recycle. In Walter, B., Arkin, L., & Crenshaw, R. (Editor), *Sustainable Cities and Strategies for Eco-City Development*. (pp.16-18). Los Angeles: Eco-Home Media.
- Eryildiz, S. & Xhexhi, K. (2012). "Eco Cities" Under Construction. *Gazi University Journal of Science*, 25(1), 257-261.
- Flynn, A., Yu, L., Feindt, P. & Chen, C. (2016). Eco-cities, governance and sustainable lifestyles: The case of the Sino-Singapore Tianjin Eco-City. *Habitat International*, 53(4). 78-86.
- Global Environment Centre Foundation. (2005). *The Concept of Eco-Towns in the Asia Pacific Region*. Osaka: The Ministry of the Environment of Japan.
- Goldstein, G & Moses, L. (1973). A Survey of Urban Economics. *Journal of Economic Literature*, 11(2), 471-515.
- Grey, F. (2019). Masdar City as a Prototype for Eco-Cities. *Digest of Middle East Studies*, 1(1), 1-17.
- Irwin, E. G., K. P. Bell, N. E. Bockstael, D. A. Newburn, M. D. Partridge, & J. Wu. (2009). The Economics of Urban-Rural Space. *Annual Review of Resource Economics*, 1(1), 435-462.
- Joss, S. (2010). Eco-cities: a global survey 2009. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 129(1), 239-250.
- Joss, S., Tomozeiu, D. & Cowley, R. (2012). Eco-city indicators: governance challenges. *Transactions on Ecology and the Environment*, 115(1), 109-120.
- Lefebvre, H. (1996). *Writings on Cities*. (E. Kofman and E. Lebas, Trans. and Eds.). Oxford: Blackwell.
- Lijuan, L., Bo, Z & Shanyong, L. (2011). Quantitative study of eco-city in Northwest China. *Procedia Engineering*, 21(1), 345-353.
- National Geographic. (2021). *THE CITIES ISSUE*. Retrieved 13 February 2022, from <https://www.nationalgeographic.com/magazine/issue>.
- Pack, J. R., Potter, S.R. & Gale, W. (2002). *Brookings Papers on Economic Activity*. Massachusetts: The Brookings Institution.
- Peiris, O.V. (2015). *Eco City Concept and Sustainable Urban Environment*. Singapore: NUS School of Design & Environment.
- Pieterse, J. N. (2009). *Development Theory*. Sussex: Institute of Development Studies.
- Register, R. (1987). *Ecocity Berkeley: Building Cities for a Healthy Future*. California: North Atlantic Books.
- Turok, I. & Mcgranahan, G. (2013). Urbanization and economic growth: The arguments and evidence for Africa and Asia. *Environment and Urbanization* 25(2), 465-482.
- United Nations. (2015). *World Urbanization Prospects: The 2014 Revision*. New York: Economic and Social Affairs.
- Wang, Y., Ding, Q. & Zhuang. (2015). An eco-city evaluation method based on spatial analysis technology: A case study of Jiangsu Province, China. *Ecological Indicators*, 58(1), 37-46.

Zhang, X.Q. (2016). The trends, promises and challenges of urbanization in the world. *Habitat International*, 54(1), 241-252.

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์นี้ เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 หลังจากได้รับการพิจารณาจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ให้อยู่ในกลุ่ม 2 กองบรรณาธิการได้ขออนุญาตปรับวารสารจากปีละ 2 ฉบับ เป็น 4 ฉบับต่อปี โดยเริ่มจากฉบับ กรกฎาคม-กันยายน 2565 เป็นต้นไป

1. การจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

ต้นฉบับบทความจะต้องเป็นบทความที่พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word ตัวอักษร TH SarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษขนาด A4 โดยให้ห่างจากขอบบน 1 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว เซนติเมตร ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา 1 นิ้ว และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1.08 โดยส่วนประกอบหลักต้องประกอบด้วย

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทย (ตัวหนา ขนาด 18) และ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ (ตัวหนา ขนาด 16) จัดชิดซ้าย
- 2) ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 14) เว้นระยะห่าง 1.08 บรรทัดจากชื่อเรื่องลงมา จัดชิดซ้าย
- 3) บทคัดย่อภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 16) จัดให้อยู่ในกรอบที่เทมเพลตวารสารจัดไว้เท่านั้น โดยไม่เกิน 350 คำ
- 4) คำสำคัญภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ ให้มี 3-5 คำ และจัดอยู่ในส่วนที่วารสารกำหนดไว้ในเทมเพลตของวารสาร
- 5) เนื้อหา การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 6) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)
- 7) เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th edition)

ในการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ ให้ผู้นิพนธ์จัดเตรียมต้นฉบับบทความซึ่งจะต้องมีส่วนประกอบตามประเภทต่าง ๆ ของบทความเรียงลำดับดังนี้

1.1 บทความวิจัย

บทความวิจัยคือบทความที่ได้จากการทำวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายเนื้อหาที่ทางวารสารเปิดรับ ซึ่งบทความวิจัยจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบเรียงลำดับดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

- 2) ชื่อผู้แต่งและสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 350 คำ
- 4) คำสำคัญ 3-5 คำ
- 5) บทนำ เป็นส่วนของที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย ในส่วนนี้จะต้องเขียนแสดงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาในส่วนเดียวกันนี้เลย รวมถึงคำถามของการวิจัยด้วย
- 6) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นส่วนเขียนแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย อาจจะเขียนโดยรวมหรือเขียนแยกเป็นข้อ ๆ ก็ได้
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยรูปแบบของการวิจัย การดำเนินการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย กลุ่มประชากรและตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป และในส่วนนี้อาจจะเขียนกรอบแนวคิดของการวิจัยด้วย (ถ้ามี)
- 8) ผลการวิจัย แสดงผลการวิจัยตามที่คุณวิจัยค้นพบ
- 9) อภิปรายผล เขียนอภิปรายผลการวิจัยให้ละเอียด นำเสนอถกเถียงโต้แย้งอย่างลุ่มลึกและครอบคลุม
- 10) องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ สรุปผลการวิจัยอย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และเขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย
- 12) เอกสารอ้างอิง เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

1.2 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์

บทความวิชาการคือบทความที่เขียนขึ้นซึ่งได้มาจากการประสพการณ์วิจัยอันเป็นเวลายาวนานของผู้วิจัย หรือเป็นบทความที่นำเสนอข้อถกเถียง แนวคิด หรือกรอบการศึกษาใหม่ ๆ ในวงการวิชาการ ส่วนบทความปริทรรศน์คือบทความที่เขียนขึ้นแสดงถึงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของการวิจัย ประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากอดีตถึงปัจจุบัน รวบรวมแล้วนำเสนอเพื่อนำไปสู่ปัญหาใหม่ในการวิจัย โดยมีส่วนประกอบดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้แต่งและสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 คำ
- 4) คำสำคัญ 3-5 คำ
- 5) บทนำ
- 6) เนื้อหา แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 7) บทสรุป

- 8) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

1.3 บทวิจารณ์หนังสือ

เป็นการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ ทั้งนี้จะต้องแสดงจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะต่อหนังสือที่นำมาวิจารณ์ ส่วนประกอบมีดังนี้คือ

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้วิจารณ์และสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) เนื้อหา แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) บทสรุป
- 5) เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึง ความหลากหลายและความเหมาะสม

2. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการพร้อมตัวอย่างประกอบ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

2.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ชื่อเครื่องหมายจุลภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/20/12/50), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/18/100)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (เด่นพงษ์ แสนคำ, 2562, น. 20)
- 3) ผู้แต่งสองคนให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองคนเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (บัวพันธ์ พรหมพักพิง และ สุวิทย์ ธีร

ศตวรรษที่ 2563, น. 32) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระพรหมบัณฑิต ประยูรธรรมจิตโต, 2550, น. 45; ป.อ. ปยุตโต, 2560, น. 52)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (สังเวียน สามีวงศ์ และคณะ, 2558, น. 36)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

6) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์” เช่น (หลวงพ่อบุญธรรม ปาโมชโช, 2562, ออนไลน์)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Rawls, 1999, p. 16)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Barry & Larope, 2010, p. 46) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Rawls, 1999, p. 87; Barry & Larope, 2010, p. 78)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และ หน้าที่นำมาอ้างอิง (Rawls et al., 2008, p. 95)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์” เช่น (Doyle, M. W., 2004, Online)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด ใช้ นานมีบุ๊คส์
- 2) สำนักพิมพ์เทียนวรรณ ใช้ เทียนวรรณ
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.2 เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2516). *ประวัติพระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย.

Coady, D. (2012). *What to believe now: Applying Epistemology to Contemporary Issues*. Oxford: Blackwell.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),/ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

คำคง คงเดช. (2560). การสร้างความปรองดองในสังคมไทยด้วยหลักพุทธศาสนา ใน อนันต์ แจ่มขึ้น (บรรณาธิการ), *ธรรมโอสภกับกรเียวยาสังคม*. (น. 112-125).

กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

Greco, J. (1999). Introduction What is Epistemology?. In Greco, J. & Sosa, E. (Eds.). *The Blackwell Guide to Epistemology*. (pp. 1 – 32) Oxford: Blackwell.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมภาร พรหมทา. (2539). มนุษย์กับการแสวงหาความรู้: ข้อเสนอจากพุทธปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติและบทบาทของความรู้. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 3(2), 5–28.

Hernon, P. (1995). Disinformation and misinformation through the Internet: Findings of an exploratory study. *Government Information Quarterly*, 12(2), 133-139.

(5) หนังสือแปล

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องที่แปล/[ชื่อต้นฉบับ]/(ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปาร์กเกอร์, อาร์. บี. (2552). *ศพคนดัง* [High profile] (อิสริยา ชมภูผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: นกฮูก พับลิชชิง.

บริกแฮม, อี. เอฟ., และฮุสตัน, เจ. เอฟ. (2544). *การจัดการการเงิน* [Fundamentals of financial management] (เร็กซ์ จำปาเงิน, ผู้แปลและเรียบเรียง). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ต.

(6) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, น. เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ไพฑูรย์ นามวิจิต. (2540). ช่าง ม้า วัว ควาย. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน*, (น. 200-215). กรุงเทพฯ: เสริมสร้างความรู้.

Landesman, C. (1967). Consciousness. In *The Encyclopedia of Philosophy*, (Vol. 2, pp.191-195).

(7) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

อเนก พูลทรัพย์. (10 สิงหาคม 2560). ปัญหาการเมืองไทย. *มติชน*, น. 10.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ./ชื่อมหาวิทยาลัย)

ตัวอย่าง:

อัญชลี ปิยปัญญางศ์. (2547). *มโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ของเดวิด ฮูม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

(9) รายงานการวิจัย

รูปแบบ:

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิจัย./ (รายงานวิจัย)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

(10) เอกสารการประชุมทางวิชาการ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ หรือ Ed. หรือ Eds.). /ชื่อการประชุม./ (เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

นันทน์ เขียวขำ และธิดาทิพย์ ปานโรจน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ กลุ่มขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ. ตรัง วิจัย ประจำปี 2561 สาขาวิชาการบัญชี/การเงิน “วิจัยก้าวใหม่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”* (น. 59-68). ตรัง: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

(11) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระมหาหรรษา ธาณเมธี, ดร.. (2558). เจ้าอาวาส วัดศรีศาสดา. สัมภาษณ์. 5 มีนาคม.

(12) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้น วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช. (2562). *มิชฌาทิฎฐิ*. สืบค้น 4 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.dhamma.com/download/micchaditthi>.

Doyle, M. W.. (2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*.

Retrieved 2 September 2013. from

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html.

แบบขอส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

ข้าพเจ้า (ชื่อ – นามสกุล)
ขอส่งบทความเรื่อง (ชื่อภาษาไทย).....

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ).....

เป็นบทความประเภท () บทความวิชาการ () บทความวิจัย () บทวิจารณ์หนังสือ
โดยมีผู้ร่วมเขียนดังนี้

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ เรื่อง

ระดับการศึกษา

สถาบัน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่ข้าพเจ้าส่งมาพิจารณาตีพิมพ์ ไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น และเป็นผลงานที่ไม่ผิดจริยธรรมทางวิชาการ หากมีความผิดพลาดข้าพเจ้าขอถอนการตีพิมพ์โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ

ลงชื่อ.....ผู้เขียนบทความ

(.....)

...../...../.....